

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03121

HEBREYIZMEN IN IDISH

N. Pereferkovich

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

העברייאיזמעז אין אידיש

העכער 4000 העברייאישע ווערטער און ציטאמן

צוזאמענגעשטעלט און דערקלערט

פון

נ. פערעפערקאוויטש.

איבערדרוק פארבאָטן.
Copyright, by „Globus“, Riga.

גערדוקט: בייגן 1—11 אין מיפאגראפיע „ספלענדיד“ (ריגע, הערן גאס 21).
בייגן 12—19 אין מיפאגראפיע „גלאָבוס“ (ריגע, עליוזאבעט גאס 22).

דערקלערונגען:

N — א נאָמען.

T — א טיטל (פון א ספר, א תפילה, א פרשה וכדומה).

דער צייכן \cup — ווייזט אן דער אקצענט איז אויף דער לעצטער זילב, ווי אין חז"ל, סג"ל, און נישט ווי אין אלע אנדערע העברייִאוימען אויף דער פּאַרלעצטער זילב.

דער צייכן $\cup\cup$ — ווייזט אן דער אקצענט איז אויף דער דריטער זילב פון ענדונג, ווי אין ינקותא, הוכחה.

אבידה [אױועידע], **אבידות** [אױועידעס] —

א פארלאָרענע זאָך (שמות כב). באַ קלאַנגן די גרויסע אבידה. זע: השבת אבידה.

אביון [עױיאָן], **אביונים** [עױיאָנים] —

אַרעמאָן, עני ואביון (תהלים מו יח). מלך אביון T. אביונימע.

אביי [אבאיע] N. אבי ורבא. אמר אביי פון אמר אביי איז ניט קיין רביה.

אבילות [אױועילעס] — טרויער, האַלמן

(אַפריכטן, נוהג זיין) אבילות, אבילות הויפט זיך אָן פון יום המיתה, ניט פון יום הקבורה. אבילות שבעה, אבילות שלושים, זע: אָבֵר.

אָבינו [אָױנין] — אונזער פאָטער,

אברהם (יצחק, יעקב) אָבינו, אָבינו מלכנו T.

אָביר רב [אביר-לעו], **אבירי** רב [אבירע-לעו]

— פעסטער כאַראַקטער (תהלים עו ח), אָבירות רב.

I. **אָבֵר** [אָױל], **אָבֵרים** [אָױעילים] —

טרויערער (נאָך א מת) (בראשית לו לה), מנחם אבל זיין, אבילי [אױועילע] ציין (ישעיה סא ג). אבל וחפוי ראש (אסתר ו יב). כאבל בין חתנים (תלמודיש) — ווי אַנאָבל צווישן חתנים.

II. **אבֵר** [עױל] — טרויער (נאָך א מת),

אבל כבד — שווערער טרויער (בראשית ב ז). ימי אבל (אבלו) — די טרויער-מעג (בראשית כז מא; ישעיה ס כ).

III. **אָבֵר** [אױאַל] — נאָר, אָבער, אבל

אשמים אנחנו (בראשית מב כא) — נאָר מיר זיינען שולדיג, אבֵר מלך ערין T.

אבילות זע: אבידות.

אבן [עױן], **אבנים** [אױאַנים] — א

שטיין, אבן על אבן ניט געפליבן,

א.

א — דער ערשטער אות אין אידישן אלף-בית, א' — 1. מלכים א' — דאָס ערשטע בוך פון מלכים, א' — זונטיק, זע אַלף.

I. **אָב** [אָױ] — דער עלפטער חודש אין יאָר, מנחם אב, תשעה באב, המשה עשר באב, משנכנס אב ממעטין בשמחה — פון אָנהויב אב מאַכט מען ווייניקער שמחות (תלמודיש).

II. **אָב** [אָױ], **אָבות** [אָױעס] — פאָטער

(בראשית יז ד). דער יחיד קומט פאָר נאָר אין: אב בית דין, אב המומאה, אב מלאכה. דער רבים באַצייט זיך אויף אברהם יצחק ויעקב: אבות, זכות אבות, «אבות» T — די ערשטע פרכה אין שמונה עשרה, — אבות אבותינו האָפן דאָס ניט געוואוסט (לויט דניאל יא כד). מעשה אבות סימן לבנים (אָרער: יעשו בנים) — ווי די עלטערן אזוי די קינדער (תלמודיש). פרקי אבות T.

אב הרחמים T.

אב הרחמן T. אבא N.

אב"ד = אב בית דין, אבדה זע: אבידה.

אָבוד [אָױעד] — פארלאָרן, דבר

האבוד — א זאָך וואָס גייט פארלאָרן; א דבר האבוד מעג מען אַרבעטן אום חול המועד.

אָבות זע אָב, אבותינו זע אָב, אשר,

אָבי [אָױן] — מיין פאָטער, אבי זקני,

— מיין זיידע, אבי חורגי — מיין

שטיף פאָטער, לאהובי אבי מורי

(אין בריוו). צו מיין ליבן פאָטער, ארוני אבי.

אָבי [אָױ] — דער פאָטער פון... אבי

החתן, אבי הכלה, אבי יתומים ודיין

אלמנות (תהלים סח ו). אבי אבות

המומאה (זע מומאה).

מקשין באגדה—אויף דער אגדה
פרענט מען קייןשיות ניט
(רמבם).

אגודה, אגודות — פאראיין (שמואל ב' ב כה).
מאכן אגודה אחת (סידור). אגודת
ישראל, אגודת שלומי אמוני ישראל
N. אגודת אחים N.

אגודל — דער גראָבער פינגער.
זע: גודל.

אגונע זע עגונה.

אָגיר ואשמח (יואל ב כג) — איך וועל
יך פרייען, „אגיר ואשמח — קיילעכונג
אין שפיציק" (קאָטאָועס).

אגמעס נעפעש זע עגמת נפש.

אגרא — שכר, אגרא דתעניתא [דעסאניסע]
— וואָס מען שפאָרט איין צוליבן
תענית: אגרא דתעניתא — צדקהא
(תלמודיש) — אויף צדקה. לפום צערא
אגרא — לויט דעם צער דער שכר.
אגרוף [עגרוף] — קולאק, פּוּיסט (שמות כח יח).
אגרוף רשע (ישעיה נח ד). בעל אגרוף,
בעלי אגרופין, — פּוּיסט=מענטש.
אד זע עד.

I. אָדום [אָדעם] — רויט, מן האדום
האדום הזה (בראשית כה ל) — פון אָט
דעם רויטן (קאָטאָועס פון וויין).

II. אָדום [עדס] — 1. N. 2. א גוי.
אָדון [אָדן]. אָדונים [אָדאָנים] — האר.
אדון הגדול — דער גרויסער פריין.
שתיקה, דער אדון איז מבין בלשון!
אין כסף לאדון זה. — דער פריין
האָט ניט קיין געלד. (פאָרשטעלטע שפראך)
די קליינע אדוני'מ'לעך. אדון עולם T.
אדון פפקדד T: מיין אדון פפקדד
האָט א געשריי געמאָן. אדוני—מיין
האר: אדוני אבי, אדוני מלך (שמואל
א' כדח), אדוני פריין, אדוני קעניג
נאום בייך פן לא"א (=לאדוני אבי)
חיים(אין אינטערשריפטן). אדונית—האָריין.

אבן טוב, אבנים טובות — איידלשטיין.
ווי אן אבן טוב האלטן (אויסכאָפן).
אבן נגף—א מניעה (ישעיה ח יד). אבן
פינה (איוב לה ו) — ווינקלשטיין.
כאבן דומם (חבקוק ב יט) — ווי א
שווייגעדיקער שטיין. כאבן שאין לה
הופכים — ווי א שטיין וואָס ווערט
ניט גערירט פון אָרט (תלמודיש).
אבן העזר T. אבן שתיה T.
אבנט [אָוונט], אבנטים [אָוונטיס]
— גאָרטל (שמות כח ד).

אבנר N.

אָבֵב [אָוועק]—1. שמויב (דברים כח כד).
2. א שפור. אבב לשון הרע, אבב
ריבית — א שפור פון לשון הרע
פון וואָכער.

אבר, [עיוער] אברים [עיוורים] — גליד.
אבר מדולדל — אן אבר, וואָס איז
ניט פעסט פאָרפונדן מיטן גוף. אבר
מן החי — אן אבר פון א לעבע=
דיק וועזן. רמ"ח אברים — די 248
פייגער פון מענטשלעכן קערפער.
קישוי אבר — ערעקציע.

אברהם N. אברהם אבינו, פן אברהם
(א גר אָדער א פינדל-קינד). אברעמל.

אברך [אָוורעדן] — א יונגער מאַן
(בראשית מא מג) (לויט דעם תלמודישן פירוש:
אב בחכמה ורך בשנים). אברכי'מע.

אנאלע זע עגלה.

אגב [אָגעוין] — פאָרביגייענדיק (תלמודיש).
אגב אורחא — אינאיינוועגס. מלתא
אגב אורחא קא משמע לן — ער
לאָזט אונז הערן א זאך פאָרביגייענע
דיק, אגב גררא, בדרך אגב —
פאָרביגייענדיק. אגב חורפא — מחמת
שארפּוין. אגב חורפא פאלט מען
אריין אין א מעות.

אגדה [אָגאָדע], אגדות — תלמודישע
דערציילונג. אגדהא [אָגאָדטע]. אין

אהבה [אהבוע —] ליבע, אהבת נפש (לויט שמואל א' יח ג). אהבה שחלוייה. דברר (תלמודיש) — אייגנז ניציגע ליבע. אהבה עצמית — אייגנליבע. אהבה מקלקלת השורה — ליבע מאכט אומגערעכט (תלמודיש). אהבה (מיני פיוטים) T. אהבה רפה T. אהבת עולם T. זע באהבה, מאהבה.

אהבתי — „איך האָב ליב“. אַהבתי את אדוני (שמות כא ה) — איך האָב ליב מיין האַר. כאשר אַהבתי (בראשית כו ד) — ווי איך האָב ליב.

אהוב, אַהובים — געליבטער. אַהובי — מיין געליבטער, אַהובתי — מייע געליבטע. לאהובי ידידי — צו מיין ליבן פריינד. לאהובתי אחותי — צו מיין ליבער שוועסטער (אין ברייו). אַהוב לפריות — באַליבט.

אהרן N. אהרן הכהן. בני אהרן.

אודות — וועגן (=על אודות, בראשית כא יא). מיר ריידן אודות דעם שמרייק.

אודך T (תהלים קיח כ). היינט איז שבועות, זאָגט מען צוויי מאל „אודך“.

אהב, אַהבים — פריינד. אהב ישראל (היפך: צורר היהודים). אהב ממון, אהב כבוד, זע רודף. אהב כסף לא ישבע כסף (קהלת ה ט) — ווער עס ליבט געלט, ווערט ניט זאט מיט געלט. אהב נאמן — געטרייער פריינד. אהבו ונאמנו (אה"ב, א"ג, אין ברייו) — זיין געטרייער פריינד.

אוהל — צעלט. אוהל מועד (שמות כו כא), אנ-אוהל אפן קבר. איש לאוהלו ישראל (שמואל ב' כ א) — יעדער אין זיין הויז!

אָדוק, אדוקים — פאַנאַטיק, „אדוק“ — ווער עס האַלט זיך פעסט, למשל: אדוק במצוות. **אדיר, אדירים** — שמאַרק, רייך, זע גביר אָדם — מענטש, אדם לעמל יולד (איוב ה ז) — דער מענטש איז געפאַרן צו מיען זיך, אָדם קרוב לעצמו — דער מענטש איז זיך אליין געענטער. אָדם בהול על ממונו — דעם מענטש האָט מורא פאַר זיין געלט (תלמודיש). אָדם יסורו מעפר — דער מענטש שטאַמט פון שמויב (סידור). אָדם גדול — אַ גרויסער מאַן. אָדם חשוב (זע). אָדם הראשון, אדם = נאַקעט. בן אדם, בני אדם — אַ מענטש. געווען אַ מיאוסער בן אָדם. צורת אָדם — אַ צורה פון אַ מענטשן. פרא אָדם — אַ ווילדער (בראשית טו יב). היה אָדם בצאתך ויהודי פאהלך — זיי אַ מענטש אין דרויסן און אַ איד אינדער-היים (יל"ג).

אדמה [אדאָמע] — ערד. ליגן אין דער אדמה. מען האָט דיך אין דער אדמה. אדמת קודש (שמות ג ה) — הייליקע ערד. עובד אדמה (בראשית ד ב) — ערדאַרבעטער.

אדמו"ר — אדונינו מורינו ורבינו. דער אדמו"ר הרב הצדיק ר' ניסן. **אדנות** — הערשאַפט. זע אדון. **אָדר** — דער זעקסטער חודש אין יאָר (עורא ו טו). אָדר ראשון, אָדר שני. משנכנס אָדר מרבין בשמחה — פון אָנהייב אָדר מאַכט מען מער שמחות (תלמודיש). זע ואדר.

אדרבא [אדרבאע —] — קעגן די מיינונג פון רבא", ד. ה. פאַרקערט. אדרבא ואדרבא. איך מיט איר אַלץ אדרבא ואדרבא. און זי מיט מיר אַלץ קידער = ווידער.

אויב [אָײַנױן], **אויבנים** [אײַנױם] — פינדר.
 אויבי איש אנשי ביתו — איינגענע זייגען
 שונאים (תלמודיש).

אויס'פטרען זע: **פטרען**
אוכל — שפיוז (ויקרא יא לד). אוכל נפש.
אולי (בראשית טג ב) — טאָמער. אולי
 ירחם — טאָמער וועט ער זיך
 דערפארמען (סידור). פן ואולי.

אומדנא — אָפּשאַצונג. על פי אומדנא
 — לױט אָפּשאַצונג, אױנגעפער (תלמודיש).
אומה, **אומות** — פּאָלק (בראשית כה טז).

די גאנצע אומה, יעדע אומה ולשון,
 די אומות העולם (אוה"ע) — די
 פעלקער פון דער וועלט: א חרפה
 פאר אומות העולם.

אומותן (היפך: חן), ווארפן אנ-אומותן.

אומן, **אומנים** — בעל מלאכה (שיר
 השירים זב: אָמן). כל אומן שונא את
 בני אומתו — יעדער בעל מלאכה
 האָט פּײַנט אַ קאָנקורענט (תלמודיש).

אומן יד — אַ מײַסטער, איראָנש: א גנב.
אומנות — מײַסטערשאַפט. מלאכה.

תורתם אומנותם (תלמודיש) — ייער
 באשעפטיגונג איז די תורה.

אומר, **אומרים** — זאָגט. אומר ועושה

— זאָגט און טוט (סידור). בוי אים
 איז אַלץ אומר ועושה (פאראדירט:

אומר ואוכל). אומרים מקצת שבחו
 של אדם בפניו וכולו שלא בפניו —
 מע לויבט אָפּיסל אין די אויגן
 און א סך אונטער די אויגן (תלמודיש).

זאָגן עפעס בשם אומר: זע: שם.

און — קראַפט. ראשית אונן (פון בראשית מט ג)
 — זײַן מײַסטערװערק.

אונאה — הונגאַר — דאָס אָפּנאַרן. גדולה

אונאת דברים מאונאת ממון (תלמודיש)

— פּאַלידיגן אין װערטער איז

שווערער אידער אָפּנאַרן אין געלט.

אוה"ע — אומות העולם זע **אומה**. אונאדע
 זע **אונדאי**. אונאידע זע **עבודה**.
 אונאיע זע **העוויה**.

אונדאי [אונאדע] — געוויס. אונאדע טראָגט
 וואסער (וואַרטשפּיל). זע **בוודאי**.

אונדעם זע **עבדות**. אונירע זע **עבירה**.

אוויר 1. לופט (תלמודיש פון גריכיש).
 אווירא דארין ישראל מחכים — די

לופט פון א"י מאכט קלוג. מרחף
 באוויר — שוועבט אין דער לופטן.
 ארויס לאוויר העולם. 2. עיפוש,
 עפידעמיע. עם אווירט, פאראווירט.

אוולע זע **עוולה**. אָוער זע **עבר**.
 אוראָם זע **אברהם**. אונודע זע
עבדאי.

און, **אָזנים** [אָזנאים] — אויער. מפה

לאוזן — פון מויל צום אויער.
 אזנים להם ולא ישמעו (תהלים קטו ו)

— זײ האָבן אױערן און הערן ניש.

אזנים לכותל — די וואַנד האָט
 אויערן (תלמודיש). כבר אוון —

א שווער-העריקער.

אוחז — ער האַלט. האוחז ביד T.

אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם —

זײ מאַכן װאָס זײערע עלטערן האָבן
 געמאכט (תלמודיש). זע **האוחז**.

אוי — ווי געשריען (במדבר כד כג). אוי

לרשע אוי לשכנו — ווי צום רשע, ווי
 צו זיין שכן (תלמודיש). אוי לאזנים שכך

שומעות — זײ װאָס מען מוז הערן
 (תלמודיש). אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי —

ווי מיר פון גאָט, ווי פונם יצר הרע
 (תלמודיש אָף אַ שווערע ברירה) אוי לי

אם אומר אוי לי אם לא אומר —

ווי צו מיר ווען איך וועל זאָגן.

ווי צו מיר ווען איך וועל ניש זאָגן

(תלמודיש).

אורי N. אוריאל N.

אוריאל — די תורה, אין: בר אוריין =

תורה — א למדן.

אורייתא [אַרײַטע] — די תורה.

מדאורייתא — לויט דער תורה

(היפך: מדרבנן), בוד דאורייתא —

א גרויסער בוד (עם הארץ).

ישראל ואורייתא חד הוא — ישראל

און תורה זיינען איינס (תלמודיש).

אורים ותומים (שמות כח ל).

אושפיזין — געסט (תלמודיש פון לאטיין)

די אושפיזין אין סוכה.

אושר — גליק, יושר (בראשית ל יג).

אז דו האָסט קיין ניט יושר, מאָ גיי

דאווענען מנחה (ד, ה, זאָג אשרי).

אושער זע עושר.

I. אות [אָ], אותיות [אַײַטעס — ןן] —

בוכשטאָב, אות באות איבערגעבן, מען

זעט ניט קיין תמונת אות, קיין צורת

אות, די קליינע אותיות, כתיבה =

אותיות — קורסיוו, קידוש = לבנה אותיות

— ד, ה, גרויסע, אותיות מחכימות.

אות השימוש (אין דיקדוק).

II. אות, אותות — 1. צייכן, אות ברית

(בראשית יז יא) — מילה, אות לטובה

— א סימן צום גוטן, 2. וואונדער.

מחר יהיה האות הזה (שמות ח יט)

— מאָרגן וועט זיין דער וואונדער.

אותות ומופתים (דברים יג ב), אותות

ונפלאות (תהלים קה ה) — וואונדער.

באוייוון באותות ובמופתים — מיט

וואונדער, ד, ה, איבערצייגנדיק.

אותו — יענער (תלמודיש). אותו האיש

(איך פון קריסטוס), אותו מעשה, אותו

מקום, אותו ענין, אותו רגע — יענער

מענטש, יענע מעשה, יענער אָרט,

יענער ענין, יענע רגע

(געוויינטלעך אייפעמיטיש), אותו ואת בן

אונן, אוננים — אַנאַבל פאַר קבורת

המת.

אונס — צוואַנג, אין אונס (אסתר א ח).

אונס רחמנא פטריה — ביי א צוואַנג

באַפרייט גאָט פון שטראַף (תלמודיש).

מאן באונס, זע: אָנוס.

אופן, אופנים [אַײַפאַנים] — 1. סאָרט,

פאל (משלי פה יא). באופן כזה, בזה

האופן — אָט אַזוי, באין אופן, בשום

אופן — אין קיין פאל, בכל האופנים

— אין יעדן פאל, ער וויל בשום

אופן ואופן ניט גיין, 2. אופן —

פיוטים ביי ״והאופנים״ T.

אופק — האַרױזאַנט, געאָגראַפישע

ברייט. אופק ווילע.

אוצר, אוצרות — שאַץ (משלי כא ב).

באהאלטן אין דר'ערד פאר אַנאַוצר.

אוצר יקר — אַ טייערער אוצר, קורח'ס

אוצרות, דעם מלך'ס אוצר.

אור, אורות — ליכט ליכטיקייט

(היפך: חושך), יהי אור (בראשית א ג)

— עם זאָל זיין ליכטיג, אור

הגנוז — די באַהאַלמטע ליכט

(תלמודיש). עד אור הבוקר (שופטים טז ב)

— ביז פרימאָרגן, הבוקר אור

(בראשית מד ג) — ווי עם איז גע =

וואָרן מאַג, מאָרגן כאור, ״פון כאור

הבוקר ביז האַלפן מאַג״ (שלום עליכם).

אַרויסגיין לאור — ד, ה, פון דרוק.

I. אורח, אורחים — גאַסט (שמואל ב' יב ד).

א פאַרשייטער אורח, זיין אַנאַורח

(האַלטן ביים שטאַרבן) אין אורח מכנים

אורח (תלמודיש), זע: אין, הכנסת

אורחים — דאָס אויפנעמען פון

אורחים, לשון נקבה: אורח'טע, זע

ארחי.

II. אורח — וועג, אורח חיים T. אורח

נשים (לויט בראשית יח יא) — מענס =

טראַציע, אַגב אורחא זע: אַגב.

אַחַדִּים [אַחַדִּים] — איינציגע, אַחַדִּים־ניק, זע: **לֵאחַדִּים**.

אַחַד־שָׁה"מ — אַחַר דַּרִּישַׁת שְׁלוֹמֵךְ הַטּוֹב, אַחַר [אַכּוּוּע] — בְּרִידֵר־שְׁאַפֵּט (זכּוּרִיָּה יֵאֵד), אַחַר וּרְיָעוֹת (סִידוּר) — בְּרִידֵר־שְׁאַפֵּט און פֿרײַנְט־שְׁאַפֵּט.

אַחֲזוּהוּ, אַחֲזוּת — אַ גּוֹט, אַ אִימַעַנִיע (בראַשׂית יז ח).

אַחֲזִין זע חֲזִין.

אַחֲזוּר — דער הִינְטֵן, תַּחַת (שְׁמוֹת לֵג כג), פֿנים וְאַחֲזוּר (יחזקאל ב י), מִפְּנִים וְאַחֲזוּר (שְׁמוּאֵל ב יט) — פֿון פֿאַרְנַט און פֿון הִינְטֵן, אַחֲזִיִּים = אַחֲזוּר; בְּכַחֲנֵת אַחֲזִיִּים (הַסִּידִיש), זע: **פֿאַרְלֵךְ, מֵאַחֲזִי.**

אַחֲזוּת — שוועסטער, אַחֲזוּתִי — מִיין שוועסטער, לֵאחֲזוּתִי אַחֲזוּתִי (אִין בְּרִיוּ) — צו מִיין לִיבֵער שוועסטער.

אַחֲזִי זע אַח, אַחֲזִיִּים N.

אַחֲזוּת עִינִים — דאָס פֿאַרְבֿלֵענְדן דִי אױגן, פֿאַקָס (תּלְמוּדִיש).

אַחֲזִי, אַחֲזִינִי זע אַח.

I. אַחַר, אַחֲרִים — אַנְדֵרֵער, נֶהפֵךְ לֵאישׁ אַחַר (שְׁמוּאֵל א' יו) — גֵעוּוְאַרְן אַנְדֵער מֵעֲנַמֵשׁ, דַּבֵּר אַחַר, זע: **אַחֲרִים**.

II. אַחַר — נֶאָךְ, אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (בראַשׂית טו א) — נֶאָךְ דִי דאָזִיגע גֵעִשְׁעֵנִים, אַחַר בֶּךְ — דֵער־נֶאָךְ, אַחַר הַמַּעֲשֶׂה — **post factum**, דער אַחַר הַחֵג אִין גֵעוּען בִּימֵער, אַחַר דַּרִּישַׁת שְׁלוֹמֵךְ הַטּוֹב — נֶאָךְ דַּעַם גֵרוֹם (אִין בְּרִיוּ, דער אָנְהוּב). זע **אַחֲרִי, לֵאחֲרֵי**.

אַחֲרָאִי — פֿאַרְאַנְטוּוְאַרְמֵלֵךְ (תּלְמוּדִיש).

אַחֲרוֹן, אַחֲרוֹנִים — לַעֲצֻמֵער (הִיפֵךְ: ראשון). אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן הַכִּיב — וואָס ווײַטער אַלץ בַּעֲסֵער (תּלְמוּדִיש). עֲנַמְפֵערן עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְעַל

(וִיקָרָא כַּב כח) — מוֹטֵער און זון, זע **בֵּאוֹתוּ**.

אַז, אַזִּי [אַזִּי] — דַעמֶאַל, אַז **ישיר T.**

אַזְהָרָה [אַזְהָרַע], אַזְהָרוֹת [אַזְהָרַעס] — וואָרעניש, אַזְהָרוֹת **T.** זע **מִזְהִיר**.

אַזִּים זע עֲזוּת.

אַזְכָּרָה [אַזְכָּרַע], אַזְכָּרוֹת — הַזְכָּרָה, אַזְלָא גֵרֵשׁ — פֿון דִי טַעמִי הַקִּרְיָאָה אִין תַּנְיָךְ.

אַזְנִים זע אוֹזן.

אַזְרָה [עֲזֵרַע], אַזְרָהִים [עֲזֵרַעִים] — אַנְדֵ איינְזַעֵסֵעֵנֵער, אַ תּוֹשֵׁב, נִיט קִיין פֿרַעמֵדער, אִורֵחַ נִכְכֵד — אַ פֿאַערֵטֵער בִּירְגֵער, почетный гражданин זכּוֹת אִורֵחַ — בִּירְגֵער = רַעֲכַמ.

אַחַ, אַחִים — בְּרִידֵער, עַם אִין זײַן אַחַ, אַחַ לַצָּרָה (מִשְׁלֵי יז יז), אַחִים בַּצָּרָה

— אַ חֵבֵר אִין דֵער צָרָה, אַחִי — מִיין בְּרִידֵער, לֵאחֲזוּבִי אַחִי — צו מִיין לִיבֵן בְּרִידֵער (אִין בְּרִיוּ), מִיין אַחִי הָאָם זײַךְ עַם פֿאַסֵטֵרֵעַם, אַחֲזוּנוּ — אִונְזֵער בְּרוּ־דֵער, אַחֲזוּנוּ אַתָּה — דוּ בִיזֵט אִונְזֵער בְּרִידֵער, אַחֲזוּנוּ [אַכְעִינּוּ] בְּנֵי יִשְׂרָאֵל — אִונְזֵערע בְּרִידֵער דִי קִינְדֵער יִשְׂרָאֵל.

אַחַד [עֶכָּדָן] — אִינֵער, אַחַד מֵאַלֶף — אִינֵער פֿון מוֹיזְנֵם, אַחַד מִשְׁלֵנוּ — פֿון אִונְזֵערע לֵאִיִם, כֵּאִישׁ אַחַד (בְּמִדְבָר יד טו) — ווי אִיין מֵאַן, אַחַד הַעַם

[אַכָּד הָאָאָם] — אִינֵער פֿון פֿאַלֶק (לֵאִישׁ שְׁמוּאֵל א כו כח), אַחַד הַמִּרְבָּה וְאַחַד הַמִּמְעִיט — ווער מער, ווער ווער ווײַניקער (תּלְמוּדִיש), יֵצֵתָה נִשְׁמָתוֹ בְּאַחַד (תּלְמוּדִיש) — זײַן נִשְׁמָה אִין אַרױם פֿים וואָרט „אַחַד“, אִין קִרְיָאָת שְׁמַע, אַחַד מִי יוֹדֵעַ **T.** זע: **אַחַת, פֿאַחַד**.

אַחֲדוּת — אִינִיקײט (הִיפֵךְ: פִּירוּד).

געזעץ- מיתה. אחת בפה ואחת בלב--
מיט דעם מויל איינס, און מיט דעם
הארץ אנדערש (תלמודיש). זע: אחד,
על אחת.

אמאָרע זע עטרה.
א"י = ארץ ישראל.

אי אפשר—ניט מעגלעך. אי אפשר
לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד--
צוויי מלכים קענען ניט טראָגן איין
קרין. (תלמודיש).

איבה [עיוע] — פיינדשאפט. באיבה
(במדרש לה כא) — פיינמלעך.

איבוד — פארלוסט. איבוד זמן — צייט=
פארלוסט. צו לייענען אַזאָ בוך איז
נאָר אַ איבוד זמן. זע לַאיבוד.

איבעיא [איבעיא], איבעיות [איבעיאעס]
— פראַגע (תלמודיש). אַלע קשיות
ואבעיות פון דער גמרא. זע קשיא.

איבער-חזרין זע חזרין.

איד [עיד] — אומגליק. שמח לאיד
(משלי יז ה) — ווער עס פרייט זיך
אויף יענעס'ס אומגליק.

אי"ה — אם ירצה השם.

איוב [אי-עיו] N. T. איוב'ס צרות
(יסורים).

איורע זע עברי. איזבל [איזעוועל] N.
איזהו גבור? הכובש את יצרו — ווער
איז אַ גבור? — ווער עס באַזיגט
זיין יצר הרע.

איזהו חכם? הלומד מכל אדם —
ווער איז אַ חכם? — ווער עס
לערנט פון יעדן מענטשן.

איזהו עשיר? השמח בחלקו — ווער
איז אַנ-עשיר? — ווער עס איז
צופרידן מיט זיין חלק (תלמודיש).

איזהו מקומן T.

איני מענהין זע מענהין.

איחור — פארשפעטיגונג: בלי איחור
— אָן פארשפעטיגונג.

אחרון אחרון—ד. ה. כסדר. אחרון—
די לעצטע עליה בוי קריאת התורה.
אחרון של פסח—דער לעצטער טאָג
פסח. די אחרונים (די שפעטערע
פוסקים). מים אחרונים—דאָס וואַשן
זיך נאָך דעם עסן. מים = אחרונים =
וואַסער.

אחרי [אכרעי]—נאָך. אחרי כן (בראשית טו
יד) — נאָכדעם. אחרי הדברים והאמת
האלה (דברי הימים ב' לב א). אחרי
בכלות הפל — נאָך אַלעמען
(סידור). אחרי רבים להמות (שמות כג ב)
— באַשטימען לויט דער מערהייט.
אחרי מות T. אחרי מות — קדושים
אמור (עמנואל, וואַרטשפיל): — נאָך
דעם טויט דערקלערט מען פאר
הייליק.

אחריות [אכרעיט]—1. פאראַנטוואָרטונג.
אויף מיינע אחריות. ארויס פון
אחריות. בעל אחריות—אחראי. 2.
סבנה: אָן אחריות, קיין אחריות ניט.
אחרים [אכעירים]—אנדערע (רבים פון אחר).
אחרים אומרים — אנדערע זאָגן. על
יד אחרים—דורך אנדערע. זע:
אחר.

אחרית—אויסגאַנג, סוף. טוב אחרית
דבר מראשיתו (קהלת ז ח)—דער
סוף איז בעסער פון אָנהויב. באַחרית
הימים—שפעטער, אין משיח'ס צייטן
(בראשית מט א; דניאל י יד). זע: קץ.
אחרית קמטה חרטה — נאָך אַ
שפרייט-חרטה.

אחשוורוש [אכשווערישא] N.

אחת [אכאט]—אינע. אחת ואחת (סידור):
געבן (אַפצוילן) אחת ואחת. אחת
לאחת—איינס צו איינס (קהלת ז כז).
מאכן יד אחת (זע). בבת אחת (זע).
בדיעה אחת (זע). אחת דתו להמית
(אסתר ד יא)—פאַר אים איז נאָר איין

איין אורח איז מכניס א צווייטן), אין אחר מעשה בית דין (אחר קניין) כלום — נאך דעם פסק־דין (נאך דעם קויף) קען מען גארניט מאכן (תלמודיש). אין אפיטרופוס לעריות — קיינער איז ניט באַוואַרנט פאר עריות(תלמודיש).

אין בור ירא חטא — אנעם האַרץ איז ניט פרום (תלמודיש). אין בית אשר אין שם מת (שמות יב ל) — נימאָ קיין הויז אָן א טוימן, אין ברירה — אָן אַן אויסוואַל: אין ברירה איז א גרויסע גזירה, זע באַן ברירה, אין גם אחד (תהלים יד א) — נימאָ אַפילו איינער, אין הקומץ משביע את הארי — פון א זשמעניע איז א לייב ניט זאמ (תלמודיש). אין חדש תחת השמש (קהלת א ט) — נימאָ קיין נייס אונטערן הימל, אין חכם כבעל הנסיון — נאָר דער געניטער איז קלוג (תלמודיש). אין חלום בלא דברים בטלים — נימאָ קיין חלום אָן נאָרשקייטן (תלמודיש). אין יוצא ואין בא (יהושע ו א) — ניט אַרויס, ניט אַרײַן.

I. אין פאלהינגו T. אין פמוך T.

אין לדבר סוף — די זאך האָט ניט קיין סוף (תלמודיש). אין להגיד [לעהאגעד] — ניט אויסצודערציילן, אין לספר [לעסאָפער] — ניט אויס־צודערציילן, אין לשער [לעשאַער] — ניט אָפּצושאַצן; זייער צאָל איז אין לשער, אין מוקדם ומאוחר בתורה — נימאָ אין דער תורה קיין פריער און קיין שפעטער, ד. ה. קיין כראָנאָלאָג־גישער סדר (תלמודיש). אין מול לישראל — נימאָ קיין מול ביי אידן, אין מקרא יוצא מודי פשוטו — דער פשט פון פסוק בלייבט (אַבער סײַז פאַרען אויף אים נאָך א פירוש)

אייר [אייער] — דער אַכטער חודש אין יאָר.

איפא דאמרי — אייניקע זאָגן (=יש אומרים) (תלמודיש).

איך [עיד] — ווי?

I. איכה [עיקע] T.

II. איכה (בראשית ג ט) — וואו ביסטו?

איכות [עיקעס] — קוואליטעט, וויכטיג איז די איכות, ניט די כמות.

אילן — ווען (אסתר ז ד), זע: כאַילן, אילע זע עילוי.

אילנית [איילאניס] — אַנ־עקרה (תלמודיש).

אילן אילנות [אילאנעס] — בוים.

חמשה עשר בשבט איז ראש השנה לאילנות, אילן אילן במה אברכך —

בוים, בוים, מיט וואָס זאָל איך דין בענטשן? (תלמודיש). תולה באילן גדול

— היינט אויף א גרויסן בוים (תלמודיש).

אימה [עימע] — שרעק (שם נרדף:

פחד), פינצטער אַנ־אימה (לויט בראשית טו יב), אַנ־אימה ופחד געפאלן אויף...

(שמות טו טז), ציטערן אימת מוח (תהלים נח ה).

אימה'דיק, אימים'דיק (אַנשטאַט: מאוים'דיק). אימתא דציפורה — מורא פאר דעם פובליקום

(תלמודיש).

אימהות זע אים.

I. אין [אאין] — גאַרנישט, כאַין(ישעיה מ יז) — ווי גאַרנישט.

II. אין — נימאָ ין גם אחד (תהלים יד א) — נימאָ פילו איינער,

אין לי — איך האָב ניט, אין לנו — מיר האָבן ניט, אין אומר ואין דברים — אָן ווערטער (תהלים יט ד).

אין אונם — אָן צוואַנג (אסתר א ח). אין אורח מכנים אורח (תלמודיש

לויט בן סירא) — איין אורח קען ניט אַרײַנפירן א צווייטן (וואַרטשפיל:

איסקע זע עיסקא.
איסר (=ישראל) N. איסראָעל זע
ישראל.

איפכא מסתברא [מיסטאָוירע] —
פארקערט איז ריכטיקער (תלמודיש).
איפעש זע עיפויש. איצטגנינות זע
איצטגנינות.

איצטלא (אָדער אצטלא) —
מאָנטל (תלמודיש פון גריכיש). ער קליידט
זיך אין איצטלא דרבנן (ער האַלט
זיך פאר אַ רב). ער איז ראוי לאותה
איצטלא — פאר יענעם אַמט.
איקער זע עיקר.

איש — אַ מאָן. איש כל הישר בעיניו —
יעדער טוט וואָס ער וויל (דברים יב ה).
איש תחת גפנו ותחת האנתו (מלכים
א' ה ה). — יעדער אונטער זיין
וויינשטאָק און זיין פיינגבוים, איש חם
וישר (איוב א א) — אַ צדיק, איש
חיל — אַ העלד. איש אמת, איש
מדימן — אַ באַגלויכטער. איש
מלחמה — אַ קריגער. איש מפי
איש — פון הערן=זאָגן, איש הבינים
— פארמיטלער, זע אשה, אנשים.
אישות — וויבלעכקייט, הלכות אישות,
עניני אישות — עהע=געזעצן, עהע=
זאכן.

איתמר N.

אך — נאָך. אך ורק (במדבר יב ב). „ער
האָט נישט געזעען אך ורק די צוויי
פויעריוס" (פון אַנ-אַלטן בבית עדות). זע:
רק.

אכבראש זע עכברוש.

אכזר — גרויזאָמער(איוב ל כא). אכורי,
אכוריות, אכוריות'דיק.

אכילה — דאָס עסן. על אכילת מצה T.
על אכילת מרור T. אַ גראָבע
אכילה. האַלטן פון דער אכילה.

(תלמודיש). אין מערבין [מעאָרויזן]
שמחה בשמחה — מע מישט נישט
צונויף צוויי שמחות (תלמודיש). אין
משיחין בסעודה — מע רעדט נישט
בשעת מע עסט (תלמודיש). אין סוף
(אין קבלה) — דער אומענדלעכער
(ד. ה. גאָט). אין צריך לומר — מע
דאַרף נישט זאָגן (תלמודיש). אין קול
ואין עונה (מלכים ב' ד לא) — קיינער
ענטפערט נישט, אין קונה (דברים כח סח)
— נישטאָ קיין קויפער (וואָרטשפיל: און
דער איין קונה איז אויך נישטאָ).

אין קמיגור נעשה סניגור — דער
פראַקוראָר ווערט נישט קיין פארטיידי-
קער (תלמודיש). אין קץ לכל עמלו
(קוהלת ד ח) — נישטאָ קיין סוף. צו
זיין אַרבעט, אין רגע בלי פגע (אדער:
נגע) — קיין מאָמענט אָן אַ צרה.
אין שיעור — אָן אַ שיעור, אינה
דומה ראייה לשמיעה — הערן איז
נישט זען, אינה מקודשת — איז זי
נישט פארהייראַט (תלמודיש) (וואָרטשפיל).

איבע מיט קנישעס), אינו דומה השומע
מפי שליח לשומע מפי המלך —
עס איז נישט גלייך, צי מע האָט גע-
הערט (דעם באַפעל) פון אַ שליח,
אָדער פונם מלך גופא (תלמודיש).

איניען זע ענין.

איננו [עינענן] — ער איז נישטאָ, הרב
פלוגי איננו — דער רב N איז
געשטאָרבן, הילד איננו (בראשית לו ב)
— דאָס קינד איז נישטאָ, ואיננו — אַנט-
לאָפן.

איסור, איסורים — פארבאָט (היפך:
היתר), לייגן אויף עפעס אַנ-איסור
גמור, איסור דאורייתא — פארבאָטן
אין דער תורה, דער עולם מרינקט
באיסור, ווייל מע קען נישט מרינקן
בהיתר, זע אסור.

פריצעפע דעם שטן (תלמודיש). אל תרבה שיחה עם האשה—רעד נימ פיל מיט דער פרוי (תלמודיש). אל תשליכנו לעת זקנה (תהלים עא ט)— זאלסט אונז נימ פארלאזן אף דער עלטער.

III. אר [על] — צו. אר [עילאי] — צו מיר וועסטו קומען.

אר [עלע] — נאָר. אלא מה — וואָס דען? אלא וואָס דען? „אלא נימ, — איז אינה מקודשת“ (שלום עליכם).

אַרָה ושבוּעה (במדבר ה כא) — אַ האַרבע שבועה.

אַרָה [עילע] — די דאָוונגע, דאָס. אלה אלהיך ישראל (שמות לב ד) — דאָס איז דין גאָט ישראל. אלה תולדות (בראשית כה יט) — דאָס איז די געבורטסגעשיכטע, אלה תולדות אירינע! אלה אוכרה T. אלה הצאן מה עשו (שמואל ב' כד יז) — וואָס האָבן די געמאַכט?

אַרְהִים [עלאָקים] — גאָט (ברא יתא א). בשם אלהי ישראל (לויט מיכה ד ה) — אין גאָטס נאָמען, אלהות — גאָטהייט.

אַרְהִי נצור T. ארְהִי נשמה T. ארְהִינו ואלְהִי אבותינו T.

אַרְו [עילא] — די דאָוונגע. אלו דברים שאין להם שיעור — די דאָוונגע זאכן האָבן קיין שיעור נימ, אלו ואלו דברי אלהים חיים — ביידעס איז גאָטס ווערטער (תלמודיש). אלו ואלו בנינו מנגנים (סידור) — ביידע כיתות זינגען (פאַראָדירט: אלו ואלו בטענצל מטאַנצלעס. אלו לאלו ממללים (סידור) — איינע רעדן מיט די אנדערע.

אַכְרִיעַן—עסן. אַ גרויסער אַכְלֵער (אַדער: אַכלן).

אַכְסְנִיאַ [אַכְסְנִיעַ]. אַכְסְנִיות—גאַסטהויז, בעל אַכְסְנִיאַ — דער ווירט פון אַכְסְנִיאַ. לא ישנה אדם מאכְסְנִיאַ שלו—אַ מענטש זאָל נימ אינשטויין אין אַנְדער אַכְסְנִיאַ (תלמודיש). תורה מחורת על אַכְסְנִיאַ שלה—די תורה קומט צו קינדער פון לומדים (תלמודיש).

I. אר [עילא]—נאָט. תהילה לאל, תודות לאל—נאָט זיי דאַנק, אל מלא רחמים T. מאַכן אַנְאַל מלא רחמים, אל ארך אפים (שמות לד' ו). אל רחום וחנון (שמות לד' ו). — טיטל פון גאָט.

II. אר—נימ, אל יתהלל החוגר כמפתח (מלשכים א' כ יא)—דער וואָס גייט אין מלחמה זאָל זיך נימ פאַרימען, ווי דער וואָס קמט צוריק (פון א פאַרימער). אל האַמין בעצמך עד יום מותך—גלויב נימ זיך אַליין ביו-צום מוים (תלמודיש). אל חבטחו בנדיבים (תהלים קמו ג) — פאַרלאָזט זיך נימ אויף נגידים, אל הביאנו לירי נסיון—בריינג אונז נימ צו אַ נסיון (סידור). אל תגידו בגת(שמואל ב' א כ) — דערציילט עם נימ אין גת (ד. ה. צו די פיינט), אל תדין את חברך ער שחגע למקומו (תלמודיש)—זאַלסט נימ פאַשולדיקן דין חבר ביו דו ביזט נימ אין זיין לאַגע. אל תהי צדיק הרבה (קהלת ז' טו)—זיי נימ צופיל צדיק, אל הסתכל בקנקן אלא במה שיש בו—קוק נימ אויף דעם קרוג נאָר אויף זיין אינהאַלט (תלמודיש). אל תפרוש מן הציבור—טייל זיך נימ אַפּ פון געוועלשאַפט (תלמודיש). אל תפתח פה לשמן—גיב נימ קיין

אלעל זע ערר, אלעמאי זע רמאי.
אלעוואשאלעם זע עליו השלום.

I. אַלף [אלעף] — דער נאָמען פון אות א. פון אלף ביו תיו. ער קאָן ניט קיין צורה פון אנ-אלף. קיין צלם פאר קיין אלף. דער אלף=בית.

II. אַלף [עלעף], אלפים, [אלפאים] — מיוזנט, די ריש אלפים (200,000). אלפי אלפים (מיליאָנען) נגידים. באלף אלפי הברלות (זע). פארפארן אין אלף השישי אריון (פארקאָדיע אויף געלערטע). זע באַלף.

I. אים [עיים] מוטער. עיר ואם בישראל (שמואל ב' כ יט) (אויף א גרוסע שטאָט). זע אמו, אמהות, אמנו.

II. אים [איים] — אויב, ווען, אז, מאַמער. אים כן (בראשית כה כב) — אויב אזוי "אים כן — אז דער צער פון טראַנגן איז יאָ אזוי גרויס" (רש"י).

אים לאו — אויב ניט; ואם לאו, באם לאו. ובאם ניט, איז ער... זע באים.

אים אין אני לי מי לי — אז אויך בין ניט פאר מיר, מאָ ווער זשען (תלמודיש). אים אין קמח אין תורה

— ניטאָ קיין ברויט, איז ניטאָ קיין תורה (תלמודיש). אים בא להרגך

השכם להרגו — קומט איינער צו דעהרגנען דך, דעהרגע אים פריער (תלמודיש, רש"י צו שמות כב א). אים בארזים

נפלה שלהבת — אויב די צעדערן ברענען (וועגן גרויסע באַנקראַטן) (תלמודיש).

אים ירצה השם [מירצעשעם] — ווען גאט וועט וועלן. אים כבנים

אים כעבדים — סיי ווי זין, סיי ווי קנעכט (סידור). אים לא עכשוו אימתי

— אויב ניט איצט, מאָ ווען זשען אים פגע פך מנוול זה משכהו לבית

הכנסת — ווען ס'פאגעגנט דך דער מנוול, מאָ שלעפ אים אין שול

אַלף [עלעף] — דער לעצטער חודש אין יאָר.

I. אַלוף — הויפט (בראשית לו מט), אלופי הקהל == ראשי הקהל. ארחנו N.

"אלי אלי למה עזבתנו" (תהלים כב ב) T. זי מיינט, זי זינגט "אלי אלי" (ד. ה. זי שרייט).

אַלי זע אר III — [על]. אליה וקוץ בו — א פעטשוואַנג מיט מיט א דאָרן אין אים (אויף א האַרבע קישאָדער א גוטע זאָך מיטא פעלער) (תלמודיש).

אַליהו אַליה, אַלי, N. אליהו הנביא, אליהו החשבי N (סידור). כום של אליהו — דער בעכער פון אליהו.

כסא של אליהו — דער שטול פון אליהו. אליהו הנביא איז אין דעם אַריון (עס גייט מיט מזל).

אלי = יע זע עליה. אליע זע עליה.

אַלים — שטאַרקער (תלמודיש). ער איז אנ-אלים. זע כר דאים.

אַלימלך N. מן יחוס אלימלך (תרגום רות א), אלי=מלךים אנ-אייניקל. זע אין.

אַליעזר N. אַליקום N. אַלישע N. אַלכסון זע באַלכסון.

אַלם [אילם] — א שטומער, זע נאָלם אַלמוני, זע פלוני.

אַלמרא [אילמאַלע] — ווען ניט.

אַלמן — ווימוער. לא אלמן ישראל (ירמיה נאח) — ישראל איז ניט פאר=לאָן.

אַלמנה [אַלמאַנע] אַלמנות — ווימ=ווען, אלמנה חיה (לויט שמואל ב' כ ג)

"א לעבעדיקע אלמנה": ער האָט זי אוועקגעוואָרפן, אנ-אלמנה חיה. אַלמנה.

אמי [אימי] — מיין מוטער, לאהובתי
אמי (אין בריוו) — צו מיין ליבע
מוטער. מבטן אמי (שופטים טו יז)
— פון געבורט, זע אים.

אַמיד, אַמידים — אַ פאַרמעגלעכער
(תלמודיש).

אמיץ — אַ שטאַרקער. אמיץ כוח
(ישעיה מ כו), אמיץ לב. (עמוס ב טו)
— אַ פעסטער כאַראַקטער.

אַמן — געוויס, יאָ (מלכים א' א לו).
אַמן וַאָמן (תהלים מא יד), אמן סלה,
אמן כן יהי רצון (סידור).

אַמנו [אימעניג] — אונזער מוטער:
שרה (רבקה, רחל) אַמנו. זע אים.

אַמנם כן — מאַקע אזוי T.
אַמער זע עמוד.

אַמצע [עמצע] — דער מיטן, אַמצעי
[עמצאָאי] — דער מיטעלער, דער
אַמצעי (אַ חסידישער רבי).

אַמר — האָט געזאָגט. אַמר אבי, אַמר
רבא, אַמר המחבר. זע אומר.

אַמרו לאַלהים T. „אַמרו לאַלהים —
רעד צום אַמפּו“

אמת [עמעס] — וואָר (היפך: שקר),
פאַרשטאַרקט: אמת ויציב, אמת וצדק
(סידור). אמת הדבר — עס איז אמת.
קרוב לאמת זע קרוב, אַנשי אמת
(שמות יח כא), חסד ואמת (תהלים כה י).
גמילות חסד של אמת — אַ אמתער
גמילות חסד (זע). באמת, אין דער
אמת'ן, אויף צינ'אמת'ן. באמת (=)
באם אמת? גענאָסן, אַ נאָס אויפן
אמת, אַנאמת'ער. אמת ואמונה T.
דער אמת איז אין סידור, פאַר דעם
אמת איז מען פרוגן. אמתיות — די
וואַרהייטן, אמתיות הדתיות — די
רעליגיעזע וואַרהייטן.

אַרין (תלמודיש מכה דעם יצר הרע). ואם
תאמר מה נאכל (לויט ויקרא כה ב) —
ווען דו וועסט זאָגן: וואָס וועלן מיר
עסן?

אַמאָלעק זע עמל'ה.

אַמאָרעץ זע עם הארץ.

I. אַמה—דינסט. אַמה עברית —
אַ אירישע דינסט. עבדך
בן אמתך (תהלים קטו טז) — דין
קנעכט דער זון פון דין דינסט.

II. אַמה—1. דער מיטעלער פינגער.
2. אייפּעמיוס אַנטשטאַט: מענלעכער גליד.

**III. אַמה, אַמות—אַנאָייל, אַמה על
אַמה — אַנאָייל אויף אַנאָייל.
אַרבע אַמות, ד' אַמות — פיר
אָיילן: אין זיינע ד' אַמות מאָר מען
ניט שמיין.**

I. אַמהות [אימאָעס] — מיטער (רביס
פון „אם“), די אַמהות — שרה רבקה
רחל ולאָה.

II. אַמהות [אַמאָעס] — דינסטן (רביס פון
„אמה“), די אַמהות — פּלהָה און
זילפּה.

אַמונה [עמוניע], אַמונות — 1. דער
גלויבן. איך גלויב באמונה שלימה
— מיטן פולן גלויבן (סידור). מקמני
אמונה — פון די קליינע גלויביגע.
אַרבעטן באמונה — געטריי. איך
האָב אין דעם קיין אמונה ניט.
אַמונת חכמים: חסידים האָבן אמונת
חכמים, אז... 2. רעליגיע. רודפן
צוליב אמונה. על אמונתי (אַ שביעה).

T. אַמור מעט ועשה הרבה —
זאָג ווייניקער און טו אַ סך (תלמודיש).

אַמורא, אַמוראים — תלמודיסט.
תנאים ואמוראים.

אַמות זע אמה III.

שלומינו (לויט ירמיה לח כב) — אונ= זערע חברים. אנשי חיל — ברוות. אנשי כנסת הגדולה — די מיט= גלידער פון דער כנסת הגדולה (תלמודיש).

אָס זע אַות.

אַסון — אַנאַאומגליק. פן יקראנו אסון (בראשית מב ד) — מאַמער טרעפט אים אַנאַאומגליק.

אַסור — „געבונדן“, פאַרבאָטן (הויפּ: מותר). זיי מוען כל דבר אַסור. אסור לדבר — פאַרבאָטן צו ריידן. אסור לרחם — פאַרבאָטן צו האָבן רחמנות. אסור להשחמש לאורה — פאַרבאָטן צו פאַנצן זיך מיט איר ליכט. אסור בהנאה — פאַרבאָטן צו פאַנצן (תלמודיש), אדם שאין בו דיעה אסור לרחם עליו — אַ מענטש אן פאַרשטאַנד איז אסור לרחם (תלמודיש).

אסור חזיר — (א שביעה): אסור זאָל מיר זיין, אסור אויב איך ווייס, ער מעג זיך אסור ניט שעמען.

אסותא — צו געזונט (אויף א נאָס) זאָגן „אסותא“ אָדער „רפואָה“ אויף אַ נאָס, ווייזט אויס, אַ מיטלאַלטערלעך אייראָפּיאישער מנהג). אסמנים — אַ דעליקאַטער (תלמודיש).

אסיא — רופא. אסיא, אסי חגרתך — הייל דיין הינקן! אסיא דמגן מגן שוי — א רופא, וואָס היילט אומזיסט, איז גאָרנישט ווערט (תלמודיש).

אַסיד זע עתיד.

אַסיפה, אַסיפות — פאַרזאַמלונג.

אַסכּרה — אַ האַלוקראַנקייט, דיפּ= מעריט (תלמודיש).

אַסמכתא [אסמאכטע], אסמכתות — „אַנאַנשאַפּאַר“, אַ ראייה. אַנאַסמכתא בעלמא — גלאַט אַ ראייה (תלמודיש).

אַסנה N.

אַמתלא [אַמאַסלע], אַמתלאות [אַמאַס=

לאַעס] — אויסרייד. אַנאַמתלא בעלמא — גלאַט אַן אויסרייד.

אַנא — פאַזשאַלעסמע, לשון בקשה (בראשית ב יז), אַנא בכוח T.

אַנדרוויגונים (—) — הערמא= פּראָדיט. טומטום ואַנדרוויגונים.

אַנוכי — איך. אנוכי הי אלהיך (שמות פ ב) T. זיין אנוכי (חסידיש).

אַנום, אַנוסים — געצוואונגען. אנום רחמנא פטריה, זע אונס. אנוסים די מאראנען (אין שפּאַניע), אנוסה — אַ פאַרגוואַלטיקמע. זע מאַנס.

אַנוש [ענעש] — אַ מענטש (דברים לו כ). אנושי — מענטשלעך. מין האנושי, בגדר אנושי, שכל אנושי.

אַנחה [אַנאַע], אַנחות [אַנאַעס] — אַ זיפּץ. יגון ואנחה — טרויער און זיפּצן. אנחה שוברת חצי גופו של אדם — זיפּצן צעברעכט אַ האַלבן גוף פון מענטשן (תלמודיש). לאָזן לאַנחות (תלמודיש) — אויף זיפּצן.

אַנחנו (בראשית יג ח) — מיר.

אַנטיבוכוס הרשע N.

אַני [—] — איך. אני ואפסי עוד (ישעיה מז ח) — איך און אַחוין מיר קיינער.

אַני מאמין T. דער פאַרמייאישער אַני מאמין. אַני שלומה — איך בין שלומה (לויט קוהלת א יב): גוי שריי אַני שלומה.

אַנינות — טרויער. זע אונן.

אַנימלאכה'נען זע מלאכה.

אַנימקל'ען די פיינער, זע: מקל.

אַנעהאַרע זע עין הרע. אַנעוו זע עניו אַנעים זמירות T. אַנקת מסלדיך T.

אַנשים [אַנאַשים] — מענטשן (רבים פון איש). אַנשים אחים אַנחנו (בראשית יג ח) — מיר זיינען ברידער. אַנשי

אפילו — כאַמּש, זאָגאר (תלמודיש).
 אפילו חרב חדה מונחת על צוארו
 של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים
 — אפילו אין שווערסמער נויט זאָל מען
 ניט פאַרלירן דעם בטחון (תלמודיש).
אפיקומן (תלמודיש פון גריכיש). זי האָט
 זיך איבערגעגעסן מיט אַפּי-
 קומנס (פון אַנ-אַלטער מויד). ס'קען
 העלפן ווי אַן אפיקומן צו קדחת.
אפס [עפסס] — גאַרנישט, ניטאַ. אפס
 ותוהו (ישעיה מ יז). „אפס כסף (בראשית
 מז טו) — מאַכט דער תרגום:
 שלים" (פאַרזאָירט נאך רש"י), אני ואפסי:
 עוד (ישיה מז ח) — איך און מער קיי-
 נער.

אפר [עפער] — שמויב, עפר ואפר.
 (בראשית יח כז) — אַש און שמויב.
 שק ואפר (אסתר ד א) — אַ זאָק
 און שמויב (אַלס צייכן פון טרויער).
אפרוח אפרוחים (דברים כב ו) —
 אַ פייגעלע, אתמול אפרוח עכשו
 ביצה? (תלמודיש) — נעכטן אַ פיי-
 געלע און היינט צוריק אַנ-איי?

אפרים N.
אפשר [עפסער] — מעגלעך (תלמודיש).
 אי אפשר — ניט מעגלעך.

אַץ להעשיר (משלי כב כ) — „אילם
 זיך רייך צו ווערן". איך בין ניט
 קיין אַץ להעשיר" (שלום עליכם).

אַץ (אנ-אויסגעטראכטער נאָמען) — אַ יחסן.
 ר' אַץ'ס אייניקל. זע **אלימלך**, **ציא**.
אצבע [עצבע], **אצבעות** [עצבאָעס] —

פינגער, צייגעפינגער. אצבע אלהים
 (שמות ח טו) — נאָטס פינגער. לא כל
 האצבעות שוות — ניט אלע פינגער
 זיינען גלייך (תלמודישער אייפעמיזם, ווי
 אָמה).

אצטגנינות — אסטרלאָגיע (תלמודיש
 פון גריכיש): זען באצטגנינות.

אספסוף (במדבר יא ד) — גראָבער
 המון. דער ערב-רב מיט דעם
 אספסוף.

אספקלריא — גלאַז (תלמודיש פון לאטיין)
 אספקלריא המאירה — ריינע גלאַז.
 אסקען זע עסקן.

אסרו חג (תהלים קיח כז) — דער
 טאָג נאָך א יום טוב.

אסרין — פאַרווערן, אָסור מאַכן.
 (היפך: מתיר זיין). אסרין די שחיטה.
אסתר N. אסתר המלכה. אסתר-תענית:
 עס וועט האַלטן פון אסתר תענית
 פון פורים.

אעפיי — אַף על פי. **אעפיי"כ** = אַ
 על פי כן.

אף — צאָרן. בחרי אף (שמות יא ח).
 באפי ובחמתי — אין צאָרן. על יא
 ועל חמתי — קעגן מיין וולן
 (ירמיה לב לא).

אף זע עוף. **אף ברי** T.
אף על גב = אַף על פי.

אף על פי — כאַמּש (תלמודיש). אַף
 על פי שחטא ישראל הוא — כאַמּש
 ער האָט געזינדיקט, בלייבט ער דאָך
 אַן איד (פון א משומד). אַף על פי
 כן — פונדעסטוועגן.

אפור — א מלבוש פון א בהן. חושן
 ואפור (שמות כה ד).

אפותיקא, **אפותיקי** [פּאָיטעקע — ()]
 אנ-אויצר, א סך געלט (תלמודיש פון
 גריכיש). מאַכן (האָבן) אַ שיינע אפּו-
 תיקא.

אפיטרופוס, **אפיטרופסים** — אַפּע-
 קון, פאַרמונד (תלמודיש פון גריכיש).

אין אפיטרופוס לעריות — פאַר
 עריות (זנות) איז קיינער ניט באַ-
 וואָרנט (תלמודיש). אפיטרופסות.

אפילה [אפּעילע] — פינצטערניס. חושך
 ואפילה (שמות י כב).

אַרֶון, 2. אַרֶון המת = מיטה.
אַרֶוסה, אַרֶוסות — פּאַרלאָבמע
(שמות כב טו).

אַרֶוסין (עירוסין) — פּאַרלאָבונג.
אַרֶור, אַרֶורים — פּאַרשאַלטן, אַרֶור
המן (סידור), אַרֶור עושה מלאכת
שמים ברמיה—פּאַרשאַלטן דער וואָס
מוט אַ הייליקע אַרבעט מיט פּאַלשקייט
(תלמודיש). אַרֶורים הרשעים שאין
טובתם שלימה (תלמודיש) — פּאַר=
שאַלטן זאָלן זיין די רשעים, זייער
טובה איז ניט אויפריכטיג, ניט וויסן
פון אַרֶור המן ביז ברוך מרדכי, זע:
חייב.

אַרֶורה — די פּאַרשאַלמענע. אַרֶורה
זרש (סידור). (פון א ווייב) בוי זייער
אַרֶורה. אַרֶורה'נען. אַרֶורות (רבים
פון ארורה).

אַרֶז [ערען], אַרֶזים [אַרֶזים] — צעדער=
בוים, אס בארזים נפלה שלחבת
— ווען די צעדערן ברענען
(וועגן גרויסע באַנקראַטן). אַרֶזי הלבנון T.
אַרֶחי ופּרָחי — וואַנאַבונדען, גע'ונד=
ניקעס (תלמודיש).

אַרֶי, אַרֶיה, אַרֶיות — לייב(שופטים יד יח).
אַרי שבחבורה — דער גרעסטער פון
דער חברה, אין הקומץ משביע את
הארי — א זשמעניע זעמיגט ניט אַ
לייב, אין משיבין את הארי לאַחר
מוח — מען ווידערלייגט ניט אַ לייב
נאָך זיין טויט, גבור פּאַרי — שמאַרק
ווי אַ לייב, הוי זנב לאַריות ואל
תהי ראש לשועלים, זע זנב (תלמודיש).
אַריה = לייב N. אַרֶי = אַדונינו
רבי יצחק לוריא (1572-1583).

אַרֶיכות — די לייג, אַרֶיכות ימים ושנים
— אַ לאַנג לעבן, באַרֶיכות — אויס=
פירלעך (היפך: בקיצור), זע אַרֶוך,
מאַרֶיך.

אַצטלאַ זע אַיצטלאַ.

אַצִיזֶות — „עמאנאציע“ (אין קבלה). עולם
האצילות, ער איז אין אצילות (חסידים).
אַצירעם זע עצירות, אַקאַרע זע עקרה,
אַקדמות T.
אַמרים — קלימאט.

אַקשען זע עקשן, אַראָווע זע ערבה,
אַקמצא ובר קמצא חריב ירושלים —
איבער קמצא ובר קמצא איז חרוב
געוואָרן ירושלים (תלמודיש):

אַרְבֵּה — היישריק (שמות י ד).

אַרְבַּע — פיר, אַרבע כנפות (דברים כב

יב). — „פיר עקן פון קלייד“, אַ

בגד מיט ציצית, הולך על אַרבע

(ויקרא יא כ) — אַ פירפּיסלער, אַרבע

כוסות — פיר בעכער, אַרבע

כנפות הארץ, אַרבע פינות העולם—

פיר עקן פון דער ערד, פון דער

וועלט; בארימט אין אַרבע פינות

העולם, אַרבע אמות — פיר אילן,

אַרבע מאות = 400, אַרבע מיתות

בית דין זע מיתת, אַרבע פרשיות

זע פרשה, אַרבעה טורים T, אַרבעה

מינים — פיר מינים (ביים אתרוג),

עשרים ואַרבע — 24 ביכער, תנ"ך,

אַרְבַּעִים [אַרְבַּעָאִים] — פּערציק, אַרבעים

שנה — 40 יאָר, בן אַרבעים —

40 יאָר אַלט.

אַרְבֻּבָה, אַרְבֻּבֹת — פּענצטער, אַרְבֻּבֹת

השמים (בראשית ז יא) — די פּענצטער

פון הימל, כסומא באַרְבֻּבָה — ווי

אַ בלינדער אין אַ לאַך (תלמודיש).

אַרְוֶךְ — לאַנגער, יום האַרְוֶךְ — דער

ליינגסטער טאָג.

אַרֶון — שראַנק, 1. אַרון קודש

(דברי הימים ב' לה ג) — דער הייליקער

שראַנק, הייליק; כאַטש נעם און שמעל אים

אַרֶון אין אַרון קודש, זע הייבֶר,

די פּלשתיים האָבן צוגענומען דעם

אָרים—ארענדאמאָר (תלמודיש פון גריכיש). אריסות.

אָרן אפים — לאנגמיטיקער, ווייכער (משלי יד כט). אל ארן אפים — טיטל פון גאָט. אָרל זע ערל.

אָרם [אראם] — סיריע N. לָבן האַרמי—לָבן דער אַראַמיער N. אַרמית—אויף אַראַמאָיאיש.

אַרעא—ערד. כעפרא דארעא, מלכותא דארעא, סדנא דארעא (זע). אַרעמיקלעט זע ערי מקלָט. אָרעוו זע ערב.

אַרץ [ערעץ]—לאַנד, ערד. ארץ זבת חלב ודבש (שמות ג ח)—א לאַנד וואו עס רינט מלך און האַניק. ארץ אוכלת יושביה (במדבר יג לב) — א לאַנד וואס עסט אויף אירע איינוואנער. ארץ ישראל: ארץ=ישראל = פעדים, ארץ = ישראל'דיקע אחרונים. עם הארץ, חוץ לארץ.

אַרצה — אין דר'ערד (בראשית יח ב). ליג אין ארצה (א קללה).

אַרצות [ארצ'עס] — רבים פון ארץ. ד' ארצות — די פיר לענדער (גרוים פוילן, קליין פוילן, פּאָדאָל און וואָלין). ארצעחצופיסקע זע חצות. אַרצע=מעכוצע פּאנים זע מחוצף.

אַש [עיש] — פּייער. אש להבה (איכה ב ג) — פּלאַם=פּייער. ער איז אויף איינעם אש להבה. אש תוקד בקרבי — א פּייער ברענט אין מיר (סידור). אש אוכלה (דברים ד כד)

— פון א כעסן. פּורא מאורי האש T. אשה [אישע]—פּרוי. אשה צנועה (זע). אשה כלי זינה עליה — א פּרוי האָט איר כלי-זין אויף זיך (ד. ה. איר שיינקייט). אשה מכרת באורחים יותר מן האיש — א פּרוי שעצט

אָפּ אָן אורח בעסער ווי א מאַן. אשה רעה צרעת לבעלה — א שלעכטע פּרוי איז א צרעת פּאר איר מאַן (תלמודיש). זע אשת, נשים. אשירים זע עשירים. אַשכּנז [אַשכּנז] — דייטשלאַנד, דייט=

שע אידן. אין בראשית י ג איז „אשכנז" דער זון פון „גומר". אין „גומר" האָט שוין דער תרגום ירושלמי איבערזעצט מיט „גרמניא".

בני אשכנז, לשון אשכנז, נוסח אש=כנז. אשכנזי, אשכנזים (היפך: ספרדי) אַשם — שולדיק, אבל אשמים אנהנו (בראשית מב כא) — אָפּער מיר זיינען שולדיק, קרבן אשם.

אַשמדאי (תלמודיש פון פערטיש). אַלמער אשמדאי.

אַשמורה — די נאַכט=וואַך. אשמורת הבוקר (שמות יד כד)—מאָרגנ=וואַך.

אַשמנו T. אַשפה (לויט תהלים קיג ז) מיסט (פון שלעכטער סחורה).

אַשקא דריספּך חרוב פּוּתַר — איבער א קלייניקייט איז חרוב געוואָרן פּוּתַר (תלמודיש).

אַשר N. אַשר — וועלכער, וואָס. אה אשר

יאהב ה' יוכיח (משלי ג יב)—וועמען גאָט ליבט, דעם שמראָפּט ער. „בלינ=צעם אשר לא בלינצו אבותינו, שפּאַ=קעם אשר לא שפּאַקו אבותינו" (שלים עליכם, לויט דניאל יא כד: ועשה אשר לא עשו אבותי ואבות אבותי).

אַשר יצר T. אשר=יצר= פּאַפּיר. זע באַשר.

אַשרי — וואָיל, אשרי יושבי ביתך T. אשרי תמימי דרך T. אשרי ובא לציון T. קלאָר ווי א איד אין אשרי. אשרי יושבי ביתך (וואָיל די וואָס זיצן אינדערהיים) איז דער בעסטער

אָתוֹן — עוּעל, בלע'ס אָתוֹן. ויפתח את פי האתון (במדבר כב כח) — ער האָט געעפנט דעם אייזל דעם מויל.

אֶתְחַלְתָּא [אָסכאלטע] — אָנהייב, אֶתְחַלְתָּא דגאולה — דער אָנהייב פון דער גאולה (תלמודיש). זע התחללה. **אֶתֶם** — איר. גם אתם (ענטפער אויף א וואונטש).

אֶתְמוּלָּךְ [עסמאָל] — נעכטן (תהלים ז ד). **אֶתְנַחֲתָא** [עסנאָכטע] — פון די מעמים אין תנ"ך, אַנְעֶאָשְטעל. מאַך אַנְעֶאָתְנַחֲתָא! (צו א פּלאַפּלער).

אֶתְנֵן זוֹנָה (דברים כג יט) — דאָס באַצאָלט פון אַ זוֹנָה.

אֶתְעָרוּתָא — דערוועקונג, אינספּיראַציע, אֶתְעָרוּתָא דלעילא, אֶתְעָרוּתָא דלתתא (חסידיש) — אויבערשטע, אינטערשטע דערוועקונג.

אֶסְרֵי אֶסְרֵי [אסר] — אַנְעֶאָרְט (עזר ה טו). בכל אתר ואחר (סידור) — אין יעדן אָרט, מרא דאתרא, מריה דאתרא — דער רב.

אֶתְרוּגָא [עסראַג], אֶתְרוּגִים — אַ מין פּרוּכט (תלמודישע איבערזעצונג. פון „פרי עץ הדר“ ויקרא כג ט). שוין און פריש ווי אַנְעֶאָתְרוּג, אֶתְרוּגִים נאָך סוכות. „לולב און אֶתְרוּג“ (א ניט פּאַסיגע פּאַר פּערד).

ב.

ב — דער צווייטער אות אין אלף=בית קומט פאַר מיט אַ דגש (הייסט «בעיס») און אַן דגש (הייסט «וועיס»). **ב'** = **ב**, **ב'** פעמים. יוס **ב'** — מאַנטיק, מלכים **ב'** — דאָס צווייטע בוך מלכים, זע: בית.

ב — (אַנְעֶאָוֹת השימוש אין העברייאיש) — מיט, אין, גיין בקאָמפּאַניע, בגוואַלד

האַנדל, אַשרי אַרם מַפְחֵד תּוֹמֵד (משלי כח יד) — וואָיל דעם מענטשן, וואָס האָט תּוֹמֵד מוֹרָא.

אַשרי הַמְּחַכֶּה (דניאל יב יב) — וואיל דעם ווער עס וואָרט, אַשרי הַמְּאִמֵּן (פון רויש) — וואיל דעם, ווער עס גלויבט, אַשרי יוֹלְדָתוֹ — וואיל צו זיין מוטער (תּוֹמֵדִיש), אַשרי עיני ראתה כל אלה (סידור) —

וואיל דעם אויג, וואָס האָט דאָס אַלץ געזען, אַשריך וטוב לך (תהלים קכח ב) — וואיל און גוט איז דיר, אַשריך יִשְׂרָאֵל (דברים לג כו) — וואיל דיר, יִשְׂרָאֵל, אַשריכם (סידור) — וואיל איז צו אייך.

אֶשֶׁת [עישעס] — „די פרוי פון...“

אשת איש (משלי י כו): אשת איש מרייבן (זיין, ווערן) — מונה זיין, אשת=איש'ניק, אשה=איש'ניצע, אשת חיל (משלי לא י) — אַ בְּרִיה'מע, אשת חבר בַּחֲבֵר, אשת לסמים כלס=

מים — די פרוי פון אַ געלערנטן איז ווי אַ געלערנטער, די פרוי פון אַ גולן איז ווי אַ גולן, אשתו כגופו — זיין ווייב איז ווי ער אַליין (תלמודיש).

אֶשְׁתַּקֵּד [עשטאַקעד] — פאַראַיאָרן (תלמודיש).

את צמת T.

את-בש [אַטבאַש] — אַ מין פאַר=שמעלטע שריפט (א — ת, ב — ש, ג — ר, א. א.ו.) אין ירמיה נא א. מא: לב קמי=כסדאי, ששך=בבל (תלמודיש).

את, אֶתְהָא — דו' (בראשית ו יח). אתה אַחַד T. אתה בַּחֲרַתְנוּ T. — דו האָסט אונז אויסדערוויילט, די אתה בַּחֲרַתְנִיקֶעם, אתה בַּחֲרַתְנוּם, אתה גבור T. אתה הראיתה T. אתה חוננתנו T. אתה יצרת T. אתה נגלית T. אתה קדוש T.

העברייאזמען.

אין יענעם ענין, אין יענעם מאָל,
אין יענער צייט. זע: אותו.
באין [בענין] — ווען ס'איז ניטאָ.
באין אופן. באין ברירה.
באיסור זע איסור.

באכעניגען = בא'חניען, זע הן. באַכער
זע בחור. באל זע בעל.

באלכסון [באלאכסן] — דיאגאָנאל.
קוקט באלכסון (פון א קאסאָן).

באלן זע בעלן.
באלעבאָס = בעל הבית: באלעבאָסיס,
באלעבאָטיש, באלעבאָטישקייט, באלע=

באטעווען, באלעבאָטמע. באלעבעסל.
באלעגאָלע = בעל עגלה.

באלף [בעלעף] מחילות — מיט
טויונט מחילות, דער אהור
(איפעמיזם). זיין באלף, דער באלף
מחילות. לעקן אין באלף מחילות. זע

מחילה.
באם [בעאים] — אויב, טאָמער.
באם לאו, ובאים לאו — ווען ניט.
באם חלילה עם פאלט אַראָפּ... זע

אם.
באמונה [בעעמונע] — מיט דעם
גלויבן. אַרבעטן, עוסק זיין בצרכי
ציבור באמונה — געטריי אַרבעטן
פאַר ציבור, שווערן באמונה. זע

אמונה.
באמצע [בעעמצע] — אין מיטן.
יד נכרי באמצע — א גוי האָט זיך
אַריינגעמישט (תלמודיש). זע אמצע.

באמת — אין דער אמת'ן (ירמיהכוס').
באמת גענאָסן (אפשר אַ פארקירצונג פון
„באם אמת'") — זאָגט מען, ווען איי=

נער ניסט בעת אַ געשפרעך.
באם זע בת. באסר וועדאם זע בשל.
בא'עוולעהין זע עוולעה.
באר שבע N.
באריכות זע אַריכות.

אסימילירן. זיי זענען גלייך בכאראַקט=
טערן. „על חמא שחמאתי לפניך
בנישט פאָלגן אַ מאַטן" (שלוש עליכם).
משכון בבית שלום בקעשעניע. נותן
בצימבל הולך בטענצל. געוואָרן מיט
אים קנעפל בקנעפלדיק, זע שב=.

באָ — געקומען. באָ בימים (פראשית
כד א) — געקומען אין די יאָרן.
ברוך הבאָ — געבענמשט דער
געקומענער. באָ הרוג פרגליו —

דער געהרג'עטער איז געקומען אויף
זינע פיס. בא להרגך השכם להרגו
— איז ער געקומען דורך צו טייטן
טייט אים פריער (תלמודיש). זע באו.
הבא.

באהבה [בעאהבוע] — מיט
ליבע. מקבל באהבה זיין. ער טראָגט
די יסורים באהבה.

באהבניט [באהבונט] זיין — פארשטיין.
זע הבנה.

באז [באָזא] — זיינען געקומען. באז
בנים עד משבר וכוח אין ללידה
(מלכים ב' יט ג) — קינדער זיינען
געקומען ביז צו דער געבערמוטער,
און ס'איז ניטאָ קיין פוח צו
געווינען. באז מים עד נפש
(תהלים טט ב) — געקומען די וואַסער
ביז צו דער נשמה.

באזאָנאָסעיני זע בעוונותיני.
באונם — געצוואונגען, על פי מוז.
באונם וכרצון (סידור) זע אונם.
תחילתה באונם וסופה ברצון — אין
אָנהייב געצוואונגען און צום סוף
ווילנדיק (תלמודיש).

באותו — אין יענעם. באותו מעשה,
באותו מקום, באותו ענין, באותו
פעם, באותו רגע, באותו שעה —
אין יענער מעשה, אין יענעם אָרט.

במלכות — מלוכה = פאראַמ. אַ בַּנִּירָה
קעגן אידנטום. זע בוגד.
בגילוי, ראש — מיט אומבאדעקטן
קאָפּ. אסור לילך ד' אמות בגילוי ראש
— מען טאָר ניט גיין פיר איילן מיט
אַ בלוין קאָפּ (תלמודיש). זע גילוי,
קלות.

בגילופין — ״ווי אַ גולם״, ד. ה.
שיפור. דער עולם איז אַפּיסל בגילוף=
פּיץ. בגילופינדיק (תלמודיש פּיץ גריכיש).
בגומטריא [בגיאמאָטריע] — לויט דעם
חשבון פון די אותיות (תלמודיש פון
גריכיש). ״גמ״ איז בגומטריא 12, דרום
מוז ער האָבן 12 שורות.

בגלוי ובסתר — אָפּען און פּאַר=
פּאַרגענערדיק (סידור) זע; גלוי,
בנגלה בסתר.

בגניבה — שטילערדיק, בסוד,
בשתיקה. זע גניבה.

בגרות פאָרעס] — רייפֿקייט. סימני פגרות
— די צייכן פון רייפֿקייט (תלמודיש).

תעורת פגרות — רייפֿעצייגנים, 2. אַ
דערוואַקסן מיידל (מע שרייבט
אויך „בגורה“), זי איז שוין אַ פגרות!
זע: פוגרת.

ב"ד = בית דין.
בד"א — כמה דברים אמורים.

בדאי [פאָדאי] — לינגער, שקרן (לויט
מלכים ב' יב לג), פֿך ענשו של בדאי:
אַפילו אמר אמת אין שומעין לו —
די שטראָף פון אַ לינגער: אַפילו
ווען ער זאָגט אמת, גלויבט מען אים
ניט (תלמודיש). זע בדרתא.

בדד [פאָדד] — איינער אַליין (ויקרא
יג מו). לכדד (במדבר כג ט) — איינער
אַליין.

ברוחק — אין נויט. לעבן ברוחק.
זע דוחק.

בארמענען זע בר מינן.
באשר באישער] — ווייל (בראשית לט ט).
באשר דו ווילסט. באשר וואָס מע
שרייבט, איז דערפון געדרונגען?..
״באשר בכך ער האָט עפעס אַ
פקדון״ (פרץ).

בבא — די טיר, אַ טייל פון אַ פּוּך.
בבא קמא [באַווע קאַמען], בבא מציעא, בבא
בתרא — ערשמער, מיטעלער, לעצ=
טער טייל (תלמודיש) T.

בבחינת — אין דעם פאַגריף פון,.
זיין בבחינת בהמה. זע בבחינה.

בבירור זע פירור.

בבת אחת — אין איין מאָס, אויף
איין מאָל (תלמודיש).

בגד [בעגעד], בגדים [בגאָדים] — קלייד
(בראשית כד נג), צונויפגעסטריגעוועט אַ
פגד, סקאַפּעמקע — אַ פגד! פגד
עליזן — אויבערקלייד. בגדי [בגידע]
חמודות — שיינע קליידער (בראשית
כו טו), פגדי קודש (שמות שח א) —
הייליקע קליידער (די אַכט פגדי
כהונה), פגדי חול — וואַכעדיקע
קליידער. פגדי שבת ויום-טוב —
שבת'דיקע קליידער. פגדי כבוד —
ערנקליידער, פגדי מלכות — מל'ים
קליידער.

בגדר — אין דעם פאַגריף, זע גדר.
בגדר הנמנע — אין דעם פאַגריף
פון אוממעגליכעס. דאָס איז פגדר
יהרג ולא יעבור — פון יענע עבירות
וואָס מע טאָר ניט עובר זיין אַפילו
ווען עס דרויט דער טויט. פגדר
אנושי — וואָס איז מענטשלעך.

בגו [בגאוו] — דרינגען (עזרא ה ז) זע גו.
דברים בגו — עפעס איז דאָ פאַ=
ראָן (תלמודיש).

בגידה פגידות — פאראם. בגידה

בדק הבית (מלכים ב' יב ו) — רעמאנט.

א פושקע „לבדק הבית“.

בדקענעו זע בודק.

בדרא — „אין דור“ חד בדרא —

אינער אין דור (תלמודיש). [מע זאגט

כאדבארע, כאדבארעס]. זע דור.

בדרך „אין וועג“, זע דרך. בדרך

הטבע — נאטירלעך. בדרך אנב,

בדרך הליכה — פארבייגייענדיק.

בדרך כלל — אלס א כלל,

קען מען זאגן, אז... בדרך הלצה

— אין שפאס. בדרך משל —

למשל. בדרך שאדם רוצה לילך,

בה מוליכין אותו — אוואו דער

מענטש וויל גיין, דארט פירט מען

אים (תלמודיש).

ב"ה = ברוך השם, בעזרת השם.

בה"ב [בהאון], פאסטן בה"ב — מאַנטיק

דאָנערשטיק און נאָכאמאָל מאַנטיק.

בהדי כבשי דרחמנא למה לך — וואָס

מישסטו זיך אין גאָטס סודות? (תלמודיש).

בהדיא [בהעדיע] — בפירוש.

בהדרגה [בעהאדראָגע] — ביסלעכווייז,

שטופנווייז.

בהול [באָהול] — האָט מורא. אדם

בהול על ממונו (תלמודיש) — א

מענטש האָט מורא פאַר זיין געלט.

בהילות — אייליקייט (לויט עזרא ד בג).

בבהילות — אייליג.

בהיסח הרעת — אומדערוואַרטעט

(תלמודיש). זע היסח.

בהיר [באָהיר] — לייכטנדיק, זע ברה

כחמה.

בהיתר זע היתר.

בהכרח [בעהעכרעך] — געצוואונגענער=

הייט. לא בהכרח כי אם ברצון

— ניט געצוואונגענערהייט, נאָר

ווילנדיק, זע הכרח.

בדוק ומנוסה — אויספראַפירט (אין די

אַלטע מעדיצינישע ביכער פון אַ רפואה).

בדוּתא — אַ ליגן, זע בדאי.

בדחילו ורחימו — מיט מורא און

ליבע (סידור): צוגיין צוזאָ זאָך בדחילו

ורחימו.

בדחן [באַדכען], בדחנים [באַדכאָנים] —

ווערטל-זאָגער. בדחנות, זע: מבדח

זיין.

בדידי הוה עובדא — מיט מיר

אַליין האָט דאָס פאַסירט (תלמודיש).

בדיוק בדי-יין] — גענוי, בדיוק/דיק.

בדיחותא [בדיחות] — הייטערקייט.

מילתא בדריחותא — אַ שפּאַס, בריחא

דעתיא — ער איז אין אַ הייטערער

שטימונג (תלמודיש).

בדיל הדל [האַדל] — זייער

אַרעם (תלמודיש). בדיל הדל ווערן.

זע בדלות.

בדיעבד — „ווען ס'איז שוין געמאַכט“

(היפּף: לכתחילה).

בדיעה האָפּן, זע דיעה, בדיעה אחת

— איינשטימיג.

בדיקה, בדיקות — אונטערוזכונג.

שחיטה ובדיקה — די שחיטה און

אונטערוזכונג פון פלייש. בדיקת

חמץ, בדיקת הריאה — אונטערוזכונג

פון חמץ, פון לונג.

בדלות בדאָלעס — אין „אַרעמקייט“.

בין איך בדלות! פון קליין פרנסה

ווערט מען ניט בדלות. סופערלאַטיוו:

בדלי=בדלות [בדאַלע-דאַלעס] — זעהר

אַרעם. זע: בדיל-הדל, דלות.

בדליכא שאני — ווען ניטא, איז

אַנדערש (תלמודיש).

בדמים זע דמים.

בדמעות שלישי (ההלים פ ו) — מיט

אַ מאָס טרערן. וויינען בדמעות שלישי.

בוגרת [באָגרעס] — א דערוואַקסן מיידל (לויט דעם תלמוד פון 12½ יאָר). בתך בוגרת, שחרר עבדך ותן לה — איז דוין מאַכטער אַ בוגרת, מאַ באַפריי דוין קנַיַכט און גיב איר (ד. ה. מאַך איר חתונה, תלמודיש). זע בַגרות.

בודד, **בודדים** — איינזאַם (תהילים קב ה). זע **בדד**, **מתבודד**.

בודק זיין — זוכן (תלמודיש). **בודק חמץ זיין**, **בודק זיין אַ געקוילעטע בהמה**, **בודק'ענען**, שוחט ובודק, **בודק זיין די עדות**, פוחן ובודק — דער וואָס פֿרובט און זוכט (אַלס טיטל פון גאַט, סידור), מען איז **בודק**, **צי ער טראַגט ציצית**, זע **בדיקה**.

בוודאי = **אודאי** — געוויס, זיכער. **פוחן כליות ולב** (ירמיה יא כ, טיטל פון גאַט) — דער וואָס פֿרובט די גירן און דאָס האַרץ, פוחן ובודק — דער וואָס פֿרובט און זוכט (סידור, טיטל פון גאַט).

בוחר זיין — אויסוויילען (שמואל א' כ ל). קהל האָט אים **בוחר געווען**. **בומח** [באַטעאַך] — דער וואָס איז זיכער (שופטים יח כג).

בוּרש — אַרויסשטאַרצענדיק, רעליעף (תלמודיש).

בוּרע [באַלעאַ] זיין — איינשלינגען (שמות ז יב), זע **מבליע**.

בוּעז N.

בוּעל — וואָס נעמט אַ פֿרוי (ישעיה נד ה), זע **בעיה**.

בור, **בורים** — גראַבער מענטש, עס האַרץ, אין פֿור ירא חטא — אַ פֿור איז ניט קיין פֿרומער (תלמודיש). פֿור דאָררייַטא — אַנעם=האַרץ אין תורה, דברי פֿורות — עס=האַרצות.

בהלה, **בהלות** — פֿלוצלעכער שרעק, סומאַמאַכע (ויקרא פו טז) אַ בהלה, אַ ליארעם, הימל עפֿן זיך! די בהלות אין ניקאלא'ס צייטן (בשעת מע האָט איינגעפירט מיליטערפֿליכט). די ידיעה האָט אַרויסגערופֿן אַ גרויסע בהלה. **בהלוואה** — לייענדיק, פֿותרת הלוואה. זע הלוואה.

בהמה בהמות (בראשית ג יד) — 1. פֿי. בהמה גסה — גרויס פֿי, בהמה דקה — קליין פֿי (תלמודיש). 2. אַ קו. מעלקן די בהמה. 3. אַ טיפֿש. אַ פֿשר'ע בהמה, אַ גרויסע בהמה. בהמה בצורת אדם — אַ בהמה אין געשטאַלט פֿון אַ מענטשן (שוין באַקאַנט דעם רמב"ם, אפֿשר א פֿשט אויף «עיר פֿרא אדם» אין איוב יא יב). בהמה בצורת פֿערד (פֿאַרזיירט דער פֿריערער מאַמר).

בהן זע הן, **בהסכם זע הסכם**. **בהעלותך T.** דרייט זיך ווי רש"י אין בהעלותך.

בהר T. **בהרחבה זע הרחבה פו** — אין אים, ביז י"א פו (ד. ה. ביז דעם 11=טן טאָג אין דעם דאָ=זינג חודש) קליינע פֿרעסט. פו ביום — אין דעם זעלביגן טאָג.

בוא T.

בואי — קום אַרײַן! בואי בשלום, בואי כלה (סידור) — «קום אַרײַן אין פֿרידן», «קום אַרײַן, כלה» (די ווער=טער אין קבלת שבת זאגט מען מיט אַ פֿאַר=בייגונג, ווייל מע באַגרייסט דערמיט די כלה שבת). מאַכן אַ בואי בשלום, אַרײַנגיין מיט אַ בואי כלה — מאַכן אַ פֿאַרבייגונג.

בוגד, **בוגדים** — פֿאַררעטער (ישעיה כא ב). בוגד זיין — פֿאַראַמין, בוגד במלכות — אַ שטאַטספֿאַרעמער. זע **בגידה**.

בושה — שאַנד (תהילים פס מו), קיין בושה און קיין חרפה. בושה אָן אַ זימט.

בושת — שאַנד. בושת פנים (דברי הימים ב' לב כא). כבושת גנב (ירמיהו ב כו) — ווי אַ גנב שעמט זיך.

בזבזן זע ביזבזן.

בזדון [בזדאָן] — בכיוון אומישנע (דברים יז יב). היפך: בשגגה. בזדון ובשגגה — אומישנע און אומגערן (סידור). זע **במזיד**.

בזה הלשון, בזה ובכא זע זה.

בזוי (בזויען). בזויים — פאַראַכטעמט. בזוי ומבזוה מאַכן זע מבזוה. חכמת המסכן בזויה — די חכמה פון אָרעמען איז פאַראַכטעמט (קהלת ט טז). ס'איז אַ פרנסה בזויה.

בזוף — וואָלוועל (היפך: ביוקר), זע זוף

בזיון [בייזיען], בזיונות — פאַראַכט-טונג, באַליידיגונג, וכדי בזיון וקצף (אסתר א יח) — עס וועט זיין גענוג בזיונות און צאנקערייען. אַ בזיון צו זאָגן. בזיון [בייזיען] (= חילול) — באַליידיגונג פון... בזיון הקודש, בזיון המתים — פאַראַכטונג פון הייליקייט. פון מתים. בזיון בזיונות (סופערלאַטיוו). זע **ביזוי**.

בזיל הזול זע זוף.

בזכות — צוליב. בזכות זה — דערפאַר. זע **זכות**.

בזעת אפיק תאכל לחם (בראשית ג יט) — אינם שוויים פון דין פנים וועסטו עסן פרייט.

בחברותא זע חברותא.

בחדר = פּחד דרבינו גרשום.

בחדרי חדרים זע חדר. **בחוקותי** T. **בחומר** ובלבנים ארבעמן (שמות א יד) — שווער, זע **חומר**.

בוקר, **בקר**ים [בקאַרים] — מאָרגן. ויהי ערב ויהי בוקר (בראשית א ה) — עס איז געווען אָונט און עס איז געווען מאָרגן. **מבוקר** עד ערב — פון פרימאָרגן ביז אָונט. **חדשים לבקרים** — נים יעדן מאָרגן (איכה ג כג).

בור, **בורות** — ברונים, גרוב, הפור ריק (בראשית לו כד) — די גרוב איז לידיק. **בור סיד** — אַ געקאַלכטער ברונים (תלמודיש, טיטל פון אַ בעל זכרון). אין הפור מתמלא מחוליתו — אַ ברונים פילט מען נים אָן מיט דעם אויסגעגראָבענעם (תלמודיש).

בורא — באַשעפער. **בורא שמים** (ישעיה מב ה). **בורא עולם**, דער **בורא** — טיטל פון גאָט. השגחת הבורא — פאַרזעאונג. **בורא מאורי האש** T. **מאכן אַ בורא מאורי האש** (= אַ להדליק) — אונטערצינדן. **בורא מיני בשמים** T. **בורא מיני מזונות** T. א **בורא מיני מזונות** (מענדעלי) **בורא נפשות** T. **בורא פרי האדמה** T. **בורא פרי הגפן** T. **בורא פרי העץ** T. **בורח** [באַרענדן]. **בורחים** — אַנטלאָפּענער (יגה א י). **באנקראַט**, זע **ויברח**. **בורסקי** — „גערבער“, **בור**, עס הארץ (תלמודיש).

בורר, **בוררים** — דער וואָס ווילט, זע **בורר** לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהם בוררים להן עוד אחד (תלמודיש) — אין בעל דין ווילט אין ריכטער, דער אַנדערער דעם אַנאָדערן און פידע ווילן נאָך איינעם. **בוררים געריכט** — אַ געריכט פון געווילטע דיינים. **בורר** (אַנטשטאַט: בריר) — אַ געווילטער ריכטער. „רופן די פייטש פאַר אַ בורר“ (פרז). **בוררות**.

בחצוצרות וכול' שופר (תהילים צחז)

— מיט טראַמפּיטן און שופר.

אופטרעטן בחצוצרות וקול שופר.

בחרבי זבֿקשתי (בראשית מח כב) —

מיט מוין שווערד און פּאַלנבויןג.

גענומען בחרבי ובקשתי.

בחרי אָף (שמות יא ח) — אין גרימ=

צאָרן. זע אָף.

בחרם זע חרם.

בחרפה [בעכאַרפּע] (איוב טו י) — „מיט

שאַנד". שמעלן בחרפה. בחרפּחנז

[בעכערפּאַסעניגן] האָט ער געמוזט אָנ=

קומען צו... זע חרפה.

בחשאי — שטילערדייט (תלמודיש).

במבע [בטעווע] — לויטן כאַראַקטער.

„במבע פּין איך א פּתּי יאמין“

(שלום עליכם), זע טבע.

בטוח [באַטוּאָך] בטוחים (תהילים קיב ז)

— א זיכערער, קרעדיטפּיאַניער.

בטוחות — גאַראַנטיע.

בטח [בעטאַח] — זיכער (דברים יב י).

בטחון — האַפּנונג, זע ביטחון.

בטל [באַטלן]. בטלים [בטעילים] 1. ניש=

טיק [עזרא ב כד]. דבר בטל, דברים

בטלים — נאַרעשקייטן, סופּערלאַטיִו:

בטל ומבוטל, בטלין ומבוטלין (סידור)

— צעשטערט. בטל ברוב, בטל

בשישים ווערן — צעגלין אין מער=

דייט, אין זעכציג טיילן (תלמודיש).

בטל מאַכן א גט. 2. לידיק גיער.

יושב בטל, עובר בטל — זיצט, גייט

אָן א באַשעפּטיקונג. זע בטלין.

בטלה [באַטאַלע] — דאָס ליידניג־גײען.

הבטלה מביאה לידי זימה — דאָס

לידיק גײען פרינגט צו אומצוקט.

שכר בטלה — שכר פאַר נישט

טון. לבטלה — אומזיסט (תלמודיש)

זע לבטלה.

בחוסר כל זע בעירום.

בחור [באַכער], בחורים [באַכערים

— יונגער מאַן (פאַר

דער חתונה) (שופטים יד י), אָרעם

בחור, ישיבה בחור. בחור ווייז, א

בחור כארזים (וואַרטשפּיל לויט שיר השירים ה

טו). א בחור כהלכה (וואַרטשפּיל לויט

א טעקסט פּון סידור). אָן מיר: איך

בין א בחור! אשה אהבת בחור

מסכן מוקן עשיר — א פרוי ליבט

בעסער אַנפּאַרעמען בחור איידער א

רייכן זקן (תלמודיש). בחוריען,

בחור'מע, א באַכטויר. יענטע בחור'ט

זיך.

בחוש — באַשיינפּערלעך. בחוש ובעין

— מיט דעם חוש און דעם אויג. זע

חוש.

בחזקה, בחזקת היר (ישעיה חיא) —

מיט דער שטאַרקייט פון האַנד.

בחזקת סכנה — געפּערלעך זע

חזקה I און II.

בחינה, בחינות — 1. פּראָבע עקזאַ=

מען. (זע בוחן). 2. באַגריף.

זיין בבחינת בהמה — ווי א בהמה.

אין דער בחינה פון נים ולא נים

— ווי א דרעמלדיקער. די בחינה

פון אַחורים (חסידיש).

בחינם — אומזיסט. בחינם אין כסף

— אָן באַצאַל (ישעיה נב ג: חינם ולא

בכסף). בחינם בלא דבר, פחצי חינם

— אומזיסט. זע חינם.

בחיר — אויסער־וויילטער, בחיר ה'

(שמואל ב' כא ו) — דער אויסדער=

וויילטער פון גאָט.

בחירה — אויסוואַל, ברירה. די פרייע

בחירה האָבן. בית הבחירה — דער

בית המקדש בחירות — וואַלן.

בחנם זע בחינם. בחסד זע חסד.

בחפזון (שמות יב יא) — אין איילעניש.

במלך [באטלען], **במלנים** [באטלאנים] —

נישט טוער. איזה עיר גדולה? — כל שיש בה עשרה במלנים — וואס הייסט א גרויסע שטאט? — אין וועלכער עס איז פאראן צען במלנים (תלמודיש), די עשרה במלנים. איר זייט אלע במלנים און באטלאנים (רוסיש, וואַרטשפּיל). במלנות.

במלען — מכמל מאכן, אויס'במלען אלע ביזע חלומות צו זיין קאפ. זע **מכמל**.

בטן [בעטען] — בויד, שני גוים בבטנד (בראשית כח כג) — צוויי פעלקער אין דיין בויד, מבטן אמי (שופטים טו יז), מבטן ומלידה, מלידה ומבטן (הושע ט יא) — פון געבורט אָן, זע **מלידה**, **מרחם**.

ביאה — 1. דאָס קומען, ביאת המשיח, 2. (אייפעמיזם) — ביישלאָף, האשה נקנית בכסף בשטר ובביאה — די פרוי ווערט דערוואָרבן דורך געלט, שטר און ביאה (תלמודיש), אין אשה מתעברת מביאה ראשונה (תלמודיש) — א פרוי ווערט ניט מעוברת פון ערשטער ביאה, רבים: בעילות.

ביאור, **ביאורים** — דערקלערונג, קאָמענטאר, הרחבת הביאור — א ברייטע דערקלערונג, מענדלאַנס ביאור, זע **מבאר**.

ביד [בעיאד] — אין האַנט, מיט דער האַנט, האָפן ביד צו מאַכן (זיין בכוח). ביד חזקה (שמות ו א) — מיט שטאַרקער האַנד, ביד רמה (שמות יד ח) — חוצפאָדיק, ביד רחבה — פרייגוביג, איך האָב אים מקבר געווען בידי — מיט מיין אייגענער האַנט, אַרויסשטויסן (מאבד זיין) בידים, בידיים ריקניות — מיט פוסמע הענט, זע **יד**.

בידוע זע **ידוע**.

ביודעים — וויסנדיק, ביודעים ובלא יודעים (סידור).

ביום פקדי ופקדתי (שמות לב לד) — אינס טאָג פון דערמאָנען וועל איך אים דערמאָנען.

בי'וש (בי-יוש) — דאָס שעמען זיך, שמעלן אין ביוש, מחמת ביוש — פון בושח, זע **מבייש**.

ביזבז — פאַרשווענדונג, זע **מבזבז**.

ביזוי — באַלידקיג, פאַראַכטונג, ביזוי אוכלין, ביזוי מצוה — פאַראַכטונג פון עסנוואַרג, פון אַ מיצווה (תלמודיש), **ביזיון** זע **בזיון**.

ביחד [בעיאחד] — אינאיינעם.

ביחיד [בעיאחיד] — איינער אליין, דאווענען ביחיד (היפך: בציפור) זע **יחיד**, **ביחידות** — ביחיד.

ביטול — פאַרניכטונג, ביטול חמץ — דאָס במל מאַכן דעם חמץ, ביטול היש — פאַרניכטונג פון דער וועלט, סקעפטיציזם, ביטול תורה — דאָס נישט לערנען.

ביטחון [ביטאָחן] — האַפנונג (קהלת ט ב), פאַרלירן דעם ביטחון, מוין ביטחון איז צעקראַכן.

ביישן [באישן], **ביישנים** [באישאָנים] — אַ שעמעוודיקער, בייש'מע, ביישנית, ביישנות — שעמעוודיקייט, לאַ הביישן למד — אַ שעמעוודיקער לערנט ניט (תלמודיש).

ביכולת זיין — זיין בכוח, זע **יכולת**, **בילבול** **בילבולים** — אַנ-אויסגע-טראַכטע באַשולדיקונג המן'ים בילבול, אויסשטיין אַ בילבול, בלוט בילבול, ממור בילבול, שקר בילבול זע **עלי'לה**.

בימה, **בימות** — שמענרער, באַלע-מער (תלמודיש).

ביצה, ביצים [בלשון נקיה אראמיאיש: **ביצא**, (בעיצ), **ביעים**] — **אנאאי** (דברים כב ו), מסכתא ביצה (זו הייבט זיך אן מיט „ביצה שנולדה פיום טוב“), מע אמ= פערט זיך איפער א ביצה שנולדה (קאטאועס: שלא נולדה) פיום טוב (תלמודיש) — **אנאאי** וואס איז געלגט אום יום טוב, מקרני ראמים עד ביצי כינים — פון די גרעסמע פון די קלענסמע פאשעפענישן, כביצה — גרויס ווי אנאאי.

ביוקר — טייער (היפך: **פול**, בחצי חיים).

ביקר חולים (סידור) — דאס פאזוכן פון קראנקע, זע **מבקר**.

בירושה זע ירושה, **בישיבה** של מעלה ובישיבה של מטה (סידור) זע **ישיבה**.

בירה — רעזרעניץ, שושן הפירה (נחמיה א א), עיר הפירה — רעז= דענץ שטאט.

בירור (בעירער) — קלאַרקייט, בפירור — קלאַר.

בית [באאים], **בתים** [באטים] — 1. הויז, בעל הבית — דער הויזווער (שמות כב ז), רבים (דאָפּלוראל): **בעלי= בתים**, 2. דער בית המקדש אין ירושלים (מכא ג יב).

בית ראשון — דער ערשטער בית המקדש, בית שני — דער צווייטער בית המקדש, חורבן הבית — זע= שמערונג פון בית המקדש, 2. בית [בעים], בתי [באטיע] — „הויז פון“... אין פארבינדונג מיט אנדערע ווערטער אלס אנדייטונג אויף ארט אָדער צוגעצויקייט:

בית האסורים (שופטים טז כא) — תפיסה בית הבחירה — דאָס אויסדערוויילטע הויז, דער בית המקדש.

בימי [בימעי] — אין די טעג פון (אסתר א א), בימי ניקאָלאַי דעם ערשטן, בימים ההם (יתוקאל לח יז) — אין יענע טעג, בימינו — אין אונזערע טעג זע **ימים**.

בין [בעין] — צווישן, בין אדם לחברו, בין אדם למקום — צווישן מענטש און מענטש, צווישן מענטש און גאָט (תלמודיש), בין המצרים (איכה א ג) — בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב (תלמודיש), בין הזמנים — די קאניקולעס (זע זמן), בין הערכים (שמות טז יב) — אין אָונטדעמערונג, בין השורות זע **שורה**, בין השמשות אינאָונט, בין כסא לעשור — צווישן ראש השנה און יום כיפור, עשרת ימי תשובה, בין כך וכך — אונטערדעם, זע **בינו לבינו**, בין פאָיערד לפאָיער, ביניהם — צווישן גוים.

בינה — פאָרשטאַנד, חכמה בינה ודעה (סידור) — חכמה, פאָרשטאַנד און וויסן, 2. איינע פון די צען ספירות, **בינו לבין עצמו** — פאר זיך אליין (תלמודיש) בינו לבינו — אונטערדעם, בינו לבינה — צווישן אים און איר (תלמודיש).

בינוני [בעינוני] — בינונים — מיטעלער.

בינו ובינד (בראשית יג ח) — צווישן מיר און דיר, בינו לבינו — אונ= טער פיר אויגן, זע **בין**.

ביניים — דער צווישן, איש הביניים (שמואל א' יז ד) — א פארמיטלער, ימי הביניים — מיטלאַלטער.

בינתיים [בינטאאים] — אונטערדעם (תלמודיש).

ביעור חמץ — אויסראַמען דעם חמץ (סידור), זע **מבער**.

בית הבליעה — גאָרגל.

בית דין [בעידן] — הויז פון געריכט, די דינים, אב (אָדער ראש) בית דין — דער פאָרויצער פון בית דין, בית דין של מעלה — דאָס אויבערע געריכט (פון גאָט), בית דין של מטה — דאָס אונטערסטע געריכט (תלמודיש). רבי: בתי דינים.

בית הילל — היללים אָנהיינגער (תלמודיש), בית חיים, בית החיים — בית עולם, רבי: בית חיים'ס.

בית החינוך — דערציאונגסהויז, שול. רבי: בתי חינוך.

בית הכנסת — „פאָרזאָמלונגסאָרט“ וואו מען דאוונט, רבי: בתי כנסיות, בית הכסא — אָפּטריט, רבי: בית הכסא'ס, בית המדרש — א שול, וואו מע לערנט, רבי: בתי מדרשים.

בית המקדש — דער טעמפל אין ירושלים, בית עולם (קהלת יב ה) — דער הייליקער אָרט, בית הקברות, רבי: בית עולם'ס, בית הקברות — דער אָרט פון קברים, דער הייליגער אָרט.

בית שמאי — די אָנהיינגער פון שמאי, בית תפילה (ישעיה גז ז) — דאָס הויז פון תפילה, רבי: בתי תפילה.

בית [בעיס] — דער נאָמען פון אות ב, דו ביזט ביזן? — בין איך גימל (ווארטשפיל).

בכבודות (שמות יד כה) — מיט מי, שווער, בכבוד [באָוועדן] — זע כבוד, בכבוד גדול, בכבודיק, א בכבודיקער נאָמען, בכבדי פרזל (תהילים קסט ח) — אין אייזערנע קייטן.

בכבודו ועצמו — ער אַליין (סידור) זע כבוד, בכבוד ראש — ערנסט היפך: בקלות ראש, (תלמודיש).

בכדי זע כדי, בכוונה זע כוונה, בכוח זע כוח.

בכור, בכורים, בכורות — דער ערשטגעבוירענער, בכורים פאָסטן ערב פסח, מכת בכורות (תלמודיש) — די צענטע מכה אין מצרים, זי איז א בכורה, א בכור'טע, בכור שוטה (אָדער: בכור שטן) רופט מען א בכור קעגן עין הרע (תלמודיש).

בכורה — דאָס רעכט פונם בכור, פאָרקויפן די בכורה (בראשית כה לא-לד) (איך אין פיגוראַלן זין). מכת בכורות (זע בכור), פארשטאַרקט: מכות מיט בכורות.

ביכורים [ביקורים], חג הביכורים (לויט במדבר כח כז).

בכי טוב — אין גוטן צושטאַנד, בשלום, מסיים זיין א בריוו בכי טוב, די מחלוקה האָט זיך אַויסגעלאָזט בכי טוב (אין תלמוד הייסט „בכי טוב“ — ביי ליכטיגן טאָג).

בכיוון [בקייון] — אומישנע, זע כיוון, בכייה [בכי — יע], בכיות — געוויין, בכייה לדורות — א געוויין אף אייביגע צייטן (תלמודיש). צו זיינע בכיות איז קיין שיעור ניט געווען.

בכיון [באכיען] — א וויינער, א בעל בכי.

בכיפה [בקיפע] — „איבער די גאַנצע וועלט“, מלך בכיפה, מושל בכיפה (תלמודיש): זע כיפה.

בכך [בעקאַך] — „אין דעם“, אין בכך כלום — נישקשה, דברים של מה בכך — פוסטע זאַכן (תלמודיש), זע כך.

בכל [באקאַל], בכל — מיט אַלע מען, בכל מכל כל (סידור) — זע כל, הכל, לויט דער אגדה (אויף בראשית כד א), האָט אברהם'ס טאָכטער געהייסן „בכל“.

בכל זאת (ישעיה ח כח) — טראָצדעם, בכל אשר יפנה — אוואו ער וועט

בלב ולב — דאפלהארציג, ד. ה. פאלש, בלב ולב ידברו (תהילים יב ג) — זיי ריידן פאלש. — אחד בפה ואחד בלב זע בפה, דברים שבלב — ויאם דער מענטש דיינקט, דברים שבלב אינם דברים — ויאם געדאכט איז נאך ניט געמאן (תלמודיש) זע לב, ברבור זע בילבור.

ברחש [בלאכאש] — שמילערדייט, היפך בקול, בקול רם, תפילה בלחש, זאגן בלחש.

ברי — אן (תהלים סג ט), בלי איחור, בלי גוזמא, בלי נדר, בלי ספק, בלי תנאי, בלי שום תירוץ, איך זאג עם בלי נדר ומסקנא.

בריער [בלי יאאל] — שלעכטס, אין אויסדריקן: בן בליעל, בת בליעל (שמואל א' טז).

ברע — פארשלינגען (ישעיה כח ד). איש את רעהו חיים בלעו — איינער נער וואלט דעם אנדערן לעבעדיקער — הייט פארשלינגען (תלמודיש). זע ברע, בלע המות לנצח (ישעיה כח ה) — פארניכטעט איז דער טויט אויף אייביג.

ברעדי [בילדראי] — אן מיר (לויט בראשית יד כד). אין קארטענשפיל: איך בין פאם.

ברע"ז [בלאז, ריכטיקער: בלאאז] — אויף א פרעמד לשון, אויף לעז (ד. ה. אויף ראמאניש) (אָפּט ביי רש"י) "קויפן קוויטלעך, בילעטן בלעזיוו, זע לעז. ברעם [בילם] N. בלעם הרשע, בלעם'ס מויל, בלעם'ס אייזל, זיין א בלעם, בלעם איז געווען א הונד אָקעגן אים, בלק [באַלקע] N. לערנען בלק מיט עמיצן (בלק — אַ שווערע פרשה).

ברשון [בלאָשון] — אויף דער שפראך בלשון אשכנז, בלשון סג נהור (זע

יך ווענדן (סידור), זאָל מיך גאָט בענטשן בכל אשר אפנה. בכל פרטיה ודיקרוקיה — מיט אלע אירע איינצלהייטן און קלייניג קייטן (סידור). בכל מאמצי כוחי זע כוח.

בכריון עינים (דברים כח סה) — מיט שמאכטנדיקע אויגן.

בכרר [ביקלאַל, ביכלאַל] — אין אל-געמין (תלמודיש). היפך: בפרט, זע כרר, ער ועד בכלל זע עד.

בכנ [בכעין] — אזוי ארום (תרגום-לשון) זע ובכנ, באשר בכנ — ווייל, זע באשר.

בכנופא [ביקנופיע] — אין קאמפאניע (תלמודיש פון לאַטיין).

בכפיפה [ביקפיפע] אחת — אין איין קארב, אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת — א מענטש לעבט ניט מיט א שלאַנג אין איין קארב (תלמודיש).

בכפל כפרים זע כפל.

בר [באל] — ניט (ישעיה יד כא) עובר זיין אויף בל יראה (עם זאָל ניט געווען ווערן), שמות יג ז), אויף בל תשחית (זאָלסט ניט פארדארבן), דברים כ יט), אויף בל תשקצו ("איר זאָלט ניט פארמאוסן") (ויקרא יא מג).

בלא (יחזקאל כב כט) — אן, ניט, שטארבן בלא עתו (קהלת ז יז), בלא יומו (איוב טו לב) — פאר דער צייט, בלא כוונה — אן כוונה, אָבער געלד געבן — בלא, יהודי, בלאז זע: לא, בלאז הכי — אן דעם אויך (תלמודיש) זע לאז.

ברב [בלעוין] — אין הארץ, מיטן הארצן, תשובה מאן בלב שלום (ישעיה לח ג) — מיטן גאנצן הארצן, בלב ונפש — מיטן הארץ און נשמה.

במקום כוהן — אַנשטאַמ א כוהן
(די ערשטע עליה צו קריאת התורה,
ווען א ישראל פאַקומט זי). לאָזן א
במקום אויף זיין אָרט, — א ממלא
מקום.

במשך זע משך.

בן [פּען] — א זון פון... צדיק בן צדיק,
רשע בן רשע. בן בנו — אייניקל. א
בן פון גאַלע רבנים. גנב בן
גנב בן פון של גנב. קל וחומר בן
פנו של קל וחומר — א ווייטער קל
וחומר. גרויס יחוס: שוסטער בן שוס-
טער. דיין בן אַק.

„בן“ אין פאַרבינדונג מיט אַנדערע ווערטער:

I. אין דער פאַרבינדונג „זון“ אין זרע:
בן אהרן, בן אהרן הכוהן — „זון פון
אהרן, ד. ה. א כוהן.
בן דוד — „זון פון דוד“, ד. ה. משיח.
זע נאָך אונטער פּבני.

II. אלס אַנדייטונג אויף די קאַטעגאָריע:
בן אדם, בני אדם (במדבר כג ט) — א
מענטש.

בן בית, בני בית — פאַמיליען-מיטגליד
(בראשית טו ג). ער איז דאָרט א
גאַנצער בן בית.
בן גדולים — פון א גרויס יחוס.
בן ברית — א איד.
בן גיל — פון איין אַלטער. בן גיל
— פון איין אַלטער מיט אים.
בן דור — פון איין דור, פון איין צייטאַל-
טער. בני הדור.

בן זוג — א פּאַר. ער איז מיט מיר
א בן זוג, ער איז מיין בן זוג
(תלמודיש). בן זוגה — איר פּאַר.
בן זכר (ירמיה כ טו) — א זון (אין קעגני-
זאַץ צו בית). געבענטשט מיט א זכר.
בן זקונים (בראשית לו ג) — א מעזיניק.
בן חורים (קהלת י יו) — א פרייער.
בן טובים — פון גוטער פאַמיליע.

בלשון נקיה — „אין א ריינער
שפּראַך“, אייפּעמיסטיש. זע לשון.
בלשן [באַלשען], בלשנים — שפּראַכן-
קענער (תלמודישער פּשט אויף עזרא ב ב).
בלשנות.

בלתי [בילטי] — אָן, אהוין
(בראשית כא כו). בלתי ספק — בלי ספק.
גאָר נישט געזען בלתי איין זאַך.
במדבר T.

במה [באַמע], במות — (שמואל א' ט יד).
פונה במה לעצמו — פּוּט א במה
פאַר זיך אַליין (תלמודיש).

במה דברים אמורים — ווען איז דאָס
געזאַגט געוואָרן.
במה מדליקין T.

במהרה — גיך. (קהלת ד יב). במהרה
פימינו — גיך, אין אונזערע טעג
(סידור).

במוסכם-בהסכם, במזומן, במזומנים
זע מזומן.

במוזד [בעמעזיד] — אומישנע (היפּף;
בשוגג). זע מוזיד.

במחילה — מיט אַנטשולדיגונג.
במחילת כבודו — מיט אַנטשולדי-
קונג זיין כבוד. איר האָט במחילה
(אדער: באַלף מחילות) א טעות. זע
מחילה.

במילא — זעלבסטפאַרשמענדלעך —
דיסימילירט פון **ממילא**.

במעמד זע מעמד. במציאות זע
בנמצא.

במקום [בימקום] — 1. „אויף דעם
אָרט פון“... במקום גדולים אל
העמוד (משלי כה ו) — אויף דעם
אָרט פון גדולים זאָלסטו ניט שטיין.
במקום שאין איש — וואו עס פעלט
דער ריכטיקער מאַן (תלמודיש).
במקום שאין איש, איז הערינג אויך
א פיש (פּאַראָדירט). 2. אַנשטאַמ.

געפינט אין דער בהמה נאך דער שחיטה.

בן ציון N.

בן תורה — א למדן.

III. אַלס אַנדייטינג אויף דאָס אַלטער: בן שנה

— א יאָר אַלט, בן עשר שנים —

א 10-יעריגער, בן שבעים — א

70-יעריגער, בן שמונים — א 80-יער

ריגער, בן מאה — א 100-יעריגער

א. א. וו.

בנאמנות = אויף מיינע נאמנות

(א שבועה), זע נאמנות.

בנגלה [בניגלע] — אָפּן (היפך: בנסתר)

„א איד א למדן בנגלה און בנסתר“

(פרץ). זע בגלוי.

בנוגע [בענגעא] — וואָס איז שייך, זע

נוגע.

בנוהג שבְּעוֹלָם — ווי עס פירט

זיך אויף דער וועלט (תלמודיש). זע

נוהג, כנוהג.

בנות — רבים פון „בת“ — מעכטער

אין פאַרבינדונג מיט אַנדערע ווערטער אַלס אָב־

דייטונג פון קאָטעגאָריע: בנות ישראל —

אידישע מעכטער. אין בנות ישראל

הפקר — אידישע מעכטער זיינען

ניט הפקר. בנות ישראל נאות אלא

שהעניות מנוולתן — אידישע מעכ־

טער זיינען שייך, נאָר די אָרימקייט

מאַכט זיי מיאוס (תלמודיש).

בנות ציון (ישעיה ג טז) — „מעכטער

פון ציון“, זע בת.

I. בני — מיין זון, בני חורגי—מיין

שטיפזון, לאהובי בני חורגי — צו

מיין ליבן שטיפזון (אין בריח).

II. בני [בנעי] — זיין פון... אין פאַרביני־

דונג מיט אַנדערע ווערטער (ווי „בן“):

בני אדם — רבים פון בן אדם —

מענטשן. בני אדם T. אריינקוקן

אריסטאָקראַטי.

בן יומו — איין טאָג אַלט. ירח בן

יומו — „ניימאָנד“, פון די טעמי הקריאה.

בן יחיד — איין און איינציגער זון.

בני יהודים, זע בני־

בן יקר (ירמיה לא יט) — א טייערער

(צופעסמעטער) זון.

בן כפר — דאָרפסמאַן (אין קעגנזאץ צו

בן עיר).

בן כרך — א רעזידענץ-איינוואָהנער.

בן לוי — א לוי (שמות לב כ).

בן לילה — א וועזן, וואָס דויערט א

נאַכט, בן לילה היה ובן לילה אבד

(יונה ד י) — איבערנאַכט געוואָרן

און איבערנאַכט פאַרלאָרן.

בן מות (שמואל א' כ לא) — דער וואָס

איז ווערט דעם טויט.

בן מלך — א פרינץ, בני מלכים, כל

ישראל בני מלכים הם — אַלע

אידן זיינען פרינצן (תלמודיש).

בן נוח — „א זון פון נוח“, א גוי.

בני נוח, שבע מצוות בני נוח —

די זיבן געבאָט פאַר די בני נוח

(תלמודיש). בן נוח נהרג על על

פחות משה פרוטה — א גוי ווערט

דער'הרג'עט פאַר וויניקער פון א

זוה פרוטה (תלמודיש).

בן סורר ומורה (דברים כא יח) — א

ווידערשפענסטיגער זון, בן סורר

ומורה נידון על שם סופו — דער

סורר ומורה ווערט באַשטראַפֿט צו־

ליב זיינע שפעטערע מעטיקייט (תלמודיש)

בן עולם הבא — וואָס וועט האָבן

עולם הבא. מוכטח לו שהוא בן

עולם הבא — עד איז פאַרויכערט,

אז ער וועט האָבן עולם הבא (תלמודיש).

בן עיר — שטאָטמענטש.

בן פקועה — דער וולד, וואָס מע

בנימוס — טאקטפול (תלמודיש פון גריכיש).
א בנימוס'דיקער מעמש. זע בנעימות.
בנימין N.

בנין [ביניען], בנינים [ביני-יאנים] —
דאָס בויען. בנין ילדים סתירה
וסתירות זקנים בנין — דאָס בויען
פון יונגעלייט איז צעשמערונג, און
די צעשמערונג פון אלטעלייט איז
בויען (תלמודיש) 2. געפיי. בנין
הוררום — געפיי פון הוררום (דער
פיה המקדש). בנין עדי עד (סידור)
— אַנ-אייביגער בנין. צונויסטן אַר-
בייטן פאַר בנין האַרץ — פאַרן
אופבוי פון א״י. 3. בנינים אין
דיקרוק: בנין קל, נפעל, פיעל, הפעיל
התפעל, דפעל.

בנמצא [בנימצע] — פאַראַן, שכיח.
דאָס איז ניט בנמצא. זע נמצא,
במצאות.

בנס [בנעס] — דורך א וואונדער,
זע נס.

בנסתר [בניסטער] — באהאלטענער=
הייט. זע בנגלה.

בנעימות [בינימוס] — געלאַסן. א
בנעימות'דיקער דײַן. זע בנימוס.

בנערינו ובזקנינו (שמות יט) — מיט
יונג און אלט.

בנפל אויבך אל תשמח (משלי כד יז) —
ווען עס פאַלט דײַן פיינד, זאַלסטו
זיך ניט פרייען.

בנצוין N.

בנקיטת הפיץ — דורך נעמען א
זאַך אין האַנט (צו באַשטעטיגן א שבועה).
בנקל [בנאָקל] — גרינג, לייכט (תלמודיש).
בנשימה [בינשימע] אחת — אין אײן
אַמעס. זאָגן בנשימה אחת די עשרת
בני המן (די פסוקים אסתר ט ז-ט).

(פאַרשטיין) ווי א האָן אין בני אדם
(בשעת כפרות שלאָגן).

בני אהרן — רביס פון בן אהרן — די
כוהנים.

בני בית — רביס פון בן בית — פאַמי
ליען=מיטגלידער.

בני בנים (שמות לד ז) — קינדסקינדער.
בני הגולה (עזרא ו כ) — די וואָס לעבן
אין גלות. רבן של כל בני הגולה—
דער רב פון אַלע וואָס לעבן אין
גלות.

בני חבורה — מיטגלידער פון א גע-
זעלשאַפט.

בני יחידים — רביס פון בן יחיד —
איינציגע זין.

בני ישראל (שמות א ט) — אידן.
בני לווייה [לעווייע] — די טיילנעמער
פון א לווייה, די באַגלייטער.

בני מלכים רביס פון בן מלך — פרינצן.
בני מעיים — די אינגעווייד.

בני מקרא — קראים.

בני משה — די קינדער פון משה,
א לעגענדאַריש פּאָלק הינטער דעם
סמבטיון.

בני נוח — רביס פון בן נוח—גוים.

בני עלייה — הויכגעשמעלטע פערזענ-
לעכקייטן. ראיתי בני עלייה והן
מועטין — איך האָב געזען די
בני עלייה און זיי זיינען ווייניק
(תלמודיש).

בני רחמנים — דערפאַרעמדיקע.
רחמנים בני רחמנים (תלמודיש).

בניגלה זע בנגלה.

בנים [באַנים] — זין. קינדער (רביס פון בן)
בנים ובני בנים (שמות לד ז) — קינד-
ער און קינדס=קינדער. זיינע בנים=
לאך. דער באָן אירער (אַלס יחיד פון בנים).
זי איז א בת בנים — ד. ה. זי
האָט זין.

בעירָה [בעאילען]. בעילות — בישלאף, ביאה. בעילת זנות (תלמודיש) זע **בוער**.

בעיני [בעעינאיי] — ראתי — מיט מיינע אויגן האָב איך געזעען.

בעירום ובחוסר כל (דברים כח מח) —

„נאָקעט און מיט גאַרניט“. איך בין

ארויס פון דאָרט בעירום ובחוסר כל.

בער [באל], **בעלִים** [באילים] — באַזױַ

צער. אין פאַרבֿינדונג מיט אַנדערע ווערטער

אַלס אַנדייטונג פון באַזױַ צדער קאַטעגאָריע:

בעל אברה — ווער עם האָט פאַר-

לאָרן א זאָך.

בעל אגרוף — פּוּיסט־מענטש.

בעל אכסניא — באַזױַצער פון גאַסט־

הויז.

בעל אמונה — פאַרטרױענסמאַן.

בעל בטחון — דער וואָס האָט ביטחון.

בעל כבי — א וויינער, א בכיין

(פון אַנ־אַרט: „בעל כבי“ אין תלמוד).

בעל ברית — ווער עם האָט א ברית

צומאַכן. בעל ברית־ניק (אין בראשיח יד

יג האָט «בעל ברית» אַנ־אַנדערע באַדייטונג).

בעל בשר — א פעמער («וואָס האָט

פיל פלייש») (תלמודיש).

בעל גאוונה — א שמאַלצער. בעל

גאוונה־ניק, בעל גאוונה־ניצע.

בעל דבר (שמות כד יד) — ווער עם האָט

צו טאָן, בעל משפט, געטראָפן אויף

א שווערן בעל דבר. „דער בעל

דבר“ — אייפעמיזם פאַר שטן, מלאך

המות.

בעל דברן — רעדנער. „קיין גרויסער

בעל־דברן אויף רוסיש בין איך ניט“

(שלום עליכם).

בעל דין — בעל משפט.

בעל דיעה — ווער עם זאָגט א דיעה.

בעל דיקדוק — ווער עם פאַרשטייט

דיקדוק.

בנשיקה [בינשיקע] — דורך א קיש.

מיתה בנשיקה. אהרון איז געשטאָרפן

בנשיקה (א תלמודיש פּשט'ל אויף „על

פי ה“ במדבר לג לח).

בנתיים זע **בינתיים**.

בסבלות ובעבדות — אין לידן

און קנעכטשאַפט (סידור).

בסבר פנים יפות — ליבנסווירדיק

(תלמודיש).

בס"ד = בסיעתא דשמיא.

בסוד — שטילערהייט, בשתיקה,

בגניבה. בסוד סודות (סופערלאַטיוו). זע

סוד.

בסולע זע **בתולה**. בסורע זע **בשורה**.

בסייעתא דשמיא — מיט גאַטס

העלף (סידור).

בסירוגין — מיט הפסקות. אויפגיסן

נעגל וואַסער, לייענען קריאת שמע,

לייענען די מגילה בסירוגין (תלמודיש).

בסך הכל — אַרום און אַרום. זע

סך הכל.

בספר חיים T.

בסתר [באסעיסער] — פאַרבאַרגענער־

הייט. זע **בגלוי**.

בעבור [באוואור] — ווייל (שמות כו כד),

בעבור שנדר (סידור) — ווייל ער

האָט מנדר געווען

בעגלא [באגאַלע] ובזמן קריב — אינז

גיכן (סידור). אז בעגלא איז א וואָגן,

איז בזמן קריב א שליטן (וואָרטשפיל).

בעויה = בעוונותינו הרבים.

בעוונותינו (עורא ט ז), **בעוונותינו**

הרבים — דורך אונזערע פילע

זינד (סידור). (פּאָלקסטימליך: בעווננו הרבים)

בעזיה = בעזרת השם.

בעזרת השם — מיט גאַטס העלף.

בעיא = איבעיא.

בעידנא דריתחא — אין א הייסער

צייט (תלמודיש).

בעל דמיון — פאנמאזיאָר.

בעל דרשן, בעל דרשער — ווער עס דרש'ענט, א יאלאָווער בעל דרש'ער (א פוסטער). יעדער בעל דרש'ער דרש'עט פאר זיך.

בעל הבית [באלעבאָס] — בעלי בתים [באלעבאָס] (שמות כב ז) — „דער באַזיצער פון א הויז“, ווירט, פאָמי-ליענפאָטער.

בעל הגוף — הוויזוירט, בעל-הגופ'טע. די באלעגופטע איז א מרשעת.

בעל הויה — פאנמאזיאָר.

בעל הלוואה — ווער עס האָט דעם אַנדערן געליען געלד.

בעל המצאה — דערפינדער, וויצלינג. בעל הנאה — ווער עס האָט הנאה. בעל הנם — מיט וועס עס האָט גע-שען א נם (תלמודיש). ר' מאיר בעל הנם זע בעל נם.

בעל העזה — פרעכלינג, הוצפא'ניק. בעל זכרון — ווער עס האָט א גוטן זכרון.

בעל חוב — ווער עס איז שולדיק דעם אַנדערן, דער לווה (אין תלמוד אייך דער מלווה). א בעל חוב איז ער איבערן קאָפּ.

בעל חי, בעל חיים — א לעבעדיג וועזן, בעלי חיים, צער בעלי חיים-יסורים פון לעבעדיגע, עס איז א צער בעלי חיים אויף אים, א צער בעלי חיים צו זען... (אין דער באַדייטונג: א רחמנות).

בעל חלום (בראשית לו יט) — ווער עס האָט געהאָט א חלום, בעל החלומות — א מלאך, וואָס קומט אין חלום. בעל חסד — ווער עס טוט חסד, א בעל טובה.

בעל חשבון — ווער עס פארשטייט צו רעכענען.

בעל טובה — ווער עס טוט א טובה.

בעל יועץ — ווער עס גיט אַנעצה.

בעל יכולת — ווער עס קען.

בעל יסורים — ווער עס האָט יסורים.

בעל כוח — ווער עס האָט כוח.

בעל כנפים (קהלת יב) — ווער עס האָט פליגלען, אלישע בעל כנפים.

בעל כעס — א צאָרניגער, א ספיל-שעווער.

בעל כרהוה זע ווייטער (עס קומט גיט פון „בעל“, נאָר פון „על“).

בעל כשרונות — א פאָגאָמטער

בעל לשון — ווער עס פארשטייט צו ריידן.

בעל מגיה — קאָרעקטאָר.

בעל-מגרש — וואָס גיט אַפּ זיין ווייב.

בעל מום — דער וואָס האָט א מום, א קאָליקע.

בעל מידות טובות — א מענטש מיט גוטע מידות.

בעל מופת — וואונדערמאָכער.

בעל מול — וועד עס האָט מול (זע בר מול).

בעל מוח — ווער עס האָט א קאָפּ, א קלוגער.

בעל מחבר — דער מחבר.

בעל מחלוקת — ווער עס פירט א מחלוקה.

בעל מחשבות — ווער עס האָט מחשבות, א דיינקער.

בעל מיצווה — דער וואָס דערפילט א מיצווה (אייך אַנשטאַט: בר-מיצווה).

בעל מכנים אורח — א נאָסטפריינדלעכער.

בעל מכשף — א כישוף-מאָכער.

בעל מלאכה — א האַנדווערקער.

בעל מלחמה — ווער עס פירט א מלחמה.

בעל מצרא — דער וואָס האָט א גע-מיינזאָמען גרעניץ, שכן (תלמודיש: בר

בעל פיקדון — דער וואָס האָט אַרייַן=געלייגט אַ פּיקדון.

בעל פרנסה — דער וואָס האָט פּרנסה, אַ פּאַרדינער. שמעיה בעל פרנסה.

בעל צדקה — דער וואָס גיט צדקה. אַ בעל צדקה אויף יענעם'ס קע=שענע.

בעל קבלה — דער וואָס פּאַרשטייט קבלה.

בעל קורא — דער וואָס לייענט די תורה אין שול.

בעל קרי — דער וואָס האָט געהאַט הוצאת זרע.

בעל רחמים, בעל רחמן — אַ דער=פּאַרעמדיקער, אויך: בעל רחמנות, בעל רחמניק.

בעל שכל — דער וואָס האָט שכל.

בעל שם — דער וואָס האָט דעם שם המפורש, ישראל בעל=שם טוב — בעש"ט — דער גרינדער פון חסידות.

בעל שמועה — דער וואָס בריינגט אַ ידיעה.

בעל שמחה — דער וואָס מאַכט אַ שמחה.

בעל שיעור — אַ האַריגער (מלכים ב א ח — פון אליהו הנביא, וועלכער האָט לויט דער לעגענדע, האָר אויף דער דאלאַגיע).

בעל=שפע — דער וואָס האָט פּרנסה בשפע.

בעל תאוה — דאָר וואָס האָט תאוות. בעל=תאוה/ניק, בעל תאוה/ניצע.

בעל=תוקע — שופר=בלאָזער. בעל תכלית — דער וואָס זוכט אַ תכלית.

בעל תפילה — חזן.

בעל תשובה — דער וואָס טוט תשובה.

מען זאָגט גאָר: בעל=יאָרצייט, דער בעל יאָרצייט האָט זיך פּאַרשפּעטיגט.

מצרא). קריגן זיך פאַר בעל=מצרא — איבער גרעניץ = זאַכן.

בעל מקובל — אַ קענער פון קבלה.

בעל מקנא — דער וואָס איז מקנא.

בעל מקריא — דער וואָס זאָגט אונ=טער ביים לייענען.

בעל משחית (משלי יח ט) — דער פּאַרדאַרבער.

בעל משפט (ישעיה כ ח) — דער חובע און דער נתבע, בעל דבר.

בעל נגינה — דער וואָס פּאַרשטייט צו זינגען.

בעל נס — דער וואָס מאַכט אַ נס, בעל מופת. דער בעל נס האָט אָפּגעזוכט די נגיבה.

בעל נסיון — דער געניטער. אין חכם כבעל הנסיון — דער געניטער איז קלוג.

בעל סוד — דער וואָס האַלט אַ סוד. בעל עבירה — דער וואָס מאַכט אַנ=עבירה. בעל=עבירה=ניק.

בעל עברי — דער וואָס פּאַרשטייט עברי.

בעל=עגלה — דער וואָס האָט אַ וואָגן, אַ פּורמאַן.

בעל עסק — דער וואָס האָט אַנ=עסק. בעל עסקן — דער וואָס איז באַשעפּ=טיגט.

בעל עצה — דער וואָס קען געבן אַנ=עצה.

בעל פה זע וזיט 34 (עס קומט ניט פון «בעל» גאָר פון «על»)

בעל=פחד, בעל=פחדן — אַ שרעקע=דיקער.

בעל=פליטה — דער וואָס האָט גע=מאַכט פליטה, האָט אָנגעזעצט.

בעל=פשרן — דער וואָס מאַכט אַ פשרה.

בעמונע זע באמונה. בעמעס זע באמת.
בעצם — אין תוך. בעצם היום הזה
 (בראשית ז יג) — אין סאמע דעם

טאָג. זע עצם.

בעקבות המשיח (תהילים פט גב) —

ארום משיח'ס צייטן, זע עקב.

בעקבתא דמשיחא = בעקבות
 המשיח.

בערבוביא — צוזאמענגעמישט. אור

וחושך משתמשים בערבוביא — ליכט

און פינצטערניש זיינען צונויפגעמישט,

דאָס הייסט, א כאַאָס, אנשים ונשים

בערבוביא — מענער און פרויען

צוזאמענגעמישט (תלמודישי).

בערות [בארעס] — דומהייט, טפשות.

מעשי בערות — דומע מעשים.

בערך — אומגעפער, זע ערך.

בערום ובחוסר כל, זע בעירום.

בעש"ט = פעל שם טוב.

בעת [בעיס] — אין דער צייט, בשעת.

בעת מעשה, בעתן פאראד, בעתו

[בעאטאָ] — אין זיין צייט, דבר

בעתו זע: עת, בלא.

בפה [בפע] — מיט דעם מויל, אחד

בפה ואחד בלב — מיט דעם מויל

אזוי און אין הארצן אנדערש

(תלמודישי). זע בלב.

בפה [בפע] — מיט דעם מויל, בפה

קדשו (העברייאיש: פפי קדשו) פלעגט

ער זאָגן.. איך בין מסכים בפה מלא

— מיט א פולן מויל, פולשטענדיק

זע פה.

בפומבי — מיט פאָמפע, בפרהסיא.

בפועל — אין טאָט, ווירקלעך. (היפך:

בכוח). בפועל ממש (תלמודישי) —

טאָקע אין ווירקלעכקייט. זע פועל.

בפחי [בעפאכעין] נפש — אָן א דערה

פאָלג, אַנטווישט (תלמודישי). בלקים

יאַסקע בעל זאקאָניק, „אוי א בעל

תנ"ך און א בעל לשון קודש און א

בעל חשבון" (שלום עליכם). בעל

דיפלאָם, בעל יובל, בעל קאָפּ א.א.וו.

דער רביס: „בעלי" [באלעין] קען געברויכט

ווערן מיט דעם יחיד, ווי: בעלי אכסניא,

בעלי אמונה, בעלי צדקה, בעלי

תשובה א. אגד. און מיט דעם רבים (דאָפּל-

פּלוראל): בעלי אכסניות, בעלי דיעות,

בעלי בתים, בעלי עגלות, בעלי שמחות,

בעלי תשובות און אגד.

בעל כרחא [באל קאָראָ] — קעגן

אור ווילן, געצוואונגענערהייט, בעל

כרחו — קעגן זיין ווילן, בעל כרחי

— קעגן מיין ווילן, בעל כרחך —

קעגן דיין ווילן, בעל כרחם —

קעגן זייער ווילן. בעל כרחך אתה

חי — דו לעכסט קעגן דיין ווילן

(תלמודישי). דער מלאך ענטפערט אמן

בעל כרחו, זע על כרחך.

בעל פה [באל פע] — אויסווייניק,

תורה שבעל פה (היפך: תורה

שכתב) — די מינדלעכע תורה, די

גמרא (תלמודישי).

I. בעלי [באלי] — „מיין מאַן". לבעלי

היקר — צו מיין טייערען מאַן (אין

בריוו).

II. בעלי [באלעין] — רבים פון בעל —

באויצער פון... זע בעל.

בעלמא [בעאלמאָ] — אין דער וועלט

אריין, א השערה בעלמא — סתם

א פאַרמוטונג. אמתלא בעלמא —

סתם אַנאָיסרייד.

בערן [באלין], בערנים [באליאָנים] —

דער וואָס האָט חשק צו עפעס.

אייניקע מיינען, אָז דער וואָרט קומט פון

„בלען" — א פאַרשלינגער. איך בין א

בערן צו זען, בעלנימע. א בלענות

[באלאָנעס] פון א מענטשן!

בצימצום — איינגערענקט, קנאפ
(היפך: פריווח, בשפע). לעבן בצימצום,
פרנסה בצימצום.

בצינעה — נישט עפנטלעך (היפך:
בפרהסיא), דברים שבצינעה (תלמודיש),
בצלאל N.

בצע [בעצא] — אומגערעכטער ריווח.
שונאי בצע (שמות יח כא) .
בקבלה זע קבלה.

בקו [בקאוו] — אין לוינע, אין צושטאנד.
בקו הבריאה, בקו הבריאות, בקו
החיים והשלום (אין בריוו). זע קו.

בקול — מיט דער שטים, בקול רם
(דברים כו יד) — הויך (היפך: בלחש)
בקולות וברקים — מיט דונער און
בליץ (לויט שמות יט טז) . בקולי קולות
(סופערלאטיוו).

בקור חולים (סידור) זע ביקור.
בקורת (לויט ויקרא יט כ) — קריטיק,
בקי [באָקי], **בקיאים** — (תלמודיש), בקי

בהלכה, בקי בכל חדרי תורה — אין
אלע ווינקעלאך פון דער תורה, בקי
אין משפטים, בקי וחרוף, בקיאות.

בקיעת ים סוף = קריעת ים סוף —
דאס שפאלטן פון ים סוף.
בקיצור — קורץ (היפך: באריכות).

מאכן בקיצור (אין אידיש אפט אפגעשליפן
א קיצור, הקיצור), זע קיצור.
בקירוב — נאָענט, כמעט, בקירוב
בשר זע קירוב.

בקפידא — מיט פארדרום (תלמודיש)
זע הקפדה.

בקצרה [בִּיקְצָרֵע] = בקיצור.
בקרב הימים — אין די נענטסטע
מעג (חבקים ב ג: בקרב השנים).

בקרוב [בעקארעוו] — אינגיכן (יחזקאל
יא ג).
בקשה [באָקאַשען], בקשות [באָקאַשעס]

— געבעט, באַגער (עזרא ז י), שאלתי

שלוחים זיינען אוועק פון בלעסן בפחי
נפש.
בפירוש — אויסדריקלעך. (היפך:
מסתמא), לא בפירוש אתמר אלא
מכללא אתמר (תלמודיש) — עם
אין ניש בפירוש געזאָגט, נאָר מע
קען עם ארויסדרינגען, בפירושע מאָ=
נאָרכיסטן.

בפני כל עם ועדה, בפני קהל ועדה
(משלי ה יד: בתוך קהל ועדה) —
פאר אלעמען, עפנטליך, מורה הלכה
בפני רבו — ער לערנט א דין
בשעת זיין רבי אין דערביי (תלמודיש),
בפני עצמו — פאר זיך, שמיני

עצרת אין א רגל בפני עצמו —
א באַזונדערער יום טוב, בפניו —
פאר אים, אין די אויגן (הושע ה ה).
אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו
וכולו שלא בפניו — א טייל לויב
זאָגט מען אין די אויגן און דעם
גאנצן הינטער די אויגן (תלמודיש).

בפקודת — „אף באפעל פון...“
בפקודת המלך.

בפרהסיא [בפארהעסיא] — אָפן (תלמודיש
פון גריכיש), מחלל שבת בפרהסיא
— פארשוועכט דעם שבת עפנטלעך.
בפרוטרוש — אויספירלעך (תלמודיש)
פרוטרוש — קליינגעלט).

בפרט [בִּיפְרָאט] — באַזונדערס (היפך:
בכלל), זע פרט.

בפרטיות = בפרוטרוש, בפרך
זע פרך.

בפשטות [בפאשטעס] — פראַסט, זע
פשטות.

בצאת ישראל T,
בצורת, שנה בצורת — טרוקנהייט
(ירמיה יז ח).

בציבור — אין געזעלשאַפט, אלע
אינאיינעם, היפך: ביחיד, זע ציבור.

געמאָן". א פריילעכער בר מינן, זע:
לא עריכם, רחמנא ליצילן.

III. בר [באַר] — פעלד: שור הבר —

א לעגענדאַרישער אָקס פאַר די
צדיקים אָף יענער וועלט, זע שור.

בר' = ברבי, ברב.

ברא זע תנא ברא.

בראש — אין שפיץ (עמוס ו ז). מיט

משה'ן בראש, בראשו ורובו — מיטן

קאָפּ און גרעסמן טייל קערפער

(תלמודי) . זע ראש.

בראשית T. שבת בראשית. מעשה

בראשית — דאָס באַשאַפן פון דער

וועלט. סדרי בראשית — נאָטורגעזעצן.

ששת ימי בראשית — די ערשטע

זעקס טעג פון דער וועלט. אָנהויבן

פון בראשית — פון אָנהויב.

ברב [ברעב] ברבי [ברעב] = בר

רב, בר רבי — דער זון פון רב

N, פון רבי N.

ברב עם הדרת מלך (משלי ידכח) — א

סך עולם איז א שיינקייט פאַרן מלך.

ברב עם — מיט א סך עולם.

ברבורים אַבוסים (מלכים א ח ג) — גע=

שמאָפטע אינדיקעס.

ברגשי פבוד זע רגש.

ברה כחמה (שיר השירים ו י) — קלאָר

ווי די זון (לשון זכר זאָגט מען: בהיר

אָדער ברור כחמה)

ברואים — פון בריאה, פאַשעפענישן.

ברוגו — "אין צאָרן" (חבקים ג ב). ער

איז אויף אונז ברוגו, ברוגז=ווינקל. א

ברוגזער, ברוגזלאַך, ברוגזערהייט. אָנ=

ג'ברוגז'ט.

ברודים זע עקודים. ברוח הקודש

זע רוח.

ברוך (באַרעד) — געבענטשט. ברוך

הבא (באַרעכאַצע) — געבענטשט דער

געקומענער (מהילים קיח פו). ברוך הוא

ובקשתי — מיין באַגער (אסתר ה ז).

בקשתי להודיע, איך וויל מודיע

זיין (אין בריוו).

I. בר [באַר] — זון (משלי לא ע). קומט פאַר

אין אראמייאישע פארבינדונגען, ווי «בן»:

בר אוריין = בן תורה, א למדן.

בר דעת — א פאַרשמענדריגער.

בר הכי — ספעציאליסט.

בר יוחסין — א מיוחס.

בר כוכבא N.

בר מול = בעל מול, ווער עס

האָט מול.

בר מיצווה [באל מיצווע] — א 13

יעריגער, ער איז געוואָרן בר מיצווה.

אויף זיין בר מיצווה האָט ער גע=

זאָגט א דרשה, ער גייט צו אַלע

בר=מיצווה'ס.

בר מצרא [באל מעצרע] — א שכן,

זע בעל מצרא.

בר סמכא — וואָס האָט סמיכות,

א מוסמך, רביס: בר סמכא'ס.

בר נש (= בר אנש), (דניאל ז יג)

א מענטש, בן אָדם.

בר עונשין — ווער עס קען באַ=

שמראָפט ווערן, א צורעכנונגס פיי=

איגער.

בר פלוגתא — אָפּאַנענט.

II. בר [באַר] — אַחוץ, מלבר — פון

דרויסן, תוכו כברו — זיין אינהאַלט

איז ווי די פאַרס, זע תוך.

בר מינן [באַרמענען] —

אַחוץ אונז, ניט פאַר אונז געזאָגט

פריער פלעגט מען די ווערטער צולייגן ביים

דערמאָנען א אומגעווינטשטע זאך, א קראַנקהייט

אָדער א מת: חולי נופל בר מינן, תכריכים בר

מינן; שפעטער האָט זיך דער אויסדרוק ספע=

ציפיצירט אין אידיש אויף א מת שוין אין

שו"ת בי"ח פון 1629:

"מיר האָבן דען בר מינן צו קבורה

גאנץ גענוי). ברחל בתך הנאקעמע
(וואָרטשפּיל).

I. **בריאה, ברואים** — פּאַשעפעניש
(במדבר טו ל). וואָס פאַר אַ בריאה דאָס
איז, ווילדע ברואים.

II. **בריאה (בריות)** — געזונט, בקו
הבריאה — אין צושטאַנד פון גע-
זונט, בריאת (בריות) הגוף — די
געזונטהייט פון קערפער.

בריה [בעריע], **בריות** [בערייעס] —

1. אַ פּאַשעפעניש, כּוּי בריה בפני

עצמה — דער כּוּי איז אַ פּאַזונדער

(איינגארטיגער) פּאַשעפעניש (תּלמודיש)

2. אַ מאַלאַנטרמער מענטש

אַ פּיינע בריה, אַ בריה אַ וויבל, אַ

בריה'מע, בעריאק [—]. בריה'דיק, זי

בריה'ט זיך, אַז די פּאַלעפּאָסטע איז

אַ שלימול'ניצע, איז די קאַץ אַ

בריה, 3. הבריות [האבריייעס] — די

מענטשן, מה יאמרו הבריות — וואָס

וועלן מענטשן זאָגן (תּלמודיש).

בריותא [באַראַיטע] T.

ברייך — געבענטשט (תּרגום פון «ברייך»).

ברייך שמיה T — געבענטשט זיין

נאָמען, ברייך הוא — געבענטשט

איז ער, ברייך רחמנא T —

געבענטשט דער דערבאַרעמדיקער.

ברירה [בערייע] — אויסוואַל (תּלמודיש).

אַ ברירה האָב איך? עס בלייבט

נישט קיין אַנדער ברירה, ווי צו

מאָן דאָס, זיצן אויף אַ ברירה, אין

ברירה, לית ברירה — נישטאָ קיין

ברירה.

בריש גלי (תּרגום פון «ביד רמה» שמת יד

ת, במדבר טו ל) — אָפּן, חוצפא'דיק,

ברית, ברית מילה (בראשית יז י), אַ

ברית'יצע, בעל-ברית'ניק, ברית חדשה

T, כּורת ברית זיין, ברית כּרותה

זכּרן שמו — געבענטשט איז ער

און געבענטשט איז זיין נאָמען, גאָט

ברוך הוא, ברוך השם — געבענטשט

איז גאָט, דאַנקען גאָט, ברוך דיין

אמת — געבענטשט איז דער גע-

רעכטער דיין (סידור), ברוך שפּטירני

— געבענטשט איז דער וואָס האָט

מיך באַפּרײט (תּלמודיש), ברוך שם

כבוד T, ברוך מרדכי — געבענטשט

איז מרדכי (זע חייב), ברוך המקום

שהרגו — געבענטשט איז גאָט

וואָס האָט אים געטייט (תּלמודיש

אויפן טױט פון א רשע), ברוך הבא אַ

גאָסם! מאַכן איינעם אַ ברוך הבא,

אויף «ברוך הבא» ענטפּערט מען

«ברוך נמצא», אויף «ברוך היושבים»

(העפּרייאיש: ברוכים היושבים) —

«קומט עסן».

ברומו של עולם — אויפן אָן,

דברים שעומדין ברומו של עולם

(תּלמודיש) — די פּראַגע וואָס שטייט

ברומו של עולם,

ברור [באַריי] — קלאָר, ברור כחמה

— קלאָר ווי די זון, זע ברה, אם

ברור לך הדבר כבוקר אמרהו

— ווען די זאַך איז פאַר דיר קלאָר

ווי דער מאָרגן, זאָג עם (תּלמודיש).

שפה ברורה — אַ קלאָרע שפּראַך,

דברים ברורים — קלאָרע רייד,

ברזל [באַרזעל] — אייזן, געוועלטיגן

פּשכּט ברזל (תּהילים ב ט) — מיט

דער אייזערנער רוט, כּכבלי ברזל

(תּהילים קמט ח) — אין אייזערנע

קייטן.

ברח דודי (שיר השירים ח יד) — לויף

מיין פּריינד! זע בורח, ויברח.

ברחל בתך הקמנה (בראשית כט יח), «פאַר

רחל דייע דינגערע מאַכטער».

אַפּמאַכן ברחל בתך הקמנה (ד, ה,

(סידור) — מיט דערלויבנים פון
אונזערע הערן, ברשותכם — מיט
אייער דערלויבנים, זע רשות,
בשבעים לשון — אויף 70 לשונות,
בשבעים פנים — אויף 70 ארמן,
זע שבעים.
בשגגה (ויקרא ד ג) — אומגערין,
(היפך: בודון).

בשוגג == בשגגה (היפך: במזיד).
בשום אופן — אויף קיין פאל ניט.
זע: אופן, שום.
בשורה [בסורע], בשורות — ידיעה
נאכריכט, קומען מיט א בשורה טובה
(ש מאל ב יח כז), מיט א גומע ידיעה.
מבשר בשורה זיין — בריינגען א ידיעה,
בשורות טובות ישועות ונחמות (סידור)
— גומע בשורות, העלף און מרייסט.
בשותפות [בשותופעס] — איז קאמפאניע
(פאראיירט אין פוילן; פשיספעס). זע
שותפות.

בשיבה טובה (בראשית טו טו) —
אין גרויען עלטער, זע שיבה.
בשלווה — אין רו (דניאל ח פה). בשלום
ובשלווה — אין פרידן און רו, זע
שלווה.
בשלום — וואָיל, אין פרידן (שופטים ט)
זע שלום.
בשלח T.
בשליחה — מיט א פארנייגונג, זע
שליחה.

בשלימות [בישלעיימוס] — גאנץ, דורכט
פירן די אויפגאבע בשלימות, זע:
שלימות.
בשלמא [בישלאַמען] — גוט, ווען..
(תלמודיש).

בשם (אסתר ג יב) — אין נאָמען.
פאָרט אייך געזונטערהייט בשם
אלקי ישראל (מיכה ד ה). זאָגן א
זאך בשם אומרו — זע שם.

לשפתים — א וואָרט מוז מען
האַלטן (תלמודיש).
ברכה [בראַכען], ברכות [בראַכעס] —
(בראשית כו יב). היפך: קללה. 1. תבוא
עליו ברכה, א ברכה און הצלחה
אויף דיין קעפעלע, לברכה ולא
לקללה (סידור). ברכה בחשבון —
די ברכה איז אין חשבון (וואָרטשפיל
אויף שיר השירים ז ה). אין הברכה
מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין
— א ברכה איז נאָר אין דעם, וואָס
איז פארבאָרגן פון אויג (תלמודיש).
זכורנו לברכה — זיין זכר זיי גע-
פענטשט, זע זכרון, 2. א מין תפילה.
מאכן א ברכה, כוס של ברכה —
דער כוס, איבער וועלכן מען מאַכט
די ברכה, ברכה לבטלה — אַנ-
אומזיסטע ברכה, שבע ברכות —
די זיבן ברכות (אויף א חתונה), זע
ברכות, ברכת.

ברכו T. פארשפעטיקען א ברכו, א
אידיש גליק—אז ער קומט צו ברכו.
ברכות [בראַכעס] — חלות.
ברכי נפשי T. ברכיה N.
ברכת [בריקאַס] — „די ברכה פון...
ברכת כהנים (=דוכן נשיאת כפים)
T. ברכת המזון T. ברכת המפיל,
T. ברכת התורה T. ברכת הפטורה T.
ברמיזא — מיט א ווינק, ודי לחכימא
ברמיזא — פאָר א חכם איז גענוג
א ווינק (תלמודיש). זע רמז.

ברצון [בראַצן] — ווילנדיק, לא
בהכרח כי אם ברצון — ניט על
פי מוז, נאָר ווילנדיק, תחילתה באונס
וסופה ברצון — אין אָנהייב געצוונג
גענערהייט און צום סוף ווילנדיק
(תלמודיש). זע רצון.

ברשות [ברשוס] — מיט דער-
לויבנים, ברשות מרנן ורבנן ורבתי

בשתיקה — „שוויגענדיק“, שמייל
בסוד. חתונה האָבן בשתיקה. בשתיקה
די קלעומער. זע שתיקה.

בת [באַס] — מאַכמער (בראשית יא בט)
קומט פאַר אויך אין פאַרבינדונגען, ווי „בן“:
בת גדולים — פון גרוים יחוס.
בת גילו — פון איין עלטער מיט
אים.

בת זוגו — זיין פאַר.

בת חורין — א פרויע (תלמודיש).

בת טובים — פון גוטער פאַמיליע.

בת יחידה — איין און איינציגע
מאַכמער. א בת יחידקעלע.

בת ישראל — א אידישע מאַכמער.

א בת ישראל נויט מען ניט.

בת כוהן — א כוהן'ס א מאַכמער

„דער שכל פון א בת כוהן“

(א וואָרטשפיל אויף ויקרא פא ט: ונתן כהן כי
תחל לזנות).

בת מלכה — א מלך'ס א מאַכמער.

א מעשה פון א בן מלך מיט א בת
מלכה.

בת קדושים — פון א פאַמיליע פון

קדושים.

בת קול — א ווידער־קול. אין

משגיחין בבת קול — מע באַאכטעט

ניט א בת קול (א שטים פון הימל)

(תלמודיש).

בת שבע N.

בת בנים זע בנים. בת יתרו מי

התיר לך — ווער האָט דיר מתיר

געווען יתרו'ס מאַכמער? (א הוצפא־דיקע

פראַגע תלמודיש). בת תשעים שנה —

א 90־יעריגע (בראשית יז יז) דער

רביס פון „בת“ איז „בנות“.

בתוך (בראשית מ פ) — צווישן. ער

איז אויך געקומען בתוך הבאים —

צווישן די געקומענע. דער שטן איז

בשמים [בסאַמים] — געווירץ (שמות פה ו).

בשמים פושקע (ביקסל), בשמים הדם.

בשן ועין [בשעין וועצאין] — מיט א

(אויסגעראַקטן) צאָן אָדער אויג

(לויט שמות כא כו-כז). אַרויסגיין בשן

ועין (= בלייבן מיטן בייטשל).

זע שן.

בשער בת רבים (לויט שיר השירים ז ה)

— עפנטלעך.

בשעת [בשאַס] — „אין דער צייט פון“.

בשעת מעשה — אין דער צייט ווען עס

האָט פאַסירט (תלמודיש) בשעת הרחק —

אין נויטפאַל; בשעת הכושר — אין

פאַסיגער צייט.

בשעתו [בשאַטאַין], בשעתה [בשאַטאַן] —

אין זיין צייט. אין איר צייט. כסעודת

שלומה בשעתו — ווי שלומה

המלך'ס סעודה אין זיין צייט

(תלמודיש). דיה לצרה בשעתה —

גענוג צו זאָרן אויף א צרה אין

איר צייט. הכיבה מיצווה בשעתה —

די מיצווה איז גוט אין איר צייט

(תלמודיש). זע שעה, שעת.

בשפע [בשעפאַ] — אין איבערפלוס.

פרנסה בשפע. זע: שפע.

בשר [באַסאַר] — פלייש (שמות כא כח).

הצפור לא בשר — אַנ־עוף איז

ניט קיין פלייש (וואָרטשפיל אויף „הצפור

לא בשר“ בראשית טו י). בשר בחלב

— פלייש מיט מילך. בעל בשר

— א פעטער (תלמודיש). בשר=

קוויטש — חזיר־פלייש (אייפע־זיס).

בשר ודם — „פלייש און בלוט“.

א מענטש. אַנקומען לירי מתנת בשר

ודם — צו א מתנה פון א מענטשן

(סידור) ניט יעדער בשר ודם איז

זוכה דערצו. פאַרזאָרט: „בשר

ודם“: בשר ודאָגים, א בשר ודאָם.

בבא בתרא — דער לעצמער מייל
(תלמודיש).

בתרבות זע תרבות.

בתשואת חן (זכריה ד ג) — מיט
דאנק (אין בריוו).

ג.

ג — דער דריטער אות פון אלף=בית.
ג' = ג. ג' פעמים -- דריי מאל
יום ג' — דינסטיק, זע גימל.

גאה (אויב מ יא) — שמאלין, דל גאה

— א שמאלצער קבצן, ארבעה אין

הדעת טובלתן: דל גאה ועשיר מכחש

וזקן מנאף ופרנס מתגאה על הציבור

בחנם — פיר טיפן זיינען אומפאר=

שמענדלעך: א שמאלצער קבצן, א

נגיד א קריכער, א זקן מנאף און

א פרנס, וואָס האַלט זיך גרויס אָן

געזעלשאַפּטלעכע פאַרדינסטן (תלמודיש).

גאווה [גאוויע] — שמאלין, בגאווה

(ישעיה ט ח). פוסטע גאווה, מער גאווה

ווי גדולה, בעל גאווה, בעל גאווה'ניק,

גאווה'דיק, זע גאווותן.

גאולה, גאולות (ויקרא כה כד) — 1.

אויסלייוונג, משיעבוד לגאולה — פון

קנעכטשאַפּט צו אויסלייוונג (סידור).

2. א פיוט (פון «גאל ישראל»). הסומך

גאולה לתפילה — וואָס איז ניט

מפסיק צווישן גאל ישראל און שמונה

עשרה (תלמודיש).

גאון [גאָען]. גאונים [געאַנים] — א

תלמיד חכם, א זשעני, (העפרייאיש:

גאון עולם (ישעיה ס טו) — הער=

לעכקייט), דער ווילנער גאון, תקופת

הגאונים — די גאונישע עפאָכע

(700—1000), געקנאָטן פון רבנים

און גאונים, נאוני הדר — די גאונים

פון צייטאלטער, גאונישער קאָפּ.

גאונות, גאוניות — געניאליטעט.

אויך געקומען בתוכם (אויב א ו) —

צווישן זיי, בתוך כך = בין כך וכך.

בתולה בתולות — א מיידל

(בראשית כב טז), ״די בתולה זיינע איז

איבערגעוואַקסן למעלה מעשרים אמה״

(א וואָרטשפּיל אויף דעם אָנהייב פון מסכתא סוכה:

סוכה שהיא גבוה מעשרים אמה

פסולה — א סוכה וואָס איז העכער

פון 20 אילן איז פסול) (פרץ).

בתולים — יונגפרויששאַפט (דברים כב יד)

בתופים ובמתולות (שמות טו כ) —

מיט פּוּקן און מעניץ.

בתורת — אין דער אייגנשאַפט פון...

בתורת הלוואה — אַלס אַ הלוואה.

בתורת צדקה — אַלס אַ נדבה.

בתי [בית] — מיין מאַכטער, בתי

חוגרתי — מיין שטיפּמאַכטער,

לבתי המהוללה — צו מיין נעלויב=

מער מאַכטער (אין בריוו).

בתי [באָטע] רבים פון ״בית״ (אין צו=

זאַמענגעזעצטע אויסדרוקן): בתי=ינגן —

ערציאונגסהייווער, בתי כנסיות —

שולן, בתי מדרשים (רבים פון: בית

המדרש), בתי זונות (געפּרוּכט אַלט יחיד)

זע בית.

בתים [באָתים] — רובים פון בית: בעלי

בתים (יחיד: בעל הבית), 2. תפילין

האָפּן פיר בתים.

בתמידות — תמיד.

בתמייה — פּאַרוואונדערט.

בתנאי — מיט דעם באַדינג, זע

תנאי.

בתך (דניאל ז ו) — נאָך, בתר עניא

אזלא עניותא — נאָך דעם אָרעמאָן

גייט נאָך דער דלות, בתר רישא

גופא אול — דער גוף פּאַלגט

דעם קאָפּ (תלמודיש).

בתרא [באַטרע] — דער לעצמער.

דער אויסזאג פון אנ'עדות. אָפּגעבן
א גביית עדות, אונטערשרייבן דעם
גביית עדות.

גביר, גבירים — א רייכער (העברייאיש
הער, בראשית כז כט). גביר אדיר (אָדער:
עצום), גבירים אדירים (עצומים). —
א גרויסער גביר. נקיבה: גבירח'טע
[גווירנטע], גבירות, גבירות'שאפט
[גווירעשאפט].

גבר [גופר], **גוברין** — א שטארקער
מאן (דניאל ב כה). גבר שבגוברין
(סופערלאטיוו).

גברא [גאוורע] = גבר. גברא רבא.
גברא קטילא קטל — א דערהרג'ג'
עטן האָט ער דערהרג'עט. בין
גברא לגברא — צווישן די עליות
ביי קריאת התורה.
גבריאָל N. גד N.

גג (דברים כב ח) — א דאָך.
גדגדניות — קארשן, ווינשל.

גדוד — חיל, פאַטאַליאָן, כמלך בגדוד
(איוב כט כח) — ווי א מלך ביי זיין חיל.
גדול [גאַדל], גדולים, נקיבה: גדולה,
גדולות — 1. גרויס (היפך: קטן). זה
הקטן גדול יהיה — דיוער קליינער
וועט ווערן גרויס (סידור). גוי גדול
(בראשית כא יח) — א גרויס פּאָלק,
הים הגדול (במדבר לד ו) — דער
גרויסער ים, דער ים הגדול. ברכוש
גדול (בראשית טו יד) — מיט גרויס פּאַר=
מעגן. הפוהן הגדול (במדבר לה כח)
— דער גרויסער כוהן, דער כוהן
גדול. א יושר גדול. א מיצווה גדולה
די צדקה גדולה. א תקיעה גדולה.
גדול בחכמה — גרויס אין וויסנ'ג'
שאפט (תלמודיש). אונזערע גדולים
(משלי כו ו). א גדול בישראל (לויט
שמואל ב' ג לח). גדולי הדור, גדולי
ישראל, גדולי תורה ויראה — די

גאוותן [גאיווסען] = פּעל גאוה.
גאות (תהלים יז י) = גאוה.
גאר ישראל T.

גב [גאון] — ריקן (תהלים קכט ג).
עומד על גביו [גאַבאָון] — שטייט
נעבן אים (תלמודיש). אף על גב,
לגביו אגב.

גבאי [גאַבאַע], **גבאים** [גאַבאַאַים] —
א ראש פון קהילה (העברייאיש: מאַנער;
גבאי צדקה). גבאי ראשון, גבאי שני
— דער ערשטער, צווייטער גבאי.
גבאי'טע. גבאות [גאַבאַעס]. ער איז
מוחל דאָס גרויסע גבאות און וויל
ניט קיין פעטש.

גבול — 1. גרעניץ, מסיג גבול זיין
(דברים כז יז) — אָפּרוקן דעם גרעניץ.
2. געפיט, דאָס געהערט אין זיין
גבול. גבולין — פון ארץ ישראל
די פּראָווינץ. בגבולין — אין חוץ
לירושלים.

גבור [גיבער], **גבורים** [גיבאַרים] —
העלד, גבור חיל (שופטים יא א) —
טאַפּערער העלד. שמשון הגבור
(פּאַראַדירט: שמשון הנעגבער). גבור
ונורא — שטאַרק און שרעקליך
(סידור). גבור כארי — שטאַרק ווי
א לייב, נקיבה: גבורה, גבור'טע.

גבורה, **גבורות** 1. העלדישקייט,
טובה חכמה מגבורה — חכמה
איז פּעסער איידער שטאַרקייט (קהלת ט טז)
שמשון'ס גבורה. גבורת הבורא —
די שטאַרקייט פון גאָט (לויט תהלים קוב)
גבורת אנשים — מענער שטאַרקייט.
מע גלויבט אין דעם אויפערשטנס
גבורה. 2. מפי הגבורה — פון גאָט
(תלמודיש). 3. איינע פון די עשר
ספירות: גבורה שבחסד.

גבייה [גווייע] דאָס מאַנען, איינקאַסירונג,
זע גובה. גביית [גוויי'אַס] עדות —

לונג פון דער נאטור אויף: דומם צומח חי
מדבר). זע בגדר.

גדרה N.

גו [גאוו] — דאָס אינעווייניגסטע
(היפך: בר). מלגו — פון אינעוויי-
ניג, דברים בגו — עפעס איז דאָ
פארצן (תלמודיש).

גואל — דערליזער. גואל ישראל
(ישעיה מט ז) — גאָט. גואל צדק
— משיח. ביאת הגואל — משיח'ס
קומען, ובא לציון גואל T. המלאך
הגואל (בראשית מח טז) T. 2. גואל
הדם (במדבר לה יט), גואל (ויקרא כה כח)
— א קרוב, "קין קרוב, קין גואל"
(פרץ).

גובה — א מאָנער. דער גובה,
בתולה גובה מאתים — א בתולה
פאקומט 200 זון (אלס כתובה)
(תלמודיש).

גובר זין — פאזיג, מנצח זין (ווגבר
ישראל, שמות יז יא), גובר זין דעם
יצר הרע.

גוברין זע גבר.

גוג ומגוג [גאגמעגאג] — לע=
גענדארישע פעלקער, מלחמות גוג
ומגוג (תלמודיש, לויט יחזקאל לח א) —
די מלחמות וואָס משיח וועט פירן.

גוד או אָגוד — "שנייד אָדער איך וועל
שניידן", ד. ה. דו מוזט פאשטימען
(תלמודיש).

גוויה — (בראשית מח יח) אין "ראש
הגוויה" — אייפעמיוס פאר מענלעכער
גליד.

גוותו = גאוותו.

גוזל — גול'ט (מיכה ג א). עני ואביון
מי גוזלו? — ווער פא'גול'ט אַנאַרע-
מאָן? (וואָרטשפיל אויף תהלים לה י: עני
ואביון מגוזלו).

גרויסע פון דור, פון פאָלק ישראל,
פון תורה און פרומקייט 2. גדול — א
פאָלשעוויק 3. א גראָשן, זע גדולים.
גדולה (אסתר א ד). 1. גרויסקייט. עולה
לגדולה זיין — חשוב ווערן, ירד
מגדולתו — אראָפּ פון זיין גרויס-
קייט. תורה וגדולה במקום אחר —
תורה און גרויסקייט אין איין מענטשן
(תלמודיש). 2. פרייד, מלא גדולה
זיין, א גדולה אויף דיין פאָבען.

גדולות ונפלאות (לויט איוב ה ט) —
גרויסע וואונדער.
גדולים אָדער נקבים גדולים —
די גרויסע פאָדערפעניש (היפך:
קטנים).

גדיש [גאָדעש] — אויפגעהויפט, מלא
וגרוש (תלמודיש).

גדי, גדיים [גדאָיאים] — ציג (בראשית לח
כג). מול גדי, גדיים נעשו תישים
— די תלמידים זיינען געוואָרן
גרויסע געלערנטע (תלמודיש).

גדלות [גאָדלעס] — שמאָליץ, גדלות'דיק,
גדליה N.

גדלן [גאָדלען], גדלנים — א שמאָל-
צער.

גדליע [גאָדלע] — וואוכס (פון גדלו,
(יחזקאל לא ז). "בא אונז אין אוא
גדלע: הויך און דין" (שלום עליכם).

גדר — 1. א צוים, גדר מזה וגדר

מזה — א צוים פון דאָנעט און א
צוים פון דאָנעט (במדבר כב כד). א
גדר אויף'ן בית עולם 2. א פאַרבאָט.

פּורץ גדר (קהלת י ח) — "דער וואָס
צעשמערט א צוים", וואָס איז עובר
א מצווה. 3. (אין לאַגיק) פאַגריף,

פאַרעניצונג, מהו גדר האדם —
ווי אזוי צו דעפינירן א מענטשן? —
אדם חי מדבר — דער מענטש
איז א חי. מדבר (לויט די אלטע איינטיי-

גולם און זיבן א חכם (תלמודיש).
עולם גולם.

I. גומל זיין — באפרידיגן (יאל ד ד).
גומל חסד זיין, זע גמילת חסד.

II. גומל בענטשן — זאגן די ברכה
"הגומל לחיבים טובות".

גומר זיין (א מיצווה) — פארענדיגן, וגומר
(וגו'). זע גמר.

גונב דעת זיין (לויט שמואל ב טו ו) —

אָפּנאַרן דורך חניפה, ראשון שבגנבים
גונב דעת הפריות. — דער ער=
שמער טיפ גנבים איז דער גונב
דעת (תלמודיש). אָסור לגנוב דעת
הפריות (תלמודיש). עם איז פארבאָטן
איינצו'חנפ'ענען זיך.

גוסס — האַלט ביים שטאַרבן (תלמודיש).

ער איז גוסס, ער גוסס'ט. האַלט אין
גוסס'ן. מיט א גוסס זאָגט מען ווידוי.
זע גסיסה.

גוף, גופים (אין תנ"ך: גופה, גופות) —

1. קערפער כגוף בלא נשמה —

ווי א קערפער אָן א נשמה. 2.

פערזאָן, גופו ככופד — ער אַליין

איז געערט, לוקה בגופו — ער

אַליין ווערט באַשטראָפּט, גופא דעוברא

— דער עיקר פון דער מעשה.

דער רבי גופא (תלמודיש: רבי גופיה)

— דער רבי אַליין. 3. אין בן דוד

בא עד שיכלה הנשמות שבגוף —

משיח וועט קומען, ווען ס'וועלן

אויסגיין אַלע נשמות פון גאָמס אוצר.

4. בעל הגוף — דער היוזווירט,

בעל-הגופ'טע, "א איד א נגיד, א

פאַרפונד'עוועטער, ווי מע זאָגט, א

בעל הגוף; וויפיל מע האָט אים

געשאַצט, האָט ער געהאַט מער"

(שלום עליכם), בעל גוף = בעל בשר,

א פעטער.

גוזמא, גוזמות — 1. איבערטרייבונג

גוזמא קתני — עם איז איבער=
טריבן (תלמודיש). בלי גוזמא — אָן

איבערטרייבונג (תלמודיש), זע מגזם

זיין. 2. א סך.

גוזר זיין — באַפעלן (איוב כב כח), איך

פין גוזר בגזירת הרב, גוזר תענית

זיין, גוזר ומקים (סידור). הקב"ה

גוזר וצדיק מבטל (תלמודיש). זע

גזירה.

גוי, גוים — א פּאָלק, ויהי שם לגוי

— ער איז דאָרט געוואָרן א פּאָלק

(דברים כו כז). גוי אחד, גוי גדול —

אין פּאָלק, א גרויסער פּאָלק (סידור).

2. ניט=איד (נחמיה ה ח). אָנזאָגן דורך

א גוי, שבת גוי, ער האָרעוועט ווי

א גוי, גויע, גוי'טע, גויעס (העברייאיש;

גויה, גויות). גוי'איש, גוי'אישקע

חגאות, 3. א גוי'אישע קאָפּ, אַנ=עם=

האַרץ, א גוי גמור, א גויען [—].

I. גורֶה — דער גלות (ירמיה כח ו).

מאור הגולה — דאָס ליכט פון

גלות, א גאון, רבן של כל בני הגולה

— דער לערער פון אַלע אידן אין

גלות, ראש הגולה = ריש גלותא.

II. גורֶה, גורֶים — פאַרטריבענער.

גולי בבל, גולי ספרד — די

פאַרטריבענע קיין בבל, די פאַרטרי=

בענע פון שפּאַניע.

I. גורֶל זיין — צוזאַמנראָלן א ספר

תורה (זע גרילה).

II. גורֶל — דער שטיין וואָס פאַר=

מאַכט דעם קבר (עזרא ה ח: אבן

גלל), דער דעקל, נסתם הגולל —

דעם קבר איז פאַרמאַכט (תלמודיש).

גורֶם — 1. (תהלים קלט טז), ליימענער

גולם, וואָס שטייט ווי א גולם? 2.

א נאַר, שבעה דברים בגולם ושבעה

בַּחכם — זיבן איינגשאַפּטן האָט א

א אידישער גולן. אויף מיר איז ער
מלא גולן (= מלא רציחה).
גולנישע הארץ. גולנות. גולניען.
בא'גול'ען. זע חמסן.

גזע [געזא] — שטאם. מגזע היהודים
(אסתר ו יג: מורע היהודים). פון פעל
שם'ס גזע.

גזר, גזר-דין 1. — פסק-דין. גאָטס
גזר דיין. 2. אוימגליק. א גזר דיין
האָט מיך געטראָפֿן! א גזר מן השמים
זע גזירה.

גזרה [גיורע], גזרות — קאָמענאַרע
אין דיקדוק: גזרת שלמים.

גזרין [גאָערין] = גזר זיין.

גט [געט], גיטין (תרגום פון «ספר כריתות»
איז «גט פטורין» דברים כד א). 1. דאָקאָ-
מענט פון שידונג. וואָרפֿן דעם גט
פאר די פיס. 2. די שידונג גופא.

גטין זיך — געבן (נעמען) א גט.
אָפּנטן.

גיאות = גאווה. גיבור זע: גבור.

גיגית — א פאָס: כפה עליהם הר
כגיגית — ער האָט אָנגעבויגן אויף
זיי דעם באַרג סיני ווי א פאָס
(תלמודיש).

גיד — 1. אַנ-אַדער. גיד הנשה
(בראשית לב לג). שם'ה (365) גידים.
(סידור). 2. (אייפּעמיום) מענלעכער
גליד (תלמודיש).

גידול בניים — דערציאונג פון קינ-
דער. (תלמודיש). צער גידול בניים —
די לידן פון קינדער=דערציאונג.

גידוף גידופים — לעסמערונג (ישעיה
מג כה). חירוף וגידוף זע: מחרף.

גיהנם [געהענם] = גיא הנם (נחמיה יא ל)
— א מאל נעבן ירושלים, וואו מע
פלעגט פארברענען קינדער אלס
קרבתות (ירמיה ז לא). די תלמודישע בא-
דייטונג קומט פון דעם געשריי פון די קינדער.

גורל, גורלות — (ויקרא טז ח) .

גורל וואָרפֿן. על פי גורל. זוכה בגורל
זיין (תלמודיש). אויך פון צופרידן מיט
מיין גורל (ירמיה יג כה). ספר הגורלות.

גורם זיין — זיין די סיבה פון עפעס.
מזל גורם, מקום גורם — דער מול
איז גורם, דער אָרט איז גורם
(תלמודיש). ער האָט גורם געווען דעם
אומגליק, איינער פון די גרעסטע
גורמים (פאָקטאָרן, סיבות).

גורם זיין — לערנען. הכי גרסינן —
אזוי האָבן מיר געלערנט. זע גירסא.
גושן N. פארזעצן אוש קיין גושן.

גז, ראשית הגז (דברים יח ד) —

דאָס ערשטע שערן פון א קינד.
גזבר (עזרא ז כא) — א קאָסירער, א
נאמן.

גזול — (דברים כח כט). לולב הגזול
(תלמודיש) — א גע'גול'טער לולב.

גזילה, גזילות — רויב. גזילת העני
(ישעיה ג יד) — דאָס גע'גול'טע

פיי אַנ-אַרעמאָן.

גזירה, גזירות (דניאל ד יד) — 1. א
פאָשטימונג. גזירה מן השמים — א
שמראָף פון הימל. מבטל זיין די

גזירה. גזירת מלך, גזירת הכתוב
— א גזירה פון מלך, פון פּסוק,
(ד. ה. אָן א מאָטיווירונג). גזירת
הרב, גזירת תלמיד חכם. 2. א

רדיפה: גזירות קשוח, גזרת שמד,
גזירת חתנ"ה, גזירת ת"ח — די
רדיפה פון יאָר 1096, פון 1648.
3. גזירה שוה — אַנאַלאָגיע (תלמודיש).

גזל (יחזקאל יח יח) — וואָס איז גע-
רויבט.

גזלינן — «מיר האָבן גערויבט»
(תלמודיש).

גזלן [גאָלען]. גזלנים [גאָלאָנים]. —
רויבער (תלמודיש). א קאָלטער גולן,

און זיין שוואַגער. גיסתי — מיין שוועגערין. לאהובתי גיסתי — צו מיין ליבער שוועגערין (אין בריוו). גירוש, גירושים — פארטרייבונג (פון «גרש» שמות לד יא). גירוש שפאניע, גירוש מאַסקווע.

גירסא — 1. דאָס געלערנטע. גירסא דינקותא [דעיאנקעסע ן — ן — ן] — וואָס מע האָט געלערנט קינדווייז (תלמודיש). 2. גירסא, גירסאות — וואריאַנט (בײַ מינדלעכען לערנען). זע גורס.

גל — (בראשית לא מו), גל של עצמות — אַ הויפן פיינער.

גלגל זע גלגול.

גלגל, גלגלים — אַ ראָד (ישעיה כח). אַ הימל (אין דער אלטער אַסטראָ־נאָמיע). חכמי ישראל אומרים גלגל קבועה ומזלות חורין וחכמי אויײה אומרים גלגל חורר ומזלות קבועין — די אידישע חכמים זאָגן דער גלגל איז פעסט און די מזלות דרייען זיך, און די חכמי אויײה זאָגן דער גלגל דרייט זיך און די מזלות זיינען אויף אים באַפעסטיקט. גלגל החורר בעולם — דער מול דרייט זיך אום אין דער וועלט (תלמודיש).

גלוח — אַ גענאָלטער. זע גלח. גלוי [גאָלוי] — גלוי לכל העמים (אסתר ג יד) — אָפן פאַר אַלע פעל־קער. גלוי וידוע — אָפן און פאַ־קאַנט (סידור). זע בגלוי.

גלולים (מלכים א' טו יב) — געצן. עוברי גלולים — געצענדינער. גלות [גאַלעס], גליות, גלויות [גאַליעס] — 1. פארטרייבונג (ירמיה נב לא). לידן, אַפריכטן גלות. גלות מצרים, גלות פבל, ארבע גלויות — די פיר גלות'ן. לאַנג ווי דער

היפך: גן עדן, א קאלטער גיהנם. דורכגיין אלע שבעה מדורי גיהנם — די זיבן קרייזן פון גיהנם. גיטין T. — רבים פון גט. גילגול זע גלגול.

גילגול — 1. דאָס קייקלען זיך. גילגול מחילות (אַדער: מערות) — דאָס קייקלען זיך דורך מערות און מחילות קיין ארץ ישראל צו תחיית המתים (תלמודיש). ווער עס וויל פאַר־שפּאַרן גילגול מחילות, פאַרט קיין אײ. 2. גילגול נשמות — דאָס אַריבערגיין פון די נשמות אין אַנדערע קערפער. זע מגולגל. אַ גילגול — אַ נשמה וואָס איז מגולגל געוואָרן, אַ דיבוק, אַ רוח. 3. גילגול שבועה — פאַרפליכטונג צו אַ שבועה (תלמודיש).

גילה (ישעיה סה יח) — פרייה. גילה רנה דיצה וחדוה — פרייד (סידור). פאַראַדירט: בגלעע בגרינע בשמחה רבה — אַנשטאַט: בגילה ברינה, (אויף אַ מיאסע כלה). גילוי — דאָס אַנטפלעקן, אַ ויפדעקן. גילוי עריות (לויט ויקרא יח) — פאַרבאַ־טענע הייראַטן. גילוי אליהו — דאָס אַנטפלעקן זיך פון אליהו הנביא. גילוי דעת — פאַקאַנטמאַכונג. גילוי שכינה — דאָס אַנטפלעקן זיך פון גאָט. גילוי סוד — דאָס אופדעקן אַ סוד. גילוי ראש, זע בגילוי ראש. גילוי בשר—דעקאַלטע.

גימטריא זע בגימטריא. גימל — דער נאָמען פון אות ג. זאָל איך אַזוי וויסן פון ביז, גימל און דלת (וואַרטשפיל). גיסא — זייט. לאידך גיסא (תלמודיש) — פון דער אַנדער זייט. גיסי — מיין שוואַגער. לאהובי גיסי (אין בריוו). חמיו וגיסו — זיין שווער

גאנצער רשעי מנויה וגמורה זע מנוי.

גמטריא זע בגימטריא.

גמילות חסד — 1. א הלוואה (אן פראצענט). ליען א גמילות חסד (פאראדירט: מילכיג חסד). גמילות חסד של אמת — אגאמת'ער גמילות חסד (וואס מע טוט א געשטאָרבענעם). חברה גמילות חסד של אמת = חברה קדישא. אין דער ישיבה איז פאראן א גמילות חסד וואו אָרעמע ישיבה־לייט פאראַ משכנען חפצים. 2. גמילות חסדים — גוטסקייט, וואָלטהעטיקייט. גדולה גמילת חסדים יותר מן הצדקה — גוטסקייט איז גרעסער פון צדקה (תלמודיש). העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים — די וועלט שטייט אויף תורה, גאָטעס־דינסט און גוטסקייט (תלמודיש).

גמירא — סוף. עד גמירא — ביזן סוף.

גמירא N.

גמר [גמאר] — 1. סוף, מאכן א גמר גמר מלאכה, זע לגמרי.

2. פאשלוס (לויט תחלים ב' א). גמר טוב — א גומער אורטייל. גמר כתיבה וחתומה טובה.

גמרא [גמארע], גמרות T. גמרא מלמד, גמרא קעפל.

גן ילדים גאן ילאַדיס] — קינדערגארטן. גן עדן [געניידעס] — (בראשית ב' טו).

היפך: גיהנם. א ליכטיגן גן עדן וואָל ער האָפן. גן עדן התחתון.

גנאי — שאַנד. היפך: שבה. עם זאָל צו קיין גנאי ניט זיין. לגנאי (תלמודיש).

גנב [גאנעו], גנבים [גאנאָוים] — (שמות כב א). (סופערלאַטיוו:) א גנב פן גנב פן בנו של גנב, א גנב סגונב,

אידישער גלות, גלות השכינה — די שכינה אין גלות. גלות־דיק, 2. די גולים, קיבוץ גלויות. לקבץ גלויותינו — צו זאמלען אלע אונז זענע גלות'ן (סידור). ריש גלותא — דער ראש פון די גולים, זע גולה.

גלח [גאלעדן], גלחים [גאלאָחים] — „געגאלטער“, א קריסטלעכער פרייס־מער. דעם גלחים גליק, גלחיש, גלחות, אין דער מיטל־אַטערלעכער ליטעראַטור הייסט „גלחות“ — דאָס קריסטלעך דייטש לחיפף צו „יודיש“ — דאָס אידיש דייטש מיט אידישע אותיות, און ריסטלעכער טער־מינגלאָגיע. זע כומר.

גליון, גליונות (ישעיה ח א) — ראַנד. דער גליון פון א בוך, פריימע גליונות.

גליל (מלכים א' ט יא) — פאצירק, פראַ ווינק, גליל רב, גליל (אין ארץ ישראל) N.

גלילה — דאָס צוזאמענראָן (פון א תורה). הגבה וגלילה (צוויי עליות נאָך קריאת התורה).

גם — אויך. גם אני פחלומי (לויט בראשית מ טז) — אויך האָב אויך געזען אין חלום. גם כן — אויך אזוי, גם אתם — אויך איר, גם זו לטובה — דאָס אויך צום גומן (תלמודיש).

גם לי גם לך לא יהיה (מלכים א' ג פא) — ניט מיר און ניט דיר, זע הגם.

גמול — פאָרדינסט, שכר, משלם גמול זיין (ירמיה נא ו) — פאצאָלן, דער גמול אויף יענער וועלט.

גמור [גאָמור], גמורים — גאנץ, גוי גמור, צדיק גמור, שומה גמור — א פאָלנער גוי, צדיק, שומה, רשע שאינו גמור (תלמודיש) — ניט קיין

מיצוות בני נוח (תלמודיש). קשים גרים ישראל כספחת — די גרים זיינען פאר ישראל שווער ווי א צרעת. (תלמודיש) לשון נקיבה: גורת, א א גר'קע. גרי אריות = כותים, ווייל זיי האָבן זיך מגייר געווען צוליב מורא פאר לייבן (תלמודיש).

גרנרן [גאַררען] — א פרעסער. נשים גרנרות הן — פרויען זיינען להוט נאָך עסן (תלמודיש). גרנרות — פרעסזוכט.

גרנרת (משלי א ט) — נאָרגל. ארײַנ־קריכן אין די גרנרת.

גרונרת — א טרוקענער פייג. גרונרת דרבי צדוק — די פייג פון ר' צדוק.

גרױש (גרױש) גרױשה, גרױשות — א גע'גמ'ע, אלמנה וגרױשה (במדבר ל י) — אַנ־אַלמנה און א גע'גמ'ע פון איר מאַן.

גרסינן — ״מיר האָבן געלערנט״. הכי גרסינן — אזוי האָבן מיר געלערנט (תלמודיש) זע גורם. גרש, גרשים — פון די טראַפֿצייכן אין תנ״ך.

גרשום, גרשון N.

גשם [געשעם], גשמים [גשאַמים] — רעגן (בראשית ז יב). גשמי ברכה (יחזקאל לו כו), גשם של ברכה — א געבענטשמער רעגן, נשיאים ורוח וגשם אין — וואַלקן און ווינד און קיין רעגן ניטאָ (משלי כה יד). ימות הגשמים — רעגן־טעג, ווינמער. גשמות [גאַשמעס], גשמיות (פון ״גשם״ — קערפער דניאל ג כג) — קערפערלעכע קייט (היפך: רוחניות). זע מגושם. גשמי [גשמין] — קערפערלעך, מאַמע־ריעל (היפך: רוחני). זע מגושם.

גנב שכנגבים, א גנב איז א גולן, גנב'ענען. פיגוראַל: פאָניע גנב, אַמע־רימשקע גנב. אוי זייט איר א גנב, גנבישע אויגן, גנב'סקי וויד, גנבען די פאָן, די גרעניץ, זיך אַרײַנגנב'ענען נייע גנב'אי — נייע פאַסמאי. גנב'מע, גנוב (בראשית ל לג) — גע'גנב'עט, פתח גנובה (אין דיקדוק).

גניבה [גנייעווע], גניבות — דאָס גנב'ע־נען, דאָס גע'גנב'עמע (שמות כב ב) פגניבה — פסוד. גניבה'שע אויגן, גניבת דעת (זע גונב דעת).

גם [גאַם], נקיבה גסה — גרויס, בהמה גסה, (אין רבים: גסות אַנשטאַט פהמות גסות) — גרויס פי (היפך: דקה). גס־רוח — דער וואָס האַלט זיך גרויס (תלמודיש), גסות — הויכ־מוט.

גסיסה — אַגאַניע, ער האַלט פאַר דער גסיסה, ביי גסיסה (ביי יציאת נשמה), זע גוסס.

גנות — טארל, שאַנד (היפך: שבח), מתחיל בגנות ומסיים בשבח — הייבט אָן מיט טאַרל, און ענדיגט מיט לויב (תלמודיש), בגנותו — צו זיין שאַנד.

געגועים — זענוכט (תלמודיש), זע מתגעגע.

געהענעם זע גיהנם.

גפן [געפען], גפנים [גפאַנים] — וויינ־שטאָק (במדבר ו ד), איש תחת גפנו ותחת תאינתו — יעדער אונטער זיין וויינשטאָק און זיין פייגנבוים (מיכה ד ד). יין גפן — וויין, פורא פרי הגפן T.

גר [גערן], גרים [געירים] — א גוי, וואָס האָט זיך מגייר געווען, גר צדק — אַנ־אַמט'ער גר. גר תושב — א גוי, וואָס איז מקיים די שבע

בעתו (משלי טו כו) — א וואָרט אין זיין צייט, דברים בטלים — ניש-מיגע ווערטער. דברים של מעם — קלוגע רייד. דברים שבלב אינם דברים — וואָס אין האַרצן איז נאָך ניט קיין ווערטער (תלמודיש). דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב — ווערטער פון האַרצן גייען צום האַרצן, דברי חכמים פנחת נשמעין (קהלת ט יז) — קלוגע רייד הערט מען מיט נחת. 2. א זאָך, רבר גדול — א גרויסע זאָך, דבר חשוב — א וויכטיגע זאָך, דבר קטן — א קליינע זאָך, דבר שלא באָ לעולם — א זאָך וואָס איז ניט געווען אויף דער וועלט, דבר שפינו לבינו — א זאָך וואָס אונטער פיר אויגן, דבר שבקדושה — א הייליקע זאָך, דבר האבוד — א זאָך, וואָס ווערט פארלאָרן, כל דבר אָסור — אלץ וואָס איז פארבאָטן, כל דבר שורש (לויט איוב ט כח) — גרינדליך, דברים בגו — דאָ איז עפעס פאַראַן, דברים שאין להם שיעור — זאָכן, וואָס האָבן ניט קיין שיעור (תלמודיש). דברים של מה בכך — ניט וויכ-מיגע זאָכן, בעל דבר (שמות כד יד: בעל דברים) — א בעל דין, בעל דבר — אייפעמיום פאַר שטן, מלאך המות, דבר אחר (דברים אחרים) אייפעמיום פאַר חזיר.

דבר [דעווער] — עפידעמיע (שמות ט טו), אויסגע'דבר'ט. דברות [דיברעס], עשרת הדברות — די 10 געבאָט. דברי [דיווער] — „די רייד פון...“, „די זאָכן פון...“ דברי הימים T. דברי חול — וואָכעדיקע, ניט הייליגע זאָכן, דברי חלומות לא

ד.

ד — דער פערטער אות פון אלף בית, ד' = 4, יום ד' — מיטוואָך, ד' אמות — 4 אילן, ד' על ד' — 4x4, ד' (=ה') = השם, זע דלת.

ד"א = ד' אמות, דרך ארץ, דא דא נקשן (דניאל ה ו) — קלאַפן איינס מיט דעם אנדערן (פון פיס), דאאס זע דעת.

דאגה [דאָגע], דאגות [דאָגעס] — (יחזקאל יב יט) — זאָרג, מרבה נכסים מרבה דאגה — וואָס מער פאַרמעגן, מער דאגות (תלמודיש), א דאגה, וועלן מיר זיך אַביסל דורכ-געצן, מין פאָפעס דאגה! דאגות פרנסה, פאַרדאגה'ט, פאַרדאגה'ן די וועלט.

דאוו זע דוב.

דאוונען — א העברעאיים (?) וואָס האָט פארביטן דעם מיטלאַלטערלעכ "אָרן" (orare), פאַראַן אַסך דערקלערונג'ן גען: ד'ה'נען (צוגן), דען (פון אראַביש, בערלינער, devovere (שטראַק), divinare, דיינען (פלאַט) דייטש: דינען), dawn (ענגליש: דעמערינג), דאָבוטינג, אפשר אַ מעטאָטעיס פון «עבד'נען»? (זע: עבודת הבורא).

דאכקעס זע דחקות, דאפקע זע דווקא דבוק זע דיבוק, דבורה N.

דביקות [דוועיקעס] (אייגנטלעך: דביקות פבורא עולם — באהעפמונג מיט גאָט) — עקסמאן, ער איז תמיד פאַרדביקעט און וויל ניט הערען פון עולם הזה.

דבר, דברים — 1. א וואָרט, דבר דבור על אָפניו (משלי כה יא) — א וואָרט וואָס איז געזאָגט ריכטיג, דבר

דהיינו — דאָס איז, דאָס הייסט. זע
היינו.

דוב, דובים — בער (מלכים ב' ב כד),
לא דובים ולא יער — ניט קיין
בערן און ניט קיין וואַלד (תלמודיש).
דוב בער (דובער) N.

דובב זע שפה.
דובר שקרים (תהלים קא ז) — §
ליגנער.

דוגמא, דוגמות, דוגמאות [דוגמאַעס]
— מוסמער (תלמודיש פון גריכיש), §
וועקשמעלן לדוגמא. על פי דוגמא.
אין דוגמתו — ער האָט קיין
גלייכן ניט.

דוד [דאַוויד] N. דוד המלך. בן דוד
— משיח.

דוד, דודים — פעטער. לאהובי
דודי (אין בריוו) — צו מיין געליבטן
פעטער.

דודה—מומע. לאהובתי דודתי (אין בריוו)
— צו מיין געליבטער מומע.

דוואָרע זע דבורה.

דווקא [דאַפּקע, דאַקע] — גענוי, נאָר
(תלמודיש). לאו דווקא — ניט נאָר,
ניט נויטיק (תלמודיש).

דו"ח = דין וחשבון.

דוחה זיין — אָפּשטויסן, דוחה פידים
— ער שטויסט אָפּ מיט די הענט.

פקוח נפש דוחה שבת — § סכנה
שטויסט אָפּ די מיצווה פון שבת.
שמאל דוחה וימין מקרבת — די
לינקע האַנט שטויסט אָפּ און די
רעכטע דערנענטערט. אין דוחין נפש
מפני נפש — מע מאָר ניט אָפּ=
שטויסן איין לעבן צוליב אַנדער
לעבן. לזה דחית פקנה — דעם
האָסמו אָפּגעפּטריט מיט אַ ראָר
(ד. ה. גרינג) (תלמודיש).

מעלין ולא מורידין — חלומות
ניט זיי נוצן, ניט זיי שאָדן (תלמודיש).
דברי נביאים — די רייד פון די נביאים
אין אלו אלא דברי נביאות — דאָס
איז נאָר נביאות, ד.ה. אומפאָגרינדעט
(תלמודיש). דברי שטות—נארעשקייטן.
דברי תורה זע תורה, דברי כבושין
זע כבושין.

דברים — דער רבים פון דבר.

דברין [דאַבערן, דיבערן] — שמועסן.
דבר'ט מיטן אָדון מכוח עסק!
דבר'ט ניט העברייאיש, לערנט העב-
רייאיש (פרישמאַן צו „דוברי עברית“).

דברן [דאַבערן], דברנים [דאַבראַנים], בעל
דברן — רערנער, קהל האָט אים
בוחר געווען צו זיין דער דברן מיט
דעם שררה. נשים דברניות הן
(תלמודיש)—פרויען זיינען פלאַפּלע-
קעס. דברנות [דאַבראַנעס] — פלאַפּ-
לעריי.

דבש — האָניק, מתוק מדבש (תהלים
יט יא) — זיסער פון האָניג, כצפיהית
דבש זע דבש מצאת אכול דייך
(משלי כח טז) — האָסטו געפונען
האָניק, עס מיט אַ מאָס.
דג, [דג] דגים [דאַגים] — פיש, בשר
ודגים, „די חלות מיט די דגים מיטן
שטיקל פלייש“ (שלום עליכם), מזל
דגים.

דגל, דגלים — פאָן, דגל מחנה
יהודה (פמדבר ב ג) — די פאָן פון
מחנה יהודה.

דגן — (איכה ב יב), קאָרן,
דגש [דאַגעש] — אַ פונקט אין אות,
דגש חזק, דגש קל (אין דקדוק). אין
אידיש מרעפּט אַ דגש אין פיר אותיות:
בכפת.

דד [דאַדן] דדים — ברוסט (יחזקאל כג ג).

יוצא דופן — אַנאַרויסגעשניטענער, אַ מאַמאַמאַקאָס (תלמודיש).
 דופק — פּוֹלס (פּוֹן, דפּק" — קלאַפּן).
 עס קלאַפּט דער דופק, טאַפּן דעם דופק.
 דוק ותמצא — באַרעכנ, וועסטו געפינען".

דור, דורות — (בראשית ז א), גענעז ראַציאָן, דור המבול, דור המדבר, דור הפלגה, דור תהפוכות (דברים לב כ) — אַ פאַרקערטער דור, דור הולך ודור בא (קהלת א ד) — אין דור גייט אַוועק, דער אַנדערער קומט. דור שכלו חייב — אַ דור וואָס איז אינגאַנצן שולדיק. דור דור ודרושי, דור דור וחמיו — יעדער דור האָט זיינע פאַרשער און זיינע געלערנטע. גדולי הדור — די גרעסטע פּוֹן דור, פרנס לפי דורו — אַ פירער לויט זיין דור, יפתח בדורו כשמואל בדורו — יפתח אין געווען אין זיין דור ווי שמואל אין זיין דור. חד בדרא — איינער אין זיין דור (זע בדרא) (תלמודיש). סופערלאַטיוו דור דורות, דור דורים, דורי דורות, פאַרזאָרגן לדור דורות, ער איז שוין אַ גנב פּוֹן דורי דורות.

דורס זיין — צערעמן, צערייסן (תלמודיש).

דורש וחוקר זיין — אונטערזוכן (דברים יז טו). נאה דורש — ער דרש'עט שוין, דורש טוב לעמו אסתר י ג) — מוט גוטס פאַר זיין פּאָלק. דחף — שטויסן, דחופים ומבנהלים (לויט אסתר ח יד) — איילנדיק.

דחק [דחק] — נויט, בשעת הדחק — אין נויטפאַל, על פי הדחק — דורך נויט.

דוחק — איינגשאַפּט, נויט, דוחק אין געלט, אין דירות, אין ווערטער, אין מענטשן. על פי דוחק מאכט מען קידוש אויף חלה, בדוחק, דוחק את הקץ וע קץ. וע דחק, דחקות, דוכום, דוכסים — אַ קליינער מלך, אַ פירער (תלמודיש פּוֹן לאַטיין).

דוכן — (אין תלמוד) עסטראַדע אין בית המקדש, וואו די כהנים פלעגן בענטשן דאָס פּאָלק, (איצט) דוכן = ברכת כהנים, די כהנים פּוֹן אידישיזם וואָס דוכניען לכבוד אידיש, דוכניען איבער עפעס — מאַכן לאַנגע שהיות, ריש דוכנא — באַהעלפער (תלמודיש).

דומה — געגליכן (שיר השירים ב ט). חתן דומה למלך — אַ חתן איז געגליכן צו אַ מלך, אינה דומה שמיעה לראייה — הערן איז ניט געגליכן צו זעען, רוב בנים דומין לאחי האם — ס'רוב קינדער גיפן זיך איין אין דעם פרוּדער פּוֹן זייער מוטער, למה הרבר דומה — צו וואָס איז דאָס געגליכן? כדומה למשל — צום ביישפּיל, וכדומה והדומה לדומה — און דאָסגלייכן, (תלמודיש). כל עוף למינו ישכון ובן אדם לדומה לו — יעדער פּוֹיגל וואהנט מיט זיין גלייכן און דער מענטש מיט זיין גלייכן (תלמודיש פּוֹן בן סירא). מלאך דומה זע מלאך.

דומם 1, שווייגעדיק, יושב ודומם — זיצט שווייגנדיק (תלמודיש). 2, איינע פּוֹן די פיר נאַטור = מילן; דומם, צומח, חי, מרבר — אומבאַלעבט, פלאַנצען, לעבעדיקס, ריידענדיקס, כאכן דומם זע אבן.

דופן — וואַנד, דופן עקומה — קרומע וואַנט (אין אַ סוכה, תלמודיש).

יתומים און דער ריכטער פון אלמנות
(תהלים סח ז). דיננה. ברוך דין אמת
— געבענשט דער גערעכטער דין
(תלמודישי). שורא דיני (זע).

דיינך [דאיענין] — „גענוג פאר אונז“
(סידור). דאס וואלט אויך געווען
דינו. זע די.

דייק זיין — אכטונג געבן, דורכזען
גענוי. גרים ולא דייק — ער האט
געלערנט אָבער ניט פינקטלעך
(תלמודישי). זע דיִיק.

דייקא [דאיקע] = דווקא.

דייקן, דייקנים — פינקטלעכער.
דייקנות. זע דייק.

דילוג, דילוגים — דאָס איבערהיפן.
מאָכן אַ דילוג ביים צאָלן וואָכער
(ד. ה. פארפעלן אַ וואָך).

דין, דינים — 1. משפט, פראָצעס
(דברים יג ט). דין תורה — אַ מישפט
לויט דער תורה. דין תורה־ווען. בית
דין — געריכט. בעל דין — דער
מובע און דער נתבע. יום הדין —
דער טאָג פון דין. פסק דין —
דער אורטייל. דין פרוטה כדין מאה
— אַ דין איבער אַ פרוטה איז
אזוי וויכטיג ווי איבער הונדערט זון
(תלמודישי). דיני ממונות — ציוויל=
פראָצעסן, דיני נפשות — קרימינאל=
פראָצעסן. אין מרחמין בדין —
נישטאָ קיין רחמנות אין דין
(תלמודישי). 2. געזעץ (סחרא יג). ווי
איז דער דין? אַ מנהג פּרעכט אַ
דין. על פי דין און על פי יושר
3. גערעכטיקייט. מידת הדין —
די מידה פון גערעכטיקייט, היפך:
מידת הרחמים. 4. דין וחשבון —
רעכענונג. אָפּגעבן דין וחשבון.

דחקות [דאָקעס] — נויט, איינגשאַפט.
לעבן אין דחקות.

די [דאי] — גענוג. ער בלי די
(מלאכי ג י) — ביז ס'וועט ניט גע=
נוג זיין. מיר האָבן פון דעם סאָרט
יותר מדי — מער ווי גענוג. די
והותר — גענוג און עס בלייבט
נאָך (לויט שמות לו ז). דינו (זע).

לא די וואָס ער האָט געגעסן פוילע
פיש, האָט ער נאָך באַקומען קלעפּ
אויך. ורי למבין — גענוג פאר אַ
מבין. ורי לחכימא פרמיוא — פאר
אַ חכם איז גענוג אַ רמו. דיה לצרה
בשעתה — גענוג צו זאָרגן איבער
אַ צרה אין איר צייט (ד. ה. ניט
פריער). דיו לעבר שיהא כרבו —
גענוג ווען דער קנעכט וועט זיין ווי
זיין האָר (תלמודישי).

דיבוק, דיבוקים — אַ רוח, אַ גלגול.
דיבה — פארלוירדונג. מוציא דיבה
זיין — מאַכן אַ פליאַטקע (משלי יח)
דיבור, דיבורים — רייד. חיחוך
הדיבור — דיקציע, קלאָרע דיבורים.
תוך כדי דיבור — תיכף. על פי
הדיבור — דורך גאָטס באַפעל
(תלמודישי).

דיברות: עשרת הדברות — די צען
געבאָט.

דידי — מיין. לאו בעל דברים דידי
את — דו ביסט ניט מיין בעל דין
(תלמודישי). לדידי בוי מיר. פדידי
— מיט מיר. פדידי הוה עובדא
מיט מיר האָט דאָס פאַסירט (תלמודישי).
דייק, דיוים — דאָס דורכזען.
בדיוק — גענוי, פינקטלעך. זע:
מדויק.

דיין [דאיען], דיינים [דאיענים] —
ריכטער (שמואל א' פד טו). אבי יתומים
ודיין אלמנות — דער פאָטער פון

אין זיין משפט (שמות פג ג). דל נאה
— א שטאַלצער אַרעמאַן (תלמודיש).

זע בדיל הדל, עוזר דלים T.

דלות [דאלעס] — 1. אַרימקייט. דער
דלות פאַרשטעלט די חכמה, א סימן
דלות, פון לעצטן דלות וועל איך
דאָס קויפן, ווערן בדלות, בדלי-דלות
(זע). 2. דלות, דליתים [דאַליעסיס] —
אַרעמאַן (ירמיה נב טו) . דלות, מאַך
לאַקשן — נימאָ קיין אייער; דלות
מאָך פאַרפּל! — נימאָ קיין מעל.

דלפן, דלפנים (א דערווייטערטע פּאַרס פון
„דל“ אונטער דער השפּעה פון נאָמען „דלפון“
אסתר ט ז) — ארעמאַן (צונץ: אַרע-ער
»פּאַן«, ד. ה. איידלמאַן).

דלית [דעלעס] — טיר (משלי כו יד).
דלת הננעלת לא במהרה תפתח —
א טיר, וואָס האָט זיך פאַרשלאָסן,
וועט זיך ניט גיך עפענען (תלמודיש).
דלית [דאַליע] — דער נאָמען פון אות
ד. דלת על דלת — 4 × 4. דלת
אמות — 4 אילן, ניט שטיין אין
זיינע דלת אמות;

דם [דאַס], דמים [דאַמיס] — בלוט,
שוּפך דם זיין (בראשית ט ו) — פאַר-
גיסן בלוט, דם בתולים (זע), דם
מילה — בלוט פון באַשניידונג,
דם נידה — מענסטריאַציע = בלוט
(תלמודיש). בשר ודם — פלייש און
בלוט (זע בשר). דם שונא —
בלוט=פיינט, עלילת דם — בלוט=
בילבול, שילשול דם — דורכפאַל.
זע דמים, בא'דען זיך — זיך
באַגיסן מיט בלוט, צע'דע'מ.

דמי [דמעין] — „געלט פון...“, דמי
חתימה — אַפּאַגעמענט-געלט, דמי
קדימה — האַנט-געלט.

דמיון — גלייכונג (תהלים יז יב). כוח
הדמיון — פאַנטאַזיע „דער פּוח

דינא = דין, דינא דמלכותא דינא
דאָס געזעץ פון מלוכה איז געזעץ
(תלמודיש).

דינה N. דיני דינים — זע דין,
דיעה [דעי-ע], דיעות — מיינונג,
זאָגן אַ דיעה, בעל דיעה — דער
וואָס זאָגט אַ מיינונג, ער האָט זיך
אַ וויילע געשלאָגן מיט דער דיעה
און האָט ענדליך מסכים געווען, האָפּן
(זיין) בדיעה עפעס צו טאָן, בדיעה
אחת — איינשטימיג, בהסכּם, חסר
דיעה — שוואַכוויניגער, חלוק=דיעות
— מיינונגס=פאַרשידנהייט, דערמיט
איז ער יוצא לכל הדיעות — באַ-
פרידיגט אַלע מיינונגען.

דיצה וחדרה (סידור) — פריילעכקייט,
דיקדוק, דיקדוקים — 1. קלייניקייט,
אינצלהייט, דיקדוקי סופרים — די
גענויע פאַרשונוגען פון די סופרים,
דיקדוקי עניות — „די פרטים פון
ארמוט“, קליינלעכע באַמערקונגען,
פעדאָנטיזם, דיקדוקי הפרשה, דיקדוקי
התורה — די פרטים פון דער
פרשה, פון דער תורה, דיקדוקי
מצוות — די פרטים פון די מצוות,
בכל פרטיה ודיקדוקיה (סידור) —
מיט אַלע אינצלקייטן און גענויע
פרטים פון דער מצווה, 2. גראַ-
מאַטיק, דיקדוק לשון עבר, (פאַראַדירט:
ריקיק)

דירה דירות — וואָהנונג (פאַראַדירט:
כירע), דירה נאה — אַ שיינע דירה,
דירת עראי — אַ דירה אויף אַ וויילע,
דירת קבע — אַ שמענדיקע דירה
(תלמודיש). ער האָט זיין דירת קבע
אין וואַרשע.

דל [דאַל], דלים — אַרעמאַן (תהלים
עב ג). ודל לא תהדר פריבו —
דעם אַרעמאַן זאָלסטו ניט שווינען

איז גענייגט, עניי הדעת — אָרעמע אין פאַרשטאַנד, ניט פאַרשטענדיגע. יישוב הדעת, שיקול הדעת — דאָס נאָכדיינקען. מירוף הדעת — צעמישונג. היסח הדעת — דאָס ניט דיינקען, די אומאויפּמערקזאָמקייט. 2. מיינונג. קבלו דעתי — נעמט אָן מוין מיינונג. גילוי דעת, חות דעת, — פאַקאָנטמאַכונג, גונב דעת (זע). דעת הקהל — געזעלשאַפטלעכע מיינונג. נחקררה דעהו — ער האָט זיך פאַרזאָגט, (תלמודיש). דירה נאה אשה נאה וכלים נאים מרחיבים דעתו של אדם — אַ שיינע דירה, אַ שוין ווייב און שיינע זאַכן מאַכן ברייט די דיעה פון מענטשן (תלמודיש). הרחבת הדעת — ברייטקייט פון דער דעה. נקיי הדעת — רעליקאָמנע (תלמודיש).

דעתו [דאיטן] — אַ קענער נקיבה דעתנית.

דף [דאָף], דפים [דאָפּים] — בלאַט, זייט (פון אַ בוך). יעדער דף גמרא האָט צוויי עמודים. דפגרא זע יומא.

דפה [דאָפּה] — פון היי, הרבנים דפה — די היגע רבנים, זע פה.

דפוס — דרוק, בית הדפוס — דרוק קעריי

דק [דאָק], נקיבה דקה — 1. דין, קליין, (בהמה) דקה — קליין פי (היפּף; בהמה גסה). דקה מן הדקה (סופערלאַטיוו תלמודיש). קול דממה דקה — אַ שטילע שטימע.

דק — גענוי פאַרעכענען, פורתא לא דק — אַ קלייניקייט נעמט ער ניט אין באַמראַכט.

דקדוק זע דיקדוק. דרא [דראָן] בדרא זע דור בדרא. דרבנן זע רבנן.

הדמיון האָט שוין געמאָלט אַ צוואַמענשטויב (שלים עליכם). בעל דמיון — פאַנטאַזיאַר, עולם הדמיון — פאַנטאַסטישע וועלט, דמיונות כוונות — פאַנטאַזיעס וואָס נארן אָפּ.

דמים [דאָמיים] — 1. רביס פון מדי, שפיכות דמים, צאָפן די דמים, די דמים האָבן זיך אין אים צעשפּילט. 2. געלט, קויפן פּדמים יקרים, פּדמים מרובים — פאַר מיער געלט, פאַר פּיל געלט (תלמודיש). דמים תרתי משמע — דמים האָט צוויי מייטשן (תלמודיש).

דמעה [דימע] דמעות [דאָמעס] — טרער, וויינען ברמעות שלישי (זע). שערי דמעות — די מויערן פון טרערן (זע).

דמתקרי [דמ סקרי] — גערופּן, אברהם דמתקרי אבראשע, זע הכוכבנה.

דן [דאָן] זיין — משפּטין, דן לכף זכות זיין, ער האָט דן געווען דאָס בוך לשריפה, דן יחיד, — דער וואָס משפּט איינער אַליין (סידור) זע נידון.

דן N. דינאל N.

דע מאין באת — ווייס, פון וואַנען דו ביזט געקומען (תלמודיש). דע מה למעלה ממך — ווייס, וואָס איז העכער פון דיר, דע מה שתשיב לאפיקורום — ווייס, וואָס צו ענטפערן אַפּיקורוס (תלמודיש).

דעה זע דיעה. דערך סני לחברך לא תעביד — וואָס דיר איז אומאַנגענעם, מו ניט דוין חבר (תלמודיש).

דעת (תהלים צב י) — 1. פאַרשטאַנד, עץ הדעת (בראשית ב ט) — בוים פון ווייסן בר דעת — פאַרשטענדיגער, הדעה נוטה — דער פאַרשטאַנד זאָגט,

הארץ — "לויט דעם שטייגער פון דער גאנצער ערד", ווי עס פירט זיך (בראשית יט לא). דרכו של עולם — עם פירט זיך (תלמודיש). כך דרך התגרים — אזוי איז דער שטייגער פון קויפלייט. זיין דרך איז אזוי געווען. כדרכו, כדרכה (וע), בדרך (וע), לפי דרכו (וע). 8. אין פארביי-זינגען: דרך-ארץ — אנשטענדיקייט. האָבן דרך ארץ פאר N. א זאָג טאָן פון דרך ארץ וועגן. וואַרטן (לאזן) אויף דרך ארץ. לערנען דרך ארץ מיט N. (פאראן א מסכתא "דרך ארץ").

דרך הטבע — נאטירלעכער וועג. כדרך הטבע, שלא כדרך הטבע — נאטירלעך, אומנאטירלעך.

דרך שלום (ישעיה נט ח) — דער וועג פון שלום. א ליגן פון דרך שלום וועגן, צוליב דרכי שלום, משום דרכי שלום (תלמודיש).

דרכי [דאַרקע] — די וועגן פון... דרכי שלום — די וועגן פון שלום. דרכי החנוך — דערציאונגס מע-טאָן.

דרכים [דראַכים] — רבים פון "דרך", די וועגן. פאַרקריכן אין הויכע דרכים. פרשת דרכים — שיד=וועגן; על פרשת דרכים (תלמודיש).

דרש [דראש], דרשה [דראשען], דרשות — רעדע (פון, מדרש דברי הימים ב' יג כב), דרשן [דארשען], דרשנים [דארשאַנים] — דער וואָס האַלט אַ דרשה בעל דרשן, בעל = דרשער. אַ יאלאָווער בעל דרשער (אַ פּוסטער).

דרשיענען — האַלטן אַ דרשה. יע= דער בעל דרשער דרשעט פאַר זיך. נאה דורש — ער דרשעט שוין (תלמודיש).

דרגא [דאָרגע] — שטאַפל, שמוף. 1. נחית דרגא נסיב אתהא — שטייג אַרונטער א טרעפל — צו נעמען אַ ווייב. (תלמודיש) אַ נחות דרגא-א יורד. 2. דרגא — פון טראַפּ אין תנ"ך. דרדקי [דאַדקע] — קליינע קינדער (פון "דק" אַנשטאַט "דקדקי"). דרדקי = קינדער, דרדקי מלמד. מקריא דרדקי — וואָס לערנט לייענען קליינע קינדער. אַ ליאדע חדר אינגל, אַ דרדקי, וועט זי אַלעמען פאַרשטעקן" (שלום עליכם).

דרום [דאַרעם] — (יחזקאל כא ב). "צפון דו, דרום דו, מזרח דו, מערב דו. (א ליד). דרומית מערבית.

דרור — פרייהייט (ויקרא כה י). ראש חודש אלול איז אַ קריאת דרור פון חדר.

דרוש, דרושים — דרשה. מאריך בדרוש זיין — לאנג דרשיענען. דריסת הרגל — פוסטריט (תלמודיש).

"עד מדרך כף רגל (דברים ב ה) — מאַכט רש"י: אפילו דריסת הרגל". ער האָט אין מין הויז קיין דריסת הרגל ניט (ד. ה. ער טאָר ניט אַרײַן).

דרישה וחקירה — אונטערזוכונג. וע; דורש וחוקר.

דרך [דערען], דרכים [דראַכים] — 1. וועג. לאַ זה הדרך (מלכים ב' ו יט) — ניט דאָס איז דער וועג. דרך המלך (במדבר כ יז) — אַ גרויסער וועג. הוצאות הדרך — די אויסגאַבן אויף'ן וועג, צידה לדרך — שפּיז פאַרן וועג, קפיצת הדרך — פאַר-קירצונג פון וועג. אַראָפּפירן פון דרך הישר — פון גלייכן וועג. עם האלם אין דרך, עם גייט (עם שניידט זיך) אויף אַ דרך. 2. שטייגער. כדרך כל

האוחז ביד T. האוחז ביד (דער וואָס האַלט אין האַנט) איז די בעסטע תפילה (וואָרטשפּיל). האוחז ביד וכל מאמינים שהוא (ד. ה. אלע גלויבן אים) (וואָרטשפּיל).

האוכל בשוק דומה לכלב — דער וואָס עסט אין דרויסן, איז געגליכן צו אַ הונט (תלמודיש).

האזינו T. האוע זע העזה. האחד בא לגור וישפוט שפוט (בראשית יט ט) — דער איז געקומען אויף אַ ווילע און איז געוואָרן אַ ריכטער. ה'אי — דער דאָזיגער. מהאי טעמא — דערפאַר. כהאי לישנא — מיט אַזאָ לשון (תלמודיש).

הבא [האבאָ] — האבען — דער געט קומענער, קומעדיקער. הבא עלינו לטובה (הבע"ל) — וואָס קומט אויף אונז צום גוטן (סידור). מן הבא בידו (בראשית לב ד') — פון דעם געקומענעם אונטער די האַנט. ברוך הבא (זע). עולם הבא — די קומעדיקע (יענע) וועלט. הבא לשהר מסייעולו — ווער עס קומט זיך ריינוואַשן העלפט מען אים (פון הימל) (תלמודיש).

הבדל [העודל] = הבדלה הבדלה [האודאַלע]. הבדלות 1. אָפּ-טוילונג. להבדיל פאלף הבדלות, זע להבדיל. 2. א מנהג אום מוצאי שבת ויום טוב, ווין לקדוש ולהבדלה — ווין פאַר קידוש און הבדלה (סידור). זי טרינקט פון הבדלה (פון כוס, איבער וועלכן מען האָט געמאַכט הבדלה). אנצינדן הבדלה.

הבה נתחכמה לו (שמות א י) — לאמיר זיך קליגן קעגן אים, אויס-דיינקן תחבולות, זע התחכמות.

הבה את אשתי (בראשית כט כא) — גיב מיר מיין ווייב.

דת [דאָס] — 1. געזעץ, דת ודין (אסתר א יג) — געזעץ און משפט. כדת — לויט געזעץ (אסתר א טו). כדת וכדין — לויט געזעץ, כדת משה וישראל (סידור) — לויט דעם געזעץ פון משה און ישראל (לויט דעם תלמוד, איז «דת משה» די דינים פון דער תורה, «דת יהודית» — די דינים וואָס זיינען גיט פאַרשריבן אין דער תורה, אָבער זיי ווערן באַשאַבט פון אידישע טעכטער). אחת דתו להמת — פאַר אים איז נאָר איין געזעץ; מיתה. 2. רעליגיע. ענינים וואָס זיינען נוגע צום דת. עיקרי הדת — גלויבנסארטיקל.

ה.

ה — דער פינפטער אות פון אַלף בית. ה = ה. יום ה' — דאָנערסטיק. ה' = השם, זע הא.

ה = [הא] — ארטיקל אין העברייאיש. כל המעגלעכקייטן, ענין המעקלערי (שלום עליכם). לטובת הכלל און לטובת הקעשענע, הפחור-הועצער.

1. הָאָ — דאָס (דגיל ג כה) הא בהא תליא — איינס היינגט אָפּ פון אנדערן לא הא ולא הא — נים דאָס און נים יענץ, הא לחוד והא לחוד — דאָס איז באַזונדער און יענץ איז באַזונדער. הא לן והא להו — דאָס פאַר אונז, און דאָס פאַר זיי (תלמודיש). והא ראייה זע והאָ, והא לחמא T.

II. הא [הע] — דער נאָמען פון אות ה. ער ווייזט דעם פערד אַ הא אין סידור (וואָרטשפּיל). א האיעלע [היעלע] — בליענע קמיע מיט אַ ה' = השם, אַ כף האער — אַ 25-קער.

האדרת והאמונה T.

הפוקר אור (פראשית מד ג) — ווי עס איז געוואָרן מאַג.
 הבטחה [האַפּטאַכע], הבטחות — דאָס צוואַנגן, זע מבטיח זיין.
 I. הבל, הבלים (קהלת א ב) — 1. פוסמע זאך, נארעשקייט. הכל הבל — אלץ איז נארעשקייט, הבל הבלים (קהלת א ב) סופערלאַטיוו, הבלי [האַוולע] עולם — די נארעשקייטן פון דער וועלט. 2. הבל פיהם של הינוקות — "דער הויך פון קינדערשע מיילער", קינדערשע נארעשקייטן.
 II. הבל N. קיען איז ניט הבל (וואַרטשפיל: עסן איז ניט קיין קלייניקייט).
 הבנה [האַבאַנע] — פאַרשטענדעניס, באַ= הבנ'ט זיין — פאַרשטיין, זע מבין. הפע"ל — הבא עלינו למונה.
 הבראה [האַוואַרע] — דאָס קאַרמענען, זע סעודת הבראה.
 הברה [האַוואַרע] — 1. אויסשפראַך. הברה ספרדית, — די ספרדישע אויסשפראַך. 2. א זילבע, א טראַף. הגבה [האַבאַנע] — דאָס אויפהויבן די תורה (אַנ=עליהו), האָבן הגבה. הגבה וגלילה. הגבהת התורה, (מע שרייבט אויך: הגבהה).
 הגבלה [האַבאַלע], הגבלות — באַגרע= נעצונג, שלושת ימי הגבלה — די דריי טעג פאַר שבועות (לויט שמות יט יא יב). הגדה [האַגאַדע] — 1. הגדה של פסח T. ער מיינט ניט די הגדה, ער מיינט די קניידלעך, איך האָב געקויפט דריי הגדות. 2. אַגדה.
 הגהה [האַגאַנע], הגהות — פאַמערקונג, הגהות רמ"א (אין שלחן ערוך), הגהות מימניות — הגהות אויפן רמב"ם. 2. קאַרעקטור, זע מגיה.
 הגון [האַגוין], הגונים — אַנשטענדיק, כבבדיק (תלמודיש). אדם הגון, איש

הגון, אשה הגונה (הוגנת), שידוך הגון, זע כהוגן.
 הגונב מן הגנב פטור — ווער עס גנבעט פון א גנב, איז פריי (תלמודיש). הגיון — געדאַנק (ההלים יט טו), לאַגיק, הגיוני/דיק, הגם [האַגאַם] — 1. כאַמטש (אין תנ"ך גם גם כי) . 2. הגם שאול בנביאים (שמואל א' י ב) — איז שוין אויך שאול א נביא?
 הגמון [העגמאָן] — פירער (תלמודיש). ביסקופ.
 הגר N. מדינת הגר — אונגארן, הגרים, הגרים (דברי הימים א' ה יט, תהלים פ"ג ז) — די אונגארן, הגר"א == הגאון רבי אליהו (דער ווילנער גאון).
 הגרלה [האַגראַלע] — דאָס גורל=וואַרפן (תלמודיש).
 הדחק זע דחק, הדיוט [העד-יעט], הדיוטים — א פשוטער מענטש (היפך: מומחה). הרוט קופץ בראש — א פראַסמאַק שפרינגט פאַראַויס (תלמודיש), הדלקה [האַדלאַקע] — דאָס אַנצינדען, הדלקת הנר — ליכט אַנצינדן (שבת און יום טוב).
 הדם [האַדעס], הדסים — 1. מירטע (ישעיה מא יט). דער לולב מיט דעם הדם. 2. א הדס'ל, בשמים = הדם — די בשמים=פיוקסל.
 הדפסה [האַדפּאַסע] — דאָס דרוקן, זע דפוס.
 הדר [האַדער] — שיינקייט, לא הוד ולא דוד (ישעיה כג ב; תהלים כא ו) — ניט קיין פראכט און ניט קיין שיינ'ש קייט, הדר זקנים שיבה (משלי כ כט) — די שיינקייט פון די אַלטע לייט איז גרויע האַר.

(תלמודיש) — שוויגן איז ווי מסכים זיין, ווי זיך מודה זיין.
הדרה — „ער האָט זיך מודע געווען.“
 מענו בחימין והורה לו בשעורים (תלמודיש). זע מענו. הורה ולא בוש
 — ער האָט זיך ניט געשעמט מודה צו זיין (תלמודיש).

I. הודו — אינדיע. פון הודו ביז כוש (אסתר א א). מע פליט פון הודו ביז כוש אין א פאָר שטונדן.

II. הודו T. הודו וופעריאָר (ריסיש).

הרה — „איז געווען.“ מאי דהוה הוה (תלמודיש) — וואָס געווען, איז געווען.

הווה [האיווע] (בחמיה ו 1) — קעענע וואַרט, דער הווה, דער עבר און דער עתיד.

הוויה [האיווע], הוויות — 1. א מין פילפול. הוויות דאביי ורבא, 2 — העוויה, 3. זע כהוויה.

הויה, שם הויה [האיווע]. — דער נאָמען „יהוה“. זע שם.

הולך — 1. גייט. הולך על ארבע (ויקרא יא כ) — א פירפויסקער. הולך רכיל (משלי יב ג) — א רכילות-טרייבער. הולכין אוועק'הולכין, 2. נאָנג, קליי-דונג, זע הילוך.

הון — רייכקייט. פארמעגן, זיך פרוי-ען כעל כל הון (תהלים קיט יד), ניט אָפגעפן פאָר כל הון דעלמא (תלמודיש לויט שיר השירים ח ז) — פאָר אלע רייכטימער פון דער וועלט, הון עצום (הון עשיר, משלי יח יא) — א גרויס רייכטום.

הונאה [אָנאַע] — דאָס אָפנארן, דאָס באַלדייגן פון די פסוקים „אל תנו איש את אחיו“ (ויקרא כה יד) — איר זאלט ניט אָפנארן איינער דעם אנדערן אין מסחר, און „וגר לא תונה“ (שמות כב כ) — זאלסט א גר ניט

הדרא קושיא לדוכתא — בלייבט ווידער די אלטע קשיא (תלמודיש).

הדרגה זע בהדרגה.

הדרכה [האדראָכע] — פירעכץ.

הדרן [האדרען] — „מיר וועלן זיך צו רייקקערן“ (תלמודיש). זאָגן א הדרן ביים סיום.

הדרת פנים — „שיינקייט פון פנים“. הדרת פנים זקן — די שיינקייט פון פנים איז א באַרד (תלמודיש). די באַרד גיט צו א הדרת פנים, ברב עם הדרת מלך (משלי ידכה) — וואָס מער עולם איז א שיינקייט פארן מלך.

ה"ה == הוא הדין, היינו הך, הלא הוא.

הוא — ער (בראשית יג א)

הוא הדין — דערזעלפיקער דין. „עסן עסט מען, אבי א גרבה צו מאכן... הוא הדין טרינקן, הוא הדין וואָהנען“ (פירץ).

הוגן זע כהוגן.

הוד — 1. גלאַנץ, הוד והדר (תהלים כא ז) — פראַכט און שיינקייט. לא הוד ולא הדר (זע). הוד מלכות (דברי הימים א' כט כח) — פראַכט פון מלך, פנה הורה פנה ויהו, פנה הדרה — עס האָט זיך פון איר אָפגעטאָן איר פראַכט, איר גלאַנץ, איר שיינקייט (תלמודיש). ירום הודו (זע). 2. איינע פון די עשר ספירות: הוד שבגבורה. **הודאה** [אָע] — 1. דאַנק, ברכות והודאות (סידור). אנו נתן הודאה על חלקי (תלמודיש). — איך דאַנק פאר מיין חלק, 2. איינשטימונג, דאָס מודה זיין, הודאת בעל דין כמאה עדים דמי — דאָס מודה זיין זיך פון בעל דין איז ווי הונדערט עדות (תלמודיש). שתיקה כהודאה דמיה

II. הורג, הורגים — א דער'הרגיע
 מער (אנשטאָט הרוג, ווי בורר אנשטאָט ברור),
 דער הורג ליגט אין פעלד, זע
 הרוג.

הורמנא — באַפעל, דערלויבנים.
 הורמנא דמלכא — דערלויבנים פון
 מלך (תלמודיש).

הושע T. N.
הושענא [אַשאינע], הושענות —

(תלמודיש: ערבה) — א פינטל צווייגן
 (ויקרא כג מ), ערבי=נחל וואָס מע
 שלאָגט אין שול הושענא רבה, אַנז
 אָפּענשלאָגענע הושענא. הושענא רבה
 — דער זיבעטער מאָג סוכות.
 הושענא רבה נאָך דעם קוויטל.
 הושענא רבה שפּאַלט זיך דער הימל.
 הושענא רבה'דיקער צימעס.

הותר זע די והותר, הותרה
 הרצויעה זע רצויעה.

הזדמנות [הינדאָמנעס] — דאָס צוזאַמענז
 טרעפן, בהזדמנות — צופעליק.

הזה [האָזע] — דער דאָזיגער,
 זע זה.

הזהר (קהלת יב יכ) — „היט זיך“.
 הזהר והזהר, הזהר והשמר
 (פארשטאַרקט). חכמים הזהרו בדבריהם
 — חכמים, זייט פאָרויכטיק מיט אייערע
 רייד! הזהרו בבני עניים — היט זיך
 מיט אַרעמע לייט'ס קינדער. (תלמודיש).
 זע נזהר.

הזורעים בדמעה ברנה יקצורו (תהלים קכו
 ה) — די וואָס זייען מיט טרערן, שניידן
 מיט געזאַננ.

הזויה [האָזייע], הזיות — פאַנטאַזיע.
 בעל הזויה — פאַנטאַזיאַר, בעל
 דמיון.

הזכרה [האָזקאַרע] — דערמאָנונג.
 הזכרת הושם — די דערמאָנונג פון
 גאָטס נאָמען (תלמודיש). כנגד י"ח

באליידיקן דורך ווערטער. הונאת דברים
 — דאָס אָפּמאַרן מיט ווערטער, זע
 אונאה.

הוספה [האָפּפּה], הוספות — צוגאַב.
 דער אַרבעטער בעט אַ הוספה (מער
 געצאָלט). ס'איז דערשינען אַ הוספה
 צום פּלאַט, זע: מוסוף.

הופך — דרייט אום, כאַבן שאין לה
 הופכין — ווי א שטיין וואָס מע
 קערט ניט אום (תלמודיש). זע הפוך,
 מהפך.

הוצאה [האָצאַה], הוצאות — 1. אויס=
 גאַב (היפּד: הכנסה). נא דיר די
 בייטל און פיר דו די הוצאה, אויס=
 שלאָגן די הוצאות, הוצאות הדרך
 — רייעקאָסטן, מיר זיינען אלע
 גרויסע בעלי הוצאות, 2. הוצאה —
 דאָס אויסהיפּן די רייניקייט פאַרן
 ליינענען (היפּד: הכנסה), 3. דאָס
 אַרויסטראָגן זאַכן אום שבת
 (היפּד: הנחה), 4. הוצאת שם רע
 (לויט דברים כב יד) — דאָס פאַרלוימדן
 5. הוצאת זרע לבטלה זע זרע.

הוראה [האָראַה], הוראות — דאָס
 רבי די באשטימונג, הוראת בית
 דין — די באשטימונג פון בית דין
 (תלמודיש). ראוי להוראה [ראַיע לראַיע,
 פאַלש: ראוי לראוי] — ער איז ווירדיק
 צו זיין אַ רב (תלמודיש). הוראת שעה
 היתה (תלמודיש) — עס איז געווען
 אַ צייטווייליגע באשטימונג, אַ הוראה
 לשעה, מורה הוראה [מאָרע-ראַיע] — אַ
 לערער אין ישיבה, מורה הוראה
 בישראל — אַ מורה הוראה ביי
 אידן (תלמודיש). זע מורה.

I. הורג, הורגים — דער וואָס דער=
 הרג'ט א מערדער (יחזקאל כא טז).
 הורג נפש — דער וואָס דער'הרגיעט
 א מענטשן.

עד היום [האיס] — פין היינט
 (= עד היום הזה, שמואל א' כו כו). היום כאן
 ומחר בקבר — היינט דאָ און
 מאָרגן אין קבר (תלמודיש) (פאָרדירט:
 היום פאן ומחר על הצאן). היום חד ומחר
 תרין — היינט איינער, מאָרגן צוויי
 (אויף אַ פּג, פאָרדירט: חיים כאַפּ מרדכי טרען).
 3. די היום'ס — ד. ה. די תפילה
 "היום תאמצנו היום תברכנו" א.א.וו.
 קומען נאָך אלע היום'ס. היום הרת
 עולם T. זע יום.
 היוצא — ״וואָס גייט אַרויס״, רעזולאַ
 מאַט, רעזומע. היוצא מדברינו, היוצא
 לנו מזה — דער סך הכל פון
 אונזערע רייד. זע יוצא.
 היות [העיקס] — ווייל. היות
 ...לכן.
 היזק [העזק], היזקות [העזיקעס] — אַ
 שאָד (היפך: ריווח). זע מזיק.
 הייעלע זע הא.
 היינו [ואינו] — דאָס הייסט, היינו הך
 — דאָס זעלפניגע איז, לייב און לעאָן
 איז היינו הך. זע דהיינו.
 היכי תמצא — ״וואו געפינסטו?״
 (תלמודיש). ״ס'איז דען אַ היכי תמצא
 אַז...״ (שלום עליכם).
 היכר — פאלאץ (ישעיה ו א), אַרויס=
 נעמען די רייניקייט פון היכל (פון
 ארון קודש).
 הילד [האיעלעד] — דאָס קינד. הילד
 אינגו (בראשית לו ב) — דאָס קינד
 איז נימא. אבי הילד — דער פאָר=
 מער פון קינד.
 הילוך — גאנג. הילוך רגלים. 2.
 קליידונג. 3. הילוך מעיים — דורכ=
 פאל (תלמודיש). חולי ההילוך (פון דייטש)
 זע שילשורף.
 הילולא ותינגא — דאָס הוליען און
 מאַנצן (תלמודיש).

הזכרות — אַנמקעגן די 18
 שמות. הזכרת נשמות T. זע יזכור,
 מזכיר.
 הזמנה [האַזמאַנע] — איינלאָדונג. הזמנה
 לדין — אינלאָדונג צום געריכט.
 פיתקא דהומא (תלמודיש) — איינ=
 לאָדונגס-צעטל.
 הזן את העולם T.
 החוט המשולש לא במהרה ינתק
 (קהלת ד יב) — אַ דרייפאַכער פאַדים
 רייסט ניט גיך.
 החונה — דער וואָס וואָהנט. החונה
 פה ק"ק ריגה — דער וואָס וואהנט
 דאָ אין דער שטאָט ריגע (ב"י א נאָמען
 פון א רב)
 החופיק = החונה פה קהילת...
 החילות לנפול נפול הפול (אסתר ו יג) —
 האסטו אָנגעהויבן צו פאלן, וועסטו
 שוין פאלן.
 החלטה [העקלעט] — באַשלוס (=החלטה)
 החלטה [האכלאָטע], החלטות [האכלאָטעס]
 — באַשלוס, זע לחלוטין, מוחלט.
 הטוב והמטיב T.
 הידרד (ירמיה כה ב). זוי שרייען הידרד
 מיט דער נגינה אפין ״דרד״.
 הידור — שיינקייט. דאָס איז ניט קיין
 הידור מצוה. זע מהדר.
 היה לא תהיה — עם וועט ניט זיין,
 אויסגעשלאָסן (ישעיה ז ז לא תקום ולא
 תהיה). (היפך: כן יקום).
 היום — 1. דער מאָג. עוד היום
 גדול (בראשית כט ז) — דער מאָג
 איז נאָך גרויס (ד. ה. עם איז נאָך
 פרי). ויהי היום (איוב א ו) — עם
 איז געווען אַ מאָג (ד. ה. איינמאָל).
 היום קצר והמלאכה מרובה — דער
 מאָג איז קורץ און די אַרבעט איז
 לאַנג (תלמודיש). 2. היינט, היום יום
 ראשון — היינט איז זונטיק (סידור).

אלץ מיט אַנאַנדער (א פאַראַדיע פון «הכל
 כאשר לכל+ בכל מכל כל). הכל תלוי במול
 — אלץ היינגט אָפּ פון מול (ד' ה.
 פון שטערן, ס'איז דער תרגום פון פסוק «הכל
 כאשר לכל»), הכל בירי שמים חוץ
 מיראת שמים — אלץ איז אין גאַטס
 האַנד אַחוץ פּרוּמקייט (תלמודיש).

והכל שרוד וקיים — אלץ שטייט
 פעסט און זיכער (אין שטרות). הכל
 כמנהג המדינה — אלץ איז ווי עס
 פידט זיך אין דער דאָזיגער מדינה
 (תלמודיש).

הכֵּל — דער אויספיר, אין אַלגע-
 מיין, ארום און ארום, זע: כֵּל.

הכנה [האַכנאַען]. הכנות [האַכנאַעס]
 — צוגרייטונג

הכנסה [האַכנאַעס], הכנסות [האַכנאַעס]
 אויפנאמע, איינאמע (היפך: הוצאה),
 הכנות אורחים — דאָס אויפנעמען
 פון געסט, גאַסטפריינדלעכקייט.
 הכנסת פלה — דאָס אַריינפירן די
 פלה, דאָס אויסגעבן (תלמודיש). זע:
 מכנים. 2. דאָס אַריינשמעלן די
 רייניקייט אין היכל.

הכנעה — אונטערטעניקייט. בהכנעה,
 הכנעה'דיק.

הפצעתה (בראשית יח כא) — «צי איז
 דאָס ווירקלעך ווי דער געשריי» זע:
 צעקה.

הכרזה [האַכראַזען] — דאָס אויסרופן, זע:
 מכריו זיו, כרוז.

הכרת [העכרען] — נוימוענדיקייט,
 בהכרת (זע).

הפרת פנים (ישעיה ג ט) — דאָס דער-
 קענען פון פנים, האָבן הכרת פנים
 אין עמיצן, אז עס איז ער. הכרת
 טובה, הכרת תודה — דאַנקבאַרקייט,
 הכשר [העכשערן], הכשרים [העכשיירים]
 — פשר=דערקלערונג, א הכשר=בריוו.

הילכות — געזעצן פון... הילכות שבת.
 הילכות שחיטה, זי איז געניט אין
 הילכות קינדלעך.
 הילכתא למשיחא — א געזעץ פאַר
 משיח'ס צייט, אומאָפיע.
 הילץ N. זע הילץ.
 הים—די ווערטער וואָס הייבן זיך אָן מיט הים—
 זע הת.

היפך [העיפערן], היפוכים, הפכים
 [האַפּאָכים] — קעגנזאץ (יחזקאל טו לד),
 פונקט דער היפך דערפון, שני
 הפכים בנושא אחד — צוויי קעגנז-
 טיילן אין איין סוביעקט, להיפך —
 פאַרקערט.

היקף [העקעף] — אומפאַנג, כל שיש
 בהיקפו שלושה טפחים יש בו רוחב
 טפח—Π (תלמודיש).

הירהור הירהורים — געדאַנק,
 הירהורי עבירה זע: מהרהר.

היש — די ווערטער וואָס הייבן זיך אָן מיט היש
 —זע היש.

היתכן (יחזקאל יט כה) — איז עס
 ריכטיג?

היתר [העטער] היתרים [העטיירים] —
 דערלויבנים (היפך: איסור). איסור
 והיתר, זוכן (האָבן) א היתר דערויף,
 מאַכן בהיתר, אויב עס איז נאָר
 פאַראַן דער מינדסטער צד היתר,
 היתר עיסקא (דערלויבנים אויף פּראָ-
 צענט נעמען)

הך [האָד] — דאָס, היינו הך —
 דאָס זעלביגע איז (תלמודיש).

הכחשה [האַכאַשען], הכחשות [האַכאַשעס]
 — דאָס אָפּליקענען, אַפרופן, זע:
 מכחיש.

הכֵּל — אַלץ, הכל הבל(קהלת א א)
 אַלץ איז נאַרעשקייט, הכל כאשר
 לכל (קהלת ט א) — אַלץ ווי גע-
 וויינמעך, הכל בכל מכל פלעקל—

הצ'ויה T. די הללויות (תהלים קיא — קיז)

הלעימני נא (בראשית כה ל). זיין א הלעימני, א הלעימניק (אנשטאט: הלעיט=גיניק).

הלצה [האלאצע], הלצות [האלאצעס] — יפאס, א הלצהילע [לאצעלע].

המאיר לארץ T. המבדיל T. המון [האמאן] — מאסע (בראשית יז ד). דער המון עם — די פאלקס=מאסע.

המוציא וע: מוציא III.

המוציא מחברו עליו הראיה — ווער עם פארערט פון יענעם, מוז באווייזן (תלמודיש).

המכונה [האמכונע] — גערופן, אברהם המכונה אדאלף — אברהם וואָס ווערט גערופן אדאלף. זע: דמתקרי. המלאך הגואל T. המליץ T. המלך T.

המן N. המן בן המדתא (אסתר ג א). ויבוא המן (אסתר ו ו) — המן איז געקומען. עשרת בני המן (אסתר ט י) — המן'ס 10 זין. ניט וויסן פון ארור המן ביו ברוך מרדכי (וע הייב). ער הערט אים ווי המן דעם גראַ=גער, ניט מאהבת מרדכי נאָר משנאת המן. ס'איז א המן, או אידן רייסן זיך, איז א שמחה ביי די המני'ס. קלוג ווי המני'קע. נקיבה: המני'טע.

המצאה [אמצאע], המצאות — דער=פינדונג, אַנאָיאַנפאַל, פאלן אויף אַנאָ המצאה, אַנאָאויפער-המצאה, איך מײן ניט קיין המצאות. בעל המצאה.

המקום [אמאקעס] — גאָט (תלמודיש). ברוך המקום (סידור). המקום ימלא חסרונך, המקום ינחם אתכם — גאָט זאל ממלא זיין דיין פאַרלוסט, גאָט זאל אייך טרײַסטן (תלמודיש).

הלא הוא — ער איז, לאהובי ירדני הלא הוא הנניד המפורסם (אין ברינו). הלכשה [האלאשע] — קלידונג, גאליציא=אנער סוחרים אין זיער טראַדיציאָ=נעלער הלכשה. זע: מלביש.

הלוואה [האלוואע], הלוואות [האלוואעס] — דאָס לײַען, ער שינדט די הויט ביי הלוואות. זע: מלרה.

הלוואי [אלעוואי] — פון «לואי» פון «לואי» פון «לואי» — גאָט זאל געבן. «לו ישמעאל יהיה» (בראשית יז יח), מאַכט רשײ: הלוואי שיחיה ישמעאל. הלוואי אותי עובו וחרתי שמרו — אלעוואי זיי זאלן מיך פאַרלאָזן און מײן תורה אָפּהיטן (תלמודיש).

הלך [האלאדן] — אײַעקגעגאַנגען, הלך לעולמו, נקיבה: הלכה לעולמה (סידור) — געשטאַרבן, געקומען אויף א פאַר מינוט און הלך משה מרדכי. הלכה המורד טרפון — דײַן אייזל איז פאַרפאַלן, טרפון (תלמודיש).

I. הלכה [האלאכא] זע: הלך.

II. הלכה [האלאכע], הלכות [האלאכעס] — I. א געווען, בקי בהלכה — קלאָר אין דינים (תלמודיש). הלכה למשה מסיני — א דין פון משה רבינו, הלכה למעשה — א כלל פאַר די פראַקטיק, שואל כענין ומשיב כהלכה — פּרענט צו דער זאך און ענטפערט לויט געווען (ריכטיג). הלכה רווחת בישראל — א געווען וואָס ס'איז אָנגענומען ביי אידן (תלמודיש). רבים זע הילכות. 2. הלכה T. (היפך; אגדה). — זע בהלכה.

I. הלל [האלעל] T. גאַנץ (האלב) הלל. II. הלל [הילעל] N. הלל הזקן, בן עשה הלל — אַזוי פּלעגט מאַכ הילל (סידור).

הנני העני T.

הנרות הללו T.

הם [האם] — שא! (זכריה ב יז). הם

קמיגור — שוויג, אַנקלאַגער! (סידור).

הם מלזחכיר — שא, דערמאָנט ניט,

(עמוס ו י : הם כי לא להזכיר בשם ה').

הסב זע: הסיבה.

הסברה [האסברע] — דאָס געבן צו

פאַרשטיין, זע מסביר.

הסיבה [העסעבע] הסב [העסעבן] — דאָס

זיצן אָנגעלייענט (תלמודיש), מאַכן אַ

הסב=בעט [העסעבעט] צום סדר.

הסגת [האסגאט] גבול — דאָס אָפּ=

רוקן דעם גרענעץ, דאָס אויסכאַפּן

יענעס'ס פרנכה, זע: מסיג גבול.

הסכם [העסקעם] — צושטימונג, בהסכם

כולם — מיט אַלעמענס צושטימונג.

הסכמה [האסקאמע] הסכמות — צו=

שטימונג, אפראָבאָציע, דער בוך האָט

הסכמות פון די גרעסע רבנים, זע:

מספיק.

הספד [העספער] הספדים [העספעידיים] —

טרויער-רעדע, מאַכן אַ הספד נאָך

א פאַרשטאַרבענעס, זע: מספיד.

הספקה [האספאקע] הספקות — פאַר=

זאָרגונג, פראָוואַנט, פאַרציע, זע:

מספיק.

הסתדרות הציונית T.

הסתלקות [היסטאלקעס] — דער טויט.

זע: נסתלק.

הסתפקות במועט — דאָס באַזוג

גענען זיך מיט ווייניק, באַשיידנהייט.

זע: ג'סתפקה.

העדר — דאָס פעלן, העדר הכבוד —

ניט=אַכטמונג, על דבר העדר — ווען

ער אָדער זי זאָלן שטאַרבן (אין תנאים.

אנדערע שרייבן: מחמת עידור ח'ו)

העוויה [ציואיע], העוויות — קרימע=

ניס, מינע, מיאוסע, משונה'דיקע,

הרבה שלוחים למקום — גאָט האָט

אַ סך שלוחים, בין אדם למקום —

צווישן מענטש און גאָט, זע: מקום.

המשך [העמשעד], המשכים [העמשעיכים]

— פאַרזעצונג, המשך קומט, דער

אַרטיקל איז געדרוקט אין דריי

המשכים.

הן [הען] — 1. יא, הן צדק — א ריכ=

טיגער יא (א שבועה, לויט דעם תלמודישן

פשוט פון "הין צדק", ויקרא יט לו). איך

שווער בהן צדקי, בהן שלי, אויף

מיון הן, "בהן צדקי, איך וועל קיי=

נעם נישט אויסזאָגן" (פרץ). מכלל

לאו אתה שומע הן — פון א נע=

גאַטווע רעגעל פאַרשטייט די פאַ=

זיטווע (תלמודיש). 2. הן... הן—סי...

סי (עזרא ז כו). הן אין תורה,

הן אין וויסנשאפט.

הנאה [נאָע], הנאות — פאַרנעניגן,

איך האָב הנאה, עס טוט מיר הנאה,

טיוונט הנאות האָט מען דערפון,

אַסור בהנאה — מע טאָר דערפון

קוין נוצן ניט האָבן (תלמודיש). בעל

הנאה, פעלי הנאה — וואָס זוכן

פאַרנעניגן.

הנה (בראשית כב ז) אמ, זע: הנני.

הנהגה [אנהאָגע], הנהגות — פירעכץ,

באַנעמען.

הנותן תשועה T.

הנוכר [האניקער] — דער דערמאָנטער.

הנוכר לעיל (הנ"ל) — דער אויפן

דערמאָנטער, הנוכר מעבר לך —

וואָס איז דערמאָנט אויף דער צוויי=

טער זייט

הנחה, הנחות (אסתר ב יח) — 1.

דערלייכטערונג, 2. אַנ = אָנגענומענע

מיינונג, היפאָמענע, זע: נניח.

הנ"ל [האנאל] — הנוכר לעיל,

הנני (בראשית כב ז) — אָט בין איך,

הפסקה [האפסקע], הפסקות — אונג טערבערעכונג. מאכן א הפסקה אין א זיצונג. די הפסקות צווישן די שמונדרן אין שול. שבת=הפסקה — דער שבת אין חדש אדר, ווען מע אונטערברעכט די ארבע פרשיות. פאסטן הפסקות (קאטאיוועס). זע מפסיק.

הפעיר — פון די בנינים אין דיקדוק. **הפקר** (העפקער) — וואָס איז אָן אַ באַ לעבאַס. הפקר כעפרא דארעא — עס איז הפקר ווי דער שטויב פון דער ערד (סידור). פארלאָן א הויז אויף הפקר. הפקר=וועלט, הפקר=פאקט. זאך, הפקר=מענטש, הפקר=פעטרישקע. הפקרות. זע מפיקר.

הפרזה [האפראָזע] — איבערטרייבונג. זע מפריז. הצועק לשעבר הריזה תפילת שוא — מתפלל זיין אויף א פארגאנגענע זאך איז אנ-אומזיסטע תפילה (תלמודיש).

הצטדקות [היצטאָדקעס] — אַנטשולדיקונג, רעכטפערטיקונג. **הצטרכות** [היצטאַרכעס], הצטרכות'ן — באַדערפּעניס. **הצלה**, הצלות (אסתר ד. יד.) — רע=טונג. הצלה פורהא—א קליינע רעטונג (תלמודיש) זע מצויר.

הצלחה [האצלאַע] הצלחות — גליק. ברכה והצלחה (סידור). הצלחה איז א דבר גדול. ברכות והצלחות אויף דיין קעפעלע. זע מצליח. **הצעה** [האצאַע] הצעות — פאָרשלאַנג. **הצפירה** T.

הקב"ה — הקדוש ברוך הוא. **הקדוש ברוך היא** (הקב"ה)—גאָט. **הקדמה** [האקדאַמע], הקדמות — איינ=פיר, פאָר=רעדע.

משונה'נע העוויות. מאכן משונגע'נע, קעצישע, רפנישע העוויות. **העזה** [האַזע] — פרעכהייט, הוצפא. ער האָט די העזה געהאט צוזאָגן. ארויסבריינגען פון דער העזה. זע: מעיז פנים, עזות.

העזק זע: היוזק. **העטער** זע: היתר. **העכשער** זע: הכשר. **העמשעך** זע: המשר. **הען** זע: הן. **העסעבעט** זע: הסיבה. **העפקער** זע: הפקר. **העק=דעש** זע: הקדש. **העקעה** זע: היקה.

הערה [האַרע], הערות — באַמער=קונג. זע: מעיר. **הערכה** [האַרעכע], הערכות — אָפּ=שאַצונג, פאַרטיילונג. אַנ-אומגערעכטע הערכה פון קהלישע שטייערן.

העתקה [האַטאַקע], העתקות — איבערזעצונג, קאָפּיע.

הפטורה הפטורות (*T. א נאָמען פון הפטורה (אַנ-אויסגעטראַכטער) זע: מפטיר.

הפך אדער **היפך**, הפכים [האפאָים] קעגנזאָגן. שני הפכים בנושא אחד — צוויי קעגנזאָגן אין איין סוביעקט. אין דיק=דיק וואו ההפך. **הפלא** ופלא (ישעיה כט יד) — וואונג דערפאר.

הפסד [העפסעד] — שאָד, היוזק. **הפסד**, מרובה — א גרויסער שאָד. יצא שכרו בהפסדו — זיין געווינס איז פאַרלאָרן (תלמודיש).

הפסק [העפסקען] — אונטערברעכונגען ריין צווישן דער ברכה און דעם עסן איז א הפסק. יע הפסקה.

(* עס איז די מיטל־אַלטערלעכע אויסלייג געכץ אַנשטאַט «הפטר», ווי «אַלמונה», «סכונה», «מחשבה», וואָס מע טרעפט אין די אַלטע אידישע דריקן.

הרגל נעשה אמן — א געוואָנהייט ווערט א טבע.

הרגשה [הארגאָשע] — געפיל (תלמודיש).
הרהור הרהורים — געדאַנק (דניאל ד ב).

הרהור כבוד דמי — גערעדט איז ווי געזאָגט (תלמודיש). הרהורי

עבירה, הרהורי תשובה — געדאַנע קען פון עבירות, פון תשובה, הרהורי

עבירה קשין מעבירה — טראַכטן פון אַנע עבירה איז שווערער פון אַנע עבירה (תלמודיש).

הרוג, הרוגים — דער'הרג'עטער (יחזקאל לו ט): הרוגי ביתר, הרוגי

מלכות — די דער'הרג'עטע אין ביתר, די דער'הרג'עטע פון דער

דעמישער מלוכה (תלמודיש).
הרוצה לשקר ירחיק עריו — ווער עס

וויל זאָגן א ליגן, זאָל דערווייטערן די עדות.

הרחבה [האַרזאָווע] — פרייטקייט, הרחבת הביאור, הרחבת הרעת,

בהרחבה — פרייט, באַקוועם, הרחמן T.

הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו — דערווייטערע זיך פון מיאוסן און פון

דעם וואָס איז גלייך צום מיאוסן (תלמודיש).

I. הרי זע: הר.

II. הרי [האַרע] — אָט. הרי אַני כבן שבעים — איך בין אַלט

אַרום 70 (סידור).
הרי אה מקודשת T. (סידור). א מול

טוב פאַרן הרי אה. הרי זה משופח — דער איז געלויבט

(סידור). הרי שלך לפניך — דינסט איז אָט

פאַר דיר (תלמודיש).
הריגה הריגות (ירמיה יב ג) — דאָס

הרג'ענען.

הקדש [העקדעש] — באַגאדעלניע, ס'איז א הקדש (א שמוציקער ארט).

הקהה את שינוי (סידור) — מאך אים אייליק די ציין (ד. ה.) ענטפער אים

(שאַרף).
הקול קול יעקב והידים ידי עשו (בראשית

כו כב) — די שטימע איז יעקב'ס, אבער די הענד זיינען עשוי'ס.

הקיצור זע פקיצור. הקף זע הימה.

הקפדה [האַקפּאַדע] — פעדאנטיוז, שמר'ינגע אכטגעבונג, זע מקפיד.

הקפה [האַקפּע] הקפות — דאָס ארמוגיין אין קרייז א פראָצעסיע.

עד כאן הקפה (סידור). שיטחת תורה צי הקפות.

הקראה [האַקראַע], הקראות — דיק-טאַט.

הר [האַר], הרים [האַרים] — באַרג, הר בית (ירמיה כו יח), הר הזיתים,

הר סיני (שמות יט יא). צוואַנגן הרים ונבעות (לויט יואל ד יח), עוקר הרים

זע: עוקר. הרי [האַרע] חושך — פינצטערע בערג (תלמודיש). דיננטער

די הרי חושך.

הרבה (בראשית טו א) — א סך, פיל, געבליפן מעט מהרבה (ירמיה מצב).

אל תהי צדיק הרבה (קהלת ז טז) — זיי ניט צופיל צדיק, הרבה שלוחים

למקום — גאָט האָט א סך שלוחים (תלמודיש).

הרג (אסתר ט ה) — דאָס הרג'ענען, (איינע פון די מיתות בית דין).

הרג'ענען [האַרגענען] — שלאָגן, ווער דער'הרג'עט פאַר אלע אידישע

קינדער (א קללה).
הרגל [הערגל] — געוואָנהייט (תלמודיש).

הרגל טבע שני, הרגל נעשה טבע,

השגחה [האשגאָע] — אויפזיכט, אכט= געבונג. השגחה עליונה, השגחה פרטית, השגחת הבור — פון גאָטס פאָרזעאייג זע משגיה.
השגרה [האשגארע] — געלויפיקייט, אין השגרת הלשון, השגרת הקולמוס — רעדע-גרייז, שרייב-גרייז (תלמודיש: אשגרת).

השוואה [האשוואַע], השוואות — פאָרגליי= כונג, אויסגלייך.

השיבנו T. — "קער אונז אויס". חיל מאכט השיבנו נאזוד (רוישיש), מכבד זיין מיט השיבנו נאזוד.

השי"ת = השם יתברך.
השפיכנו T.

השפלה [האשפאָלע] — בילדונג, די השפלה=לימעראַטור, די תקופה פון השפלה.

השפמה [האשפאָמע] T.

השלמה [האשלאָמע] — פאָלענדונג, פארפולקומונג, זע מושלם.

השלשה [האשלאָשע], השלשות — דאָס אפלייגן געלט בוי א שלשי דער שליש האָט ארויסגעגעבן השלשה= קוויטלעך.

השם (ויקרא פד יא) — גאָט'ס נאָ=

מען, גאָט. השם יתברך (השי"ת) — גאָט, ער זאָל געבענטשמ ווערן.

פרוך השם (ב"ה), למען השם, בעזרת השם, חילול השם, קידוש השם, אם ירצה השם (וע), השם ירחם —

גאָט זאָל זיך דערפארעמען. השם ישמרני — גאָט זאָל מיך אויסהיטן.

השם נתן והשם לקח (לויט איוב א בא), השמטה [האשמאָטע] — די דורכלאָ=

זונג פון עפעס, דאָס דורכגעלאָזענע. די השמטות פון ש"ס.

השמר והזהר — "היט זיך" (דברים טו ו + קהלת יב יב). זע: הזהר.

הרים זע: הר. הריני מוכן ומזומן T. הריסה — צעשמערונג (עמוס ט יא).

די פשרה איז א הריסה. הרע [האַרע] זע: יצר הרע, עין הרע.

הרף עין — אויגנבליק זע: כהרף.

הרפתקאות — געשעענישן, סטראַ פאָזן.

הרצאה [האַרצאַע], הרצאות — פאָר= טראַג, רעפעראַט (תלמודיש).

הררים [האַררירם] — בערג (דברים לג טו) אין: כהררים התלויים בשערה — ווי בערג, וואָס היינגען אויף א האָר (תלמודיש).

הרשעה [האַרשאַע] — דערלויבעניש, פול= מאַכט (תלמודיש), כתב הרשאה — א פולמאַכט=דאָקומענט, פוח והרשאה — פולמאַכט, זע מורשת.

הרשום מטה — דער פארציכנטער אונטן זע רשום.

השאָלה [האַשאַלע] — דער פיגוראַלער זין, בדרך השאלה — פיגוראַל גע= זאָגט.

השאָרת הנפש — אומשמערבלעכקייט פון דער נשמה.

השבעה [השבאָע] השבעות — פאָש= ווערונג, זע משביע.

השבת [האשבוֹטע] אבידה — דאָס אומקערן א פארלאָרענע זאָך, די מיצווה פון השבת אבידה (לויט ויקרא

ח כג).

השגה [האשגאָע] השגות—1. באַגריף, האָפן א השגה — משיג זיין, 2.

פאָנטאַזיע, קאַפּריז, א השגה פון א נביר, קליינע השגה'לעך, 3.

השגת גבול=הסגת גבול, 4 קרימי= שע פאָמ ערקונג, די השגות פון אויפן רמב"ם.

התחייבות [היסכאיוועס], התחייבות'ן — פליכט. ער האָט אויף זיך גענומען א שווערע התחייבות. התחכמות — דאָס קלינג'ן זיך. זע: הבה נתחכמה. התחלה [האַסכאַלע], התחלות — אָנהייב (תּלמודיש). מאַכן א התחלה. כל התחלות קשות — אלע אָנהייבן זיינען שווער (תּלמודיש). התחנות [היסכאַטנעס] — דאָס מתחנן זיין זיך. התלהבות [היסלאָוועס] — באַגייסטע־רונג, עקסטאַנ, קעלבערנע התלהבות, התלהבות־דיק. התמדה [האַסמאַדע] — פלייס. לערנען בהמדה. זע: מתמיד. התמנות [היסמאַנעס] — אַמני, א קהל־שע התמנות, בעל התמנות — באַ־אַמטער. התמרמות — פאַרבימערונג. התנהגות [היסנאַגעס] — פירעכץ, באַ־נעמען זיין התנהגות האָט געמאַכט א רושם. התנצלות [היסנאַצלעס] — זעלבסטפאַר־טיידיקונג זע: מתנצל. התעוררות — דערוועקונג, דערמונ־טערונג, ער זאָגט דעם הספד מיט אַזא בכיה און התעוררות. זע: אתערותא. התפעלות [היספאַלעס] — ווירקונג, אנטציקונג, אַריינפאַלן, פאַרגיין אין התפעלות פון... כאַפן קעלבערנע התפעלות, פון גרויס התפעלות, זע: נתפעל. התקוה T. זינגען התקוה. התקרבות [היסקאַרוועס] — דערנענ־טערונג. התר זע: היתר.

השערה [האַשע־רע], השערות — מיינונג, פאַרמוינינג, השערה בעלמא — סתם א השערה. זע: משער. השפעה [האַשפּאַע], השפעות — איינ־פלוס, אונטער זיין השפעה. זע: משפיע. השקפה — דער קוק, בהשקפה ראשונה — אויף דעם ערשטן קוק. השתדלות [היישטאַדלעס] — דאָס באַ־מיען זיך פאַר עמיצן. זע: משתדל, שתדלן. השתמחות [היישטאַכטעס] — דאָס אויס־שטרעקן זיך, השתמחות על קברים זע השתמת. השתלשלות [השטאַלשליעס] — די אַנט־וויקעלונג, השתלשלות הסיבות — די פאַרצווייגונג פון די סיבות. זע: שלשלת. השתנה [האַשטאַנע] — דאָס אורינירן זע: משתין. השתנות [היישטאַנעס] — פאַרענדערונג, השתפכות [היישטאַפכעס] — דאָס אויס־גיסן, אין השתפכות הלב (לויט שמואל א' א טו), השתפכות הנפש (לויט איכה ב יט). התבודדות [הייסבוידעדעס] — דאָס אָפ־זונדערן זיך, דער רבי פראוועט התבודדות (חסידיש: ער נעמט אויף באַ־זיכער, וואָס קומען צו אים שואל עצח זיין). התבודות — אַסימילאַציע. התבוננות — פאַטראַכטונג (חסידיש). התגדר אין תלמודישן אויסדרוק: לאָן עמיצן מקום להתגדר בו — א מעג־לעבקימט זיך אויסצווייכענען. התגלות [הייסגאַלעס] — אנטפלעקונג, התגלות אלהות — די געטלעכע אנטפלעקונג, די התגלות פון בעל שם טוב איז געווען אויך. זע נתגלה. התחדש = התחדש.

וְאֵתָּהּ פִּלְבָּא — געקומען דער הונט" (סידור). זע ויבוא המן.

ואתחנן T. ובא לציון T.

ובארת הרע מקרבך (דברים יז ז) — זאלסט אויסראמען דאָס פיון פון דיר.

ובכן — אזוי ארום (קבלת ח י). ובכן מעג מען שוין גיין שלאָפן. ובכן תן פחדך T.

ובנה ירושלים T. ובנוחו יאמר T. וגו'. וגומר — „און ער ענדיקט". און אזוי ווייטער.

וגם — און אויך. זע גם.

וגר זאב עם כבש (ישעיה יא ז) — עם וועט וואינען אַ וואָלף מיט אַ לעמל.

ודאי זע וודאי, בוודאי, אוודאי.

ודבק באשתו (בראשית ב הד) — „און ער קלעבט זיך אן צו זיין ווייב".

ודוי, ודוי למבין, ודוי לחכימא זע די.

ודיך — ודוי למבין.

והא ראייה אָדער והראיה — „אַט איז אַ באַווייזן".

והגית בו יומם ולילה (יהושע א ח) — זאלסט לערנען מאָג און נאכט.

והוא ימשל בך (בראשית ג טז) — און ער וועט געוועלטיקן איבער דיך.

והוא רחום T. היינט זאָגט מען דעם לאנגן והוא רחום.

והיה אם שמוע T. והיה באחרית הימים (ישעיה ב ב) — עם וועט זיין אין די לעצמע טעג. והיה כי יביאך T.

והייתם נקיים מה' ומישראל (במדבר לב כד) — זייט ריין פאר גאָט און פאר ישראל.

והכל שריר וקיים (אין שטרות) — אַלץ איז פעסט און זיכער.

והשנית [וועהאַשעניס] — און צווייטנס.

התראה [האַטראַע], התראות — וואָ: רעניש. בעדים ובהתראה זינדיגן. זע: מתרה.

התרה אין התרת [האַטראַעס] הוראה — דערלויבניש, צו זיין א מורה הוראה, התרת נדרים — דאָס מתיר זיין נדרים (תימדיש).

ו.

ו — דער זעקסטער אות אין אלף= בית. ו = 6. יום ו' — פרייטיק. זע וואו.

ו = (אנ-אות השימוש אין העבריאישי, אין אנהייב וואָרט) — און, אדרבא ואדרבא.

ו'איו יאוונע וואָסנע (רוסיש). „סאו וסאו" = סיו ווי סיו. מאָן ומאָן

= טובь вь טובь. פאר די אותיות ב, מ' נ', און פאר אַ שוואַ ווערט אויסגעשפראַכן ו: ובא לציון, ומפני חטאינו, חלב ודבש.

וואדר [וועיאָדער — ()] — „און אָדר". דער צווייטער אָדער, אָדר שני.

וואהבת אח ה' אלהיך (דברים ו ה) — זאלסט ליבן גאָט. וואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט יח) — זאלסט ליבן דיין חבר ווי דיך אליין.

וואו — דער נאָמען פון אות ו אין אלף בית. וואו ההפך (אָדער המהפך), וואו החיבור (אין דקדוק).

וואיננו (בראשית ה כד) — „און ער איז ניטאָ" (ד. ה. אנטלאָפן).

ואכלת ושבעת (דברים ו יא) — דו וועסט עסן און וועסט זאָט זיין.

ואם תאמר זע אם תאמר.

ואמרתם זכה פסח T.

ואנתנו כורעים T. „טפּו! ואנחנו כורעים ומשתחיים ומודים".

וארא T.

דער צימעס איז דאך שוין נאָך
 אלעמען, מעג ער זיין אַ ווהרין
 (שלום עליכם). זי איז אַ ווהרנית.
 ווהרנות, זע וויהנר.
 וזאת הפרכה T. וזאת התורה
 (דברים ד מד) T.

והלך קות (ההלים לה ו) — גלאַט.
 גלימשיק און וחקלקלות.
 ויאמר „און ער האָט געזאָגט“ (צוויי
 הייבן זיך אָן אַ סך קאָפיטלעך אין חומש).
 אין מיטן ויאמר. ויאמר וידבר
 (פון פּוסטע געשפרעכן). ויאמר דוד T.
 ויבוא המן (אסתר ו ו) — און המן
 איז געקומען. ויבוא המן—מאכט רש"י
 משאָרט יעוואָ פּריניאַס (רוסיש). ויבוא
 המן — דאָס זעלבע וואָס „וּאָתָא כִּיבָא“.
 ויברח (בראשית לא כא) — „און ער
 איז אַנטלאָפֿן“. מאַכן אַ ויברח. היום
 באַן ומחר ויברח — היינט דאָ און
 מאָרגן אַנטלאָפֿן (פּאַראַדירט דאָס תּלמודישע;
 היום כאַן ומחר בקבר). זע בורח.

ויגש T.

וידבר „און ער האָט געזאָגט“ (צוויי
 הייבן זיך אָן אַ סך קאָפיטלעך אין חומש).
 אין מיטן וידבר. ויאמר וידבר. וידבר
 ויצאצקי (קאָטאָויעס).

ידיי [ווידיע] — זינדן = באַקענטעניס.
 וידוי יום הכּפּוּרים — דער „על
 חמא“. וידוי הגדול, וידוי של ר'
 ניסים. פאר דעם טויט זאָגט מען
 וידוי. זע מתוודה.

יהדי [יוציהי ו] — „און עס איז
 געווען“ (צוויי הייבן זיך אָן אַ סך דערציילונגען
 אין תנ"ד). וואו „ויהי“, דאָרט איז אַ
 צרה (תלמודיש). ס'איז אַ ויהי. ויהי
 היום (איוב א ו יג) — עס איז געג-
 ווען אַ טאָג (דאָס הייסט: איינמאָל).
 הוא אָמר ויהי (תהלים לג ט) — ער האָט
 געזאָגט און ס'איז געוואָרן.

וודאי [וואַדע] — געוויס (היפּד: ספק).
 קרוב לוודאי — כמעט געוויס. בוודאי,
 אַוודאי (זע). אשם וודאי — אַ קרבן
 אַשם פאר אַ געוויסן זינד.
 ווידוי זע וידוי.

וויבוח, וויבוחים — דיספּוט. זיך אַרײַנג-
 לאָזן אין וויבוחים. זע מתווכח.
 וויתור — נאָכגעבעניש. דאָ קענען
 מיר ניט מאַכן קיין שום וויתור. זע
 מוותר.
 וולד זע ילד.

ווסט [וועיסט] — 1. געוואָנהייט
 (תלמודיש פון גריכיש). שינוי ווסת תחלת
 חולי מעיים (תלמודיש) — געוואָנהייטס
 ענדערונג איז דער אָנהייב פון מאַגן
 קראַנקהייט. 2. מענסטראַציע. כל
 אשה שיש לה ווסת (תלמודיש) —
 אַ פרוי וועלכע האָט מענסטראַציע,
 ווסת של הנשים.

וועד [וואַד] — 1. פאַרזאַמלונג. בית
 וועד לחכמים (תלמודיש) — אַ פאַר-
 זאַמלונגס = אָרט פאַר חכמים. 2. צו
 זאַמענפאַר, וועד אַרבע ארצות
 (היסטאָריש). וועד הקהילות — צו
 זאַמענפאַר פון קהילה פאַרשטייער.
 3. קאָמיטעט; וועד הכשרות —
 קאָמיטעט אויף כשרות.

וורדין — האַלז-אַדערן, ווענען (תלמודיש).
 וושט [וועיסט] — שפּיזראָר. שחט
 את הוושט (תלמודיש) — דורכשניידן
 די שפּיזראָר. קנה וושט — שפּיז-
 ראָר.

וושתי ושתי N.

ווחיק [וואַסיק]. ווחיקין [וואַסיקין] —
 מיכטיק. תלמיד ווחיק, די ווחיקין
 — די פרומע, מנהג ווחיקין (תלמודיש).
 וותרן [וואַטרען], וותרנים [וואַטראַנים]
 — נאָכגעביג. אויף יענעם'ס קע-
 שענע איז יעדער אַ וותרן. „וויל

וכדי, וכדומה — און דאָס גלייכן, זע כדומה.

וכדי ביוון וקצף (אסתר א יח) — און גענוג ביוון און שמררטיקויטן.

וכו. וכו' — און אזוי ווייטער. וכך היה אומר, וכך היה מונה

(תלמודיש) — „אזוי פלעגט ער זאָגן“ „אזוי פלעגט ער ציילן“. ס'איז אַ

גרויסער חילוק פון וכך היה אומר ביז וכך היה מונה.

וכר החיים T. וכר מאמינים T. זע האוחז, א קאשע

פון וכל מאמינים (וואָרטשפיל אַנטשטאַט: פון וכל המינים).

וכרות T. ורד [ולאין] — קינד (בראשית יא ל) .

ולדי ולדות — קינדס קינדער (תלמודיש). די מוטער טראָגט אויס

דעם ולד ניון חדשים, ולד המומאה זע שומאה.

ולירושלים T. ולמדינות T. ומותר האדם מן הבהמה אין (קהלת ג ט)

— ניטא קיין פאַרצוג ביים מענטשן איבער אַ בהמה.

ומפני חטאינו T. ומשמע ורומא ומשא (בראשית כה יד) —

(אין וואָרטשפיל) הערן, שווייגן, און ליידין.

ונאמר אמן (סידור) — לאָמיר זאָגן אמן. „לאָג נאָך אויס דעם פריף מיט

אַ ונאמר אָמן“ (שלום עליכם). ונתנה תוקף T. גוי לאָד מיך צום

ונתנה תוקף, זע לדין. וסת זע ווסת, ועד זע וועד.

ועל [וועאל] — פולרס — און אחוץ דעם, ועל כולם סלח לנו (סידור).

וצדקתך (תהלים עא יט) — „און דינע גערעכטיקייט“, אַ צבויעק.

ויהי בחצי הלילה T. ויהי בנסוע T. ויהי נועם T.

ויו = ואו.

ויותא N. — דער אינגסטער פון די עשרת בני המן (אסתר ט ט), אַ מיפש.

ויחי T. ויחל T. ויכוח זע וויכוח.

וילך — „און ער איז אַייעקגעגאַנגען“ (דברים לא א). וישא את רגליו וילך

(לויט בראשית כט א) — האָט אופגע־הויבן זיינע פיס און איז אַוועקגעגאַנגען.

גען, האָט אונז פאַרלאָזט אָן אַ זיי געזונט און וילך, וילך T.

וימת — „און ער איז געשטאָרבן“ (אָפּט אין תומש; בראשית ה ה), ניטאָ מער — וימת.

ויסע — „און ער איז אַוועקגעצויגן“ (אָפּט אין תומש; בראשית לה כא), ס'איז

ויסעו ויחנו (במדבר לה) — אַוועק־געצויגן און געלאַגערט (פון אַ גע ונד).

ויצעקו — „און זיי האָבן געשריען“ (שמות ב כג; ויעקו), מאַכן (אַנהייבן) אַ ויצעקו.

ויקהל T. ויקהל פקודי T. או ויקהל איז אַ קניש, איז פקודי אַ

וואַרעניק. ויקם מלך חדש (שמות א ח) — און עס

איז אויפגעשטאַנען אַ נייער מלך, ויקרא T. וירא T. וישב T.

וישלח T. וישלח מיט די פיסלאַך, וישמן ישורון ויבעט (דברים לב טו) —

ישורון (ישראל) איז פעט געוואָרן און האָט אָנגעהויבן צו בריקען.

ויתור זע וויתור, ויתן לך T. ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם (תהלים

קו לה) — און זיי האָבן זיך פאַר־מישט מיט די גוים און האָבן אויס־

געלערנט זייערע מעשים.

ורעיתו — «און זיין פרוי», זע רעיה. ושט זע וושט.

ושמרו T. ותחינה T. ושתי N. ותהום (ריח א יט; שמואל א' ד ה; מלכים א' א' מה) — «און עס האָט זיך אופגערעקט».

איז געוואָרן אַ ותהום.

ותיק זע וותיק. ותרן זע וותרן.

ותתן לנו T.

ז.

ז — דער זיבעטער אות אין אלף-בית. ז=7. ז' פעמים, זע זין.

זאב, זאב-וואלף N.

זאת [זאס] — די דאָזיגע, זאת נחמתי

בענוי (תהלים קיט ג) — דאָס איז

מיין טרייסט אין מיין עלנד, זאת

ועוד אחרת — דאָס און נאָך עפעס.

זאת חנוכה (במדבר ז פד, פח) — דער

אכטער טאָג חנוכה, וזאת התורה

— «דאָס איז די תורה». זע זה,

זו.

זב — (ויקרא טו ב), זבה — (ויקרא טו יט)

ארץ זבת חלב ודבש (שמות ג ח) —

אַ לאַנד וואָס רינט מיט מילך און

האַניג.

זבולון N. זבולון האַנדלט, יששכר

לערנט תורה.

זבח, זבחים (במדבר טו ג) — אַ קרבן,

זבח פסח, זבחי מתים — אַ גויאָ-

שער קרבן.

זה — דער דאָזיגער, דאָס, זה הדבר

(שמות לה ד) — דאָס איז די זאך.

זה הספר, זה הביכל, בזה הלשון

— מיט פּאָלגנדע ווערטער, בזה

ובבא (תלמודיש) — אויף דער וועלט

און אויף יענער וועלט, זה חליפתי

(סידור) — דאָס איז מיין ביים, זה נהנה

וזה לא חסר — דער האָט נוצן

און דער האָט ניט קיין היזק. (תלמודיש). זע זאת, זו, בזה.

זהב [זאָהאָו] — גאָלד (שמות כה ג). כסף

וזהב, זהב מזוקק — געלוי-

טערטע גאָלד, זהוב, זהובים —

גאָלדענע מטביע (תלמודיש), אַ גולדן.

זהיר [זאָהיר], זהירין — אָפּגעהיט, הוי

זהיר במצווה קלה (תלמודיש) — זיי

אָפּגעהיט מיט אַ גרינגע מיצווה.

זהירות — אָפּגעהיטקייט, זע הזהר.

זו — די דאָזיגע (לשון נקיבה פון «זה»).

זו תורה וזו שכרה — דאָס איז

דער שכר פאַר לערנען תורה?

(תלמודיש). זו חליפתי — דאָס איז

מיין ביים (סידור).

זוג זוגות — אַ פּאַר (תלמודיש פון

גריכיש). 1. פּן זוג, פּן זוגו — זיין

פּאַר (אויף אַ מאַנספּערזאָן), פּת זוג, פּת

זוגו — זיין פּאַר (אויף אַ ווייבספּערזאָן).

זוגה — אַ פּרוי; וזוגת, עס

זוגתו — מיט זיין פּרוי; עס שלום

זוגתו — מיט אַ גרוס צו זיין פּרוי.

זוגתי היקרה — צו מיין טויערע

פּרוי (אין בריוו), זע זיווג, 2. זוגות—

די תנאים, וואָס קומען פּאַר פּאַרווייז,

למשל דוילל און שמאי, שקבל מן

הזוגות — ער האָט אַ קבלה פּון די

זוגות (תלמודיש). 3. אין תלמוד זיינען

פּאַרבאָטן «זוגות», למשל צוויי עפל,

פּיר נים (אַנאָאויסנאַם זיינען די אַרבע

כוסות צום סדר).

זוהמא — שמוץ, הנחש הטיל בה

זוהמא — די שלאַנג האָט אין חוה'ן

אַריינגעוואָרפּן די זוהמא (תלמודיש).

שיטהרו מוזהמחם — זיי זאָלן ריין

ווערן פּון זייער שמוץ (סידור). זע

מזוהם.

זוהר T.

זין — גלאַנץ (דניאל a לא). זין החכמה,
זין הכהונה, זין השכינה (תלמודיש).
פנה זיווה — ס'האָט זיך אָפגעקערט
איר גלאַנץ.

זיווג, זיווגים — א פאָר (פון א מאַן
און ווייב), הקב"ה מווגז זיווגים
(תלמודיש) — גאָט שטעלט צונויף
די זיווגים, ס'איז נים זיין זיווג, זע
זוג.

זינה — פעלשונג, זע מזויף.
זיין [זאיען], כרי זיין — וואָפן, אשה
כלי זינה עליה — די פרוי האָט
איר כלי זיין ביי זיך (ד, ה, די
שיינקייט), זע פריי, מזויף.

זייפן, זייפנים [זאייפנים] — פעלשער.
זיזזל, זיזזלים — דאָס זידלען,
ביזזלול הורים ומורים (סידור) — מיט
באליידיקן די עלטערן און לערער.
זע מזויף.

זיפה N

זימן שחורים ומצא לבנים — ער האָט
אָנגעגרייט (אויף יום טוב) שוואַרצע
מייבן און האָט געפונען ווייסע
(תלמודיש).

זין [זאאין] — דער נאָמען פון אות ז
אין אלף בית, ער איז פון די למד
זין [קאטאָועס], זע למד.

זית, זיתים — אָליווע (בראשית ח יא),
שמן זית (שמות ל כד) — אָליווען
אייל, כזית — ווי אַנאָליווע גרויס,
הר הזיתים — באַרג לעבן ירושלים, שני
זיתים [אין קארטן].

זך [זאך] — רייך, שמן זית זך
(שמות כג כ) — ריינער אָליווענאָייל.
תפילה זכה (לויט איוב טו יז) T.

זכאי [זאקאי], זכאין [זאקאין] — תרגום
פון „צדיק“, זכאי בדין — גערעכט
אין דיין, (היפך: חייב), פולו זכאי
— גאנץ גערעכט, אין פן דור פאָ

זוית [זאויס] — א ווינקל (זכריה ט טו),
קרן זוית, תורה מונחת בקרן זוית
— די תורה ליגט אין ווינקל
(תלמודיש).

זוכה זיין — ווירדיג זיין, לא כל
אדם זוכה לשני שולחנות (תלמודיש)
— נים יעדער מענטש איז זוכה
צו האָפן ביידע מישן (ד, ה, תורה
און עשירות), זוכה בגורל זיין —
געווינען על פי גורל, כל הקודם
זוכה (תלמודיש) — ווער עם קומט
פריער, האָט דאָס רעכט.

זוכר הברית T

זול — וואָלוועלקייט (תלמודיש), היפך:
יקרות, בזול, שנת זול (סידור) — א
וואָלוועלער יאָר, סופערלאַטיוו: בזול
הזול אָדער בזולו זול.

זולל וסובא (דברים כא כ) — א פרע=
סער און א זויפער, א זולל וסובאניק,
זולת — א פיוט נאָך קריאת שמע
בי „אין אלהים זולתך“ T.

זומם — פלאַנען שלעכטס, זומם רשע
לצדיק (תהלים לו יב) — דער רשע
פלאַנט שלעכטס אויף דעם צדיק,
עדים זוממים (לויט דברים יט יט) —

עדות, וואָס זאָגן פאַלש, כדי צו
שאַדן א מענטשן, זע: כאשר זמם,
זונה, זונות — (בראשית לח ט), אתנן
זונה (דברים כג יט) — דאָס געצאָלט
פאר א זונה, רועה זונות (משלי כטג) =
מנאָף.

זורק — וואַרפט, כוורק אבן לחמת
— זיי איינער וואַרפט א שטיין אין
שלוך, כדי דאָס וואַסער זאָל זיך
הייבן (ד, ה, אָן א נוצן פאר דעם
אינהאָלט גופא) (תלמודיש).

זיבורית — שלעכטע ערה, כתובת
אשה זיבורית — די כתובה ווערט
פאצאָלט מיט זיבורית (תלמודיש).

א שלום זכר (זע שלום). מין זכר לשון זכר (אין דיקודק).

II. זכר [זייכער] — אַנאַנדיינק, זכר

צדיק לברכה (משלי י ז) — דאָס אַנדיינקען פון א צדיק איז צו בענע-משן. (פאַראַדייט: זכר צאפיק לגעסר'ח'ע). תמחה את זכר עמלק (דברים כח יט) — זאָלסט אויסמעקן עמלק'ס זכר.

פאַרשרייבן לזכר עולם (תחלים קיב ו) — צום אייביגן אַנדיינקען. זכר לדבר — אַנאַנדיינקען פאַר דעם.

זכר לחורבן — א צייכן פאַרן חורבן בית המקדש. זכר לטיט — א צייכן פאַרן ליים (וואָס אירן האָבן געאַרבעט אין מצרים, דאָס איז: חרוט).

זכר לציאת מצרים — א דערינע-רונג פון יציאת מצרים. זכר למקדש — א דערינערונג פון בית המקדש (תלמודיש). אויבערלאָזן א זכר, ניט געבליבן קיין זכר.

זכרון [זיקאַר]. זכרונות [זיקאַגעס] —

1. ערינערונג, ספר זכרון (מלאכי ג טו), ספר הזכרונות (סחור ו א) — פּוך פון דינקוויירדיקייטן, מעמואַרן-פּוך. 2. אַנדיינקן (= זכר II). לזכרון (שמות יב יד) — צום אַנדיינקן. זכרונו לברכה — זיין אַנדיינקן איז צו בענטשן (= עליו השלום, זכר צדיק לברכה). האָט זכרונו לברכה א קנייטש געמאָן דעם שמערן (חסידיש).

3. זכרונות — פּסוקים מיט דעם וואָרט „זכור“ T. 4. געדעכטניס, א בעל זכרון הייסט דער וואָס האָט א גוטן זכרון. א זכרון פון א אידן!

זכרות [זאָכרעס] — דער מעגלעכער גליד (הויפּד: נקבות).

זכריה N.

זכרן [זאָכרען] — א געדיינקער, א בעל זכרון.

אלא בדור שפולו זכאי או פולו חייב משיח וועט קומען נאָר אין א דור וואָס וועט זיין גאַנץ גערעכט אָדער נאַנץ אומגערעכט. יוחנן בן זכאי N.

זכה בגורל זע זוכה, זכין לאדם שלא בפניו — רעכט געבן א מענטשן קען מען אויך אונטער די אויגן (תלמודיש).

זכור ברית [סכאַרבעריס—] T. דאָס האָט פאַסירט פאַראַיאָרן צו זכור ברית.

I. זכור לטוב [זאָכער לעטאַזן] — דער-מאַנט צום גוטן, אליהו זכור לטוב, חרבונה זכור לטוב (תלמודיש).

II. זכור [זאָכור] — מאַנסלייט (שמות כג יז). משכב זכור (תלמודיש) = משכב זכר (שופטים כא יא).

זכות, זכיות [זאָכיעס—] U — א רעכט, פאַרדינסט. זכותו יגו עלינו — זיין זכות זאָל אונז פיישטיין.

זכות אבות — דער זכות פון די עלטערן (תלמודיש). זכות אורח — פירגער = רעכט. זכות הקיום — עקוויסטענץ פאַרעכטיגונג, שיווי זכיות — גלייכפאַרעכטיגונג. דן זיין לכף זכות, לצד זכות — אנטשולדיגן (הויפּד: חובה), מלמד זכות זיין אויף עמיצן — רעכטפערטיגן (הויפּד: מלמד חובה זיין). ס'האָט זיך דער-וועקט א זכות. זכות על ידי זכאי — א זכות בריינגט מען פאַר א גערעכטן (תלמודיש). זע זכירה.

זכירה [זכי—יע] — רעכט, האָבן די זכירה, געבן די זכירה = מופּה זיין, זכיות זע זכות.

I. זכר [זאָכאַר], זכרים [זאָכריס] — מאַנספיל (בראשית א כז), בן זכר, איין זכר אין מאַסקווע! שלום זכר — דאָס באַגריסן פון א זכר: גיין צו

זעוו זע זאב.

זעיר [זעיר] — אנפין — קליינע געש= טאלט, מינאטור. ער איז א שעקס= פיר בויער אנפין.

זצ"ל, זצק"ל = זכר צדיק לברכה, זכר צדיק קדוש לברכה.

ז"ק = זרע קדושים, זרע קודש.

זקונים — עלמער. בן זקונים — א זון אויף דער עלמער" (בראשית לו ג), א מעזיניק.

זקוק, זקוקים — א מיטלאטערלעכע ממביע.

I. זקן [זאקן] — א באַרד. הדרת פנים זקן — די שיינקייט פון פנים איז א באַרד. לא השחית את פאת זקנד (ויקרא יט כז) — זאָלסט נישט פאַר= דאַרבן די פאה פון דיין באַרד, צע= קעמט זיין לאַנגע זקנו [זאָנע]. חתימת זקן — א צייכן פון א באַרד. קיינער פון זיי איז מיט א חתימת זקן, דאָס העכסטע איז מיט א חתימת וואָנצע (קאטאָועס), זקן הַחַהוֹן — די אונ= מערשטע באַרד (אייפעמיזם, תלמודיש).

II זקן [זאקן, זקנים זקענים] — אן אל= מער. מנער ועד זקן (בראשית י"ט ד) — פון יונג ביז אלט. זקן זה שקנה חכמה — א זקן הייסט דער, וואָס האָט דערוואָרבן חכמה (תלמודיש). זקן אשמאי — אן אלטער עם הארץ (היפך: גלאט זקן). זקן מנאף זע מנאףי 2. — זיידע, הייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו — ערן מוז מען דעם פאָ= מער מער פון זיידן (תלמודיש). לכבוד אבי זקנו — צו מיין זיידן (אין ברייו). זקנה [זקניגע], זקנות 1. — אג= אלטע. 2. באַבע, לכבוד אמי זקנתי — צו מיין באַבן (אין ברייו).

זכרנו [זאָכרעניו] T.

זכרנו את הדגה (במדבר יא ה) — מיר געדריינקען די פיש. ז"ל = זכרנו לברכה.

זמירות — שירים (ישעיה כד טו) T. ווי = ניק לאַקשן און פיל זמירות.

זמן [זמאַן], זמנים I. צייט, לכל זמן (קהלת ג א) — אַלץ האָט א צייט, זמן חרותנו — די צייט פון אונזער באַפ= רייאונג (פסח); זמן מתן חרותנו — די צייט פון מתן תורה (שביעית); זמן שמחתנו — די צייט פון אונזער פרייד (סוכות, לויט ויקרא כג מ); בזמן הזה — אין דער צייט; לזמן הזה — ביז צו דער צייט (סידור). סוף זמן קידוש לבנה, סוף הזמן — דער לעצטער טאָג פון קידוש לבנה. זמן תפילה לחוד זמן הורה לחוד — פאַר דאָוונען אַ באַזונדערע צייט, פאַר הורה לערנען — אַ באַזונדערע (תלמודיש). בזמנו — רעכט= צייטיק. מעריב בזמנו — דער מעריב אין זיין צייט. זע פל זמן. 2. סעמעסטער. נאָך פסח הייבט זיך אָן א נייער זמן, פון הזמנים — וואקאציע. 3. זמן עבר, זמן הווה, זמן עתיד (אין דיקדוק).

זמר זע פלי זמר.

זן ובפרנס לפל (סידור) — ער שפייזט און דערהאלט אלעמען.

זנב [זאָנעוין], זנבים [זאָנאָים] (העברייאיש: זנבות) — א שוואַנג, לראש ולא לזנב (דברים כח יג) — פאַר א קאָפּ און נישט פאַר א שוואַנג. הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשעולים — זיי א שוואַנג פון לייבן און נישט א קאָפּ פון פוקסן כזנב הלמאה — זיי דער שוואַנג פון אן ענדעש (ד. ה. קליין) (תלמודיש). זנות — הורערי (הושע ד יא). מרייבן זנות.

II. זמנה [זינקע] — אלמקייט, עלמער.

לעת זמנה (תהלים עא ט) — אויף דער דער עלמער, חכמה אין כאן זמנה יש כאן — דא איז ניטאָ קיין חכמה, עס איז פאַראַן אלמקייט, דברים שאדם עושה בילדותו משחרים פניו לעת זמנה — זאָבן וואָס דער מענטש מאַכט יונגערהייט, פאַרשוואַרצן זיין פנים אויפדער עלמער, אשרי ילדותנו שלא ביישה את זמנתנו — וואיל אונזער יונגעט וואָס האָט ניט פאַרשעמט אונזער עלמער (תלמודיש). זקני העדה — זע ילדות.

זקני [זינקע] — „די אלטע פון“... זע זקנים.

זקנים — די אלטע, „רבים פון זקן II“ מושב זקנים (תהלים קג לב) — פאנאדעלנע פאַר אלטע, די זקנים (נאָך יהושע, תלמודיש). זקני תלמידי חכמים — די אלטע געלערנטע, זקני העדה — די פאַרשטיי-ער פון דער קהילה.

זקף — פון די טראַפּ-צייכנס, זקף גדול, זקף קטן.

זר [זאַר] I. א פרעמדער, יהללך זר ולא פיך (משלי כו ג) — וואָל דיך לויבן א פרעמדער און ניט דיין אייגענער מויל, עבודה זרה — „א פרעמדע גאָט-עסדינסט“, געצנדינסט, געצקע, מחשבות זרות — פרעמדע געדאַנקן, הנימערגע-דאַנקן, 2. — ניט קיין כוהן, והור הקרב יזמת (במדבר ג ט) — א זר, וואָס וועט צוטרעטן (צום משכן) וואָל געטייט ווערן.

זרוע 1. דער פאָדערע פים ביי א בחמה (דברים יח ג), 2. (ביים סדר) א שטיקל געבראַטן פלייש.

זרח N.

זריו [זאַריו], זריון — א פלינקער, זריון מקדימין למצוות — זריוס קומען פרי-ער צו א מיצווה (תלמודיש), כל הוריו זוכה — בל הקודם זוכה, יש זריו ונשכר יש זריו ונפסד — אמאָל געווינט א פלינקער און אמאָל פאַר-לירט ער (תלמודיש).

זריוות — פלינקייט (תלמודיש).

זריעה — וואָס מע ווייט אויס, פאַרווייטן שלעכטע זריעה.

זרע [זערא], זרעים [זראים] — I. זוימען, עשב מוריע זרע (בראשית א יא) — גראָן וואָס ברענגט זוימען, 2. (פון מענטשן) שכבת זרע (ויקרא טו טז) — זאמען ער-גוט, מוציא זרע לכמלה (פון אָנאַניס), 3. קינדער, זרע קיימא — לע-פעדיגע קינדער, מזרע אהרון (ויקרא כא כא), מזרע היהודים, (אסתר ו יג), מזרע עמלק (סיוור) — פון אהרונים, יהודים, עמלקים שטאם, זרע קודש (ישעיהו יג), זרע קדושים — די קינדער פון קדושים (זע).

זרקא — פון די טראַפּ-צייכנס.

זרש N. ארורה זרש (המנים פרוי, אסתר ה ט).

זרת [זערעס] (פון זערת-קליין) — 1. דער פינגער, 2. א שפאָן (ד. ה. דער מרחק צווישן קליינעם און גרויסן פינגער אויסגעפרייט) (שמות כט טז).

ח.

ח — דער אַכטער אות אין אלף-בית, ח' — 8, ח' (אין די קביעות) = חסרה, זע חית, חב"ד — חכמה פינה דעת — א חסירישע שיטה, מאַטקע חב"ד — א וויצלער.

חברותא [כאוורוסע] — קאמפאניע, חבוב: הא מאכן, „מיינען דיינע—חברותא.“ ער מיט זיין חברותא, אלע בחברותא, א מכה פחברותא, או חברותא או מיתותא— אָדער מיט פריינד, אָדער שטארפן (תלמודיש). 2 — פאמיליאַר: מעט, חברותא כלפי שמיא מי איכא — איז דען מעגליך צו זיין פאמילי-אר מיט גאָט? (תלמודיש).

חבריא [כאווראיע] — חברים, די גאנצע חבריא (פעיאָרעטיוו).

חיבת ציון זע חיבה.

חג [כאג], חגים — א יום טוב, חג המצות, חג הסוכות, חג הפסח, חג השבועות, חגא [כאגע], חגאות [כאגאעס], חגאים — גוי'אישער יום-טוב (פעיאָראַטיוו פון «חג» אונטער השפעה פון «חגא», ישעיה יט יז, — שרעק). אז מע קלינגט איז א חגא, אַחוץ שבתים, יום-טובים און גוי'אישע חגאות.

חגיגה T.

I. חד [כאד] — איינער (דביאל ב לא) חד בדרא (זע) — איינער אין דור, חד גדיא T. א גאנצע חד גדיא, דריי מיר ניט די קאָפּ מיט דיינע חד גדיאים, אַרײַנשׂבײַען (אַרײַנזעצן) אין חד גדיא (תפיסה).

II. חד [כאד] — שאַרף, נקיבה: חדה, חרב חדה (תהלים כו ה) — א שאַרפער שווערד.

חלווה [כעווע] — שמחה (דברי הימים א' טז כז). ריצה וחרווה — פריד און שמחה (סידור), פון גרויס חלווה מאכט מען א פוסה, זיין קול בריינגט חלווה, בשעת חלווה חלווה, בשעת אבלא: בלא — בשעת א שמחה פריי זיך, בשעת אבילות — טרוי-ער (תלמודיש).

חבוב זע חיבוב.

חבובט זע חיבובט.

חבורה — חברה.

חביב [כאוועיון], חביבים — געליבט, מיצווה חביבה בשעתה — א מיצווה איז גוט אין איר צייט, חביבין עליך יסורים? — ליבסטו יסורים? (תלמודיש). חביבות פריינדלעכעקייט.

חבילה, חבילות — א פינטל, חבילי חבילות — סופערלעטיוו, נתפרדה החבי-לה (תלמודיש) — „דאָס פינטל האָט זיך פאָנאָדער געטרענט“, ד. ה. די פריינדשאַפט, חבל על דאבדין ולא משתכחין — ווי, געשריען, וואָס זיי זייַען מער ניטאָ (תלמודיש).

חבלה [כאבאלע] — דאָס שעדיגן אין: מלאך חבלה, מלאכי חבלה, אונטע-פּורקען די מלאכי חבלה: שמיסט שטאַרקער! זע מחבל.

חבלי צידקה (ישעיה יג יג) חבלי יולדה) — געבורט-ווייען, חבלי משיח — די לידן פון משיח'ס צייט (תלמודיש).

חבוקו N. T.

חבר [כאווער], חברים [כאוויירים] — פריינד (קהלת צ י). בין אדם לחברו — צווישן צוויי מענטשן, חברים כל ישראל (סידור) — אלע אידן זיינען חברים, כל ישראל חברים T. נקיבה: חבר'טע, חבר'טאָרין, חבר'ן זיך, ווערן חבר-לאַפּ מיט... שליסן חבר'שאַפט, (פעיאָראַטיוו, חבריא [כאווראיע] (זע).

חברה [כעווער], חברות — פאראיין (איוב לד ה). חברה איז קיין גולן ניט, חברה אקמאָרן זיינען אוועק קיין וואַרשע, חברה קדישא — די הייליקע חברה T. חברה קדישא האָט אים זיין רעכט געמאָן.

חברן N.

ליבהאָפּער פּון העברייאיש. זע:
חיבה.

חובה — שולד, פליכט. לכף חובה,
לצד חובה (היפך: לצד זכות) —
צו באַשולדיגונג. מלמד חובה זיין
(היפך: מלמד זכות זיין) — באַשול=
דיגן. יצא ידי חובתו זע: יוצא.

חודש, חדשים [כאדאשים] — מאָנאַט
(בראשית כט יד). א חודש האָט 29
טעג, 12 שעה און 798 חלקים.
חודש מלא—30 טעג. חודש חסר
— 28 טעג. עיבור = חודש — דער
18=טער חודש אין עיבור = יאָר.
ראש חודש—דער ערשטער טאָג אין
הודש. א' דראש חודש, ב' דראש
חודש—דער עשטער, דער צווייטער
טאָג ראש חודש, זי איז אין די הוי=
כע חדשים (פון א מעוברת'ע).

חיה [כאויא] N.

חווה, חווים — זעער. חווה כוכבים
(לויט ישעיה מז יג)—שמערנוזעער.

חוק — שפּאַט. חוקין, חוק מאַכן.
אפּ חוקין פּון עמיצן, ס'האָט א פנים
פּון חוק, חוק אין דער ברייט.
חוק—אפשר א פּייליטער נאָמען, העברייאזרט
—האָט געלעבט אין לעמבערג אין 18טן יאָר.
הונדערט, איז געווען ניט שייך קליין פון וואַקס
Solomon Ma'mons Lebensgeschichte ed.
Fromer, S 170

חוזר זיין—I. זיך דרייען. חוזר חלילה
— דרייט זיך אין קרייז (תלמודיש).
גלגל קבוע ומזלות חוזרין—דער גל=
גל איז פעסט אין די מזלות דרייען
זיך (תלמודיש). גלגל החוזר בעולם זע
גלגל. 2. זיך אומקערן, ער איז
חוזר בהשוכה — טוט משוכה. חוזר
(אָדער מחזיר) על הפתחים—בעטלער.
ער איז א חוזר ביים רביין (חסידיש)
— ער לערנט ביים רביין תורה.

חדר [כעידער], חדרים [כאדארים] —

1. שטוב, צימער. חדר הקהל —
דאָס קהל=שטיבל. חדר מיוחד — א
באַזונדער צימער. חדר בחדר
(מלכים א' כב כה) — אינעווייניגכטער
צימער. בחדרי חדרים (סופערלאטיוו).
באָהאַלטן בחדרי חדרים — זייער
ווייט. 2. שולע, אַריינאַרן (פירן)
יענעם אין חדר. אויסוואַגן פון חדר.
חדר=אינגל. ער איז מיט אים פון
אין חדר, ער איז פון טאַלסמאַ'ס
חדר. 3. דער הוך: הופש כל חדרי
במז (משלי כז) — ער אונטערזוכט
דעם תוך פון מענטשן. פקי בכל
חדרי תורה — באַלעזן אין אַלע
ווינקעלעך פון דער תורה.

חדש [כאָדעש], חדשים [כאָדאשים] —

1. א נייער. בגד חדש — א נייער
בגד. ויקם מלך חדש (שמות א ח)—
עס איז אויפגעשטאַנען א נייער מלך.
2. פירות פון נייעם יאָר (היפך: ישן).
ער עסט ניט קיין חדש. 3. חדשות
— נייע (ישעיה מב ט). חדשים מקרוב
באו (דברים לב יז) — גאַנץ נייע
נייע. חדשים לבקרים (איכה ג כג) —
יעדן מאַרגן עפעס נייע. פנים חדשות
— נייע געסט (פאַראַדירט : פנים
חלשות). 4. חדשים זע: חודש.

חדש ימינו כקדם (איכה ה כא) — באַניי
אונזערע טעג ווי פריער. עס וועט
זיין חדש ימינו כקדם.

ח"ו == חס ושלום.

חוב, חובות — שולד (יחזקאל יח ז).
בעל חוב — דער שולדיגער, דער
לווה (אין תלמוד: אויך דער מלווה).
שטר חוב — וועקסל.

חובב, חובבים — ליבט (דברים לג ג).
חובב ציון, חובבי ציון — ליבהאָפּער
פון ארץ ישראל. חובב שפת עבר—א

חול המועד סוכות. (קאטאָוועסדיק; חול המועד פורים, חול המועד שבועות) שיחת חול, שיחת חולין — ניט הייליגער שמועס. דבר חול, דברי חול — ניט הייליגע זאך (פארציי- דירט: דבר לצד, דברי לצד), לימודי חול — וועלטלעכע לימודים. כחול הים זע: כחול.

חולץ — חוץ לארץ.

חולצות [כאַלצאַס], חולצות — קראַנקע הייט, (פון חולה, ווי משוגעת פון משוגע), חולצות, חולצים, חולצות [כאַלצאַס] — קראַנקער (בראשית מח א), חולה מסוכן — געפערלעך קראַנק. חולה מעיים — מאַגן-קראַנק, חולה נופל — עפילעפטיקער, די נשמה איז אים חולה. חולאים ווי די גוים (ד.ה. מאכן זיך קראַנק), פיקוד חולים — דאָס באַזוכן פון קראַנקע. רופא חולים — א רופא, זע: חלי, מבקר.

חולץ זע: חלי חלין זע חול.

חולם — פון די נקודות, חולם נאָו נו (קאטאָוועס).

חולנית [כאַלצאַס], חולניות — קרענקע לעבע, הוא ירפא את החולנית (סידור) — ער זאָל היילן די קראַנקע.

חולץ — דער וואָס גיט חליצה.

חולק — 1. טיילט. חולק עם גנב (משלי כט כד) — דער וואָס טיילט זיך מיט אַ גנב, חולק כבוד זיין — אָפגעבן כבוד, כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב — וואו עס האַנדלט זיך אום חילול השם, טיילט מען ניט קיין כבוד א לערער (תלמודיש), 2. ווידערשפרעכן, כל החולק על רבו כאילו חולק על השכינה — ווער עס ווידערשפרעכט זיין לערער, איז ווי ער וואַלט ווי- דערשפרעכן גאָט (תלמודיש).

חולט, חולטים — אַ פאָדים (פראשית יד כג) אַ חולט פון ציצית, חולט המשולש לא במהרה ינתק (קהלת ד יב) — אַ דרייפאָכער פאָדים רייסט ניט, חולט של חסד, חולט של חן — אַ צוג פון חסד, פון חן, חולט השדרה [האשערע] — רוקן=ביון (תלמודיש), חולט השערה זע כחולט.

חוטא, חוטאים — זינדיגער (משלי יג כר), חוטא וּכחטיא (מלכים א יד טז) — דער וואָס זינדיגט און כאַכט זינדיגן, אין אדם חוטא ולא לו — אַ מענטש זינדיגט נאָר צום אייגענעם נוצן, שלא יהא חוטא נשכר — כדי דער חוטא זאָל ניט האָפן קיין ריווח פון זיין זינד (תלמודיש), חוטא נען, חוטא בעגל זיין (לויט שמוח לב), חוטבי עצים ושואבי מים (יהושע ט כא) האלצהאקער און וואַכערשעפער.

חוטם — אַ נאָז, דער מלאך רומה גיט אַ שנעל אין חוטם, בעל החוטם — אַ שטאַלצער, אָדער אַ גדול (תלמודיש),

חוכא וטלולא (אָדער וואַטלולא) — געלעכטער און שפאָס (תלמודיש), חוכא וטלולא מאַכן פון עמיצן.

חוכר, חוכרים — אַרענדטאָגער, זע: חכירה.

חולץ, חולצין — ניט הייליג, וואַכעדיק, פראַסם, להבדיל בין הקודש ובין החול (ויקרא יו), להבדיל בין קודש לחול (סידור) — צו אונטערשיידן הייליגס און ניט-הייליגס, מוסיפין מחול על הקודש — מען ליגט צו פון חול צו קודש (תלמודיש), עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות — מאַך דיין שבת וואַכעדיק און קום ניט אָן צו מענטשן (תלמודיש), חול המועד (תלמודיש: חולו של מועד) — די וואַכעדיקע טעג פון פסח און סוכות, ימות החול, חול המועד פסח

ומלווה (תהלים לו כו) — ער דער= פארעמט זיך אין לייט. אהה חונן T. חונף, חונפים — חנפ'עט, זאָגט חניפות.

חוסר — דאָס פעלן, חוסר לחם (עמוס ד ו) — דאָס פעלן פון פרויט, בעירום ובחוסר כל (דברים כה מח) — נאָקעט און מיט גאָר= ניט.

חופה, חופות — באַלאַצקין, אונטער וועלכן דער חתן איז מקדש די בלה. חופה-קידושין, שמעלן אַ חופה, א שמילע חופה, מין חופה צו נאָכט, חופה=וועטשערע, ראוי לחופה — הייראָטספייאויג, שמונה עשרה לחופה — מיט 18 יאָר אונטער די חופה (תלמודיש), דערציען א קינד לחופה ולמעשים טובים (סידור).

חופיק = חונה פה קהילת...

חויץ — 1. דרויסן, חויץ לארץ — אויסלאַנד, פירות חויץ לארץ—אויס= לענדישע פירות (תלמודיש), בשר חויץ — פלייש פון פרעמדער שחיטה, מבית ומחוץ (בראשית י יד) — פון אינעווייניק און פון דרויסן, מבחוץ— פון דרויסן, שטיין מחויץ למחנה (ויקרא יד ג) — אויסער דער מחנה, מן השפה ולחוץ— נאָר מיט דעם מויל, 2. אַחוץ, אויסער (קהלת ב כה), חויץ לזה אַחוץ דעם, אַחוץ זיין שאָרן אויף אונז געזאָגט.

חוצפא — פרעכהייט, העזה, בעיקבות משיחא חוצפא יסגא— פאָר משיח'ס קומען וועט די חוצפא גרויס ווערן, חוצפא אפילו כלפי שמיא מהניא — חוצפא ניצט אפילו ביי גאָט (תלמודיש), גאָט זאָל אָפּהויטן פאָר אידישע חוצפ= פא, חוצפאניק, זע חצוף

חולשא — שוואַכקייט, חולשא דלבא — האַרץ=שוואַכקייט (תלמודיש) זע: חלשות.

חומס, חומסים — כאַפּט, ראַבעוועט (משלי ח לו), זה חומס וזה רומס — דער כאַפּט און דער טרעט, זע: חמסן.

חומץ — עסיג (במדבר ו ג), חומץ פן יין — אויף א רשע פן צדיק.

I. חומר — 1. לייט, בחומר ובלבנים אַרבעטן— מיט לייט און ציגל, (שמות א יד), כחומר ביד היוצר (ירמיה, יח ד) — ווי לייט אין די האַנט פון פון טעפער (פאראַדירט: כחומר ביד השמיך= לער), 2. מעטערעיע, גשמיות, אָג= שמאָפן דעם חומר (ד, ה, דעם גוף), נערן דעם חומר אויפן חשבון פון דער נשמה, דער חומר און די צורה — דער אינהאַלט און די פאָרם.

II. חומר, חומרים אָדער חומרא, חומרות — דערשווערונג (היפך: קולא), נותנים עליו חומרי מקום שיגא משם — מען לייגט אויף אים אַרויף די דערשווערונג פון דעם אָרט, פון וואַנען ער איז אַרויס (תלמודיש), קל וחומר — „לייכט און שווער“ (זע אונטער מל), זע: מחמיר.

חומש, חומשים — אַ פינפט=חלק, חמשה חומשי תורה — די פינף חלקים פון תורה (תלמודיש), ער לערנט חומש מיט רש"י (ד, ה, תורה).

חונה — וואָהנט (תהלים לד ה), „החונה פה קהילת...“ — דער וואָס וואָהנט דאָ אין דער קהילה N, (פון ארב), חונן — אַ דערבאַרעמדיגער, צדיק חונן ונותן (תהלים לו כא) — דער צדיק דערבאַרעמט זיך און גיט, חונן

יחרץ געלמ). אפ'חורשין אונמער-
קויפן (אפשר איז ריכטיקער: חרשי) זע

II. חרש

חוש חושים — געפיל (א יוב כב), די
פינף חושים: חוש השמיעה — דאָס
הערן, חוש הראייה — דאָס זעען,
חוש הטעם — דער מעס, חוש
הריח — דאָס שמעקן, חוש המישוש
— דאָס טאָפן, זיין פא אַלע חושים,
דער קראַנקער איז כמעט אָן חושים,
איך האָב אין דעם קיין חוש ניט,
זעען בחוש.

חוּשד זיין — פאַרדעכטיגן, החושד
בכשרים לוקה בגופו — ווער ס'איז
חוּשד אומשולדיק ווערט אַליין פא-
שמרָאָפּט (תלמודיש). כבדהו וחשדהו
— גיב אים אָפּ כבוד און זיי אים
חוּשד, זע: חושד.

חוּשים (בראשית מ כג) N. אַ טויפער
(תלמודיש). ביזא א חושים, חושים/דיק.

חוּשך — פינצמער (ברישת א ב),
חושה ואפילה, חושך מצרים, עם טומ
יז אָפּ חושך חושך/דיק, פאַרחושך/ט
חוּשן — פון די 8 בגדי כהונה
(שמות כה ד), חושן ואפור, חושן המשפּט
(שמות כה ל).

חוּשש זיין — מורא האָפן, זע: חייש,
חשש.

חורת (כאואס) דעת — מיינונג, זע:
דעת.

חורתם — זיגל, פעטשאט (בראשית לח יח),
פאַרחתמענען מיט א חורתם.

חזה (שזות כט כז) — ברוסט, חזה ושוק
(שמות כט כז) — ברוסט און שענקל
(וואָס געהערט דעם פה).

חזיר [כאַזער], חזרים [כאַזיררים] — שוויין
(ויקרא יז) מריף ווי חזיר, עסט חזיר

חוצץ—טיילט אָפּ, דבר חוצץ, זע חצוי-
צה, מחיצה.

חוק, חוקים אָדער חוקה, חוקות
געזעץ, חוק ולא יעבור (תהלים קמח ו)
— א געזעץ, וואָס בע מאָר ניט עובר
זיין, חוק לישראל (שופטים יא לט)
— א געזעץ ביי אידן, חוקת הגוי
(ויקרא כ כג)—גויאישע געזעצן, על פי
חוק—לויט געזעץ, על פי חוקי הטבע
— לויט נאַטור-געזעצן.

חוקר זיין—פאַרשן, חוקר, חוקרים —
פאַרשער, פילאָזאָף, חוקר ודרוש זיין
זע דורש, זע חמירה.

T. חוקת

חור חורים—לאָך, שמואל א' יא יד) מור-
מע, בחורים וסדקים — אין לעכער
און שפּאַלטן.

חורבא, חורבות—רוינע, א קול פון
א חורבא, עם איז אַנפאַלמע חורבא,
חורבן, חורבנות—זע שמערונג, חורבן
ירושלים, חורבן בית המקדש, א חורבן
איז מיר; א חורבן בית המקדש איז
דאָרט געווען, חורבן הבית, חורבן
בית ראשון, חורבן בית שני—דער
חורבן פון ערשטן, צווייטן בית
המקדש, אָנמאכן א חורבן, צרות
מיט חורבנות.

חורג, חורגים, נקיבה חורגת, חורגות
— קרובים דורך א חתונה
(תלמודיש). אבי חורג—מיין שטיף=פאָ-
טער; אחותי חורגתי—מיין שטיף שוועם-
טער; אחי חורגי — מיין שטיף=ברוי-
דער; אמי חורגתי — מיין שטיף=מו-
טער; בני חורגי—מיין שטיף=זון; פתי
חורגתי—מיין שטיף=כאָטמער.

חורין און בן חורין—פרייער (קהלת י יז),
ניט קיין קנעכט, בת חורין—א פרייע,
חורש—שווייגנדיק (תהלים כה א), שוחד
חורש—געלמ פאַר שווייגן (=לא

האָט פאַדרענגט ישראל מיט געוואַלט.
 ויקרא אל אלהים בחוקה (יונה ג ה)
 — ער האָט גערופן צו גאָט מיט
 א שטאַרקן קול. בחוקת ה' (ישעיח יא)
 = ב'יד חוקה.

II. חזקה — (כאַזאַקע) — אייגנטום=

רעכט. אומפאַוועגלעכע דערווערפט
 מען בכסף, שטר וחוקה — דורך
 געלט, שטר און חוקה (תלמודיש).
 נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זו
 חוקה — ווען ער האָט פאַרשלאָסן.
 אָפגעצוימט אָדער וויפיל ניט איז צע=
 שטערט, איז א חוקה. דרוי יאָר איז
 א חוקה. 2. אָנגענומען. חוקה אין
 אדם מעיז בפני בעל חובו — עס
 איז אָנגענומען, אָ א מענטש איז
 ניט פּרעך קעגן זיין מלווה. האָפן
 אף עפעס א חוקה, א חוקה גמורה.
 בחוקת איסור, בחוקת טומאה, בחוקת
 סכנת — אָנגענומען, אָ ס'איז
 פאַרבאָטן, טמא, געפערלעך (תלמודיש).
 חזרה [כאַזאַרע] — צוריקגאַב. געפן
 חזרה — אויסגעפן קליינגעלט, און
 איד ווידערשפרעכן.

חזרין [כאַזערו] — ווידערהאַלן, איבער=
זאָגן. (תלמודיש: הלומד תורה ואינו חוזר
 עליה). איבער'חזרין די פרשה. איבער=
 חזר'ונג.

חזרת הש"ץ — דאָס איבער'חזרין די
שמונה עשרה פון חזן.
חזרת [כאַזערעס] — כרוין, סאַלאַט
(פיים סדר). (כאַזערעס אַלס נקבה פון חזיר)

זע: חזיר

חמא [כעט]. חמאים [כאַטאַאים] — זינד.
 חמא מות (דברים כב כו) — א טויט-
 זינד. אָפּוואַשן זיך פון א חמא. על
 חמא שחמאתי T. זיך שלאָגן על
 חמא. אויסגעטראַכטע חמאים. את
 חמאי אָני מוכיר (בראשית מא ט)
 אַיך דערמאָן מייע זינד.

און פאַלעקט זיך. חזיר כשר פיסל
 (לויטן תלמודיש: חזיר מפטיט את טלפיו כלומר
 אני טהור — א חזיר שטרעקט אויס) זיינע
 געשפאַלטענע קלוינע ווי צוזאָגן : איך בין כשר).
 חזיר אויב איך ווייס (א שביעה) —
 זע אסור. שלאָגן זיך אַרום מעשה
 חזרים. ער איז א חזיר פון די ענז
 גלישע חזרים. חזירשער פּיין. פאַר=
 חזירן די שטוב, ס'איז א חזיר=שטאַל.
 פון א חזיר=עק (אָדער פון א חזירשן
 אויער) קען מען קיין שמריימל ניט
 מאַכן. ער האָט הנאה פון זיין חזירשן
 לעבן. חזיר, האָסט געלט? זי מין
 מחוהין. אויסחזרין — אויסוידלען.
 נקיבה: חזירטע, חזירת, חזרת (כאַזירעס).
 זע דבר אחר.

חז"ל (כאַזאַל) — חכמינו זכרונם

לברכה. אונזערע חז"ל האָפן געוואָגט.
 חזן [כאַזן], חזנים [כאַזנים] — בעל
 הפילה. שליח ציבור. ציקלט זיך ווי
 א חזן. חזנים — נאַראַנים. חזנדל.
 חזנטע. חזנות (כאַזנעס) — דער
 אַכט פון חזן. זיין זינגען זיין ליטע=
 ראַטור.

חזק (דניאל יט) — "שטאַרק זיך"
 (אַן אויסרוף דעם, וואָס ענדיקט די תורה)
 חזק חזק ונתחזק — שטאַרק זיך
 און מיר וועלן זיך שטאַרקן. (פאַראַדירט:
 חזק חזק — דער קוגל איז גע=
 שמאַק). חזק ואמץ (דברים לא ו) —
 שטאַרק זיך.

חזק [כאַזאַק]. נקיבה חזקה [כאַזאַקאָ] —
 שטאַרק, ב'יד חזקה (שמוח וה) —
 מיט א שטאַרקער האַנט. מציל עני
 מחזק ממנו (תהלים לה י) ער ראַטעוועט
 דעם אַרעמאָן פון דעם, וואָס איז
 שטאַרקער ווי ער.

I. חזקה [כאַזעק] — געוואַלט. לחץ את
 ישראל בחזקה (שופטים ד ג) — ער=

חיב וע חיוב.

חיבה — ליבשאפט. חיבה יתירה — א גרויסע ליבשאפט. (תלמודיש) חיבת הקודש, חיבת ציון — ליבשאפט צו הייליקייטן, צו ציון, וע חובב, חיבוב — דאס ליבן, חיבוב מצווה, חיבוב — דאס שלאגן (פון «חבט» — שופטים ו יא). חיבוב הקבר — דאס שלאגן אין קבר (דער מלאך המות זאל דעם נפטר שלאגן מיט א קייט פון אייזן און פייער דריי מאָל, און די אברים פאלן פאנאנ- דער, די ביינער צעשיטן זיך און ער ווערט שטויב אין אש. די יסורים פון חיבוב הקבר האָבן אַפילו צדיקים גמורים, קינדער און נפלים, באַפרייט זיינען נאָר די, וואָס שטאַרבן ערב שבת און וואָס לעבן אין ארץ ישראל). חיבוב ערבה — שלאגן הושענות, חיבוב ידים (משלי ו י) — דאָס צוואַ מענלייגן די הענט, פוילקייט, בחיבוב ידים.

חיבור, חיבורים — דאָס צוואַמענע זעצן (פון געדאנקען, ווערטער, צאָלן) 1. א פון, שרייבן, מאַכן א חיבור, וע מחבר, געפונדענע ווערטער אין א זאץ, „בא אכט יאָר לערך האָב איך שוין געלערנט חומש מיט חיבור מיט אלע אויסרעדענישן פון רש"י" (מענדעלע) 2. אין דיקוד: ואו החיבור, 3. אין חשבון: ארציאן (היפוך: חיסור), מאַכן א חיבור.

חידה, חידות — רעמעניש (שופטים יד יב). **חידוש, חידושים** — ניס, אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש — אין שול איז תמיד נייע דערקלערונגען (תלמודיש). חידושי מהרש"א — די נייע דערקלערונגען פון מהרש"א, קיין חידושים האָט ער ניט אויפגע- מאַן, באוויזן, חידושים האַרכן, שטאַט

חמאת [כאַטעס], **חמאות** — זינד, קרבן חמאת (ויקרא ד כד) — קרבן פאר א זינד, חמאות נעורים (תהלים כה ד) — יוגנט=זינד.

חמאתי [כאַטעס] — „איך האָב גע- זינדיקט" (יהושע ז כ), מה חמאתי (בראשית כ ט) — מיט וואָס האָב איך געזינדיקט? חמאתי, עונית — איך האָב געזינדיקט, איך האָב גע- מאַן פאַרקערט, על חמא שחמאתי לפניך — אויף די זינד, וואָס איך האָב געזינדיקט פאַר דיר (סידור). ער שלאַגט זיך אין האַרצן חמאתי (אַדער: על חמא שחמאתי).

חמוף [כאַטוף], נקבה: **חמופה** — געכאַפט, מיתה חמופה — א פלוצימדריקער טויט, אָמן חמופה — א ראשער אמן (תלמודיש). אין דיקוד: קמץ חמוף.

חמים וע הימים.

חמף [כאַטעף] אין דיקוד: חמף = סגול, חמף: פתח חמף: קמץ — פון די נקודות. **חי** [כאי] **חיים** — לעבט, גר ותושב וחי עמך (ויקרא כה לה) — דער גר ותושב זאל לעבן בא דיר, על כרחך אתה חי — קעגן דיין ווילן לעבט סמו (תלמודיש), 2. לעבעדיק, בעל חי, בעלי חיים — א לעבעדיק וועזן, אבר מן החי — אנאבר פון א לעבעדיקס, חי העולם (דניאל יב ז), חי העולמים (סידור, טיטל פון גאַט) אל חי וקיים (סידור) — טיטל פון נאָט, ווערט געזונגען אין דעם שבתדיקן מעריב אַנדערש איידער אין א פראָסטן גיי שריי חי וקיים, א פראָסטער חי וקיים, וע חיה, חיים, ח"י [כאי] — 18, מנדר זיין ח"י רובל, ח"י פעמים ח"י רובל פסף — 18 רובל, 18 מאָל 18 רובל, (פעיאראטיוו) ח"י קאק (אנשטאַט: קארבן) סערעבראָם.

העברייאזמען.

פון ארור המן פיו ברוך מרדכי
 (תלמודיש). 2. שולדיק (היפך: זכאי).
 איש פלוני אתה חייב — N. דו
 פיוט שולדיק (תלמודיש). חייב כרת,
 חייב מיתה, חייב מלקות (סידור) —
 פארדינמ כרת, מיתה, מלקות. בעל
 חייב — דער וואָס איז שולדיק דעם
 אנדערן.

חייט [כאיעט], חייטים [כאיעטס] —
 שניידער.

חיים [כאיים] — 1. רבים פון «חיי».
 בעלי חיים — לעבעדיקע ווען.
 צערבעלי חיים, מוס חיים (בראשית כי יט)
 — „לעבעדיקע וואסער“, אין זין
 ברצנפן. 2. לעבן. החיים והמות
 (דברים ל יט) — לעבן און מויט. חיים
 של פרנסה (סידור) — א לעבן
 מיט פארדינסט. זע: לחיים. חיים
 טובים — א גוטן לעבן. אַפרייסן
 יענעס דעם חיים טובים. חיי
 [כאיע] — „לעבן פון...“ חיי עולם
 (דניאל יב ב) — אייביק לעבן. א
 חיי שעה איז אויך גוט. מנחים די
 עולם ועוסקים בחיי שעה —
 זיי פארלאָזן דאָס אייביקע לעבן און
 נעמען זיך צו חיי שעה (תלמודיש).
 לחיי העולם הבא — צום קומעדיקן
 לעבן, צו עולם הבא. חיי אדם T.
 חיי שרה T. חייך קודמין — דיין
 לעבן איז פילכער (תלמודיש).

חייש — ער האָט מורא. חיישין —
 מיר האָבן מורא (תלמודיש).

חיר [כאאיל]. היילרות [כאיעלעס] —
 1. קראפט, מאכט. לא בחיל ולא
 בכוח כי אם ברוחי (זכריה ד ו) —
 נישט מיט קראפט, נאָר מיט מיינ גייסט.
 איש חיל (שופטים ג כט), אנשי חיל
 (בראשית מז ו) — מיכטיגער מאַן.
 א ברירה, אשת חיל (רות ג יא) —

איז גענאָנגען קיין אויף חידושים.
 א חידוש נפלא, חידושים ונפלאות.
 ס'איז חידוש'לאך. ער חידוש'ט זיך,
 עס חידוש'ט מיך נישט, שטייט פאַר'—
 חידוש'ט.

חיה [כאיע], חיות [כאיעט] —

נקיבה פון חי (בראשית ז יד). בהמות
 און חיות. חיה רעה (בראשית לו כ)
 — א פיוע חיה. ווילדע חיות.
 חיה'מיטשן [כאיעטשן], אפ'חיה'מיטשן א
 צעטרעטן הינדעלע. חיה N. אלמנה
 חיה זע: אלמנה.

חיוב [כי—יוב], חיובים — פליכט,
 התחייבות. ס'איז א חיוב צו טרינג
 קען, בחיוב — פאָזיטיוו.

חיונא [כי—ינע], דערנערונג, דאגות
 חיונא — דאגות פרנסה. ציען, האָבן
 חיונא, פארדינען אויף חיונא.

חיות [כי—יעט, כאיעטס] — דאָס לעבן.
 אַרויסציען דאָס חיות. ער ווייס פון
 זיין חיות נישט, סכנת נפשות —
 חיות נישט זיכער! ס'איז א חיות
 וואָס מען לעבט אויף דער וועלט'
 (שלום עליכם). זי איז מיינ חיות. מען
 חיות'ט זיך דערמיט.

חיווק — פארשטארקונג. דברי סופרים
 צריכין חיווק — די חקנות פון די
 סופרים האָבן נויטיג א פארשטארקונג.
 חיווק אמונה, חיווק החברה.

חיטים, חיטין — ווייץ (שופטים ו יא).
 מעות חיטין — געלט אויף מצות
 (פאר אַרימעלייט) = קמח=פסח.

חיי זע: חיים.

חייב [כאיעוין], חייבים [כאיעוויים] —
 ער מוז (היפך: פטור). חייב איניש
 לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין
 ארור המן לברוך מרדכי — מען
 מוז זיך אזוי אַנטרינגן אום פורים,
 אז מען זאָל נישט וויסן דעם חילוק

חינוך — דערציאונג. קטן שהגיע לחינוך — א שולפייאג קינד (תלמודי). דרכי החינוך — פע= דאגאגיק. מוסדות החינוך — דערציי= אוינגסאנשטאלט.

חינם — אימויסט. שונאי חינם (תהילים לה יט) — די וועלכע האסן מיך אומויסט. שנאת חינם (סידור) — אומויסטע שנאה. בחצי חינם זע בחינם.

חיסור — אין חשבון: סופמראקציאן (היפך: חיבור).

חיסרון זע חסרון. היפה N. חיפוש — דאס זוכן (אין ספר תורה פארן לייענען). זע מחפש.

חיצון — אויסווערטיק, וואס איז מחוץ. ספרים חיצונים — אויסווערטענע ביכער (ניט פון די עשרים וארבע).

חיקוי — נאכמאכונג. זע מחקה. חירום — פארטילגונג. בשעת חירום — אין צייט פון פארטילגונג, פון מלחמה (תלמודיש).

חירוף — לעסמערונג. חירוף וגידוף. זע מחרף. חירוף נפש — זעלבסט= פארלייקענונג (לויט שופטים ה יח: חרף נפשו למות).

חירות — פרייהייט. מעבדות לחירות — פון קנעכטשאפט צו פרייהייט. זמן חירותנו² — די צייט פון אונז זער באפרייאונג.

חירק — פון די נקודות (אין דיקדוק). חית [כעס] — דער נאָמען פון אות ה. אריינלייגן אין (דער) חית (= אין חרם).

חיתוך — דאס שניידן. חיתוך הדיבור — דיקציע. זע דיבור.

חכירה, חכירות — ארענדע. תן לי חכירות של שתי שנים — גיב מיר חכירות פאר צוויי יאָר (תלמודיש).

מיכטיגע פרוי. אשת חיל מי ימצא (משלי לא י) — ווער געפינט א ווייב אַ ברויה? (ביי מענדעלע אויך אין רבים: אשת = חיל). גבור חיל (שופטים יא א) — העלד. 2. ארמיי, סאלדאטן. שר החיל (שמואל ב כד ב) — קאָמאנדיר (אין תנ"ך איז דער רבם „היילים“ שרי החיילים — מלכים א' טו,ב). חיל מאכט הש=בנו=נאָזר.

חילוף — פארשוועכונג (היפך: קידוש). חילול הקודש, חילול שבת, חילול השם — פארשוועכונג פון אַ היי= ליגע ואך, פון שבת, פון גאָטס נאָ= מען (תלמודיש). ס'איז א חילול השם פאר די גוים. זע: מחלף.

חילוף, חילופים (חילופין) — 1. א פייט. מאכן א חילוף—זיך פייטן. „איך האָב אים אין חילוף אָפגעגעבן הגרות, תקון=שבוועות לעך, הה'עלעך... און ער מיר—מענה=לשוין'ס, תפילה = זכ'ים“ (מענדעלע). דער חילוף פון „ס“ און „ס“ קומט פאָר אין דרוק, חילופי דברים, חילופי דעות, חלופי נוסחאות — פארוועקסעלונג פון ווערטער, מיינונגען, מעקסטן, וחילופיהן בגולם — דער היפך פון די אייגנזשאפטן זיינען באַ א נאָר (תלמודיש). 2. א וועקסל. חילוף = כתב, חילוף= פרוי, א חילוף איז א חלף.

חילוף עצמות — פיזישע געזונט, דאָס טורנען. חיים של חילוף עצמות — א געזונט לעבן (סידור).

חילוף, חילופים — 1. אונטערשייד, נפקא=מינה. ס'איז א גרויסער חילוף פון צוואַנג ביז טאָן, וואָס איז דער חילוף? חילופי דעות זע חילופי= דיעות. 2. אין חשבון: דיוויזיאָן (היפך: כפל).

חינא זע: היפוף.

חכם [כאָכמױס], חכמים [כאכמױס]

1. א קלוגער. חכם ונבון, חכמים ונבונים (דברים א יג). — קלוג און פאַרשטענדיק. הולך את חכמים יחכם (משלי יג ב) — ווער עם גייט אום מיט קלוגע ווערט קלוג. א חכם בלילה טיפּש ביום. א חכם פון מה נשתנה, פון הגדה, חכם עדיף מנביא — א קלוגער איז העכער פון א נביא, חכם להרע — קלוג אויף שלעכטס, חכם לכשירצה — א חכם ווען ער וויל (תלמודישי). נקבה: חכמה (שמואל ב' יד ב), חכמת [כאכעױמעס], חכמנית [כאכמאניס, כאכמאניס] — א קלוגע, לבחי המהוללה החכמנית — צו מיין טאָכטער, די געלויבטע די קלוגע (אין בריוו). ס׳— פערלאַטיוו: חכם מחוכם (משלי ל כד).
2. א געלערנטער, חכם — ספרדיש שער רב, חכמינו זכרונם לברכה — אונזערע חכמים, זייער אָדיינקען זאָל זיין געבענטשט, חכמי [כאכעױ] אומות העולם, חכמי הגמרא, חכמי ישראל — די געלערנטע פון די גוים, פון דער גמרא, פון ישראל, חכמי ליוזשאנקע (= במלנית).

חכמה [כאָכמען], חכמות [כאכמעס] —

1. קלוגשאַפט, ראשית חכמה יראת ה' — דער אָנהייב פון קלוגשאַפט איז מורא פאַר גאָט (ההילים קיא י). ס'איז א חכמה און ניט קיין מלאכה (תלמודישי). טרינקען איז א חכמה, ניט קיין מלאכה (והראיה — שבת און יום טוב טרינקט מען). ס'איז א קנאַפע חכמה! מיט אייגענער חכמה דערנאָנגען? חכמה מפוארה בבלי מכוער — א שיינע חכמה אין א מיאוסע כלי (תלמודישי). אין חכמה ואין תבונה ואין עצת לנגד הו (משלי כא ל)

— קעגן גאָט העלפו קיין חכמות ניט, טובה חכמה מנבורה — קלוג= שאַפט איז פעסער פון שטאַרקייט (קהלח ט טז). חכמת — ״די חכמה פון...״ חכמת המסכן בזויה (קהלח ט טז) — די חכמה פון אַרימאָן איז פאַראַכט. 2. וויסנשאַפט, חכמת החשבון (אריטמעטיק), חכמת הטבע (פיזיק), חכמת היד (כיראמאנטיע), חכמת יון (גריש כישע וויסנשאַפט), חכמת ישראל (אָדער: חכמת היהדות) — וויסנשאַפט פון אידנטום, חכמת הפרצוף (פיוזי אָנגנאַמיק), חכמת הרפואה (מעדיצין) א.א.וו, אַלע שבע חכמות (ליט משלי ט א). 3. וויין, פי ידבר חכמות (ההלים ט ט ד) — מיין מויל וועט זאָגן וויין, ער האָט געזאָגט א חכמה (פאראדירט: א כאכע). חכמות אָן א זייט! חכמהין זיך איבער N. זע ח״ן.

חל׳ זיין — פאלן, יום כיפור שחל להיות בשבת — א יום כיפור, וואָס איז געפאלן אויף שבת (תלמודישי). דאָס געזאָגטע איז איז ניט חל אויף אונז, אויף אונזער פאַל.

חל׳אים, חל׳את זע חול׳אים, חול׳את. I. חלב [כאַלעױן] — מילך. ארץ זבת חלב ודבש — א לאַנד וואָס רינט מיט מילך און האָניק (שמות ג ח). דבש וחלב תחת לשונך (שיר השירים ד יא) — האָניק און מילך איז אונטער דיין צונג, בשר בחלב — פליישקס מיט מילכיגקט (תלמודישי).

II. חלב [כעילעױן] — פעט, (ויקרא ז כד). חלבו ודמו — זיין פעט און בלוט, חלבינע ליכט.

חלבנה (שמות ל לד) — פון פיטום הקסורת.

חלה [כאַלען], חל׳ות [כאַלען] — פרויט, ווייס פרויט, חלה נעמען (לויט

אויף יענער וועלט אין גן עדן. ער האָט אויף זיך אָנגעטאָן אַ חלוקא דרבנן (פון אַ צבועיק).

חֲלוּקָה — פאַרטיילונג פון די נדבות אין ארץ ישראל. חֲלוּקָה-געלט. אַף חֲלוּקָה גייען די פּוּשקעס „רבי מאיר בעל הנס“. לעבן פון חֲלוּקָה.

חֲלוּקֵי-דִיעוֹת — מיינונג-פאַרשידנהייט. פלוגתא. צווישן זיי איז אַנטשטאַנען אַ חֲלוּקֵי-דִיעוֹת. זע **חֲלוּקָה**. **חֲלוּקָה**. **חֲלוּשׁ** [כאַלעש] — אַ שוואַכער. זע **חֲלוּשׁ**.

חֲלוּי [כאַלין] — קראַנקהייט. **חֲלוּי רע** (קהל ו א) — אַ בייזע קריינק (דערפון דער אײראָפּײאַישער נאַמען פון אַ קריינק: כאַ-לע-רע). **חֲלוּי-נּוּפֵל** — עפּילעפּסיע. **חֲלוּי-מַעִים** — מאַגן-קראַנקהייט. כל חֲלוּי וּלֹא חֲלוּי-מַעִים — יעדע קראַנקהייט נאָך נײַט מאַגן-קראַנקהייט. (תלמודיש). **חֲלוּי-נַעֲן**, **חֲלוּיֹת**—חולאת.

חֲלוּלָה (איוב כו ה) — „וּחֲאָכַדְיָק“. אַנ-אויסדרוק פון שבועה, ווי „אַסִּירָה“. «חזק» חֲלוּלָה וּחֹס («חס» איז דער פּרגום פון «חלילה»). חס וחלילה. זי וועט חֲלוּלָה פאַרשפּעטיקן אין כּעאַטער.

חֲלוּפָה — אַ בײַט (איוב יד יד). זע (אָדער וו) חֲלוּפָתִי (סידור) — דאָס איז מײַן בײַט.

חֲלוּפּוּשְׁנִיק זע **חֲנוּפָה**.

חֲלוּצָה — דאָס אויסציען דעם שו (לויט דברים כה ה — י). חֲלוּצָה = שו. שטר-חֲלוּצָה, מצוות חֲלוּצָה (תלמודיש).

I. חֲלוּל [כאַלען] — דער רוים. חלל העולם — דער וועלט-רוים (תלמודיש): חללו של עולם. (חללא דעלמא). «עס עפנט זיך אַ טירל און צווי קעפּ ווייזן זיך אינס חלל» (פרץ).

II. חֲלוּל [כאַלעל] — אַ פאַרשוועכטער בוחן, אַ פּכּוּלִיעֵר (ויקרא כא ז: חללה).

במדרב טו כ). ס'קלעקט נײַט די חלה אויף אַ מוציא. אַרְאָפּנעמען חלה (אין זין: דאָס ערשטע פאר יד).

חֲלוּל זע **חֲלוּלָה**.

חֲלוּם [כאַלעם] **חֲלוּמוֹת** [כאַלעמעס] — מרוים. כחלום יעוף (איוב כח) — זוי אַ חלום פליט פאַריבער. גם אני בחלומי (לויט בראשית מ טז) — איך בין אויך דאָ (אייגנטלעך: איך האָב אויך געזען אין חלום). תענית חלום — אַ תענית צוליב אַ בײַזן חלום. אין חלום בלא דברים בטלים — נישטאָ קיין חלום אָן נאַרעש-קײַטן. אדם יש כאן ורואה חלום באספמיה — דער מענטש איז דאָ און זעט אַ חלום אין שפּאַניע. כל החלומות הולכין אחר הפה — אלע חלומות גייען נאָך די דערקלערונג (תלמודיש). בעל החלומות (בראשית לו יג) — אַ מלאך. דער חלום איז מקיים געוואָרן. ס'חלום ט זיך אים. ער איז פאַר-חלום'ט. ער חלום'ט אַף דער וואָר. איז דאָס אַ חלום צי וואָר? ער גייט אום ווי צו חלום (ה. ה. פאַר-טראַכט). אַ פינצטערער חלום אַף דיין קאָפּ! איך ווייס נײַט פון קיין פּוּתֵר און פון קיין חלום (פאַראַן אַ פאַרימט בוך «פּוּתֵר חלומות»).

חֲלוּץ [כאַלעץ]. **חֲלוּצִים** — אַ יונגער אימיגראַנט אין ארץ ישראל. אַ חֲלוּצֵל. נאָכה: חֲלוּצָה, חֲלוּצוֹת.

חֲלוּצָה, **חֲלוּצוֹת** — אַ פּרוי וואָס האָט באַקומען חֲלוּצָה. (זע).

חֲלוּק [כאַלוק] — אַ בנה, אַ העמד. חלוקא דרבנן — העמד פון רבנים. כך אוכה לחלוקא דרבנן ולטלית נאה לעולם הפא בנן ערן (סידור) — אזוי וואָל איך זוכה זיין צו חלוקא דרבנן און צו אַ שײַנעם טלית

חֲרָף [כְּאַלְעָף], חֲרָפִים [כְּלֶאָפִים] — שְׁחִימָה: מְעַסֵּר, (עוֹרָא א ט: מַחְלָפִים; תַּלְמוּדִישׁ: סְכִין הַחֹלֶף). צוֹשְׁמִיין מִימֵן חֲרָף צוֹם הָאֵלֹ, אֲוֹנְמַעְרֵן חֲרָף פֻּן אֲוֹלְטִימַאמוֹם. א חֲלוּף אִינוּ א חֲרָף.

חֲרָפֵן [כְּאַלְפֵן], חֲרָפִנִים [כְּאַלְפֶּאָנִים] — וועקסלער, חֲלַפְנוּת. ער עסקנ'ט זיך מיט חֲלַפְנוּת=געשעפט.

חֲרָק [כְּבִילְעָק], חֲרָקִים [כְּאַלְאָקִים] — טייל, חֲלָק כַּחֲלָק (דְּבָרִים יח ח) — צו גלויכע חֲלָקִים, א דרוט=חֲלָק, אײַנֶּ= לײַגן (באַקוּמען) א חֲלָק, חֲלָק לעולם הבא (תַּלְמוּדִישׁ) — חֲלָק עולם הבא, אויף מיין חֲלָק עולם הבא (* שבועה). איזוהו עשיר? — השמח בחֲלָקוֹ — ווער איז אַנְ=עוֹשֵׁר? ווער עס איז צופרידן מיט זיין טייל, חֲלָק ראשון, חֲלָק שני — דער ערשטער טייל, דער צווייטער טייל (פֻּן א בוד). פֶּאָ= דער (הינמער)=חֲלָק (פֻּן א עוף, א בהמה א. דגל) א שעה האָט תּוֹרָה פֶּ (1080) חֲלָקִים.

חֲלָמַת הַלְשׁוֹן — גלאַטע רייד, חֲנִיפָה, חֲלֵשׁ — א שוואַכער, החלש יאמר גבור אני (יזאל ד. י). דער שוואַ= כער זאָגט: איך בין קרעפטיק, חֲלֵשׁ (כאַלעשן) — פּאַלן אין אָנמאַכט, אין חֲלֵשׁוֹת, איך בין שוואַך צום חֲלֵשׁ, עס חֲלֵשׁ דאָס האַרץ, ער חֲלֵשׁ נאָך כבוד, ער חֲלֵשׁ (גייט אום) צו קריג... ער ליגט אַ פאַרחֲלֵשׁטער, חֲלֵשׁוֹת [כאַלְאָשעס] — שוואַכקייט, אַנְ= מאַכט, חֲלֵשׁוֹת=טראָפֵן, זי איז מיאום — חֲלֵשׁוֹת, די אשט=חֲלֵשׁוֹת זיינע (פּאַרְאָדִיע אויף «אשט=חיל»).

ס'איז חֲלֵשׁוֹת צו הערן, דער גאַנצער מעאַמער איז א חֲלֵשׁוֹת, סופער=לאַטיוו: חולש=חֲלֵשׁוֹת, חולש=חֲלֵשׁוֹת.

I. חֵם N. שם חם ויפת (בראשית יא).

II. חֵם זע חֲמִי.

חֵם = חֲמוּם מטה, חֲמוּמִים מטה.

I. חֲמָה — די זון, פרה כחמה (שיר השירים ו י) — קלאָר ווי די זון, שקיעת החמה — זונטאָנמער גאַנג, עס דמדומי חמה — ביי דעמערונג, ימות החמה — זומער, צלחת מרובה מחמתה — מער שאַטן ווי זון, (תַּלְמוּדִישׁ, פֻּן א סוכה).

II חֲמָה [כְּעִימַע] — צאָרן, אף וחמה, ער איז אויף אים אף וחמה, וימלא המן חמה (ספר ג ה) — המן איז געוואָרן מלא חמה, חמתה [כאַמאַסאַ] — איר צאָרן, חמתו — זיין צאָרן, חמתי — מיין צאָרן, אויסלאָזן (אויס= גיסן) כל חמתי צו (אויף) יענעס'ס קאַפּ, על אפי ועל חמתי — קעגן מיין ווילן.

חֲמוּר [כאַמער], חֲמוּרִים [כאַמאַרִים] — אייל (בראשית לב ו). הלכה חמורך טרפון — דין אייל איז פאַרפאַלן, טרפון! (תַּלְמוּדִישׁ), חמור מה הוא אומר — וואָס זאָגט דער אייל? (פרק שירה), וואו דער חמור שטייט זע חמר, חמור נושא ספרים — אן אייל וואָס טראָגט ביכער (פֻּן אַ געפילדעטן נאַר), א חמור=קאַפּ.

חֲמִי [כאַמִי] — מיין שווער, חמיד (בראשית לח יג) — דין שווער, ראו מה בין בני לבן חמי — זעט דעם אונטערשיד צווישן מיין זון און דעם זון פֻּן מיין שווער (תַּלְמוּדִישׁ, ווערטער פֻּן לאה).

חֲמִים, חֲמִין [כאַמִין], מים חמין — וואַרעמע וואַסער, א וואַרעמער גע= ריכט, דער משאַלנט, חמי טבריא — די הייסע קוואַלן פֻּן טבריא (תַּלְמוּדִישׁ), זע פּוֹשְׁרִין, רותחין.

חֲמִימוֹת — היץ.

— 15 (הושע ב ג). חמשה עשר באב — דער 15=טער אין אב, חמשה עשר בשבט — דער 15=טער אין שבט.

חמת [כעמעס] — שלויך (בראשית כא טו). כזרק אבן לחמת — ווי איינער ווארפט א שטיין אין א שלויך (ד. ה. אן א ניצן פאר דעם אינהאלט). חמת מלא צואה — א שלויך מיט צואה. חמתה, המתו, חמתי וע חמה.

חן [כעזן] — 1. שיינקייט. שקר החן והבל היופי (משלי לא ל) — פאלש און נישטיק איז די שיינקייט. מלא חן, עם האָט א ים חן, אַנאַנדער חן, דעם זיבעטן חן, טויזנט חניען, זיך חניען, באַחניען, חניג, חניעוודיק שוואַרצ־חניעוודיק, אַ חן־בראַדעווקע, אַ חן־גריבעלע, ״ער איז א קבצן, מיט אַלע חן־גריבעלעך א קבצן״ (מענדעלע). אומחן, 2. נייגונג, מוצא חן זיין (בראשית י ה; ורח מצא חן בעיני ה'), נושא חן זיין (אסתר ד טו; ותהי אסתר גושאת חן). ״ער האָט מיט אַמאָל פאַקומען חן אין מיינע אויגן״ (שלים עליכם).

ח״ן=חכמה נסחרה — די פאַרבאָרגענע חכמה, די קבלה, יודעי חין — די מקובלים (לויט קהלת ט יא; וגם לא לידועים חן).

חנא N. חנה N.

חנ״ה=חלה נדה הדלקה. ״אזי זיך מקיים די דריי מיצוות חנ״ה אירע״ (מענדעלע).

חנוכה [כאנקעס] — 1. פאַניע־אונג (נתמיה יב כז). חנוכת הבית (יהילים ל א) — די איינווייאונג פון בית־המקדש, 2. דער 8=טעגונגער יום־טוב (פון כ״ה כסלו), חנוכה=געלט, חנוכה־ליכט, חנוכה־לאָמפּ.

חמישי — דער פינפטער. יום חמישי — דאָנערשטיק, שני וחמישי ושני — מאַנטיק, דאָנערשטיק און מאָנטיק, חמישי — די פינפטע עליה ביי קריאת התורה.

חמישים — פופציק, חמס [כאַמאַס] — רויב, ותמלא הארץ חמס (בראשית ו יא) — די ערד איז פול געוואָרן מיט רויב, חמס ושוד (ירמיה ו ז) — רויב און געוואַלט, חמסן [כאַמסן] — רויבער גולן.

חמץ [כאַמעץ] — געזויערטעס, כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל (שמות יב טו) — ווער עס עסט חמץ פאַקומט כרת, בודק חמץ זיין, ביעור חמץ — דאָס אויסראַמען פון חמץ, פטור ווערן פון אַ חמץ, חמץ־דיק, חמץ־דיק מאַכן אַ מיצווה (תלמודיש: מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה) — אָפֿ־לייגן אָפּ ע־פּעטער, מבער חמץ זיין — אַרויסוואַרפן דאָס ניט דערלויב־טע, ״אין די קלייטלעך האָט מען מבער חמץ געווען״ (מענדעלע).

חמר (כאַמאַר) — חמרא וויין, לקבל אלפא חמרא שתה (דניאל ה א) — פאַר 1000 האָט ער געטרונקען וויין, חמרא למריה וטיבוחא לשקיה — דער וויין איז פון דעם בעל הבית און דאַנקען טוט מען דעם וואָס דערלאָנגט (תלמודיש), וואו דער המר שטייט (תלמודיש) חמר למרכב או חמר למשחי — אַ חמור צו רייטן אָדער חמר צו טרינקען?

חבריות — דאָס מאַטעריעלע, גשמיות, חמש [כאַמעש], חמשה [כאַמישען] — פינף, חמש מגילות — די פינף מגילות (שיר־השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר), חמשה חומשי תורה — די פינף חומשים, חמשה עשר

כבוד, התורה חסה על ממונם של ישראל — די תורה שוינט ישראל'ס געלט (תלמודיש). על חיו לא חס על חיי חבירו לא כל שכן — אף זיין אייגן לעבן איז ער ניט חס, א פשיטא שוין אף זיין חברים לעבן 2. תרגום פון „חלילה“: גאט באהיט! חס וחלילה, חלילה וחס. חס ושלום — „פאהיט גאט און עם איז שלום“. חס ושלום לא תהא כזאת בישראל — חיו עם זאל אזוינס ניט זיין אין ישראל. (תלמוד ש.) זע חלילה.

חסד [כעסעד], חסדים [כסאָדִים] —

1. גומסקייט, דער אויבערשטער זאל זיין חסד ניט אָפּטאָן (לויט תהלים סו כ: לא הסיר חסדו מאתי). ער זאל ווייטער טאָן זיין חסד (בראשית מ יד: ועשית נא עמדי חסד). „נאָך מיט חסד: אָרעמע לייט שטאַרבן“. אַנערטל פון חסד! חסד של אמת — א חסד וואָס מע באַווויזט אַ מוימן (רש"י צו בראשית מז כט: „חסד ואמת“). חברה חסד של אמת — חברה קדישא, פחסד עליון — מיט דעם אויבערשטנס גענאָר. גמילות חסד, גמילות חסדים (זע). חסדים טיבים (סיוור) — גומע טובות, 2. פון די עשר ספירות, חסד שפחסד.

חסידה — אין תלמודישן אויסדרוק: כלה

נאה וחסידה — א שיינע און א חניעוויקע כלה. (אַראַמייאיש הייסט „חסו-דא' — שוין).

חסיד [כאַסיד], חסידים — 1. א פּרז=

מער, א גומער, תהלתו בקהל חסידים (תהלים קמט א). זיין לויב איז אין קהל פון די פרומע, חסידו אומות העולם — גומע גוים (תלמודיש). שלי שלך ושלך שלך חסיד — מיינס איז דיינס און דיינס איז דיינס איז די

זאת חנוכה (במדבר ז פד) — דער אַכטער טאָג חנוכה.

חנווני, נקבה: חנונית — קרעמער, חנווני מקיף — דער קרעמער פאָ= דערט דעם חוב (תלמודיש).

חנוטים (בראשית ג ג), חנוטי מצרים — מוימען.

חנוך N. חנוך זע הינוך. חנון ורחום (תהלים קיא ד), רחום וחנון (שמות לד ו) — דערבארעמדיגער (סיטל פון גאָט).

חנופה (ירמיה כג טו) — היכלעריי, זע חניפה.

חנות — קראָס (ירמיה לו טז: החניות). החנות פתוחה — דער קראָס איז אָפּן.

חניכים (בראשית יד יד) — די וואָס זיינען דערצויגן. חנינה N.

חנינה — שויןונג, לא אתן לכם חנינה (ירמיה טז יג) — איך וועל אייך ניט שאַנעווען.

חניפה, חניפות — היכלעריי, אונט מערלעקעריי, די פוילישע חניפה האָט א שם אין דער וועלט, חניפות — היכלעריי, א חניפה=שמיכעלע, חניפותניק, חניפושניק, חליפושניק — אונטערלעקער.

חניקה=חנס.

חנם זע חינם, חנן N.

חנפיען (חנפיענען) [כאַנפיען] — אונטערלעקן, זיך צוהנפיען צו N.

חנק [כענעק], חניקה — דאָס דער= ווארגן (פון די ארבע מיתות בית דין).

חס [כאַס] — (פון „חוס“=שאַנעווען ירמיה יג יד: אחמול ולא אחוס) 1. דער וואָס שווינט, כל שלא חס על כבוד קונו — ווער עם איז ניט חס אף גאָט'ס

אָט דער איין חסרון וועגט אריבער אלע זיינע מעלות. „א חסרון: די כלה איז צו שוין.“ חסרון כים — געלט=שאָדן דלות. חסרון כים קשה מכולם — דער דלות איז שווערער פון אַלץ (תלמודיש).

חפון וע בחפון.

I. חפץ [כאָפּעץ]. — דער וואָס וויל, אס חפץ אתה (מלכים א' כא ו) — ווען דו ווילסט, עם חפץ'ט זיך.

II חפץ [כייפּעץ]. חפצים [כאָפּעציעס, כא-פעציעס], חפצות, חפציות [כעפּעציעס], 1. אַ זאך. עת לכל חפץ (קהלת ג א) — א צייט פאַר יעדער זאך. וכל חפצים לא ישו בה (משלי ח יא) — אַלע צירונגען קענען זיך נישט פאַר-גלייכן מיט איר. בנקיטת חפץ — דורך נעמען א זאך אין האַנט (תלמודיש). 2. וואָס מע וויל. „נאָכגעבן אַלע דינע חפצות.“ „קלעקט איר נישט אויף אירע חפצות די וועלדער.“ „אַלץ צוליב די חפצות דינע — צו דערלאַנגען יענץ, וואָס די אויגן זעען“ (מענדילע).

חפציות [כעפּעציעס] — אוואַיעס, שמד=שטיק, „נישט געקאָנט ליידן זיינע שיי=נע חפציות מיט זיינע גיינג“ (שלים עליכם) אַז ער זאָל וויסן אַלע היגע חפציעלעך. וע חפץ.

חפצי [כאָפּעץ]. חפשים [כאָפּעס] — פריש=ער, יצא לחפשי (שמות כא ב) — אַרויס פריש חפשים — די פריגעוואַנענע, חץ [כעיצן]. חיצים — א פּייל. יורה חץ — וואַרפט ווי א פּייל (תלמודיש).

חצוף [כאָפּעף]. חצופים, נקיבה: חצופה, חצופות — פרעך. סופערלאַטיוו: חצוף מחוצף. חצופיסקע, ארצע-חצופיסקע. וע חצופא. מחוצף.

מידה פון א חסיד (תלמודיש 2. אָנ דינגער פון א רבי. א גערער חסיד. אין בין נישט פון מאַלסטאָים חסי=דים. חסיד'ל, חסיד'אק, חסיד'ינע, חסיד'יש. א חסיד'יש שטיבל. פאָ כא=סיראצקאָמו (רוסיש), נקיבה: חסידה, חסידה'מע, חסידה'מע (איראָניש). חסיד'אָרניע.

חסידות — 1. פרומקייט, גוטסקייט (תלמודיש). מידת חסידות — די מידה פון גוטסקייט (ד. ה. שלי שלך ושלך שלך, וע חסיד). עם גייט אַוועק אין חסידות. מתנהג בחסידות (סיחה) — ער פירט זיך מיט חסי=דות 2. באסידיוס. פראווען (זאָגן) חסידות.

חסר [כאַסאַל —]. חסרת — געענ=דיקט (הרגום-לשון). חסל סידור פסח (סידור) — געענדיקט דער סדר. חסל ספר, חסלת פרשה, חסלת מסכתא — געענדיקט דער ספר, די פרשה, די מסכתא.

חסר [כאַסער]. חסרה [כסעירע] — נישט פול (היפך: מלא). חודש חסר — א חודש פון 29 טעג (וע חודש). חסרה (אַדער שנה חסרה) — א יאָר פון 353 טעג. שרייבן חסר — אָן י און ו (למשל, סדר: אַנשטאַט „סידור“). חסר=דיעה — שוואַכזיניק (העברייאיש: חסר [כאַסאַר —]. לב, חסר תבונות חסר לחם — אָן האַרץ, אָן פאַר=שטאַנד, אָן ברויט, משלי ו לב, כה טו, יב ט). החסר משגיעים אבי (שמואל א כא טו) — פּעלן מיר דען אויס משוגעים?

חסרון [כייסאַרן]. חסרונות [כעסראַינעס] — פעלער (היפך: מעלה). וחסרון לא יוכל להמנות (קהלת א טו) — דער פעלער קען נישט פאַרפילט ווען.

חצות — האלבע נאכט. חצות לילה אקום (תהלים קיט סג) — אום האל= בע נאכט שמי איך אויף. חצות אָפּ= ריכטן. תיקון חצות T. ער איז אויף געווען א גאנצע נאכט. חצות געפּ= ראועט (אויף א קארטנשפילער).

חצי [כאַצי] — האַלב, א העלפט. ער חצי המלכות (אסתר ה ו) — פיו א העלפט = מלוכה. יהי בחצי הלילה (שמות יב כט) — עס איז געווען אום האלבע נאכט. חצי שלי וחצי שלך — א העלפט מיר און א העלפט דיר. חציו הספר בפסוקים — די העלפט ספר לויט פסוקים. ניט גע= זאגט אפילו א חצי דבר (תלמודיש). שטר חצי זכר זע שטר. בחצי ימיו — אין א העלפט פון זיין לעבן. ארום חצי אלול. חצי קדיש T. חצי הלל. חצי=שבת'ל (א מין היטל). חצי=פויגל (א האלב רובל). צרת רבים חצי נחמה — אַנ=אלגעמיינע צרה איז א האלבער טרייסט. חציו לה' וחציו לכם (תלמודיש) — א העלפט פאר גאט, און א העלפט פאר אייך (פון שפי). זע לחצאין.

חציצה — דאָס וואָס טיילט אָפּ. זע **חוצין, מחיצה.**

חצר [כאַצער] — א הויף (שמות כז יב). דער חצר פון פריץ, פון הסירישן צדיק.

חקירה, חקירות — פאָרשונג. על פי חקירה — דורך פאָרשונג. חקירה ודרישה — אויספאָרשונג (זע דורש). בורקין אותו בשבע חקירות — מען פאָרשט אים אויס מיט זיבן פאָרשונג=גען (תלמודיש). א חקירה=בונד. ארײַנ=לאָזן זיך אין חקירות, ארויסזאָגן כל ערלי חקירות, חקירה/ווען. זע מחקר.

חקרן [כאַקרען]. חקרנים [כאַקראַנים] — פאָרשער. חקרנות [כאַקרנעט]. חקרניטע. חקר'ענען.

חרב [כערעו] — א שווערד. חרב חדה (יחזקאל ה א) — א שאַרפער שווערד. אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים — אפילו ווען א שאַרפער שווערד איז אויפן האַל, זאָל מען זיך ניט מייאש זיין (תלמודיש). תחת חרב — אונטערן שווערד. בחרבי ובקשתי (בראשית מח כב) — מײַט מײַן שווערד און בויגן. על חרבך תחיה (בראשית כד ט) — פון דיין שווערד וועסטו לעבן. **חרבונה N.** ונט חרבונה זכור לטוב (סידור) — און אויך חרבונה איז דערמאָנט צום גוטן.

חרד [כאַרעד]. חרדים [כאַרײַדיט] — א פרומער. וראוחרד (שופטים ז ג: א שרע=קעדיקער) — א גאַמפאָרכטיגער. והחרדים במצות אלוהינו (עזרא יג) — די פרומע.

חרוב [כאַרעוין] — צעשטערט. חרוב מאכן. סופערלאַטיוו: חרוב ומוחרב. **חרוז, חרוזים** — א בינטל פערל (שיר השירים א י), א בינטל פיש — גראם, פערז. שומה בחרוזים — אויף א שלעכטן דיכטערי (לויט א תלמודישן אויסדרוק).

חרוסת [כאַראַסעט] (פון „חרס“=ליים) — א מין מאכל וואָס זעט אויס ווי ליים (פסח צום סדר). חרוסת זכר לטיט — חרוסת איז א זכר פון ליים (תלמודיש).

חרושת — די אויסארבעטונג. חרושת אבן (שמות לא ה) — די אויסארבעטונג פון שטיין. בית חרושת, בית חרושת המעשה — א פאַבריק.

חרופה אין: שפחה חרופה — א דינסט לויט ויקרא יט כ. (תלמודיש).

חרם דרבינו גרשום — דער חרם פון רבינו גרשום (ארום 1035), וואָס האט איינגעפירט, אונטער שטראַף פון אַ חרם, מאַ-נאַמיע און אנדערע תקנות. בחרם דרבינו גרשום (בחדר"ג) — שרייבט מען אויף אַ בריוו, וואס אַ פרעמדער טאָר ניט ליינען. „אויפן אָבער אויף אים (דעם פרויף) איז געשטאַנען בחדר"ג און בחדר"ג איז געווען אַמאַל פאַ אידן שטאַרקער ווי טויזנט חתימות פון טריוואַסק מיטן אדלער" (מענדעלע).

חרם — ליים, כלי חרם (ויקרא ו כא: כלי חרם) — ליימענע כלים, כחרם הנשבר (סידור) — ווי אַ צעבראַכענער גער שאַרפן.

חרפה [כאַרפּע] — שאַנד. ראה את חרפתנו (איכה ה' א) — זע אונזער שאַנד. חרפת רעב (יחזקאל לו ו) — הונגער-ליידן. אַ חרפה און אַ בוששה, קיין בוששה און קיין חרפה. חרפה אָן אַ זייט, בחרפה (איוב טו י) — מיט שאַנד, בחרפתינו, שמעלן בחרפה, בחרפתינו האָט ער געמוזט אָנקומען צו N.

חררה זע עני.

I. חרש (שמות ד יא) — אַ מויבער, אַ טויב-שמומער, חרש שומה וקמן — אַ טויב-שמומער, אַ משוגענער און אַ מינדערייעריגער. חרש שומה וקמן פגיתחם רע — מיט אַ חרש שומה וקמן איז שלעכט די פאַנעגעניש (חלמודיש).

II. חרש (יהושע ב א) — פכור, בשתיקה, „א שמוקל חלה, ויאָס מען פלעגט אים אונטעררוקן חרש" (מענדעלע). זע חורש.

חשבון [כעשבון]. חשבונות — רעכענענונג (קהלת ז כה). לפי חשבון — לויט פאַרעכענונג (חלמודיש). על פי

חרוץ [כארוץ]. חרוצים, נקבה: חרוצה, חרוצות — שאַרף, אַ פויער אַ חרוץ. זי איז אַ גאַנץ קלוגע, אַ חרוצה. חרות זע חירות.

חרטה [כאַרעטע] האָבן — פאַדויערן אַ זאך (חלמודיש). אויף „ניין" זאָל מען קיין חרטה ניט האָבן, פאַרקויף און האָב חרטה, אחרית קטטה חרטה — נאָך אַ שטרייט חרטה (ספר חסידים).

חרטומים, חרטומי מצרים (בראשית מא ח) — עגיפטישע ביישוף-מאַכער.

חרוף [כאַרוף] — שאַרף (חרגום לשון). בקי וחרוף — פאַלעזן און שאַרף (חלמודיש). אַ חרוף — אַנעקור הרים, חריפות — שאַרפּוין. דער חיבור איז אָנגעפיקעוועט מיט חריפות און בקיאות. „ער קען שוויצן נאָר אַ חריפות" (מענדעלע). חריפות'דיקע אירישע קעפּ-לעך.

חריצות — קלוגהייט, שאַרפּווינקייט (פון „חרוץ").

חרם [כעירעם], חרמים [כאַראַמים]. חרמות [כאַראַמעס] — 1. דאָס וואָס איז גע-ווירמעט גאָט און טאָר ניט פאַנוצט ווערן, כל חרם קודש קדשים (ויקרא כז כח). — יעדער חרם איז קודש-קדשים.

2. אַ מין שבועה, אַ נדר, כל נדרי ואסרי ושבועי וחרמי (סידור) — אַלע שבועות מיט דעם וואָרט „נדר" אָדער „איסור" אָדער „שבועה" אָדער „חרם". נדרים וחרמים (חלמודיש). פּרענט מיך פּחרם צו איך ווייס. 3. אויסשליסונג פון געזעלשאַפט, „דער חרם פאַשטייט אין דעם, וואס מען זאָגט: „פּליגי מותרם וחרור" (רמב"ם) — דער און דער איז מותרם און פאַרשאַלטן. דריי אַרטן פון חרם: נידוי חרם ושמחא, קללות וחרמות, שרעקט מיט שופרות, פאַפּאַלמ מיט חרמות,

געלט איז אין אמעריקע בחשיבות גדול.

חשיכה — פינצטערנים. ערב שבת עם חשיכה — פרייטיק צונאכט ביי דעמערונג (תלמודיש). זע חושך. חשמונאים N.

חשק [כעשעק] — פאנער. את כל חשק שלומה אשר חפץ לעשות (מלכים א' ט א) — שלומה'ס פאנער וואָס ער האָט געוואָלט מאַכן. חשק האָבן (מאָבן) צו עפעס. לערנען מיט חשק. נשף חשק (לויט ישעיה כא ד) — פאַלוסטי-גונגסאָנומ.

חש'ש [כששש] — זאָרג, מורא. השש איסור — א מורא. אז ס'איז פאַר-פאָטן. חשש סכנה — מורא, אז ס'איז א סכנה. אָן א שום חשש — בלי שום חשש ופיקפוק כלל וכלל. זע חושש, חייש.

חתול [כאטול] — א קאָץ. הרוואח חתול בחלום — ווער עס זעט אין חלום א קאָץ (תלמודיש).

חתום [כאטום] — 1. פאַרויגלט. הספר החתום (ישעיה כט יא) — דער פאַר-ויגלמער בוך. חתום וחתום, סתומים וחתומים (דניאל יב ט) — פאַרבאָרגן און פאַרויגלט. 2. אונטערגעשריבן. פאַשלאַסן. חתום ממה — וואָס איז אונטערגעשריבן ווייטער. זע חתימה. חתונה [כאטענע—] (ו), חתונות — הייראט (שיר השירים ג יא). חתונה האָבן. חתונה מאַכן א מאַכטער. פאַרבעטן אף א חתונה. א שטילע חתונה, א מיש-חתונה (פאַראַדעס: כאסלירע, כאסמאינע). פינג: אָננעמאַכט א חתונה, געווען א פיינע חתונה'קע.

חתיכה [כטיכע] — א שטיק, אין: חתיכה הראויה להתכבד — א שטיק וואָס פאַסט פאַר א כיבוד (תלמודיש).

חשבון פאַשטימען דעם מולד (נימ) על פי הראייה). עד לחשבון — א קאָנמאָ. א מעות אין חשבון. חשבון צדק — א ריכטיגער חשבון. א חשבון אנהאויבנאויפיקער. א מיימשי-שער חשבון. א חשבון איז א האל-בער סילוק. הכמת החשבון — ארימ-מעטיק, ברכה בחשבון — די ברכה איז אין חשבון (ו. רטשפיל אויף שיר השירים ז ה: פריכות בחשבון). אש יצא מחשבון — א שטרייט איז אַרויס פון א חשבון (וואָרטשפיל אויף במדבר כא כח). חשבונ'ען, חשבון הנפש —

profession de foi.

חשד [כשאד] — פאַרדאַכט. ארויסרופן א חשד, אונטער דעם חשד, א חשד-באַציאונג. זע חושד זיין.

חשוב [כאשוב] חשובים — 1. געערט. אדם חשוב שאני — ביי א געערטן מענטשן איז אנדערש (תלמודיש). „חשוב ביי נאַמשאַלסטווע“ (שלום עליכם). א חשוב'ער מענטש. עס איז ביי אים חשוב'ער, אשה חשובה — א חשוב'ע פרוי. די חשובים, די חשובי העיר — די געערטע. 2. עני חשוב כמה — אנהאָרעמאָן איז געגליכן צו א מת. זע חשיבות.

חשוד [כאשעד] — פאַרדעכטיק (תלמודיש). חשודיק. זע חשד.

חשוון, מרחשוון — דער צווייטער חודש פון יאָר.

חשוכים [כאסוכים] — די וואָס האָבן נימ, אין: חשוכי בגדים — די וואָס האָבן נימ קיין קליידער, חשוכי פנים — די וואָס האָבן נימ קיין קינדער. חשוכים [כאסוקים] — אָפסקוראַנטע, פינצטערלינגע.

חשיבות — ערבפאַרקיט (פון „חשוב“). די חשיבות פון דעם בוך איז גרום.

מאָנעס זע תענית, מאָעס זע מעות.
מאָרע זע מהרה.

מביה [טעויע] N.

מבילה, מבילות — דאָס אונטער=

מונקן אין מקוה (תלמודיש). גיין (פירן)

מבילה. מבילת כלים — דאָס

מובלען כלים צו כשרין זיין.

מביעה — איין מביעת עין — איינ=

דרוק פון אויג, א קוק, דערקענען

מיט איין מביעת עין, א מביעת עין

פון א תלמיד הכם (תלמודיש). מע קען

אויך שרייבן „מביעות“, ווי אַראַמזיאיש

„מביעות עינא“.

מביר [טעויעל] — תבואה, פון וועלכער

ס'איז נאָך ניט אָפגעגעבן תרומות

ומעשרות (תלמודיש).

מבליען [טאוועלען] זע מובר.

מבע [טעווא] — נאטור. חכמת המבע

— פיויק, בדרך המבע, כדרך המבע,

שלא כדרך המבע, למעלה מדרך

המבע — נאטירלעך, אוימנאטירלעך.

ס'איז שוין איינגעפאקן אין זיין מבע.

זע במבע.

מבעת [טאפאסט] — רינג (אסתר ג יב).

הרי את מקודשת במבעת זו (סידור)

— דו פוזט מקורש מיט דעם רינג.

מבעת קידושין — דער רינג פון

קידושין, אייפעמיזם: פי מבעת — דער

אפטער (תלמודיש).

מבריה N.

מבת (אסתר ב טו) — דער פערטער

חודש אין יאָר. עשרה במבת —

צען טעג אין מבת.

מהור מהורים — 1. ריין, זהב מהור

(שמות, כה יא) — ריינע גאלד, מיט

מהורים (יחזקאל לו כה) — ריינע

וואַסער. 2. (היפך צו „מא“): הממא

והמהור (דברים יב טו) — דער ממא

און דער ריינער.

תתימה, תתימות — 1. אונטער=

שריפט, געפן א תתימה, קיום התתימה

— די פאַשמעטיגונג פון א תתימה

(תלמודיש). תתימת יד — האַנט=אונט=

טערשריפט. 2. דער פאַשלוס, כתיבה

והתימה (סידור) — דאָס אויפשרייבן

און אונטערשרייבן פון פסק דין, דין

והטיב לנו התתימה (סידור) — זאַלסט

אונז געפן א גוטע תתימה. 3. תתימת

זקן — א פאָרד, זע זקן. 4. אפאָ=

נעמענט, די תתימה אף א צייטונג.

התמנו [כאָסמענין] — גיב אונז א

תתימה (סידור). נאָך גייט א יום

כיפור מיט א התמנו.

התמיען, התמיענען — אונטערשרייבן

(איוב לו ז). אונטער/התמיענען, פאַר=

התמיענען.

התן [כאָסן, התנים [כאָסאנים] — 1.

(ירמיה ז לד). משמח זיין התן=כלה,

מיידלעך שרייבן התן=כלה פרוי, דאָס

התן=מאָל. וואָס זאָגסטו צו דעם התן

[כאָסן] — „יחיד פון „התנים“? 2. עולה

לתורה: התן [כאָסן, אָדער כאָסאן] —

בראשית, התן מפטיר, התן תורה,

התן הובל — דער יובליאר, התן=

הערב — דער העלד פון אָוונט.

מ.

מ — דער ניינטער אות אין אלף=בית.

מ=9, מו=15, מז=16 (אנשטאַט:

יה און יו, וואָס מע שרייבט ניט צוליב רעליג

גיעזע טעמים). מ"מ=49, זע מית.

מאינע זע מענה, מאינע זע תענוג,

מאם זע מעם.

מאָמער — פאראידיט פון „תאמר“, מאָ=

מער וועסטו זאָגן? מאָמער אזוי?

מאָמער חלילה... מאָמער איז געווען

א אידענע (וואָרטשפיל אויף „ממר“).

טהרה [טארע] — ריינקייט (זיקרא יב ד).

טהרת הקודש (דברי הימים ב ל יט) — די ריינקייט, וואָס פאַסט פאַרן בית המקדש. מאַכן על טהרת הקודש — מיט ריינקייט פון אַ הייליקע זאַך. בקדושה וכטהרה (סידור) — מיט הייליקייט און ריינקייט. 2. רייניגונג (יחזקאל מד כו). טהרה=ברעט, טהרה=שטיבל. — טהרות T.

טו = 15.

טוב, טובים — (היפך: רע). טוב

מאד (בראשית א לא) — זייער גוט; טוב מאד זה יצר הרע (תלמודיש) — דאָס „זעהר גוט“ איז דער יצר הרע. טוב ורע (בראשית ב ט) — גוטס און שלעכטס. אבן טוב — אַ גוטער שטיין, אָנ = איידלשטיין (זע). דורש טוב לעמו (איחר י ג) — גוט גוטס פאַר זיין פּאָלק, יום טוב (זע). כי טוב זע בכי טוב. מה טוב זע מה. טוב אחרית דבר מראשיתו (קהלת ז ח) — דער כּוּף איז בעסער פון אָנהייב. טוב מעט בכונה מהרבה שלא בכונה — בעסער זייניגער מיט כּוונה איידער אַסך אָן כּוונה (תלמודיש, פון תפילה). טוב שבגוים הרגו (תלמודיש) — דעם בעסטן פון די גוים דער'הרגיע. כּטוב לב המלך בין (אסתר א י) — ווען דער מלך איז געוואָרן פּריילעך פון וויין, זכור לטוב — דערמאָנט צו גוטן, זע זכור. טובים השנים מן האחד (קהלת ד ט) — צוויי זיינען בעסער ווי איינער. טובים — די בע=סמע. טובי הקהל, טובי העיר — די פּאַרשטייער פון קהל, פון שטאָט. פן טובים — פון גוטער פּאַמיליע. טוב ומטיב T.

טוב — גוטס אין : כל טוב (דברים ו יא)

— אַל דאָס גוטס. געקומען מיט כל טוב אויף יום=טוב. טובה, טובות — נקיבה פון „טוב“ — 1. אַ גוטע, ארץ טובה ורחבה (שמות ג ז) — אַ גוט און פרייט לאַנד, בשיבה טובה (בראשית טו טו) — אין אַ גוטן עלטער. בשורה טובה — אַ גוטע בשורה (זע). כיד הי טובה זע: כיד. 2. גוטס, מאָן אַ טובה, אָנקומען צו יענעם טובה, אַ טובה מיט אַ גמילות חסד, משלמי רעה תחת טובה (ההלים לח כא) — זיי פּאַצאָלן מיט שלעכטס פאַר גוטס. ס'איז אַ טובה כפולה ומכופלת (זע). מקבל טובה זיין, פון אייער טובה וועגן, הכרת טובה — דאָקבאַרקייט. אות לטובה (ההלים פו יז) — אַ צייכן צום גוטן, זע: טובה.

טובי, טובים זע: טוב.

טוביה N.

טובל זיין — איינטונקען (דברים לג כד), זין אנטערטונקען (מלכים ב' ה יד), זיך טובלען, טובלען כלים, אָפּ=טובלען די נשמה, כטובל ושרץ בידו — ווי איינער איז זיך טובל מיט אַ שרץ אין האַנט (תלמודיש).

טומאה, טומאות — אומריינקייט.

רוח הטומאה (זכריה יג ב) — דער גייסט פון אומריינקייט. אב הטומאה — דער מקור פון טומאה. אבי אבות הטומאה — דער ערשטער מקור פון טומאה. פאַר דעם אב. ולד הטומאה — דער צווייטער מקור פון טומאה, נאָך דעם אב. פאַרזונקן אין מ״ט שערי טומאה — אין 49 קרייזן פון טומאה (תלמודיש). אריינלייגן די טומאה אין די יראה (פאַרדעקן חטאים מיט פּרוּמקייט).

אליין האָב דאָ דין, מין מינופּח'ל,
נישט גע'בעל-דבר'ט" (מענדעלעע).

טיפּה, טיפּות — טראָפּן, על כל
טיפּה וטיפּה — אויף יעדן טראָפּן,
טיפּה סרוחה — שמינקעדיגער טראָפּן.
(תלמודיש). טיפּה זו מה תהא עליה
— וואָס וועט ארויס פון דעם טראָפּן?
(תלמודיש).

טיפּש, טיפּשים — א נאַר (היפּך;
חכם). טפּש שבטפּשים (סופּערלאטיוו).
יפה שתיקה להכמים קל וחומר
לטיפּשין — שווייגן איז גוט פאַר
חכמים א פשיטא שוין פאַר נאַר-
נים. (תלמודיש). „שא, טיפּשע איינע,
שא!" (מענדעלעע). טיפּשות — נאַרישקייט.
על המא שחמאנו לפּנך בטיפּשות פה
— מיט נאַרישע ריידן (סידור).

טירדא (טירדה), טירדות — באשעפּ-
טיקונג מיט א מיצווה (תלמודיש). טירדות
העסק — געשעפּטס-זאָרגן. זע טרוד.
טירוף — צעמישונג. לא יענה אמן
מזני הטירוף — דער חזן ענטפּערט
ניט אמן, ווייל ער קען צעמישט
ווערן (תלמודיש). טירוף הרעת — א
גייסטיקע צעמישונג. זע כטורף.

טירחא, טירחות — מי, כמה טירחות
טרח — וויפּיל מי האָט ער זיך
געגעבן. טירחא דציבור — א טירחא
פאַר'ן עולם. (תלמודיש). אומיוסט אייער
טירחא. זע כטירח.

טישטויש — פאַרמעקונג זע כטושטויש.
טישע-באוּ זע תשעה באב.
טיות — דער נאָמען פון אות ט. שין
טיח = שטן. מעשה שין טיות =
מעשה שטן.

טכסים — מאקטיק אין: טכסיסי
מלחמה — דער פּלאַן פון מלחמה
פירן, טכסיסי מלכות — דיפּלאַמאַ-
טיע (תלמודיש), אויך געשריבן: טכסיסי (זע).

טומטום — א מין הערמאפּראָדיט.
טומטום ואנדררוגנינוס (תלמודיש).

טועה (שמות כג ד: תועה) — „דער וואָס
בלאָנדושעט", וואָס מאכט א פעלער.
איך האָב זיך טועה געווען אין חשבון,
אין אייך (פּאַרזירט: האסט זיך טוב געווען).
טועים כל האומרים כן — עם האָפּן
א טעות אלע וואָס זאָגן אזוי (תלמודיש).
טועם זיין — פאַרווכן (שמואל א' יד כד).
טועם טעם חמא, טועם טעם מיונה
— פאַרווכן דעם טעם פון א זיגד.
פון טויט (תלמודיש). ס'האָט זיך אים
פאַרגלוסט טועם טעם זיין פון אַנ-
עבירה.

טוען — האָט א טענה, א פרעמענויע.
טוען ונטען אין בית דין — ווי „תובע
ותובע". טוענו חמים והודה לו בשעורים
(תלמודיש) — ער פּאַדערט פון אים
ווייץ און יענער אָנערקענט גערשטן
(פּאַרזירט: טוענו בחטים והודה לו בפריה ורבייה,
בשור דנסקל א. אנד)

טור, טורים, ארבעה טורים T.
טורא בטורא לא פגע אינש באינש פגע
— א פאַרג מיט א פאַרג טרעפּן
זיך ניט, א מענטש מיט א מענטשן
יא.

טז = 16.

טיט — לייט, ממיט היין (תהלים מ ג)
— פון לייט און זומפ, חרוסת איז
זכר לטיט (תלמודיש).

טיטטור, טיטטורים — דאָס שליערען
(תלמודיש). אין: טילטול הדרך —
סטראפּאצע, דער איד האָט מורא פאַרן
טילטול הדרך זע כטורטור.

טינוף — שמוץ (פון „טנף" — באשמוצן,
שיר השירים ה ג). א קאָפּ מיט טינוף.
סופּערלאטיוו: טינוף טינופּת, זע כטונף.
„עם גומט מיר זעהר לייך, וואָס איך

איז ווי א האַנקי-פלאַדן, טועם טעם זיין, זע טועם, אָן טעם און אָנריח. ס'איז טעם גן-עדן, עם האָט דעם זיבעטן טעם, עם האָט א טעם פֿן מינע צרות, באַטעם'ט, חוש הטעם זע חוש, 2. סיבה, גרונד, באַזיז צוליב דעם טעם, מכמה טעמים — צוליב א סך סיבות, טעמי המיציות — די מאַזיז פון די מיציות, טעם לפנים, טעם לשבח — א שלעכטער, גוטער באַזיז, מטהר זיין א שרץ בקיץ טעמים — מיט 150 ראיות (תלמודיש), מהאי טעמא — דערפאַר (תרגום-לשון), 3. באַפעל, ממעם המלך (יונה גז) — לויט באַפעל פון קעניג (אַראַמייאים), 4. טעמים, טעמי הקריאה — די טראַפּ צייכנס (צום זינגען תנ"ך).

טענה [טאיען], טענות [טאיעס] — 1. פאַרערונג, א טענה צו גאָט, האַטטו באַ מיד א טענה! 2. איינז ווענדונג, דערקלערונג, דאָ העלפן קיין טענות ניט, אלע טענות ומענות, — טענהן, איינזטענהן מיטן פויער, טענה פון היינט ביז מאַרגן!

טעם זע מיר, טערעץ זע תירוץ, **טפח** [טעפאך] טפחים [טעפאכים] — א האַנדברייט (שמה כה כה) מגלה טפח ומכסה טפחים — דעקט אויף איין טפח און דעקט צו צוויי (תלמודיש) **טפחא**, מרכא טפכא — פון די טראַפּ צייכנס.

טפל [טעפּל], **טפילים** [טעפּילים] נקיבה: **טפילה** [טעפּילע] טפילות — נעכט זאך (היפך: עיקר), דאָס איז באַ אים א טפל.

טרו [טאַרע] טרודים נקבה: **טרודה**, **טרודות** — באַשעפטיקט, פאַרטאָן, טרוך הייתי — איך בין געווען

טל T, **טל ומטר** T: גרוים ווי א טל ומטר (פון די קליינע אותיות אין סידור), **טלאי, טלאים** — א לאַטע, מלאי על גבי מלאי — א לאַטע אויף א לאַטע (תלמודיש).

טלול זע **טלול**, **טלית** [טאַלעס] **טליתים** [טאַלעיסים] — א בנד מיט ציצית, טלית קטן — ארבע כנפות, מליה ותפילין, טלית מצוייצת, טלית שאינד מצוייצת — א טלית מיט ציצית, אָן ציצית, (תלמודיש), טלית שכולה חכלת — א טלית פון לויטער חכלת (תלמודיש), „א ווייס טלית'ל מיט פאסן חכלת פאַרנט" (מענדעלע).

טמא [טאַמע] **טמאים** [טעמעאים] — אומרוין, נקיבה: טמאה, (היפך: טהור), טמא הוא (יקרא טו ב) — ער איז אומרוין, ערל וטמא (ישעיה נח א) — אנערל און א טמא (פון געצנדינער), דער משומד האָט גענומען א טמאה (ד, ה, א גויע).

טמיר [טאַמיר] — פאַרבאַרגן פאַרשטאַרקט: טמיר ונעלם (סידור).

טעווא זע **טבע**, **טעות** [טאַעס], **טעותים** [טאַעסים] — גריז, האַפן, מאַכן, אופקלערן א טעות, טעות הדפוס — דרוק-גריז, טעות הסופר — שרייב-גריז, א טעות אין לוח! בטעות, על פי טעות — דורך א טעות, תיקון טעות — דאָס פאַרבעסערן פון א גריז, מקח טעות — א קויף בטעות, טעות גוי מותר — וואָס א גוי האָט געמאַכט בטעות איז מותר (תלמודיש).

טעל זע **טל**, **טעם** [טאַם], **טעמים** [טאַמים], — 1. געשמאק, ומעמו כציפחית בדבש (שמות טו לא) — דער טעם פון מן

קומען זיין טאָג (ד. ה. ער וועט האָבן אַ מפּלה). עס וועט קומען זיין יבוא יומי.
יבום [איבום] — די לעוויראט־עעהע (לויט דברים כה ה.) (תלמודיש).

יבם [יאבום] — דער שוואַגער (דברים כה ה.) **יבמה** [יאבמא] — די שווע־גערין (דברים כה ז.) **יבמות** T.

יבנה N. **יברכך** T.
יבש [יאבש] — טרוקן, פאַרטריקנט. עץ יבש (ישעיה נג ג). אַ פאַר־טריקנטער פּויס. נקיבה יבישה [יווישע], יבישות. העצמות היבישות (יחזקאל לו ד) — די פאַרטריקנטע בייגער.

יבשה [יאבשע] — די ערד. את הים זאת היבשה (יונה א ט) — דעם ים און די יבשה. כל שיש ביבשה יש בים — אַלץ וואָס ס'איז דאָ אַף דער יבשה איז דאָ אין ים. (תלמודיש).
יגדל T.

יגון (תהלים קו ל ט) — טרויער. יגון ואנחה (ישעיה לה יא) — אומעט און זיפּצן. ביגון — אומעטיק. והורדתם את שיבתי ביגון שאלה (בראשית מב לח) — איר וועט מיין עלטער פריינגען מיט אומעט אין קבר אַרײַן.

יגיע — אַרבעט. יגיע כפּים — די אַרבעט פון די הענט (תגי). יגיע כפי (בראשית לא מב) — מינע אַרבעט. יגיע כפּיך (תהלים קכב ב) דינע אַרבעט. גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים — דער וואָס לעבט פון זיין אַרבעט איז גרעסער אירער א ירא שמים (תלמודיש).
יגיעה — דאָס מינע זיך אײַן שיגיעת שניהם משכחת עון — אַ האַנטווערק מיט תורה־לערנען דער־לאָזן ניט צו זינדיקן (תלמודיש).

פאַרטאָן (תלמודיש). „אימלעכער פון אייך איז אַ טרוד, פאַרדרייט אין זיינע עסקיב“ (מענדעלע). „טרוד אין דער פּרנסה“ (מענדעלע).

טרחא זע **טירחא**.
טריף [טרעף]. **טריפה** [טרעפע]. —
 1. „א צעריסענע בהמה“ (שמות כב ל). כל שאין כמות חיה טריפה — אַ בהמה, וואָס קען ניט לעבן איז טריף (תלמודיש). 2. וואָס איז ניט כשר און פאַרבאָטן. טריף ווי חזיר, ווי עבודה זרה, אַ טריפה סחורה. אַ טריפה פּוך, אַ טריף־פּסול. דער גוי איז טריף. אָבער זיין גראַשן איז כשר. טריפ־ניאק. 3. טריפ־ענער פּיגל, טריפענע דיגטער פּיסלעך, טריפענע קישקע. „עפעס בלוט אַזאַ טריפ־ים“ (שלום עליכם).

טרפות [טאַרפּעס] — טריפע שפיז. עסן טרפות, קוילן אַף טרפות, ס'איז ווערט אַף טרפות.
טשטוש זע **טישטוש**.

י — דער צענטער אות פון אלף־בית. 10, יא — 11 יב — 12 א. א. ו. זע יוד.

יאחז זע **יין**.
יאוש [אי־איש] — פאַרצווייפּלונג, לאַחר יאוש — אז מע האָט שוין פאַר־לאָרן די האָפּענונג (תלמודיש). זע **מייאש**.

יאם זע **יזוד**. יאלע זע **יעלה**, יאמאד זע **יעמוד**.

יאכלוהו [—] — „זאָל מען אים עסן“ (שמות יב ח; במדבר ט יא). ס'איז יאכלוהו (ד. ה. פאַרפאַלן).

יאנקעו זע **יעקב**. יאָסעס זע **יתום**. **יבוא יומן** (תהלים לו יג). — „עס וועט העברייאָימען.“

I. ידי [ידי] — מין האנמ. הרימותי ידי (בראשית יד כה) — איך הייב אויף מין האנמ (צו שווערן).

II. ידי [ידי] — „די הענט פון...“ הידים ידי עשו (בראשית כו כב) — די הענט זיינען עשוים הענט. יוצא ידי חובתו — ער האָמ זיין התחייבות געטאָן, ער איז יוצא (תלמודיש). אָנע קומען לידי מתנת בשר ודם — צו יענעם'ס צדקה (סידור).

ידיהם [ידיהם] — זייערע הענט. וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם (סידור) — ער זאָל שיקן ברכה און הצלחה אין אלע ארבעט פון זייערע הענט.

ידין [ידין] — זיינע הענט. לא מצא ידין ורגליו — ער האָט זיינע הענט און פיס ניט געפונען (ד. ה. נאָר ניט פארשטאנען) (תלמודיש).

ידיים [ידיים] — הענט. והידיים ידי עשו (בראשית כו כב) — די הענט זיינען עשוים הענט. האָט ער אַ פאָר אייזערנע ידיים. מאבד בידים — פאַר ניכטן מיט אייגענע הענט. דוחה זיין בידים — פארשטיין מיט אייגענע הענט (תלמודיש). „איך האָב מוין פייס סין גענוגען רעכט אין די ידיים אריין“ (שלוס עליכם).

ידיד, ידידים — פריינט (ישעיה ה א). איך האָב זיך געווענדרעט צו מיינעם אַ ידיד. ידיד נפשי — מין גוטער פריינט. ידידים נאמנים — געטרייע פריינט. ידידי — מין פריינט. ידידך — דוין פריינט. לידודי כנפשי. לאהובי ידיד נפשי — צו מין ליבן פריינט (אין בריוו). אַ ידידי אהובי פריינט וועלע. ממני ידידך כבשרך N. — פון מיר דיין נאָענטער פריינט

יגעתי ומצאתי — איך דאָב זיך געמיעט און האָב געפונדן, אַי: יגעתי ומצאתי תאמין (תלמודיש) — „איך האָב זיך באַמיט און געפונען“ — גלויב.

יד [ידי], ידיים [ידיים] — האנמ. ידו בכל ויד כל בו (בראשית טו יב) — זיין האנמ איז קעגן אלעמען און אלעמענס האנמ איז קעגן אים. תחת יד פרעה (בראשית מא לה) — אונטער דער האנמ פון פרעה. יד העדים הדיה בו בראשונה (דברים יז ז) — די הענט פון די עדות זאָלן זיין קעגן אים צוערשט (פאררדירט: יד האידעם — קעגן דעם שווער). מתנת יד — אַ געשענק, אַ קלאַפּ, כלאחר יד (זע). מאכן (זיין) יד אחת — אין קאָמפאניע. האָבן אַ יד — אַ חלקי יד נכרי באמצע — אַ גוי האָט זיך אריינגעמישט (תלמודיש). געבן אין יד, נעמען אויף דער יד (פון כאבאר). ביד, כיד, ליד, מיד, של יד (זע אויב-טער די דאָזיקע ווערטער). יד חוקה T. דער זילבערנער יד (אַ צירונג אויף אַ ספר תורה). זע ידיים.

ידבר „זאָל רעדן“. משה ידבר (שמות יט יט).

ידו [ידי] — זיין האנמ. כמתנת ידו (דברים טז יז) — לויט זיין געשענק.

ידוע [ידיע], ידועים [ידיעים] — באַקאַנט. חכמים ונבונים וידועים (דברים א ט). גלוי וידוע (סידור) — עס איז אפן און באַקאַנט. ווי אויך איז ידוע. „עס איז ידוע לכל“ (פרק). בידוע — עס איז באַקאַנט, כידוע — ווי עס איז באַקאַנט (תלמודיש). ליהוי ידוע (עורא ד יב: ידיע להווא) — זאָל זיין באַקאַנט. ידוע'דיק.

יוד — דער נאָמען פון אַזוי אַז קוצה של יוד זע קוין.

יודע [יאָדעאָ], יודעים [יאָדעס] — וויסס.

מי יודע (תהלים ז יא) — ווער ווייס (זע). יודע צדיק נפש בהמתו (משלי

יב י) — דער צדיק ווייס, וואָס עס פעלט זיין בהמה. יודע ספר — א

גראַמאַטיק (ישעיה כט יא). יודע נגן (שמאל א' טו יח) — דער וואָס קאָן

שפילן. ער איז אַ יודע נגן (קאָטאָועס אויף אַ גוטן קאָרטנשפילער).

„גאָט איז יודע דעם אמת“ (מענדעלע). איני יודע — איך ווייס ניט. למד

לשונך לומר איני יודע שמא התכרה ותאחו — געוואָרן דיין צונג צו זאָגן

„איך ווייס ניט“, טאָמער וועסטו גע- כאפט ווערן פון אַ ליגן (תלמודיש).

ביודעים ובלא יודעים — וויסנדיק און ניט וויסנדיק (סידור). ער נעמט

זיך בלא יודעים אין קעשענע.

יודרא — גאווה איך מחזי כוהרא — זעט אויס ווי גאווה (תלמודיש).

יוון [יאָוון]. יוונים [יוואָניס] (דניאל ח כא: גרעק) — א סאָלאַמ. אַריינפאלן

(אַריינשפרינגען) ווי א יוון אין סיכה, ווי א יוון פאר תחינות. אלע יוונים

האָבן איין פנים, יונישע קאָפּ. בלשון יונית, אויף יונית.

יוחנן N.

יוחסין — פאמיליעס אין: ספר יוחסין מנילת יוחסין — גענעאלאָגיע

שלשלת היוחסין — פאמיליען־קייט. יחוס, זע יחוס.

יוכבד N.

יו"ט = יום־טוב, יו"כ = יום כיפור.

יולדת [יאָלדעס], יולדות — קימפע- מאַרין (ויקרא יב ז), א מי שברך

פאר די יולדת.

(אין בריוו די אנטערשריפט). יודות (תהלים מה א) — פריינטשאַפט. יודות־ברי-וועלע.

ידיעה, ידיעות — 1. א ניס, א בשורה. מבולבל געוואָרן פון דער

ידיעה. 2. קענטעניש. האָט איר א ידיעה און שיסן? 3. אין זקוק: הא

הידיעה.

ידיע זע כלא.

ידען [יאָדען]. ידענים [יאָדעניס] — א קענער, א דעתן (איראָניש).

יהא שמה רבא T. (פאראַדירט: יתא ירע).

יהדות [יאָדוטס] — אירישקייט. יהודה N.

יהודי, יהודים — איר. איש יהודי (אסתר ב ח) — א איר. יהודות —

א אידענע, א אירישקע. N. יהושע T. יהושע פן נון N.

יהי — עס זאל זיין, יהי אור (בראשית א ג) — עס זאל זיין ליכטיק, זע

ויהי, יהי כבוד חכרך חביב עליך כשלך — זאל יענעס'ס כבוד זיין

פון דיר אזוי טייער ווי דיין אייגע- נער (תלמודיש).

יהי כבוד T. יהי רצון T.

יהיה מה שיהיה — וואָס עס זאל ניט זיין, יהיה מי שיהיה — ווער

עס זאל ניט זיין.

יהרג ולא יעבור — געטייט ווערן און ניט עובר זיין (תלמודיש): יהרג

ואל יעבור). שפיכות דמים איז בגדר יהרג ולא יעבור. דאָס איז אַ פערד

פון סאָרט יהרג ולא יעבור (קאָטאָועס). יואר N.

יובל — 1. דער 50סטער יאָר, יובל בילוי (ויקרא כה י). 2. 50 יאָר. אין מאָל אין א יובל (תלמודיש).

אין ביי מיר ניש קיין גרויסער יום=
 טוב. ער מאכט דערפון א גאנצן יום=
 טוב. אָט האָסטו דיר די אנדערע
 מעג יום=טוב! ס'איז יום=טוב בייטאָג!
 יום=טוב'דיק. פריילעך געיום=טוב'ט.
 ביי קארטנשפילער: טרומף. „איך האָב
 אויפער, מלכה, מלך יום=טוב.“ „גייט
 ארויס צו אים פריער מיט איין מאָל
 יום=טוב. נאָך אַמאָל יום=טוב.“ אָפּ=
 רופן יום טוב“ (שלים עליכם).

יום כּיפּוּר (יאָנקיפּער) — (יקרא כג כז
 יום הכּיפּורים). יום=כּפּוּר=קמּן T.

יומא — א טאָג (ינאל ו יא). יומא
 דפגרא — א טאָג פון ניש לערנען.
 זע פגרא. יומא T. דער רב וועט
 רעדן מעניני דיומא — פון טאָג=
 ענינים. פון אקמועלע פראַנקי.

יזכו — זיין טאָג. בלא יזכו (איוב סו לב)
 פאר זיין צייט. בן יזכו — איין
 טאָג אלט: ירח בן יזכו, תינוק בן
 יזכו. דבר יום פיומו (שמוח ה יג) —
 א מעגלעכע זאך. יזכו יזכו — עם
 וועט קומען זיין טאָג (זע). זע יום.
 יזכום וליילה (יקרא ח לה) — ביי טאָג
 און ביי נאכט. ער לערנט יזכום וליילה
 (יהושע א ח: והגית בו יזכום וליילה).

יזן זע יזון.

יזנה N. רבונז יזנה, טאמע יזנה, רפי
 יזנה שלומה. זע רבונז.

יזנתן N. יוסף N.

יזנק. יזנחים — א זויגערדיק קינד.
 מפי עוללים ויזנקים (תהלים ח ג) —
 פון קינדער=מויל. יזנקי שרים (יזאל ב טז)
 — די וואָס זינגן א ברוכט.

יזעץ, יזעצים — עצה=געבער (דברי הימים א
 כג לג). בעל יזעץ == בעל=עצה.

יזפי — שיינקייט. שקר החן והכל
 היופי (משלי לא ב) — די שיינקייט
 איז פאלש און נישטיק. בערלין איז

יום, ימים — 1. טאָג, ויקרא אלהים
 לאור יום (בראשית א ה) — און גאָט
 האָט אָנגערופן די ליכט טאָג. מכעוד
 יום — נאָך ביי טאָג. יום וליילה —
 טאָג און נאכט. (בראשית ה כב). לא
 יום ולא לילה (זכריה יד ז) — ניש
 טאָג און ניש נאכט. 2. מעג: יום
 ראשון (יום א) — זונטיק, יום שני
 (יום ב) — מאַנטיק, יום שלישי, יום ג'
 — דינסטיק, יום רביעי, יום ד' —
 מיטוואַך, יום חמישי, יום ה' —
 דאָנערשטיק, יום שישי, יום ו' —
 פרייטיק, ערב שבת, יום השבת
 (שמות כ ה) — שבת.היום יום ראשון.
 פרשת תצוה (די דאטע, אין פריוו), יום
 הדין — דער טאָג פון משפט (ראש
 השנה, יום כּפּוּר). יום הזכרון — ראש
 השנה (לויט יקרא כג כד). יום החתונה
 — דער טאָג פון חתונה (לויט שיר
 השירים ג יא), יום המיתה, יום הפטירה
 דער טאָג, ווען געשטאָרבן. יום
 הקבורה — דער טאָג ווען באַגראָבן.
 יאָרצייט איז דער יום המיתה, ניש
 דער יום הקבורה. מה יום מיומים
 — וואָס איז דער טאָג אנדערש
 פון די אנדערע מעג (תלמודיש). 2.
 יום הארוך — דער ליינגסטער טאָג.
 8. דער יום T. זאָגן דעם יום, אָפּ=
 דיטן זיין יום תהלים. זע היום.
 יזמו, יזמם, ימות, ימי, ימים.

יום טוב [יאָנטעף], יום=טובים [יאָנטאָוים]

— (שמואל א' כה ה). 1. גוט יום=
 טוב! גוט יום=טוב, ער איז דאָ! אויס
 יום=טוב, ווידער וואָך. די אנדערע
 מעג יום=טוב, ביצה שנולדה ביום=
 טוב — אַנ=איי וואָס איז געלייגט
 אום יום=טוב (תלמודיש). יום שני של
 גלויות — דער צווייטער טאָג יום=
 טוב, וואָס מע האלט אין גלות. דאָס

(פארקאדירס דער נאמען פון סידור, כל ב').

יוצר משרתים זע משרת.

יוקר — טייערונג. מקום הוקר, מקום הוול — אָרט פון טייערונג, אָרט פון זול (תלמודיש). ביוקר — טייער. די סחורות זיינען ביוקר.

יורד, יורדים — 1. נידערט אראָפּ.

(היפך: עולה). עולים ויורדים (בראשית

כא יח) — שטייגן אַרויף און נידערן

אראָפּ. יורד מנכסיו — װאָס איז

אראָפּ פון זיין פארמעגן, פארקערעמט

(תלמודיש): א יורד — א געפאלע=

נער עושר. 2. יורד לסוף דעתו —

גרינדלעך פארשטיין (תלמודיש). יורד

עמו לחייו (אָדער: עד לחייו) —

קעמפן מיט יענעם פיו אין לעבן

(תלמודיש), זע עולה ויורד. די יורדים

— װאָס זיינען צוריקגעקומען פון

ארץ ישראל).

יורה דיעה T.

יורה כתיב — װאָרפט זוי א א פּייל

(תלמודיש).

יורש, יורשים — דער װאָס אַרבט

(בראשית סו ג), יורש עצר (שופטים יח ז)

— טראַנפאלגער. יורש, האבן יורשי

הבעל, יורשי האשה — די אַרפן פון

פאָטער, פון מאַן, פון פרוי (תלמודיש).

יושב, יושבים — דער װאָס זיצט.

יושב אוהל (בראשית ד כ), יושב בית

— דער װאָס זיצט אינדערהיים.

אשרי יושבי ביתך זע אשרי, יושבי

בית המדרש, יושבי קרנות זע קרן.

יושב במל — דער װאָס זיצט אָן

א אַרבעט, יושב בתענית — דעד

װאָס פאַסט (תלמודיש). יושב ראש —

פאָרווערט. א יושב אין טורמע, א

יושב ביים רביץ (חסידיש). ברוך

היושבים זע ברוך.

א יופי פון א שטאַט. יופי של מעלה

— העכסטע שיינקייט.

יוצא, יוצאים, יוצאים... 1. װאָס

גייט אַרויס. אין יוצא ואין בא (יהושע

י א) — גיט אַרויס גיט אַרויף. ער

איז א יוצא ונכנס ביים רביץ, יוצא

דופן — װאָס איז אַרויס פון זייט,

אנ-ארויסגעשניטענער. tomotokos

(תלמודיש). יוצאי חלציו — זיינע

קינדער (סידור, לויט בראשית לח יא). יוצאי

מצרים — די װאָס זיינען אַרויס פון

מצרים. יוצא לתרבות דעה — א

פארקערענער, זע תרבות. יוצא

מן הכלל — אויסנאם. הוצא לנו

מוה. הוצא מדברינו זע הוצא. 2.

פארקירעונג פון װאָס ירי חובתי

— װאָס גיין פון זיין חוב: מען

איז יוצא מיט דער ברכה. לאָן א

א טרעד כאַמט פון יוצא זעגן. אבי

יוצא זיין פאָר לייט, דערמיט איז

ער יוצא לכל הדעות. — זע ביוצא.

יוצא, ביוצא II.

יוצלה זע לא יוצלה.

יוצר — 1. דער פאַשאַפער. יוצר אור

ובורא חושך (ישעיה מה ז) — דער

פאַשאַפער פון ליכט און פּינצטער.

אוי לי מוצרי אוי לי מיצרי —

זוי מיר פון מיין פאַשאַפער, זוי מיר

פון מיין יצר הרע (תלמודיש). 2. מע=

פער. בחומר ביד היוצר (ירמיה יח ה)

— ווי לייט אין דער האַנט פון

שעפער. אנטהו החומר ואתה יוצרנו

(ישעיה סד ז) — מיר זיינען לייט און

דו פּיוט אונזער טעפער. 3. די ברכה

װאָס אור" און אירע פּיוטים.

(פאראן צוויי יוצרות: א וואָכעדיקער, המאיר

לארץ" און שבתדיקער, הכל יודך) פאַר=

דרייען די יוצרות קעלפערנע יוצרות

שלים — קיין פולע פאראייניקונג.
 3. יחודים וצירופים (אין קבלה) — באַ=
 זונדערע און פארבונדענע שמות.
 4. אמונת היחוד — מאַנאָטעאיזם.
יחוס [איחס] — אָפּשטאַמונג, משפחה
 (אויף משפחת אל מלך, רות ב א, איז דער
 תרגום: מן יחוס אלימלך). זיין יחוס צעמל
 פון אדם הראשון אָן. תרגום פון „ספר
 תולדות אדם“, בראשית ה א איז „ספר יחוס“,
 פאראַדערט: „צעבער יחוס, אָן א דעק
 און אָן א ריף“. א גרויסער יחוס:
 שוסטער פן שוסטער. וואָס איז מיט
 אים דער יחוס? אין יחוס וועלן מיר
 זיך אויסגלייכן. זע יחוסין, יחסן.
 מיוחס.

יחזקאל N. יחזאל N.

יחיד [יאכיד] — אַנאָיינציגער (היפך:
 רבים, ציבור). פן יחיד (בראשית כב ב),
 בני יחידים — איינציגער זון, תענית יחיד
 — א תענית פון איין מענטשן (היפך:
 תענית ציבור) (תלמודיש). א יחיד במינו
 סופערלאטיוו: יחיד ומיוחד. דאָינען ביחיד.
 יחיד ורבים הלכה כרבים — ביי אַ חלוקה
 דיעות פון אַנאָיינציגען און א מער
 הייט איז דער געווען לויט דער
 מערהייט (תלמודיש). 2. אין דיקדוק:
 יחיד, לשון יחיד — איינצאל סיג
 גולאַר. זע יחידים, יחידה (נקבה פון
 יחיד) — איינציגע, בת יחידה (לייט
 שופטים יא לא) — איינאנאיינציגע מאַכ=
 טער, בת יחידקע, בת יחידקעס, בת
 יחידקעלאך.

יחידות — דאָס אַלייןזיין, דאָינען
 ביחירות (היפך: בציבור, מיט אַ מנין).
יחידום — רבים פון יחיד — איינ=
 צעלנע, בראש השנה עד יום הכיפורים
 יחידים מתענים — פון ראש השנה
 ביז יום כיפור פאסטן די יחידים.
 ד. ה. תלמודי הכמים (גלאזיש), יחיד

יושן — אַלטקייט, רער אַלטער שטיי=
 גער, חזרו הדברים ליושנם — מען
 האָט זיך צוריקגעקערט צום אלטן
 שטייגער, החזירו עמרה ליושנה —
 זי האָבן צוריקגעבראכט די קרוין
 צום אַלטן שטייגער (תלמודיש).

יושר — גערעכטקייט, להגיד לאדם ישרו
 (איוב לג כג) — דערציילן פון איינעם זיין
 גערעכטקייט, ס'איז א יושר, א יושר
 גדול, ביושר, על פי יושר — מיט
 גערעכטקייט, מע קען עס פאָדערן
 ניט על פי דין, נאָר על פי יושר.
 קאָואַצקער יושר, יושר'דיק, יושר'לעך
 אומ-יושר, מליץ יושר זע מליץ.

יותר — מער (אסתר ו ו). יותר מדאי
 מער ווי גענוג, ד. ה. צו פיל, על
 צד היותר טוב — אויפן בעסטן
 אופן.

יזכור T. יזעאל N. יחדשהו T.
יחד [יאחד], יחידו [יאחדון] — אינאָ
 איינעם, יחד עשיר ואביון (תהלים מט ג)
 — אינאיינעם רייך און אָרעם, יחדו
 יחלוקן (שמואל א ל כד) — אינאיינעם
 זאָל מען פילן, יחיר (זע), „יחדיו“
 — אינאיינעם! (אן אויסרוף ביי אַ מציאה,
 ווי „לחצאין“) „יחדיו איז אַ אידישע
 זאָך“ (מענדעלע).

יחדו [איחוד] — 1. דאָס זיין אַליין,
 גזרו על היחוד — מען האָט פאַר=
 באַטן צו זיין אַליין מיט אַ נקיבה
 (תלמודיש). עובר זיין אויף יחוד, דאָס
 איז פאַרבאָטן משום יחוד, שאלתי
 את רבי ביחוד — איך האָב גע=
 פרעגט רבי בשעת מיר זיינען געווען
 ביחוד, אַליין (תלמודיש). 2. דאָס פאַר=
 אייניגן (ביי מקובלים), לשם יחוד קודשא
 בריך הוא ושכינתיה — כדי צו
 פאַראייניגן דעם קודשא בריך הוא
 מיט זיין שכינה, ניטאָ קיין יחודא

„דו פאדארפסט האָפּן איינעם אַ שטאַרקן אַ בר-יכולת, אַ געזונטן און אַ געניטן“ (מענדעלע).

יכ'ען זע יכ'ו.

י'ד [יעלעד], י'רדים [יעלָאָדים] — קינד. הילד אינגו (בראשית לו ל) — דער קינד איז ניטאָ. אבי הילד (סיווי). דער פאָטער פון קינד. ער איז א ילד [יָלד, איראָנישע אריסטאָרן]. זע י'לוד. גן ילדים — קינדערגאַרטן.

י'לדות [יאַלדעט] — קינדהייט, יונגט. שמח בחור בילדותך (קהלת יא ט) — פרי יוך, בחור, אין דין יונגט. הרבה ילדות עשה — פיל מאַכט די יונגט (תלמודיש). אשרי ילדותנו שלא בישה את זקנתנו — וואָיל אונזער יונגט, וואָס האָט ניט פארשעמט אונזער עלטער. אשרי זקנתנו שכפרה את ילדותנו — וואָיל אונזער עלטער, וואָס האָט מכפר געווען אונזער יונגט (תלמודיש). מעשה ילדות — קינדערשע הנהגה. זע זקנה.

י'לוד [יאַלע, יאָלד], י'לוד אשה (איוב ידא) „געפאָרענער פון א פרוי“ א מענטש. „יאט“ איז א פאָררייאַנג פון „יאַלד“ זע י'לד.

י'לד אשה — „געפאָרענער פון א פון א פרוי“, זע י'לוד. ליד בית (בראשית לו יב) — געפאָרענער אין הויז.

י'לית (צפניה א י), י'ליות — א קלאַג. י'למדנו [יעלאַמדענין] — „זאָל ער אונז לערנען“ T. „היינט ילמדנו ד' פייבוש איער הסברה“ (מענדעלע).

י'קומ T.

ים [יאם], ימים — (בראשית א י). ים הגדול (צפניה י). ים כנרת (במדבר לו יא). ים המלח (בראשית יד לג)

סגולה — אויסדערוויילמע. ניט געוויינלעכע מענטשן.

י'חלוקה (שמאל א' ל כד) — „זאָלן זיי טיילן“, א פשרה: יחלוקה.

י'חסן [יאכסן], יחסנים [יאכסאָנים] — אַריסטאָקראַט. אַ גרויסער יחסן, א יחסן ניט דורך צו בלאָזן. מיר זיינען גלייַכע יחסנים, פייגעלע די יחסניטע, זיך יחסניען, זע יחוס, מיוחס.

י'ין [יאאין] — וויין. זיין ישמה לבב אנוש (תהלים קט ו) — דער וויין דערפרייט דעם מענטשנס האַרץ. יין הדש — ניער וויין, יין ישן — אלטער וויין, יין המשובח, יין המשומר — פאָרבעסערטער, אָפּגעהיטער וויין. יין נסך — טרויפער וויין, גויאישער וויין (זע נסך). יין קידוש, יין לקידוש — וויין פאר קידוש, יין שרף (י"ש) — בראַנפן, יין קפּריסין זע קפּריסין. י"ש — יין שרף.

י'ישר כות, יישר כותך [ישעקאָדן] — „זאָל זיך שטאַרקן דין כות“, אַ דאַנק אויסרוף (תלמודיש). יישר כות, כותך

י'כול [אָכיל] — ער קען, זלא יכול יוסף להתאפק (בראשית מה א) — יוסף האָט זיך ניט געקענט איינהאַלטן. כל יכול (סיוור) — „ער קען אַלץ (איוב ב ב: כל חובל): ער איז ביים פריץ אַ בל יכול, אַ גאַנצער מאַכער (פארא-דירט: אַ קאַל זעלאָך, געשריבן אויך: בל ול). יכוליך, יכליען [יאכלען]. „אז מע שמועסט, אז ער יכוליט“ (שלום על כם).

י'כולת — מעגלעכקייט. מבולת יכולת (במדבר יד טז) — וואָיל ער קען ניט. האָפּן יכולת, זיין ביכולת, אוימלעכער גאָך זיין יכולת, כפי יכולת (היכולת). ביכולתי [ביטאָלתי] — אין מין קראַפט.

מעג פון מאַלצייט. ששה ימי המעשה (יחזקאל מו א) — די 6 וואָכנטיג. כל ימי חידך (בראשית ג יד) — דין גאַנצן לעבן לאַנג, שלושת ימי הנבלה (זע), ימי הספירה — די ספירה מעג, זע בימי.

II. ימי יאָמאין זע כל ימי.

I. ימים [יאמיט] — רביס פון ים (זע).

II. ימים [יאמיס] — רביס פון יום — מעג. ימים מספר (במדבר ט ב) — גע= ציילטע מעג, ד. ה. ווייניק, אריכות ימים ושנים — א לאַנגער לעבן, בימים ההם (יחזקאל לח יז) — אין יענע מעג, בימינו — אין אונזערער זערע מעג, במהרה בימינו — גיך אין אונזערע מעג (סידור), בימינו ובימינו (סידור) — אין זיינע מעג אן אין אונזערע מעג.

ימין — די רעכטע האַנט, ניט אַפּקערן זיך מיין ושמאל — ניט אויף רעכטס ניט אויף לינקס (במדבר כ יג), שמאל דוחה וימין מקרבת — די לינקע האַנט פאַרשייטט און די רעכטע דערנענטערט (תלמודיש), אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני (הילים קלו ה), ווען איד'ל דיך פאַרגעסן, וְאָל פאַר= געסן ווערן מיין רעכטע האַנט, ער ווייסט ניט פון ימינו לשמאלו — צווישן רעכטס און לינקס (יונה ד יא), יד ימיני — מיין רעכטע האַנט (תהלים עג כג), אויך אין דער פאַרטיטונג: מיין באַהעלפער, ער איז זיין יד ימיני.

ינקא — א זויגערדיק קינד, זע יונק יניקה — זויגעכץ, שעפן יניקה פון... (תלמודיש).

ינקותא [יאנקעסע] — קינדהייט (תלמודיש).

ים סוף (שמות יג יח), ים הקרח — אייזמעער, ים התיכון — מיטל-לענ= רישער ים, כחול הים (בראשית לפ יג) — ווי דער זאמר פון ים, צווייט אויף אלע שבועה (זיבן) ימים, א ים מיט געלד (מיט צרות), כל שיש כיבשה יש בים — אלץ וואָס איז פאַראַן אויף דעם יבשה, איז פאַראַן אין ים (תלמודיש), ים התלמוד, "צו וואָס דאָ א ים ברייען" (מענדעלע).

ים [אים] — העברייאישער רביס-ענדונג, למשל אין טעורים, מלותים, עם הארצים, קיסרים, תעניות, געוויינטלעך אַנשטאַט די דייטשע רביס = ענדונג, "ען" (ווי אין „בוים“, „ברונים“): דאָקטור= רים, מיוואָלים (מיוואָנים), נאראַ= נים, פויערים, פאקטוירים, קינדסים, שרייבן אדרסים [אדרעיסים], איראנישע גילדונגען: גולדונים, קאַרבוניס, אויגאַ= נים, „געדערים“ קומט פון Gedärme, „פיי אים“ — פון Böhm (דריי פוילישע גראַשן), „פליצים“ איז plötzlich.

ימות — רביס פון יום — מעג, ימות הגשמים — „מעג פון רעגן“, ווי= מער, ימות החול — וואָכנטיג, ימות החמה — זומער, ימות המשיח — משיח'ס צייטן.

ימח [אימאך] — שמו — זאָל אויס= געמעקט ווערן זיין נאָמען (תהלים קט יג), ימח שמו וזכרו — זאָל אויסגעמעקט ווערן זיין נאָמען און זכר, ימח שמו זאָל ער ווערן! אויסשפּיען ימח שמו, ימח שמיניק, „דאָס האָט זי אים, די ימח-שמה'ניצע, ארויפגעפירט“ (סלום עליכם).

I. ימי [ימעי] — רביס פון יום — מעג פון ימי אבל (בראשית כו מא) — טרויער= מעג, ימי אבלות (זע), שבעת ימי המשתה (שופטים יד יב) — די זיבן

יעקב [יאנקא] N. יעקב אבינו לא מת — אונזער פאָטער יעקב איז ניט געשטאָרבן (תלמודיש). יענקל [יאנקל], יאנקין (— פעיאראטיון).

יער [יאאר] — אַ וואַלד. ותצאנה שתיים דופים מן היער (מלכים ב' 3 כד) — עם זינען ארויס צוויי בערן פון וואלד. לא דופים ולא יער — ניט קיין בערן און ניט קיין וואלד (תלמודיש). רוצח היער — וואלד=גולן.

יפה [יאפע] — 1. שייך, יפה תואר ויפה מראה (בראשית לט ו) — אַ שיינער. 2. אַ מנה יפה — אַ שיינע פאַרציע, אַ היפשע. נפש היפה — וואָס מיאוסט זיך ניט, בסכר פנים יפות — ליבנס= ווירדיק. עין יפה, בעין יפה — פרייגיביק, זע יפת.

יפהפה [יעפעיעפע], יפהפות — אַ שיי= נע, זע יפיפיה.

יפו N.

יפוי כוח — פאָר=רעכט, פולמאכט. יפיותו של יפת באחלי שם — גויאישע קונסט באַ אידן (מדרש אויף בראשית ט כז).

יפיפיה [יעפעיעפע] — אַ שיינע (ירמיהו מו כ), זי איז אַ יפיפיה (איראָניש), אַ יפיפיות (תהלים מה ג). זע יפהפה. **יפשפש במעשיו** — זאָל ער זוכן אין זינע מעשים (תלמודיש).

יפת-תואר (דברים כא יא), יפת מראה (בראשית יב יא) — אַ שיינע.

יפתח N. יפתח בדרו כשמואל בדרו — יפתח אין זיין דור איז ווי שמואל אין זיין דור (מדרש אויף שמואל א' יב יא).

יצא [יאצא] — 1. ער איז אַרויס, ומרדכי יצא מלפני המלך (אסתר ח טו) — מרדכי איז אַרויס פון קעניג. יצא לחפשי — ער איז אַרויס פריי. יצא מדעתו — ער איז אַראָפּ פון זינען.

יסוד, יסודות — 1. גרונד, פונדאָ= מענטש. יסוד המזבח (שמות כט יב) — דער גרונד פון מזבח. עד היסוד (תהלים קלו ז) — ביז צום פונדאָמענט. אדם יסודו מעפר — דער מענטש שטאַמט פון שטויב (סידור). זע עפר. יסודי התורה — די עיקרים פון דער תורה. אייעקשטעלן די אַר= בעט אויף נייע יסודות. קרן היסוד גרונדווינקל אָדער גרונטפאָטימאָל. 2. פון די עשר ספירות, יסוד שביסוד, יסורים — לידן (תלמודיש). האָבן יסורים פון... יסורים של אהבה — לידן מחמת ליבשאַפט (אָן אַ חטא נאָך כדי צו באַקומען שכר).

יעבור עלי מה (איוב יג יג) — וואָס וועט זיין וועט זיין, חוק ולא יעבור — אַ פעסטער געזעץ, ער יעבר זעט (ישעיהו פו כ) — ביז דער צאָרן וועט פאראיבער, יהרג ולא יעבור (זע).

יעוד [א-אוד], יעודים — באַשטימונג פון אַ שפחה פאר א פרוי (לויט שמות כא ח). 2. באַרוף, מיסיון.

יעלה [יאילע] — ״עם זאָל אַרויפגיין״. יעלה ויבוא T: פאָרגעסן אַ יעלה ויבוא, ער איז אַ יעלה ויבוא=גיין. יעלה החנונינו T, (אין כל נדרים) מאַכן אַ יעלה, די יעלות, ער האָט זיך צע״יעלהט ווי אַ אידענע צו ונתנה תוקף, יעלה ויצמח — זאָל אופ= גיין און שפראַצן.

יעמוד [יאיימאָד] — ״עם זאָל זיך שטעלן״ (צו אַנ=עליה). יעמוד ר' ישראל! יעמוד כל הנערים!

יענד T. (תהלים כ ג), ״אז עם מאכט זיך חס ושלום אַנ=אומגליק, אַ נוטה למות, שטעלט ער צונויף אַ יענד״ (שלום עליכם).

יקוב הדין את ההר — זאָל דער דין דורכפאַרן דעם פאַרג"י. ד. ה. דער געזעץ מוז געהאלטן ווערן (תלמודיש). יקום פּורקן T. א איד מוז זאָגן צוויי מאָל יקום פּורקן, וואָס האָט א פאמש צו יקום פּורקן ? יקותיאל N.

יקיר [יאקיר] — טייער אין בן יקיר — טייערער זון. הבן יקיר לי אפרים (ירמיה לא כ) — איז מיר נישט אפרים א טייערער זון? יקירי ירושלים — די חשובע ליט פון ירושלים (תלמודיש).

יקנה"ז = יון קידוש נר הבדלה זיין T. האַנדלען מיט יקנה"ז (קאַטעוועס).

I. יקר [יאקאר], יקרים [יעקארים] נקבה: יקרה [יעקארע], יקרות — 1. טייער. כל הון יקר (משלי א יג) — טייערע רייכטום. בני ציון היקרים (איכה ד ג) — די חשובע בני ציון. אנאבן יקר (שמואל ב' יב ל: אבן יקרה). מה יקר (תהלים ל ח) — ווי טייער? לאחי היקר, לאחתי היקרה — צו מיין טייערן ברודער, צו מיין טייערע שוועסטער. 2. זעלמן (שמואל א' ג א).

II. יקר [יעקאר] — 1. כבוד. שמחה וששון ויקר (אסתר ח טו) — פריד און כבוד. 2. זעלמנהייט אין אויסדרוק: יקר [יאקאר] — המציאות רבים יקרי [יאקירע] המציאות אָדער יקר=המציאות'ן — א זעלמנהייט (געוויינטלעך פון א זעלטענעס בוך).

יקרות [יאקרטעס] — טייערונג (היפך: זול), א יקרות אויף עפל. האלטן אויף יקרות (ספעקולירן). א יקרות גדול ?

יקרן [יאקרען], יקרנים [יאקראנים] — דער וואָס פאָדערט טייערע פרייזן. א יקרניטע, יקרנות.

יצא נקי מנכסיו — פאַרלאָרן זיין פאַרמעגן. יצא שכרו בהפסדו — וואָס געוואונען דאָס פאַרלאָרן. יצא הפסדו בשכרו — וואָס פאַרלאָרן דאָס געוואונען (תלמודיש). 2. = יצא ידי חובתו — ער האָט זיין חוב דערפילט. אם כיוון לבו יצא — ווער ער האָט דערפון געדאַכט, איז ער יוצא (תלמודיש).

יצה"ר = יצר הרע.

יצחק N.

יצאה — דאָס אַרויסגיין. יציאת מצרים — דער אַרויסגאַנג פון מצרים. זכר ליציאת מצרים (סידור) — אן אַנדענקען פון אַרויסגאַנג פון מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים — ווער עס דערציילט מער יציאת מצרים, יציאת הנפש, יציאת נשמה — דער אַרויסגאַנג פון נשמה, ד. ה. דער טויט; האַלטן באַ יציאת נשמה. יציאת השבת — דאָס אַרויסגיין אָדער אַרויסטראָגן אום שבת (תלמודיש).

יצירה — דאָס פאַשאַפן. ספר יצירה T. עולם היצירה — אין קבלה.

יצר הרע [יעצעהראַרע] — די שלעכטע נייגונג (היפך: יצר טוב). „בכל לבבך — בשני יצריך“ — עס שטייט לבבך (ניש „לבבך“), כדי צו צייגן, אַז מען מוז אים ליבן מיט בידע יצרים, דעם יצר הטוב און דעם יצר הרע (תלמודיש). אַ שטאַרקער (אי= זערנער, קופערנער) יצר הרע, דער אַרעמאַנסקער יצר הרע איז נישט גרויס. האָפן אַ יצר הרע אויף עפעס, עס יצר'ט [יעיצערט] זיך, „בנימיניען האָט אָנגענומען א יצה"ר זיך צו פאַקענען מיט...“ (מענדעלע).

ירושׁה, ירושות — ערבשאפט.
(ירמיה לב ח). אָנווערן (דערלייגן, צויג
לייגן) די פּאָבעס ירושה. ער האָט
עס בירושה פון זיין מאַטן. ער האָט
געבען געקראָגן אין קאָפּ אַרױן אַ
ירושׁה פון כּך וכּך (קאָטאָועס).

ירושׁלים N, ירושלמי — פון ירושלים,
פון ארץ ישראל. „אזעלכע וואָס פּאָרן
אַהין שטאַרבן... איז שוין אַ קאַנדידאַט
דאָט אויף אַ ירושלמי“ (מענדעלע).
ירושלים דליטע — ווילנע.

ירח (יעראן) — די לבנה אין ירח
פּן יומו — די נייע לבנה —
פון די טראַפּ-צייכנס.

ירחיב (יארחיב) — „ער וועט פרייט
מאַכן“, כי ירחיב, זע לכּשירחיב.
ירחם (ירמיה כא ז) — „ער וועט זיך
דערבאַרעמען“, אין המקום (השם)
ירחם — גאָט זאָל זיך דערבאַרע-
מען, אולי ירחם — טאָמער וועט
ער זיך דערבאַרעמען (סידור). פאַר-
לאָזן זיך אויף אולי ירחם.

ירחמיאל N

יריד, ירידים (יערידן). — יארמארק
(תלמודיש), מיט איין ה, אויף צוויי
ירידים, אַ מעשה — אויפן הימל
אַ יריד; אַ קאַבצאַנסקער יריד, אין
די הויזן אַ יריד, פלייבן איינער אויפן
יריד, „איזן ירידעווען, לויפן, האַנד-
דלען“ (מענדעלע).

ירידה, ירידות — דאָס אַרונטערגיין
(היפּד: עלייה), פאַר אים איז עס אַ
ירידה, ירידת גשמים, ירידת המקח
— דאָס אַראָפּשטייגן פון רעגן, פון
פריין (תלמודיש).

יריתו N

יריעה, יריעות — 1. פאַרהאַנג,
נוטה שמים כיריעה (תהלים קד ב) —
ער ברייט אויס דעם הימל ווי אַ

ירא (יראַע), יראים (ירעאים) — דער
וואָס האָט מורא, הירא ורך הלכב
(דברים כ ה) — דער וואָס האָט מורא
און מיט אַ ווייכער האַרץ. ירא וחרד
(שופטים ז ג) — אַ שרעקעדיקער, געוויינטלעך:
אַ גאָטספּאַרכטיגער. ירא (ירעי)
אלהים (בראשית כב יב), ירא שמים
(תלמודיש) — אַ פרומער.

יראה (אירע) — מורא, מורא פאַר
גאָט, פרומקייט, עבדו את ה' ביראה
(תהלים ב יא) — דינט גאָט מיט
מורא, זיי לייגן אַליץ (אדער: די מומאה)
אין דער יראה אַרױן — ד. ה. זיי
פאַרדעקן די עבירות מיט אויסערלע-
כע פרומקייט, „די שמוּד-שטיק אין
דער יראה אַרױנגעלייגט“ (מענדעלע).
מאַכן מיראה (היפּד: מאהבה), יראת
אלהים (בראשית כ יא), יראת חטא,
יראת שמים (תלמודיש) — פרומקייט,
אַ גרויסער יראת-שמים איז ער ניט
געווען, די יראת שמים האָט זיך אין
אים אָנגעצונדן (אויף אַ צבועיק), מאַכט
אַ יראת-שמים-פנים, יראת הכבוד —
ערפורכט, זיין גאָמען ווערט דער-
מאַנט מיט יראת הכבוד, 2. יראה
(תלמודיש) — אַנפּאַנאַט, אין ווינקל
היינט אַ יראה.

ירבעם N, ירבעם פּן נבט (מלכים א' יא
כו).

ירגון (שמות טו יד) — „זיי האָבן זיך
צעפייזערט“, ער איז אַרױן אין שטיב
מיט אַ ירגון (פאַראַדיע אויף „רוגואַ“).
ירדן N, ער קען אויסטרינקען דעם
ירדן (לויט איוב מ כג).

ירוחם N

ירׁה — ירום הודו, זע קירׁה,
ירום הודו — „זיין גלאַנץ זאָל געהויבן
ווערן“ (סידור). דער קיסר ירום הודו
(ירׁה, קירׁה).

גאַנצן ישׁ (שלום עליכם). **אימלעכער**
גאַרנישט זאָל זיך האַלטן פאַר אַ
גאַנצן ישׁ (מענדעלע). **ישׁ בכלל מאַתים**
מנָה — אין 200 אין פאַראַן הונט
לערט; ישׁ לו מנָה רוצה מאַתים —
 ער האָט 100, וויל ער 200. **ישׁ**
קאָנה עולמו בשעה אחת — פאַראַן
 וואָס קויפט זיך עולם הבא אין איין
 שעה (תלמודיש).

יִשְׁבֵּעַן [יאשווען] — זיצן. אַרײַנישבען
 אין תפיסה.

יִשׁוּב [אישוען], **יִשׁוּבִים** — 1. א באַ-
 וואַנט לאַנד (היפּך: מדבר). אינו מן
 הישוב — ער איז נישט געבילדעט
 (תלמודיש). 2. א דאָרף. פאַרביגעפאַרן
 א ישוב. א ישוב־ניק. 3. ישוב ארץ
 ישראל — דאָס באַזעצן אײַ. משום
 ארץ ישראל — כדי צו באַזעצן
 ארץ ישראל (תלמודיש). דער אַלמער
 ישוב, דער ניער ישוב אין ארץ
 ישראל. 4. ישוב הדעת — איבער-
 לייגונג, נאָך א לאַנגן ישוב הדעת.
 זיך ישוב־ען זע מײַשב.

יִשׁוּעָה, **יִשׁוּעוֹת** — רעמונג. קול
 רינה יישועה (תהלים קיח טו) — אַ
 קול פון געזאנג און רעמונג. ברענג
 גען ישועה — ראטעווען. ישועות
 ונחמות (סידור) — רעמונגען און
 מרײַסט.

יִשׁיבָה, **יִשׁיבּוֹת** — «דאס זיצן» —
 1. הויכשול. שתי הישיבות — די ישיבות
 אין סורא און פומבדיתא (אין בבל).
 ראש ישיבה (ריש מתיבתא) — דער
 הויפט פון שול. דער מורה הוראה.
 2. סנהדרין. בו פיום שהושיבו את
 ר' אלעזר בן עזריה כישובה — אין
 דעם מאָג ווען מע האָט אויפגענומען
 אלעזר בן עזריה אַלס ראש פון
 סנהדרין (תלמודיש). ישיבה של מעלה

פאַרהאַנג. 2. א בלאַט פאַרמעט (אין
א ספר תורה). אין פוחתין ביריעה
פחות משלושה דפים — אין א
 ידיעה מאַכט מען נישט ווייניקער פון
 דריי דפים (תלמודיש). **„געהאַט**
האָט ער יריעות פאַרמעטענע. לאַנגע,
געראַלמע ווי מגילות... פון וואַנען
 ער פלעגט אַרויסזאָגן אימלעכן זינס״
 (מענדעלע).

ירך [יאָרעדן] — די זײַט. איש חרבך
 על ירכו (שיר השירים ג ח) — באַ
 יעדערן זײַן שווערט אויף דער זײַט.
 יוצא ירך (שמות יז ה), יוצאי ירכו —
 די קינדער.

ירמיהו, ירמיה N.
ירק [יאָראַק], **ירקות** [יעראַקעס] — גע-
 מינע (דברים יא י). שאָר ירקות (סידור)
 — אַנדערע קרייטיכער. מיט אַלע
 שאָר ירקות, ד. ה. מיט צופאַהער.
ירמק (ויקרא יג מט) — גרין, א
 ירקקת [יראקעקעס] — א גרינע.
ירשׁען, ירשׁיענען — זע יורשׁ.
 ירושה.

ישׁ (בראשית כח טו) — פאַראַן, ישׁ
 אומרים (נחמיה ה ב — ד: יש אשר אומרים)
 — פאַראַן אַזעלכע וואָס זאָגן
 (תלמודיש). פאַראַן א יש אומרים, ד.
 ה. א סברא). אַז מע מאַך אים נישט
 גלויבן, **ישׁ ליישב** — פאַראַן אַ
 הירויז, זע מײַשב. להנחיל אהבי
 יש (משלי ח כא) — צו שענקען מײַ-
 גע פריינד א יש (ווענטלעכס). זע
 שׁײַ. גאָט האָט באַשאַפן א יש מאין,
 נישט א יש מיש [מעיש —]. פון
 א יש (א פאַקט) איז עס גע-
 וואָרן אַ פראַגע. ער צימערט מיט
 זײַן גאַנצן יש. ביטול היש — דאָס
 מבטל מאַכן דעם ישׁ, סקעפטיציזם.
 „שטאַט האָט געמאַכט פון אים א

II. ישן [יאָשן]. ישנים [יעשענין] — שלאָפּט.
 נקבה: אני ישנה ולבי ער (שיר השירים
 ה ב) — איך שלאָף און מיין האַרץ
 וואַכט. אדם ישן כאן ורואה חלום
 באספמיא — א מענטש שלאָפּט
 דאָ און זעט א חלום אין שפאָניע
 (חלמודיש).

ישען על ביתו (א וואָרטשפּיל אנטשטאָט «לא
 יעמוד», פון איוב ח טו: ישען על ביתו ולא
 יעמוד) — אימפּאַטענטער.

ישקני (שיר השירים א ב) — „וואָל ער
 מיך קושן“, איך האָב אים געוואָגט ישקני
 (אָדער: דעם אַנדערן פּסקו פון שיר השירים).
ישר [יאָשאר], ישרים [יעשאַרים],
 נקבה: ישרה [יעשאַרע] — גלייך.
 דרך הישר (ירמיה לא ח: דרך ישר, תהלים
 קו ז: דרך ישרה) — דער גראָדער
 וועג, טוב וישר (תהלים כה ח), צדיק
 וישר (דברים לב ל), חס וישר
 (איוב א א) — א גערעכטער. איש
 כל הישר בעיניו (דברים יב ח) —
 יעדער טוט וואָס ער האַלט פאר
 גלייך, כשר וישר, שכל הישר—דער
 גראָדער שכל.

ישראל, ישראלים — 1. N. יעקוב
 אָבינו (בראשית לב כט), בני ישראל, 2.
 א איד, ישראל אף על פי שחטא
 ישראל הוא — א איד, אפילו ווען
 ער האָט געווינדריגט, בליבט א איד
 (פון א משוגע, תלמודיש), חברים כל
 ישראל (סידור) — אַלע אידן זיינען
 חברים, זע כר ישראל, א בת ישראל
 נויט מען ניט, 3. דאָס אידישע
 פּאָלק, ישראל סבא — דער אַלטער
 ישראל (תלמודיש), ישראל ואורחותא
 חר הוא — ישראל און די תורה
 איז איינס (תלמודיש), בכל תפוצות
 ישראל, זע תפוצות, 4. להיפך צו

— דער אויבערשטער סנהדרין
 (די צדיקים אין גן עדן, וואָס זיצן פאר גאָט
 און לערנען תורה). נתבקש בשיבה של
 מעלה — ער איז אויפגעפאָדערט
 צום אויבערשטן סנהדרין, ד. ה.
 געשטאַרפן (חלמודיש), בשיבה של מטה
 ובשיבה של מעלה (סידור) — אין
 אונטערשטן, און אין אויבערשטן
 סנהדרין 3. דאָס וואָהנען, מקום
 ישיבתו — ווין וואָהנאַרט (חלמודיש).
 זכות ישיבה — וואָהנערעכט.

ישיש, ישישים — אַנטאַלטער מאַן,
 זקן וישיש (דברי הימים ב' לו יז), ביישישים
 חכמה (איוב יב יב) — אַלטע לייט
 האָבן חכמה.

ישימך אליהם כאפרים וכמנשה
 (בראשית מח כ) — וואָל דיך גאָט
 מאַכן ווי אפרים און מנשה (א ברכה).

ישלם — „ער וועט באַצאָלן“, לוה
 רשע ולא ישלם (תהלים לו כא) —
 דער רשע לייט און באַצאָלט ניט.
 הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם (סידור)
 — גאָט וואָל באַצאָלן זייער שכר.
ישמח משה T. ישמעאל N.
ישעיה T N.

I. ישן [יאָשן]. ישנים [יעשענין] — אָנז: ל=
 טער (היפך: חדש), פון פאראיאריגער
 תבואה: ואכלתם מן התבואה ישן (יקרא
 כה כב) — איר וועט עסן פון תבואה
 ישן, סופערלאַטיוו: ישן נושן (יקרא כו י).
 חדשים גם ישנים (שיר השירים ז יד)
 — נייע און אַלטע, יין ישן — אַל=
 טער וויין, יש קנקן חדש מלא ישן
 וישן שאפילו חדש אין בו — פא=
 ראן א ניער קרוג מיט אַלטן וויין און
 אַנטאַלטער קרוג, אין וועלכן ס'איז
 ניטאָ אפילו קיין ניער וויין (תלמודיש,
 פון אַלט און יונג).

I. יתר [יעסער], יתירים [יעסעירים], נקבה יתירה [יעסעירע] יתירות — איבער-ריק מעלה יתירה — נאך א מעלה נשמה יתירה — נאך א נשמה (תלמודיש).

II. יתר [יעסער] — דאָס איבעריקע, יתר העם (מלכים ב' כה יא), יתר הפליטה (שמוח ית) — דער רעשט, וואָס איז געראטעוועט, יתר שאת (בראשית מ טג) פאָרצוג, כל יתר כנמול דמי — אי-בעריקס איז גענליכן צום פעלנדן (תלמודיש). יתר מכאן, יתר על כן — נאָכמער, אחוץ דעם, ליתר במחון ליתר תוקף (וע). „ער האָט צוליב געטאָן דער שמאָט און נאָך מיט א יתר שאת“ (ד. ה. מער ווי נויטיק) (שלום עליכם).

יתרו N. יתרו מיט די זיבן נעמען (רש"י צו שמות יח א). יתרון, יתרונות (קהלת א ג) — פאָר-צוג.

כ

כ — דער עלפטער אות אין אלף=בית. קונט פאָר מיט אַ דגש „כ“, אין אַן אַ דגש „כ׳“, כ׳=20, כא׳=21; כב׳=22 א.א.וו. כ׳ (אין די קביעות) כסדרה, זע כף.

כ — אַנ-אות השימוש אין העברייאיש — ווי כאבן — ווי א שטיין, כאור הבוקר — ווי עס איז געוואָרן פרימאָרגן זע כאור. כאין — ווי גאָר=נישט (ישעיה מ יז), כאיש אחד (במדבר יד טו), כאחד (עזרא ב סד) — ווי איין מענטש, אינאיינעם, כאחד

(* אין אַנהויב וואָרט ווערט דער כ אין העברייאיש תמיד אויסגעשפּראַכן מיט אַ דגש, ד. ה. ווי ק. דערפאָר שטעלט מען ניט דעם דגש אינם כ וואָס הייבט אַן אַ וואָרט.

כוהנים און לויים, ער איז א ישראל. ישראל במקום כוהן (צו אַנ-עלייה). ישרן [יאשרען], ישרנים — א גע-רעכטער, א בעל יושר. „ישרנים פלעגן זיך אַריינלייגן אין שלום אַרײן“ (מענדעלע), ישרנות — גערעכטיקייט. יששכר N. (זע זבולון), ישתבח T. יתבררו ויתלבנו הדברים (דניאל יב י) — די זאך זאל אויפגעקלערט ווערן, יתגדל ויתקדש T.

יתום [יאָסעם]. יתומים, נקבה: יתומה, יתומות — (שמות כב כג). קדיש יתום (סידור) — דער קדיש פון א יתום, אין הדור יתום שר' אלעזר בן עזריה שרוי בחוכו — ניט פאַרלאָזן איז דער דור; אין וועלכן עס לעבט ר' אליעזר בן עזריה (תלמודיש).

יתור [איטור] — וואָס בלייבט פון שטאָף ביים שניידער, „גנבה=שאַפקע=לעך, וואו בעלי-מלאכות זעצן דאָרט אָפּ דעם יהוד; שטיקלעך מאַטעריע, מאַסמעס, בענדלעך, סאַמעט און שטיקלעך פעלץ“ (מענדעלע). (תלמודיש: יתורא דקרא—די ווערטער וואָס זיינען איבעריג).

יתוש [איטוש] — א מיקע, א לעגענע-דאַרער ווערימל, אימת יתוש על הפיל — די אימה וואָס דער יתוש וואַרפט אויף א העלפאַנט, נכנס יתוש במוחו של מיטום — אין מיטום מוח איז אַרײן א יתוש (תלמודיש). ווי דער יתוש פיקט עס אין מין מוח.

יתיב — פון די טראַפּ-צייכנס. יתיר [יאטיר] — איבעריקס, יתיר אלף — אַנ-איבעריקער אַלף (אין מסורה). יתירים, יתירה זע יתר.

יתכן [איטאָכן] — קען זײַן, לא יתכן לומר — מען קען ניט זאָגן, זע היתכן.

דער הונגער איז שווער אויף דער ערד. אבל כבוד (בראשית ג יא) — א שווערער טרויער. כבוד פה זכבוד לשון (שמות ד י) — א זאיקע. כבוד אויזן — א טויבער.

II. כבוד את אביך ואת אמך (שמות כ יב)

— ערע דיין פאָטער און מוטער. כבוד את רופאך עד שלא תצטרך לו — ערע דיין רופא אידער דו האָסט אים נויטיק, (תלמודיש).

כבדהו ותשדהו — גיב אים אָפּ כבוד און זיי אים חושד (פון אַנא אורח אָדער א קהלישען עסקן). (תלמודיש).

כבוד [קאָועד] — ערע. עושר וכבוד

(דברי הימים ב יז ה) — רייכטום און ערע. אַנרירן דעם כבוד, פוגע (פוגם) בכבוד זיין, עס איז. כִּפְעַם איבער אייער כבוד, א היזל, מיטן שענסטן כבוד! בכבוד גדול! צופיל כבוד איז אומכבוד. תן כבוד לתורה — גיב אָפּ כבוד דער תורה (סידור). כבוד [קוויאָד] התורה, כבוד המת, כבוד שמו תפארתו — דער כבוד פון דער תורה, פון מת, פון זיין שיינעם נאָמען. בית הכבוד — בית הכסא. העדר הכבוד — דאָס ניט אָפגעבן כבוד, אומכבוד יראת הכבוד — ערפורכט, פחיחות הכבוד — פאָר מינערונג פון כבוד (זע). כבודו במקומו מונח — זיין כבוד ווערט נישט גערירט, (תלמודיש). איך האָב עס געטאָן לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא — ניט צוליב מיין כבוד און ניט צוליב דעם כבוד פון מיין פאָמיליע (תלמודיש). בכבוד זכעצמו — ער אליין (סידור). זע בכבוד לכבוד, פסא.

הריקים (שמואל ב' כ) — ווי איינער פון די לאַדאָקעס. כאמה כבתה (תלמודיש) — ווי די מוטער אזוי די טאָכטער (ישעיה כד ב: כעם ככהן, כעבד כאדוניו, כשפחה כגבירתה, כקונה כמוכר, כמלוח כלוח).

כאב רב [קעוו-לעוו] — הארץ =

וויטיק (ישעיה סה יד). כל כאב ולא כאב לב — יעדער וויטיק, נאָר ניט הארץ וויטיק (תלמודיש).

כאור — ווי עס איז געוואָרן ליכטיק,

כאור הפוקר—ווי עס איז געוואָרן פריי מאָרגן. (שמואל ב' כאור בוקר). פון כאור הפוקר ביו האַלפן טאָג (שלום עליכם). אויפשטיין כאור.

כאילו — יאגבי, כלומר'שט, כאילו

כפאו שד — ווי א שד וואָלט אים געצוואנגען (תלמודיש).

כאן — דאָ, לכאן — אהער. אשרי

מי שבא לכאן ותלמודו פירו — וואויל דעם וואָס איז געקומען אהער (ד: ה. אויף יענע וועלט) און באַקומט שבר פאַר זיין לערנען (תלמודיש). מכאן — פון דאָנען. קרח מכאן וקרח מכאן — ער איז פליכעוואַטע פון ביידע זייטן (תלמודיש) זע מכאן. יתר מכאן — נאָכטער, זע יתר.

כאשר אברתי אברתי (אסר ד טי) —

אויב איך מוז אומקומען, וועל איך אומקומען.

כאשר אהבתי (בראשית כז ד) — ווי איך

האָב ליב.

כאשר זמם (דברים יט יט) — ווי ער

האָט געפלאַנט (אזוי זאָלסטו אים באַשט'אָפן) (פון עדים זוממים)

ככתב עינו — אָפּהיטן ווי זיין אויג

עפל (לויט זכריה ב יב).

I. כבוד [קאָועד] — שווער. פי כבוד

הרעב פארץ (שמות יב י) — ווייל

כדרך — ווי דער שטייגער, אַלצדינג
כדרך הנגידים... כדרך היהודים...
כדרך הקבצנים" (מענדעלע). זע דרך.
כדרבה, כדרפו — ווי אר (זיין)
שטייגער איז. כדרכו תמיד. כדרכה,
שלא כדרכה — פון תשמיש. זע דרך.
כדת - (אסתי א טו) — ווי דער דין איז.
זע דת.

כה וכה (שמות ב יב) — אהער און
אהין.

כהא לחמא T.

פהאי גוונא [גאוונע] — אויף אזא אויפן
(תלמודיש). כהאי לישנא (= בזה
הלשון) — מיט פאָלגנדע ווערטער,
זע האי.

כהוגן — ווי ס'פאָסט זיך, אַנשמענע
דיק, שאל שלא כהוגן — ער האָט
געפרעגט ניט ווי ס'פאָסט זיך (תלמודיש).
זע הגון.

כהוויה [קעהאוויע] — אזוי ווי ס'איז,
אקוראט. "בירע האָפן דאָס אייגענע
געשאַן. כהוויה דאָס אייגענע" (פרץ).
דברים כהוויתן [קעהאוויאַסן] — זאָכן
(רייד) אזוי ווי זיי זיינען. כהוויתה
— ווי זי זעט אויס (תלמודיש).

כהונה — (שמות כט ט). כהונה גדולה
— דאָס אַמט פון כהן גדול.

כהלכה [קעהאלאַכע] — לויט געזעץ, ווי
ס'דאַרף זיין. שואל כעניו ומשיב
כהלכה — פרעגט צו דער זאך און
ענטפערט ריכטיג. בחור כהלכה —
א בחור ווי ס'דאַרף זיין (סידור).
זע הלכה.

כהן [קאָן קאַן] זע כהן.

כהנה וכהנה (שמואל ב' יב ח) — צוויי
מאָל אזוי פיל. עם מרעפן זיך כהנה
וכהנה אַזעלכע געשיכטעס.

כבושין (כיבושין) אין דברי כיבושין
— פאָזיגנדע רייד, זע כובש.

כביכור [קאוועיאָכל] — אין תלמוד: יאגבי,
געוויינלעך פון גאָט: כביכול נשבע — ער
האָט יאגבי געשווארן. — גאָט, האָט גע-
זאָגט כביכול.

כביצה — גרויס ווי אַנ-איי. זע
ביצה, כזית.

כבישים — שאָסי (אין ארץ
ישראל).

כבישה, כבישות — דאָס איינע-
מען. כבישת הארץ — דאָס איינ-
נעמען פון ארץ ישראל. כבישת היצר
— דער זיג איפער דער יצר הרע,
זע כובש.

כבר (קהל א י) — שוין לאַנג. כבר
נאכל — שוין אויפגעגסן.

כגוף — למשל.

כגוף בלא נשמה — ווי א גוף אָן
א נשמה. תפילה.

כדאי — ווערט, איני כדאי — אין
פין ניט ווערט (תלמודיש). עם אין
כדאי זיך אַפצושטעלן אויף דער דאָ-
זיגער געשיכטע. אַליץ כדאי, נאָר
לעבן צו בלייבן.

כדבעי [קעדיבאַאי] — ווי עם דאַרף
זיין, כדבעידיק.

כדומה — דעסגלייכן, כדומה למשל
— צום ביישפיל. און נאָך כדומה
אַזעלכע פרנסות" (שלוש עליכם). וכדומה
— און דעסגלייכן, זע דומה.

כדור [קאדער] — פאל (ישעיה כב יח).
כדור (ה) ארץ, כדור (ה) עולם —
ערדבאַל, ד. ה. די גאַנצע ערד. עם
מעג זיך איבערקערן דער כדור עולם
און איך וועל אויספירן.

כדי [קדיין] — צו (תלמודיש). כדי זיך
צו פאַראייניגן.

דער מצווה (סידור). זע פכוונה.
פכוון, מתכוון.
כוזב — לייקט, נארט אָפּ. כל האדם
 כוזב (ההלים קטו יא) — יעדער מענטש
 לייקט. דמיונות כוזבות — אָפּנאַ-
 רעדישע פּאַנטאַזיעס.

כוח (קאַיטע). **כוחות** — 1. קראַפּט.
 בכל כוחי עברתי (בראשית לא ו) —
 מיט מיין גאַנצער קראַפּט האָב איך
 געדינט. אַרבעטן בכל מאמצי כוח
 (כוחי, כוחה) (איוב לויט) — מיט
 דעם גאַנצן כוח. ״זוען איר וואָלט מיט
 אמצות כוח פונם זאק ארויס״ (מענדע-
 לע). מיט אַלע כוחות, מיט כל
 הכחות, איבערן כוח, אויסגין מיט
 די כוחות, לא פחיל ולא בכוח כי
 אם ברוח (לויט זכריה ד ו) — ניש מיט
 קראַפּט, נאָר מיט גייסט. אמין כוח
 (ישעיה מ כו) — אַ שטאַרקער, כוח
 הדיבור — די רעדנסקראַפּט. כוח
 הדמיון, כוח המדומה (איער: המדמה)
 — איינבילדונגסקראַפּט. כוח הדם
 — דער בלוטשטראָם. דער כוח
 הדם גייט מיר דורך. כוח הסבל
 (בחמיה ד ד) — די טראַגקראַפּט.
 זיך אָנמאַן אַ כוח, אין כוחו אלא
 בפה — זיין גאַנצע קראַפּט איז נאָר
 אין מויל (הלמודיש), 2 כוח זהרשאה—
 פּולמאַנט. כוח — אַ פּאָפּולמעכטיקטער
 כוח כוחו — אַ פּאָפּולמעכטיקטער
 פּון אַ פּאָפּולמעכטיקטן, אַ צווייטע
 סיבה. 3. אַרויסבריינגען (אַרויסגין)
 מן הכוח אל הפועל — פּון מעאַ-
 ריע אין די פּראַקטיק, בכוח (היפּך:
 בפועל) — מעאַרעטיש. זע יישר
 כוח, בכוח, מכוח.

כוכב, כוכבים — שמערן, ארבה
 את זרעך בכוכבי השמים (בראשית כב
 יז) — איך וועל פאַרמערן דינע

כהרף [קעהערעף] **עין** — ווי אַנ-אויגנ-
 פליק, ישועת הי כהרף עין —
 גאָט העלפט אין איין אויגנבליק,
 אין איין כהרף עין.
כהררים **התלויים** **פשערה** — ווי
 פערנ, וואָס היינגען אָפּ אַ האַר.
 (תלמודיש.)

כובד **ראש** זע **פבוכד** **ראש**.
כובע (שמאל א' יו ה) — אַ הימל.
כובש — פּאַזיגט. איהו גבור?
 הכובש את יצרו — ווער איז אַ
 גבור? — ווער עס פּאַזיגט זיין יצר
 הרע. הכובש את נבואתו — ווער
 עס האַלט אין (אָגט גיט אויס)
 זיין נבואה (הלמודיש).

כוחן **בוהנים** — (במדבר ג ו). פני
 אהרן הכהן — פּינ אהרן'ס שטאַם.
 בוהנים דוכניען (זע). א ברכה פּון אַ
 כּוהן, כּוהן גדול (שמאל א' כא י). בת
 כּוהן — די טאָכטער פּינ אַ כּוהן,
 דער שכל פּון אַ בת כּוהן (פּאַראַדיע
 אויף זיקרא בא ט: ובת כהן כי מחל לנחה).
 ״ויוסע חברה דאָט... אים מכבד גע-
 זוען מיט כּוהן אין אַלע קענדיסקע
 זאַכן״ (מענדעלע).

כוונה [קוואַנע]. **כוונות** — ווילן, אָפּ-
 זיכט. ולא היתה כוונתו לכך — ער
 האָט עס נישט געוואָלט (הלמודיש). זיין
 כוונה איז צו מאַכן אַ סיכסוך. ער
 האָט דערפּי אַ פּאַזונדערע כוונה.
 דאָנען מיט כוונה, תפילה בלא
 בינה כּגוף בלי נשמה זע תפילה.
 טוב מעט בכונה מהרבה שלא
 בכונה — בעסער ווייניקער געפעט
 מיט כוונה איידער אסך אָן כוונה
 (תלמודיש). מצוות צריכות בינה —
 מצוות פּאָרערן כוונה, בכל פרטיה
 זיקוקיה וכוונותיה — מיט אַלע
 פרטים, איינצלהייטן אין כוונות פּון

קינדער ווי די שמערן פון הימל.
זמן צאת הכוכבים (בחמיה ד טו) —
די צייט ווען די שמערן גייען ארויס.
שבעה כוכבי לכת — די זיבן
פלאנעטן. זע תווה כוכבים.

כוכבא — דער שמערן. פר כוכבא
N: כוכבא דשבים — א קאמעט.
כורה, כולו — זי (אדער ער) אינגאנצן.
כל התורה כולה — די גאנצע
תורה. דור שכולו זכאי, דור שכולו
חייב — א דור וואָס או אינגאנצן
רין, אינגאנצן שולדיק (תלמודיש).
כולה תורה אויף איין פוס. א אידע-
לע וואָס איז כולו קישקע, כולי האי
— דאָס אַלין, כולי האי ואולי
כולי האי ואפשר — נאָך דעם
אַלעמען איז עס נאָך בספק?
(תלמודיש).

כורץ כורצים — 1. אַרומנעמענדיק
אומפאַסנד (תלמודיש). זיי דרין זיינע
כולל די גאנצע שטאַט, החכם הכולל
הרב הכולל — א אומפאַסנדיק
חכם, געלערנטער. 2. אַלע כוללים
אין ירושלים.

כולם — זיי אַלע (ישעיה יד י). כולם
אהובים כולם פרורים כולם גבורים
(סידור) — זיי זיינען אַלע געליבט
געוויילט, שטאַרק, כולם אהולם
(פון רוסיש).

כורצנו — מיר אַלע (בראשית מב יא).
כולנו חכמים כולנו נבונים (סידור)
— מיר זיינען אַלע חכמים און
פאַרשמענדיקע.

כומר, כמרים (מלכים ב' כג ה) — א
גלה, א מאָנאַך.

כוס, כוסות — בעכער (בראשית מ יא).
כוס של אליהו — אליהו'ס כוס.
כוס של ברכה — דער ברכה-כוס.
ארבע כוסות צום סדר. א מענטשן

דערקענט מען פכיסו פכוסו ובכעסו
— אין זיין צאָלן, מרינקען און צערנען
(תלמודיש).

כוסה — אַלס (יחיד פון «כוסות» ווי פירה
פון פירות). א גרויסע כוסה, מאַכן א
כוסה (ד. ה. מרינקען). ער האָט א
כוסה אין קאָפּ (פון א שיכורין). «אַנט-
קען זיצן פאַרכוסה'מע אידן» (מעני-
דעלע).

כופה — צווינגט. כופין אותו עד
שיאמר רוצה אני — מע צווינגט
אים פון ער זאָגט: איך וויל (תלמודיש).
זע כפה, כפוי, שד.

כופר כופרים — לייקנט אָפּ. הכופר
במלוה, בעיקר, בַּפִּקְדוֹן, בתורת משה
— דער וואָס לייקנט אָפּ א א חוב,
גאָט, א פִּקְדוֹן, משה רבינו'ס תורה
(תלמודיש). כופר זיין — זיך שמדין.
דער כופר האָט גענומען א טמאה.
(היפּ: מאמין).

I. כורץ — איינפֿינדער, זע מכורץ.

II. כורץ (אין סדר של פסח).
כורע [קארעא], כורעים — פוקט זיך.
אין מרדכי כורע ומשתחוהו (אסתר ג ה)
— מרדכי פוקט זיך ניט, ואנחנו
כורעים T. פאלן כורעים פאַר N.
כורת ברית זיין — שליסן א בונד
(בראשית טו יח).

כוש — עטיאָפּיע, פון חודו פון כוש
(אסתר א א).

כושר זע שעת.
כותב, כותבים — שרייבט, זע
כתב ענען.

כותל, כותלים — שומרוני (פון כותל
מלכים ב' יז ל). זע גר.

כותל — וואַנד (שיר השירים ב ט). כותל
מערבי — די מעריב-וואַנד (פון
בית המקדש). אונים לכותל — די
וואַנד האָט אויערן (תלמודיש).

כזאת זע כזה. (ד.ה. ער בלייבט טמא) (תלמודיש). זע טובל.

פי — אי. כי אם — נאָר. כי אפס כסף זע אפס. כי הנה כחומר זע בחומר.

פי לא נאה T. כי לכך נוצרת — דען דערצו ביזמו באשאפן (תלמודיש). פי תכוא T.

כי תצא T. פי תשא T. כיבוד כיבודים — האָט אָפגעבן כיבוד. מקיים זיין כיבוד אב ואם (תלמודיש, לחס שמוח כ יב). באַקומען

כיבוד, לזיין א כיבד, טיילן כיבודים (עסנווארג אָדער צומאָן). זע מלכד זיין.

כיבושין אין דברי כיבושין זע כבושין.

כיד המלך (אסחר א ז) — ווי ס'פאסט פאר א מלך. א סעודה כיד המלך, כיד הנכרים. כיד ה' הטובה עליו (עזרא ז ט) — לויט זיין מאַלאַנט פון גאָט.

כידוע — ווי באַוואוסט. אָפן האָט מען כידוע דאָס ניט געטאָרט זאָגן, זע ידוע.

כיוון — 1. כוונה, אפזיכט, פאָר-זאָס איך זאָג אקדמות? איך האָב דערמיט א גרויסן כיוון (מענדעלע). בכיוון, מכיוון — אומישנע (תלמודיש).

2. כיוון (געוויינלעך געשריבן: כיון) — וויבאלד, כיוון שעלה עמור השחר — ווי עס איז נאָר אַרויס די מאָרגנרויט (תלמודיש). כיוון שנתנה רשות למשחות אינו מבחין בין טוב לרע — ווי עס איז דעם שטן געגעבן רשות (צו טייטן), מאַכט ער קיין חילוק ניט צווישן גוטע און שלעכטע (תלמודיש). כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר — ווי דער מענטש

כזאת זע כזה.

כזב [קאָזעו, קיזעו], כזבים [קאָזיים] —

א ליגן (תהלים ה' ז). ס'איז שקר זכוב, ס'איז כ'זבליגן, זע 'שקר.

כזבו [קאָזעו], כזבנים — ליגנער.

כזה — ווי דיזער, כזו אָדער כזאת

— ווי דיזע, כזו וכזה תדבר

(מלכים א' יד ה) — אַזוי אין אַזוי

זאָלסטו זאָגן, כזה ראה וקדש — אָט

אַזא פאָרם (פון דער לבנה) זאָלסטו

זען און מקדש זיין (תלמודיש).

כזורק אבן למרקולים — ווי איינער

וואַרפט א שטיין צום אָפגאָט מרקולים

(דערמיט דינס ער איב, תלמודיש), כזורק אבן

לחמת — ווי איינער וואַרפט א

שטיין אין א שלוף (ד.ה. אָן א

נוצן פאר דעם אינהאַלט) (תלמודיש).

כזית [קאָזיים, קאָזאיים] — ווי אַנ-אַליב

זיע גרויס, עסן א כזית, א כזית ברויט,

ווי א כזית גרויס, זע זית.

כזנב הלמאה — ווי דער שוואַנג

פון אַן ענדערש (ד.ה. קליין) (תלמודיש).

כח זע כוח.

כחוט השערה [האָסערע, האָסערע] —

אויף א האָר (תלמודיש), בורק זיין,

מרקק זיין, אָפטיין, ניט צוריק-

טרעטען כחוט השערה זע חוט.

כחול הים (בראשית לב יג) — ווי דער

זאמד פון ים (ד.ה. א סך), 'מענות

כחול הים' (מענדעלע).

כחומר ביד היוצר (ירמיה יח ד) —

ווי ליים ביים טעפער אין האַנד (ד.

ה. אָן ווידערשטאַנד (פאראַרירט: כחומר

ביד השמקלער). זע חומר.

כחרם הנשפר (סידור) — ווי א

צעבראָכענער שאַרבן (ד.ה. שפל).

זע חרם.

כטובל ושרץ בידו — ווי איינער

איז זיך טובל האַלטנדיק א שרץ

כיפה — געוועלב. הימל=געוועלפ. ווי איך שטיי תחת כיפת הרקיע — אונטערן הימל (א שבעה). „איך וועל אייך גיין שווערן... ווי מיר זיצן תחת כיפת השמים — אונטער א הימל פון גאָט“ (שלום עליכם). שלושה מלכו בכיפה — דריי מלכים האפן געהערשט איבער דער גאנצער וועלט (תלמודיש). מלך (אדער מולך, מושל) בכיפה.

כיפור אין יום כיפור, יום הכיפורים (ויקרא כג כח).

כיצד — ווי? כיצד מרקדן — ווי מאנצט מען? כיצד מלקן — ווי גיט מען מלקות (תלמודיש). איך וועל אים ווייזן כיצד מלקין.

כישוף, כשפים [כשפּים] — צויבער (מיכה ה יא), ס'איז מעשה כישוף, אפ= מאָן א כישוף, כישוף, בא כישוף, זי כישופים מיט די אויגן, כישוף= מאכער.

כיתה, כיתות — אפטיילונג, דער רבי לערנט מיט דריי כיתות, זע: כת.

כך [כאן] — אזוי, עס זיינען כך וכך (אזוי און אזוי פיל) קינדער אין שול. כך הוה — אזוי איז עס געווען. כך דרך התנאים — אזוי איז דער שטייגער פון סוחרים (תלמודיש). זע וכך בין בתוך, לכך לפי.

ככה יעשה לאיש (אסר ו ט) — אזוי מוזט מען דעם מענטשן. ככלב המלכה בן הים — וויפיל א הונד לעקט פון ים (תלמודיש).

ככתוב (יהושע ח לא) — ווי עס שטייט געשריבן, נאך דער סעודה האט מען געמאכט א האַפקע ככתוב. „זיין לערנען, זיין דאווענען איז נאָר ככתוב, ווייל אזוי שטייט געשריבן“ (מענדעלע).

האָט א פאָר מאָל געמאכט די עבירה ווערט זי פאר אים ווי מותר (תלמודיש).

כיוצא בו — דאָסגלייכן. הרי שלומה במל ומאה כיוצא בו — שלומה וועט פאַרשווינדן און הונדערט אַזעלכע ווי ער (תלמודיש).

כיוך (שמות ל יח) — האַנדפאַס. **כיזב** זע כזב.

כינה, כינים — לויז (שמות ח יב). ביצי כינים — לויז=איער, הקדוש ברוך הוא איז מוין די גאנצע וועלט מקרני ראמים עד ביצי=כינים (תלמודיש). ער וועט ביי מיר פאַקומען כינים (די דריטע מכה, פרעה'ס מכה). „צעקוועטשן ווי א כינה“ (מענדעלע).

כינוי, כינויים — ביינאַמען, אומשריי= פונג פון א נאַמען, כינויי נדרים כנדרים — די אומשרייבונגען פון נדרים זיינען נדרים (ד. ה. ווען מען זאָגט אנשטאַט: „קרפן“ — „קונס“ אדער „קונח“) (תלמודיש). „אדוני“ איז דער כינוי פון „יהוה“, „אלקים“ פון אלהים.

כיס — פייטל, כיס אחד יהיה לכולנו (משלי א יד) — מיר וועלן אלע האפן אין פייטל, חסרון כיס — געלד שאָדן, דוחק אין געלד, חסרון כיס קשה מכולם — דלות איז שווערער פון אַלץ (תלמודיש), בשלושה דברים אדם ניכר: בכיסו בכיסו ובכעסו — אין דריי זאַכן דערקענט מען א מענטשן: אין כּוֹס, אין פייטל און אין נעם (ד. ה. אין מרינקען, צאָלן, און צערנען) (חסידיש), כּיס הבצים — האַדנאָק.

כיסוי-הדם — דאס בלוט צודעקן (לויט ויקרא יז א).

כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו — אלעמענס פעלער זעם דער מענטש, נאָר נים זיינע אייגענע (תלמודיש).

כל העולם כולו ניוון בשביל חנונא בני — די גאַנצע וועלט נערם זיך אין זכות פון מיין זון חנונא (תלמודיש). כָּר הנערים, עם כָּר הנערים — מיט אַלע אינגלעך, אנ-עליה אום שמחת תורה.

כל הפוסל במזמו פוסל — ווער עס געפינט א פעלער ביי יענעם, האָט אַליין דעם פעלער (תלמודיש).

כל הקודם זכה — ווער ס'קומט פרי-ער, באַקומט דאָס רעכט. וע קודם כל התחלות קשות — אַלע אָנהויבן זיינען שווער (תלמודיש).

כָּר וּלְךָ [קאַלועלאַך] (פּאַראַדיע אַרץ: כל יכול) — אַ גאַנצער מאַכער. א כל וְלך איבער אַלע פאַרראַדן, וע יבול.

כָּר זמן — די גאַנצע זצייט, בשעת. כל זמן שהנשמה בקרבי (איוב כג ג. כל עוד נשמתו בי) — בשעת איד לעב (סידור). כל זמן שאדם חי יש לו תקוה — כל זמן מען לעבט, האָט מען א ביטחון (תלמודיש). וע זמן.

כָּר חמתה, כָּר חמתו, כָּר חמתי — איד (זיין, מיין) גאַנצער צאָרן, אויס-ניסן כל חמתי אויף... וע חמה. כָּר יבול — "ער קען אַליץ" (סידור). וע יבול.

כָּר ימי, כָּר ימיו — מיין (זיין) גאַנצן לעבן. כל ימי ושנתי — מיין גע טעג און יאָרן, די. הי מיין גאַנצן לעבן, וע ימים.

כָּר ישראל — אַלע אידן, חברים כל ישראל — אַלע אידן זיינען חברים (סידור). כל ישראל חברים

כָּר — אַלץ, גאַנץ, אַלע. כל הארץ, כל העם, כל היום, כל הימים (בראשית ט יט; יס ד) — די גאַנצע ערד, דאס גאַנצע פאלק, דעם גאַנצן טאג, אַלע טעג, כל הבית, כל הכוחות אנשטראַנגען, כל המינים, כל המיני ביכער, כל הסארטן מענטשן, כל הקראנקנהייטן שבועולם, כל ע זיי גאָדעם, כל ערליה, וע בכָּר, הכָּר, כל אומן שונא בני אומנתו — דער בעל מלאכה האט פיינט א קאנקא-רענט (תלמודיש). וע אַלמן.

כל אשר יעלה המזלג (שמואל א ב ד) — אַלץ וואָס דער גאַפל וועט אָנכאַפן.

כל באהה לא ישכון (משלי ב ט) — ווער עס גייט צו איד אַרײַן, קומט נים צוריק.

כָּר בו — "אַלץ איז אין אים". ידו בכל יד כל בו (בראשית טו יב) — ער איז קעגן אַלעמען און אַלע זיי-נען קעגן אים, בל-בו גיק, סידור כל בו T.

כל דאלים גבר — ווער עס איז שמאַר-קעד געוועלטיגט (תלמודיש).

כל דבר אסור — אַלץ וואָס פאַרבאָטן, וע אסור.

כל דבר שורש — אויספירלעך (אין פריוו), וע שורש.

כל דכפון ייתי ויבול — ווער ס'איז הונגעריק, וואָל קומען און עסן (סידור).

כָּר הון — אַלע דייכטימער וע הון. כל המיצר לישראל נעשה ראש — ווער עס באַדריקט די אידן, ווערט א ראש (תלמודישער פּסט אויף, הויצריה לראש" איכה א ה).

כל המרבה — ווער עס מערט, כל המרבה לספר — ווער עס דערציילט מער, וע מרבה.

כר שהוא — וויפיל ניט איז. הפונת
כל שהוא — ווער עס פויט וויפיל
ניט איז (תלמודיש).

כר שכן זע קר וחומר. כר תפוצות
ישראל זע תפוצות.

כרא — ווי ניט, ווי גארניט (דניאל ד לב).
די אלע פארגעניגנס זינגען פיי אים
געווען כלא אקעגן די חסידישע.
כלא היה (עובדיה טו) — ווי ניט
געווען. כלא ידע — ווי ער ווייס ניט.
זיך מאכן פלא ידע, זע לא.

כראחר יד — מיט דער הינטער-
זייט פון הארד, צופעליק, באוועגן א
זאך אום שבת כלאחר יד (תלמודיש).

אפ פטרין כלאחר יד, זע יד.

כראים — (ויקרא יט יט).

I. כרב [קאלעו] N. כלב בן יפונה.

II. כרב [קעלעו]. כלבים [קלאוויס] —

הונט. לא יחרץ כלב לשינוי שמות יא ו)

— קיין הונט האט ניט געפילט.

לכלב תשליכין איתו (שמות כב ל) —

צום הונט זאלט איר עס ארויסווארפן.

לכלב חי הוא טוב מן האריה המת

(קהלת ט ד) — א לעבעדיגן הונט

איז בעסער פון א טויטן לייב. כלבים

אלמים (ישעיה נ"ג) — שטומע הינט.

כלבים נוכים מלאך המות בא לעיר,

כלבים משחקים אליהו הנביא בא

לעיר — ווען הינט וויינען, איז

דער מלאך המות אין שמאט. ווען

הינט שפילן, איז אליהו הנביא אין

שמאט (תלמודיש). א כלב שבכלבים.

גבה: כלבה (קהלת ז כ). כלבימע

[קלאפמע].

I. כרה, ברות — (שיר השירים ד ח).

א שעמעדיקע כלה, א כלה=מורד.

זיצן אין כלה באנק, אונטערפירן א

כלה (פארפירט: א קאליקע). התן=כלה

T. כל ישראל בני מלכים הם —

א איד ווערט גערעכנט ווי א

פרינק, כל ישראל ערבים זה בזה

— אלע אידן זינגען ערב איינער

פאר דעם אנדערן (תלמודיש). וואס

סיועט זיין מיט כל ישראל וועט

זיין מיטן רב ישראל (ד. ה. מיט

דעם איינצעלנען אידן). כל ישראל

אין איין קלומפ.

כל יתר כנטול דמי — וואס איבעריק

איז גלייך ווי ספעלט (תלמודיש).

כל כבורה בת מלך פנימה (תהלים מה יד)

— ס'איז א כבוד פאר א פרינצעסין צו

זיצן אינדערהיים.

כר מאמינים זע וכר מאמינים. כר

מאמצי כוח זע כוח.

כל מה דעביד רחמנא למב עביד —

אלץ וואס גאט האט געמאכט. האט

ער געמאכט צום גוטן (תלמודיש).

כל מה שמרח לא מרח אלא בשבילי

— אלץ וואס ער האט זיך געמיט,

האט ער זיך געמיט נאר צוליב מיד

(תלמודיש).

כר מום רע (דברים טו כא) — "יעדער

חסרון", געוויינלעך געטייטשט: יעדער בעל

מום איז א שלעכטער.

כל מי שאין בו דיעה אסור לירוח עליו

— אויף א נאר זאל מען קיין

רחמנות ניט האבן (תלמודיש).

כל מקום שיש חילול השם אין חולקין

כבוד לרב — וואו עס האנדלט

זיך אום חילול השם, קוקט מען ניט

אויף כבוד (תלמודיש).

כר נדרי T. ערב יום כיפור צו כל

נדרי. "כל=נדרי בארלעך" (מענדעלע).

כל עוף למינו ישכון ובן אדם לרומה

לו — א פויגל וואוינט מיט זיין

גלייכן און א מענטש מיט זיין גלייכן

(תלמודיש פון בן סירא).

שמעלן אן זיערע כלים (מענדלע).
3. א גוטע זאך. א כלי א תלמיד.
א שניידער א כלי. א כלי שלמה.

II. כלי [קלען] — זאכן פון... כלי

בית (בראשית לא לו) — הויז זאכן.
כלי-זיון (כלי מלחמה שופטים יח יא)
— וואָפֿן. כלי זמר [קלעזער], כלי
זמרים [קלעזמאָרים] — איינגטלעך; שפיל-
אינסטרומענטן. מוזיקאַנט: א קלעזמער
אין געקומען. קלעזמער זינען געקומען
מען זע קלעזזמער. כלי כחיבה —
שרייב-זאָכן. כלי מכמא — שפראך-
ארגאנען. כלי מכשירים — צונאָהער;
כלי מכשירים פאַר די שול. כלי
קודש — איינגטלעך; הייליגע זאכ
קהלשע באַממע. דער חזן אין גע-
זען דער איינציגער כלי קודש אין
שטאָט. כלי שרת (דברי הימים ב' כו יד).

**כליה [קלאָיאַ קאליע] — פאָרניכטונג,
פאָרדאָבונג. זע: מכולה, סאליע.**

**כליון עינים (דברים כה סה) — שמאכטן.
וואַרטן אויף N בכליון עינים.**

כלל [קלאַל]. כללים [קלאַלים] — I.

אלגעמיינהייט (היפך. פרט). זאָרגן
פאָרן כלל. פאר כלל ישראל. אין
בכלל אלא מה שבפרט — דער
כלל פארמאָגט נאָר דאָס. וואָס די
איינצעלנע פארמאָגן (תלמודיש). עד
ועד בכלל. עד ולא עד בכלל —
אינקלוזיוו. עקסקלוזיוו. אלע — און
ער אויך אין כלל (ד. ה. פתוכס).
כללו של דבר — רעזומע. 2. רע-
געל. כלל אמרה כלל גדול אמרו
— א כלל. א גרויסן כלל האָט
מען געמאַכט (תלמודיש). דער כלל
אין אז... דער כלל האַלט ניט אויס.
3. געאציאָנס-אדווערב. כלל וכלל. כלל
ועיקר. איך האָב פאָרן טויט כלל

בריוו. משמח זיין חתן=כלה. אלע
מידלעך זינען קלות (לייכטזיניק
א וואָרטשפיל)

II. כלה [קלאַל] — פאָרניכטונג. אין

כלה זנאבד — גענצלעך פאָרלאָרן.
כלה ונחרם. כלה ונחרב — גענצ-
לעך צעשטערט. (לויט ישעיה י כה זניאל
ט כו: כלה ונחרבה)

**כלו כל הקיצין — אלע פאָרעכענונגען
פון קץ זינען שוין געקומען צום
סוף (תלמודיש). זע קץ.**

**כלום — נאָרנישט. פאָר מכלום פאָר
פלא כלום — פרי אן א שטראָף.
כלום יש אב ששונא את בנו —
אין דען פאָראַן א פאָטער, וואָס
האָט פיינט זיין זון? (תלמודיש). לא
אמר כלום — ער האָט נאָרנישט
געזאָגט (תלמודיש). (פאָראַדירט: קלים האַט
גאָרנישט געזאָגט).**

כלומר — "אזוי צו זאָגן". כלומר=שט.

מכלומר=שט — יאנאָפּ, כמו (פאָראַדירט:
קלאַמפערטס). א מלחמה אויף צו
כלומר=שט. "פלעגט ער שמענדיק
מכלומר=שט איינדרעמלען" (פרץ).
כלומר=שטע דאָקומענטן.

כלחוד השור — (במדבר כו ד) הי-

מאָרישט, אנשטאָט. כעלות השחר —
פארטאָג. "נשקשה מיינער וועט איך
גאנץ פרי כלחוד השור. אויפועקן"
(מענדלע). זע לחך.

I. כלי [קליען]. כלים [קלילים] —

די אויסשפראך פון יחיד אין געטמען געוואָרן
פון רבים — I. א זאך. א פוסטע
כלי. א פנס כלי. א שבר כלי. 2. די שטים
(פאלקסעטימאלאגיע פון דייטשן ווארט Kelle).
דער חזן פרוואוט די כלי. שרייען
אויף די אויבערשטע כלים. ארויס=
פריינגען (ארויסשפרינגען, ארויס זיין)
פון די כלים. "חברה כלי זמר..."

כמונח במופסא — ווי אריינגעלייגט אין קעסטל (תלמודיש).

כמוס (דברים לב לד) — פארבראָרן, דבר כמוס, סוד כמוס — א פארבראָרענענע זאך, א פארבראָרענער סוד. **כמוצא** זע **מוצא**.

I. כמות [קמאַס] — ווי. כמות שהוא (אויך געשריבן: כמו שהוא) — ווי עס איז, ווי עס שטייט און גייט נעמען א כלה כמות שהיא — אן נרן (תלמודיש). הלכה כמותו — די הלכה איז ווי ער האָט געזאָגט. כמותך ירבו בישראל — זאָלן מער זיין אזעלכע ווי דו צווישן אירן (תלמודיש).

II. כמות [קמאַס] — קוואַנטיטעט. וויבטיק איז די איכות, ניט די כמות. **ככתב** בכשר החי — ווי א נאָרל אין לעבעדיג פלייש (תלמודיש).

כמכחול בשפופרת — ווי דער שטיבט אין רער (תלמודיש).

כמטחוי קשת (בראשית כא טז) — אויף א שאַס ווייט. „דער רב אַנמלוּיפּט כמטחוי קשת“ (פרץ).

כמי שכפאן שד — ווי איינער, וואס אים צווינגט א שד (תלמודיש). זע **כאילו**.

כמנהג — ווי דער מנהג. איז „א צי געפנדיק זלמערין פאר דער פאָרד כמנהג איר“ (מענדעלע). עולם כמנהגו נוהג. זע **מנהג**.

כמסיה לפי תומו זע **מסיה**.

כמעט [קמאַס] — (בראשית כו ז). זע **מעט**.

כמעין המתגבר, כמעין הנובע — ווי א שפּראַךליקער, א רינענדיקער קוואַל. (תלמודיש).

כמר [קמאַר] — אייגנטלעך כמ"ר = כבוד מורנו רב' אדער „כבוד מעלז רבי“ —

וכלל קיין מורא ניט. זע **בכ"ר** פרט.

כרפי [קלאפע] — אין דער ריכטונג אַנטקעגן (תלמודיש). כרפי חוץ, כרפי פנים — פאר דרויסן, פאר אינעווייניק, כרפי מעלה — צו גאָט. כרפי לייא — וואוהין צילט עס? (תלמודיש). כרפי דעם גוי מאָר מען דאָס ניט מאַן.

I. כמה [קמאַ] — ווי (כמו). כמה שנאמר — ווי דאָס וואָס איז געזאָגט (סידור).

II. כמה [קאמע] — וויפיל, כמה לי עזונות (איוב יג כד) — וויפיל זינד האָב איך? כמה פעמים (מלכים א' כב טז) — וויפיל מאָל? כמה שנים — וויפיל יאָרן? עם איז שוין א מעשה פון כמה שנים — פון א סך יאָרן. (זכריה ז ג. זה כמה שנים). מכמה טעמים — צוליב א סך טעמים. כמה מעלות טובות — וויפיל נומע מעלות (סידור).

כמה גדולים מעשי אלהינו (אדער: מעשי שטן). — ווי גרויס זיינען די מעשים פון אונזער גאָט (אדער: פון שטן). כמה גדולים דברי חכמים — ווי גרויס זיינען די ווערער פון די חכמים (תלמודיש). כמה קולמוסין נשתברו — וויפיל פעדער זיינען צעבראָכן געוואָרן (תלמודיש). על אחת כמה וכמה זע **קל וחומר**.

כמו — ווי. כמו אבן (שמות טו ה) —

ווי א שטיין. „א נאָז כמו ווי א צעפלעצטע“. „ניט דווקא פונקט אזא געשיכטע, נאָר כמו עפעס ווי אויף דעם אופן“ (שלום עליכם). עם איז כמו אַמערקאַניש. כמו שנאמר, כמו שכתוב — ווי אין פּסוק שטייט. א כמו עלע — אַנערזאָן-וועקסל, כמו א וועקסל. (י"ד, פ"ל, I, 69). כמו שהוא זע **כמות**. **כמובן** — ווי ס'פארשטייט זיך.

— הער. כמר שמעון (אין ברייו).
זע מר.

כמשמעו — „ווי זיינע באדימונג“,
ד. ה. אין אייגנמען זיין פשוט
כמשמעו — ניט אין פיגוראלן זיין.
ער איז א פארך פשוטו כמשמעו.
כמתקנים שבהם לא עשיתם — איר
האָט ניט געמאַן ווי די בעסטע
צווישן זיי (תלמודישי).

כן [קעין] — אזוי. כן יאברו (שופטים ה ג)
— אזוי זאלן אומקומען. כן יהי
רצון — אזוי זאל זיין דער ווילן
(סידור). כן יקם — אזוי זאל עס
מקיים ווערן. כן ירבו — אזוי זאלן
זי זיך מערן (לויט שמות א יב). די שטאַט
האָט 80 אידישע משפחות כן ירבו.
זע על כן, בכך, לכן, מכאן שכן.
כנגד [קנענד] — אקעגן, ותלמוד
תורה כנגד כולם — תורה לערנען
איז גלייך צו אלע מיצוות (תלמודישי).
צד שפנגד — דער אנדערער צד. כנגדו
— קעגן אים. עזר כנגדו (בראשית ג יח) —
זכה עזרתו לא זכה כנגדו —
האָט ער א זכיה העלפט אים די
פרוי, אז ניט איז זי קעגן אים
(תלמודישיער פשוט). מירד כנגד מירד
— א מאָס פאר א מאָס (תלמודישי).
זיין כנגד, זיך שמעלן כנגד, זע
נגד

כינה זע כינה.
כנהוג [קינהוג] — ווי עס פירט
זיך. זע נוהג.
כנוי זע כינוי.

כנופיא, כנופיות — קאמפאניע
(תלמודישי פון לאטיין). בכנופיא — אין
קאמפאניע.

כנסיה [קנסייע] — כנסיות — פאר-
זאמלונג. די כנסיה הגדולה, בתי-
כנסיות, כל כנסיה שהיא לשם

שמים סופה להתקיים — איז אַ
פאָרזאמלונג לשם שמים, וועט זי
האָפן א קיום (תלמודישי).

כנסת [קנעסט] — פאָרזאמלונג. כנסת:
ישראל — די אידישע געמיינדע.
כנסת הגדולה, אנשי כנסת הגדולה.
— די גרויסע פאָרזאמלונג, די
מיטגלידער פון דער פאָרזאמלונג.
(א היסטאָרישע געשעעניס). בית הכנסת:
— שול, בני הכנסת — מיטגלי-
דער, חזן הכנסת — דער אויפזעהר,
ראש הכנסת — הויפט פון שול
(תלמודישי).

כנען N. כנעני (בראשית טו כא) —
איינוואָנער פון כנען, עבד כנעני,
שפחה כנענית — א קנעכט (דינסט)
פאר שיערע ארבעט, זע עבד.

כנפה [קאנפע] — אלס יחיד פון כנפות
— ווינקל. ארבע כנפות (דברים כב יג)
— „די פיר ווינקל“, א קלייד מיט
פיר ווינקל פאר ציצית, ארבע כנפות
הארץ (ישעיה יא יב) — פיר ווינקל
פון דער ערד.

כנרת N.

כסא, כסאות (מלכים ב, ד י) — שטול.
כסא המלוכה (מלכים א' א ימו), כסא
מלוכה, כסא המלכות — פראָן.
כסא הרבנות — די שמעלע פון
רב, כסא כבוד (ירמיה יז יב), כסא
הכבוד, כסא שלי מעלה — גאָסט-
פראָן, זיך געוואָרפן פארן פסא הכבוד.
בית הכסא — (איינעמאס) — אָפּ-
טרויט (תלמודישי).

כסדר [קסידער] — נאָך דירוי, כסדר/דיק,
כסדרה (אין די קביעות), זע סדר.

כסוי הדם זע פיסוי.

כסומא בארובה: — ווי א בלינג;
דער אין לאַך.

כעת [קאָעיס —] איצט. מחר
כעת (יהושע יא ו) — מאַרְגֵן אױס
דיוע צייט. זע עת.

I. כף [קאָף] — דער נאָמען פון אות
כ. ער איז אַ כף=למד=בית (כלב).
לאנגע, שלעכטע כף (ד), קרוינע כף
(כ). א כף=האיער — א 25=קער.

II. כָּף [קאָף]. כפּים [קאָפּאָים] — 1.

האַנט. מלא כף נחת (קהל ו ד) —
אַ האַנדפּיל (א זשמעניע) נחת. על
כפּים ישאונך (חללים צא יב) — אויף
די הענט וועט מען דיך טראַגן. מכף
רגל ועד ראש (ישעיה א ו). מכף רגלך
ועד קדקדך (דברים כח יח) — פון
פּוּס=וויל ביז צום קאָפּ. 2. כף מאזנים
— וואַגשאַל. אם יהיו כל חכמי
ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן
הורקנוס בכף שניה — ווען אלע
חכמים וועלן זיין אויף איין וואַגשאַל
און אליעזר בן הורקנוס אויף דער
אַנדערער (תלמודיש). דן זיין א מענטשן
לכף זכות, לכף חובה — אויף די
וואַגשאַל פון זכות (ד. ה. באַפרייען).

אויף די וואַגשאַל פון חובה (ד. ה.
באַשולדיגען. זע לכף. 3. א לעפל.
כף אחת (במדבר ז יב) — איין לעפל.
רבים איז כפּות: כפּות זרב (במדבר ז פד)
— גאָלדענע לעפל. 4. כף המלע

[קאָפּאָקאָ —] (שמואל א' כה כט) —
דער שליידער=אַרט אין גיהנם. פאַר
אױעקוואַרפן נעגל קומט כף הקלע.
זאָל ער גיין כף הקלע (א קללה). זע
תקיעת כף, כפּים.

כפה עליהם הור כגוגית — ער האָט
אַראַפּגעברענגן אויף זי דעם פאַרג סיני
ווי א פּאַס (תלמודיש).

כפּוי טובה [קאָפּעטאַיווע] — ״ווער עס
אונטערדריקט די טובה״, אומדאַנק=
פאַרער. אדס הראשון היה כפּוי

כסות — אַ פּאַדעקונג, אַ קלייד. כסות
לילה — אַ קאָלדרע. כסות עינים
(בראשית כ טז) — אַ מאַסקע, אַנז-
אױסרייד.

כסוף, כסילים — אַ נאַר, וכסיל לא
יבין את זאת (חללים צב ז) — אַ
נאַר פאַרשטייט עס ניט.

כסלו (בחמיה א א) — דער דריטער
חודש אין יאָר. כ״ה כסלו איז חנוכה.
כסף [קאָסעף], כספים [קאָספּים] — 1.
זילבער. כלי כסף (בראשית כד יג) —
זילבערנע כלים. רובל כסף (רו"כ)
— זילבער-רובל. 2. געלט. בכסף
מלא — פאַר דעם פּולן פרייז. אוהב
כסף לא ישבע כסף (קהל ח ט) —
ווער עס האָט ליב געלט, ווערט ניט
זאַט מיט געלט. כסף ווהב מטהר
מטהר ממזרים — געלט מאַכט ריין
ממזרים (תלמודיש).

כעט זע חמא.

כעין (במדבר יא ז, יחזקאל א ד) — ווי
געגליכן. מלכותא דארעא כעין מלכותא
דרקיעא — די מלוכה אויף דער
ערד איז ענלעך ווי די מלוכה אין
הימל (תלמודיש).

כעלות השחר (שמואל א' ט טו) — אין
דער פרי זע עלות השחר.

כעני בפתח — ווי א פּעטלער ביי
דער טיר. [סידור].

כעס [קאָס] — צאַרן (דברים לב כז). זיין
אין כעס. כעס איז עבודה זרה. בא
לכלל כעס בא לכלל מעות — גע=
קומען אין כעס איז געקומען
אין א מעות (תלמודיש).

כעסן [קאָסן]. כעסנים — אַ בייזער.
כעסני'ע.

כעפרא [קאָפּרע] דארעא — ווי שמויב
פון דער ערד (סידור).

כפר [קפאר] **כפרים** — א דארף,

(יהושע יח כד). בן כפר — א דארפס=

מאן. כפרי [קאפרי], כפריים — א פוער.

כפרה [קאפארען], **כפרות** — 1. פאר=

געבונג פון זינד. תהא מיתתי כפרה

על כל עוונותי — זאל מין טויט

זיין די פארגעבונג פאר אלע מינע

זינד (תלמודיש). 2. א מין קרבן. זה

כפרתי — דאס איז מין כפרה

(סידור). כפרה = הינדל, שלאגן

כפרות ערב יום כיפור, א שיינע ריי=

נע כפרה! א כפרה זאל ער ווערן

פאר אלע אירישע קעפ (א קללה).

ער האט געדארפט אכפרה ווערן א

קלייניקער. 3. איך דארף עם (עם

טויג) אויף א כפרה, אויף כפרות,

אויף צען כפרות, אויף צען טויזנט

כפרות, אויף צען טויסאצי כפרות.

(עם טויג אף צען, אויף ערב יום

כיפור). א כפרה דאס געלט, ווען

סיחיות ניט זיכער, א כפרה (אויף

כפרות) די גויאישע טעאטעריס (אָדער:

זי מעגן אלע ווערן די כפרה) אין

פארגלייך צו א איהישן. 4. ער איז

(נעמט אים) פאר זי די כפרה (ד.

ה. פארליבט אין איר). 5. (גנבים-לשון)

„זאלאבערט א כפרה-ניצקע (געגנבעט

א הין)“ (מענדעלע).

כפרן [קאפערען], **כפרנים** — א ליג=

נער, דער וואָס לייקנט אָפּ, זע כּופּר.

כפשוטו זע פּשט.

כפתור, **כפתורים** — א קנאָפּ. ס'איז

כפתור ופרח (שמות כה לג). — גוט.

כפתורים — אייפעמיום פאר מערירן.

כ"ץ [קאצן] — כוהן צדק.

כצאן בלי רועה — ווי שאָף אָן א

פאסטן. (לויט מלכים א' כב יז).

כצפיהית **בדבש** (שמות טז לא) —

ווי האַנקיקוכן, „ער (דער פארג)

טובה — אדם הראשון איז געווען

אומדאנקבאר (תלמודיש).

כפול — מאַפלט (שמות כח טז). כפול

שמונה-דיקע ציצית (ד.ה. פיר פעדים

אין צווייען). א כפול=שמונה-דיקער

קבצן, כפול=שמונה-דיקע פעמטש.

סופערלאטיוו: כפול ומכופל נקה: כפולה

ומכופלת. טובה כפולה ומכופלת —

א מערפאכע טובה (סידור).

כפור, **כפורים** זע **כיפור**.

כפורת — (שמות כה יז).

כפמיש יפוצץ סלע (ירמיה כג כט) — ווי

א האַמער צעשמעמערט א שטיין.

כפי — לויט, איש כפי אכלו (שמות טז כא)

— יעדער לויט זיין עסן, כפי

המדובר — לויט דעם וואָס מע האָט

אָפּגעערעדט. געבן כפי ערך מער, כפי

היכולת, כפי יכולת, „כפי זיין פאָר=

שטאַנד און זיין מדרגה“ (מענדעלע).

„ויד אָפּרעכענען מיט אים כפי הוואָקאָן“

(מענדעלע). האָט אים דערלאָנגט אַ

זעץ כפי ווי ער קאָן, זע פּי.

כפייה [קפיען] — צייצונג, מען האָט גע=

וויילט על פּי כפיהו, זע כּופּר.

כפים [קאפאיים] — רביס פון „כף“ —

הענט, יניע כפים זע יגיע, נקי כפים

זע נקי, נשיאת כפים זע נשיאת.

כפירה — דאָס אָפּלייקענען, שאַד, זע

כּופּר.

כפר [קעפּל] — 1. מאַפלט (איוב מא ו).

תשלוחו כפל — מאַפעלט צאָלן אלס

שטראַף (תלמודיש). כפלוים (ישעיה מב ב)

— א סך מאָל מער. סופערלאטיוו:

כפל-כפליים, כפלי [סיפעל] כפליים.

איבערשטייגן כפכל-כפליים, גאָט זאָל

איך באַצאָלן כפכל-כפליים (א ב'כה).

2. (איזחשבון) מולטיפליקאציען, מאַכן

א כפל, כפלין.

II. כרך [קראן, קערעדן] — א באַנד
(פון א בוך).

כרם [קערעס], נ'רמים [קראמים] — וויינ-
גאַרטן, שדרון וכרמים (שמואל א' כב ז)
— פעלדער און וויינגערטנער. כרם
דיכנה — סנהדרין פון יבנה
(תלמודיש).

כרמץ N. כרמל-וויין.

כרם [קערעס] — בוך, מלא כריסו
מעדני (ירמיה נא לד) — ער האָט
אַנגעפילט זיין בוך מיט מיינע גומע
שפייזן. כריכה בין שיניה — איר
בוך איז צווישן די ציינער (פון א
מעברת'ע, תלמודיש).

כרפס [קארפעס] — גרינוואַרג (תלמודיש
פון גריכיש).

כרשים ודלים דפקנו דלתיך — ווי
אַרעמעלייט קלאפן מיר אין דינע
טירן. [סיזור].

כרת [קאַרעס] — די שטראַף „ונכרת
מעמיו" (למשל שמות ל גג). שלושים ושש
כריתות בחויה — 36 חטאים זיי-
נען פאַליגן מיט כרת אין דער
תורה (תלמודיש). אים קומט דערפאַר
כרת — ער וועט האָבן אָפגעשני-
טענע יאָר. כרת ועירוי — 2
שטראַפן (סיזור).

כשאני לעצמי — ווען איך בין אליין
(תלמודיש).

כשה לטבח יוכל (ישעיה נג ז) —
ווי א שעפס, וואָס מע פריינגט צו
שעכמן.

כשוף זע כישוף.

כשורה — „ווי די שורה", ווי עס
דאַרף זיין, כהוגן וכשורה עשה —
ער האָט געמאַן ווי עס דאַרף זיין
(תלמודיש). אַלץ איז אַריבער כשורה.
ער איז זיך גוהג כשורה זע שורה.

איז עפעס, ווי זאָגט מען עס, נאָר
כצפיהית" (מענדעלע).

בקליפת השום — ווי קנאָבל-שאַ-
לעכץ (ד. ה. נישטיק אָן אַ ויערט.
(תלמודיש). בקריעת ים סוף זע
קריעה.

ברוב, ברובים — (בראשית ג כד).

באלע מלאכים, שרפים און ברובים.

ברוז — באַריכט, באַקאנטמאַכונג
(תלמודיש: העראַלד). אַרומשיקן אַ ברוז.

ברוך [קאַרעדן]. — 1. אַרומגעוויקלט.

אפילו נחש ברוך על עקבו —

אפילו אַ שלאַנג האָט זיך אַרומגע-
וויקלט אויף זיין פוס. (תלמודיש). 2.

געבונדן (פון אַ בוך). זע מכורך.

כרוכיה — אַ מין פויגל אין צועק

ככרוכיה — שרייט ווי אַ כרוכיה.

כרות שפכה (דברים נג ב) — קאס-
טראַט.

כרחא — געצוואונגענהייט אין: על

כרחא, על כרחא א. א. זע בעל

כרחא.

כרחוק מורה ממערב (תהלים קג יג)

— ווי דער מורה איז ווייט פון

מערב.

כרחם אב על בנים (תהלים קג יג)

— ווי אַ פאָטער האָט רחמנות

אויף קינדער.

כריכה, כריכות — איינבאַנד.

כריתה אין כריתת ברית — דאָס

שליסן אַ פונד.

כריתות אין ספר כריתות (דברים כד א)

— אַ גמ.

I. כרך [קראן], כרכים [קראקים]

— 1. רעזידענץ-שטאַט. כרך גדול

של רומי — די גרויסע שטאַט רויס.

כרכי הים — די ים-שטעט (תלמודיש).

אזא כרך ווי ריגע.

כתב [קסאון], **כתבים** [קסאווים], 1. — שריפט, ככתבם וכלשונם (אסתר ח ט). — לויט זיער שריפט און שפראך. רש"י=כתב — שפאנישער קורסיוו. כתב היתדות — קיילשריפט, ס'איז מיין כתב. מיין כתב יד. בכתב — שריפטלעך (דברי הימים ב' ב י). תורה שבכתב — די שריפטלעכע תורה (היפך: תורה שבעל פה). 2. א געזע שריפן ווערק, א בוך (יחזקאל יג ט). געפן א כתב, כתבי הקודש — די הייליקע ביכער. מענדעלעס כתבים. זע **כתוב**.

כתבי־ענען — שריפן.

כתבות [קאטאוויעס] — א שפאס, א ווערק פון א כתב [קאטעווי]. כתב — הייסט א ליטעראט, א שרייבער פון אויסגעט טראכטע זאכן. אנדערע דערקלערונגען. (פון gadatywas, katabacia) שטימען ניט, ווייל כתבות טרעפן מיר שוין אין די עלטסטע מיטל-אלטערלעכע דרוקן. מרייפן כתבות.

כתב זע כיתה.

כתוב [קאטעווי], **כתובים** — וואָס איז געשריפן, אשר לא כתוב בספר (דברים כח טא) — וואָס איז ניט אָנגעשריפן אין ספר. כתוב והתום — אָנגעשריפן און אונטערגעשריפן, א מכה שלא כתובה בתורה — וואָס איז ניט פאָרצייכנט אין דער תורה. ככתוב — ווי עם שטייט געשריפן. כתובים T.

כתובה [קסובה], **כתובות** — א שטר, וואָס דער מאַן גיט זיין פרוי בשעת חתונה. בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה — די כתובה פון א בתולה איז 200 זוז, פון אַנאַלמנה 100. האשה בכתובה פלגש בלא כחובה — א אשה הייסט די וואָס האָט חתונה גע-

כשושנה בין החוחים (שיר השירים ב) — ווי א ראָוע צווישן דערנער.

כשר [קאָשער], **כשרים** [קאָשערים] (אסתר ח ה) — 1. וואָס מיינט, כשר לפסח — עם מיינט פאר פסח. «כשר מאַכן א חמא» (מענדעלע). 2. להנפך צו מריף אָדער פסול: כשר פלאַש, כשר ע פהמה, כשרין כלי. כשרע נשמה, א כשרער איד, א כשרע אידישע מאַכטער, גיין מיט דער כלה א «כשר-טאַגין». א' ערלעך. כשר וישר (כשר איז דער תרגום פון «ישר»). «וואָס מען קען נאָר, כשר צו פגנבה, דער-טאַגין» (מענדעלע). ער האָט כשר פאָרדינט אַזאָ סוף, דער אויבערשטער וואָל צושיקן פון זיין כשרער האַנט. זע **כשרין**, **כשר-חזיר**=פיכל זע **חזיר**. **כשרון** [קאָשערן], **כשרונות** — פייאָ-קיטן (סוחלז ב כא). בעל כשרון, בעל כשרונות — א פייאיקער.

כשרות [קאָשעס] — איינגעטאָפּט פון כשר, ער היט אָפּ כשרות כדין וכרת, ווער הכשרות — קאָמיטעט אויבער כשרות, ביי אונז איז דאָך אַלצדינג געוואָיגן מיט כשרות.

כשרין [קאָשערין] — כשר מאַרן, כשרין כלים פאר פסח, כשר-שטיין, מען מוז זיך כשרין מאַרגן קומט א רע-וויזאָר.

כשית — כבוד שמו תפארתו אין בריוו.

כת [קאט] — אָפּטיילונג, כיתה, פיר קאָטעגאָריעס געפעלן ניט גאָט: כת לצים (ליצנים), כת הנפים (חניפות=ניקעס), כת שקרנים און כת מספרי לשון הרע (לשון הרע=ניקעס) (תלמודיש). כת חסידים, דער שטן וכת דיליה — און זיין כת, כת ליצנים — פון א געוויסע קאָטעגאָריע שרים. זע **כיתה**.

ל — (אנ-און: השמוש אין העברייאיש) צו, כרי, אויף. לזוגתי היקרה — צו מיין ליבער פרוי. „ווארטן מפאיענד לפאיענד“ (ללום עליכם)

לא — נים, „לו“ מיט א וואו הייסט: צו אים). פארשטארקט: לא מיט אנ-אלף (פאר-א-דירט: לא מיט א ספאדיק, מיט א שטריימ, מיט א ברעלייוקע, מיט א לאנגן כף, מיט א קעט-פויק א. א. א.) „מיך וועט מען שוין אזוי גיך נים אונטערפירן. אפער נאך לא“ (שלום עליכם). זע בלא בלא. לא אדו ראש — ראש השנה פאלט נים אויף זונטיק, מיטוואך און פרייטיק. לא אזו ממקונו — איך וועל זיך נים רירן פון אים. (תלמודיש).

לא אליכם (א כה א יב) — נים פאר איך געדאכט. זע לא עליכם. לא אלמן ישראל (ירמיה נא ה) — ישראל איז נים פארלאזן. לא אמות כי אחיה (תהלים קיח יז) — איך וועל נים שטארפן. לא אמר כלום — ער האט נאָרניט געזאָגט. (תלמודיש). (פארקאריט: קלים האָט גאָרניט געזאָגט).

לא נא כבושם הזה (אדער ההוא). — אזעלכע געוירן זינען נאך קיינמאל נים געקומען (מלכים א' י י). לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוח — נים מיט קראפט, נאָר מיט גייסט (זכריה ד ו). לא במותו יקח הכל (תהלים מט יח) — פנים מיט וועט ער אלץ נים מיט-נעמען.

לא דובים ולא יער — נים קיין בערן און נים קיין וואַלד (תלמודישער דרש אף „ותצאנה שתיים דובים מן היער“, מלכים ב' ב. כד).

לא די (דאי) — נים גענוג, זע די. לא דק פורתא זע פורתא.

האט מיט א כתובה א פלגש — אן א כתובה (תלמודיש). כתונת — (בראשית לו ג) א מענטל פאר א ספר תורה.

כתיב (אין מסורה) — ווי עס שטייט גע= שריבן, כתיב ולא קרי, כתיבן ולא קריין — דאָס געשריבענע וואָס מען לייענט נים (למשל שמואל ב' יג לג), (תלמודיש).

כתיבה — 1. דאָס שרייבן, כתיבה= אותיות, כתיבה'טע אותיות — קור= סיון. 2. אורטייל, כתיבה טובה, גמר כתיבה וחתימה טובה. 3. פאס= פארט.

כתם [קעסעס] — א בלוט פלעק (אין הלכות גידה).

כתר [קעסער], כתרים [קסאָרים] — 1. א קרוין, כתר מלכות (אסתר ב יז) — קעניגס=קרוין. אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד — צוויי מלכים קענען זיך נים פארדינען מיט איין קרוין. (תלמודיש). 2. א צירונג, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב — די קרוין פון תורה, פון כהונה, פון מלכות און פון א גומן נאָמען (תלמודיש). הקדוש ברוך יושב וקושר כתרים לאותיות — גאָט ויצט און מאַכט פארצירונגען צו די אותיות (תלמודיש) 2. די ער= שמע פון די 10 ספירות (אין קבלה). כתריאל N. מיפ פון דלות, ר' כתריאל. כתריאל באַקעט אין די זייטן. „כתריאל'עווקע“, (שלום עליכם).

ל

ל — דער צוועלפטער אות אין אלף= בית, ל — 80. לא — 81. לג — 82, לו 83 א. א. וי, די ל"ו צדיקים, זע ל"מד.

לא יוצלח — „ער האָט ניש קיין גליק“
(ירמיה כב ל: לא יצלח) — ער איז א לא
יוצלח.

לא יזכר ולא יפקד — עם זאָל ניש
דערמאָנט ווערן (אין סידור: ויפקד ויזכר).
לא יחדל אביון מקרב הארץ (דברים טו יא)
— עם וועלן ניש אויפהערן צו זיין
אַרעמעלייט אין לאַנד.

לא יחרץ (שמות יז א) — וועט ניש פילן
(פון א הונד). לא יחרץ = געלש —
א מתנה פאר שווייגן.

לא ימלט (עמוס ט א) — ער וועט זיך
ניש ראַטעווען, ניש צו פארמיידן.
„עם איז לא ימלט, אז דער בורח
זאָל זיך נישט פאָגעגענען“ (שלום עליכם).

לא יעשה כן בישראל (שמואל ב יג)
— אזוי טוט מען ניש צווישן אידן.

לא יעלה ולא יבוא (אין סידור: יעלה ויבא)
— עם זאָל ניש פאָסירן. „אין וואָס
וועט זיין, לא יעלה ולא יבוא, מאָ=
מער מאַקע חלילה טראָגט אָט דער
כל-בַּרְנַיִם אַ מלית קטין“ (שלום עליכם).

לא יעשה כן במקומנו (בראשית כט כז) —
אזוי טוט מען ניש אין אונזער אָרט.
לא ישנה אדם מן המנהג — א מענטש
זאָל ניש ענדערן אַנ-איינגעפירטע
זאַך (תלמודיש).

לא כל שכן — א פשיטא שוין, זע
קל וחומר.

לא לחכמים לחם (קהלת ט יא) — חכמים
זיצן אָן פרויט.

לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא —
ניש צוליב מיין כבוד אָדער דעם
כבוד פון מיין פאמיליע (תלמודיש).

לא לכם ולנו (עזרא ד ג) — מיר קען
נען ניש צוזאמען אַרבעטן.

לא לנו (תהלים קטו א) — ניש פאר אונז.
„איצט פאַרשטיי איך פאַר וואָס אַ נאַר
רובט מען לאַ לנו“ (מענדעלע).

לא הא ולא הא — ניש דאָס און ניש
דאָס (תלמודיש).

לא הכישרן למד — אַ שעמעווידקער
לערנט ניש (תלמודיש).

לא הוד ולא הדר (ישעיה נג ב—תהלים כא ו)
— ניש קיין פראַכט און ניש מיין
שיינקייט.

לא היה ולא יהיה — ס'איז ניש גע-
ווען און ס'וועט ניש זיין.

לא היה ולא נברא — ניש געווען און
ניש פאַשאַפן (תלמודיש).

לא היו דברים מעולם — ס'איז קיינ-
מאָל ניש געווען, זע לַהֲדוֹם.

לא הן ולא שכרן — ניש זיי (די
יסורים) און ניש זייער שכר (תלמודיש).

לא הקפדן מלמד — א רגזן (וואָס איז
מקפיד) קען ניש זיין קיין לערער
(תלמודיש).

לא זו (אַדער: זה) הדרך — ניש דאָס
איז דער ריכטיקער וועג (מלכים ב' ו
יט).

לא חודש ולא שבת (מלכים ב' ד כג) —
ס'איז ניש ראש הודש און ניש שבת.
לא טוב היות האדם לבדו (בראשית ב יח)
— ניש גוט פאר א מענטשן צו
זיין אליין.

לא מעם ולא ריח — אָן א מעם און
אָן אַ ריח (תלמודיש).

לא יאחר — ניש שפעטער (שמואל ב כה:
לא האחר).

לא יאומן כי יסופר — מע וואָלט עם ניש
גענלויבט (חבקוק א ה לא תאמינו כי יסופר)
לא ידע בין ימינו לשמאלו (יונה ד א) —
ער ווייס ניש פון רעכטס ביז לינקס
(פס א קינד).

לא יום ולא לילה (זכריה יד ז) — ניש
טאָג און ניש נאַכט.

לא יועיל ולא יזיק — ס'העלפט ניש
און ס'שאַדט ניש (תלמודיש).

ניט געזען" איז ניט קיין ראייה (תלמודיש).
לא ראיני ולא שמעתי — ניט האָב איך געזען און ניט האָב איך גע= הערט.
לא תגנוב (שמות כ טו) — זאָלסט ניט גנבענען.
לא תוסיפו -- איר זאָלט ניט צויליגן (לויט דברים יג א).
לא תחמוד (שמות כ יז) — זאָלסט ניט גלוקסן.
לא תחנם (דברים ז ב) — זאָלסט אויף זיי קיין רחמנות ניט האָבן.
לא תנאף (יומות כ יד) — זאָלסט ניט הורן.
לא תעשה [יאסעסע] () — זאָלסט ניט מאַכן, א פארבאָט, א לאו. (הויפּ): מצות עשה. ס'איז א לא תעשה מן התורה.
לא תרצה (שמות כ יג) — זאָלסט ניט טויטן
לא תתגודדו (דברים יד א) — שלא תעשו אגודות — טיילט זיך ניט אויף פאר= טיעס (תלמודיש).
ראה N.
ראהובי — צו מיין ליבן. לאהובני — צו כוינע ליבע (אין בריוו).
זע אהוב.
I. לאו — ניט (תרגום=לשון). מכלל לאו אתה שומע הן — פון דעם "ניט" פארשטייסט דעם "יא" (פון א נעגאַט טיווע מיצווה די פאָזיטיווע). לאו בעל דברים דידי את — דו פיסט ניט מיין בעל דין. לאו בר הכי הוא — ער איז דרויף ניט קיין ספעציע= אַליסט. לאו דווקא — ניט נאָר, ניט נויטיק. לאו כל אדם זוכה — ניט יעדער מענטש האָט די זכיה. בלאו הכי — אָן דעם (תלמודיש).

לא מאהבת מרדכי אלא משנאת המן — ניט פון ליבשאַפט צו מרדכי, נאָר פון שנאה צו המן (תלמודיש).
לא מדובשך ולא מעוקצך — ניט פון דיין האָניק, ניט פון דיין פיס (זאָגט מען צו דער בין) (תלמודיש).
לא מנה ולא מקצתה — ניט איר און ניט א טייל פון איר (וויל איך) (תלמודיש).
לא מעלין ולא מורדין — זיי מאַכן ניט בעסער און ניט ערגער (תלמודיש).
לא מפייה אנו חיינ — ניט אויף איר אַליין שטיצן מיר זיך (תלמודיש).
לא מצא ידיו ורגליו — ער האָט ניט געפונען הענט און פיס (ד. ה. ניט פארשטאַנען). (תלמודיש).
לא מש — איז ניט אָפגעטרעטן (במדבר יד מד).
לא על הלחם לברו יחיה האדם (דברים ח ג) — ניט פון ברויט אַליין לעבט דער מענטש.
לא עליכם — ניט פאר אייך געדאַכט. ער איו, לא עליכם, געפאַלן. לא עליכם דיק.
לא עם הארץ חסיד — אַנעם הארץ איז ניט פרום (תלמודיש).
לא פחות ולא יותר — ניט וויניקער און ניט מער (תלמודיש).
לא פירלתי — האָב איך ניט געפירלט (פאררדיע אויף „לא הפצתי“, דברים כה ת, אָדער „לא צחקתי“, בראשית יח טו).
לא קם ולא זע (אסתר ח ט) — ניט אויפ= געשטאַנען און זיך ניט גערירט פון אָרט.
לא קם כמוהו (מלכים ב' כג כה) — ניט געזען ווי ער.
לא קרירא ולא חמומא — ניט קאַלט און ניט הייס (תלמודיש).
לא ראינו אינו ראייה — „מיר האָבן

הארץ (לויט ירמיה ד יח), שבר לב
 [שידוערלעוו () () —] צעבראָכנע
 קייט פון הארץ. האָבן שבר לב,
 עס איז א שבר = לב צוצוועען.
 דברים שמתקפלין על הלב —
 זאבן וואָס ווערן אָנגענומען פון
 הארץ (תלמודיש), רך לב = רך
 לבב (וע), 2. מיטן, בלב ים
 (שמות טו ח) — אין מיטן ים, עד
 לב השמים (דברים ד יא) — ביז מיטן
 הימל, וע בלבב.

לבב [ליבען] — א הארץ, לבא לפומא
 לא גלי—דאָס הארץ האָט דאָס ניט
 אַנטפלעקט פארן מויל (תלמודיש, פון א
 טיפן טוד), רחמנא לבא בעי — נאָט
 פאָדערט הארץ (תלמודיש).

לבב [לחזון] לבבות [לחזוועס] —
 „הארץ פון“... ויין ישמח לבב אנוש
 (הילים דד טו) — ויין דערפרייט
 דאָס הארץ פון מענטשן, הירא ורך
 הלבב (דברים כ ח) — דער וואָס
 האָט מרא און האָט א ווייכע הארץ,
 באשר עם לבבי (יהושע יד ז) — ווי
 מיר געפעלט, האָבן א לבבות, האָבן
 מיאכקע (פּוּבּקע) לבבות.

לבד [לחזון] — פאָזנדער (שמות כו ט),
 ולא זו בלבד — און ניט נאָר
 דאָס (תלמודיש), מלבד — אחוץ,
 מלבד הרעב הראשון (בראשית כו א)
 — אחוץ דעם ערשטן הונגער.

לבוש לבושים — 1. קלייד, מלבוש.
 לבוש מלכות (אסתר ו ח) — מלך'ס
 קליידער, 2. פאָרם (היפך: תוכן,
 אינהאלט), א מאַסנמענטש וועט ניט
 פארשמיין דעם פון אויך אין ויין
 אידישן לבוש (אין דער אידישער
 אייבערזעצונג).

לבמלה [לעוואַסאַלען] — אומזיסט, ברכה
 לבמלה — א אומזיסטע ברכה.

II. לאו, לאוין — פארבאָט, מצות לא
 תעשה, עובר ויין אויף א לאו, אויף
 צוויי לאוין (תלמודיש).

לאומי, לאומיים — גאָציאָנאַל, מטיף
 לאומי — פּאָלקס־רעדנער, לאומיות.
 לאחדים [לאכאָדים] — „פאר איינצעל־
 נע“, דעטאיל, לאחדים־ניק (אדער:
 אחדים־ניק) — דעטאיליסט,

לאחר [יעאכער] — נאָך, לאחר מאה
 ועשרים שנה וועט איר האָבן א
 קדיש, לאחר יאוש האָט זיך געפּוּ-
 גען די אבידה, לאחר פטירת הרב
 — נאָך דעם טויט פון רב, לאחר
 מותו — נאָך זיין טויט.

לאמבענען זע לקחן,
 לאיבוד גיין — גיין פארלאָרן, זע
 איבוד.

לאידך גיסא — פון דער אנדערער
 זאט (תלמודיש).

לאר עורך דין T.
 לאלפים — צו טויזנטער, למאות
 ולאופים (שמאל א' כט ב) — צו
 הונדערטער און צו טויזענטער,
 לאלפים ולבבות — צו טויזנטער
 און צו זען טויזנטער.

לאלתר — אויף דער שטעל, פאלד,
 נכתבים ונדתמים לאלתר לחיים
 — זי ווערן אויף דער שטעל
 פארשריבן צום לעבן (תלמודיש).

לאמור — אזוי צו וואָגן (שמו"ד),
 לאמרן [לעמערון] — וואָגן, זע
 לומר.

לאמער זע למדו.
 לאפוי — „כדי ארויסצוציען פון בלל“,
 פארקערט (תלמודיש).

לב [לעיון] — 1. הארץ זע לבב,
 כטוב לב המלך בין (אסתר א') —
 ווען דער מלך איז פּרילעך געוואָרן,
 גוגע עד לב — עס רירט דאָס

לגמרי [לעגאכרע] — אינגאנצן (תלמודיש).
זע גמר.

לגנאי [ליגנאי] — צו שאנד
(היפך: לזבח). מזכירין לגנאי —
מע דערמאנט צו שאנד (תלמודיש). זע
גנאי.

לדבר אין זאנד לדבר — פארבאטן
צו ריידן.

לדוגמא — אלס מוסטער. זע דוגמא.
לדור אורי T.

לדור ודור (יזנה ד כ) לדורות, לדור
דורות (ישעיה נ ח: לדור דורים) —
אויף אייביקע דורות. «עם פאסט טא»
קע. אז ס'זאל פארשייבן ווערן לזו-
רות. (מענדעלע).

לדידי — פאר מיר. זע בדידי.
לירין — פאר איינע. לדידהו —
פאר זי (תלמודיש).

לדין [לאדן] — פירן א משפט. צוויי
פרויען זיינען געקומען זיך לדין פאר
איש נעם איז א פארמישונג פון העברייאישן
«לדין» און זייטסן «לאדן פאר געריכט»: «גיי
לאך מיך צום ונתנה הדין».

להבא [לעגאבא] — פאר די צוקונפט.
הבטחות אויף להבא. א להבאדיקער
שכר. זע הבא.

להבדיל — אפצושידן. להבדיל פין
הטמא זבין הטהור (ויקרא יא מז). פין
קודש לחול, פין חיים למתים —
צו אינטערשיידן צווישן טמא און
טהור, צווישן הייליק און וואַכעדיק.
צווישן לעגנדיקע און טויטע. אויפ-
שטיין ווי להבדיל צו פתיחה. להבדיל
באלף אלפי הבדלות. (אויך פאראיי-
דישט «די באַפע צייטל. זאָל
זיין ווייט אָפּגעשיידט, פּלעגט זאָגן...»)
זע הבדלה.

להבה — פלאם. (במדבר כא כח). אש
להבה (איכז ב ג) — פלאם=פּייער. זיין

דערמאָנען שם שמים לבטלה. מוציא
זרע לבטלה — אָנאניסם (תלמודיש).
«לבטלה האָט גאָט אים ניט באַשאַפֿן»
(מענדעלע). זע בטלה.

לבינה, לבינים (בראשית יא ג) —
ציגל. בחומר ובלבינים (שמות א יד) —
מיט ליים און ציגל.

II. לבן N. לבן הארמי, לבן הרשע,
לבן דער רמאי. עם לבן גרתי
(בראשית לב ה) — מאַכט רש"י:
ותרוי"ג מיצוות שמרתי (מיט לבן ען
האָב איך געלעבט און די תרי"ג
מיצוות האב איך געהאלטן).

I. לבן [לאָוין] — 1. ווייס. בכל עת
יהיו בגדיך לבנים (קהל' ט ח) —
תמיד זאָלן דייע קליידער זיין ריין.
שדה לבן — פּיעלאַ צערקאָווי. 2.
נקבה: לבנה [לעוואַנע] — «די ווייסע»
דער מאָנד (ישעיה כד כג). כחדש זיין
די לבנה. קידוש לבנה. ליקוי לבנה.
— מאָנדפּינסטערניס.

לבנון N.

לבקרים [לאַבאַקאַרים] — יעדן מאָרגן.
חדשים לבקרים (איכה ג כג) —
ניס יעדן מאָרגן. קאַצקער לבקרים.
זע בוקר.

לבריאת עולם — פון דער וועלט=
באַשאַפּונג (אין צייטרעכענונג).

ליג בעומר [לאַבאַמער] — 33 טעג
אין עומר. אין דרויסן איז ל"ג בעומר=
דיק. זע עומר.

לגבי [לעגאבא] — «אין באַצויאָנג צו...»
ער איז גוט לגבי זיינע חברים. זע
גב.

לגימה — טרונק. א כיבוד. גדולה
לגימה שמקרבת את הרחיקים —
גרויס איז די סעודה, ווייל זי איז
מקרב די ווייטע (תלמודיש). זע לוגמא.

גיש צו פאזעצן זיך, נאָר צו וואָינען
דאָרט צייטווייליק (סידור).

צײַן [לאמעד-וואו] = 86. לײַ צדיקים
לײַ נסתרים זע למד.

להתראות [לעהיטראַס] — —
אויף ווידערווען (ציניסטיש).

צײַ יהי [עלעהעי] — — [בראשית ל לד]
— זאָל זײַן, אט לו יהי [עסלעהעי]

— — — זאָל זיך אייך
דוכטן, א שטייגער.

צײַ זע הלוואי.
צוגמא, צוגמים — דער חלל פון

מויל איך. מלא לונמיו — א פולן
מויל. השותה מלא לונמיו — דעה

וואָס טרינקט א פולן מויל (תלמודיש). זע
צוגימה.

צײַ (תהלים לו כא) — דער וואָס
לייט ביי אַנ-אַנדערן, עבד לווה לאיש

מלוה (משלי כב ז) — דער לווה איז
א קנעכט פאַ דעם מלוה.

צײַ [לעוואַיע], צײַות-איינגלעך, פאַליסונג,
באַערדיגונג. לאחר מאה ועשרים

שנה וועלן מיר אייך מאכן א גרויסע
לחיה.

צײַ [לעאַן], צײַחות — 1. מאָול, שני
לחות אבנים (שמות לד א) — צוויי

שטיינערנע מאָולען, לחות ושברי לחות
מונחות בארון — אין ארון זיינען געלעגן

די לחות און די צעבראָכענע לחות
(תלמודיש פון אַפגען כבוד אַנ-אַלטן געלערנטן).

2. קאלענדאר, על פי לוח איז דאָס
געווען אין חורש... אויספייטן א

א פאַראַידיקן לוח אויף אַנ-אַלטע
אַפגעשמיסענע דושענה, אַלטע לחות

(אויף אַלטע חובות).
צײַ N. שיכור ווי לוח (בראשית יס ג-לה),

שיכור-לוח. (לויטער, לאַטרע, איז פויליש).
צײַ N. בן לוי, בני לוי (שמות לב-כו),

לויים (במדבר א מז).

אויף איינעם אש להבה (ד. ה. אין
כעס).

להדליק — אָנצוצינדן אין ברכות:
להדליק נר של חנוכה, של יום טוב,

של יום כיפור, של שבת, מאכן א
להדליק (== מאכן א בורא מאורי

האש).
להדלים — לא היו דברים מעולם.

להרהם! מאכט לוי, שאַקלענדיק מיט
מיט א פינגער אקעגן דעם ווייב:

להרהם היםם א פייג... נאָרנישט
נישטאַ" (מענדעלע)

להוים [לאַהוט] — "פאַרברענט", זיער
גלאַסטנדיק, להוים אחר התורה, אחרי

שכינה, אחרי גרונו — פאַרברענט
נאָך תורה, שכינה, עסן (תלמודיש).

להוים נאָך דעם ביטערן טראַפן.
להיפך — פאַרקערט, להיפך צו אַנ-

דערע אויפאטן, באַנוצט ער א טאַשנ-
טוך, זע היפך.

להכעים — "צו דערציענען" בודון,
לעשות הרע בעיני ה' להכעים

(מלכים ב' כא ד) — צו מאַכן ביזן אין
די אויגן פון נאָט להכעים, אויף צו

להכעים [אַפצולאַכעסן], מומר להכעים
(תלמודיש), זע מומר, א צולהכעים-ניק,

להמית — צו טייטן, אחת דתו
להמית (אסתר ד יא) — פאַר אים

אז נאָר איין געווען — ס תהי.

להרוג ולאבד (אסתר ג יג) — צו
טייטן און פאַרטייליגען, זיין אויף איי-

נעם להרוג ולאבד (ד. ה. אין כעס).
להשמיד — צו פאַרניכטן, זיבקש

המן להשמיד את כל היהודים
(אסתר ג י) — המן האָט געוואָלט

אויסראַטן אַלע אידן.
להשתקע [לעהייטשאַקען] — זיך פאזעצן,

לא להשתקע אלא לגור שם —

I. לוייה [לעווייע] — דאָס אַמט פון די לויים. סגן לוייה — דער פּאַרשע שטייער פון די לויים (סג'יל).
 II. לוייה [לעווייע] זע לוויה.
 לויתן (איוב ג ח) — אַ לעגענדאַרישער שער פיש, אַלס מאכל פאַר די צדיקים (זע שורר הבר). סעודת לויתן, ער האָט פאַר זיינע מעשים טובים פאַרדינט דעם גאַנצן עק פון לויתן, לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגו רקק — ווען דער לויתן איז געפאַנגען אין נעץ, וואָס זאָלן מאַכן די קליינע פישעלאַך? (תלמודיש)
 לוֹלֵב — ווען ניט, לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי (שופטים יד ח) — ווען איר וואָלט ניט געאַקערט מיט מיין קאַלב, וואָלט איר ניט געטראָפן מיין רעמעניש, לולא זאת וואָלט איך ניט קענען.. לולא דמסתפינא — ווע אַך וואָלט ניט מורא געהאַט (תלמודיש).
 לוֹלֵב, לוֹלָבִים — פאַלמענצווייג, די 4 מינים צו סופות, על נטילת לולב T. אַ לולב מיט אַנטאָדונג — אַ גרויס פערד מיט אַ קליין פערד צוזאַמענגעשפאַנט.
 לוֹמֵד, לוֹמְדִים — דער וואָס לערנט, אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו — עס איז ניט גלייך צו לערנען אליין אָדער מיט אַ רבין (תלמודיש). לומדים מופלגים, אַ סך לומדים לערנען "תמיד" און קענען "מכות" (וואַרטשפיל), לומדות — געלערנטהייט, זע לומדן.
 לוֹמֵר — צו זאָגן (אַטור). כלומר — "ווי צו זאָגן" דאָס פאַטייט (זע). לומדין — זאָגן אויס לומדין וואָס עס קומט אויף דער צונג.

לוֹעַג לְרֵישׁ (משלי יז ה) — ווער עס לאַכט אָפּ פון אַנאַרעמען.
 לוֹקָה — ווערט געשלאָגן, לוקה ארבעים — פאַקומט 40 סלקות, החושף בבשרים לוקה כגופו — ווער טאָט חושר ערלעכע מענטשן, ווערט אליין געשלאָגן (תלמודיש).
 לוֹזְרוֹן (שמו"ג ט) — צום געדיינט קען אונטערשיפן לוזרון, זע זכרון.
 לוֹחַ [לוח] — פייכט, לחות — פייכט קייט, זע לידה.
 לוֹחֵד — פאַונדערס, זמן תפילה לחוד, זמן תורה לחוד — די צייט פון תפילה איז פאַונדער און די צייט פון תורה לערנען איך פאַונדער (תלמודיש). דאָס איז לחוד און דאָס איז לחוד.
 לוֹחֵי [לוח], לוֹחֵי [לחי] — פאַק, יתן לכפתי לחי (איכה ג ל) — ער גיט דעם שלעגער די פאַק, אריינגעפאַרן אין די לחיים.
 לוֹחִים [לעכאָווי] — 1. צום לעבן, לחיים ולא למוט (סידור), לחיים טובים ולשלום — צו אַ גומן לעבן און אַ שלום. 2. אַ וואַנטש פנים מרינקען, "לחיים — לחיים טובים ולשלום". מאַכן אַ לחיים, כאָפּ אַ לינקן לחיים (מרינגען פּאָט) חסידים ווינטשן זיך אָפּט "לחיים" זע חיים.
 לוֹחֵך — לעקן אָפּשדעסן, כלחוך השור את ידך היטה (פסוקי כפ ד) — ווי רער אָקס פּרעסט אָפּ דאָס גראָן פון פּעלר, מלחך פינכי — מעלער-לעקער (תלמודיש).
 לוֹחֵלוּחִית — פייכטיקייט, זאָפּט, עדין לחלוהית על בית דוד קיימת — בית דוד דאָס נאָך זאָפּט (תלמודיש).

מאך מיר א ציכן (א נס) צו
 מיין טובה. „די כוונה מייע און
 דיר לטובה“ (מענדעלע). ארבעטן
 לטובת הקעשעניע, זע טובה.
 לי הכסף ולי הזהב — מיר געהערט
 דאס זילבער און דאס גאלד.

לידה [לעידע] — געבורט, חבלי לידה —
 געבורט-ווייען. מלידה ומכמן — פון
 געבורט (הושע ט י).

לידי וע ידי.
 לידידי אהובי — צו מיין ליבן פריינד
 (אין בריוו), זע ידידי.

ליהודים — „בני די אידן“ (פון אסתר
 ח טו: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר
 — בני אידן איז געווען ליכטיג און פריילעך
 און בכבודיק). עם און געווען ליהודים.
 ליהוי ידוע — זי וויסן, זע ידוע.

ליח ליחה, ליחות — פייכטקייט,
 לא נס ליחו (דברים לד ז) — זיין
 זאפט (ד. ה. כוח) איז ניט פאר-
 שוואנדן.

לישראל ליטרות — א פונט (תלמודיש
 פון גריכיש).

ליבא [לעקע] — נימא (תרגום-לשון), ליבא
 מירי דלא רמיזי באורייתא — נימא
 א זאך, וואס האט ניט קיין רמז אין
 דער תורה, בדליבא שאני — ווען
 נימא, איז אנדערס (תלמודיש).

ליל טבילה — די נאכט פון טבילה.
 ליר שמורים (ישעיה לד יד) — „וואך-
 נאכט“, די נאכט פון סדר.

לירית (ישעיה לד יד) — N. די
 מוטער פון די שדים, לויט דער לעגענד-
 דע, ווארגט זי קליינע קינדער אין דער ער-
 שטער וואך, אירע פינד זיינען די 3 מלאכים:
 סנוי וסנסנוי וסמנגלף (זע סנוי) דרום
 שרייבט מען ביי א קימפעטאָרין, „אדם חוה חוץ
 לילית“, און דיאָזיקע 3 נעמען.

זקנה שיש פה לחלוחית — אנה-
 עלטער, וואָס האָט כה, זע לירח.
 לחלוטין (תרגום פון „לצמיחות“ ויקרא כה ל)
 — גאנץ, אבסאָלוט „גאָרנישט,
 אָבער לחלוטין גאָרנישט“ (שלים על כם),
 לחלוטין, זע: מוחל'ט.

לחם [לעקעס] — ברויט, לחם לאכול
 ובכד ללבוש (בראשית כה כ) — ברויט
 צו עסן און א קלייד אָנצוטאָן,
 לחם חוקי (משלי לח) — מיין געזעצט
 ברויט, פרנסה, עד ככר לחם —
 ביז צו א ליב ברויט (משליכא), פת
 לחם (בראשית יח ה) — א ליב ברויט,
 לחם צר ומים לחץ (ישעיה ל כ)
 — פרנסה פצימצום, לא על הלחם
 לברו יחיה האדם (דברים ה ג) —
 ניט פון ברויט אליין לעבט דער
 מענטש לחם אבונים — שפין
 פאר אַרעמעלייט, לחם משנה
 (שמות טו כג) — צוויי ברויט (פאר
 קידוש), לחם הקלוקל (פסדבר כא ה) —
 עקליג ברויט (אייפעמיזם אנשטאָט „גיד“).
 לחמא [לאכמע] — ברויט (תרגום-לשון).

הא לחמא עניא T.

לחצאין [לאַנצאַיִן] — האַלב אויף
 האַלב (סידור), מיר טיילן די מציאה
 לחצאין (זע יחרי), זע חצי.
 לחש [לאַכאַש] — 1. דאָס אָפּשפּערעכן
 (אַנ-עין הרע) (ירמיה ו יז), בלחש —
 שטייל (זע).

למאה (ויקרא יא ל) — א מין ענדעש,
 אין: כונב הלמאה — ווי דער
 שוואַנג פון א למאה (אזוי קליין),
 לטוב — צום גומן; זכור לטוב (זע),
 לטובה (בראשית נ כ), לטובת — צום
 גומן (היפך: לרעה), ארבעטן לטובת
 הכלל, לטובה פונם פאָלק, לטובה
 דעם פאָלק, לטובה פאר די מענטשן,
 עשה עמי אות לטובה (תהלים פו יז)

זע ית'ר. "גיתר בימחון האָט אוינגער...
געלערנט י'מס ולילה ווי א פרוש"
(מענדעלע).

לך-לך (בראשית יב א) גוי דיר, לך-לך T.
לכאורה — ווי עם זעט אויס.
לכאן — אדער, זע כאן.

I. לכבוד [ליקאוועד] — צו אָפּגעבן
כבוד (שמות כח ב). — לכבוד הנופה.
לכבוד יום טוב, לכבוד שבת, לכבוד
דעם גאָסט, דעם אויבערשטן לכבוד.
זע כבוד.

II. לכבוד [ליכוואָד] — צום כבוד
פון . . . (זעפּלעכטיג-פּאַרמעל אין ברייו)
לכבוד אהנוי ירדי.

לכה דודי T. אַריינפאַרן מיט די
האַלאָפּליעס אין לכה דודי אַריין
(ד. ה. קומען צופאַרן פּרייטיק צו
נאַכט שפּעט). טו אָן דעם קאַפּעליזש
און זאָג לכה דודי.

לכו והתפרנסו זה מזה — גייט און ציט
פּרנסה איינער פּון דעם אַנדערן
(תלמודיש). בית יעקב, לכו ונלכה —
גייט, און מיר וועלן קומען שפּעטער
(קאַטאוועס). לכו נרננה T.

לכך — דעו צו ראוּי לכך — וויר=
דיק צו דעם אַמט. לא היתה כונתו
לכך — זיין כּוונה איז געווען אַן
אַנדערע. לכך נוצרת — דערצו
ביזשו פּאַשאַפּן (תלמודיש). זע כך.

לכל הדיעות — נאָך אלעמענס
מיינונג. ער איז יוצא לכל הדיעות.
לכל הפּתוּיג — וועניקסטנס. זע
פּחות.

לכל זמן (קהלת ג א) — אַלץ האָט
זיין צייט.

לכלב חי הוא טוב מן האריה המת
(קהלת ט ד) — אַ לעבעדיקן הונט
איז בעסער ווי אַ טויטן לייב.

לימוד, לימודים — 1. דאָס לערנען.
אל תחמוד כבוד יותר מלימודך —
זאָלסט נישט גלויסן כבוד מער פּון
דיינע קענטענישן (תלמודיש). שכר לימוד
— דאָס געצאָלט פאַר לערנען. א לימודים
מאָג. 2. וואָס מע לערנט. די איד-
שע לימודים. לימודי קודש, לימודי
חול — רעליגיעזע, וועלטלעכע
לימודים.

לינה, לינת לילה — דאָס איבער-
נאַכטן. לינת הצדק T.

ליסמים — גולן, גולנים, מפני הליסמים
— פאַר גולנים (תלמודיש). ליסמים
מזוין — פּאַוואַנטער גולן. ליסמות
— גולנות. כל שאינו מלמדו אומנות
מלמדו ליסמות — ווער עם לערנט
נישט זיין קינד אַ האַנדווערק, לערנט
אויס צו גולען (תלמודיש).
ליצנות, ליצנים זע לין.

ליקוי חמה — זון-פינסטערנים, ליקוי
לבנה — מאָנד-פינסטערנים (תלמודיש).
ליקוטי, ליקוטים — דאָס אויפקלייבן,
דאָס אויסגעקליבענע.
לישועתך הויתי T.

לישבה, לישבות — קאמער, קאפי-
נעט (נחמיה יג ה). לישבת הגויות —
אַ קאמער אין בית המקדש. לישבה
שחורה — דער שוואַרצער קאַפינעט
(פאַר צענוור).

לית [לעס] — נישטאָ (תרגום-לשון). לית
פרירה = אין פרירה — נישטאָ
קיין אויסוואַל. בלית פרירה = פּאָן
פרירה. לית דין ולית דין — נישטאָ
קיין געזעץ און קיין ריכטער (פּון אַנאַרכיע.
זע רצוועד). לית מאן דבר שמה
— קיינער דערמאָנט נישט זיין נאָמען
(תלמודיש).

ליתר [לעיעסער] בימחון ליתר תוקף
— כּדי צו פּאַרשטאַרקן (דעם במחון)

למי אני עמל (קהלמ ד ח) פאר וועמען ארבעט איך?

למך N. גיי איך פאמעלעך, בין איך א למד, לעמעשקע.

למנצח (תהלים ד א) — „דעם באזיג גער“. למנצח על הגיט עם (סארקדיע ארץ: הגיטות, תהלים ח א).

למספרם [לעמיספּראַם] — [] — לויט זייער רעכנונג (ד. ה. קריסט=לעכער).

למען [לעמאַן] — וועגן, כרי. למען השם [לעמאַנעשעס] — פון גאָט וועגן (תהלים כג ג). למען מע זאָל זיך פאראייניקן, למען דעת (שופטים ג ב), למען ידעו (ישעיה מא כ) — כרי צו וויסן. און אויך למען ידעו, — זאָל די וועלט וויסן. „זומער זאָל איך למען השם ולמען השם גיין א סך שפאצירן (מענדעלע). למען האמת — צוליב דעם אמת, למען אמתות.

למעדהש = למען השם. למפרע [למאפּרעיא] — פארקערט. הקורא למפרע — ווער עם ליענט די צווייטע פרשה פאר דער ער=שמער (תלמודיש).

למשל [לעמאַשל] — צום ביישפיל. כדומה למשל. זע משל.

לנא ולא לעפרא (סידור) — ביי אונז און נישט אין דער ערד (פון א קראנקן, וואס איז געווען געווארן).

לנוי [לענאָי] — [] — צוליב שיינקייט, אלס צירונג.

לסוף [לעסאָף] — [] — צום סוף, זע סוף.

לסירוגין — מיט איבערהיפערונג, נישט כסדר. „אפילו די נעגל שניידט א איד מיט א דרידל, עפעס לסירוגין, געשפּרונגען און געדרייט“ (מענדעלע). זע בסירוגין.

לכּן [לאַכען] — דערפאר... היות ווי... לכּן, לכּן אבקש — דרום פעט איך (סידור). זע כּן.

לכּף [לכּאף] — אויף די וואַגשאַל פון... לכּף זכות, לכּף חובה — צום בא=פרייען פון שולד, צום באשולדיקן, מכריע זיין לכּף זכות, זע כּף.

לכשיבנה [ליקסעיאבאַנע] בית המקדש — ווען דער בית המקדש וועט ווערן געבויט, (תלמודיש).

לכשירחיב [ליקסעיארכיוו] — ווען עם וועט ווערן בעסער, א העלפט נרן אין מזומן, א העלפט צוגעוואַגט לכשירחיב, א לכשירחיב=צעמל (אָדער א כּי=ירחיב=צעמל).

לכשירצה [ליקסעיאריצע] — ווען ער וויל, חכם לכשירצה (תלמודיש).

לכתחילה [לעכאטכילע] — אין אָנהייב (היפּף: בדעכר), זע תחילה.

לצעג ולקרב [לעלעיס מד יד] צו שפאט און צו שאנד.

למאי [למאי] — [] — פארוואס (הרגום=לשון).

למד [לאמען] — דער נאָמען פון אית

ל אין אלה=בית, א למד=ואוניק — פון די ל"ו צדיקים, ער איז פון די למד=זין (פאראַדיע אַנשטאַט למד=ואו).

למדן [לאמדען], למדנים (אָדער: לומ=דים) — געלערנטער, מאכן פאר א למדן (אַנשטאַט: בא גנב'ענען). למ=

דנות = לומדות, „אין שמייסן=זיך איז ער א למדן=מופלאג“ (מענדעלע). למה הדבר דומה — צו וואָס די זאך איז געגליכן? זע משל.

למה יאמרו הגוים (תהלים עט י) — פארוואָס זאָגן די גוים?

למהדרין — פאר די וואָס זיינען מהדר א מיצווה, זע מהדר.

למוד זע לימוד. למול זע מול.

לעג זע ל'עג.

לעולם ועד (שמות טו יח) אויף אייביג.
ס'איז פארפאלן לעולם ועד, ס'איז
שוין לעולם ועד (פאראַדיט: לעולם דאָוועד).
לעולם תקח — "תמיד זאָלסטו
נעמען". לעולם-נעם, תקח — בעט
ווייטער. "לעולם תקח — אז מע
גיט, פיק איד".

לעומת — אנטקעגן. זה לעומת זה
(קהלת ז יד) — איינער אנטקעגן
דעם אנדערן.

לעז [לעזן] — 1. פאַרליימדונג, מיציא
לעז זיין אויף עמיצן (תלמודיש). 2.
די ראַמאַנישע שפראַך (ד. ה. אלט-
פראַנצויזיש, אלט-שפּאַניש, אלט איטאַ-
ליעניש) (אין תלמוד איז "לעז" גריכיש).
בלעז-אויף לעז.

לעזאָז (ויקרא י ח) — "פאַר עזאָז"
(N פון א שד), שעיד לעזאָז =
שעיד המשתלח. גיין לעזאָז, שיקן
עמיצן לעזאָז.

לעגות [לעאָטאָס] הפנאי [האָפנאי] —
אין פרייע צייטן (תלמודיש)
לעיל [לעעיל] — [אויפן, הנוכר לעיל (ה"נל)
— וואָס איז דערמאָנט אויפן, מלעיל
— דער אויבערער אַקצענט, —
לעילא — אויפן, לעילא ולעילא —
העכער און העכער (סידור). אתערותא
דלעילא — די אויבערע דערוועקונג
(הסידור).

לעיע = לעת עתה.
לערך — לויט אַפּשאַצונג, פראַפּאָרציע-
אַנעל, לערך-דיק זע ערך.
לעת עתה [לעסאַטע] — דערוויל,
זע עת.

לעתיד [לעאָטיד] לבוא [לאָוואַ] —
אויף יענער וועלט (אין עולם
הבא), די צוקונפּט, די לעתיד-
לבואַדיקע מענטשן, זע עתיד.

לעחים מוזמנים (עזרא י יד) — צו
פּאַשטיממע צייטן, זע עת.

לפ"ג = לפרט גדול.
לפום — לויט, לפום חורפא שבשתא
— לויט דער שאַרפּזין דער פעלער,
לפום צערא אנרא — לויט דעם צער
דער שכר (תלמודיש).

לפי — לויט, לחם לפי המף
(בראשית מז יא) — פרויז לויט די
צאָל פון די קינדער. לפי שכלו
(משגי יב ח) — לויט זיין שכל, לפי
דעתי — לויט מין מיינונג, לפי
עניות דעתי — לויט די אָרעמקייט
פון מין פאַרשטאַנד, לפי דרכי, לפי
דרכו — פאַרבייגייענדיק, לפי חשבון,
לפי ערך — לויט צאָל, לפי צורך
— וויפיל זיס איז נויטיק, לפי שעה
צייטווייליג, לפי חוסן — אָן אַכונג
(זע מסיכת), פרנס לפי דורו, דור
לפי פרנס — דער פרנס אַנטשפּרעכט
דעם דור און דער דור דעם פרנס
(תלמודיש), זין פּי.

לפיכך (= לפי כך) — דערפאר.
לפני — פאַר, זע פני, בפני, לפני
ולפנים זע לפנים II.

I. לפנים [יעפּאַנים] — צום שיין
(תלמודיש) [היפך: באמת], זיי טוען
עס לפנים וועגן, "ער איז נאָר א
סוחר לפנים, באמת טראָגט ער..."
(מענדעלע), לפנים/דיק, זע לפנים I.

II. לפנים [ליפּנים] — אינעווייניג,
לפנים מעוררת הדין — מילדער
פון על פי דין (תלמודיש). סופערלאַטיוו:
לפני [ליפנאי] — [ולפנים, דער
כהן גדול איז אריין לפני ולפנים
(ד. ה. אין קדשי קדשים), דער לפני
ולפנים פון דער רעדאָקציע, פון
קאָנגרעס א.א.וו. זע פנים II.

לרצון (ההלים יט טו) — געפעליג. מין
פאזוך איז אים ניט לרצון. זע
רצון.

לשבת (לישוואך) — צו לויב. דער=
מאָנען לשבח (היפך: לגנאי). זע
שבח.

לשובע (שמות טו ג) — צו זאמ. עסן
לשובע.

לשון [לאָשן]. לשונות — I. צונג
אלס שפרעכאָרגאָן. כבד לשון

(שמות ד י) — וואָס האָט אַ שווע=

רע צינג. מות וחיים פיר לשון

(משלי יח כא) — מויט און לעבן
איז ביי דער צינג. מענה לשון

(משלי טו א) — ענמפער. עפענען אַ

מענה לשון. אָפגענומען דער לשון,
געבליבן ויצן אָן אַ לשון. אַרויס

מיטן לשון. 2. שפראַך. לשון קודש

(פאַראַרייט. לאָקשן-קודש, לאָקשן-קוילעטש) —

העברייאיש. הרגום-לשון — אַראַמיי=

איש. לשון אשכנז — דייטש. אי=

דיש-דייטש. בלשון אשכנז. בלשון

פּאַניע (רוסיש). בלשון נקיה —

אין אַ ריינער שפראַך, אייפעמיסטיש;
בשבעים לשון — אויף 70 לשונות

(תלמודיש). רעדן אויף שטום-לשון,
מיטן שבת לשון. לשון הרע, אבן

לשון הרע, — פאַרליימדונג, שפור
פּון פאַרליימדונג. 3. (אין דיקוד).
לשון זכר. לשון נקיבה, לשון יחיד

לשון רבים. זע בלשון.
לשבת הגזית זע לישבה.

לשם [לעסעם] — פון וועגן. צו=

ליב. לשם מיצווה — צוליב מיצווה,
לשם פרנסה — צוליב פרנסה,
לשם שמים — צוליב גאָט. מאָן
לשם פאַרגעניגן.

לפעמים — אייניגע מאל. זע פעם.
לפ"ק = לפרט קטן, „אויסגרייניקט די
קעשענעם עד לפ"ק" (שלוס עליכם) —

מיוו שטיין. עד לפ"א = עד לפרוטה אחרונה,
ביו צום לעצטן גראָשן.

לפרט — לויט דער צייטרעכענינג,
לפרט גדול, למשל: התרפ"ז 5687,
לפרט קטן: תרפ"ז 687.

לפתע פתאום — פלוצים (ישע"ח יג:
פתאום לפתע) זע פתאום.

לץ [לעץ] לצים [לעיצים], יצנים [לעצנים]
— אָפּשעטער. לייצני הרור —

די לצים פון יענעם דור. לייצנות
סיפערלאַטיוו: לייצן-לייצנות. אָפּליצעווען.

„בה-לייצנים (פון אַ געוויסן סאָט שדים).
לצד [לעצד] — אויף די זייט. לצד

זכות — אויף באַפרייאַונג, לצד חובה
— אויף באַשולדיגונג. זע לבף.

צד.
לצורך — צום באַדארף. שלא לצורך

אָן אַ באַדארף.
לצמיתות (ויקרא כח כג) — אויף אייביק.

לקוי חמה זע ליימוי.
לקחן [לאַטען]. לקחנים [לאַטכאָנים] — אַ

נעמער, אַ גנב. לקח ענין [לאַטכענען]
— גנביענען.

לקט (ויקרא יט ט). לקט, שכתה ופאה.
לקראת אב"ר — די פּאָגענגונג פון

אנ-אבל (פרייטיק צו נאַכט אין שול).
לראות ולהראות [אָלהערעטש] — אָנ=

דערע צו זען און זיך צו ווייזן
(תלמודישער פּשט אויף שמות לו כד).

לרחם אין אסור לרחם — פאַרבאָטן
צו האָבן רחמנות. ניט וואָס עס איז

פון אָסור לרחם וועגן (קאָטאָועס).
לרוב זע רוב.

לרעה — צום שלעכטן. לרעה ולא
לטובה (עמוס ט ד) — צום שלעכטן

אָבער ניט צום גוטן.

מאה — זונדערמ. פן מאה ועשרים שנה (דגרים לא א) — 120 יאָר אלט. עשרה למאה (שופטים : י) — 10%. לאחר מאה ועשרים שנה וועט מען איך מאַכן אַ שינע לוויה. דין פרומה כדן מאה — אַ דין איבער אַ פּוּטא איז אַזוי וויכטיג, ווי אַ דין איבער הונדערט (תלמודיש). מאה אלף — 100.000. שוואַרצע מאה, שוואַרץ-מאהניק (פן רוסיש). ווער עם האָט די מאה האָט די דיעה.

מאהבה [מאַהאַווע] — אַוים ליבשאַפט. (היפּד: מיראה). גדול העושה ומאהבה יותר מן העושה מיראה — זער עם מאַכט מאהבה איז גרעסער פאַר דעם. וויאָס מאַכט מיראה. ויט מאהבת מרדכי נאָר משנאת זמן (תלמודיש) — ניט פון ליבשאַפט צו מרדכי, נאָר פון פיינט-שאַפט צו המן.

מאור — זינער. טוב מאיד (בראשית לא) זייער גנב. פאַרשטאַרקט: מאור מאור (בראשית י"ט), עד מאור (בראשית כו לג). מאוויר סערדן; זע **מעביר**. מאַוועס זע **מות**.

מאותר [מעאַכער] — דער שפעטערער. אין מוקדב ומאותר בחורה — אין דער תורד איז ניטאָ קיין פריער און קיין שפעטער (ד. ה. קיין כראַנאַ-לאַגישער דר.).

מאויס [מעאַויעס] — שרעקלעך. אַ מאויס-דיקע נאָז. זע **אימה**. **מאויס** [מעאַס] — עקעליג אין סופער-לאַטיוועפאַרמען; נמאס ומאוס, מיאוס ומאוס.

מאור, מאורות — ליכט (בראשית א טו). המאור שבתורה — דאָס ליכט פון דער תורה (תלמודיש). נר למאור — ליכט פאַר באַלויכמונג (סידור). מאור

— פאַר דער זאך גופא, אומאייגנ-ניציג. (פאַרשטאַרקט): לשמו ולשמה. שלא לשמה — מיט אנדערע כוונות. לשמוע אל הרינה ואל הונפילה (מלכ' א' ח כח) — צו הערן געזאנג און געבעט.

לשנה הבאה בירושלים — דעם קומענדיקן יאָר — אין ירושלים. לשנה טובה תכתב ותחתם — זאָלסט זיין איינגעשריבן און געחלמעט צו אַ גוטן יאָר (סידור). זע **שנה**. **לתחלואי ילדים T.**

לתשמיש [לעסאַמיש] — צום פאַנוצן. חנוכה-ליכט פרענען לשם מצווה ניט לתשמיש, און ניט לנוי. זע **תשמיש**.

מ.

I. מ — דער דרייצענטער אות אין אלף-בית. מ = 40, מא = 41, מפ = 42, א. א. וו. זע **מב**.

II. מ [מי] — אין העברייזיש אנ-אות חשימוש, פאַרקירצט פון „מן“ — פון: איבער-געבן מיד ליד — פון האנט צו האנט. איך ווייס עם שוין מכמה יאָרן. וואַרמן מפאַיעוד לפאַיעוד (שלו עליכם). **מאבד** [מעאַבעד] זיין — פאַרניכטן. מאבד בידים — פאַרניכטן מיט הענט, ד. ה. באַוואוסטזיניק, מאבד עצמו לדעת — זעלבסטמערדער (תלמודיש). בור סיד שאינו מאבד טיפה — אַ נעקאלכטער פרונים. וויאָס פאַרלירט ניט קיין טראָפן (תלמודיש פון א בעל זכרון).

מאד זע מאור. **מאדים** אָדער **מאידים** — א קנער (אפער האָט עם א צוזאַמענהאַנג מיט „ידע“ — וויסן?) ער איז א מאדים אויף אַזעלכע זאַכן.

מאָסע זע מעשה. מאָסער זע מעשר.
מאָר N. רבו מאיר בעל הנס
(רמב"ן). אַרײַנוואָרפן אויף רי מאיר
בעל הנס (ד. ה. אין צדקה=פּושקע).
מאָרע זע מערה. מאָרעו זע מערב.
מאָרײַב, מאַכטײסע זע מאַהיכי תּוּתּי.
מאָכיל זײַן — קאַרמענען. מאַכיל
טריפות, מאַכיל טרפות, אַמאָל האָט
געלעבט אַ קצב, איז ער געווען אַ
מאַכיל טריפות.

מאָכל [מאַכיל], מאַכילים [מאַיכאָלים] —
שפּײַן (בראשית ז כא). אַ מאַכל מלכים,
די גוטע מאַכלים, ער מאַכט דערפּון
אַ גאַנצן מאַכל, אַ מאַכל דאָס איז!
מאַכלות אסורות T.

מאָמין, מאָמינים — גלויביגער
(ישעיה כח טו) (היפּך; בופּר). איך בין
אַ קלײַנער מאָמין אין דעם, מאָמינים
בני מאָמינים — גלויביגע, קינדער
פּון גלויביגע (תּלמודיש). אַשרי המאָמין
— וואויל דעם, וואָס גלויבט, אני
מאָמין — איך גלויב T, וכל מאָמינים
T: זע: תּאָמין.

מאָמצי כּוּחַ זע כּוּחַ.

מאָמרי, מאָמרים — באַפעל, שפּרוד
(אסתר א טו), האַלפּן פּון אַ מאָמר
אין דער גמרא, מאָמרי חז"ל — די
שפּריכע פּון די חכמים, זײַנע מאָמרים
אין בלאַט זערן צעטראַגן אויף טע-
לערלעך. מאָמר ראשי — לײַטאָר-
טיקל, מאָמר המוסגר — אַ זאַץ אין
קלאַמערן, מאָמר מדעי — וויסנ-
שאַפּטלעכער אַרטיקל, איראָגיש=מאָמרים
מאָמריסטיקע.

מאָמת [מעמעס] זײַן — דערקלערן
פאַר אמת, באַשטעטיגן.

מאָן — ווער (הרגום=לשון), מאָן דאָמר
— ווער עס האָט געזאָגט (תּלמודיש),
ער האַלט מיטן מאָן דאָמר, פאַראַן

הגולה — ליכט פּון גלות, אַ גאָן.
רבי גרשון מאָר הגולה (רנ"מה).
מאָרע, מאָרעות — געשעעניס, על
שם המאָרע שאָרע לה — צוליב
דעם, וואָס איז מיט איר געשעען
(תּלמודיש). מעין המאָרע — פּון דעם
געשעעניס(תּלמודיש).

מאָחד [מעאַכער] זײַן — פאַראַייניגן,
זע אַחדות.
מאָחורי הפּרגוד — פּון הינטער
דעם פאַרהאַנג (תּלמודיש).

I. מאָחר [מעאַכער] זײַן — אַפּלעגן
אויף שפּעטער, קומען שפּעט.
II. מאָחר — נאַכרעס, הײַזות, מאָחר
וואָס איך קען ניט אַהער, פאַר אַך
אַהין.

מאָי — וואָס (הרגום=לשון), מאָי איכפּה
לן — וואָס אַרט עס אונז, מאָי
דחוח הוה — וואָס געווען איז גע-
ווען, מאָי דקאָמרי רבּן — וואָס
אונזערע רבּנים האָבן געזאָגט
(פאַראַדירט: מאָי דקאָמרי רביצין), מאָי הוית
דבּמא ריך כּוּמק טפּי — פאַרוואָס
מײַנסטו, אז דײַן בלוט איז דײַסער?
מאָי טעמא — פאַרוואָס? מאָי נפּקא
מינה — וואָס איז דער אינטערשיד?
מאָ קא משמע לן — וואָס לאָגט
ער אונז הערן? מאָי שנא — פאַר-
וואָס איז אַנדערש? (תּלמודיש).

מאָירא רמא לבירה עמיקתא — פּון אַ הויכן
באַרג אין אַ טיפע גרוב (תּלמודיש).

מאָידים זע מאָדים.

מאָיים [מעיאַים] זײַן — אָנשרעקן, מאַיים
זײַן די ערות (תּלמודיש: מאַיימן על הערים)
מאָילע זע מעלה.

מאָיין יבוא עזרי (תּהלים קכא א) — פּון
וואַנען (פאַראַדירט: פּון נישט) וועט קו-
מען מײַן הילף, מאָיין זלאַין —
פּון וואַנען און וואָדײַן?

א מאן דאמר (== א יש אומרים). אז... מאן דהוא — אבי ווער. «ער איז דאך עפעס נישט קיין „מאן דהוא“ (ש"ע). מאן דיהיב חייא יה ב מזונא — ווער עס גיט לעבן, גיט אויך שפויז (תלמודיש) לית מאן דכר שמייה — ניםאָ ווער עס דער= מאַנט זיין נאַמען, מאן מלכי רבנן— ווער זיינען די מלכים? — די רבנן (תלמודיש).

מאנעלפאשן זע מענה לשון. מאַנעמע= כאַענו — זע מה אנו. מאַנס [מעאַנעס] זיין — נויטן, שענדן. זע אנוס. מאַסע זע משא.

מאַספּ [מעאַספּ] ממון זיין — אָנזאַמלען געלט. «מענטשן זאָגט מען ווערן דאָרט גילקלעך, זיינען מאַספּ ממון» (שלום עליכם). מאַסקיל זע משכיל.

מאַעס זע מעות, מאַראַכע זע מערכה. מאַרבע כּנפות האַרץ (ישעיה יא יב) — פון דער גאַנצער וועלט. זע ארבע.

מאַריך זיין — פאַרליינגערן. מאַריך ימים זין — לאַנג לעבן (לויט דברים ד כו). באַריך זיין אין דאָווינען, מאַריך פּדרוש, באַריך בניגונים, ער איז אַ מאַריך, זע אריכות.

מאַריש זע מרעיש, מאַרשאַס זע מרשעת, מאַשגיאַך זע משגית. מאַשים זיין — פאַשולדיגן (תהלים ה יא). זע אשם.

מאַבאַר [מעוואַבאַר] זיין — דערקלערן, זע ביאור.

מאַבדח [מעבאַדעאַך] זיין — משמח זיין מיט שפאַסן, מיט פּדחנות.

מאַבדיל [מאווּדיל] זיין 1. אָפּטיילן, «אַ מבדיל» (אַדער: המכדיל) — להבדיל.

2. דער וואָס מאַכט הברלה (תלמודיש). מבווא מבו' [מאווּעין], מבוואות — 1. איינגענג, טויער (ירמיה לח יד).

מבוואות האפילים, מבוואות המסונפים — טונקלע, שמוציגע געמלעך. 2. אויסגאַנג, אַ מיטל אַרויסצוגיין פון אַ שיערער יאַנע, קיין אַנדער מבווא זע אין ניש אַחוץ... 3. מבווא צו אַ ספר, אַי גלייטנג, הקדמה, דאס גלייכ-ווערטל «מבו' מבו' מ:» אָדער, «מבו' מבו' לאַקשן» איז אַנטשטאַנען פון, «מבו' דעם ער= שטן וואָרט זיין מסב אַ ערוויין.

מבוהל, מבי' הלים — אייליק, רחופים ומבוהלים (לויט אסתר ה יד). זע בהלה. מבוזה — פאַראַכטעמ, טופּערלאַטיוו: מבוזה ומבוזה מאַכן.

מבוז זע מבוזא. מבוזש — פאַרשעמט, מבוזש ווערן. מבוכה — אומגליק, סימאטאַכע (ישעיה כב ד).

מבוזל — (זראשית ו יז). אַ מבול פון פּראָטעסטן, «עפעס אַ מבול פון ווער= מער פּאַהים זאָל מען ווערן» (מענדעלע).

מבוזבל — צעמישט, זע מבלבל.

מבוסס — ישכור (תל ידש) מבוססדיק. מבוזבז [מעוואַבעז] זיין — פאַרשווענדן, המבוזבז אל יבובו יוטר מוחמש — פאַרשווענדן אויף צדקה זאָל מען ניש מער זיין אַ פינפּפּ=חלק (תלמודיש). מבוזה [מעוואַזע] זיין — דערנידריקן (תלמודיש).

מבחוץ [מינאַכּוץ] — פון דרויסן (ה'פך: מפנים), זע חוץ. מבחין [מאווּכין] זיין — אונטערשיידן.

מבחין זיין בין טוב לרע, בין צדיקים לרשעים, ון זכר לנקיבה (תלמודיש).

מבטיח [מאווּטיאַך] זיין — פאַרויכערן, צוואַנגן.

נעמט אָפּ אַ זעכציגסטל פון זיין וויימאָג (תלמודיש).

מבריה [מאוריאל] זיין — גנבענען דעם צאָל־אַפצאָל, אַראָפֿגנבענען פון שטאַף (תלמודיש). זע מבריע.

מברכים [מעוואַרנים] — „מע בענטשט“ ראש חודש, שבת מברכים (העב-רייז; שמברכים) — דער שבת פאר ראש חודש.

מברר [מעוואַרער] זיין — דערקלערן, זע ברור, נתברר.

מבשר [מעוואַסער] זיין — אָנאָגן, מבשר טוב זיין, מבשר זיין בשורות טובות, קול מבשר — די שטים פון דעם אָנאָגער (סידור).

מגביל [מאָגביל] זיין — אָפּגרענעצן, באַשטימען, מגביל זיין דעם זמן החתונה אין צוויי וואָכן אַרום.

I. מגדל [מגדל] — מורעם (בראשית יא ד), מגדל בבל — דער מורעם פון בבל, מגדל פורח באוויר — לופטשלאָס (תלמודיש).

II. מגדל [מעגדל] זיין — אויסהאַדען־ווען, מגדל זיין אַ קינד לתורה לחופה ולמעשים טובים (סידור). מגדל ומנשא זיין — דערציען און אויסגעבן.

מגדף [מעגאַדף] — לעסטערער, מחרף ומגדף (תהלים מד יז).

מגו זע מייגו, מגזום איבערטריבן, זע מגזום.

מגולגל ווערן — פון אַ נשמה: איבערגיין אין אַנאָנדער קערפער (זע גילגול). ארס'ס נשמה איז מגולגל געוואָרן אין דוד המלך און וועט מגולגל ווערן אין משיח'ן (אד"ם = אדם דוד משיח). די נשמות פון בעל־עבירה ניקעס וועלן מגולגל ווערן אין בהמות וחיות, דעם יודנס תורה איז

מבטל [מעוואַטל] זיין — פאַרניכטן, בטל מאַכן, ער איז זיי מבטל בקליפת השום — ווי קנאַבל־שאַלעכץ (תלמודיש). מבטל זיין די גזירה, זע פטל־ען.

מבטן אמי (תהלים כב יא) — פון געבורט אָן, מלידה ומבטן (רושע ט י). זע בטן.

מכויש [מעוואַיש] זיין, מכויש שטעלן — פאַרשעמען, המכויש את הסומא — ווער ס'איז מכויש אַ בלינדן (תלמודיש). זע מתכויש.

מכין [מעיוין] מבינים — דער וואָס פאַרשטייט, מבין דבר מהוך דבר — ער פאַרשטייט אַליין (תלמודיש).

אַ מבין אויף נגינה, מבינים זאָגן, אַז ער פאַרשטייט ניט, דער ערל איז מבין פלשון אָדער מבין כל דבר (פאַרשטעלטע עפראָן). נקיבה:

מכילה, מבינמע, זאָגן מבינות אויף אַ חזן.

מכרבל זיין — צעמישן (הרגום פון בבל), מכרבל זיין די רעיונות.

מכרה [מעוואַלע] זיין — פאַרבריינגען די צייט.

מכריט [מאווליס] זיין — פאַטאָנען, מאַכן בולמ.

בריע [מאווליאַ] זיין — איינשלינגען, מבליע פחשפון זיין, מבליע פנעימה זיין — איינשלינגען אין חשבון, אין זינען, מבליע (אָדער: מבריה) זיין — אַראָפּגנבענען פון שטאַף.

מבער [מעוואַער] זיין, מבער חמץ זיין — אויסראַמען, זע ביעור חמץ.

מבצבץ [מעוואַצעץ] זיין — אויפמייכן דערשיינען (תלמודיש).

מבקר [מעוואַקער] חולה זיין — פאַזוכן אַ קראַנקן, המבקר חולה נומל אחד משישים בצערו — דער מבקר חולה

השירים, רוח, איכה, קהלת, אסתר.
 א גאנצע כגילה. 4. די מגילת
 אסתר, לייצען די מגילה, מיטן פולן
 בוך צו דער מגילה.

מגין [מעגין] זיין — פארטיידיגן, מגין
 הדור — דער וואָס פארטיידיגט
 זיין דור, זיין זכות זאל אונז מגין
 זיין.

מגיע [מגייע] — דאָס וואָס דערגרייכט,
 וואָס געהערט עמיצן, א מגיע-צעשל
 — אין וועלכן עס שטייט: „מגיע
 ממני לפלוני“ — פון מיר געהערט
 דעם און דעני...

מגיפה [מגיפּה] מגיפות — עפי-
 דעמיע (במדבר יז יג). זאל אויף אים
 אָנקומען א מגיפה (א קלה).

מגלגל [מעגאלגל] זיין — ארופקלייען.
 מגלגל זכות זיין, מגלגל שבעה זיין,
 מגלגלין זכות על ידו זכאי — אויף
 א גערעכטן לייגט מען ארויף זכות
 (תלמודיש).

מגלה [מעגאלע] זיין — אנטפלעקן.
 מגלה סוד זיין (משלי יא יג). אין
 מגלין אלא לצניען — דאָס אנטפלעקט
 מען נאָר פרוּמע לייט. מגלה טפח
 ומכסה טפוחים — דעקט אויף
 איין טפח זון פארדעקט צוויי.
 מגלה פנים בתורו (שלא כהלכה) —
 פריי דערקלערן די תורה (תלמודיש).
 מגלה עמוקות (איוב יב כב) — דער
 וואָס אנטפלעקט טיפענישן.

מגלימא דעל כהכיה — פון מאַנטל
 וואָס איז אויף זיינע פלייצעס
 (תלמודיש).

מגמגם [מעגאָמעס] — שטאַמלען.

מגן (בראשית טו א) — שילד, מגן
 אבות T. מגן דוד [מאָגן-דאָויד] —
 א געוויסער צייכן.

מגולגל געוואָרן אין אייניקל, ער איז
 מגולגל געוואָרן קיין בערלין, זע
 נתגלגל.

מגירה — אנטפלעקט, אָפן (משלי כז ה).
 זע, מגרה זיין.

מגולת מגולחים [מעגולאָכים] — א
 ראזרטער (ירמיה מא ה).

מגומגם — געשטאַמלעט, זע מגמגם.

מגונב אין: גנב מגונב (ספערלאַטיוו פון «גנב»).

מגונה — שענדלעך, העסלעך, דבר
 מגונה — א שענדלעכע זאך
 (תלמודיש). ס'איז א מידה מיונה.

מגושם — מאַטעריעל, קטרפערלעך,

פעט (פון «גשמי»). „מ'דארף זיך אַפּיסל

מאַטעריאַליזירן... ווערן פשוטער און,

אז איר ווילט אפילו מגושמ'דיקער, נישט

גראַב, נאָר מגושמ'דיק" (מענדעלע). א

מגושמ'דיקער דייטש, א מגושמ'דיקע

נאָז. „מגושמ'דיקע שטייול" (מענדעלע).

זע גשמות.

מגום [מעגאָמעס] זיין — איבערטרייבן.

„איך בין אייך נישט מגום

אויף א האָר" (שלום עליכם). בעל-

מגום, זע גוזמא.

מגיד [מאָגיד] — 1. ער זאָגט,

(תהלים יט ב). זיי שומע וואָס דער

ערל איז מגיד (פאַרשטעלטע שפּראַך).

2. א זאָגער. דער מגיד זאָגט

דרשעט, נקיבה: מגידות, מגידות'מע,

מגיד'יכע (העברייאיש: מגיד, אסתר פ כ).

3. ביי די מקובלים: א מלאך, וואָס

קומט זאָגן די ציקונפּט.

מגידות — דאָס אַמט פון מגיד.

מגיה [מאָגיאַ], מגיהים — קאַרעקטאַר.

בעל מגיה, זע הגהה,

מגיד [מעגאָיער] זיין — סאַכן פאַר

א גר, זע מתגיד.

מגילה, מגילות — 1. א געראַלטער

ספר, די חמש מגילות: שיר

— (זע מדמה). כמדומה — ווי עם זעט אויס, כמדומה לי, כמדומה אני — ווי עם ווייזט מיר אויס (תלמודיש).

מדוע (בראשית כו כז) — פאר וואָס? **מדומדק** — גענוי דורכגעזען, זע זע מדקדק.

מדורי גיהנם — די קרייזן פון גיהנם, זע גיהנם.

מדה [מדהע] זיין — אַפלייגן. מדה זיין דעם תענית צוליב שבת, „איך האָב אים אלץ מדה געווען און געצויגן ביז עס איז נאָר מעגלעך געווען“ (מענדעלע). דוחה, נדה.

מדי חרש בחדשו (ישעיה סו לג) — מאַנאטלעך. מדי יום ביזמו — מעגלעך. מדי שבת בשבתו — וועכנטלעך. מדי שנה בשנה (זכריה יד טז) — יערלעך.

מדידה מדידות, דאָס מעסן. חכמת המדידה — געאָמעטריע. **מדיח** איז מסית ומדיח — פאַרפירער, זע מסית.

מדויק [מעדיעק] זיין — גענוי באַמראַכטן, דערווען, זע מדויק.

מדינה, מדינות (אסתר א א) — 1. פראַווינץ, ווייטע מדינות, מדינות היים, אויספאַרן א מדינה, מכת מדינה — א לאַקאלע מכה, זי פירט מיט אים די מדינה (פיגוראל) 2. הויפטשטאָט. דענעבורג איז געוואָרן א מדינה!

מדמה [מעדאמען] זיין — זיך פאַרשמעלן, כוח המדמה — איינבילדונגסקראַפט, זע מדומה, אדמך אכנך ולא ידעתך — איך שמעל זיך דיך פאַר, איך רוף דיך א נאָמען און איך קען דיך (ניט) (סידור).

מגנה [מעגאנע] זיין — אַרונטערמאַכן, פאַרהעסלעכן, זע מגינה.

מגע [מאגע] — פאַרירונג, מטמא זיין במגע ובמשא (ויקרא יא כב כח) — דורך פאַרירונג און טראָגן, מגע ומשא [מאגעמאסע] — פאַרירונג און טראָגן (סיבות פון טומאה). האָבן מיט עמיצן (אדער מיט עפעס) א מגע ומשא — א פאַציאונג.

מגפה זע מגיפה. **מגרש** [מעגראַעש] זיין — אפגיטען א ווייב, בעל מגרש — דער וואָס גט זיך מיט דער ווייב.

מדאורייתא [מיזאָריאַסע] — פון דער תורה (= מן התורה), דאָס איז א מיצווה מדרבנן, ניט מדאורייתא.

מדבר [מידבער], **מדבריות** [מידבעריעס] — וויסמעניש (שמות ג א), פאַרשטאַרקט: ס'איז א מדבר שמם!

מדה זע מידה.

מדובר (יהלים פז ד) — פון וואָס אָדער פון וועמען מע רעדט, דער אַביעקט, דער מדובר, די מדוברת (אין א שידוך, לויט שיר השירים ח ח) דאס אַפגערעדטע, כפי דעם מדובר, כפי המדובר—ווי ס'איז, אַפגערעדט, „מכוח מין עסן איז דער מדובר געווען אזוי“ (מענדעלע).

מדווה (דברים ז טו) — קראַנקהייט, **מדויק** — גענוי דורכגעזען, ספר מדויק, ניסח מדויק — א דורכגעזען ענער (קאָרינטער) בוך, נוסח, זע מדויק.

מדולדל אין אבר מדולדל — אַנאבר, וואָס איז ניט פעסט פאַרבונדן מיטן גוף.

מדומה — איינגעבילדעט, כבוד המדומה — איינגעבילדעטער כבוד

מה בכך — וואָס איז אין דעם?
דברים של מה בכך — פוסטע יאָבן
(תלמודיש).

מה דאָך... א פשיטא זע סל והוברה.
מה דקאמרי רבנן זע מאי.

מה הועילו דכמים בתקנחם — וואס
האָבן די דכמים געהאלפן מיט זייער
תקנה? (תלמודיש).

מה טוב — ווי גוט. דבר בעתו מה
טוב (משלי טו כג) — א וואָרט
אין צייט איז ווי גוט. אויב אזוי איז
איז דאָך נוה טוב. מה טוב ומה
נעים (תחליט קלג א) — ווי גוט און
זיס.

מה טובו T. די ערשטע תפילה פון שהרי.

אנהויבן פון מה טובו. מען האָט אים
גענומען ווידערצאמאל פון מה טובו
באטראכטן אין דער ליינג און אין
דער פרייט (שלום עליכם)

מה יום מיומני — וואָס איז היינט מער
פון אלע מעג? (תלמודיש).

מה ילד יום (משלי כז א) — וואָס וועט
פאסירן דענט מאָג. מען ווייסט ניט
מה ילד יונג.

מה יעשה זבן שלא יחטא — ווי איז
מעגלעך אז דער זון זאָל ניט זינדיקן
(תלמודיש). פון א זון, וואָס זיין פאָטער האָט
זאָלן געמאכט, כדי ער זאָל זינדיגן). א "מה
יעשה ניק" (שלום עליכם).

מת יפית [מאָפּיס] T. מה יפית=מאָני.
מה יקר ותהלים לו ט) — ווי טייער.

מה יתאונן אדני חי (איכה ג לט) — וואָס
באקלאַנגט זיך א לעבעדיגער מענטש?
זע מתאונן.

מה לי הכא כה לי התם — וואָס איז
מיר דאָ, וואָס מיר דאָרט? (תלמודיש).

מה לכוהן בנות הקברות — וואָס האָט
א כוהן צו זוכן אויף דעם בית
הקברות? (תלמודיש)

מדע [מאדע] — וויסנשאַפט. מאמר
מדעי. מאמר מדעי — וויסנשאַפט=
לעכער ארטיקל.

מדפים [מאָדפּיס], מדפּיסים — דרוֹ=
קער. זע דפוס.

מדקדק [מעדאָקדעק] זיין — גענוי אויס=
דעכענען. ער איז מדקדק כחוש השערה
— רעכנט אויס אויף א האָר (תלמודיש).

זיי זיינען ניט שטארק מדקדק פיים
מתחתן זיין זיך מיט גויעס. 2. א
גרעמאטיקער, א בעל דיקדוק, רבים
מדקדקים.

מדרבנן [פּידערעאַבאַנען] — פון אונזערע
לערער (היפך: מדאורייתא). א מיצווה
מדרבנן. זע רבנן.

מדריגה [מאָדריעג]. מדריגות — א שטיג
(יחזקאל לח כ). גיין ממדריגה למדריגה,
מדריגות=ווייז. ער האָט געבראכט דאָס
געשעפט אויף א הויכע מדרגה.
בשפל המדרגה — אויף דער ניי-
דעריגסטער מדרגה.

מדרוך [מאָדריך] זיין — דערציען.
מדרוך זיין א קינד אין אידישקייט.
אין תורה אין מידות. מדרוך, מדריכים
— דערציער.

מדרש [מעדרעש]. מדרשים [מידרָשִׁים]

1. דערקלערונג. לא המדרש
עיקר אלא המעשה — ניט די מען-
אָריע איז וויכטיג, נאָר די פראַקטיק
(תלמודיש). 2. מיטל פון א בוך.
מדרש אגדה, מדרש רבה, מדרש
תנחומא א. אגדה.

מה — וואָס. מה שהיה (קהלת ג טו)—
וואָס איז געווען. מה אני בחינם אף
אתה בחינם — ווי איך אומזיסט.
אזוי אויך דו אומזיסט (תלמודיש).

מה אנו ומה חיינו [מאָנעמעכאיענן] —
"וואָס זיינען מיר און וואָס איז אונז-
זער לעפן? (סידור).

מהרר א מיצוה. (פארשטאקט)
 מהרוין מן המהררין (חלמודיש). דער
 אחרוג פאסט אפילו למהרין מן
 המהררין זע הידור.
 מהדורה מהדורות — איבערתורונג,
 אויסגאבע.

מהוגן, מהוגנים = הגון.
 מהודר, מהודרים — שוין, מהודר=
 דיק. זע מהדר.

מהול [מאָהל], מהולים — א גע'מל'=
 מער. נולד מהול (חלמודיש).
 מהולץ, מהולצים, גקיבה: מהוללה —
 געלויבט. לבתי מהוללה (אין בריוו).
 מהומה, מהומות (דברים ז בג) —
 סומאטאָבע.

מהופך — פארקערט.
 מהות [מאָהס] (פון „מה“) — וועזן, וויכ=
 מיקיים. די מהות פון דער שאלה.
 מהיום והלאה (שמיאל א יח ט) —
 פון היינט אָן. זע מביאין.

מהיבא תיתי [מעייכעטעיסע, מאַכעטעיסע]—
 „פון וואַנען קומסטו“ פארוואָס ניט.
 „אָפּדרייען יענעם דעם קאָפּ — דאָס
 מהיבא תיתי. אָבער נישט קריכן יע=
 געס אין קעשענע“ (שלום עליכם)
 אנדערע דערקלערן „מאכטעיסע“ פון סלאַווישן:
 моя утѣха

מהימן (דביאל ה ד) — פאַנגלויביגט
 (תרגום פון „באמן“). איש מהימן.
 מהירות — איילעניש. במהירות —
 אין איילעניש.

מהלך (יונה x ג) — א גאנג. א מהלך
 פון הגנדרט מיל „דער מהלך צווישן
 אים און דעם פלעמל ווערט אלץ
 ליינגער (פרץ). דער גרויסער מהלך
 וואָס שידט זי פאַנגאָדער. א פוסל
 א מהלך זע מרחק.

מהנה [מעהנען] זיין — שאפן נוצן,
 הנאה. פרי מהנה צו זיין דעם עולם.

מה לנו ולצרה הזאת — וואָס ניט
 אונז אָן די דאָזיקע צרה (חלמודיש).
 מה נאכל (ויקרא כה כ) — וואָס וועלן
 מיר עסן. בלייבט נאָך די קשיא מה
 נאכל.

מה נאמר ונדבר (בראשית מד טו) — וואָס
 קענען מיר זאָגן?
 מה נדבר ומה נצטדק (בראשית מד טז) —
 וואָס זאָלן מיר זאָגן און מיט וואָס
 אונז רעכטפערטיגן?

מה נפשך זע כמה נפשך.
 מה נשתנה T דער חכם פון דער
 מה נשתנה (רייכטיגער פון הגדה).

מה ענין שמימה אצל הר סיני — וואָס
 קערט זיך אָן איינס צום אנדערן?
 (חלמודיש). זע סמיכות הפרשה.

מה עשה הקפיה — וואָס האָט גאָט
 געמאכט? (חלמודיש).

מה עשית (בראשית א ד) — וואָס האָסטו
 געמאכט? ואלה הצאן מה עשו
 (שמיאל ב' כד יז) — אָן די שעפעלעך.
 וואָס האָפן זיי געמאכט (ד. ה. וואָס
 זיינען זיי שולדיג).

מה פשעי מה חמאתי (בראשית לא לו) —
 וואָס האָב איך געזינדיגט?

מה רעש [ר אש] — וואָס איז דער
 טומל?

מה שיעשה הזמן לא יעשה השכל —
 די צייט מאַכט מער פון דעם שכל.
 מה שמך (בראשית לב כה). מה שמכם
 [שמיכעס] — ווי איז דין (איער)
 נאָמען?

מה שנעשה (קהל א יג) — וואָס איז
 געמאכט.

מהאי מעבא — דערפאר, זע האי.
 מהדר [מעהדער] זיין — שוין מאַכן.
 מהדר זיין א מיצוה — מקיים זיין
 א מיצוה אויפן שענסמן אויפן.
 מהדרין — די וואָס זיינען

מוכּן, מוכּן מאַליוּ — ס'פּאַרשטייט זיך, כמוכּן — ווי ס'פּאַרשטייט זיך. מוּדָה זיין — פּאַקענען, ציגעבן, ומודה ועוזוּ ורוחם (משלי כח יז) — ווער ינס פּאַקענט (זיין זינד) און הערט אויף, ווערט פּאַנגעדיגט. מודה פּקנט פּטור — ווער עס פּאַקענט זיין שולד, איז פּטור פּון קנס (ד. ה. פּון שמוּרָאָה, וואָס בית דין לייגט אַרויף אַ חוץ דעם הויק) (תלמודיש). ער איז אַ מודה פּמקצת — ער פּאַקענט אַ מייל (פּון זיין שולד). איך בין זיך מודה ומתודה (פּאַרשטאַרקט). מודה אני T. מודים T. זע מוּזִיָּה.

מוּדִיעַ זיין — פּאַטאַריכמיגן, פּאַקאַנט מאַכֵן, (ישעיהו מז יג). איך בין מודיע בשער פת רבים (לויט שיר השירים ז ה). מוּדִיעָה [מאַדאַע, מוּדִיעוֹת — 1. דער= קלערונג מוזר מוּדִיעָה זיין — דער= קלערן, מוּדִיעָה פּפני שנים — אַ דערקלערונג פּאַר ציווי עדות (תלמודיש). מוּדִיעָה רפה — אַ גרויסע דערקלע= רונג, 2. אַאָנס דרוקן אַ מוּדִיעָה אין דער ציטונג.

מוּזִיָּה, מוּזִיָּה — מוּזִיָּה הרב רפי. מוּזִיָּה, מוּזִיָּה — דער וואָס איז מל, זע מל.

מוּזִיָּה זע מור. מוּזִיָּה [מעוּזִיָּה] זיין — מוחל זיין אויף זיין רעכט, אַ פּכור קען מוּזִיָּה זיין אויף זיין חלק (תלמודיש). אויף דעם טאַר זען ניט מוּזִיָּה זיין, זע ווּזִיָּה.

מוּזִיָּה, מוּזִיָּה — געהירן (איוב כא כד). אין לֹו מוּזִיָּה בּקִדְדוֹ — ער האָט ניט קיין געהירן אין קאַפּ (תלמודיש, אויף אַ נצר). „מוע האָרְכֵם די געשונטע מיט קאַפּ און מיט

נהנה ומהנה — דער וואָס האָט נוצן און פּריינגט גוצן (תלמודיש). „זי איז זיך דערמיט שטאַרק מהנה" (מענדלע). I. מוּזִיָּה [מעוּזִיָּה], מוּזִיָּה — דער וואָס קערט אום, עני המהפך בחררה — אַנאַרעמאַן וואָס קערט אום אַ ליבל ברויט" (ד. ה. האָט זיך זיין פּרנסה) (תלמודיש) מהפכין הסדר — מע קערט אום דעם סדר (קאַטאָעס).

II. מוּזִיָּה [מאַיפּען] — פּון די טראַפּ-צייכנס, מוּזִיָּה [מאַפּען], מוּזִיָּה — אומ= קערעניש, רעוואָלוציע. מוּזִיָּה (דברים יא יז), כּמהרה (קהלת ד יב) — גיך, כּמהרה בימינו — ניד אין אונזערע טעג (סידור).

מוּזִיָּה זיין — נאַכרייגקען, דעם גאַנצן טאַג מוּזִיָּה געווען, זע היררהור.

מוּזִיָּה — מוּזִיָּה הרב רפי מאיר, מהרסיד ומחריבך ממש יצאו (ישעיהו מט יז) — דינע צעשטערער וועלן אַרויס= קומען פּון דיר אליין.

מוּזִיָּה — מוּזִיָּה הרב רבי שמואל אידלש.

מוּזִיָּה N. מוּזִיָּה — גלענצנד, קלאַר, סימן מוּזִיָּה — אַ קלאַרער סימן, רב מוּזִיָּה — אַ פּאַרימטער רב (תלמודיש). לכבוד החכם המוּזִיָּה (אין בריוו).

מוּזִיָּה מוּזִיָּה — אויסגעקליבן, מיצייח מן המוּזִיָּה — די פּעסמע מיצווה, פּרענגען מן המוּזִיָּה — פּון פּעסמן, סופּערלאַטיוו: מוּזִיָּה מן המוּזִיָּה, מוּזִיָּה שּׁבּמּוּזִיָּה (תלמודיש).

מוּזִיָּה זיין — זיכער, מוּזִיָּה לֹו שוואַ בן עולם הפּא, מוּזִיָּה [מוּזִיָּה] — איך בין זיכער (תלמודיש).

זי זאלן וינדיגן בשוגג איידער במזיד
(תלמודיש).

מוטל — עם ליגט, „פכן אין אויף
מיר מוטל אייך צו מעלדן“ (מענדעלע).
מוטל בספק — עם ליגט אין ספק,
עס איז צווייפלהאפט.

מוכחש — אָפגעלייקנט, אָפגערוּפן.
עד מוכחש — אַנ-ערוּת, וואָס ס'איז
באווין, אז ער זאָגט ליגן, זע מוכחיש.
מוכן — גרייט (משלי כא לא). (תלמודיש:
דאָס וואָס איז צוגעגרייט אויך שבת.
הנני מוכן ומוזמן — איך בין
גרייט (סיוור).

מוכר — פאַרקויפער. בקונה כמוכר
(ישעיה כד ב) — דער קויפער ווי
דער פאַרקויפער. הקונה אל ישמח
זהמוכר אל יתאבל (יחזקאל ז יב) —
דער קויפער זאל זיך ניט פרייען און
דער פאַרקויפער ניט טרויערן. דין
הסוחר וצין המוכר — ביידע פרייען
זיך (קאטאָ ועס, גענומען פון זמירות). מוכר
ספרים — זוכהענדלער. מענדעלי מוכר
ספרים (פסייזאגים פון מ. אבראמאָוויטש).
מוכר חבואה — געטרידע-הענדלער.
מוכס, מוכסים — שטייעראיינע-
מער. סתם מוכסין גולן — געוויינ-
שלעך איז א שטייעראיינעמער א
גולן (תלמודיש).

מוכסן — אַרענדאַר, שיינקער.
מוכרח — נויטווענדיק, זע מוכריח.
מוכשר — באַפייאניט, באַרעכטיגט.
ער איז מוכשר צו מאַכן עפעס.
מופת עין — אַ פאַרוואַנדעטע בתולה
(תלמודיש).
מורד, מורדות — ניימאַנד, לוח
המורדות — מאַבעלע פון ניימאַנדן.
בשעת ראש חודש בענטשן סוז מען
וויסן דעם מורד.

מוח" (שלום עליכם). אַנ-אַפּענער מוח,
דער מוח קערט זיך איבער, דער
מוח איז אים ניט אויסגעדאַרט, ענג
אין מוח. דרייען א מוח, אַנזויפן א
מוח, צוויאָגן א מוח, פאַרטומלען די
מוחות, פלעטן (שפאַלטן) דעם מוח
(תלמודיש: מפציעין את מוחו), א בעל מוח,
אַ-אַיווערנע קאַפּ.

מוחה זיין — פּראָטעסטירן (תלמודיש).
זע מחאה.

מוחזק — אָנערקענט, איבער זייגט
(תלמודיש). זע חזקה.

מוחל זיין — 1. פאַרגעבן, פאַרצייען.
מוחל במחילה גמורה — גאַנץ
פאַרצייען. מוחל עינות — דער
וואָס איז מוחל זינד (אין סידור
טיטל פון גאַט, אין קאַטאָועט: פון א גלח).
ביפּין דיר מויקל (פאַרצייע אויף: מוחל).
2. זיך אָפּזאָגן, איך בין מוחל די
טובה — איך זאָג זיך אָפּ פון דער
טובה, איך בין מוותר אויף די טובה.
הרב שמחל על כבודו פבורו מחול,
המלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול
— א רב מעג מוותר זיין אויף
כבוד, א מלך מאָר ניט (תלמודיש).
זע מוותר.

מוחלמ — אַבסאָלוט, אויסגעשפּראַכן.
מצורע מחלמ — א מצורע וואָס
איז דערקלערט פאַר א מצורע
(תלמודיש). א שונא מוחלמ, זע החלממ,
לחלוטין.

מוחלפת השיטה — פאַרקערט (תלמודיש)
(דיש).

מוחרם — וואָס איז אַריינגעליגט אין
חרם.

מוטב — בעסער, מחזיר למוטב זיין
— בעסער ווערן. מוטב שיהיו
שוגגין ואל יהיו מזידין — בעסער

מוֹסֵד, מוֹסְדוֹת אֶדְעַר מוֹסְדִים —

אינסטיטוציע, אַנשטאַלט (ישׂעײ כח טו).
פאַרמאַכן אַלע מוֹסְדוֹת הַתּוֹרָה.
מוֹסְדוֹת הַחֵינוּךְ — דערציאונגס־אַנשטאַלטן, מוֹסְדוֹת צְדָקָה — צְדָקָה־אַנשטאַלטן.

מוֹסִיף זײַן — צוּלײַגן, פאַרמערן.
מוֹסִיפִין מַחֹל עַל הַקּוֹדֶשׁ — מע לײגט
צו פֿון נײַם דײַ לײקן צום הײַלײקן (תּלמודיש).
זע הוֹסֵפֶה.

מוֹסַפִּים ווערן — אײנשטימען, אָפּמאַַכן.
„איך בין מײַכעם אָנצושרײַבן“ (מענדעלע).
במוֹסַפִּים — מיט אָפּמאַכונג, כּמוֹסַפִּים
— ווי סײַז אָפּ־עמאַכט.

מוֹסַמֵד, מוֹנֹמְכִים — וואָס דאָס
סמכות, אַ פּר סמכא, אַלס אַקער־
בויער זײַנען אידן קלײנע מוֹסַמְכִים,
זע סמײַכה.

מוֹסַף, מוֹסַפִּים T. בעל מוסף.

I. מוֹסֵר — אַ לערע, קחת מוֹסֵר
(ירמיה ג), קבל מוֹסֵר (משלי יט ב).
אַרְאָפּנעמען אַ מוֹסֵר, שבט מוֹסֵר
(משלי כב טו) אַ שמוֹרָאָף־לערע, מוֹסֵר
השכל (משלי א ג) — דײַ מִאָרְאֵל פֿון
אַ געשיכטע, מוֹסֵרִין עמיצן, אויס־
מוֹסֵרִין מוֹסֵרִיק.

II. מוֹסֵר זײַן — אײַבערגעבן, מוֹסֵר
זײַן עמיצן צום מלכות — מסרין,
מוֹסֵר מוֹדַעָה זײַן — דערקלערן
עפנטלעך, מוֹסֵר נפשׁ זײַן — אײַנשטעלן
דאָס לעבן, זע מסירה, מוֹסֵר.

III. מוֹסֵר [מִאָעַר], מוֹסֵרִים — דער
וואָס מסר'ט (תּלמודיש ווערט אויך געשריבן
מסור), זע מסירה.

I. מוֹעֵד — 1. אַ יום טוב (ויקרא כג ב)
חול־המועד זע חולף. 2. אוהל מועד
— (שמות יט מב). מוֹעֵד קָמַן T.

מוֹרִיד (ישעיה סו ט) — דער וואָס מאַכט

געווינען אַ קײַנד.

I. מוֹרֵד — דערוואָס קעניגט, (אסתר א א).
מולך בכיפה — דער וואָס קעניגט
איבער די גאַנצע וועלט, זע כִּיפָה.

II. מוֹרֵךְ N (ויקרא יח כא).

מוֹם — אַ פעלער, אַשר בּוֹ מוֹם לֹא
יִקְרַב (ויקרא כא יז) — אַ כּוּהַן מיט
אַ מוֹם (אַ בעל מוֹם) איז פּסול
מקריב צו זײַן קרבנות. אָנמאַַכן יענעם
אַ מוֹם, כּל מוֹם רַע (דברים טו כא)
— „יעדער בעל מוֹם איז אַ שלעכט־
מער“ (אַ פּשׁטִיל אַזאַ). מוֹם שׁבֵן אַל
תּאמֵר לַחֲבֵרְךָ — דײַן אײַגענעם פּע־
לער וואָלסטו יענעם נײַם פּאַרוואַרפֿן,
פּסול במומו — ער איז יענעם פּסול
מחמת דעם מוֹם, וואָס ער האָט
אַלײַן (תּלמודיש).

מוֹמַחַה מוֹמַחִים — אויטאָרימעט,
ספּעציאַליסט (היפּף: הדיומ), רופּא
מומחה — אַ דאָקטאָר אַ קענער,
אַ מומחה אין לשונות, מומחה־מע,
מומחה־נמע.

מוֹמֵר, מוֹמְרִים — אַ מוֹמֵר, ישראל
מוֹמֵר, מוֹמֵר לַחֲכַעִים — אַ מוֹמֵר
אויף צו לַחֲכַעִים (וואָס מוֹמֵר לַהִיפּף
פֿון די מצוות).

I. מוֹנַח — וואָס ליגט, וואָס איז אָנגע־
נומען, כּבוֹרוֹ בּמוֹקְמוֹ מוֹנַח — וויין־כּבוֹר
ווערט נײַם גערירט, אַ מוֹנַח, כּמוֹ
שמונח — ווי עס פירט זיך, זע
הנחה, נניח.

II. מוֹנַח — מײַן זײַ טראָפּ = צײַכנס.
מוֹסַגֵר — אײַנגעשלאָסן, מצורע מוֹסַגֵר
אַנשטאַלענער מצורע (אויף
פּראָבע, היפּף: מצורע מוחלט)
(תּלמודיש), מאמֵר המוֹסַגֵר — אַ זאַץ
אין קלאַמער.

טוב — דער סוף פון שבת, פון יום טוב.

I. מוציא — דער וואָס פריינגט אַרויס. מוציא דיבה. מוציא לעז, מוציא שם רע זיין — פאַרליימדן (זע דיבה, לעז, שם). מוציא זרע לבטלה זע זרע, מוציא לאור — פאַרלענער. מוציא מכוח אל הפועל — פאַר-ווירקלעכן.

II. מוציא זיין — באַפרייען פון אַ רעליגיעזן חוב זע יוצא 2.

III. מוציא T. [מאַצ] — די ברכה „המוציא מן הארץ“ מאַכן אַ מוציא. אַ מוציא מיט האָנדיק, עס קלעקט ניט די חלה אויף אַ מוציא.

מוצלה, מוצלחים — גליקלעך (תלמודיש). „איר זיט ב׳ה א מולדיקער א מוצלח“ (מענדעלע).

מוציץ — דער וואָס מאַכט די מוציה (זע).

מוציץ־שם = מוציא שבת קודש.

מוקדם — פאַראויסגערוקט פריער (היפך: מאוחר). תענית מוקדם, שטר חוב מוקדם, ריבית מוקדמת — אַ תענית, אַ שטר טוב, וואָכער פאַר דער צייט. אין מוקדם זמאחר בתורה — די געשעעניסן אין דער תורה זיינען ניט לויטן כראָנאָלאָגישן סדר.

מוקף — דאָס וואָס רינגלט אַרום. נעמען מן המוקף, שלא מן המוקף — ניט פון דער סביבה (תלמודיש). אוקף גויל — וואָס האָט אַרום און אַרום פאַרמעקט (פון איתיות, וואָס זיינע זיינען ניט פאַרבוטן איינער מיט דעם אנדערן).

מוקצה — „אָפגעטוילט“ פון שבת מוקצה מחמת מיאום — ס׳איז מוקצה חײל מיאום (תלמודיש). אַ שער איז מוקצה מחמת איסור.

II. מועד — געוואָרנט אין שור

המועד — אַ שמויסנדער אָקס (זיט שמות כא כט). היפך: שור תם, מועט — וועניק. מועט מחזיק את הטובה — דאָס וועניקע וואָס אַנטהאַלט פיל. מכתפק במועט — וואָס בעגניגט זיך מיט ווייניק. (תלמודיש).

מופלא — אויסגעצייכנט, וואונדערבאַר (פון «פלא». מופלא שבבית דין — דער הויפט מיטגליד פון בית דין. (תלמודיש). במופלא ממך אל הדרוש — וואָס איז פאַרבאָרן פון דיר זאָלסטו ניט פאַרשן (תלמודיש פון בן סי-רא). ווערט אָפט פאַרטיטן מיט «מופלא».

מופלאג מופלאגים — אָפגעטוילט, אויסגעצייכנט דורך חסמה. זקן מופלאג, חכם מופלאג - אַן-אויסגעצייכנטער געלערטער. להרבני המופלאג (אין בריוו) די אלטע ישיבות האָבן אַרויסגעגעבן גרויסע רבנים און מופלאי תורה.

מופקר, מופקרים, נקיבה: מופקרת, מופקרות — נעמאכט צו הפקר (פון אַ משומה אַ צעלאָזן קינד, אַ זונה).

מופרך — וואָס האָט אַ ווידערשפרוך. זע פירכא.

מופת, מופתים — 1. אַ נס, אותות ומופתים (דברים ו כב) — צייכן און וואונדער. בעל מופת — וואונדערבאַכער (פאַראַזירט: בעל סינפּת). 2. מוסמער. זיין (שמעלק) למופת — פאַר אַ מוסמער (יחזקאל כד כז). מופת חותך — אַ שניידיקער באַווויז. באַ-וויזן באַווחות וּבמופתים.

מוציא — דער וואָס געפינט. כמוציא שלל רב (התלים קיט קסב) — ווי דער וואָס געפינט אַ סך זאַקרויב. מצא או מוצא זע מצא.

מוציא [אַצע] — אויסגאַנג פון... סוף פון... מוציא שבת קודש, מוציא יום

מוריד זיין — אראָפּנידערן (היפּך:
מעלה זיין). לא מעלה ולא מוריד —
ס'איז ניט מעלה און ניט מוריד —
ס'העלפט ניט און שאַדט ניט. מעלין
בקודש ולא מורידין — הייליגע זאכן
הייבט מען אין ווערט, און ניט מע
נידערט (תלמודיש).

מורינא [מאַרענינא] — „אונזער הער“
(מיט-אַלטעכער אויסלייג, אנשטאַט: מרינא)
אַדער — „אונזער לערער“, אַ טיטל.
מורינא הרב רבי (אין ברייו). „צו דער
תורה פלעגט מען אים אויפּרופּן
„החבר“, נישט קיין „מורינא“ (מענדעלס).
שינער מורינא מינער! ער איז דער
זעלביגער מורינא ווי N, ניט קיין
גרעסערער מורינא (ניט מער מורינא)
פאַר N. מורה מורינא — טיטל זע
מורה.

מורכב — צוזאַמענגעזעצט. אין היינטיק:
פעל מורכב (אַדער: מורכב) — אַ צוזאַ
זאַמענגעזעצטער ווערב.
מורשה מורשים — פּאַפּולמעכטיגער
זע הרשאה.

מושב, מושבות — 1. וואָהנארט,
בכל מושבותיכם (שמות יב כ) — אין
אַלע אייערע וואָהנערטער. תחום
המושב — דער תחום, וואו אידן
האָבן געמעגט וואָהנען אין רוסלאַנד.
מושב הכמרים — קלויסטער. 2.
מושב לצים (תהלים א א) — וואו עס
זיצן לצים, מושב זקנים — אַ פּאַס-
גאדעלנע פּאַר אַלמע לייט. 3.
אייפעמיוס פאַר בית הכסא.

מושׁוּוּה ווערן — מוסכם ווערן, מע
וועט צווישן זיך מושׁוּוּה ווערן, איך
פּין מושׁוּוּה געוואָרן אויף הונדערט
רובל, זע שוׁוּה.

מושיע — העלפער (שופטים ג טו)

מוקשה — שווער. די תוספות איז
מיר מוקשה'דיק, כולו מוקשה (לויט
שמות כה לה: כולה מקשה אחת) — דאָס
גאַנצע איז קשה, זע קשה.
מוקיר — דער וואָס האַלט מיער.
מוקיר רבנן, מוקיר שבת — דער
וואָס ערט רבנים, שבת (תלמודיש).

מורא — שרעק, פחד, אימה (מלאכי ב ח).
ויהא מורא שמים עליכם — די מורא
פאַר גאָט זאָל זיין אויף אייך (תלמודיש).
מורא האָבן, א פּיזע מורא אויף אים
(א קללה). מורא'דיק.
מורגש — וואָס מע פּילט מיט די
חושים, אין דיקוק: נה מורגש — אַ
שוא נח וואָס מע זעט.

מורד, מורדים — א בונטאַוושציק.
מורדי אור (איוב כד יג) — די וואָס
שטייען אויף קעגן דאָס ליכט,
פינצטערלינגע, מורדי במלכות (נחמיה
ב יט: העל המלך אתם מורדים). אַ מורדת
(אין תלמוד: תמורה על בעלת) — אַ ווייב
וואָס געהאַרעכט ניט איר מאַן, זע
מורד, מרדה.

מורה מורים — לערער, ונביא מורה
שקר (ישעיה ס יד) — דער נביא
אַ פּאַלשער לערער. מורה דרך, מורה
צדק — טיטל פּון אַ רב, פּון אַ
מגיד. מורה הוראה [מאַרעראַע] —
לערער אין אַ ישיבה (פּאַראַדירס: חיה רעה).
מורה הוראה בישראל — אַ מורה
הוראה באַ אידן (תלמודיש). מורה
הלכה בפני רבו — דער וואָס איז
מספּיר פאַר זיין לערער (אַ הוצפה).
מורי, מורינא — מיין לערער, אונז
זער לערער. לכבוד אבי מורי, (אין ברייו)
צו מיין פּאַטער. מורינא הרב רבי
(מו"ה, מוה"ר) — אונזער לערער
הרב... מורה מורינא טיטל. זע מורינא.
מורה נבוכים T.

מוכח לעצמו — ער בוים א מוכח
 פאר זיך (תלמודיש).
 מזג (שיר השירים ז) — געמישטער וויין
 — כאראקטער. מזג טוב, מזג רע
 — גומער, שלעכטער כאראקטער.
 דער „מזג“ באַטטיט פון ז, „לחות“ אָרער
 „מרות“ די ווייסע, די שוואַרצע די געלע און
 דאס בלוט, און די דאָזיקע פליסיקייטן קומען
 פאַר קאַלט, נאַס, וואַרים און טראַקן.
 מזדונג [מיידאָרעג] ווערן — צוגעבונדן
 ווערן פאַרוויזן, זע מזונג.
 מזדמן [מייזאַמען] זיין זיך — צוגריימן,
 זע זימן.
 מזהיר [מאַוהיר] זיין — וואַרענען, אָג-
 זאָגן, זע אזהרה.
 מזהים — פאַרשמוצט, זע זזהמא.
 מזהים בעבירות — פאַרשמוצט מיט
 עבירות.
 מזונג [מעזאָרעג] זיין — צוזאַמענפירן א
 פאַר, הקב"ה איז מזונג זיווגים (תלמודיש).
 מזוזה, מזוזות (לויט דערניט), א מידל
 — אַ מזוזה'לע (ד. ת. ש"ץ צו קושן,
 איך און שלעכטן זיך וואָס אַלע קושן). אומ-
 גיין קושן די מזוזות (ד. ה. מאַנען
 חובות).
 מזוין — באַוואַפנט, ליסטים מזוין
 — באַוואַפנטער גולן (תלמודיש).
 מזויף — געפעלשט, שמר מזויף —
 א געפעלשטער דאָקומענט (תלמודיש).
 זע זיוף.
 מזומן, מזומנים — ז. צוגעגרייט,
 באַשטימט, לעהים מזומנים (עורא' יד),
 בעהים מזומנות (נחמיה יג לא) — אין
 באַשטימטע צייטן, מזומן לחיי העולם
 הבא — באַשטימט צו האָבן עולם
 הבא (תלמודיש). הנני מוכן ומזומן —
 איך בין גרייט (סידור). ז. אַ מזומן
 — דריי פערזאָן, בענטשן מיט אַ
 מזומן, האָבן (מאכן) אַ מזומן, אָג-

מושך — צייט-אָן, מושך את הלב —
 צייט צו דאָס האַרץ (תלמודיש). כוח
 המושך — אָנציאונגנקראַפּט.
 כושיכל כושפלות — פאַגריף, מושכל
 ראשון — אַקסיאָמע.
 מושל, מושלים — הערשער, מושל
 ברוחו (משלי טו לב) — זעלבסטבאַ-
 הערשנדיקער, מושל עמים (ההלים קה כ)
 — דער וואָס פאַהערשט פעלקער.
 מושל בכיפה — אַ הערשער איבער
 די גאַנצע העלם, זע כיפה.
 מושלים — פּולקאָס, מושלים בכל המעלות
 — אַ מענטש מיט אַלע מעלות
 (תלמודיש). להרבני המושלים (אין בריוו).
 מות [מאַוועט] — טויט, החיים והמות
 (דברים ל"ט) — לעבן און טויט,
 כפשע בני ובין המות (שמואל א' כג)
 — נאָר אַ שריט איז צווישן מיר
 און דעם טויט, חמא מות (דברים כב כו)
 — טויט=זינד, איכט מות — טויט
 שרעק (תהלים פה ג). חבלי מות
 (תהלים קטו ג) — לידן פון טויט,
 מות וחיים בירי לשון (משלי יח כא) —
 טויט און לעבן איז ביי דער צוגנג.
 כי עזה כמות אהבה (שיר השירים ז)
 — די ליבע איז שטאַרק ווי דער
 טויט, מלאך המות, סם המות—גיפּט,
 שנאת מות — טויט=פיינטשאַפּט.
 I. מותר [מאָסער] — דערלויבט (היפך:
 אסור), זע מהיר.
 II. מותר, מותרות — איבערדיק, אַך
 למותר (משלי כא כ) — ס'איז אַי-
 בעדיק, „אדוני מלך! נא דאָס מותר
 געלד און לאַמך... נעמען די סחורה“
 (מענדעלע) דאָס איז ניט קיין מותרות.
 קיין לוקסוס, אהבת המותרות —
 די ליבע צו לוקסוס=זאַכן.

מזבח, מזבחות — (בראשית ח כ), בונה

מזכרה [מזכרע], זיין — געפן א רעכט, א זכירה, המזכה את הרבים — דער וואָס איז מזכה די געזעלשאַפּט (תלמודיש) מזנה געווען מיט א פּוך. **מזכיר** [מזקיר] — ד. וואָס דערמאָנט. מזכיר זיין — דערמאָנען. את חמאי אני מזכיר (בראשית מא ט) — מיינע זינד דערמאָן איך. מזכירין יציאת מצרים, מזכירין לבטלה — מען דערמאָנט יציאת מצרים, מען דערמאָנט עפעס אומזיסט. אין מזכירין מעשי ניסים — מע פריינט ניט (אלס ראייה) א נס (תלמודיש). „מער זאל ער פון געלד גאָר ניט דערוועגן מזכיר זיין אפי= לוי“ (שלום זליכס). 2. סעקרעטאַר (מלכים ב' יח יח) 3. מזכיר נשמות T. קומען יו מזכיר נשמות. זע הזכרה.

מזל [מזל], מזלות [מאָזלעס] 1. שמערן (מלכים ב' כג ו). די 12 מזלות: מלה, שור, האומים, סרטן אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים. מזל גורם — דער שמערן האָט השפעה. אין מזל לישראל — אויף אירן האָפן די שמערן קיין השפעה ניט (נאָר תולין און זכוח) (תלמודיש). לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם — ניט דער שמערן, וואָס געוועלטיגט איבערן טאָג איז גורם. נאָר דער שמערן וואָס איז געוועל= טיגט איבער די שעה (תלמודיש). לגלגל חוזר ומגלות קבועין זע גלגל. מזל כחמים מזל מעשיר — דער שמערן ניט חכמה און עשירות (תלמודיש). 2. גליק. „מזל טובו — מיט מזל זאָלט איר געפן.“ אז דאָס מזל הייבט אָן צו שפילן, שפילט עס. רע מזל, שלים-מזל. משנה מקום

שמאָט א מזומן אירן זינען געקו= מען א מנין. 3. פארגעלט, קעש ווי ענגליש ready money; פויליש גאַטאָוקא) צאָלן פּמזומן (פּמזומנים). ניטאָ קיין מזומנים — אויס מחותנים. א מזומניע קאָפּיקע. **מזון** [מזון]. מזונות — שפיון (בראשית מה כג), חייב פּמזונותיה — ער איז מחויב צו אַלימענטן (תלמודיש). ברכת המון T. — דאָס פענטשן, פּורא מיני מזונות T. מאכן „מזונות“, א „מזונות“ (עסנוואַרג, אויף וועלכע מען מאכט „מזונות“). א „פּורא מיני מזונות“ל (מענדעלעס). זי מאָנט מזונות פּא איר מאָן. „דער ליידקער פּוך האָט געמאָנט פּא אים מזונות“ (מענדעלעס).

מזומ = מזל טוב. **מזיגה**, מזיגות — דאָס איינטיגן (אייגנטלעך; דאָס צעמישן מיט וואַסער). מזיגת כּוס שני — דאָס איינ= גיסן פון צווייטן כּוס (ביים סדר). אין מיטאַלטערלעך אידיש הייסט „מזיגה“ א געשאַנק, ווייל „מזג“ הייסט אויף דייטש „איינשענקן“. **מזיד** [מעזיד], מזידים — דער וואָס מאַכט אַנ=עבירה פּאַוואַסמזיניק (היפּך; שונג). זע פּמזיד. **מזיף** [מעזיף] זיין — פעלשן. זע מזיף. **מזין** [מעזין] ומפרנס — דער וואָס שפּייזט. זע מזון. **מזיק** [מאָזיק] מזיקים — 1. דער וואָס שעדיגט. שור המזיק — אַנ= אָקס וואָס שעדיגט (תלמודיש). מיך זיין מזיקן צעמזיקט. 2. א שד, ויש אומרים אף המזיקים — אייניגע זאָגן: אויך די שדים (תלמודיש).

בית דין, וואָס ווילסמו מיך מומין זיין איד בין זייער טרוד.

מזנה [מזנען] זיין — הורן.

מזרז [מזרעזען] זיין — אָנשאַפֿאַרנען, באַוועגן צו אַ זאַך. אין מזרזין אלא למזורו — מע באַוועגט נאָר אַ באַוועגטן (תלמודישי). מזרז זיין צו אַ מיצווה.

מזרח — 1. אָסט, כרחוק מזרח ממערב (תהלים קג יב) — ווי דער מזרח איז ווייט פון מעריב, אַ מזרח=שטאַט (אין שול), 2. אַ בילד (אויף דער מזרח=וואַנד אין שול), ער האָט אויסגעמאַלט אַ שיינעם מזרח. — מזרחי [מזרחי] N. מזרחית דרומית, מזרחית=צפונית — זיד=אָסט, נאָרד=אָסט.

מזריע (בראשית א יא) — זיין — ברענגען זימן, באַפרוכטן.

מח זע מוח.

מחאה [מעכאַע] מחאות — פראָטעסט (תלמודישי).

מחבב [כעכאַבען] זיין — ליבן, מחבבין את המיצוות, את הצרות — זי ליבן די מיצוות די צרות (תלמודישי).

מחבר, מחברים (שיר השירים ג טו) —

1. פּוּ דראַרבער, אַראָפּגעקומען דער מחבל, 2. מלאך חבלה, מלאכי חבלה, פליען ווי די מחבלים, מחבק ומנשק — האַלדזן און קישן (לויט בראשית כט יג).

מחבר [מעכאַבער] זיין — צוזאַמענשמעלן, פאַרפאַסן, מחבר זיין אַ חיבור, בעל מחבר, מחברים — פאַרפאַסער, דעד מחבר האָט ניט פיל מחדש געווען, זע חיבור.

מחדד [מעכאַדער] זיין — שאַרפּן, תלמידי חכמים המנדרין זה לזה — געלערנט מע, וואָס שאַרפּן איינער דעם אנדערן

משנה מול — ווער עס ענדערט דעם אָרט, ענדערט דעם מול, ער האָט מול צו קינדער, שטיין אויף יענעם מול, ס'איז אַרײַן די מול=ברכה. גאָט זאָל געבן מול און ברכה, זאָל זיין מיט מול, דעם גוטן מול מעג זי האָבן, די וואָג אָדער: די מאָס) מול זאָל איד האָבן, ס'זאָל זיין למול, צו מול, אַזא מול (ס'מול) אויף אים, אַזא מול אויף מינע שונאים, אַ פּיטערער (פינצטערער, חושך דיקער, קלאַנגעדיקער, שלעפע=דיקער) מול אויף אים, קיין בעסערן מול זאָל ער ניט האָבן, אַ מול=ברכה זאָל אים דער אויבערשטער צושיקן אין זיין * פעקעלע צרות (קללות), פאַראַדיעס אויף * מול טוב: מול=פאַפּ, מול קלאַפּ מול אין טאַפּ, מול האָפּ, אַ גוואַישקער, גלחישער, הינטישער, טריפה'נער ניט קיין אידישער מול, * איר טרוף מול, וואָס זי איז פאַרשוואַנדן (מענדעלע) 3. דאַברע=מול (סלאַוויש), אַ ספאַרקויפט דאָס גאַנצע דאַברע מול, — זע שרימזל.

מזלג — אַ גאַפּל, כל אשר יעלה המזלג (שמואל א' ב יד) — אַלין, וואָס דער גאַפּל כאַפּט אָן.

מזלזל [מעזאַזעל] זיין — באַליידיגן, מזלול זיין בכבוד המת — פאַר=שוועקן דעם כבוד פון פאַרשטאַרבע=נעם, זע זיזלזל.

מזמור (תהלים ג א) — אַ ליד פון תהלים, עס גייט ווי אַ מזמור, אַפּ=קלאַפּן אַ מזמור אין אַ רגע, מזמור לתודה T.

מזמין [מאַמײַן] זיין — איינלאָדן, אויפּ=פאַדערן, מומין זיין צום רב, צום

מחונך, מחונכים — דערצויגן, זע מחנך.

מחוסר — דער וואָס האָט נישט, מחוסר כפרה, מחוסר לחם — וועמען עס פעלט אַ כפרה, פרויט.

מחויז — וואָן דרויסן, אַפּיט ומחויז (בראשית י"ד) — פּוֹן אינעווייניק און פּוֹן דרויסן, מחויז למחנה - (ויקרא י"ג) — אויסזיך דער מחנה, זע חויז.

מחוצף — חוצפאָדיק, אין כּוּסערלאַטיוו: חצוף כחוצף, ארצע-מחוצף-פנים [ארצע-מכּוּצ-פּאַניס] ארצע (דייטש: erz פּוּליש arcz) קומט פּוֹן גריכיש.

מחוסה, מחוסהים — געוועזענעבער (בראשית מ"ג).

מחנות, מחנותים — די עלטרען פּוֹן חת=כלה, נקבה: מחנות'טע, ער איז מיר קיין מחנות נישט, וואָס בין איך פאַר אַ מחנות אויף דער חתונה? זיי מיר נישט קיין צו נאָענטער מחיתן (זיי נישט וואַמיליאַר), זי איז עפעס א אַ צו נאָענטע מחותנת'טע מיט פּרעמדע יונגע לייט, ער איז אַ מחותן'ס זון הונט (ד. ה. אַ קנאפער מחותן), מחותנות, מחותנות'שאפט, „ער ווייסט, נישקשה, איר מחותנות'שאפט מיז מיר“ (מענדעלע).

מחזה [מאָכע] — שווישפּיל (בראשית טו א). מחזור [מאָכזיר], מחזורים — 1. ציקל לוס, מחזור גדול — דער גרויסער ציקל, פּוֹן 28 יאָר, מחזור קטן — דער קליינער ציקל, פּוֹן 19 יאָר. 2. מיטל פּוֹן אַ בוך, געקויפט אַ נייעס מחזיר.

מחזי כּוּהראַ — זעט אויס ווי גאויה (תלמודיש).

מחזיק [מאָכיק] 1. שטאַרק, העלפּן, ואין מחזיק בידה (ישעיה נא"ח) — קיינער הוּלפּט איר נישט, „פאַרוואָס

מחדש [מעכאַדעש] זיין — באַנייען, נייַ מאַכן, מחדש זיין די אלטע גזירה, מחדש זיין די לבנה (= מקדש זיין), דער מחבר האָט נישט פיל מחדש געווען אין זיין בוך, זע חדש.

מחובר — צוזאַמענגעהעפט, מחובר לקרקע — צוזאַמענגעהעפט מיט דער ערד, ד. ה. נאָך נישט אָפּגעשניטן (תלמודיש), כל זמן דער קראַנע קער אכר איז מחובר צום גוף, קאָן ער נישט געזונט ווערן.

מחדש — באַנייען געמאַכט נייַ, דברים מחדשים — באַנייעט זאכן, מחזור [מכוּויר] — קלאָר, אינו מחזור — ס'איז נישט קלאָר (תלמודיש).

מחויב [מעכּוּיב], מחויבים [מעכּוּיב'ים] — פאַרפליכטעט (תלמודיש), אינו מחויב בדבר — ער איז נישט מחויב צו שאַן, וואָס בין איך דין משה מחויב?

מחויבים מחויב'ים אין סופערלאַטיוו: חכם מחויב (משלי ל כד).

I. מחול [מאָכל] — פאַרגעבן, הרב ממחל על כבודו, כבודו מחול — א רב מעג מוותר זיין אויף זיין כבוד, (תלמודיש), זע מחול.

II. מחול מחולות — טאַנץ, בתוף ומחול (תהלים קג ד), בתופים ומחולות (שמות טו כ) — מיט פּוּיקן און טאַנץ, מחולל — פאַרשוועכט, שמי הגדול המחילל בגוים (יחזקאל לו כג) — מיין גרויסער נאָמען וואָס איז, פאַרשוועכט ביי די פעלקער זע מחולל.

מחולק, מחולקים — צעטיילט, נישט אייניג, ער איז אין דער דאָזיגער פּראַגע מיט אים מחולק, זע חלוקי דעות.

מחכים [מאכקים] — מאכט קלוג. אויב
 רא דא'י מחכים — די לופט פון
 ארץ ישראל מאכט קלוג. מול מחכים
 — דאָס מול מאכט קלוג. אוהיות
 מחכימות — אותיות וואָס מאַכן
 קלוג. תלמיד מחכים את רבותיו
 — א תלמיד וואָס קלערט אויף זיינע
 לערער. לא כל המרבה בסחורה
 מחכים — ניט יעדער וואָס פירט
 גרויסע געשעפטן איז קלוג (תלמודיש).
מחלה, **מחלות** (שמות טו כו) —

קראַנקהייט. זע **חולאת**. **חלי**.
מחלוקת [מאכלאקעס] **מחלוקות** (אָדער:
מחלוקת) — שטרייט. מחלוקת
 לשם שמים — אידיאישער, אומ-
 איינגניציגער שטרייט.

מחליט [מאכייט] זיין — פאַשטימען.
 אין מחליטין את המוחלט — מע
 מאַך ניט אַ צווייט מאל פאַשטימען
 אַ זאך וואָס איז שוין פאַשטימט
 (תלמודיש פון א מצרע).

מחליף — דער וואָס פארפייט משה
 עתים ומחליף את הזמנים — דער
 וואָס ענרערט און פארפייט די צייטן
 (סידור). זע **חילוף**.

מחלל [מעכאלעל] זיין — פארשוועקן.
 מחלל שבת זיין (שמות לא יד). מחלל
 שם שמים — פארשוועקן גאָט'ס
 נאָמען (תלמודיש). זע **חילול**.

מחלקה **מחלקות** (יחזקאל מח כט) —
 אפטיילונג קלאַס.

מחמיץ [מאכמיץ] זיין — „זויער מאכן“,
 אָפלייגן אויף שפעטער. מחמיץ זיין
 א מצווה (תלמודיש: מצווה הבאה לידך אל
 אל תחמיצנה).

מחמיר [מאכמיר] זיין — וואָס מאכט
 שווערער, וואָס איז שטרינגער (היפך
 מקיל). שהיו מחמירין על עצמן.
 ומקילין לכל ישראל — זיי האָבן

זאָל די שטאַט ניט מחזיק זיין אזא
 ניצלעכן מענטשן? 2. אנטהאלטן.
 מענט מחזיק את המרובה — דאָס
 וועניקע אנטהאלט פיל (תלמודיש). מחזיק
 טובה זיין — דאַנקבאַר זיין.

מחזיר [מאכזיר] זיין — אַרומגיין. מחזיר
 על הפתחים — אַרומגיין איבער די
 טירן. ד. ה. זיין אַ בעטלער. מחזיר
 למוטב זיין — תשובה מאַן (תלמודיש).
מחזיקת מאכין — צייגערן, מאַכן
 שהיות (אפשר פון „חזוק“).

I. **מחיה** [מיכיע] — דערקוויקונג
 (בראשית מה ה).

II. **מחיה** [מעחאיע] — דער וואָס באַ-
 לעבט (נחמיה ט ו). מחיה נפשות. מחיה
 מתים. T. ער איז זיך מחיה דער-
 פון. ס'איז געוואָרן שטיל אַ מחיה. אַ
 מחיה צוצוועקן אַ מחיה'ד קער ריה.
מחייב [מעכאיעוין] זיין — פאַשולדיקן.
 פאַרפליכטן. דער שכל איז מחייב.
 און... זע **מחויב**.

I. **מחילה**, **מחילות** — 1. פאַרציי-
 אונג. מחילה בעטן, זע **מוחל**.
 במחילת כבוד, במחילה, מחילה —
 מיט פאַרצייאונג; ער מוז, מחילה,
 צוריק פאַרן דער בנין איז זייער
 מחילה'דיק. 2. אין אייפעמיזם: פאלף
 מחילות אַנטשטאָס תחת, זע **באלף**,
במחילה.

II. **מחילות** — מערות, היילן, (ישעיה
 ב יט) אין גילגול מחילות, זע **גילגול**.
מחיצה, **מחיצות** — 1. אַ שידע-
 וואַנט. אַ דיקע מחיצה שטייט צווישן
 זיי. 2. געפינט. ער איז ניט קיין לי-
 מעראט און דאַרף זיך ניט שטופן
 אין זייער מחיצה.

מחיר — פריז. במחיר — פאַר געלד
 (מיכה ג א). מחיר כלב (דברים כג יט)
 דער פריז פון אַ הונט איינצ מיזם).

מחקה [מעכאקע] זיין — נאָכמאַכן, זיך
איינפילדן.

I. מחקר [מעכאקער] מחקרים פאָרשער.
(פון „חיקר“ קהלת יב ט.) זע חקירה.

II. מחקר [מעכאקער] — פאָרשונג, בעלי
המחקר, חכמי המחקר — די פאָר-
שער.

מחר — מאָרגן, מחר חודש (שמואל א' כא יח)
— מאָרגן איז ראש חודש, מחר יהיה
האות כזה (שמות ח יט: למחר) —
מאָרגן וועט געשען דער נס, למחר
— צו מאָרגן.

מחרתרי ריב בישראל — וואָס
צינדן אָן אַ מחלוקה אין ישראל
(משלי כו כא: לחרחרב).

מחרטוב [פאָכריוו] זיין — חרוב מאַכן,
מחרטיך ומחרטיך ממך יצאו
(ישעיה מט יז) — דינע צעשמערער

וועלן אַרויסקומען פון דיר אַליין,
בונה עולמות ומחרטובין — ער בויט
וועלטן און מאַכט זיי חרוב (תלמודיש).

מחרים [פאָכרים] זיין — אַרײַנגיין אין
חרם (תלמודיש).

מחרף ומגדף — לעסטערער,
(חתלים מד יז).

מחשבת, מחשבות — געדאַנק, רבות
מחשבות בלב איש (משלי יט כא) —
אַסך געדאַנקען האָט דער מענטש.

האָפן אַ מחשבה זרה (מחשבות זרות)
— הינטערגעדאַנקען, מחשבה טובה
המקום מצרפה למעשה — אַ גוטן
געדאַנק רעכנט גאָט צו צו דער טאַט

(תלמודיש). בעל מחשבות,
מ"ט = 49, מ"ט שערי טומאה —

49 געביטן פון טומאה.

מטביע [פאָטבעיע] מטביעות — I. אַ
מיני, אַ גראַבע, פאַלשע, פּסול'ע
פעטע מטביע, ניט געוואוסט קיין
צורת מטביע, I (תלמודיש).

שווערער געמאַכט פאַר זיך אַליין און
גרינגער פאַר כל ישראל (תלמודיש).

המחמיר תבוא עליו ברכה — ווער
ס'איז שמר'ינגער (אין מקיים זיין די
מיצווה), וואָל זיין געבענטש.

מחמת [פאָכמעט] — ווייל (תלמודיש).

מחנה, מחנות — I. לאַגער, פּאַלק,
דגל מחנה יהודה (במדבר ב ג) —
די פּאַן פון מחנה יודעה שטיין
מחוץ למחנה (ויקרא יד ג) — אויסער

דער מחנה, אין דער אירישער מחנה
הערשט אַ שמחה, II. אַ קיבוץ
(ווי יואל ב יא: א מחנה היישעריקן). אַ גאַנצ-
צע מחנה וועלף אַרויפגעפאַלין.

מחנך [מעכאַנעך] זיין — דערציען
מחנך במצוות זיין — געוויינען צו
מיצוות (תלמודיש).

מחסר זיין (קהלת ד ה) — אַוועקגעמען,
אַם אתה מחסר אות אחת — ווען
דו ביסט מחסר איין אות.

מחפה [מעכאַפּע] זיין — צודעקן,
מחפש [מעכאַפּעס] זיין — זוכן, אַם
אתה מחפש אחרי דברי תורה —
ווען דו זוכסט תורה (תלמודיש). זע
חפוש.

מחצה (במדבר לא לו) — די העלפט,
מחצה על מחצה, למחצה — האַלב
אויף האַלב, מחצה שכר, די העלפט
רווח אלס שכר, מחצה-שכרניק.

מחיצת השקל (שמות ל יג) — אַ האַל-
בער שקל, מחצית-השקל-געלט, זע
שקל.

מחק [פאָכאַק אַדער „פּאַכאַק] — דאַס אויס-
געמעקטע, גמ שיש בו מחק — אַ
גמ, אויף וועלכן ס'איז פאַרען אַ מחק
(תלמודיש). שרייבן אויף אַ מחק, „גע-
מאַכט אַזא שיינעם מחק פון די פּופ-
צענהונדערט קרעפלעך (= קערבלעך)

נדון" (שלום עליכם)

מטיב [מעטייון] זיין — פארגיטיגן, טוב ומטיב — גוט און פארגיטיגנד (פון גאט לויט תהלים קיט סח). מטיב זיין פארן היוק. „גין בעמן די לע= רער, זי זאלן מיט דיר מטיב זיין“ (מענדעלע).

מטיף מטיפים (מיכה ב יא) — רעד= נער, מגיד, מטיף לאומי — פאָלקס= רעדנער.

מטייל [מאטייל] זיין — לייגן, מטיל אימה זיין — שרעקן, מטיל ספק זיין — באצווויפלען, מטיל קנאה זיין — אויפרעגן קנאה.

מטלמל [מעטאלטעל] זיין—אָרומשלידערן (ישעיה כב יז)

מטלמלין—באוועגלעכע זאכן (תלמודיש). איצט נעם אייך צוזאמען אלע מיינע מטלמלין.

מטמא [מעטאמע] זיין — פאראומריי= ניגן, מאכן טמא (היפך: מטהר). מטמא טהורים ומטהר טמאים (פון דער פרה אדומה). מטמא זיין די ווייבער (יחזקאל כז, מאנס זיין). דעם זשאנדאר איז מען מטמא אלע וואָך (שלום עליכם, פון שוחד).

מטמון, מטמונים (בראשית מג כג) — שאץ, אוצר, אָפּגעקאָסט אַ מטמון גאָלד (א נאָט מיט גאָלד, א גרויסע מאַטריע) מטמטם [מעטאמעס] — פארשמאָפּן עבירה מטממת לבו של אדם — אַנעבירה פארשמאָפּט די האַרץ פון מענטשן (תלמודיש).

מטנה [מעטאנעף] זיין — פאָרשמוצן (פון «טינה» שיר השירים ה ג).

מטעים [מאטיים] זיין — באַמאָנען. מטעמים (בראשית כג ד) — געשמאקע שפיזן.

מטפת (רות ג טו) — טיף, דעקע.

ישנה אדם ממטפיע שמבעו חכמים — מע טאָר ניט ענדערן דאָס וואָס די חכמים האָפּן איינגעפירט.

I. מטה [מאטע], למטה — אונטן (היפך: מעלה, למעלה). פאלן מטה מטה (דברים כז מג), חרשום (החתום) מטה — דער אונטערערשויבענער. מלמטה (שמות כז ה) — פון אונטן, של מטה — פון אונטן. בית דין של מטה, ישיבה של מטה — דאָס אינערשטע געריכט.

II. מטה זע מיטה. **מטהר** [מעטאהער] זיין — ריין מאַכן (ויקרא יד יא). (היפך: מטמא). מטהר את השרץ בקין טעמים — דער= קלערן מיט 150 ראיות פאר ריין א זאך, וואָס איז אומריין (תלמודיש). מטהר זיין דעם בר מינו, כסף וזהב מטהר ממזרים — דורך געלט ווערט ריין אַ ממזר.

מטונף, מטונפים — שמוציק, מבואות המטונפים — שמוציגע גע= סעלעך, זע טינוף.

מטופל — באַלאַסטעט מיט קינדער, מטופל ואין לו — אַנאָרימער פאָטער פון אַ גרויס הויזגעזינד (תלמודיש), אַ איד אַ פעל מטופל, אַ מטופל נעפוך מיט שיינע עמלעכע טויזנטער (איראָניש).

מטורף, מטורפים—פאָרוורט, משוגע (פון «נטרפה דעמו» — זיין פאָרשטאַנד איז אויסגעקאַפט), משוגע מטורף זאָן פאָר= דרייט יענעם די קאָפּ.

מטושמש — פאָרשמוצט, פאָרווישט, אַותיות ממושמשות — פאָרווישטע אַותיות (תלמודיש).

T. מטות ומסעי, T. זיי גייען תמיד ביידע אייניגעס זיי מטות ומסעי“ (מענדעלע).

מטפּחת הספּר — מאַנטל ביי אַ ספּר תּורה.

מטפּל [מעטאָפּל] זיין זיך — מתעסק זיין, זיך מטפּל זיין מיט אַ מת, הבעלים מטפלים [מעטאָפּלים] בנבילה — די באַזיצער זיינען זיך מתעסק מיט דער נבילה (תלמודיש לויט שמוח כא לז).

מטפּר (דברים יא יז) אין פּל ומטפּר (זע), כּמטריח [מאטריאך] זיין — באַמיען, אין מטריחין את הציבור יותר מדאי — מע טאָר ניט מטריח זיין די געזעלשאַפּט צו פּיל (תלמודיש), זייט זיך מטריח און קומט אַהער, מטריח זיין דעם עלמער.

מזי — ווער, בשלמי הרעה הואת (יונה א ז) — דורך וועמען איז די זע צרה? בת מי את (בראשית כד כג) — וועמעס טאָכטער בייזומ?

מי אדון לנו (תהלים יב ה) — ווער איז איבער אונז אַ האַר? מי אלה לך (בראשית לג ח) — ווער זיינען דיזע ביי דיר?

מי אנוכי כי אלק אל פרעה (שמות ג יא) — ווער בין איך צו גיין צו פרעה? מי אני ומי ביתי (דברי הימים א' יז טז) מי באש ומי במים (סידור) — ווער

אין פייער און ווער אין וואַסער? מי בקש זאת מירכם (ישעיה א יב) — ווער בעט דאָס פּון אייך?

מי ברעש ומי במניפה (סידור) — ווער דורך ערדציטערניש און ווער דורך אַ עפּידעמיע?

מי הוא זה ואי זה הוא (אסתר ז ח) — ווער איז ער און וואו איז ער? מי יודע — ווער ווייס (שמואל ב' יב כב), מי יודע וויפּיל, מי יודע ווער, זע יודע.

מי יחיה ומי ימות (סידור) — ווער וועט לעבן און ווער וועט שטאַרבן?

ער וויינט אויף „מי יחיה“ (פּונו אַנ-עם-הארץ אָדער אַ קאַרגן).

מי יתן — זולוואי, מי יתן מהור מטמא (איב יד ד) — הלוואי זאָל פּוֹן אַ רשעין אַרויס אַ צדיק, מי יתן כל עם ה' נביאים במדבר יא כט) — הלוואי זאָל דאָס גאַנצע פּאָלק זיין נביאים, מי יתן ערב (דברים כח טז) — הלוואי זאָל שוין זיין אָונט, מי כּמוך T.

מי כעמך ישראל (סידור) — ווער איז ווי דיין פּאָלק ישראל? מי לה' אלו (שמות לב כז) — ווער מיט גאָט צו נור!

מי לנו גדול — ווער איז ביי אונז גרעסער פּון N (תלמודיש), מי מלך [מזי-מעלאך] — זאליק-וואסער, מי [מעין] רגלים — אורין (תלמודיש).

מי שבירך, מי-שבירך's T, מאַכן, אויס-דריען אַ מי שבירך, אַ רוסישער מי שבירך.

מי שהיה — געוועזענער, עקס-מי שהיה רב, מי שמרח בערב שבת יאכל בשבת — ווער עס האָט געאַרבעט ערב שבת וועט עסן שבת (תלמודיש).

מי שיש לו נזנה רוצה מאתים — ווער עס האָט איין מנה (100 זוז) וויל 200.

מי שמך לאיש (שמות ב יד) — ווער האָט דיך געמאַכט פּאַר אַ מענטשן? מי שעשה ניסים T.

מיאום — עקלהאַפּט (תלמודיש), אַ מיאוסער (גענמש), אַ מיאוסער גאָמען, אַ מיאוסער סוף, אַ מיאוסע מעשה, אַ מיאוסע סיבה, ס'איז מיר שוין מיאום ומאום (זע מלאום), אַ גרויסע מיאוסקייט, ער מיאוס'ט זיך צו עסן חזיר-פלייש.

4. גאָט'ס איינגשאַפטן; שלוש עשרה מידות — די דרייצן מידות (לויט שמוח לר-ז).

מייחד, מייחדים — באַזונדער. ספע-ציעל. חרר מייחד, מקום מייחד, שליח מייחד — אַ ספעציעלער חרר, אָרט, שליח, יחיד ומייחד — סטערלאַטיוו פון ״יחיד״. שם חמייחד — גאָט'ס איינגענאָמען (ד. ה. יהוה).

מייחם, מייחמים — דער וואָס האָט יחוס, אַ יחסי, נקיבה: מייחסת, מייחסת.

מייחער — באַשמעלט, בטשטימט, המייחער להיות — וואָס איז באַשטימט צו זיין.

מיישב — 1. ויצנדיק (היפך מעומד). 2. דיעה מיושבת — איבערלייגט (תלמודיש). אַ מיישב'דיקער שכל. זע מיישב.

מייחוש, מייחושן — קראַנקהייט, מייחוש עינים, מייחוש ראש — אויגן, קאָפּקראַנקהייט.

מייחם זיין זע מייחם.

מייחם, מייחמות — (שמואל ב' ג לא), מע מראַגט דעם מת אין אַ מייחם, נושאי המיטה — די טרעגער פון דער מייחם.

מייחב, זע מייחב.

מייאש [מעיאַעש] זיין זיך — פאַר-צווייפלען, ער איז זיך מייאש איבער די אבידה — ער האָפט מער ניט זי צוגעפינען, זע יאָוש, מתייאש.

מייבם [מעיאַבם] זיין — נעמען די שוועגערין פאַר אַ ווייב (לויט דברים כה, ה) (אין שפּאַס: גנב'ענען).

מייחד [מעיאַעד] זיין — באַשטימען, מייחד זיין אַנ-אַרם פאַר עפעס.

מייאש זע מייאש. מייבם זע מייבם. מייגן (— מן גוא, דניאל ג כח) — ווייל אַ מינו — אַ פאַרוואַס (תלמודיש).

״וועט שמחה האָבן אַ מינו אייפן שידוך חרטה צו האָבן״ (מענדלע).

מיד [מי - יאד - ׀] — 1. פון דער האַנט, איך פאַרדין מיר ליד צען גראָשן, 2. אויף דער שטעל, באַלד, נשרף מיד — ווערט אויף דער שטעל פאַרברענט (תלמודיש), תיכף ומיד — באַלד.

מידה, מידות — 1. מאָס (שמות כו ב).

במידה שאדם מודד מודדין לו, מידה כנגד מידה —

אַ מאָס פאַר אַ מאָס (תלמודיש) מידות T. 2. איינגשאַפט. מידה מגונה —

העסלעכע איינגשאַפט. מידת הדין — גערעכטיקייט, מידת הרחמים — באַרמחאַרציקייט; מידת חסידות —

פרומקייט, מידת טובות, מידות רעות — גומע, שלעכטע

איינגשאַפטן, בעל מידות — אַ מענטש מיט גומע מידות, זיערע

מידות זמנהים, שלי שלי ושלך שלך זו מידה פיננחית, ויש אומרים

זו מידת סדום — וואָס מיינט איז מיינט און וואָס דיינט איז דיינט —

איז אַ מיטעלע מידה, אייניגע זאָגן עס איז די מידה פון סדום (תלמודיש).

מעביר על מידותיו (היפך: מעמיד על מידותיו) — נאָכגעבן, ניט

שמריונג פאָדערן (תלמודיש). 3. גומע איינגשאַפט, בעל מידות — וואָס

האָט גומע איינגשאַפטן, העוסקים במקרא מידה ואינה מידה במשנה

מידה בגמרא אין לך מידה גדולה מזו — לעדנען תנ״ך איז גומ און

ניט גומ, משנה — איז גומ, גמרא איז פעסער פון אלץ (תלמודיש).

מילווה — א חוב. נעמען א מילווה, ס'איז אנגאלטע מילווה (תלמודיש).
 מילחמה נזלחמות — קריג. זע מלחמה.

מים — וואסער. מים חיים (בראשית כו יט) קוואל-וואסער (אין שפאס אנשטאט ווי"ש). מים גנבים יזתקי (משלי ט יז). — געגנבעמע וואסער איז זיס. פאן מים עד נפש (תהלים סט ב) — די וואסער סער זיינען געקומען פון צו דער נשמה (פון צרות). מים המאדרים (במדבר ה כד) מים טהורים (יחזקאל לו כה) — רייניג וואסער. מים אחרונים — וואסער — צו וואשן די הענט נאך מיש. מים שלנו — איבערגענעכטיגמע מצה וואסער. מים שאין להם סוף — אומעדלעך וואסער (ד.ה. א ים) (תלמודיש). ניסוך המים. זע ניסוך.

מימר אין: בעל-מימר (ביי מענדעלען) איז ניט קיין העוריאזום, עס קומט פון אראביש (אלמינבר). בעסער איז צו שרייבן לויט די אויסשפראך: בעלמעמר.

מימרא (מעמיע) — זאגעכץ. שפרוך (דנאל ד יז). א מימרא אין דער גמרא (פון די אמוראים). גאטס מימרא (— גאט, אין תרגום-מימרא דה). רגע כמימרא — א קלוינע רגע (תלמודיש).

מין מינים — 1. סאָרט (בראשית א יא) מכל המינים שהוא (פאראַדיע אויף: וכל מאמינים שזוא). כל עוף למינו ישכון — יעדער פויגל וואָהנט מיט זיין גלייכן (תלמודיש פון פן סירא). מין במינו, מין בשאינו מינו — פון גלייכן מין, פון ניט גלייכן מין (תלמודיש). מין אנושי — דער סאָרט מענטש. ארבעה מינים — די פיר מינים (ביים אתיוג). אזא מין מענטש פון איד, נאָך א מין קאָנען? מיני [מינע] — מינים פון.. כל המיני פויגל. פורא

מייחס [מעיאכעס] זיין זיך — זיך האלטן פאר א יחסן. „איך האָב מיך מיט דער שמעלע... מייחס געווען“ (מענדעלע).

מייסד, [מעיאסעד] מייסדים — גרינדער.
 מיינען [מעיאען] זיין זיך — זיך באַראטן.

מייקענען, מייקערן, מייקעכץ זע מויהא. מיישב [מעיאשעוין] זיין זיך — איבערלייגן.
 מיכה N. T.

מכשול זע מיכשול.
 מיכתב, מיכתבים — פריף (דברי הימים א' כא יב).

I. מילא (דניאל ב ח) — וואָרט. מילא כסלע שתיקותא פתרי (אָדער: מילא כסלע שתיקותא פתרון) — א וואָרט — א שקל, שוויגן — צוויי מילתא וזרתא — א קלייניקייט. מילי דעלמא — וועלטלעכע זאכן (היפך: מילי דשמיא). ניט נאָר א למדן, נאָר אויך א חכם אין מלי דעלמא. זע מללה.

II. מילא [מעילע] — פאָרקירצט פון «ממילא» — «פון וואָרט» — זעלכסט-פארשטענדלעך.

I. מיליה, מיליים, מילות — א וואָרט. כי אין מילה פלשוני (תהלים קלט ד) — עס איז ניטאָ קיין וואָרט אויף מיין צונג. געוויינטלעך געשריבן «מלה» צו אונטערשיידן פון מילה II. זע מללה.

II. מיליה — פאָשנידונג (לויט בראשית יז יב). פרות מילה, אברהם אבינו מיט דער מילה.

מילואים (נאָר אין רבים) — דערגענונגען. גען, הוספות אין מילואים צו א פוך.

מיצוה ציט אנטדערע. מיצוה הפאה בעבירה — א מיצוה וואָס קומט דורך אַנטעבירה. מיצוה שבאה בדרך אל תחמיצנה — איז אַ מיצוה געקומען אין דײַן האַנד, זאָלסטו נישט חמצדיק מאַכן. מקיים זײַן, פארדינען, זיך קויפן אַ מיצוה. מוֹן לשם מיצוה, פון מיצוה וועגן. מיצוה שמתן שכרה בצידה — אַ מיצוה, וואָס גייט האַנד אין האַנד מיט שכר. 2. אַ גוטע טאַט, אַ מיצוה-זאַך, קידוש און הברלה איז אַ מיצוה צו מאַכן אויף ווײַן. מיצוה לקיים דברי המת — ס׳איז אַ מיצוה מקיים זײַן די צוואה (תלמודיש). זאָל זײַן צו מיצוה! אַ מיצוה, אַ מיצוה גדולה אויף אים. בר מיצוה זע בר.

מיצנפת זע מצנפת. מצרים זע מצרים.

מיסווה — (ויקרא יא לז), זע מקווה. מיקדש זע מקדש. מיסלעט זע מכלט. מיקרא זע מקרא.

מיראה [מי-ירען] — אויס מורא (היפך; מאהבה). זע יראה.

מירצעשעם זע אם ירצה השם. מישוש — דאָס טאַפן. חוש המישוש — טאטמגעפיל.

מישנה, מישניות זע משנה, משניות. מישפחה זע משפחה. מישפט זע משפט.

מית= זע מת=.

מיתה, מיתות — טויט (תלמודיש).

מיתה חמופה — פלוצלעכער טויט, מיתה משונה — נישט נאטירלעכער טויט, מיתה בנשיקה — טויט דורך אַ קוש. מיתה בתיששים שנה זו היא מיתה ברת, נשישים זו היא מיתת נשיקה — שטאַרבן מיט 50 יאָר היסט ברת, מיט 60 איז בנשיקה

מיני מוונות T. וואָס פאַר אַ מיני אידן מיר האָבן? 2. אין דקדוק: מין, זכר, מין נקיבה.

II. מין מינים — אפיקורס, קעצער. ברכת המינים. ספרי מינים — די ברכה קעגן מינים (אין שמונה עשרה). די פּיכער פּון די מינים (תלמודיש). מינות — אפיקורסות קעצער.

מינהג, מינהגים — פירעכץ (מלאכים ב' ט כ). זע מנהג. מינחה זע מנחה. מיני זע מין. מיניין זע מנין. מין זע בר מינן.

מינקה (שמות ב' ז) — זויגאס.

מיס= זע מת= מיסחר זע מסחר.

מיספר — אַ צאָל, אין מספר (ויאל א' ו).

— אָן אַ צאָל. נפלאות עד אין מספר

(איוב ח ט) — ניסים אָן אַ צאָל.

מיספר קמן, מיספר גדול— אַ קליינע

אַ גרויסע צאָל.

מיעוט מיעוטים — מינאָריטעט. מינ= דעהיים (היפך; רוב). אפילו אַ מיעוט דמיעוטא (תלמודיש).

מיפלגה זע מפלגה.

מיצוה מיצוות — געבאָט (היפך; עבירה).

התורה והמצוה (שמות כד יב)

— די תורה און דער געבאָט. מיצוות

לא תעשה (לויס ויקרא ד' ב) — אַ גע-

באָט, אַ פארבאָט (תלמודיש). סעודת

מיצוה, מלחמת מיצוה, שימחה של

מיצוה — אַ געבאָטענע סעודה,

מלחמה, שימחה. מיצוה מדאורייתא

מיצוה מדרבנן — אַ מיצוה פון

דער תורה, פון די רבנים. מצוה

מן המוכרח — אַנט-אויסדערוויילמע

(די בעסמע) מיצוה. — הדור

מיצוה — אַ פארשענערמע מיצוה

שכר מיצוה מצוה — דער שכר

פון אַ מיצוה איז נאָך אַ מיצוה.

מיצוה גוררת מיצוה — איין

עשר מכות (ע'ן די מצרים). די דריטע מכה: "מכות בכורות". "מכות מיט בכורות". מכות-וויין גיט מען דעם גוי (וואָן סדר). 4. "מכות" T. — אַ מסכתא. ער לערנט תמיד און קען כמות, מע גיט אים פרכות אין ער דאָס מכות (וואָרטשפיל). 5. אַ פארניגונג. א מכה וועט ער פאַר-שפּיין. אַ נזכה האָט מען אים אריינגעלאָזט. אַ פינצטערער נכה-למדן איז ער.

מכובד מכובדים (ישעיה נח יג) — געערט. איזו מכיבד המכבד את הבריות — ווער איז געערבט? ווער עס יערט די מענטשן (תל-דייש)

מכוון, דער מכוון — די אָפּזיכט. מכוון, [מאכאון] זיין — ריכט. ער איז מכוון זיין הארץ (תלמודיש). הנני מכוון לקיים מצוית תפילין — איך ריכט מיך מקיים צו זיין די מצווה פון תפילין (סידור).

מכוח [מיקאָח] — 1. פון כוח. מכוח אל הפועל ארויספירן, ארויסגיין. זע כוח. 2. טראכטן מכוח עפעס. וואָס הערט זיך מכוח פאָליטיק.

מכולה — פארדאָרבן קאליע. עפעס איז מכולה אין זייער פאמיליען-לעבן. זיין כאראקטער איז מכולה געוואָרן. זע קאליע.

מכונה זע המכונה.

מכווער — העסלעך, נקיבה; א מכוערת [מכוראָס]. "מכוועראסין" (מענדעלע). חכמה מפוערה בכלי מכווער — אַ שינע חכמה און אַ העסלעכע כלי (תלמודיש). פרצוף מכווער — אַ העסלעך פנים.

מכופל אין סופערלאטיוו: כפול ומכופל.

מכופר, מבופרים — אַ פאַנגענענער. זע מכופר.

(תלמודיש) ארבע מיתות בית דין — די פיר מיתות בית דין (סקילה, שריפה, הרג וחנק). קודם מיתתו סמוך למיתתו — פאר זיין טויט. א מיתה משונה איינגעמען. מיתה משונה-קאלירן, "א מיתה משונה ניגון" (שלוס עליכם).

מכאוב, מכאובים — קראַנקהייט, ליד. אַם יש מכאוב כמכאובי (איכה א יב) — צי איז פאַראַן אַ לידן ווי מיין ליד.

מכאן [מיקאָן] — פון דאָנען. מכאן ואילך, מכאן ולהבא — פון היינט אָן. מכאן אמרו — פון דאָס נען האָבן זיי געזאָגט. יתר מכאן — נאָכטער. קרח מכאן וקרח מכאן — פליכעוואַמע פון ביידע זייטן (תלמודיש). זע כאן.

מכבד [מעכאבעד] זיין — 1. אָפּגעבן כבוד, ערן. כי מכבדי אכבד (סמואל א' ב ל) — די וואָס ערן מך, ערע איד, די רבנים זיינען מכבד עשירים (תלמודיש). 2. טראַקטירן, געבן אַ כיבוד. מכבד זיין מיט קוואַטער, מיט אַ פּסוק פון אתה הראית, מיט אַ שמעקן.

מכבי N. יהודה המכבי. מכביד זיין — פאַלעסטינן, שווער מאַכן (הבקוק ב ו).

מכה [מאקע], מכות — 1. דאָס שלאָגן. אַ שלאַק, שלאַגן איינעם מכה-רצח. מכת מרדות. גאָס שיקט צו די רפואה פאַר דער מכה. ס'איז אַ מכת-סמדינה, אַ מכה מהלכת (תלמודיש). אַ מכה שלא כתובה בתורה (לויט דברים כה טא). מכות ויסורים. 2. אַ וואונד. אַ מכה אים אין פּוּך (א קללה). אַ מכה איז גוט פּוּ יענעם אונטערן אָרעם. צו אַ מכה צוצולייגן. 3. די

מכלל הן אתה שומע לאו — פון דעם
"יא" פארשטייט דעם "ניין" (תלמודיש).
זע כ"ט.

מכמה — פון וויפיל. מכמה יארן,
מכמה טעמים. זע כמה.

מכנה [מעכאנע] זיין — אָנרואַן. המכנה
שם רעה לחברו — ווער עס גיט
יעגנס א שפיצ-נאָמען (תלמודיש). זע
המכונה.

מכנים [מאכנים] אורח. מכניסי אורחים —
גאסמפרינדלעך. מיר זיינען די געסט
און זיי די מכניסי אורחים. א בעל
מכנים אורח זיי אברהם אבינו. זע
הכנסה.

מכניע [מאכניע] זיין — אונטערטעניג
מאכן. זע הכנעה.

מכנסים (שמות כח מד) — הויזן.
מכס [מעכעס] — צאָל אָפּצאָל

(במדבר לא כח). מכריח את המכס
— גנבענען דעם צאָל (תלמודיש).
מכסה (בראשית יח יז) זיין — פאר-
דעקן.

מכף רגל ועד ראש (ישעיה א ו) —
פון פיס ביז צום קאָפּ. זע כף.

מכפר [מעכאפער] זיין — פאָרגעבן.
מיתה זיוס הכיפורים מכפרים —
דער טויט און דער זיס כיפור פאר-
געבן דעם זינד (תלמודיש)

מכריז [מאכריז] זיין — אויסרופן
(דניאל ה כט). איך בין מכריז און
מודיע. זע הכרזה.

מכריח [מאכריח] זיין — נוימן, צווינג-
גען. זע מוכרחה.

מכריע [מאכריע] זיין — איבערוועגן, אנט-
שירן. מכריע זיין די וואַגשאַל, די
אָפּשטימונג. שנים חלוקים ואחד

מכריע הלכה כדברי המכריע —
ווען צוויי זיינען מחולק און איינער
מאכט א פשרה איז דער דין ווי

מכורך. מכורכים — געפונדן. ספר
מכרך. זע כרוך.

מכחול [מאכחול] אין: מכחול בשופרת
— ווי א שמיפט אין א ראָר. ער
שיכנים כמכחול בשופרת — ביז
עס וועט אַרײַן ווי א שמיפט אין א
ראָר (תלמודיש).

מכחיש [מאכחיש] זיין — אָפּרופּן. ווי:
דערלייגן. מכחיש זיין אַנ-עדות, א
ידעה. זע הכחשה מוכחש.

מכיוון [מיקיוון] — ווייל. זע כיוון.

מכין [מעכין] זיין זיך — צוגריימן זיך.
מכיר [מאכיר] זיין — דערקענען
(עורא ג יג). מכיר פנים זיין — גושא
פנים זיין (משלי כד כג). מכיר טובה
זיין — דאנקבאר זיין. (זע הכרת
טובה). מכיר — א באקאנטער
תהלים קמב ה).

מכירה, מכירות — פארקויף (היפך):
קנייה). מכירת חמץ — דאָס פאר-
קויפן פון חמץ (פאר פסח). שטר
מכירה, שטר מכירת חמץ — א פאר-
קויף-אַקט. מכירת זוסף T.

מכל [מיקאַל] — פון אַלץ. מכל
הבא (לויט בראשית לב יד) — פון
אַלעס וואָס קומט אין האַנד. מכל
טוב — פון אַלעס גוט (סידור). בכל
מכל כל זע הברך. מכל שכן [מיקאַלשקען]
— דעסמאָ מער. בא מיין לעבן
מכל שכן נאָך מיין טויט. זע כל
וחומר. מכל מקום — אַלענפאַלס.

מכלה [מעכאַלע] זיין — פארדארבן.
קאליע מאכן. עד מתי אתה מכלה
ממונם של ישראל — ווי לאנג
וועסטו אויסבריינגען איריש געלט?
(תלמודיש).

מכרומרישט — יאנבי, זע כרומר.
מכלכל חיים T.

גרוים (תלמודישי). אין פארבינדונגען
 מלא חרוזה — פול פריד, מלא
 חמה — פול צאָרן, מלא חן —
 פול שיינקייט, מלא כעס — פול
 צאָרן, מלא רציחה — פול צאָרן,
 מלא שמחה — פול פריד, מלא
 וואונדער, מלא גולן, מלא חמן.
 2. שיכור, ער איז שוין מלא 3.
 אין לוח: חודש מלא — א
 חודש פון 30 מענ (הויפך: חסר).
 4. אין דיקוד: שרייבן מלא (הויפך: חסר).
 אין אידיש שרייבט מען מלא, למשל
 „סידור“, נון סדר, 5. אל מלא
 רחמים, מאַן אַ מלא, אַ שמש
 פון שול מאנט פאר אַ שמש, פאר
 אַנעליה, פאר אַ מי שבורך, פאר אַ
 מלא (מעגליע).

מראך [מאַלעך], מלאכים [מאַלאַכִּים]

— בראשית מז ג, מלאך אלהים
 (בראשית כא יז), מלאך הגואל
 (בראשית מז טז), מלאך דומה (אָדער-
 הרומה, פאַרזאָדירט: מלאך דראַנג),
 מלאך המות, מלאך מליץ, רביש:
 מלאכי השרת — די מלאכים, וואָס
 פאַרדיען גוט, מלאכי חביה —
 די מלאכיג וואָס פאַשטראַפֿן די
 נויטע, מלאך פורה — דער מלאך
 פון שכהה, מלאך פימפר יארפט
 ראָזינקעס אויפֿן אַף-בית, הוא שטן
 הוא יצר הרע הוא מלאך המות —
 דער שטן, דער יצר הרע איז דער
 מלאך המות איז אלץ איינס
 (תלמודישי). יפילן זיך מיטן מלאך
 המות, מע קען אים שיקן נאָכן
 מלאך המוח, כוועל אים ריידן אַ
 אַ שידוך מיטן מלאך המות'ס מאַכט
 מער, מלאכים-כתב — אומלעזערע
 לעך, געקומען פֿרעמדע טייוואלים
 אן פראַוועי מלאכים שע שטיקן

דער פשרה-מאַכער (תלמודישי), דאָס
 איז מכריע די עפנטלעכע מיינונג
 לכף זכות, זע הברעה.
 מכשול [מיכשל], מכישולים — הינט-
 דערניס, שטרויכלונג, ולפני עוור לא
 תתן מכשול (ויקרא יט ד) — פאר
 אַ פלינדן זאָלסטו ניט לינגן קיין
 הינדערניס, אָנעטראַפֿן אויפֿן וועג
 אַ מכשול, להסיר מכשול — כדי
 אָפצוראַמען די הינדערניס.
 מכשיר [מאַכשיר] זיין — שמעלן אַ
 הינדערניס, ברענגען צום פאלן, זע
 מכשול.

מכשיר [מאַכשיר] זיין — דערקלערן
 פאר כשר.

מכשירים — צופאַהער, שיל-
 מכשירים, כלי מכשירים, מכשירי
 מיצווה — וואָס איז נויטיג צו
 אַ מיצווה (תלמודישי).

מכשף [מעכאַשעף], מכשפים — צויבע-
 דער (דברים יח ט). נקיבה: מכשיפה
 [מאַכשעפֿען], מכשיפות, מכשיפה'טע,
 מכשיפה'טעס (שמות כב יז), זע
 כישוף.

מפת זע מכה,
מכתב [מיכטעו], מכתבים — פרוף
 (דברי הימים בו כא ג), קומט אָן פון
 דעם משומד אזא מין מכתב
 (שלום עליכם).

מרא [מאַר] זיין, מליץ—פאַשניידן (יהושע ה ד),
 אַ גע'מליטער, אַ פאַר הונדערט
 גע'מליטע בירגער, זע: מורה, מילה.
מרא [מאַרען] — 1. פול, הים אינגו
 מלא (קחלת א ז) — דער ים ווערט ניט
 פול, בכסף מלא (בראשית כג ט) —
 מיט דעם פולן פרייז, פפה מלא
 — מיטן פולן מויל, אויסדריקלעך,
 מלא וגדוש — פול און געהויפט,
 מלא כרימון — פול ווי אַ מיל-

מלה [מילע] מלים, מלות — וואָרט.
 אין מלה בלשוני (תהלים קלט ד) —
 עם איז קיין וואָרט אויף מיין צונג.
 מלה במלה — וואָרט ביי וואָרט.
 ווערטלעך. פירוש המלות — די
 באדייטונג פון די ווערטער. זע
מירא.

מלוא — וואָס פילט אָן אײַן עולם
 ומלואו — אַ וועלט און דאָס וואָס
 פילט זי אָן (אין תנ"ך ארץ ומלואה,
 חבל ומלואה). ער האָלט פון אים
 אַנ-עולם ומלואו. מלוא לונטיו —
 אַ פולן שלוק זע לונטיו. אפילו
 כמלוא נימא — אפילו אויף אַ האָר
 (תלמוד).

I. מלווה [מללוע] — דער וואָס
 לייט אַנ-אַנדערן (ישעיה כו ג). עבר
 לווה לאיש מלווה (משלי כב ז) —
 דער וואָס לייט איז אַ קנעכט ביי
 דעם, וואָס האָט אים געליען. מלווה
 בריבית — דער וואָס לייט אויף
 פראָצענט.

II. מלווה זע מילווה.

III. מלווה [מללוע] זיין — פאלייטן,
 נאָכניין אַ לוויה. מלווה זיין דעם מת.
 מלווה מלכה — דאָס פאלייטן די
 מלכה. די לעצטע סעודה אום שבת.
 שביתות-צו נאָכטס פראַוועט דער רבי
 מלווה מלכה.

מלוחים — געוואלצענעס. דגים מלוחים
 — געוואלצענע פיש.
מלובל, מלובכות — קעניגרייך. כסא
 המלובל — מראַן (מלכים א' א' מו).
מלובלך — באַשמוצט. מלובלך במים
 ובצואה — באַשמוצט מיט ליים און
 צואה (תלמוד). ידי מלובכות בדם
 — מינע הענט זינען באַשמוצט מיט
 בלוט (תלמוד).

מלצכה, מלצכות — אַרבעט. ארוז
 עושה מלצכת ה' רמיה (ירמיה מח י)
 — פארשאַלטן דער וואָס מיט
 גאָט'ס אַרבעט מיט פאַלשקייט.
 אהוב את המלצכה ושנא את
 הרבנות — האב ליב די אַרבעט
 און האָט די ווערשאַפט. גדולה
 מלצכה שמחממת (שמכבוד) את
 בעליה — גרויס איז די מלצכה
 ווייל זי וואַרעמט (ערט) דעם אַר-
 בעטער (תלמוד). אַשפּלידיקע מלצכה,
 דאָס איז זיין מלצכה. ס'איז ניט קיין
 חכמה ס'איז אַ מלצכה. בעל
 מלצכה בעלי מלצכות [באַלמעלצכעס]
 — אַרבעטער. גע'מלאכה'ס —
 געמאַכט. געפעלשט. אמת'ע, נישט
 געמלאכה'טע קאַלעקעס' (גענדעלע).
 אַנ'מלאכה'נען, מלאכה'ווען (פּעאַרצייט).

מלאכי T.

מלאפום [מלפום] — פון די גויות.
 מלאפום-קינד — פראַדיע אויף ממיל-קינד.
מלבר (בראשית כו א) אַ הויז. מלבר
 זה — אַהויז דעם.
מלבוש, מלבושים (צפניה א ח) —
 קלייד.

מלבין [מלביזן] — דער וואָס מאַכט
 בלייך. המלבין פני חבירו ברבים
 כאילו שופך דמים — ווער עס
 פארשעמט זיין חבר עפנטלעך, איז
 ווי ער פאַרניסט בלוט (תלמוד).

מלביש [מלבישן] — וואָס באַקליידט.
 מלביש ערומים — דער וואָס
 באַקליידט נאָקעטע (סידור). מלביש
 ומנעיל זיין — קליידן און שיכן
 (לויט דברי הימים ב' כח טו).

מלבר [מילואר] — פון דרויסן.
 זע בר.

מלגו [מילגאו] — פון אינעווייניק.
 זע גו.

מלומד, מלומדים — געלערנמער.

נקיבה: מלומדת. מיצוות אנשים מלומדה (ישעיה כט יג) — א מצווה וואס מע מאכט מעכאניש. מלומד ביסורים, פמכות, בניסים — געוואנט צו יסורים, צו מכות, צו ניסים.

מלך [מעלאך] — זאלץ, היאכל תפל מבלי מלח (איוב ו ו) — צו קען מען עסן פרעסנע און זאלץ ים המלח (בראשית יד ג).

מלחך [מעלאכעך] פינכוי — מע: לערלעקער (תלמודישי).

מלחמה, מלחמות (שמות יג יז) —

— קריג, איש מלחמה — א קריג גער (שמות טו ג), כלי מלחמה — כלי זין (שמואל ב' א כז), הכסיסי מלחמה — די טאקטיק פון מלחמה. מלחמת חובה, מלחמת מיצווה, מלחמת רשות — א פליכט=מלחמה (ד. ה. צו פארטרייגן אײן). א מלחמה פון מיצווה (ד. ה. איינע צונעמען די 7 פעלקער), א ניט=אפליגאטארישע מלחמה. מלחמת גוג ומגוג — די מלחמות וואס משיח וועט פירן (תלמודישי). אַני שלום והמה למלחמה — איך בין פרידלעך און ווי נרייט צו מלחמה (לויט תהלים קכ ז).

מפידה ומבטן (הושע ס יא) — פון געבורט. זע: בטן.

מליחה — דאָס זאלצן.

מליץ [מעליץ], מליצים — פארטיידיגער. מלאך מליץ (איוב לג כג), מליץ יושר (לויט איוב לג כג), מליץ טוב, א גוטער מליץ זאל ער פאר אונז זיין. נקיבה: די באַבע צייטל, זאל זיין א מליץ=יושר'טע, פלעגט זאָגן.. „לאָזי א גוטע מליצה זיין“ (מענדעלע). זי האָבן פאר זיך מלאכי מליצים (מענדעלע).

מליצה, מליצות (משלי א ו) — פראַזע, רעטאָריק.

מלך, מלכים — קעניג. המלך — דער קעניג, בן מלך (תהלים עב א) — פרינץ, דך המלך (במדבר כא כב) — א שאַסי, (יוד המלך 'מלכים א' י יג) — ווי עס פירט זיך ביי א קעניג, מעדני מלך (בראשית מט כ) — זיסי=קיטן ווי פאר א קעניג, כמלך בגדוד (איוב ט: כז) — ווי א קעניג ביי זיין חיל, דור מלך ישראל חי וקים — דוד המלך לעבט (סידור), דוד המלך, שלומה המלך, מלך בכיפה — א מלך איבער די גאנצע וועלט (תלמודישי). מאכן א „המלך“ — זינגען דעם פיוט „המלך“, (דער האָן) מיט א קלאַפּ מיט די פליגלען, מאַכט א המלך, א בייטן קוקוריקו“ (מענדעלע). מלך אביון, מלך עזר, מלך עליון, מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (סידור). מלך חסד (אויף פראַנץ=אָ=זעפן), פון מלך סאפעצקיס צייטן, אדוני מלך (שמואל א' כד ה), דער מלך אין קארטן: „מלך יום טוב“ — קעניג טרוםף (שלינגען עליסט). זע מלכות.

מלכים א: מליכים ב: T.

מלכה [מאלקע], מלכות [מאלקעס] — קעניגין, וּשְׁתֵי הַמַּלְכָּה (אסתר א ט), אסתר המלכה: מלכת שבא (מלאכים א יא) בת מלכה, א מעשה פון א בן מלך מיט א פון מלכה, א מלכה פנים סדר, די מלכה אין קארטן. מלכה N.

מלכות [מאלקעס] מלכות [מאלקעס] — 1. קעניגרייך, כתר מלכות (אסתר א יא) — די קרוין פון קעניג ניגרייך, על מלכות שמים — דער יאָך פון גאָטס קעניגרייך (ד. ה. די (ניצוות) (תלמודישי). ארבע

מלכותה וע מילא.

מם [מעס] — דער נאָמען פון אות
מ. אָפע=מס (מ), שלאָסע=מס (ס).
ממאס [מעמאָסעס] זײַן — פארעקלען,
מאָכן גמאס.

ממה נפשך [מאָנעשעך — ן] —
„פון וואָס דו ווילסט“, איינס פון
צוויי. „ממה נפשך, אָדער זי זיך
מודה און גיב אָפּ דאס געלט, אָדער
ווייז די קעשענע׳ע (שלוס עליכס). „איז
מאָנעשעך; אויב עס איז פון מיערן,
וועט זיך עס פארשלייערן, עלע עס
וועט זיך ניט איינגעבן, איז נאָט אַ
פאָטער“ (בערגעלסאָן).

ממהר [מעמאָהער] זײַן — מאָכן גי-
בער, פאָשלייניגן (משלי י״ח), הממהר
באהבה ממהר בשנאה — ווער
עס פארליבט זיך גיך, ווערט אויך
גיך אַ שונא.

ממון [מאָמן] ממונות [מאָמענעס—ן] —
געלט. עין תחת עין ממון — אין
דעם דין, עין תחת עין״ מיינט מען
געלט (תלמודיש). הנושא אשה לשם
ממון — ווער עס נעמט אַ ווייב
צוליב געלט. ממון שאין לו חובעים
— געלט וואָס קיינער פאָדערט
ניט. ממונו של אדם חביב עליו
כנפשו — דאָס געלט איז דעם
מענטשן ליב ווי זײַן אייגענער נאָף.
מלת ממון חסר — נישטאָ קיין
זאָלן צו באַוואַרענען אַ פארמעגן.
שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו
— אומגעליטן אין גוף אין געלט און
אין זײַן תורה (תלמודישער פשט אויף
בראשית לג יח). ממון קורח —
קורח׳ס פארמעגן. מאָספּ ממון זײַן.
דיני ממונות — ציוויל-געוועזן
(תלמודיש).

מלכויות (דניאל ח כב) — די פיר
קעניגרייכן. 2. דער מלך. זײַן מלכות
(אסתר א ז) — דעם קעניגס זײַן.
קרוב למלכות — דעם קעניגס אַ
קרוב (תלמודיש). „אזוי, אז דער
מלכות מעג עס״ (מענדעלע). 3.
איינע פון די צען ספירות. מלכות
שנמלכות. 4. מלכויות T. (פסוקים
מיט „מלך“) 4. „מלכות-פרייטל.

מלכותא (דניאל ח לו) — מלכות.
מלכותא דארנא בעין מלכותא
דרקיעא — דער קעניגסזום אונטן
איז ווי דער קעניגסזום פון הימל
(תלמודיש).

מלמד [מעלמאָדן] זײַן — לערנען.
מלמד זכות זײַן, מלמד חובה זײַן,
מלמד סניגוריא זײַן — רעכטפער-
טיגן, באַשולדיגן פארטיידיגן (תלמודיש).
1. מלמד, מלמדים — לערער
(תהלים קיט צט), לא הקפדן מלמד
— אַ שטריינגער איז ניט קיין
לערער (תלמודיש). דרדקי-מלמד,
גמרא-מלמד, אברהם-עלע [אורעמעלע]
מלמד, א מלמד בליבט אַ מלמד. נקיבה:
מלמד-קע, מלמדיבע מלמדי-שינע,
מלמדות.

מלעיל [מילעל ן] — די באַמאָ-
נונג אויף דער פאָרלעצמער זילב
(היפף: מלרע).

מלקות [מאָלקעס] — שלעג, חייב
מלקות ארבעים — אים קומט פער-
ציק שטיין (תלמודיש).

מלרע [מילרע ן] — (תרגום פון „מתחת“)
— די באַמאָנונג אויף דער לעצ-
טער זילב (היפף: מלעיל).

מלשין [מאָלשין] זײַן — דענונצירן,
מסרין. זי האָבן מלשין געווען אויף
דעם תלמיד. מלשין, מלשינים —
מסור, מלשינות.

דער ממלא מקום קדשו פון קוזמירער רבין.
 ממליץ [מאמליין] זיין — פארטיידיגן.
 זע מליץ.
 ממנה [מעמאנן] זיין — באשטימען.
 איינזען. זע ממונה.

ממני [מימענין] — פון מיר (ירמיה מר כח).
 ממני ידירך N. (אין בריוו די אינגערשעס).

ממעט [מעמאטס] זיין — קליינער מאכן. מעענז באכילה, מעעט בעסק — ווייניקער עסקן עסקינען; מעעט את הדמות — פארמינערט די צאל מענטשן (תלמודיש).

ממציא [מאמציין] זיין — דערפינדן. ער האט ניט מציא געווען קיין נייעס. מען פארגעסס כלל יענעס נעבעך. וואס האט ניט נויטשווייס ממציא געווען (מעדעלע).

ממש [מאמעס] — ווירקלעכקייט. ווירקלעך. אין ב' ממש — ס'איז ניטא קיין ממשות; ממש בדבריו — זיינע ווערטער הזופן אין זיך עפעס; בפועל ממש — אן ווירקלעכקייט (תלמודיש). מלאכים ממש — ווירקלעכע מלאכים. ס'איז ממש געניאל. די שטאט האט ממש געגרויסט מיט אים.

ממשות [מאמעסעס] — ווירקלעכקייט. ס'האט ניט קיין ממשות. ווי א' הונד ב' למ אויף זיי לבנה. אט אזא ממשות האט עם ב' מיר.

ממשיך [מאמשיך] זיין — ציען.

ממשלה [מיכה ד כ] — הערשאפט. פירן די ממשלה.

ממתיק [מאמטיק] זיין — זיס מאכן שמאקדאפט מאכן. מלה ממתקת את הבשר — זאלץ באמעסט דאס פלייש (תלמודיש).

ממונה, ממונים — 1. באשטימט. ממונים על הכלים (דברי הימים ט כט) — פארגעזעט אויף די כלים. א ממונה אויף דער גאדערקאבע" (מענדעלע) מלאך הממונה על התקיעה (סידור). זע ממונה.

ממוצע — א מיטעלער. דיעות ממוצעות — מיטעלע (ניט קיין עקסטרעמע) דיעות. דרך הממוצע — דער מיטעלער וועג. זע אכצע.

ממשך — ארויסגעצויגן. תוחלת ממושכה (משלי יג יב) — א פארצויגענע האפנונג.

ממזר, ממזרים — (דברים כג ג) נקיבה; ממזרת. ממזר בן הנדה (תלמודיש). כסף וזהב מטהר ממזרים — געלט מאכט ריין ממזרים. ממזר-בילבול — עלילת דם. ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ — א ממזר א תלמיד חכם איז פריער פאר א כהן גדול אנטעם הארץ. דער גראשן (דער רובל) איז ב' אים א ממזר. ממזר-שטיקלעך. ממזריש. ממזרוק.

ממילא [מעילעל] — פון זיך זעלבסט. eo ipso זע מילא.

ממית זיין — טויטן. ממות ומחיה (שמואל ב' ג ו) — ער טויט און מאכט לעבעדיק. די תורה האלט זיך נאך ב' דעם וואס איז זיך ממות פאר איר (תלמודיש). ממותין.

ממכר (ויקרא כה יד) — פארקויף. מקח וממכר — קויף און פארקויף.

ממלא (מעמאלע) זיין — אויספילן (דברי הימים א' יב טז). גאט זאל ממלא זיין בכפול כפליים. ממלא מקום אביתו — דער וואס פארטרעט די שטעל פון זיינע פעטער (תלמודיש). ממלא מקום, ממלא מקומו — פארטרעטער.

מנדר [מענדער] זיין — געבן א נדבה
על פי נדר. מנדר זיין א פונם
ליכט. זע שנדר.

מנה [מאנע] מנות — גאָב, פּייל'
(שמות כט יז). מנה יפה — א שיינע
פאַרציע, א מדינקעגלד. אין דער
האַפנונג כאפן א מנה יפה אָפּלעקן
א פיינל" (מענדעלע).

מנהג. מנהגים — פירעכץ (מלכים ב'
ט כ). הכל כמנהג המדינה — אלץ
לויט דעם מנהג פון דער מדינה.
מנהג מבטל הלכה. מנהג עוקר דין
— א מנהג פּרעכט א דין. מנהג
וויטיקן, מנהג ישן, מנהג ישראל,
מנהג מקדמונים — א מנהג פון
די פּרומע, אַנאַלטער, א אידישער,
פון די אַלטע, מנהג ישראל תורה
— א אידישער מנהג אזו א תורה
(רש"י). מנהג אבוזיהם פּידיהם —
זיי פירן זיך ווי זייערע אָבות, לא
ישנה אדם מן המנהג — מע מאָר
נישט ענדערן א מנהג. עולם כמנהגו
נוהג — די וועלט פירט זיך לויט
איר שטייגער (תלמודי). זע כמנהג.
מנהיג [מאנהיג], מנהיגים — פירער,
מנהיגי הדור — די פירער פון
דור.

מנהל — פירער (שעיה נא יח). דירעקט
מאַר. מנהל הישיבה — די לייטער
פון דער ישיבה.

מנוחה — אַנאַריינגעלייטער אין
חרם. זע מנחה I.

מנוול, מנוולים — העסלעכער.
אשה מנוולת — העסלעכע פרוי.
מיתה מנוולת — העסלעכער שיש
(תלמודי). זע אם פנע.

מנוחה — רחוק מנוחה (ישעיה סו א)
— רוזאַרט, מע פאַרפריינגט גע-
מיטלעך אין מנוחהדיק.

ממתקים (נחמיה ח יא) — זיסקיימן.
האָבן די ממתקים (ד. ה. געלט).

I. מן — (שמות טז לא), פּערציק יאָר
האָבן זיי געגעסן מן אין מידבר.

II. מן — פון, מן הבא בירו (בראשית
לב יד) — פון דעם וואָס קומט
אין זיין האַנט. סרו מן הרך (שמות לב ח)
— אָפּגעטרעטן פון וועג. מן הקצה
אל הקצה (שמות כו כח) — פון איין
עק ביז צום אַנדערן, צו בילדן א סו-
פּערלאטיוו: אפילו למהדרין מן המהד-
רין (זע מהדר). מן הדין — לויט
דעם געווען, מן הסתם — פון דעם
אומפאַשימטן, וויזט אויס (זע סתם).
מן הצד — פון דער זייט (זע צד).
מן השמים — פון הימל (זע שמים).
מן התורה — פון דער תורה (זע
תורה). מן המיצר T.

מנאף [מענאָפּ] — וואָס טרייבט זנות,
א רועה זונות. נקיבה: מנאפת (משלי
ל כ). וכן מנאף — אַנאַלטער א
מנאף (תלמודי). זע נואף.

מנבל זיין — שענדן, פן מנבל אב
(איכה ז ו) — דער זון שענדט דעם
פאָטער. כל המנבל פיו מעמיקים לו
גיהנם — ווער עס רעדט נבול פה,
דעם פאַרמיפט מען דעם גיהנם. כל
המנבל עצמו על דברי תורה סופו
להתנשא — ווער עס דערנידריקט
זיך איבער די תורה דער וועט דער-
הויפן ווערן (תלמודי).

מנגן [מענאַנגן] מנגנים — זינגער
(מלכים ב' ג טו). חזן מנגן, דער גרוי-
סער מנגן אונזערער.

מנדב [מענדעוון] זיין — געבן א נדבה.
מנדב געווען היי רובל כסף.

מנדה [מענדע] זיין — אַרײַנגיין אין
חרם. בית דין מנדין — דער בית
דין לייגט אין חרם (תלמודי).

8. דער אָרט וואו מען דאוונט. דער רייסישער זנין. „אין דעם הויז איז געווען אַ יאָר־מנין מיט אַ ספר תורה“ (מנדעלע). 4. צייטרעכענונג. מנין שמרת — די צייטרעכענונג אויף די שצרות (פון 312). במנין שאנו מונין כאן — לויט היגער צייטרעכענונג.

מניעה, מניעות — הינדערניס. י מניעה איז אין אים. אין געלט איז קיין מניעה ניט.

מנלץ [מנלץ] — פון וואנען ווייסן מיר דאָס? (תלמודיש).

מנענע [מענאנאן] זיין — שאַקלען. מנענע זיין דעם לולב. זע נענעוועים.

מנעורי — פון מיין יוגנט. מנעוריער היום הזה (שמאל א' יב ב) — פון מיין יוגנט ביז היינטיגן טאָג. מנעוריו—פון זיין יוגנט (ירמיה מח יא) זע נעורים.

מנצח [מענאצער] זיין — באַזיגן. זע רמנצח.

מנקד [מענאקעד] זיין—פונקטירן. מדקדק זיין.

מנקר [מענאקער] זיין — אויסשמעקן (לויט במדבר יז יד). ארויסשניידן דעם חלב פון פלייש. אַ מנקר — אַ טרייבערער (טרייבטשער), פליישרייז ניקער.

מנשא [מענאשע] — פארהיראטן. מגדל ומנשא זיין—דערציען און אויסגעבן.

מנשק [מענאשעק] זיין — קושן. מחבק ומנשק זיין. מגנף ומנשק זיין — אומארמען זון קושן (תלמודיש).

מנת [מענאס] — חלק (תהלים טו ה) על מנת — מיט דעם תנאי. כדי הלומד על מנת ללמד — וער עס לערנט כדי צו לערנען אנדערע. על מנת לקבל פרס — כדי צו באַקומען געצאלט (תלמודיש).

מנוי [מעניין]. מנויים — געציילט. את השקול ואת המנוי — דאָס גע= וואָגענע און דאָס געציילטע (תלמודיש). מנויה וגמורה — באַשלאָסן לויט אַפּ= שטימונג (סידור) זע נמרו וגמרו.

מנומם — געווישעט. זע נימום.

I. מנוסח — אויספראַפירט. בדוק ומנוסה.

II. מנוסה, מנוסיקע — די קישקעס פון אַ בהמה (א העברייאזם?). שווינקען די מנוסה (פון טרינקען).

מנוקד — מיט נקודות. זע נקודה. **מנורה, מנורות**— לייכטער (שמות כח לא). מנורת המאור (שמות לה יד)

מנחה (מינצע) — 1. אַ געשענק. מנחה שלוחה (לויט בראשית לב יט). 2. אַ קרבן. קרבן מנחה (ויקרא ב א). 3. אַ תפילה. בין מנחה למעריב — צווישן מנחה און מעריב.

מנחם [מענאָמען] זיין — טרייסמן (שמאל ב' י יג). מנחם אבל זיין בין השורות. מנחם N. מנחם אב (זע אב). זע ניהום.

מניה וביה [מעניעבעי] — באַלה. אויף דער שמעל (תלמודיש).

מנייה [מענייע]. מנייות. — חלק. פאי (נחמיה יב טז).

מנין [מעניען] מנינים — 1. צאָל (עזרא ו יז). לא במשקל ולא במנין — ניט לויט געוויכט, ניט לויט צאָל. רוב בנין ורוב מנין — דאָס רוב לויט גרויס און לויט צאָל. דבר שבמנין — דאָס וואָס ווערט געציילט (תלמודיש). 2. צען מענטשן אַלס ציבור. דאוונען מיט אַ מנין. מצרף זיין צו אַ מנין. „אפכאפן אַ דאוונען ווהיקין צום ערשטן מנין“ (מענדעלע). אויף יעדן מנין אידן 20 דיעוה. לערך שמונה מנינים אידן וואָהנען דאָרטן

מסחר (מלכים א' י טו), מסחרים —

האנדל עם העלפט צום מסחר, ער איז פארטאָן אין מסחר. פאַר= מסחרין אַ חפץ.

מסיבה, מסיבות — קרייז, דער איד זוכט אַ מסיבה'לע צום שמוץ עסן.

מסיג גבול, זיין — אָפרוקן דעם גרעניץ (דברים כו יז), פאַרכאַפן פרעמדס (הושע ה י). זע הסגת גבול.

מסית לפי תוכנו — ער דערציילט נאַאיוו, די. ה. ניט אינמערערטם (תלמודיש).

מסית דעת זיין — אַרויסשלאָגן פון קאַפּ, ניט דינקען (מענדעלע).

מסיים [מסאיעס] זיין — פאַרענדיקן, מתהיל בנגות ומסיים בשבח — הייבט אָן מיט טאָדל און ענדיגט מיט לויב (תלמודיש). זע סיים.

מסייע זיין — העלפן. הבא למהר מסייען אותו — ווער עס קומט צו דערקלערן פאַר דין, דעם העלפט מען. מסייע זיין לעוברי עבירה — העלפן אַזעלכע, וואָס מאַכן אַנזע עבירה. זכות אבותם מסייעהם — זכות אבות העלפט זיי. תנא מסייע לך — דער תנא איז פון דין מיי= נונט (תלמודיש).

מסיני — „פון פאַרג סיני“, הלכה למשה מסיני — אַ געזעץ צו משה רבינו פון פאַרג סיני (תלמודיש).

„מאַקסע איז ניט מסיני“ (מענדעלע).

מסירה — 1. דאָס מסרין, שיקן אַ מסירה'לע אין די הויכע פענצמער. „ער רעדט אויף אים המים מסירות“ (שלום עליכם). 2. מסירת מודעה — דערקלערונג. „מסירת מודעה'לעך גייען פאַ מיר נישט אָן“ (מענדעלע).

מס, מסים, (דברים כ יא, שמו א יא) — צינו. מס עצמי — זעלבסטפאַ= שטייערונג.

מסביר [מאַסביר] זיין — דערקלערן. בעל מסביר, זע הסברה, סברא. מכדר [מעסאדער] זיין — אָרדנען. מסדר קידושין (זע), זע סדר.

סוכב — די פּאָלגע פון אַ סיבה. מסובין — אָנגעליינט. פולנו מסובין — מיר זינען אַלע אָנגעליינט (סידור). לחי כל המסובין בכאן — צו גע= זונט פון אַלע וואָס עסן דאָ. מע טרינקט במסובין. זע הסב.

מסוגל — געאייניקט, פאַסיג, ער איז ניט מסוגל צו שרייבן, די צייט איז ניט מסוגל דערצו.

מסוגר — אין סופערלאַטיוו: סגור ומסוגר — פאַרשלאָסן (יהושע ו א).

מסודר — געאָרדנט, זע מסדר. מסובין — געפערלעך, חולה מסוכן, בהמה מסוכנת (תלמודיש). ער איז מסוכן קראַנק, ס'איז מסוכן נפש, אַ מסוכניע ליבע.

מסוכסך — פאַרווירט, פאַרפלאַנטערט, עסק מסוכסך.

מסופק זיין — צווייפלען. מסופקני (= מסופק אני) — איך צווייפל, זע ספק.

מסור [מאַסערן] — אייגנטלעך מוסר: — דאָנאַטציק, דער וואָס מסר'ט, זע מוסר.

מסורה — 1. איבערליפערונג, טראַ= דייע, ס'איז אַ מסורה פון קדמונים.

2. די צאַשרייבונג פון תנ"ך = מעקסט, בעלי המסורה — די מחברים פון דער מסורה. כללי המסורה — די כללים פון דער מסורה. ג' במסורה — דריי מאָל אין תנ"ך-מעקסט.

און באשגונם. געקומען צו דער
מסקנא, א... (תלמודיש).

מסרבין לקוון ואין מסרבין לגדול —
מע לאָמט זיך בעטן פון א קליינעם
מאן, אָבער נים פון א חשובן
(תלמודיש).

מסריח [מאָרייח] זיין — שטינקען.
מסרין [מאָסערן] — איבערגעבן איינעם
(אין פרוּמדע הענט), אָנגעבן א
מסירה. זע: מוסר.

מסרם מעסאַרעס [זיין] קאָסטורין, מסרם
זיין אַנ-אַרזיקל. זע סרים.

מסתמא [מיסאַמע] — „פון דעם אויף“
בערשטן, ד. ה. האָט אַ פנים,
ווייזט אויס, מן הסתם, זע סתם.

מסתפק [מיסאַפעק] במזעט — זיך
פאָנגעגען גוים ווייניק, זע הסתפקות.
מעבד [מעאַבעד] זיין — אויסאַרבעטן
זע מעבוב.

מעביר זיין — איבערפירן (דברים ל יג).

מעביר נחלה זיין — די ערשטאַפט
איבערגען נים דעם ירש, נאָר אַנ-
אַדערן (ליט במדבר כח). מעביר על
מידותיו (היפך: מעמיד על מידותיו)
— נים שטרינג פאָדערן, נאָכגעבן.
כל המעביר על מידותיו מעבירן
לו פשעיו — ווער עס גיט נאָך,
דעם פאָרטיט מען פון זינד
(תלמודיש). מעביר סדרא זיין —

לייענען די סדרא מיטן טראָפּ.
מעבר לים (דברים ל יג) — פון אַנ-
דער זייט ים.

מעבר יבוק (בראשית לב כג) T.
מעברתא [מאַברטאַ] — אין תמלין.
מעגן [מעאַגען] זיין די ווייב — פאָר-
לאָזן די ווייב, מאַכן זי פאָר אַנ-
עגונה (זע).

מעדני מדך (בראשית מט כ) — קעניג
לעכע שפּיזן.

מסירת נפש — ריוקא, גיין אויף
מסירת נפש, זע מוסר II.

מסית [מעיסים], מסיתים — פאָרפירער.
מסית ומדיח — (דברים יג ז-יב).

מסכים [מאַסקים] זיין — איבערזינשטי-
מען, זע הסכם.

מתכתא [מאַכעטאַ], מסכתות—הלמו:
דישער טראַקמאַט.

ממלך [מאַמלעך] זיין — ליקווירין,
סילוקין, „מיט עולם והפא זאָלסטו

ממלך זיין אַנדערע: זאָג זי צו
פלייש און זיין אויף יענער
זועלש“ (מענדעלע). זע סילוק.

מסמך [מאַסמיד] זיין — געבן סמיכות.
דער רבי האָט אים מסמך געווען
אַלס ממלא מקום קדשו.

ממע [מאַמע], מעות [מאַמעס] —

ריוע (במדבר לג א), וילך למסעיו
(בראשית יג) — ער איז געגאַנגען
זיין פריערן וועג, מסעי T.

מספיד [מאַספיד] זיין — מאַכן א
הספּר.

מספיק [מאַספיק] — פאָרדיגענד.

תירוצ מספיק א פאָרדיגענדער
תירוצ, מספיק זיין כל צרכו —
צושמעלן אַלץ וואָס ער פאָדאַרף.
סעודה שאינה מספקת — א נים
געניגנדע סעודה.

I. מספר זע מיספר.

II. מספר [מאַספּער] זיין — דערציילן

(שופטים ז יג). השמים מספרים כבוד אל
(תהלים יט ב) — דער הימל דער-
ציילט גאָט'ס גרויסקייט. אשה
מספרת עם בעלה — א
פרוי שמועסט מיט איר מאן
(תלמודיש, אויך איינעמיסטיש).

מסקנא [מאַסקאַנע] — באַשלוים, החלטה.
בלי נדר ומסקנא — אן א נדר

געבליבן ווייניק פון פיל. כמעט קט
(יחזקאל טז מז) — זייער ווייניק. כמעט
— אונגעפער.

מעיד — זאָגן עדות (מלאכים א' כא י'),
וואָרענען, איך בין מעיד ומתרה.
מעיו פנים זיין — חוצפא'דיק אויפ=
טרעטן (לויט משלי ז יג) אין אדם מעיו
פניו בפני בעל חובו — א מענטש
טרעט נים אויף חוצפא'דיק אָקעגן
זיין קערדיטאָר (תלמודיש).

מעיים [מעאאים] — אינגעווייד. חלי
מעיים (לויט דברי הימים ב' כא טו) —
אינערלעכע קראַנקהייט. פני מעיים
[בענעמאאים] — געדערים (תלמודיש).

I. **מעיון** [מע-איון] זיין — אַרײַנקוקן
מעיון זיין אין א ספר (תלמודיש).

II. **מעיון** (ויקרא יא לו) — קוואל. מעיון
טהור. מעיון המתגבר — א שטאר=
קער קוואל (תלמודיש).

מעילה [מע-אילע] T, א באַטרוג.
מעין [מע-עין] — פון דעם אינ=
האלט. מעין הפרכות, מעין המאורע
זע עין.

מעיקרא — פון אָנהויב. זע עיקר.
מעיר זיין — מאכן א באַמערקונג. זע
הערה.

מעכב [מעאַקעו] זיין — אויפהאַלטן.
מעכב זיין די גאולה. ומי מעכב שאור
שבעוסה מעכב — ווער האלט אויף?
דער יצר הרע (תלמודיש). מעכב הקריאה
זיין — נים לאָזן אַרויסנעמען די ריי=
ניקייט פון היכל.

I. **מעלה** [מאַלע] זיין — אויפהיבן
(תחלים קלה ז). דאָס איז נים מעלה
און נים מוריד. מעלין בקודש ולא
מורידין — הייליגע זאכן הייבט
מען און מען נידערט נים (תלמודיש). זע
מוריד). מעלה גרה —
(ויקרא יג ג). מעלה גרה זיין, מעלה

מעובד — אויסגעאַרבעט.
מעוברת [מעאַובערעס] — אַ שוואַנגערע.
מעוברת ווערן. „א שטאַט מיט
מעוברת'ע וויבער“ (פרץ). א מעוברתע
אדענע (אויף איינעם וואָס אים
איז אלץ שווער).
מעוז צור ישועתי T. מעוזט זע
מיעוט.

מעולה — דאָס בעסטע. שמירה מעולה
(היפך: שמירה פחותה). המעולה
שבשירים — דאָס בעסטע הימן,
דאָס בעסטע ליר (תלמודיש).

מעומד — שטייענדיק, אכל ושתה
מעומד — האָט געגעסן שטייענדיק
(תלמודיש).

מעונן איז יום המעונן — באַוועלקער
טאָג (תלמודיש).

מעוקל איז משפט מעוקל (חבקים א ד)
— פאַרדרייטער אורטייל. זע
עמלקות.

מעור אחד — פון איין פעל. יריעות
מעור אחד.

מעורב עם הבריות — פאַרמישט
מיט מענטשן. געוועלשאַפטלעך
(תלמודיש).

מעורר זיין — וועקן מינטערן, זעצן
אין באַוועגונג רבנים זיינען מעורר
דעם עולם.

מעושה אין גט המעושה — געצוואונ=
גענער גט. זע מיעשה I.

מעות [מאַעס] — קליינגעלט, געלט.
מעוה קנות — געלט קויפט
(תלמודיש). מעות חישין — „געלט
פאַר ווייץ“ (א נדבה). זע קמחא
דפסחא.

מעט [מאַעס] — ווייניק. מקדש
מעט (יחזקאל יא טו) — קליינער בית
המקדש. סינאַגאָגע. נשארו מעט
מהרבה (ירמיה מב ט) — מיר זיינען

מענה [מעאע, מאינע] זיין — מאנס זיין [צפניה כג יט].

מענה [מאינע] — ענטפער. מענה רך ישיב חימה (משלי טו א).

א וויכער ענטפער ווענדט אָפּ דעם צאָרן. אלע מענות ומענות. מענה לשון (משלי טו א). האבן א מענה לשון — א גרויס מויל. זי עפנט איר מענה לשון. „קומט זי צולויפן און ליגט מיר אײַק א מענה לשון. זווי און אײַק“ (שלום עליכם).

מעניני [מעאינינע] דיומא — פון מאַג-כראַיק.

מעניש [מאינעש]. מעניש [מאנעש] זיין — באַטראַפן.

מעס זע מײַ. מעסאמעצד זע כושמת. מעקאָד זע מקח.

מעקה זיין ועשית מעקה לגגך (דברים כג ח) — א גאניק.

מעקם [מאיקם] זיין — קרום מאכן. מעקם זיין דעם וועג.

„מעקן“ קומט פון מקלן, ווי „שעכטן“ פון שחטן (תשבי).

מעקר [מאיקר] זיין — אויסריסן מיטן וואַרצל. מעקרין. מעקרין א פערד (יײַס יהושע יא ט).

I. מערב — ווערט נישעיה מג ה). כרחוק מזרח כומערב (תהלים קג יב) — ווי דער מזרח איז ווייט פון מערב.

מערב-אײראָפּיאישע לענדער. מערבית, דרומית-מערבית.

II. מערב [מאירעו] זיין — פארמישן (דניאל ב מא). אין מערבין שמחה כשמחה — מען מישט ניש צונויף צוויי שמחות (תלמודיש).

III. נזערב: „אשכנזים רופן א גיטן קונד „מערב“, עס איז איינגעלעך מריף, ווי מיר געסײַען ביי די פוסקים: מותר להלות לגוי שהגו מכירו ומעריפּו“, „משום איבוד

גרהין — איבער׳חורין (אויך פון א פרעסער).

II. מעלה, מעלות — שטיגן שמוע מע (שמות ככו). שיר המעלות T.

III. מעלה — אויבן (דברים כח מג). היפך: מטה. בית דין של מעלה.

משכמו ומעלה (שמואל א' ג) — מיט א קאָפּ העכער: מכן עשרים שנה ומעלה (שמות ל י) — פון 20 יאָר אָן. למעלה — העכער (דברי הימים א' כט כה).

מלמעלה — פון אויבן (בראשית ו טז).

IV. מעלה [מאילע]. מעלות [מאילעס] — 1. גומע אייגנשאפט. (היפך: חסרון). מיט אלע מעלות א מעלה יתירה האָט ער. 2. מעלתו — „זיין ווערדע“, ד.ה. איר (רבות אויסד ריק). „מעלתו לעבט אין טעות“ (מענדעלע).

מעליא [מאליע]. מעליחא [מאליעסע] — מעליא נקט — ער געברויכט די בעסמע שפראך (תלמודיש).

מעלים [מאליים] זיין — פארדעקן פארבערגן (איוב מג ג).

מעלין זע מעלה.

מעמד (ישעיה כג יט) — שטאַנד, מצב. א תקיף אין מעמד. איך בין, גאָט צו דאַנקען, א איר אין מעמד. דער מעמד הקהילה. „אונזער רוחניות און פאָדנלאַזיקייט האָבן אויפגעגעסן דעם גאַנצן מעמד אונז זערן — און מיר זיינען געבליבן אָן א מעמד, אָן א פאָרן“ (מענדעלע).

במעמד — אין אָנוועזנהייט.

מעמדות T. „תהילים איז מייער, מעמדות וועלועלער“ (שפריכוואַרט).

מעמיק [מאימיק] זיין — זיך פארטיפן (ישעיה כט טו). ער איז מעמיק אין דער שאלח.

מעמיק [מאימיק] זיין — זיך פארטיפן (ישעיה כט טו). ער איז מעמיק אין דער שאלח.

הריוט, מעשה אומן, מעשה סוחר. שלאגן זיך ארום מעשה חזירים (ד. ה. ווי חזירים), מעשה הענער, כמעשה הרשעים (קהלת ב יד) — ווי רשעים. מעשי ידי אדם (דברים ד כח) — די ארבעט פון מענטשן-הענט. ער גיט אָן, ער אַרבעט מעשים (לויט שמואל א' ה ח: ככל המעשים אשר עש), ער טוט מעשים אשר לא יעשו (בראשית כ ט), מעשים בכל יום — געוויינלעכע מעשים (תלמודיש), מעשים טובים, מעשים תענועים (לויט ירמיה י ט: מעשה תענועים), מעשי ילדות, מעשה נערות, מעשי ניסים. אנשי מעשה—די פרומע (תלמודיש). מעשה אלהים (שמות לב טז) מעשה שמן, מעשה סמאל, מעשה ס"ס. אָפּטאַן אַ מעשה, זיך אָנמאַן אַ מעשה, אַ קשיא אויף אַ מעשה. געכאַפּט אויף דער מעשה (אייסעמיזם). הלכה למעשה — אַ געזעץ צו מאַן. מפסיק זיין ביין ברכה למעשה (תלמודיש). מעשה בראשית, מעשה מרכבה T.

III. מעשה מעשיות — געשעעניס. וואָס איז די מעשה? מעשה שהיה כך היה — די מעשה איז אזוי געווען. קודם המעשה, בשעת מעשה, אחר (לאחר) המעשה. דעם עיקר המעשה ויילט איר וויסן? 2. גע-שיכמע. אַ מעשה-ביכל, אַ מעשה נורא. אַ פּאָבע-מעשה (אַ פּבא-מעשה), אַ מעשה אָן אַנ-עק, אַ שיינע מעשה נאָר אַ קורצע, די מעשה האָט שוין אַ פּאָרד, אַנ-אמתיע מעשה שהיה. הערט אַ מעשה! ווי די מעשה איז, איז ער פּאַרט... שוין אַ מעשה פון יאָרן. ווי... קיין מעשה נישט פון אַ מכה, זע ניש-קשה.

מעריפיע [מאַריפיע] תשבי. (מעריף, מערופיע איז אַראָבי.)

מערבב. [מעאַרבעוו] זיין — פאַרמישן. פאַרמומלען. מערבב זיין דעם שמן — דורך תקיעות, נעניעים א. א. ווי. (תלמודיש).

מערר [מאַירע] מערות [מאַירעס] — הייל (בראשית יט ל). מערת המכפלה T. (בראשית כג ט). גילגול מערות זע גילגול.

מעריר [מאַירעוו] T. [פון, המעריר ערבים]. מעריב-צייט. פון מנחה למעריר. מעריבדיקע שמינה עשרה. מערים [מאַירעס] זיין — זיך געבן אַ עצה. כיצד מערימים — ווי גיט מען זיך אַנ-עצה? (תלמודיש).

מערירף זע מערב. מערבה [מאַראַכע] — קאָנסמעלאַציע. מול. אַ גומע, אַ גאָלדענע מערבה. ער קען דערמיט פאַרבעסערן זיין פּי-טערע מערבה. נאָך אַ מערבה (אַ גליק). וואָס מער איז ניטאָ. טאַפּן קאַליע מאַכן די מערבה.

מערעק זע מרחק. מערער [מאַרער] זיין — פּראָטעסטירן. מערער זיין קעגן דעם גט (תלמודיש). די מערערים פון רבין. זע עירעור. מערקען זע מרכוז.

I. מעשה [מאַסע] זיין — צווינגען יענעם צו טאָן. גדול המעשה יוהר מן העושה — גרעסער איז דער, ווער עס צווינגט דעם אַנדערן צו צדקה, איידער ווער עס גיט אַליין (תלמודיש).

II. מעשה [מאַיסע] מעשים — די טאַט דאָס טאָן, ששת ימי המעשה (יחזקאל מו א) — די זעקס אַרבעטס-טעג. מעשה אופה (בראשית מ יז) — די אַרבעט פון אַ בעקער, מעשה

מפטיר [מאַזטיר], מעשרות בנביא — אַנעלייה (בני קריאת התורה). חתן מפטיר. דאָבן מפטיר. דערמיט האָט ער זיך געקויפט מפטיר בני די גוים. זע הפטרה.

מפּטפּט [מפּאַסטעט] זיין — פלאַפלען (תלמודיש).

מפיים [מעפאָס] זיין — איבערבעטן. מפיים בדרים (תלמודיש).

מפיל [מאַפיל] זיין — געוואונען אַ קינד פאר דער צייט. אבאָרטירן. זי וועט חלילה ניוט מפיל זיין (ד. ה. סיועט איר גאָרניט שאַטן). אַ מפיל-קינד — אַ נפל (פאַרזיידט: אַ מלאפּום-קינד). גרויס וווּ אַ מפיל. זע נפל.

מפילה זע אַפּוּלע.

מפיצי השכלה T.

מפיק [מאַפיק] — 1. פּין די נקודות 2. זע פּה.

מפּלגה, **מפּלגות** (זכרי הימים ב' לה יב) — אַפּמילונג, פאַרטיי.

1. **מפּלה** [מאַפּעלע], **מפּלות** — אומ-גליק, ניווערלאַגע (היפּך: נצחון). מפּלת הַמֶּן — הַמּוֹסֵם מַפּלָה. אַ גי-כע מפּלה, מע טאָר אויף אים קיין מפּלה ניט בעטן.

מפּלה [מאַפּעלע] זע **מפּוּלע**.

מפּליא לעעות — (די לעצטע ווערטער פּוין «אשרי יצא»: רופא כל בשר ומפליא לעשות) אין רעדנאָרט: מפּליא לעשות סוּר-בוּר אָדער: סוּר-בוּר וּמפּליא לעשות. «דאָרט (אין דארף) — פּראַסמ, נאָ-טירלעך, זיא (אין שטאָט) — גע-מלאכה מ, דאָרט נעמט דער מענטש צום לעבן אַלץ פּוין דער נאַטור, דאָ אַלץ מַפּליא לעשות סוּר-בוּר» (מענדעלע).

מפּליג [מאַפּליג] זיין — הויך-שעצן, איבערשרייבן. «בכדי מפּליג צו זיין

מעשר [מאַיסער], מעשרות — אַ

צענט-חלק (בראשית יד כו). מעשר מן המעשר (במדבר יח כו) — הונדערט-חלק. מעשר ראשון, מעשר שני, מעשר עני (תלמודיש). עשו ניט מעשר פּוין שטרוי. ס'איז אפילו ניט

קיין מעשר מן המעשר (1 פּראָצ).

מעַת-לעַת [מעסלעס] — אַ טאָג מיט אַ נאַכט, 24 שטונדן (תלמודיש).

דריי מעַת-לעַת, וויפּיל מעַת-לעַת'ן מעַת'יק [מאַסעק] זיין — איבערשרייבן איבערזעצן, זע העתקה.

מפה [מאַפּע] — 1. מיטשוד. 2.

וויקלנאָנד (אייד: מאַנטל) פּוין אַ ספר-תורה.

מפה אל פּה זע פּה.

מפואר — שיין.

מפוזר וּמפּוּרד (אסתר ג ח) — צע-זיט און צעטיילט. אידן זיינען מפוזר אין דער וועלט און ספורד צווישן זיך.

מפולת (מפּוּלע) [מאַפּעלע], **מפּלת** [מאַפּעלעס] — חורבא, «פּוין אַ צווייט הויז, כמעט אַ מפּולת, קומט אויך אַרויס אַזא אינגל» (פרץ).

מפונק [מעפּונקען], **מפּונקים** [מעפּונקען] — פאַרצויגן (פּוין מפּנק, משלי כט כא).

אַ בעל מפּונק.

מפורסם — באַרימט, לירידי המפורסם (אין ברייו). זע פּירסום.

מפורש (נחמיה ה ח) — דערקלערט. שם המפורש — דער שם הויה. מפורש זיין — ספרש זיין. «איד וועל דיר מפורש זיין דעם מעם דער-פּוין» (מענדעלע).

מפּוּתה — אַ פאַרפּורטע (לויט שמוח כב טו).

מפוזר (משלי יא כד) — צעשטרייער. מפוזר זיין, זע מפּוּזר.

מפרנס (סידור). ער איז דער מפרנס.
זע פרנסה.

מפרש [מעפארעש], מפרשים [מעפאר-
שים] - דערקלערער. א חומש מיט
אלע מפרשים (ד. ה. מיט אלע
פירושים). א דושענמעלמען מיט אלע
מפרשים. מפרש זיין — דערקלערן.
זע מפרש.

מפשר [מעפאשער] זיין — מאכן א
פשרה.

מפתח [מאפטעאך], מפתחות —
שליסל, אינהאלט — פארצייכנים.
לוח המפתחות.

מ"ץ = מורה צדק.

מצא אדער מוצא — גוט אָדער
שלעכט געמראָפֿן מיטן שידוך?
(„מצא“ איז משלי יח כב: מצא אשה מצא טוב,
„מוצא“ איז קוהלת ז כו: ומוצא אני מר. ממות
את האשה). (תלמודיש).

מצב (ישעה כב יט) — לאַגע, שטאַנד.
דער מצב פון די מענטשים.

מצבה זע מצויבה. מצד זע צד.

מצדד [מעצאדעד] זיין — אויפטרעטן
פאר עגיגן, פאר זיין צד.

מצדיק [מצדיק] דין זיין — דערקלערן
דעם דין פאר גערעכט. זע צידוק הדין.
מצה [מאצע], מצות — (שמות יב ח).

חג רמזות (שמות כג טו). מצה=וואַסער,
מצה=רעדל, מצה=שמורה. א מצה=
שמורה ניק.

I. מצווה זע מיצווה.

II. מצווה [מעצאווע] זיין — באַפעלן
(דברים טו טו), שרייבן א צוואה.

III. מצווה — דער וואָס האָט פאַ-
קומען א באַפעל. גדול המצווה ועושה
ממי שאינו מצווה ועושה — גרעסער
איז דער וואָס מאַכט לויט באַפעל,
אידער דער וואָס מאַכט אָן א באַפעל
(תלמודיש).

די נסיעה פון אונזער איצטיקן
בנימין האָבן זיי... פון יענע בלאָטע
געמאַכט" (מענדעלע).

מפלפל [מעפאלפעל] זיין זיך — דיספּו-
טירן, פילפלען זיך. מען איז זיך
מפלפל איבער א רמב"ם. זע
פילפול.

מפני [מיפנעי] — פאַר, וועגן.
מפני שיבה תקום (ויקרא יט לב) —
פאַר אַנ-אַלטן זאָלסטו אויפשטיין.
מפני הרעב (בראשית מא לא) — פון
וועגן דעם הונגער. מפני מה —
פאַרוואָס? מפני דרכי שלום, מפני
השלום — פון וועגן דעם שלום
(תלמודיש).

מפנים זע פנים.

מפסיד [מאפסיד] זיין — האָבן א שאָדן
(„בשביל שאני זכר הפסדתי“ — ווייל איך
בין א זכר מוז איך מפסיד זיין? (תלמודיש).

מפסיק [מאפסיק] זיין — אויפהערן.
אונטערברעכן. מען טאָר ניט מפסיק
זיין בין ברכה למעשה (למשל,
צווישן ברכה און טרינקען). סעודה
המפסקת — די סעודה פאר א
תענית. זע הפסקה.

מפצה [מעפאצע] זיין — באַפרידיגן,
זע פיצוי.

מפציר [מאפציר] זיין — שטאַרק בעטן.
מפקיד [מאפקיד] זיין — אָפלייגן א
פיקדון.

מפקיר [מאפקיר] זיין — דערקלערן
פאר הפקר. מפקיר זיין זיך פאר...
— זיך מקריב זיין. זע הפקר.

מפקפק [מעפאקפעק] זיין — וואַנקן,
צווייפלען, זע פיקפוק.

מפריז [מאפריז] על המידה זיין —
איבערטריבן. („ולא כדברי הילל שהפריז
על מידותיו“, תלמודיש).

מפרנס [מעפארנעס] זיין דערנערן. זן

מצוי [מאצוי], מצויים [מצואים], נקיבה: מצויה — עקוסמירנד, געווינלעך. נבואה מצויה באומות העולם — ביי גוים טעפע זיך נביאות. פרושה מצויה (תלמודיש).

מצוייר [מצויער], מצויירים [מצויארים], נקיבה: מצויירט [מצויערעס] — גע= מאלט (אין פארשמעלונג).

מצויין [מצויענעס], נקיבה: מצויינט [מצויענעס] — פאצייכנט. אבן מצוינת — א פאצייכנטער שטיין (תלמודיש). מלמד שהיו מצויינים שם — עם וויזט, אז אידן זיינען דארט געווען אויסגעצייכנט (סידור).

מצומצם — פארשענקט, גענוי. גי על גי מצומצות — 3×3 גענוי, אם רואה אדם שמונותיו מצומצמים יעשה מהן צדקה — ווען איינער זעט, אז זיין פרנסה איז פארשענקט, זאל ער געבן צדקה (תלמודיש). זע בצימצום. מצורע (ויקרא יד ב), מצורעים — א קרעציגער. T.

מצח [מעצח] — שמערן (פון פנים), חוצפא, מצח אשה זונה (ירמיה ג א) — שמערן פון א זונה (חוצפא'דיק), עזות מצח (סידור) — חוצפא, מצח נחושה ישעיה מח ד) — מעשענער שמערן.

מצטיין [מייצטייען] זיין זיך — זיך אויסצייכנען, זע מצוין.

מצטמצם [מייצטאמצעס] זיין זיך — זיך פארשענקען, זע בצימצום.

מצטער [מיצטאער] זיין זיך — האָבן צער, לידן, פל ימי הייתי מצטער — דעם גאנצן לעבן האָב איך געהאט צער. על הראשונים אנו מצטערים — מיר האָבן צער פון די פריערע מעשים (תלמודיש).

מצטרף [מיצטארעף] זיין זיך — צונויפ= קלייבן זיך. פרושות קטנות מצטרפות לחשבון גדול — קליינע משפעות מאכן אויס א גרויסן חשבון (תלמודיש). מציאאה, מציואות — א געפונענע זאך, א וואָלועלג זאך, א כשרע, טייערע ווילדע מציאאה (פאראדירט: א טייערע מעצאָע). א מציאאה פון א גנב, ביי די גוים איז שעקספיר א גאנצע מציאאה.

מציאאת — אָס געפינען זיך. מציאאת הבורא — גאָטס עקוויסמעניץ, יקר המציאות — זעלמנהייט. עם איז במציאות.

מציבה, מציבורה — (בראשית כח יח) — דענקשטיין אויף א קבר (שמואל ב, יח יח). מעגסט שוין נאָך דעם שמעלן א מציבה (ד. ה. ס'איו פארפאלן). מציייר [מעצאיער] זיין — אויסמאלן, זיך פארשנוועלן.

מציל [מצאיל] זיין — ראטעווען, ואין מציל (ישעיה ה כט) — און קיינער ראטעוועט. פודה ומציל.

מציעה [מאצאיה] זיין — מאכן א פאָר= שלאָג.

מציצה — דאָס אויסזייגן, פריעה= מציצה.

מצליח [מאצל אַך] זיין — האָבן גליק (בראשית לט ג). רשעים מצליחים וצדיקים יורדים — רשעים האָבן גליק און צדיקים פּוּלן אַראָפּ, (תלמודיש).

מצמצם [מעצאמצעס] זיין זיך — זיך איינשרענקען.

מצנפת (שמו: כח ד) — הימל.

מצער [מעצאער] זיין — אריינברענגען אין צער, זע מצטער.

מצשיק — מוצאי שבת קודש.

מצר [מעצער], מצרא [מעצערע] — גרע= נעץ, ברב צרא [פאל-מעצערע] — נאָכ=

(יחזקאל לו כח). מקדש זיין א ווייב.
 מקדש החודש זיין. מקדש השם זיין.
 II. מקדש [מקדעש] — הייליקער אָרט.
 (שמות טו יז). מקדש מעט (יחזקאל יא טו)
 — קליין הייליגטום, סינאגאגע. בית
 המקדש (זע).

מקובל 1. — אָנגענומען, אָנגענעם.
 מקובל על הבריות (תלמודיש), מקובל
 באומה. 2. מקובל, מקובלים [מקובאליים]
 — בעל קבלה, קאבאליסט.

מקובר — פאגראָפּן.
 מקודש נקיבה: מקודשת [מקודעשעס] אין
 הרי את מקודשת לי — דו ביזט
 מיר א ווייב, און אין אינה [מקודשת
 — איז זי ניט א ווייב (תלמודיש), זע
 אין].

I. מקווה (ויקרא יא לו), מקווה, מקוואות,
 [מיקוואַעס] — טויכבאָד. מקווה שישבו
 ארבעים סאה — א מקווה וואָס
 אנטהאלט 40 סרה (וולמודיש) מקווה
 וואסער. ס'איז אויך דאָ א מקווה
 כשרה צו גיין אין וואסער אריין
 פארן דאוונען.

II. מקווה [מקווע] זיין - - האָפּן.
 III. מקווה — דאָס געהאָפּמע.
 מקיים ווערן — ווערן פארוורקלעכט.
 זע מקיים.

מקולל — פארשאַלטן (תהלים לו כב).
 מקולקל — פארדאָרבן (היפך: מתוקן).
 כמקולקלון שבהן עשיתן — איר
 האָט געמאַכט ווי די שלעכטסטע פון
 זיי תלמודיש).

מקום [מאָקעס], מקומות — 1. אָרט.
 אנשי המקום (בראשית כז ז) — די
 איינוואָהנער פון דעם אָרט. מקום
 זהור (ויקרא ד יב), מקום טמא
 (ויקרא יד מ), מקום קדוש (שמות כט לא),
 מקום מנוחה (ישעיה סא א). אַריינגיין
 אין א איריש מקום קדוש, ובמקום

באר. קריגן זיך פאר בר-מצרא.
 I. מצרים N.

II. מצרים [מצאָרים] — ענגע ערטער
 אָדער גרעניצן. בין המצרים
 (מיכה א ג) — צווישן שבעה עשר
 בתמוז און תשעה באב.

מצרף [מעצארעף] זיין — צוציילן, מצרף
 זיין עמיצן צו א מנין, צו א מוזמן.
 מצרף זיין מחשבה למעשה (תלמודיש):
 מחשבה טובה המקום מצרפה למעשה
 — א גוטן געדאנק ציילט גאָט צו
 צו דער מעשה).

מקבל [מעקאַבל] זיין — נעמען, דער=
 האַלטן (עזרא ח'ל). איך האָב דיין בריוו
 מקבל געווען (פאָלומשעט), מקבל
 באהבה, מקבל נויפה, מקבל פנים,
 מקבל קנין, מקבל שבת, מקבל שכר
 זיין, מקבל, מקבלים — דער וואָס
 נעמט (היפך: נוהן), ער איז פון די
 מקבלים, ״ווי מקבלים=קבצנים ויצן און
 ווארמן... אף דער חופה=וועטשערע״.
 ״מקבלים... זיינען עפעס גאָר אַנדערע
 מיני קבצנים, נגידישע״. ״מקבלים,
 פוילע מיוחסים, פארשמאָלצעוועטע
 שיינע אידן״ (מענדעלע).

מקבץ [מעקאַבעץ] זיין - - צוגנויפואַמלען.
 מקבר [מעקאַבער] זיין — באערדיגן
 (ירמיה יד טו).

מקדיה [מאקאדייאַן] תבשילו ברכים —
 ״דער וואָס ברענמאָן זיין געקעכץ
 עפנטלעך״ ד. ה. פארדאָרבט אים.
 מקדים [מאקדיס] זיין — מאַכן פריער.
 הקב"ה איז מקדים בשלום כל אדם — גיב
 אָפּ שלום דער ערשמער (תלמודיש).
 מקדיש [מאקדיש] זיין — באַשטימען,
 ווידמען (ויקרא כב ג).

מקדמת דנה (עזרא ה יא) — פון פריער.
 I. מקדש [מעקאדעש] זיין — הייליקן

מייער? — א דרייער, ווי מקח? — א שטיק לעקאך" (שפיל). די מקחים זיינען ניט צו פארזינדיגן (ד. ה. ניט קליין).

מקטון ועד גדול (בראשית יט יא) — פון קליין ביז גרויס.

מקטין [מאקטי] זיין — פארקלענערן (לויט עמוס ח ה). מקטין את עסקיו —

פארקלענערט זיינע געשעפטן (תלמודיש).

מקטיר זיין קטורת — (ירמיה מה לה).

מקטני אמונה (אָדער אמנה) — פון די

קליינגלויביגע (תלמודיש). מקטני חסידים

— פון די קליינע חסידים (תלמודיש).

מקטני שבמי ישראל (שמואל א' ט כא)

— פון די קליינע שבמים.

מקטרג [מעקטורעג] זיין — באשולדיגן

(פון „קטיגור“). דער שטן איז אַ מקטרג.

השטן מקטרג בשעת הסכנה — דער

שטן באשאַלדיגט בשעת אַ סכנה

(תלמודיש).

מקיאנען [מקיאנען, מעיקערן] — אויס=

ברעכען (פון „הקיא“ משלי כג ח). זי האָט

אויסגעמיקערט (פון אַ גויע אָדער אַ בהמה).

מקיים [מעקאָיס] זיין — דערפילן

(יחזקאל יג ג). מקיים זיין אַ צוואַג. אַ

מיצווה. מן וועט אים מקיים פסק זיין.

„איז מקיים אכילת קעסט“ (מענדעלע).

גאָט איז גוזר ומקיים (סידור). מיצווה

לקיים דברי המת — ס'איז אַ מיצווה

מקיים צו ווין דעם ווילן פון אַ מת

(תלמודיש).

מקיל [מעקיל] זיין — פארליכטערן

(היפך: מרמיר).

מקים זיין (יומיה נ לב) — אויפשטעלן.

מקימי מעזר דל (תחלים קיג ז) —

ער שמעלט אויף פון שטויב דעם

אַרעמאן.

מקל (מאקל) — שמעקן, במקלי עברתי

(בראשית לב י) — מיט מיין שמעקן

גדולים אל תעמוד (משלי כה ו)

אויף אַנ=אַרט פון גרויסע זאָלסטו ניט

שטיין. אַ לייטישער מקום געוואָרן.

פון אַ מקום לויפט מען ניט. אַ מקום

מקלט (קינסטלעכער אויסדרוק אַנ=

שטאַט; אַנ=ערי מקלט). מקום הניחו

לי להתגדר בו — זיי האָבן מיר

געלאָזט אַנ=אַרט (אַ מעגלעכקייט) זיך

אויסצוצייכענען (תלמודיש). ממלא מקום

זיין. אין פילע מקומות, די הויכע

מקומות. מראה מקומות — דער ווי=

זער פון די מקורים (אין אַ בוך). 2.

המקום — גאָט. ברוך המקום (סידור).

המקום ימלא חסרונך — גאָט זאָל

ממלא זיין דיין חסרון (תלמודיש).

המקום ינחם אתכם — גאָט זאָל

איך טרייסטן, הרבה שלוחים למקום

— גאָט האָט אַ סך שלוחים. בין

אדם למקום — צווישן מענש און

גאָט. 3. דער מקום — אייפעמזום

פאר בית הכסא. 4. מכל מקום —

יעדנפאלס.

מקונן — אַ קלאַגער (ירמיה ט טז).

מקור [מאָקור], מקורים, מקורות —

קוואַל (ירמיה ב יג). דער מקור און

שורש פון דער פיינדשאַפט.

מקורב, מקורבים [מקוראָוים] — נאָ=

ענטפער (תלמודיש). די מקורבים פון

רבי'ן.

מקח [מעקאך] — 1. קויף, מקח טעות.

מקח וממכר (תלמודיש). „ער האָט זיך

אַפגענאַרט און וויל איצט טענה'ן אַ

מקח טעות“ (מענדעלע). מקח בלייבט

מקח און נאָר בלייבט נאָר. 2. מקח.

מקחים [מעקאָחים] — פרייז, אַ גע=

שוואַלענער מקח. אַזאַ מקח וועל איך

אויסוויינען אַפן בית עולם —

(אַז מע באַט אַ צו קליינעם מקח). במקח

השווה — פאר אַ גלויבן פרייז. „ווי

מהן — דו האסמ ניש קיין גרע=
סערע בראנזשע אין דער תורה
(תלמודיש).

מקצר (מעקאצער) זיין — קירצן. היה
מקצר יותר מדאי — ער האָט צו=
פיל געקירצט (תלמודיש). מקצר ימים
זיין, הגדולה מקצרת ימים — כבוד
פארקירצט די טעג (תלמודיש).

מקצת (דניאל א ב) — א טייל, מקצת
שבחו — א טייל פון זיין לויב.
מקצת היום ככולו — א טייל פון
מאָג ווערט גערעכנט ווי א גאנצער
מאָג. לא בינה ולא מקצתה — ניש
איר און ניש קיין טייל פון איר. מקצת מן
המקצת, א מודה במקצת (תלמודיש).
איך וועל איך דאָ איבערגעבן אַ
מקצת פון איסרים שמועסן (מענדעלע).

מקרא [מיקרע] — תורה, תנ"ך. אין
המקרא יוצא מידי פשוטו — דער
פסוק גייט ניש ארויס פון פראָססן
פשט (תלמודיש). מקראות גדולות —
חובש מיט א סך פירושים, בעלי
מקרא, בני מקרא — קאראאימען,
קראים.

מקרב [מעקארעוין] זיין — רערנעמערן.
היפך: מרחק זיין, זע **מקירב**.
מקרה (שמואל א' ו ט) — צופאל, מקרה
לילה (דברים כג יא). על פי מקרה.
מקריב [מאקריוין] זיין — בריינגען אַ
קרבן (ויקרא כא ח) ער איז זיך מקריב
פאר עפעס.

מקשה [מאקשע] זיין — 1. פרעגן אַ
קשיא. מקשים העולם — די וועלט
פרעגט אַ קשיא. 2. זי איז אַ מקשה
לילך — זי גייט שווער צו קינד.
(לויט בראשית לה טז).

מקשן [מאקשן] — דער וואָס פרעגט
קשיות. סתם מקשן עם הארץ —
געוויינלעך איז אַ מקשן אנ = עם

בין איך אריבער, במקלו ותרמילו —
מיטן שמעקן און מאַרבע. געוועלטיקן
במקל ורצועה — מיט שמעקן און
און רימען (תלמודיש). אַנ'מקל'ען די
ביינער.

מקלט (מיקלעט) — אויל, ערי מקלט
(במדבר לה יא), ס'איז אַנ'ערי מקלט
(יהושע כא יג), א מקום מקלט.

מקלל — דער וואָס שילט (בראשית יב ג).
דער מקלל (ויקרא כד יד).

מקלקל [מעקאלקעל] זיין — קאליע מאַכן.
המקלקל על מנת לתקן — ווער עם
מאכט קאליע כרי צו פאריכטן
(תלמודיש). אהבה (השנאה) מקלקלת
את השורה — ליבע (שנאה) מאכט
אומגערעכט (תלמודיש).

מקמץ [מעקאמעץ] זיין — שפאָרן קארנן.
עשירים מקמצין (תלמודיש) זע **קמצן**.
מקנה [מאקנע] — חיפך פון „קונה“ — דער
וואָס בריינגט צום קויף (תלמודיש).

מקנה [מעקאנעאדן] זיין — אַפּווישן, מקנה
ידיו במפה — ווישט אָפּ זיינע
הענט מיט דעם האַנטוך (תלמודיש).
מקף [מאקעף] — פון די נקודות.

מקפח [מעקאפעאדן] זיין — אָפּנעמען,
פארקלענערן. מקפח פרנסה זיין, מקפח
פרנסה זיין, מקפח שכר זיין, אין
הקב"ה מקפח שכר כל בריה אפילו
שכר שיהיה נאה — גאָט פארבאָ=
האלט ניש קיינעם'ס שכר, אפילו
פאר אַ שייך וואָרט (תלמודיש).

מקפיד [מאקפידן] זיין — שמריינג אַכטן
(תלמודיש). מקפיד זיין אויף כשרות,
אויף קידוש, אויף פיש, ער האָט כל
ימיו מקפיד געווען מע זאָל אים ניש
רופן חון, זע **קפדן**.

מקץ T.
מקצוע, **מקצועות** (שמות כי כד) —
בראנזשע. אין לך מקצוע בתורה גדול

חדרים אכור — אלץ וואָס אין פאַרבאַטן זוליב אויסזען, אין פאַר- באַטן אויך ווען קיינער זעט ניט (תלמודיש). ל'מראית עין — לפנים.

מַרְכָּבָה [מאַרבע] — דער וואָס פאַר- מערט, הנזרבה והממעיש (שמות טז יז). אחד המרנה ואחד הממעיש וכל בר שיכוין לבו לשמים — ווער מער, ווער ווייניגער, נאָר מע זאָל טאָן לשם שמים (תלמודיש). כל המרכבה לספר — זעט עס דערציילט מער (סידור). מיכה נכסים מרבה דאגה — מער פאַרמעגן — מער זאָרג (תלמודיש). מרבה דברים מרבה שמות — מער רייד — מער נאָ- רישקייטן. משנכנס אדר מרכין בשמחה זין אדר.

מַרְבִּיץ [מאַרביץ] תורה זיין — פאַרברייטן תורה (תלמודיש). מרביצי תורה בישראל.

מַרְגִּיל (מאַרגיל) זיין — געוויינען; המרגילים את ישראל לדבר עבירה — די וואָס פאַרפירן אידן צו אנגעבירה (תלמודיש).

מַרְגִּישׁ [מאַרויש] זיין — פילן. אין שוטה מרגיש — א נאָר האָט ניט קיין געפוי (תלמודיש).

מַרְגִּלִּים — אויסקוקער (בראשית מב ט). די מרגלים (זע במדבר יג). מרגלית [מאַרגליס], מרגליות — פערל (תלמודיש פין גריכיש).

מַרְד (יהושע כב כב) — אופשטאַנד. מרידה, עימד במרדו — ער בלייבט אין זיין מרידה (תלמודיש).

מַרְדוּת [מאַרדעס] אין מכת מרדות — קלעפ פאַר אונגעהאַרכזאַם (תלמודיש). מרדכי [מאַרדכע] N. ברוך מרדכי — געבענטשט אין מרדכי (סידור). ניט מאהבת מורדכי, נאָר משנאת המן —

הארץ. פרעגט דער מקשן: במאי קא מיפלגי (תלמודיש).

I מַר [מאַר] — ביטער. שמים מר למתוק (ישעיה ח ב) — זיי האַלטן ביי מערס פאַר זיס, אשיהה במר נפשי (איוב ז יא) — איך וועל אויסריידן מיין ביטער האַרץ. מספר מר (יחזקאל כז לא) — אַ ביטערער גע- וויין, מר ממות (קהלת ז כו) — ביי טערער פון טויט.

II מַר (מאַר) — 1. האר, העפלעכ- קייטס-טיטל. מר אברהם, נקיבה: מרת [מאַרעס]. זע כחז, מרא. 2. אטימל אין תלמוד, כל רב וזמר מבבל וכל רבי מארץ ישראל — „רב“ און „רבי“ זיינען טימל אין בבלי „רבי“ — אין פאַלעסטינע (תלמודיש). מר זומרא, מר בר רב אשי — א יחסן, עס מעג זיין מר בר רב אשי אליין, מר בר רב אשים אייניקל.

מַרְא [מאַרע] — דער האר (דניאל ד טז). מריה דאברהם, מריה דאתרא, מריה דעלמא — דער האַר פון אברהם אבינו (ד. ה. גאַט). פון דעם אָרט (ד. ה. דער רב), פון דער וועלט (ד. ה. גאַט).

מַרְאָה [מאַרע] — אויסזען, יפה מראה (בראשית לט ו), יפת מראה (בראשית יב יא) — שיין פון אויסזען. מראה כוהן — „דאָס אויסזען פון א כוהן“, שיין, „דאָס פנים שיינט מראה כוהן“ (מענדעלע). אויך מראה כוהן — אייפעמיוס פאַר שיכור, 2. מראה מקומות — דער וויינער פון די מקורים (אין אַ בוך).

מַרְאִית [מאַריס] עין — דאָס אויסזען, משום (מפני) מראית עין — ווייל עס זעט אויס אזוי, כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין בחדרי

עם דערפארעמט זיך איבער אנדערע, דערפארעמט מען זיך איבער אים, אין מרחמים בדין — אין משפט איז ניטאָ קיין רחמנות (תלמודיש). גאָט זאָל זיך מרחם זיין.

מַרְחֵף [מערצכעף] — שוועבט (בראשית א' 3). מרחף באוויר — שוועבט אין אין דער לופטן. זע **אוויר**.

מַרְחֵץ [מערצעץ] — באָד. גיין אין מרחץ. „דאָס מרחץ מיט דער מקוה זיינען בשותפות פאר אלע“ (פרץ)

I. **מַרְחֵק** [מערצקעק] זיין — דערווייט מערן, הויפן; מקרב.

II. **מַרְחֵק** [מערצקעק] — 1. ווייטקייט. א ווייטער מרחק. אויף א מרחק פון צען מילן פון שטאָט. 3. א ווייטע לאנד (משלי כח כה). זיך לאָזן אין א ווייטן מרחק. אין די מרחקים (זכריה י ט).

מַרְחֵשוּן [מארצעשווען] — דער צווייטער חודש אין יאָר (פון באבילאנישן; „דער אַכטער מאָנאַט“, אין דעברייאיש פאַרקירצט: חשוון).

מַרְיָדָה, **מַרְיָדוֹת** — אויפשטאַנד. פונגט. **מרים** N.

מַרְיָדוֹת — ביטערקייט (יחזקאל כא יא). **מַרְכָּא**, **מַרְכָּא** כפולה — (פון די טראַפ־צייכנס). מרכא כפולה — גענע זעפילעך (א' י').

מַרְכָּבָה — רייטוואָגן (שמואל ב' נז א). מעשה מרכבה T.

מַרְכָּז [מערקעזן] — צענטער (פון אראביש) „מרכז רוחני“ — גייסטיקער צענטער (אחד העם).

מַרְכִּיב [מארקיבן] זיין — צוזאַמענפאַרן צוויי מינים.

מַרְמֵז [מערצמעזן] זיין — געפן א וואונק, א רמז, ער איז דערמיט שאַרף מרמז אויף...

ניט פון ליבשאפט צו מרכיב, נאָר פון שנאה צו המן.

מַרְה [מארען] — גאל (תלמודיש). מרה שחורה — „די שוואַרצע גאל“, מעלאַנכאָליע (זע „מזג“). ער ציט אויף זיך אָן די מרה שחורה. מרה שחורה, דיק, פאַרמרה-שחורה'ס.

מַרְוֵבָה — פיל, מער. תפסת מרובה לא תפסת — האָסט אָנגעפאַסט פיל — האָסטו גאָר ניט אָנגעפאַסט. הפרוץ מרובה על העומד — דאָס צעבראַכענע איז מער פון שטייענדעם (תלמודיש). מרובים צרכי עמך — פיל זיינען די באַדערפֿע-ניסן פון דיין פּאָלק (סידור).

מַרְוֵבַע, **מַרְוֵבַעִים** (יחזקאל מח ד) — פירקאַנטיק. מרובע יתר על העיגול רביע — א פירעק איז גרעסער פון דעם איינגעשריבענעם קרייז מיט א פירטל (תלמודיש).

מַרְוִיחַ [מארױיח] זיין — פאַרדינען, האָבן ריווח.

מַרְוִיחַ — געױניקט, אָנגעדױט. **מַרְוִיחַ** זיין — געױנאַלט. מרובה לעם — אָנגענעם דעם פּאָלק (תלמודיש). ער איז ניט מרובה לקהל — קהל וויל אים ניט. איך בין מרובה אָנצוגעמען די ישמעל.

מַרְוִר [מאַרען] — ביטערס (שמות יב ח: מרוינס). על אכילת מרור T.

מַרְחִיב [מאַרכיבן] זיין — פרויט מאַכן (דברים לג ד). זע **ירחיב**.

מַרְחִיק [מאַרכיקן] זיין — דערווייטערן (הויפן מקרב זיין).

I. **מַרְחֵם** [מערצכעם] אמו (אַדערי: אמו) — פון געבורט אָן. זע **מבטן**.

II. **מַרְחֵם** [מערצכעם] זיין זיך — זיך דערפארעמען, כל המרחם על על הבריות מרחמין עליו — ווער

משאיל [מאשיל] זיין — לייען עמיצן (שמות יב לו). עושה צדקה בכל עת זה המשאיל ספרים — דער פסוק עושה צדקה בכל עת (תהילים קו ג) מיניט דעם וואָס לייעט ספרים (תלמודיש).

משגיח [מאשגיח] זיין — אויפזען (שיר השירים ב ט). אין משגיחין פכת קול — מע באַכט ניט אַ בת קול (תלמודיש). משגיח, משגיחים — אויפזעער, בעל משגיח.

משדך [מעשאדעך] זיין זיך — מאַכן אַ שידוך (תלמודיש).

משה [מאָישע] N, משה רבינו, משה בן עמרם. אַלס אַנעקדאָט־העלד: משה גולם, משה גרויס. משה מחויב, משה פאַרד, משה קאפויר, משה תקיף, הערסמו, משה. ווי די גויע כראָפּעט? משה מעג, משה'קע [מאָשע] מאָר ניט, האָט אַ פנים ווי משה גרוניס, האָט זיך באַהאַלמן — און משה זיך מיך. געקומען אַף אַ פאַר מינוט און הלך משה מרדכי, **משהו** [מאשהו] — עפעס אַ קלייניקייט (תלמודיש).

משובח — געלויבט, הרי זו משובח — דער איז געלויבט. יין משובח פפוכות משובחים — טייערער ויין אין טייערע פוסות (תלמודיש).

משובש, נקיבה: משובשת [מעשוּבשעטס] — פאַרגרייזט (תלמודיש). זע **שיבוש**.

משוגע, **משוגעים** [מעשוּגאַאים] — דברים פח לה. משוגע איש הרוח (הושע ט ז) — משוגע איז דער מענמש פון גייסט. חסר משוגעים אני (שמואל א כא טז) — פעלן מיר משוגע'נע? אן איינפאל פון אַ מעשוּגענעס משוגע צו חסר דיעה? משוגע

I. **מרנן ורבנן** — אַאונזערע הערן און רבנים, זע **מרא**.

II. **מרנן** [מעראנען] זיין — נאָכזאָגן פארלוימדען.

מרע זע **שכיב מרע**. **מרעיש** [מאריש] **עולם** (עולמות) זיין — דערשימערן די וועלט (הגי ב ו). דערשמויגען.

מרשאליק איז ניט קיין העברייאיים (עס קומט פון גאַטישאַן באטייט „אַ רייטער־אַ קונצן־רייטער“) צו שרייבן: מאַרשאַלעק.

מרשה [מארשע] זיין — דערלויבן, פאַ פולמעכמינג, זע **מורשה**.

מרשעת [מירשאס] — מאַרשאס — נקיבה פון רשע. עתליהו המרשעת (דברי הימים ב' כד ז).

מרת [מאַרעס] — האַרין (תרגום פון „בעלח“), אַלס העפלעקקייטס־טיטל, ווי „מר“. **מרת שרה**, „לב יודע מרת גימל“ (וואָרטשפיל פון מענדעלע אויף משלי יד ז).

משא [מאסע] — 1. דאָס **מראָגן** — מטמא זיין פמוגע וכמשא — דורך באַרירן און מראָגן וויקראַ יא כד—כה). 2. **משא**, משאות — לאַסמ, משא כבד (תהילים לח ה) — אַ שווע־רע לאַסט, אַ שווערע משא, משא־מרענער. 3. דאָס נעמען אין משא מתן [מאסעמאטן] — „נעמען און אַגעבן“ אַ געשעפט. משא ומתן של הלכה — אַ געוועזלעכער עסק (תלמודיש). אַ שיינער משא ומתן! וואָס מייג מיר דער נאַנצער משא ומתן? 4. משא פנים (דברי הימים ב' יט ז) — דאָס נושא פנים זיין אין משפּט (זע **נושא**).

משבש [מעשאבעש] זיין — פאַר־דאַרבן.

משביע [מאשביא] זיין — באַשווערן, נעמען אַ שבועה.

משורר, משוררים (עורא כס ה) —
זינגער, דער חזן מיט די משוררים
— כאָר.

משחד [מעשאכער] זיין — אונטערקויפן,
זע שוחד.

משחית [מאשכיס], משחיתים — פאַר=
דארבער, צעשמערער. „היט אייערע
ביינער, ער איז אַ משחית“ (מענדעלע).
בעל משחית (משלי יח ט). שמן המשחית
(סידור).

משחק [מעסאכעק] — דער וואָס שפילט,
המשחק בקוביא — ווירפל=שפילער,
שפילער, רשע שהשעה משחקת לו
— אַ רשע וואָס האָט גליק
(תלמודיש).

משחרר [מעסאכרער] זיין — באַפרייען
(א קבעט)

משחת (מלאכי א יא) — פאַרדאַרבן
(פון אַ שלעכטער סחורה).

משמה [מאשטע] אני — איך מאַך זיך
נאַריש, איך מוין ניט ערנסט.

משמין [מאסין] זיין — באַשולדיקן,
משמינינו ומקמרינינו — אונזערע
באַשולדיקער (סידור). „לאָזן זיי נישט
משמין זיין, נישט בילן“ (מענדעלע).
זע שמן.

משי (יחזקאל טז י) — זייד.

I. משיב [מעשייו] זיין — ענטפערן,
משיב דברים נכוחים (משלי כד כו)
— דער וואָס ענטפערט ריכטיג.
אין משיבין לאחר מעשה — מע
ענטפערט ניט post factum. אין
משיבין את הארי לאחר מיתה —
מע ענטפערט ניט אַ לייב נאָך זיין
מויט (תלמודיש).

II. משיב [מאשייו] הרוח T.

משיג [מאסיג] זיין, 1. באַגרייפן, באַנע=
מען. 2. משיג גבול = מסיג גבול.
I. משיח [מעשיאך] — „דער געזאַלב=

לדבר אחד (idée fixe). פאַראַן אַלער=
ליי משוגעים אף דער וועלט.
נקיבה: משוגעת [משוגאַס], משוגע'נע,
משוגע'נער, משוגע וואַמע.
משוגעת [משוגאַס] = שיגען.

משוגח — אונטערגעקויפט, זע שוחד.
משוגחר — באַפרייט, זע משחרר.
משוט בארץ (איוב אז) — פון אַרומ=
גיין איבער די ערד.

משוגח, משולחים [משולאַכים] — אַ
שליח.

משולחת [משולאַכט] — אָנשיקעניס,
חיה רעה משולחת — אַן אָנגע=
שקמע חיה רעה (תלמודיש). זע
משלחת.

משולש — 1. דרייפאַך, חוט המשולש
(קהלת ד יב) — אַ דרייפאַכער פּאָדים.

2. — אַ דרייעק,
משום [מישום] — פון וועגן, זע
שום II.

משומד, משומדים [משומאַדים] — אַ
געטויפטער (אפשר פון אראמיאישן; משומד)
נקיבה: משומדה, משומדת'מע.

משומר — אָפּגעהיט, אין יין המשומר
— אָפּגעהיטער וויין, „וואָס וועלן
מיר טרינקען אויף דער סעודה'ניו?
— דעם יין המשומר“ (א ליד).

משונה — „פאַרענדערט“, אומגע=
ווינלעך, מיתה משונה (תלמודיש).
משונה צו להכעיס. אַ משונה'דיק
דור. משונה'נע, משונה'דיקע העוויות.
משועבד, משועבדים — אונטער=
טעניק, פאַרשקלאַפט. (סידור). נכסים
משועבדים — פאַרזעצטע אימעניע
(תלמודיש).

משופע — שיף, אַראַפּ באַרג,
כותל משופע, מקום משופע — אַ
שיפע וואַנד, אַ שיפער אָרט
(תלמודיש). משופע'דיקע דעכער.

למה הרבו דומה — א פארגלייך
 צו דער זאך (תלמודיש), איך וועל
 איך געבן א משל למה הדבר דומה.
 הערט א זשל! א משל כחרס הנשבר
 (פאראַדיע אויף משול כחרס הנשבר). א משל
 אנטקענן א מאַרבע פלעקער! 2.
 בדרך משל, כדומה למשל — צום
 ביישפיל. 3. לערע אַראָפּנעמען זיך
 א משל. אין רבים: משלי [מישלע] — די
 משלים פון... משלי שלמה. משלי
 יהושע בן סירא.

משלוח מנות זע שלח-מנות.

משלח [משאל נאך] זיין — פאָרשיקן,
 פאָרמייבן.

משלחת [מישלאַחס] — אָנשיקעניש
 (תהלים עח נ"ט). א משלחת אָפּ אונזער
 מדינה. געלאַנגען, עקדישן און אלע
 מיני שלען אי משלחתין. ער איז
 א משלחת א שלעפער" (מענדעלע).

זע משוגדות.

משלי T. זע משל.

I. משלים זע משל.

II. משלים [מאשלים] זיין — דער=
 גענצן פאָרענדיגן. מתענין ולא
 משלימין — פאָסטן אָבער ניט א
 גאנצן מאָן (תלמודיש). משלים שנתו
 זיין — אויסלעבן א גאנץ יאָר.

משליש [מאשליש] זיין — אָפּגעבן א
 דריטן מענטשן, המשליש מעות
 (תלמודיש). צוויי בעלי-בתים האָבן ביי
 אים משליש געווען א וועקסל. זע
 השלשה.

משלם [משולעם] זיין — באַצאלן
 (ירמיה לב יז). משלמי רעה תחת טובה
 תהלים לח כו) — זיי באַצאלן שלעכטס
 פאר גוטס. ר' יעקב משלם
 (אין תלמוד: " יעקב אומר: חייב לשלם).

משלשל [מעשאלשלעל] בירד זיין — "אַראָפּ=
 לאָן אין האַנט. געבן שוהר.

מער" (ויקרא ד ג), דער קומעדיגער
 דערלייזער. משיח בן דוד, משיח בן
 יוסף. ימות המשיח — משיח צייטן.
 חבלי משיח — משיח'ס לידן
 (תלמודיש). וואַרטן (ווי) אויף משיחין.
 מע זאָל דערמאָנען משיחין. וועט
 משיח קומען מיט א מאָג שפעטער!
 משיח'ים. הלכתא למשיחא — א
 געווען פאַר משיח'ס צייטן (אומאָפיע).

II. משיח זע מסיח.

משיכה — דאָס צוציען. בהמה דקה
 נקנית במשיכה — קליינפי ווערט
 געקויפט דורך משיכה. קונה זיין
 במשיכה (תלמודיש).

משך [מעשעך] — דויער, פאָרלויף. אין
 במשך — אין פאָרלויף. אין משך
 פון 20 יאָר. איבערהורין עטלעכע
 מאָל במשך פון רעדן, שרייבן.
 משכב זכר (זכור) — (במדבר לא יח).

משכון [מאשקון] משכונות [מאשקאָנעס]
 — א זאָלאַג, א פאָרזעצמע זאך.
 המלווה על המשכון — דער וואָס
 לייט אויף א משכון. משכון בבית
 שלום בקעשענע.

משכיל [מאסקיל], משכילים — אויפגע=
 קלערטער (דניאל א ד).

משקים [מאשקים] זיין — פרי אויפ=
 שטיין. משקימי קום (תהלים קכו ב)
 — די וואָס שטייען פרי אויף.

משכיר [מאסקיר] זיין — פאָרמיטן,
 פאָרדינגען, המשכיר בית לחבירו —
 ווער עס פאָרדינגט א הויז דעם אַנ=
 דערן (תלמודיש).

משכן, משכן אוהל מועד — (ויקרא לט לב)
 משכן שילה.

משכר [משאקער] זיין — אָנשיכורין
 (ירמיה נא ז).

משל [מאָשל], משלים [משאָלים] — 1.
 פאָרגלייכונג (יחזקאל כד ג) משל

דער אלף איז משמש די ערשמע פערזאָן (אין פעלים). משמש בקודש זיין. זע שמש.

I. **משנה** [מעשאַנע] זיין — ענדערן. כל המשנה ממטבע שמטבעו חכמים — ווער עס ענדערט דאָס, וואָס די חכמים האָבן איינגעפירט. אין משנין ממנהג המדינה — מע ענדערט ניט דעם מנהג פון אַ מדינה (תלמודיש). משנה מקום משנה מול — אַנ-אַנדער אָרט — אַנ-אַנדער מול. זע שינוי.

II. **משנה** [מישנע] דער צווייטער. משנה לכולך (אסתר י ג) — וויצע קעניג, משנה תורה (דברים יז יח) T.

III. **משנה** [מישנע] — 1. T. ששה סדרי משנה — די זעקס סדרים פון דער משנה. 2. יעדער זאץ פון משניות, די צווייטע משנה פון ערשטן פרק, זע משניות.

משניות [מישנאיעס] — 1. די ששה סדרי משנה. לערנען אַ פרק משניות, 3. [מישניעס] — רבים פון משנה. די ערשמע צוויי משניות פון דריטן פרק.

משנכנס אדר מרבין בשימחה משנכנס אב ממעטין בשימחה — ווי ס'הויבט זיך אָן דער חודש — אדר, מאַכט מען מער שימחות, ווי ס'הויבט זיך אָן דער חודש אב, מאַכט מען ווייניקער שימחות (תלמודיש).

משעבד [מעשאַבעד] זיין — אונטער-מעניג מאַכן, זע **משועבד**.

משער [מעשאַער] זיין — באַרעכענען. זע **השערה**.

משפחה, **משפחות** — (דברים כט יז). פאַראַדירט: די גאַנצע משפּח'מע [מישפּאַכטע].

משמח [מעסאַמעאַדן] זיין — דערפרייען. משמח זיין התן-כלה.

משמיע [מאַשמיען] קול זיין — לאָזן הערן אַ קול (לויט יהושע ו ט). מבשר משמיע שלום (ישעיה נב ז) — דער אָנ-זאָגער, וואָס לאָזט הערן שלום. נתכון שומע ולא נתכוין משמיע — דער הערער האָט אַ פּוונה, אָבער ניט דער, וואָס לאָזט הערן (תלמודיש פון שופר בלאָזן).

משמע [מאַשמע] — דאָס לאָזט הערן, באַמייט. דאָס וואָרט ברא איז משמע, מאי קא משמע לן — וואָס לאָזט ער אויגו הערן, וואָס באַדייט זיין רייד? דמים תרתי משמע — „דמים האָט צוויי באַ-דימונגען, איז דאָך אַ פנים משמע, או מען קען אַנדערש ניט“ (מענדעלע). במשמעו — לויט זיין באַדימונג, פשוטו במשמעו — ניט אין פינג-ראַלן זין; ער איז אַ פאַרן פשוטו במשמעו.

משמעות [מאַשמאַעס] — באַדימונג, וואַרשיינלעך. משמעות ער וועט היינט ניט קומען.

I. **משומר** [נחמיה ד ג] — וואַך, שטיין על המשמר פון זיינע אינטערעסן, די ישיבה-בחורים האָבן פיל הענוג פון אַ משמר נאַכט, „דעם דאָקטאָרס משמר איז געווען ביו האַלבער נאַכט, ק׳ס פון האַלבער נאַכט ביו דריי, און ז׳ס פון דריי ביו מאַג׳“ (מענדעלע).

II. **משומר** [מעשאַמער] זיין — היטן, משמר ומציל זיין.

מש׳ש [מעשאַמעש] זיין — באַדינען, עבד המשמש את הרב — אַ קנעכט, וואָס באַדינט זיין האר (תלמודיש). ביהן גדול משמש בשמונה פלים — דער ביהן גדול דינט אין אַכט בגדים.

זיך אויסזערעקן (צום געבעט).
 (תלמודיש: נשנחה על קברי אבות, נשתחה לפני הקב"ה). **זע השתמהות.**
משתה (בראשית כא ח) — **דאָס מרינקען**, א סעודה.
משתומם זע נשתומם,
משתין (שמואל א כה כב) **זיין** — **אוי רינירן**,
משתלח [מישנאלעדן] — **וואָס ווערט ארויסגעשיקט אין שעיר המשתלח** — **דער באַק**, וואָס מע פלעגט אַרויסשיקן לעואל אין מידבר אום יום כיפור (תלמודיש).
משתמש זיין — **זיך באַדינען**, **זע משמש**.
משתעשע [כישטאשעא] **זיין זיך** — **שפילן האָבן הנאה** (תהלים קיט טז), **זיי האָבן זיך נישטעשע געווען אין דברי תורה**.
משתתף [מישטאַטעף] **זיין זיך** — **אַן טייל נעמען**, **זע שותפות**.
מת [מעס], **מתים** [מעיסים] — **א טויט מער**, **געשטאַרבן** (בראשית מב לח). **יעקב אבינו לא נזת** — **יעקב אבינו איז ניט געשטאַרבן** (תלמודיש). (במדבר כו יא: ובני קורח לא מתו). **מת מיצווה** — **א מת**, וואָס ס'איז אַ מיצווה צו באַגראַבן. **אין המת משתכח אלא לאחר י"ב חודש** — **אַ מת ווערט פאַרגעסן ערנזט נאָך 12 חדשים** (תלמודיש). **רחיית המתים** — **דאָס אויפשניין פון די מתים**, **מת'ן**, **גע'מת'ט**.
מת = [מיס] -- **פרעפיקס** (אין דער פאַרם מתפעל), למשל: מתאבל [מיסאבל], מתאבק [מיסאבק] א. א. וו.
מתאבל (עורא י ו) **זיין** — **טרויערן**, **זע אבל**.
מתאבק זיין — **זיך באַדעקן מיט**

משפט, **משפטים** — (דברים א יז).
מקום המשפט שמה הרשע (קהלת ג טז) — **וואו עס האָט געוואָלט זיין גע'רעכטיקייט**, **דאָרט איז שלעכטיקייט**, **גאָט איז גערעכט און זיין משפט איז גערעכט**, **משפטן עמיצן**.
משפיע [משפיע] **זיין** — **באַאיינפלוסן בעל משפיע**, **זע השפעה**.
משפיל זיין (תהלים קמו י) — **דערניד'ריגן**, **השפיל עצמו**, **הקב"ה מגביהו** — **ווער עס האָלט זיך נידריג**, **דעם דערהייבט גאָט** (תלמודיש).
משקה [מאַשקע] — 1. **דער וואָס ניט צו מרינקען**, **שר המשקים** — (בראשית מ ב). 2. **משקה**, **משקאות** (אַדער: **משקאות**) **געטראַנק**, **שאַרפע משקאות**. 3. **בראַנפן**, **שמעלן משקה**. **ביי אוואַנען אין שיינק כליא' בעט מען בראַנפן און ביי משה'ן אין שיינקל מרינקט מען משקה**.
משקולת [מישקאָלעס] — **גלייכגעוויכט שטיין אויף משקולת** (עס קען שטיין אָדער פאַלן). **זיצן אויפן ביינקל אויף משקולת**.
משקל (מלאכים ב' כה טז) — 1. **גע'וויכט**, 2. **דער ריטם אין א שיר**.
משקר [מעשאַקער] **זיין** — **זאָגן אַ ליגן**, **שמואל א טו כט: נצח ישראל לא ישקר** — **גאָט לייקט ניט**.
משרת (במדבר יא כח). **משרתים**—**דינער משרת'מע**, [איראַנישע אוישפראַך: מישוראס] — **מישאַרעס**, וואָרטשפיל אַנשטאַט „משרתים": **די „יוצר משרתים", וואשר משרתים** (לויט סידור).
משתדל [מישטאַדל] **זיין זיך פאַר עמיצן** — **כלאַפאַמשן**, **זיך באַמיען**. (תלמודיש). (דניאל ו טו: משתדר). **זע שתדלן**.
משתתח [מישטאַטעך] **זיין זיך** —

מתגעגע [מיסגאגע] זיין צו עפעס —
ביינקען נאך עפעס, שמרעפן, זע
גענועיס.

מתוודה זיין זיך — 1. אויסזאגן דעם
אמת (ויקרא ה ח). איך בין זיך מודה
זמתוודה, 2. זאגן ווידוי.

מתווכח [מיסוואקעך] זיין זיך — דיס=
פויטירן (מכח ו ב). זע וויכוח
מתוך [מיטאך] — פון דער מיטע
(שמות לג יא).

מתון [מאסן], מתונים — געלאסן,
מיושבדיק, ניט געכאפט. הוו מתונים
בדין — זייט געלאסן באם משפטן
(תלמודיש), זע מתינות.

מתוק [מאסעק], מתוקים — זיס.
(משלי כו ז). מתוקים מדבש (תהלים יט יא)
— זיסער פון האַניק (איז קאטאָוועס:
מתוק מופת — זיסער פון סמאלע).
מתוקה שנת העובד (קהלת ה יא) —
זיס איז דער שלאָף פון אַרבעטער.
זע מתיקות.

מתוקן מתוקנים [מסוקאנים] — פאר=
בעסערט. כמתוקנים שבהם — ווי
די בעסטע (הויפן: כמקוללים שבהם)
(תלמודיש), חדר מתוקן (איראניש גע=
שריפן: מסוכן).

מתורגם (עורא ד ז) — איבערזעצט.
זע תרגום.
מתורגמן — איבערזעצער (תלמודיש).

זע תרגום.
מתושלח (בראשית ה כא) N, מתושלח'ס
יאָרן.

מתחבר [מיסכאבער] זיין זיך — זיך
פאראייניגן (דניאל יא ו).

מתחייב [מיסכאיעוין] זיין זיך — זיך
פארפליכטן. מתחייב בנפשו זיין —
פארשולדן מױט=שטראַף (תלמודיש).

מתחיל [מאסכיל] — דער וואָס הייבט
אָן. מתחיל בגנות ומסיים בשבח —

שמויב. הוי מתאבק בעפר רגליהם—
באדעק זיך מיט שמויב פון זייערע
פיים (תלמודיש), פון אַ תלמיד לגבי זיינע
לערער).

מתאונן זיין — זיך באקלאָגן
(במדבר יא א).

מתאחד ווערן, זיך מתאחד זיין —
פאראייניגן זיך.

מתאמן זיין זיך — זיך שטאַרקן
(רות א יח), זיך סטאַרען.

מתאסף ווערן, זיך מתאסף זיין —
פאראזאַמען זיך.

מתבודד זיין זיך — זיך צוריקציען
אין איינזאַמקייט. זע בודד
התבודדות.

מתבולל, מתבוללים — פארמישטער.
אפרים בעמים הוא יתבולל (יהושע ז ח)
— אפרים איז זיך מתבולל מיט די
פעלקער, אסימילירט זיך.

מתבונן זיין — באַטראַכטן, באַמערקען
(לויט תהלים לו ז).

מתבייש [מיסבאיעש] זיין — פארשעמט
זיין, זיך שעמען. הכל לפי המבייש
והמתבייש — לויט דעם פארשע=
מער און דעם פארשעמטן (תלמודיש),
זע מבייש.

מתג [מעסעג] — פון די טראַפּ=צייכנס.

מתגאה [מיסגאָע] זיין זיך — זיך גרויס=
האַלטן. המתגאה במלית של תלמיד
חכם — ווער עס גרייסט זיך ווי אַ
תלמיד חכם (תלמודיש), זע גאווה.

מתגבר זיין זיך — זיך שטאַרקען,
כמעין המתגבר — ווי אַ שטאַרקער
קוואל. המתגבר על יצרו — ווער
עס באַזיגט זיין יצר הרע. יצרו
מתגבר עליו — דער יצר הרע באַ=
זיגט אים (תלמודיש).

מתגיייר [מיסגאיער] זיין זיך — ווערן אַ
גרויסע זע מגייר.

מתייחס [מיס-יאכעס] זיין זיך — פיר זיין גענעאָלאָגיע (עזרא ב סב).
מתייעץ [מיס-אעץ] זיין זיך — זיך פאַראַמפּן (תהלים פג ד).

מתיישב [מיס-יאשעוו] זיין זיך — זיך מיישב זיין.
מתיקוּת — זיסקייט. מתיקוּתדיק דאָוו-נען. זע מתיק.

מתיר [מאטער] זיין — 1. פאַנאַנדערבינדן. פאַפרייען. מתיר אסורים (תהלים קמז)
— דער יאָס פאַפרייט געבונדענע. אין חבוש מתיר את עצמו מכית האסורים — אַנ-אַרעסטירטער קען זיך אליין זיט פאַפרייען פון טורמע (תלמודישי). 2. דערלויבן. הללו אוסרין והללו מתייין — די פאַרווערן און די דערלויבן (תלמודישי). מתיר נדר זיין. זע התרה.

מתכוון [מיסקאוון] זיין — באַאַכזוכטיגן. האָבן די נאָונה. אם היה מתכוון — ווען ער טוט עס בכיוון (תלמודישי). שלא במתכוון — אומגען. מתכוון לבו לשמים — קאַנצענטרירט זיין האַרץ צו גאָט (תלמודישי).

מתלהב [מיס-אהעוו] זיין — זיך אָנ-צינדן. זיך פאַנגייטערן. נתפעל ווערן. זע התלהבות.

מתלוצץ זיין — שפעטן (ישעיה פח כב). כל המתלוצץ יסורים באים עליו (אָדער: גורם פליה לעולם) — אַ אַפּשפעטער וועט האָבן יסורים (אָדער: זאַרדארבט די וועלט) (תלמודישי).

מתמיד [מאסיד] מתמידים — אַ פליי-סינער, וואָס לערנט תמיד. מען רופט איוז אי מתמיד אי עליוזי (ביאליק).

מתן — דאָס געפן. מתן בפתר — אַ שמילער געשאַנק. מתן בפתר

היבט אָן מיט טאָרל און ענדיגט מיט לויב. המתחיל במיצוה אומרים לו גמור — ווען איינער היבט אָן מיט אַ מיצוה, זאָגט מען אים: פאַרענדיג (תלמודישי).

מתחילה [מיטכילע] — פון אָנהויב. מתחילת בריאה. זע תחילה.

מתחכם [מיסכאקעם] זיין זיך — זיך קליגן. אויסדיינקען תחבולות. (שמות א י: הבה נתחכמה לו — לאָמיר זיך קליגן קעגן אים. קהלת ז טז: ואל תתחכם יותר— זיי ניט צופיל חכם). מתחנך [מיסכאנעך] ווערן — דערצויגן ווערן. זע מחנך.

מתחנן זיין זיך — בעטן דברים ג כג). מתחרט זיין זיך — האָבן חרטה. עושה דבר ומתחרט בו — ער האָט חרטה, וואָס ער האָט דאָס געמאַכט (תלמודישי).

מתחתן זיין זיך — זיך פאַרשוועגערן מיט עמיצן (בראשית לד ט), זיי זיינען ניט שטאַרק מדקדק ביים מתחתן זיין זיך מיט גויעס.

מתי (בראשית לז) — ווען. מתי תשכילו (תהלים צד ה) — ווען וועט איר קלוג ווערן? עד מתי (שמות י ג) — ביז וואָנען? למתי (שמות ח ה) — צו ווען? מתייאש [מיס-יאעש] זיין זיך — פאַר-צווייפלט זיין (תלמודישי): נתיאשו הבעלים — דער פאַזיצער האָט פאַרלאָרן די האָפנונג (צו געפינען די אבירה). זע יאוש, מתיאש.

מתייחד [מיס-יאכעד] זיין זיך מיט עמיצן — זיך אָפּזונדערן. מתבודד זיין זיך. מתייחד זיין זיך מיט אפרוי — האָבן א tête à tête, לא יתייחד אדם עם שתי נשים — מען פאַר זיך ניט מתייחד זיין אפילו מיט צוויי נקיבות (תלמודישי). זע יהוד.

מענטשן (תלמודיש). מהנת חנים — א געשאנק. מהנת יד — דאָס געבן מיט דער האַנט. געבן דעם פריסנאוּ אַ מהנת יד (כאַפאַר), זי וואַרפט אים אַרײַן אַ מהנת יד (אַ קלאַפּ). זע מהנת.

מתעורר זיין זיך — זיך דערוועקן. דערמונטערן (ישעיה סד ו). זע מעורר. מתענג [מיסאנעג] זיין זיך — האָבן אַ הענג.

מתעסק [מיסאסקען] זיין זיך — זיך באַשעפטיקן (תלמודיש). די מתעסקים אַרום אַ מת. „איך זאָל זיין דער מתעסק אין דער מיצווה“ (מענדעל). מתעצל [מיסאצל] זיין זיך — זיך פּוילן. שליח מתעצל (תלמודיש).

מתפיים [מיספאיעס] ווערן — איבערגע־ בעטן. מתפיים בתחנונים — מע בעט אים איבער מיט הפילה (סידור). זע מפיים.

מתפאר [מיספאער] זיין זיך — זיך באַרימען (שופטים ז ב).

מתפלל זיין — דאַונען (בראשית כ יז). מתפלפל זיין זיך — דיספּוּמירן. זע פּילפּול.

מתפרנס זיין זיך — האָבן פרנסה, זיך דערנערן. מתפרנסין שלא בצער — זיי האָבן פרנסה אן צער (תלמודיש).

מתקבל — וואָס ווערט אָנגענומען דברים המתקבלים על הלב — ווערטער וואָס ווערן אָנגענומען אויף דעם האַרצן (תלמודיש).

מתקומם — דער וואָס שטייט אויף קעגן (תהילים כו ז).

מתקיים [מיסקאיעס] זיין — האָבן אַ קיום, תלמודו מתקיים בידו, חכמתו מתקיימת — זיין שטודיום, זיין חכמה האָט אַ קיום.

יכפה אף (משלי כא יד) — אַ שטיי־ לער געשאנק באַצווינגט דעם בעס. מתן תורה — דאָס געבן פון דער תורה (תלמודיש). זמן מתן תורתנו — די צייט פון געבן די תורה (ד. ה. שבועות). ס'איז געווען נאָך פאַר מתן תורה (פאַראַדירט: נאָך פאַר מתן קלעפּ). משא ומתן זע מישאַ. כתן שכרם של צדיקים — דער שכר פון די צדיקים (תלמודיש).

מתנגד [מיתנאגעד], מתנגדים — „קעגן־ נער“ (פון „נגד“). ניט קיין חסיד. אויף דעם בין איך אַ מתנגד (ד. ה. איך גלויב ניט). מתנגדיש. מתנדב [מיסנאדעוין], מתנדבים (דברי הימים ב' יז טז) — וואָס איז זיך מנדב.

I. מהנה, מהנות (בראשית כה ו) — געשאנק. ושונא מהנות יחיה (משלי טו כז) — ווער עס האָט פּיינט כאַפאַר וועט לעבן. אַ מהנה לדרשה — דרשה געשאנק (אויף אַ קנאַפּע מהנה). זע מהנת.

II. מתנה [מאטנע] זיין — שמעלן אַ תנאי. כל המתנה על מה שפּהוב בתורה — ווער עס שמעלט אַ תנאי, וואָס ווידערשפרעכט דער תורה (תלמודיש).

מתנהג [מיסנאעג] זיין זיך — נוהג זיין, מתנהג בחסידות (סידור).

מתנהם [מיסנאקעס] זיין זיך — זיך טרייסטן (בראשית לו לה).

מתנצל [מיסנאצל] זיין זיך — פאַר־ שטיידיקן. זע התנצלות.

מתנקם [מיסנאקעס] זיין זיך — נעמען אַ נקמה (תהילים חג).

מהנת [מאטנעס] — די מהנה פון... מהנת בשר ודם — די מהנה פון אַ

נאכד [נעוירנד] — פארלאָרן. נאכד ווערן, פלוג ונאכד, נאה [נאע] — שיין, אשה נאה, אחרוג נאוו, דירה נאה, לולב נאה (תלמודיש). יש נאה דורש ואין נאה מקיים — פאראן אועלכע וואָס דרשענען שיין, אָבער זינען ניש מקיים (תלמודיש). פו לו נאה T. בנות ישראל נאות הן — אירישע מעכטער זינען שיין (תלמודיש).

נאום — רייד, נאום ה' (בראשית כב טז), נאום האדון (ישעיה א כד), נאום בלעם (במדבר כ דג) נאום דוד בן ישי (שמואל ב' כ: א). נאום פלוני בן פלוני (אין אינטערעריפטן).

נאור [נאער], נאורים — אויפגעקלערטער. נאלם [נעלם] ווערן — שמום ווערן. כרחל לפני גוויה נאלמה ישעיה נג ז) — ווי אַ שאַף איז שמום פאר די שרעער. נאלמהי (תהילים לט י) — איך בין גינוואָרן שמום, זע אלם, נאמן [נעמן] — 1. געטריי, בכל ביתי נאמן הוא (במדבר יב ז) — אין מיין גאַנצן הויז איז ער געטריי, אוהב נאמן — אַ געטרייער פריינט, אוהבו ונאננו (אויב, אוהיב) — זיין געטרייער פריינט (אין בריוו). 2. קאסיר, ער איז דער נאמן פון חברה קדישא, דער דין וחשבון פונם נאמן.

נאמנה [נעמאַנע] — גלויבן, „פון וועלכן לאנד און פון וועלכער נאמנה ער מעג זיך זיין“ (מענדעלע).

נאמנות [נעמאַנעס] — דער גלויבן. בנאמנות, אויף מיינע נאמנות, אויף הייליקע נאמנות, אויף נאמנות פרנסה (א שבועה). איר מעגט טיר גלויבן אויף נאמנות.

נאָסן זע נרן.

נאסר [נעסר] — פארבאָטן, אסור.

מתקן [מסאקן] זיין — 1. פארבעסערן געבן אַ תיקון, „עס איז אַ מיצווה צו עסן פיש, שבת, כדי דערמיט מתקן צו זיין די נשמות וואָס ווערן אין זיי מגולגל“ (מענדעלע). זע מתוקן. 2. מתקן זיין אַ תקנה (זע).

מתקנא זיין זיך — באַניידן, האָבן קנאה, בכל ארם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו — אלעמען באַניידט אַ מענטש אַחוץ זיין זון און זיין תלמיד (תלמודיש). אין אשה מתקנאה אלא בירך חברתה — אַ פרוי באַניידט נאָר די טאליע פון אַן אנדער פרוי (תלמודיש). „האָט ער זיך אָבער מתקנא געווען אין מיר, דערזען, אַז איך עס ברוימ“ (שלום עליכם).

מתקשר, מתקשרים (דברי הימים ב' כד כו) — מורד, פונטאָושיציק. מתרגם [מעטארגעס] זיין — איבערזעצן. המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי — ווער עס איבערזעצט אות באות איז אַ לינגער (תלמודיש). זע תרגום.

מתרה [מאסרע] זיין — וואָרענען, איך בין מעיד ומתרה, זע התראה.

מתרחק ווערן — דערווייטערט ווערן, זע מרחק.

מתרעם [מיסראעס] זיין זיך — זיך באַקלאַנגן, מאַכן תרעמות, מתרעם לפני המקום (תלמודיש).

מתרץ [מעסאריעץ] זיין — פארענטפערן, זע תירוצין.

נ — דער פערצענטער אות פון אלה= בית. נ=50, זע נון.

„נא“ איז האלבגעבראטן (רש"י צו שמות יב ט).

נאָווענדאָר זע נע ונד.

הנבלים בישראל (שמואל ב' יג יג) —
 ווי איינער פון די נבלים אין ישראל.
 I. נבלה [נעוואָלע]. נבלות [נעוואָלעס]
 — נקיבה פון נבל. בדבר אחת הנבלות
 (איוב ב' י) — ווי עם רעדט איינע פון
 די נבלות.
 II. נבלה [נעוואָלע], נבלות [נעוואָלעס] —
 שלעכטקייט, שאנדטאָמ. נבלה עשה
 בישראל (בראשית לד ז) — א נבלה
 האָט ער פאָנגאַנען אין ישראל. נבל
 שמו ונבלה עמו (שמואל א' כה כה) —
 זיין נאָמען איז נבל און א נבלה שוּט
 ער. נבל נבלה ידבר (ישעיה לב ו) —
 דער נבל רעדט נבלות. זע נבילה.
 נבלע [ניוולע] — פאַרשלונגען (הושע ח ח),
 איינגעצילט אין חשבון. זע מבליע.
 נברא [ניוורע] — פאַשאַפן (תהלים קב יט).
 לא היה ולא נברא — נישט גע־
 ווען און נישט פאַשאַפן (תלמודישי).
 נוח לו שלא נברא — בעסער פאַר
 אים, ווען ער וואָלט ניט געפאַרן
 ווערן (תלמודישי).
 נברח [ניוורעד], נברחים [ניווראָכים] —
 אַנטלאָפּענער. זע בורח.
 נגאל [ניגל], נגאדים [ניגאָלים] — אויס־
 געלייזער (ויקרא כה מט). אילן היה
 שם לא היה נגאל — ווען ער
 וואָלט דאָרט געווען, וואָלט ער ניט
 געווען אויסגעלייזט (סידור).
 נגד [נעגעד] — אַקעגן. כי רעה נגד
 פניכם (שמות י' י) — אַ ביזע זאָך
 איז פאַר איך. נגד כל ישראל
 (דברים לא י) — פאַר אַלע אידן.
 פנגד — אַנטקעגן (וע). לנגד עיניו
 (שמואל ב, כב כה) — פאַר זיינע אויגן.
 ויעמדו מנגד (מלכים ב' בן) — זיי
 האָבן זיך געשטעלט פון דערווייטנס.
 נגזל [ניגול] — דער פאַראַבעוועטער.
 הנגל והנחל — דער פאַראַבע־

נבהל [ניוהעל] — 1. דערשראָקן
 (בראשית מה ג). נבהל ונשתומם אָדער:
 ומשתומם) — שטאַרק ערשטוינט.
 2. דער וואָס איילט זיך. נבהל להון
 (משלי כח כב) — דער וואָס איילט
 זיך צו רייכטום.
 נבואה, נבואות — פראַפעצייאָנאַ
 (נחמיה ו יב). זע נביאות.
 נבול פה זע ניבול.
 נכון [נאָוון], נבונים — אַ פאַרשמענ־
 דיקער. עם חכם ונכון (דברים ד ו)
 — אַ קלוג פאַלק. חכמים ונבונים
 (דברים א יג), פולנו חכמים כולנו
 נבונים (סידור).
 נבזה (ישעיה נג ג) — פאַראַכט. נבויק
 [ניווידיק].
 נבחר [ניווכר], נבחרים [ניווכאָרים] —
 אויסדערוויילטער. בסף נבחר (משלי י כ).
 נביא, נביאים — 1. (דברים יג ב).
 אליהו הנביא, ירמיה הנביא, ישעיה
 הנביא, שמואל הנביא. נביאי השקרא,
 נביאי הפעל (מלאכים א' יח ט) — פאַלשע
 נביאים. לא נביא אנוכי ולא פן
 נביא אנוכי (עמוס ז יד) — איך בין
 ניט קיין נביא און ניט קיין זון פון
 א נביא. נקיבה: מרים הנביאה (שמות
 טו כ), א נביא'מע, 2. מיטל פון א
 בוך. מפטירין בנביא — מע לייענט
 מפטיר פון א נביא. נביאים ראשונים
 T, נביאים אחרונים T.
 נביאות — פראַפעצייאָנאַ. זאָגן נביאות.
 דברי נביאות — ניט מאַטיווירטע
 רייד. אין אלו אלא דברי נביאות —
 דאָס איז ניט מאַטיווירט. (תלמודישי).
 נבילה. נבילות [נעוועילע] — אַ געפאַלענע
 בהמה (דברים יד כא). נבילה וטריפה
 (ויקרא כב ח). אויך: אַ מאַגערע בהמה.
 נבל [נאָוול], נבלים [נוואָלים] — שלעכ־
 טער. אמר נבל (תהלים יד א). פאחד

וועטער און דער פארוואנדערטער (תלמודיש). קרקע אינה נגזלת — ערד קען ניש גע'גזל'ט ווערן (תלמודיש). גולן הנגזל, איראניש: קאזאק הנגזל. נגזר ווערן (אסתר ב א) — פאפולן וועלן, שם נגזר (אין דיקרוק) — אנטפאגעליימעט ווארט. זע גזור. נגיד [באגיד], נגידים — (אין תנ"ך: פירסט, פארשטייער) — א רייכער. אנטאויפט געקומענער, א געפאלענער נגיד, "וואס מער נגיד, מער סאפאקע" (א ליד). נקיבה: נגידה, נגידות, נגידות'מע, א נגידשער אנטביסן, נגידות. נגינה, נגינות — 1. געזאנג (איכה ה יד). האפן א קול נגינה. אידן זיינען מבינים אויף נגינה. 2. טראפ, אקצענט. די טעמי הקריאה הייסן אויך נגינות. אין ווארט "היום" איז די נגינה מלרע אין עברית אפער מלעיל אין אידיש. נגיעה — באירונג, וואו ער האט א נגיעה איז שוין גוט. נגישה [געגוסע], נגישות, — באדריי קונג, די רדיפות און נגישות. זע נוגש. נגלה [נגילע] — אנטפלעקט (הושע ז א), היפך: נסתר. הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו (דברים כט כח) — דאס פארבארגענע איז ביי גאט, דאס אנטפלעקטע ביי אונז און ביי אונזע קינדער. בנגלה ובנסתר — אפן און פסוד. זע גלוי. נגמר [נגימער] — פארענדיקט, נגמר הדין — דער משפט איז פארענדיקט (תלמודיש), זע גמר. נגן [באגן] — זינגען אין "יודע נגן" (שמואל א' טו יח) — דער וואס פארשטייט צו שפילן (קאטאועס אויף א קארטע-שפילער).

נגע [נגעא], נגעאים [געגאאים] — 1. א פלאג, עוד נגע אחד (שמות יא א) — נאך איין פלאג, נגע צרעת (ויקרא יב ב), נגע לבבו (מלכים א' ח לח), ננעי [נגיעין] לבבו — געוויסנסכיים, כל הנגעים אדז רואה חוץ מנגעי עצמו — אלע קריינק זעט דער מענטש אחוץ זיינע אייגענע (תלמודיש). 2. אנטאומאנגענענע זאך אדער מענטש. נגע'נען [באגענען] — יאדען, ער נגע'ט מיך איך זאל ניש פארגעסן. נדבה — (שמות לה כט). נדבת יד (דברים טו י) — א מהנה. פנדבת לבו — לויט זיין פרייניקייט, זע מנדב. נדבן [באדון], נדבנים [באדוואנים] — דער וואס גיט נדבות, נדבנות. נדה זע נידה, נדוניה, זע נדן. נדה אין עיר הנדחת (דברים יג יג—יח). נדחה [נדיכע] — "פארשמויסן", אפגעלייגט אויף אנטאדער מאגן. העענית נדחה, מאגן א נדחה—מדחה זיין, זע מדחה. נדיב, נדיבין — (משלי יט ו). בת נדיב (שיר השירים ז ב) — די מאכטער פון א נדיב, ניב לב (שמות לה כב) — א נדבן, הנדיב הירוע (פין ראטשילדן). נדיבות. נדן [באדן, נעדן] — מיטגיפט (יחזקאל טו ל): אראמייאיש: נדוניה, צוזגעזאגט דריי ציגן, א שניידערשער נדן, אגענען אריינשאצן אין נדן, ס'איז א גוגצער נדן! נדר, נדרים (בראשית כח כ), שאן א נדר (ירמיה מד כו). מתור נדר זיין. בלי נדר — שאן א נדר, איך זאג עס בלי נדר ומסקנא, התרת נדרים זע התרה, נדרין [באדערין], שנדרין [שנאדערין] (פין "בעבור שנדר" אין מי שברך).

וועטער און דער פארוואנדערטער (תלמודיש). קרקע אינה נגזלת — ערד קען ניש גע'גזל'ט ווערן (תלמודיש). גולן הנגזל, איראניש: קאזאק הנגזל. נגזר ווערן (אסתר ב א) — פאפולן וועלן, שם נגזר (אין דיקרוק) — אנטפאגעליימעט ווארט. זע גזור. נגיד [באגיד], נגידים — (אין תנ"ך: פירסט, פארשטייער) — א רייכער. אנטאויפט געקומענער, א געפאלענער נגיד, "וואס מער נגיד, מער סאפאקע" (א ליד). נקיבה: נגידה, נגידות, נגידות'מע, א נגידשער אנטביסן, נגידות. נגינה, נגינות — 1. געזאנג (איכה ה יד). האפן א קול נגינה. אידן זיינען מבינים אויף נגינה. 2. טראפ, אקצענט. די טעמי הקריאה הייסן אויך נגינות. אין ווארט "היום" איז די נגינה מלרע אין עברית אפער מלעיל אין אידיש. נגיעה — באירונג, וואו ער האט א נגיעה איז שוין גוט. נגישה [געגוסע], נגישות, — באדריי קונג, די רדיפות און נגישות. זע נוגש. נגלה [נגילע] — אנטפלעקט (הושע ז א), היפך: נסתר. הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו (דברים כט כח) — דאס פארבארגענע איז ביי גאט, דאס אנטפלעקטע ביי אונז און ביי אונזע קינדער. בנגלה ובנסתר — אפן און פסוד. זע גלוי. נגמר [נגימער] — פארענדיקט, נגמר הדין — דער משפט איז פארענדיקט (תלמודיש), זע גמר. נגן [באגן] — זינגען אין "יודע נגן" (שמואל א' טו יח) — דער וואס פארשטייט צו שפילן (קאטאועס אויף א קארטע-שפילער).

(זכריה יב ב) — ער רירט אָן זיין אויגעפּל.
 נוגע בדבר — דער וואָס איז פּאַראַינ-
 מערעסירט אין דער זאַך. עד הנוגע
 בדבר — אַנשעדות, וואָס האָט אַ
 שייכות צו דער זאַך (תלמודישי). דאָס
 איז נוגע דעם דת. די צרות זיינען
 נוגע עד לחיים. אַ זאַך וואָס איז
 נוגע אין לעבן אַרײַן. נוגע בכבוד
 זיין — אָנרירן דעם כבוד (זע
 פּוּגָם). פּוּגָע — וואָס איז נוגע,
 וואָס איז שײַך.

נוגש, נוגשים (שמות ג ז) — פּאַררײַ-
 קער. נוגש זיין. זע נגישא.

נודב זיין — געבן אַ נדבה, מנדב זיין.
 נודף אין אויסדרוק: ריחו נודף — פון
 אים גייט אַ ריח, מי שאכל שום
 וריחו נודף — ווער עס האָט גע-
 געסן קנאַבל און עס גייט פון אים אַ
 אַ ריח (תלמודישי).

נודר זיין — געבן אַ נדר, מנדר זיין
 (ויקרא כו ח). הנודר מן הפת — וואָס
 האָט געמאַך אַ נדר ניט צו עסן פרויט
 (תלמודישי).

נוהג זיין זיך — זיך פירן (קהלת ב ג)
 ער איז זיך נוהג כשורה — ער
 פירט זיך ווי געהעריג (פּאַראַדירט:
 ער איז זיך נוקם כשורה). נוהג בכבוד
 זיין — אָפּגעבן כבוד. בּנוהג שבּעולם
 — עס פירט זיך אויף דער וועלט
 (תלמודישי). זע כּנוהג.

I. נוח N זע נח.

II. נוח [נָאָך]. נקיבה: נוחה — צופרידן,
 רוח חכמים (אָדער: הבריות) נוחה
 הימנו — די חכמים (אָדער: מענטשן)
 זיינען מיט אים צופרידן. נוח
 לרצות — לייכט צו באַפּרידן
 (היפך: קשה לרצות). נוח לו שלא
 נברא — בעסער פאַר אים, ווען ער
 וואָלט ניט געפּאָרן ווערן (תלמודישי).

כל נדרי T.

נוהג זע כנוהג.

נהנה [נענען] זיין — האָבן אַ נוצן, אַ
 הנאה. נהנה מיניע כפו זיין. נהנה
 ומהנה — דער וואָס האָט נוצן און
 בריינגט נוצן (תלמודישי). הנהנה
 מסעודת תלמיד חכם כאילו נהנה
 מזיו השכינה — ווער עס באַמט-
 ליגט זיך אין אַ סעודה מיט אַ תלמיד
 חכם. איז אזוי ווי ער וואָלט נהנה
 זיין פון גאָטס גלאַנץ (תלמודישי). זה
 נהנה וזה לא חסר — דער האָט
 נוצן און דער האָט קיין הויק ניט
 (תלמודישי).

נהפך (שמות ז טו) — אומגעדרײַט,
 אומגעוואַנדלט. נהפך לאיש אחר
 (שמואל א' י: נהפכת) — איז געוואָרן
 אַנשאַנדער מענטש. נהפך מיגון
 לשמחה (אסתר ט כב) — אומגע-
 וואַנדלט פון טרויער צו אַ שימחה.
 נהפך לבי בקרבי (איכה א כ) — מיין
 האַרץ האָט זיך אומגעדרײַט אין מיר.
 נהרג [נערעג] — אַ געהרגעטער. נהרג
 ווערן. קריגן אַ נהרג. נהרג על
 פחות משווה פרוטה — ווערט דער-
 הרגעט פאַר ווייניקער פון אַ שווה
 פרוטה (פין אַ קאַרגן, תלמודישי: פן נוח
 נהרג על פחות משווה פרוטה). אַ נגיד
 אַ קמץ, אַ חזיר, אַ נהרג על
 פחות משווה פרוטה" (שלום עליכם).

I. נהרג'ן [נערעגן] — טויטן, כאַפּט אים,
 נהרג'ט אים!

נהרס [נערעס] — צעשמערט. כלה
 ונהרס — פולשמענדיק צעשמערט.
 נואם, נואמים — דער וואָס רעדט.
 נואף, נואפים, נקיבה: נואפת —
 (ויקרא כ י), נואפ'מע. זע מנאף.

נוגע [נאָגעא] — וואָס באַרירט.
 בראשית כו יא). נוגע בכבת עינו

אראָפּגעפּאלענע (סידור). לשון נופל
 על לשון -- וואָרמשפּיל. חלי נופל
 (חלי נופליז) — עפּילעפּסיע.
 נוצר פּוין שומוי נפשו (משלי יג א) —
 ווער עס היט אָפּ זיין מויל, היט אָפּ
 זיין לעבן.
 נוצר האנה יאכל פריה (משלי כז יח)
 — ווער זינס באַוואַכט דעם פּייגל
 בוים, וועט עסן זיין פּרוכט.
 נוצרי, נוצרים — אַ קריסט. ישו
 הנוצרי — יעזוס קריסטוס (תלמודיש).
 נוקם — דע- וואָס נעמט נקמה. אל
 קנא נוקם ה' (נחום א ב) — גאָט
 איז אייפּערזיכטיק און נעמט נקמה.
 נוקם זיין, נוקם ונוטר זיין (נחום א ב):
 נוקם ה' לצרו ונוטר הוא לאויביו). כל תלמיד
 חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו
 תלמיד חכם. — אַ תלמיד חכם.
 וואָס איז נישט נוקם ונוטר ווי אַ
 שלאַנג, איז נישט קיין תלמיד חכם
 (תלמודיש).
 נורא — יערעקלעך (בראשית כח יז).
 מעשה נורא — אַ שרעקלעכע מעשה.
 ימים נוראין — די שרעקלעכע טעג.
 (ראש השנה און יום כיפור).
 נושא, נושאים — דער וואָס טראָגט.
 נושא כליו (שופטים ט גד) — דער
 וואָפּנטרעגעניש. אַ נושאים = מאן ביי
 אַ לוויה. ג. נושא ונותן זיין —
 פירען אַ וועשעפט אַ וויכוח (זע
 משא וכרהן). נושא חן זיין ביי
 עמיצן — געפּעלן (אסתר ב טו). נושא
 פנים זיין — אָפּגעבן פּבור (מלאכי ב ט).
 נושא פנים זיין בדיון (ויקרא יט טו) —
 זיין פּאַרטיי איש אין משפט. ג. סובֿ
 יעקט, מעמֿג. שני הפכים בנושא
 אחד — זױי געגנטיילן אין איין
 סוביעקט. נושא הרדוש, נושא

נוטה — גענייגט. הדעת נוטה —
 דער פּאַרשטאַנד איז גענייגט. הדין
 נוטה — לויט דעם געזעץ (תלמודיש).
 נוטה למות [לאָמויט] — נאָענט צו
 שטאַרבן, טויט קראַנק. „געקוקט אויף
 דער נוטה = למותער מאמע“
 (מענדעלע). זע נטייה.
 נוטריקון — אָפּקירצונג, אַ ראשי תיבות
 (תלמודיש פון לאָטיין). איינעם דאַרט
 דער קאָפּ וועגן פרנסה, דעם צווייטן
 וועגן אַ נוטריקון.
 נולד — וואָס ווערט געפּאַרן
 (תהלים כב לב). איהו חכם הרואה
 את הנולד — ווער איז אַ חכם?
 — ווער עס זעט פּאַראוים (תלמודיש).
 „אַ נולד בין איך אַ מאַזעפּעווקער, אַ
 נכתב וואַראַמילאָווקער“ (שלום עליכם).
 „דורך דעם שפּרינגט אין דער וועלט
 אַרויס נייעס, עס ווערט נולד אַלצדינג“
 (מענדעלע)
 נון — דער נאָמען פון אות נ אין
 אַלף-בית. אַ לאַנגע (אַדער: שלעכטע
 = פּראָכטע) נון (ן). אַ קרומער
 נון (נ). חולם נון נו (קאַטאָועס).
 נוסח, נוסחאות — פּאַרם
 (פון אשורית: נוסח — קאָפּיע). נוסח הגמ.
 נוסח הכתובה. נוסח אר״י. נוסח
 אשכּנז, נוסח ספרד. בנוסחא אחריןא
 — מיט אַנ-אַנדער נוסח.
 נוסע (שמות יד י), נוסעים [נאָסיעס] —
 אַ רייזנדער.
 נופך אין: נופך משלו — אַ צירונג
 פון אים (תלמודיש). ער האָט צוגע-
 לייגט אַ נופך משלו.
 נופל, נופלים — דער וואָס פּאַלט,
 אַנ-אַראָפּגעפּאלענער. כי לא נופל
 אנוכי מכם (איוב יב ג) — איך בין
 נישט שלעכטער פון איך. סומך
 נופלים — דער וואָס שטיצט די

I. ניש מהוייב אייך צו הערן (תלמודיש).
 נח (בראשית ה כט) N. נח מיט זיבן
 גרייזן. בן נח, בני נח — א גוי. בן
 נח נהרג על פחות משהו פרושה —
 א גוי ווערט געטייט פאר ווייניגער
 פון א שוה פרושה (תלמודיש). שבע
 מיצוות בני נח — די זיבן מיצוות
 פון די בני נח (תלמודיש).

II. נח [נאך] — אין "שוא נח" —
 א רוענדיקער שוא.
 נחבא אל הכלים (שמואל א' י כב) —
 וואָס באַהאַלט זיך צווישן די כלים.
 נחום N.

נחויץ איך: הדבר נחויץ — די זאך איז
 דרינגענד (שמואל א כא ט: דבר המלך
 נחויץ). זע נחיצות.

נחוישת — מעש, קופער (בראשית ד כב).
 מצח נחוישת (אָדער: מצח נחוישה,
 ישעיה מח ד) — מעשענער שמערן.
 נחות דרגא — אַראָפּגענאַנגען אויפן
 לייטער, א געפאלענער. "און קיין
 נחות דרגא ב"ה איז ער אויך ניש"
 (שלום עליכם). זע דרגא.

נחזור [נאכער] לענינו [לעאיניגנענין]
 — לאַמיר צוריקקערן צו אינזער
 ענין.

נחיצות — נוישווענדיקייט. זע נחויץ.
 נחלה [נאַכלען] נחלות אָדער נחלאות
 [נאַכלאַעס] — ערבשאפט, ירושה
 (משלי יט ד: נחלת אבות). די שטוב
 איז א שטיקל נחלה. מעביר נחלה
 זיין — די ירושה אָפּגעבן אַנ-אַנ-
 דערן (לויט במדבר כו ה). בעל נחלה.

נחליץ אין צדיק מצרה נחליץ (משלי יא ח)
 — דער צדיק ווערט געראטעוועט
 פון א צרה.

נחלק [נעכלען] — ווערט געטיילט,
 האָט אַנ-אַנדער מיינונג, נחלקי בית
 שמאי זבית הילל — בית שמאי און

המאמר — די מעמע פון דרוש,
 פון מאמר.

נושן — פאַרעלטערט. ואכלתם ישן
 נושן (ויקרא כו י) — איה וועט עסן
 אלמעס (פון פאַרצייַאָריגען ברויט) צרעת
 נושנת (ויקרא יג א) — אַנ-אַלמע
 קריינק.

נותן, נותנים — דער וואָס גיט.
 הנותן השועה למלכים (תהלים קמד י)
 — דער וואָס העלפט די מלכים,
 ער איז א נותן, פון די נותנים,
 היפך: מקבל. נותן מעס לפנים —
 פאַרדאַרפן, מאַדלען; נותן מעס
 לשבח — פאַרבעסערן, לויבן (תלמודיש).
 נושא ונותן זיין — פירן א געשעפט,
 א וויכוח.

נותר — דאָס וואָס בלייבט (שמות כט לד).
 נודמן [נידאמן] — זיך טרעפן. נודמנו
 לפונדק אחד — זיי האָבן זיך גע-
 טראָפן אין איין גאַסמהויז [תלמודיש].

נודעזע [נידאזע] ווערן — פאַרצי-
 טערט ווערן, פל העולם נודעזע —
 די גאַנצע וועלט איז פאַרציטערט
 געוואָרן (תלמודיש).

נוהר [ניוהער] — אָפּגעהיט (תהלים יט יב).
 מען זאָל נוהר זיין צו זאָגן...

נויפה, נויפות — דאָס אָנשרייען.
 (תלמודיש). מקבל נויפה זיין.

נוזר נזירים — במדבר ו ב). נקיבה:
 נזירה, נזירות.

נוזר זע הנזכר.
 נוס זהב באף חויר (משלי יא כב) — א

גאָלדענער רינג אין נאָז פון א חויר.
 נזק (אסתר ז ד) — שאַדן, היזק. רבים:
 נזיקין T. זע נזק.

נזקק [ניזקען] — פאַרבונדן מיט
 עמיצן. אין אני נזקק לכם — איך
 בין מיט אייך נישט פאַרבונדן (ד. ה.
 איך האָב אייך נישט נייטיק, איך בין

בית הלל האָפּן אַ חלוקי-דיעות
(תלמודיש).

1. נחמה [נעכאַמע], נחמות — טרייסט.

זאת נחמתי בעניי (תהלים קיט ג) —

דאָס איז מיין טרייסט אין מיין אר-

מוט. אראה פנחמה — זאָל איך

אזוי זעען די נחמה (תלמודיש, א שבועה).

פרכות ונחמות, ישועות ונחמות

(סידור). צרת רבים חצי נחמה —

אנ-אלגעמיינע צרה איז א האלבע

נחמה. נאָך אַ שטיקל נחמה, וואָס...

I. נחמה [נעכאַמע] N.

נחמו T. שבת נחמו.

נחמיה N. נחמן N.

נחרב [נעכרעו] — צעשמערט. חרוב
ונחרב.

I. נחש, נחשים [נכאָשים], שלאנג

(בראשית ג א). נחש נחושת (במדבר כא ט)

— די קופערנע שלאנג, נחשים

ועקרבים — שלאנגן און סקאָרפּי-

אַנען.

II. נחיש = נידוי חרם שמהא.

נחשב [נעכשעו] — גערעכענט. לא

נחשב למאומה (מלכים א' י כא) —

ניט גערעכענט פאַר גאָרנישט. במה

נחשב הוא (ישעיה ב כב) — פאַר

וויפיל איז ער גערעכענט?

נחשד [נעכשעד] — פאַרדעכמיגט.

נחשד בדבר ואין בו — אומזיסט

פאַרדעכמיגט. אין אדם נחשד בדבר

אלא אם כן עשאו — אַ מענטש

ווערט פאַרדעכמיגט אין אַ זאָך. נאָך

ווען ער האָט עס באַגאַנגען

(תלמודיש).

נחת [נאַכעס] — פאַרגעניגן. פך נחת

(קהלת ד ו) — אַ זשמעניע נחת.

דברי חכמים בנחת נשמעים (קהלת

ט יז) — די ווערטער פון חכמים

הערט מען מיט נחת. נחת רוח

מאָכן — הנאה (תלמודיש). האָפּן

קלייבן, שעפּן נחת פון קינדער.

אַנקוועלן, פּרעגלען זיך פאַר נחת.

נטייה [נעטי-יע], נטיות — 1. נייגונג.

נטייה לכוּ — נייגונג צו אַ זאָך.

זע נוטה. 2. אין דיקדוק: דעקלינא-

ציאָן. נטיית השמות.

נטיית ידים — הענטוואַשן. היכף

לנשילת ידים ברכה — גלייך נאָך

הענטוואַשן אַ ברכה (תלמודיש). על

נשילת ידים T. על נשילת לולב T.

ני — אין „פעל“ פון צייטווערטער שרייבט

מען אָן אַ יוד; ניכלל זע נכלל, ניכתב

זע נכתב א. א. וו.

ניי = נרו יאיר — זיין ליכט זאָל

לייכטן (אי בריוו).

ניאוף — זגות (ירמיה יג כז). זע

נאוף.

ניכא ולא ידע מה ניכא — געוואָנט

נכואות און ווייסט ניט וואָס ער האָט

געוואָנט (תלמודיש).

ניבול פה [ניבל פע] — ציניזם.

פאַרנאָגראַפע. אַ ניבול-פה'ניק, זע

מנבל.

ניגוד, ניגודים — ווידערשפרוך.

בניגוד ציוו... — אין קעגנטייל ציוו...

ניגון [ניגן], ניגונים — מעלאָדיע.

סקארפּאָוער (= קאָזיאָנער) ניגון

(פון בל נורי קריש אבות א. אנד.).

א מסיני-ניגון (אפשר פון „מעסינע“ די,

איטאַליענישע שטאַט). דער ניגון פון

גמרא.

ניגזל זע נגזל. ניגלה זע נגלה.

ניגמר זע נגמר.

נידה, נידור. — מענסטרוואַירנדע

פרוי (יחזקאל יח ו). דם נידה, ממזר

פן הנידה. נידה T.

נידוי — אַ מין חרם. נידוי חרם

שמתא (נחיש).

ניסוך: המים — דאָס וואָסער ניסן (א מין קרבן אין בית המקדש). ניסים — רב'ים פון נס (זע). ניסיון: זע ניסיון.

ניסן — דער זיבעטער חודש אין יאָר (אסתר ג, ז). חודש ניסן איז אַ טײַע־רער ביסן.

ניסרעף: זע נשרף. ניסהר: זע נסתר. ניפטר: זע נפטר. ניצול: זע ניצל.

ניצוץ, ניצוצות — פונק (ישעיה א לא). אין שבתי צבי איז געווען אַ ניצוץ קדוש „אין פנימינען איז געלעגן אַ ניצוץ פון אַ נוסע“ (מענדעלע). די תורה צעברעקלט אָף קליינע ניצוצות/לעך (חסידיש).

ניצחון [ניצאָן], ניצחונות (ניצאָנעס) — זיג (היפך: מפלה). בעל ניצחון — אַנ־עקשן.

ניצל: ווערן — זיך ראַטעווען. (געשריבן אויך: ניצול). זע מציל.

ניקוד — פונקטואַציע, די פללים פון שמעלן נקודות.

נישואין — חתונה. באַרוסין ובנשואין — דורך פאַרלאָבונג און חתונה (תלמודיש).

נישקשה, [נישקאַשע] = נישט קשה? אָדער פּויליש: נישטעגאַ - סיע? נישקשה פון אַ אַ מפה, נישקשה איז אויך גוט קראַנק, נישקשה/דיק.

ניתוח, חכמת הניתוח — אַנאַטאָמיע. ניתי ספר ונחוי — לאָמיר בריינגען דעם פּוך און זעען (תלמודיש).

נכבד [נעכבעד], נכבדים [ניכבאָדים] — געערט (בראשית לד יט). נכבדי ארץ (ישעיה כג ט) — די געערטע לייט. נכבדי העדה, נכבדי העיר, ער שטאַמט פון גאונים און נכבדים. אדון נכבד, קורא נכבד — געערט מער הער, לעזער.

נידון: ווערן — געמשפּט ווערן. פן סורר ומורה נידון על שום סופו — דער סורר ומורה ווערט באַשטראַפּט וועגן די צוקונפּט (תלמודיש).

נידה אין עיר הנידחת (דברים יג יג-יח). נידחה: זע נדחה.

ניזק (= נזק) — שאַדן, היזק. ניזקין — שעדיגן. גע'ניזקט. ניזק ווערן, (געשריבן אויך: ניזוק).

ניחא — ליב, לא נחא לי — עס איז מיר ניט ליב (תלמודיש). אַז אויך איז ליב איז מיר נחא.

ניחום — טרויסטן (זכריה א יג). ניחום אכלים: זע אכל, מנחם.

ניחיתא [ניחיתא] — רג, געלאַסנט: הייט. בניחיתא — רואיג.

נייר [נאַיערן], ניירות [נאַיערעס] — פּאַפּיר, ניכר, ניכרים [ניקאַרים] — קענטיק (איוב לד יט). היזק שאינו ניכר — אַ

היזק וואָס איז ניט קענטיק (תלמודיש). ניכר אַ זכר מיט אַ נקיבה, מען זעט נאָך ניפּרע שפּורן. ניכרים דברי אמת — דעם אמת דערקענט מען (תלמודיש).

ניכפא: זע נכפה. ניט, ולא ניט — שלאַפּט און שלאַפּט ניט (ד.ה. דרעמלעט) (תלמודיש): ניט ולא ניט תיר ולא תיר. זיין בבחינת ניט ולא ניט.

נימא — אַ האָר, אפילו כמלוא נימא — אפילו אויף אַ האָר (תלמודיש).

נימוס — אַנשטאַנד, מן הנימוס — אַנשטענדיק, פנימוס, מפני הנימוס, בעל נימוס, זע פנימוס, מנוכס.

ניט = זע נתי. ניסא — אַ נס, לא כל יומא מתרחיש ניסא — ניט אַלע מאָל טרעפט אַ נס, לפרסומי ניסא — צו באַקאַנט מאַכן דעם נס

(תלמודיש).

— א צוגנישריבענער (אסתר ט לב).
 „א נולד בין איך א מאועפעווקער, א
 נכתב — א וואַראַטילאָוקער“
 (שלום עליכם)
 נלהב [נילהעוין] — פארברענט, אייפריג,
 זע התלהנות.
 נלכד [נילקעד] ווערן — געכאפט ווערן
 (איכה ד כ).
 נמאם [נימעס] ווערן — פאראכט
 ווערן (תהלים טו ד), נמאם זמאום
 (סופערלאטיוו) עס איז מיר שוין נמאם
 געוואָרן צו הערן דאָס זעלבע, עסן
 קרעפלעך קען אויך נמאם ווערן.
 נמחל [נימחל] — פארגעבן (פין „מוחל“).
 אינו נמחל לו — עס איז אים ניט
 פארגעבן (תלמודיש).
 נמכר [נימקר] — פארקויפט (תהלים קה יז).
 נמנו וגמרו — „דורכגעצײלט די
 שטימען און באַשלאָסן“ (תלמודיש). זע
 מנוי.
 נמנע [נימנע] — אין „בגדר הנמנע“,
 „מן הנמנע“ — דאָס אוממעגלעכע
 (היפך: אפשר).
 נמצא [נימצע] — 1. וואָס איז פאראַן.
 „ברוך הבא! — ברוך נמצא“, פנמצא
 (זע), 2. — הוצא, דער רעזולט
 טאָט.
 נמרץ אין „קללה נמרצת“ (מלכים א' ב ח),
 קללות נמרצות — טויטע קללות.
 נמשל [נימשל] — געגלייכן (תהילים
 מט יג), דער אָפּיעקט פון משל, דער
 נמשל פון יעס משל אינו...
 נניח [נניח] — „נעמען מיר אָן“,
 פאַלאַזשים, זע הנחה.
 ננתקה [נתקה] (תהלים ג ג) איז „רעדן אויף
 גאָט און אויף משיחין און אויף
 ננתקה אויך (קאָטאָויעס).
 נם [נעס], נַיִסִים — וואונדער, א נם
 מן השמיים, א נם איז אים געשעען,

נכד — אַנאָיניקל, נין ונכד (ישעיה
 יד כב). נכד הרב הקדוש מלובלין.
 נכלל [ניכללעל] — איינגערעכנט, „אין דעם
 דין פון רחמנות זיינען נכלל אלע
 באַשעפענישן גלייך“, (מענדעלע).
 נכנס — גייט אריין, הנכנס לכרך —
 ווער עס גייט אריין אין א גרויס־
 שטאָט (תלמודיש). נכנס בשלום ויצא
 בשלום — אריין פשלום און ארויס
 בשלום, נכנס בחשאי ויוצא בקולי
 קולות — אריין שטיל און ארויס
 מיט קולות, נכנס יין יצא סוד —
 אריין דער וויין — ארויס דער סוד
 (תלמודיש).
 נכנע [מלכים א' כא כט] — אונטערמע־
 ניג, נכנעדיק, „זוי זיינען נכנעים און
 קענען זעהר פיל אַראַפּשלינגען“
 (מענדעלע).
 נכסים [נכאָסיס] — פארמעגן, אימעניע
 (יהושע כב ח). נכסים שיש להם
 אחריות — אומפאָועגלעכע, נכסים
 שאין להם אחריות — פאָועגלעכע,
 נכסים משועבדים — פאָרועצטע גיטער
 (תלמודיש). מרבה נכסים מרבה
 דאגה — מער פארמעגן — מער
 דאגות, יורד מנכסיו — א געפא־
 לענער נגיד.
 נכפה [נעכפע] — אַ באַזעסענער, עפי־
 לעפטויק (תלמודיש), עפילעפטיע (חלי
 נופל). סױאַרפּט, סױנעמט, סױכאַפּט
 אים די נכפה, נכפה'ניק.
 נכרי [נאָכרי], נכרים — א גוי
 (דברים כט כא). חברותא געמאכט מיט
 א נכרי.
 נכשל [ניכשל] ווערן — שטרויבלען
 (דניאל יא לג). נכשל ווערן אין
 אפיקורסות, אין עבודה זרה, מיט א
 וואָרט.
 נכתב [ניכטעוין], נכתבים [ניכטאָוויס]

נסתם הגולל — פארמאכט דער קבר" (ד. ה א סוף).

נסתר, נסתרים (תהלים יט ז) — פאר=

הוילן (היפך: נגלה). הנסתרות לה'

אלהינו (דברים כט כח) — די פאר=

בארגענע זינד ווייסט גאט. מנסתרות

נקני (תהלים יט ג) — פון אומבא=

מערקטע זינד רייניק מיך. ל"ו נסתרים

— די 36 פארבארגענע צדיקים

נסתתם [ניסטעטעס] — פארשטאפט.

נסתתמו מעינות החכמה — פאר=

שטאפט די קוואלן פון חכמה.

נסתתמו מענותיו — האפן זיך אויס=

נעלאזט זיינע מענות (תלמודיש).

נע [נא] — באוועגט. שוא נע

(אין דיקדוק). נע=ונד (בראשית ד יב).

דער גלות מיט דעם נע ונד האפן

אינו געבראכט דערצו. נע=ונדניק

(פארקאדירט: נאר ונדניק).

נעדר — פעלט. איש לא נעדר

(ישעיה מכו) — קיינער פעלט ניט.

נעדר ווערן — שטארבן. זע העדר.

נעווירע זע עבירה. נעווער זע נאבד.

נעורים (ישעיה נד ז) — יוגנט. בני

הנעורים (תהלים קכז ד) — יוגנט=

לעכע. חמאות נעורי (תהלים כה ז) —

די יוגנט=זינד. מנעורי עד היום הזה

(שמואל א' יב ב) — פון מיין יוגנט ביז

היינט צו מאג. מנעוריו (ירמיה מח יא)

— פון זיין יוגנט אן.

נעילה [גילע] — 1. דאס שליסן. נעילה

שער. נעילה דלת — דאס שליסן

פון טויער, פון טיר (תלמודיש). 2. —

א מין תפילה (אום יום כיפור). 3.

נעילת הסנדל — דאס אנטאן שוך

(תלמודיש).

נעכבעד זע נכבד.

נעלב [נעלעוין] — באלידיקט. נעלבים

ואינם עולבים שומעין הרפתם ואינם

בנם — דורך א וואנדער: היינגען

בנם. האלטן זיך בנם. מס וסמך

שבלוחות בנם היו עומדין — דעם

ס און דער ס אין די לוחות האפן

זיך געהאלטן דורך א נם (תלמודיש).

נס בתוך נם — א מאפעלער נם,

אן אנס (ein Oese) איז נימא קיין

היינגליכטער (ווארטשפיל). דערציילן

נסים ונפלאות. גאטס נסים (פארא=

דירט: די באפע יענטעס. ציפקעס

ניסים!) לעבן פון (מיט) ניסים. פאר=

לאן זיך אויף ניסים. על הניסים T.

בעל נם זע בעל.

נסיון [ניסיען], נסיונות [ניסיענעס] — 1.

פראפע, עקזאמען. עשרה נסיונות —

צען פריפונגען (תלמודיש). דורכמאכן

אלע עשרה נסיונות. אויסהאלטן דעם

נסיון, ביישטיין א נסיון, אל תביאנו

לידי נסיון — בריינג אונז ניט אין

פארוכונג (סידור). 2. דערפארונג.

בעל נסיון — א געניטער. אין חכם

כבעל הנסיון — דער געניטער איז

קלוג.

נסך, נסיכים (מיכה ה ד) — פירשמ.

נסיעה, נסיעות — רייען.

נסך, נסכים — (בראשית לה יד), פון וויין.

יין נסך (אָרער בלויז: נסך) — גוי=

אישקער וויין (לויט דברים לב לח). זע

ניסוך. געס זעצט אים ארויס פון

דער נאז א ריח פון נסך. פון

בראנפן, שפירמ' (מענדעלע).

נסתחפה שדהו — זיין פעלד איז צע=

שמערט. ד. ה. עם איז זיין אומגליק

(תלמודיש).

נסמך [ניסמען] — א פאָרם אין דיקדוק.

נסתלק [ניסטאלעק] ווערן — אוועקגיין.

שטארבן. (תלמודיש). דער צדיק איז

נסתלק געוואָרן.

— זיי האָבן געזאָגט „נעשה“ פֿאַר „נשמע“ (תלמודיש).

נפּוּחַ [ניפּוּחַ] — 1. די אויפגעבלאָזן־הייט, דער פֿאַרנעם. 2. נפּוּחַה, נפּטֿר [ניפּטֿר] תלמודיש: נפּטֿר מן העולם — וואָס איז אוועק פֿון דער וועלט, ד. ה. געזימאַרבען, נפּטֿר געוואָרן, דער גרויכער נפּטֿר, די נפּטֿר־קע, נפּטֿר=פּיפּטער, אבי ער לעגט, איז דאַנקן גאָש (פֿון אַנ־אַנעקדאָט), „זינט דענסטמאָל איז ב. פּיים ווייב אַ נפּטֿר“ (מע: דעלע).

נפּוּחַה, נפּוּחַת — א בלאָז, פֿאַרן, נפּוּחַה — וואָס פֿאַלן, נפּוּחַה אפּים — דאָס פֿאַלן אויף דעם פּנים (סידור). תּוּלוּת נפּוּחַה ניסָה — דער אָנהויב פֿון אַ מפּלה איז דאָס לויפֿן (תלמודיש).

נפּל, נפּלים (איוב ג טז) — אַ טױט געבאַרן קינד (אַנשטאַט: „אַ נפּלֿע שרייבט מען אויך: אַ=עופּהֿלע). זע **נפּוּחַל**.

נפּלֿא [ניפּלֿע] — וואונדערבאַר. מעשה נפּלֿא — וואונדערבאַרע געשיכטע. „רפּאל איז אַ חכם עתיק, אַ בריה נפּלֿאה“ (נענדעלע).

נפּלֿאות (שנזח לד י) — וואונדער, נפּלֿאות ודולות (לויט איוב ח ט) — גרויסע וואונדער, ניסים ונפּלֿאות.

נפּסֿד [ניפּסֿד] — האָבן אַ שאַד, פֿאַר־לירן, ישׁ ריוו ונפּסֿד — אַמאָל פֿאַר־לירט אַ פּלינקער (תלמודיש). הוּה ונפּסֿד — געווען און פֿאַרשוואונדן. דיעות נפּסֿדות (אַדער: מופּסדות) — פֿאַרדאַרבעֿע מיינונגען.

נפּסֿק [ניפּסֿק] — איבערגעריסן. נפּסֿק החוטם (תלמודיש).

נפּעֿל [ניפּעֿל] — אין דיקרוק: אַ פֿאַרם פֿון פעל.

נפּקֿא [נאַפּקֿע] — תּרְגוּם פֿון „זונה,

משיבין — זיינען באַלידיקט און באַלידיקן ניט, הערן זייער שאַנד און ענטפערן ניט (תלמודיש). ער איז מן הנעלבים ואינם עולבים. זע עלוב.

נעֿלם ווערן — פֿאַרשווינדן (ויקרא ד יג) אַ נעלם, נעלמים — דעזערטיר, נכרח. טמיר ונעלם — פֿאַרבאַרגן (טיטל פֿון גאַט) (סידור). זע **נעֿלים**. נעמן זע **נאַמן**, נעמאַנעס זע **נאַמנות**. נעֿנה [נענען] ווערן — באַקומען אַנ־ענטפער. המבקש רחמים על חבירו הוא נענה תחילה — ווער עס בעט פֿאַר אַנ־אַנדערן, באַקומט פֿריער אַנ־ענטפער (תלמודיש).

נענעֿים [נינעֿים] — דאָס שאַקלען פֿון לולב, די נענעֿים הייבט מען פֿון אָן פֿון מזרח זייט, זע **נענעֿע**.

נענש ווערן — באַשטראַפּט ווערן משלי כו יב).

נעס זע **נעס**.

נעצֿר — דער וואָס האָט עצירות, נעקֿר ווערן — אויסגעוואָרצלט ווערן. נעקֿר ממקומו — אוועק פֿון זיין אָרט (תלמודיש).

נער [נאַר], **נערים** [נעָרים] — אינגל (שופּטים ח כ). נער יכתבם (ישעיה יט) — אַ קינד קען זיי אויפּשרייבן. מנער ועד זקן (בראשית יט ד) — פֿון יונג ביז אַלט, עס כל הנערים — „מיט אַלע אינגלעך“ (אן עלייה אום שמחת תורה). נקיבה: נערה, נערות. נערה המאורשה (דברים כב כה) — אַ כלה.

נערוֹת [נאַרעס] — קינדהייט. עושה מעשה נערות — שטיפט ווי אַ קינד (תלמודיש). סימני נערות — די סימנים פֿון קינדהייט.

נעשה ונשמע (שמות כד ז) — „מיר ווילן טאָן און הערן“, הקדימו נעשה לנשמע

נצחן [נצצכן], נצחנים — זיגער. נצחנות [נצצכאָנעס]. „איך אָכער האָב נישט געוואָלט שווייגן, עס איז מיר שוין געגאָנגען אין נצחנות“ (מענדעלע).

נציב (מלאכים א' ד' ט) העליון — אוי= בערקאָמיסאר (אין ארץ ישראל).

נצמח ווערן — אויסוואַקסן. „דורך אים קען נצמח ווערן אידן אַ ישועה“ (מענדעלע).

נצרך [ניערעך], **נצרכים** [ניצראַכים] — נויטבאָדערפטיגער. נצרך (אָדער: הנצרך) לנקביו — ווער עס האָט אַ באַדערפעניס, זע **נקבים** (תלמודיש). דער נצרך אליין מוז פאַר זיך מתפלל זיין.

נקבה זע **נקיבה**.

נקבים [נעקאָוים] — „לעכער“, נאָטור= לעכע באַדערפענישן. נקבים נקבים חלולים חלולים — לעכער און רויעמן (סידור). הנצרך. לנקביו [לינקאָווינ] — ווער עס האָט אַ נא= טורלעכע באַדערפעניש. נקבים גדולים. אַ גרויס באַדערפעניש. נקבים קטנים — אַ קליין באַדערפעניש.

נקבר [ניקבער] — באַגראָבן. פה נקבר — דאָ איז באַגראָבן (אויף מציבות). **נקודה**, **נקודות** — 1. אַ פונקט, אַ פינעלע. 2. אין דיקדוק: וואָקאל צייכן; קמץ, פתח, סגול א. א. וו. ליענען אָן נקודות.

נקודים זע **עקודים**.

נקי [נאָקי], **נקיים** [נקיאים] — פריי, ריין. נקיבה: נקיה, זהיתם נקיים מה' זמישראל (במדבר לב כב) — איר וואָלט זיין ריין פאַר גאָט און פאַר ישראל, דס נקי (דברים יט י). — אומשוולדיג בלוט. נקי כפים (תהלים כד ד) — וואָס האָט ריינע הענט (ד. ה. נעמט נים קיין שוחד). אַ נקי=כפים'ניק.

(בראשית לד לא) — „די וואָס גייט אויס“, אַ זונה. די אלטע נפקא.

נפקא מינה [נאָפקעמינע — ןװן] — גייט אוועק פון דעם, דער אונ= מערשיד, חילוק. וואָס איז די נפקא מינה? זע **כאי**.

נפש (בראשית ט י) — 1. נשמה. נפש כל חי — די נשמה פון אַלע לע= בעדיקע ווען (סידור). יציאת הנפש — דאָס שטאַרבן, השארת הנפש — אומשטערבלעכקייט, עגמת נפש — צער. בלב נפש — מיט האַרץ און נשמה. זי איז מיט אים נפש אהת, זי האָבן זיך ליב אהבת נפש. נפש היפה — שיינגייסט. נפש הבהמית — בהמה'שע נשמה (חסידיש). נפשו קשורה בנפשו (בראשית מד ל).

2. אַ מענטש. אויך אַ נפש! דאָס קליינע נפשיל. רבים: נפשות [נעפאָשעס]. גראָבע נפשות. אַ נעפאָשע, נעפא= שעלע (יהיד פון „נפשות“). 3. אַ=

שטאַט א פראָנאָמען; תמות נפשי עם פלישתים (שופטים טו ל) — לאַמיר שטאַרבן מיט די פלישתים. ידיר נפשי — מיין ליבער פריינד (אין בריוו). 4. לעבן. פיקוח נפש — אַ סכנה פארן לעבן. סכנת נפשות [נעפאָשעס]. דיני נפשות — קרימו= נאל געווען. מתחייב בנפשו — ער מוז באַקומען מויט = שטראַף (תלמודיש). זע **ממה** **נפשך**.

נפתלי N. **נצבים** T.

נצח — 1. אין לנצח — אויף אייביק (תהילים ט יט) סופערלאַטיוו: לנצח נצחים (יהושע לד י). 2. פון די 10 ספירות: נצח שבחסד.

נצחון זע **ניצחון**.

נצחי [ניצחי] — נקיבה: נצחית — אייביק, נצחיות — אייביקייט.

בענע. דאָן איז אַ היסטאָרישער
נשאר. נשאר חוב — בלייבט אַ חוב.
נשבע, נשנעיעם (ישעיה מח א) —
געשוואָרענער.

נשבר אין כּרס הנשבר — ווי אַ צע-
בראָכענער שאַרבן.

נשוא [נאָסו] — אין דיקדוק: פרעדיקאט
(להיפך צו: "נשוא" — סוביעקט).
נשוא T.

נשואה, נשואות --- אַ פּאָאהיראַמע
פרוי. ארוסות ונשואות — פּאַר-
לאָבטע אוי פּאַרהייראַמע (תּלמודיש).

נשואין זע נישואין.

נשוי — אַ פּאַרהייראַמער (תּלמודיש).
נשיא, נשיאים (במדבר ז יא) —
פירסט. יהודה הנשיא.

נשיאות — די אייגנשאַפט פּון נשיא.
נשיאות כּנים זע נשיאת.

נשיאים ורוח וגשם אין (משלי כה יד)
— וואַלקען און ווינד, אָבער קיין
רעגן ניטאָ.

נשיאת כּפּים (אָדער: נשיאות כּפים)
"דאָס הייבן די הענט", דוכנ'ען.

נשים (בראשית: לא לה) — פרויען (רבים
פון „אשה", נשים צדקניות (סידור). נשים
דעתן קלוונ — פרויען זיינען לייכט-
זיניק (תּלמודיש).

נשימה, נשימות — אָטעם, בנשימה
אחת זאָגן — אין איין אָטעם. די
עשרת בני המן לייענט מען בנשימה
אחת.

נשיקה, נשיקות — קוש. נשיקות
שונא (משלי כז ו) — אַ קוש פּון אַ
פיינד. מיהת נשיקה (תּלמודיש), מיתה
בנשיקה — מוים דורך אַ קוש, זע
בנשיקה.

נשך (שמות כו כד) — וואַכער, פּראָ-
צענט. נשך ותרבות (יקרא כח לו).
זע ריבית.

נקי מנכסיו — "רין פּון זיין פּאַר-
מעגן", וואָס האָט פּאַרלאָרן זיין
פּאַרמעגן (תּלמודיש). נקי הדעת —
מענטשן פּון ריינע מחשבות.
דעליקאַטע (תּלמודיש). לשון נקיה
— ריינע שפּראַך. אייפעמיום.
סולת — נקיה דאָס בעסטע זעמלמעל.
נקיים — "ריינע מעג" אין
שבעה נקיים ציילן, נקיים ויצן
(תּלמודיש). זע נקיות.

נקיבה, נקיבות — (בראשית א כז).
לשון נקיבה, מין נקיבה (אין דיקדוק).
זי איז אַ שיינע נקיבה.

נקיות (נקי-יעס) — ריינקייט. נקיות
האוויר — די ריינקייט פּון לופט.
פּראַווען נקיות (אויך אייפעמיסטיש פּאַר
אַ גרויסע באַדערפעניס). "שוין נאָך נקיות"
(מענדעלע).

נקימה אין בנקימת חפּין — דורך
נעמען אין האַנד אַ זאַך (תּלמודיש).
נקמה, נקמות — ירמיה מו י).

לעשות נקמה בגוים (תהלים קמט ו)
— צו נעמען נקמה פּון די גוים.
אל נקמות (תהלים צד א) — גאָט פּון
נקמה. זען אַ נקמה. זע נוקם.

נר, נרות — ליכט (משלי לא יח).
נר תמיד (שמות כז כ) נר מצווה
(משלי ו כג), נר ישראל (שמואל ב' כא יז)
נר המערבי, נר של חנוכה (תּלמודיש).
נר למאור (סידור). נרו יאיר (נ"י)
— זיין ליכט זאָל לייכטן (אין בריוו
ביי אַ נאָמען).

נרדף [נירדעף] — 1. פּאַרפּאָלגט
(קהילת גטו). זע רודף. 2. שם נרדף,
נרדף, פעל נרדף (אין דיקדוק) —
אַ סינאָנים.

נרצה [נירצען], נרצחים [נירצאָכטן] —
דערמאָרדעט. זע רוצח.
נשאר (שמואל א' ט כד) — דאָס געבלי-

אָדלער. הנשר הגדול —

טיטל פון רמב"ם.

נשרף [ניסרעף], נשרפים [ניסראָפּים] —

אָפגעברענט. א נדבה פאר די נשרפים. „און נאָך וואָס פאר א נשרף — פון די אמתע פרים הנשרפים, וואָס אין סידור" (שלום עליכם).

נשתומם [נישטאָמעס] ווערן — דער=

שמוינט ווערן (דניאל כ ז). נבהל ונשתומם ווערן.

נשתתח זע משתתח.

נשתתק ווערן — אנטשוויגן ווערן

(תלמודיש).

נת = [נט] — פרעפיקס אין דער פאָרם

נתפעל, למשל: נתבקש [ניסבאקעש].

נתאמת ווערן — באַשמעטיגט ווערן,

געפונען אלס אמת. זע מאמת זיין. נתבלבל ווערן — צעמישט (מכולכל) ווערן.

נתבע [ניסבע], נתבעים [ניסבאָאים] —

דער, פון וועמען מע פאָרערט. תובע ונתבע. נתבעין לעגל ונותנין נתבעין למשכן ונותנין — מע בעט אויפ'ן עגל, געבן זיי, מע בעט אויפ'ן משכן געבן זיי (תלמודיש).

נתבקש ווערן אין: נתבקש געוואָרן

בישיבה של מעלה — געשמאָרפן.

נתברר ווערן — קלאָר ווערן. זע

יתבררו.

נתגלגל ווערן — פאָרוואַנדלט

(מגולגל) ווערן. נתגלגל הדבר —

די זאך האָט זיך אנטוויקלט (תלמודיש).

נתגה [ניסגאלע] ווערן — זיך אַנט=

פלעקן. דאָס באַהאַלטענע איז איצט

נתגלה געוואָרן.

נתוח זע נירוח.

נתחלהל ווערן — פאָרציטערט ווערן

(אסתר ד ד).

נשכר [ניסקר] — באַקומט שכר. יש

זרו ונשכר יש זרו ונפסד — פאָראַן אַ

פלינקער וואָס געווינט. פאָראַן אַ

פלינקער וואָס פאָרלירט. אל יהי

הוטא נשכר — זאָל דער זינדער

ניט געווינען (תלמודיש).

נשלם [נישלעם] אין „הם ונשלם" —

ס'איז געענדיגט.

נשמה, נשמות — (ישעיה ב כב).

אַרויסנעמען, געבן, דערהאַלטן די

נשמה; מאַכן, האַפן. שפילן מיט דער

נשמה; דאָס צוהערן שפארט מיר

אויס דער נשמה; אין דעם איז ער

גאָט די נשמה שולדיג (ד. ה. אומ=

שולדיג). איז מיין נשמה פון קלאַמשע

(אַדער: אַ ראַזניקע)? ראַמעווען נשמות

(פון גלח'שער טעטיקייט). אַ אַידישע, אַ

וויבערשע נשמה, נשמה יתירה: שבת צו

שלוש סעודות רייסט זיך אַרויס די

נשמה יתירה. נשמה-ליכט. ניט האַפן

קין גראַשן ביי דער נשמה, אַרייַ=

פאלן אָן אַ נשמה, ער איז דאָ און

זיין נשמה איז דאָרטן (פון רוסיש). כל

זמן שהנשמה בקרבי — כל זמן

איך לעב (סידור). עליית נשמה —

פאַנייסערונג.

נשמת [נישמאַס] T. — די נשמה פון,,

נשמת חיים (בראשית ב ז), נשמתי —

„מיין נשמה" אין פּרחה נשמתי —

מיין נשמה איז אַרויסגעפלוּיגן. זע

פּרחה. נשמתי ערשטליאין — נא=

קעמע נשמות ד. ה, אָן גופים

(זוהר).

נשף חשק (לויט ישעיה כא ד) — באַ=

לואסינאָנס אַוונט.

נשר [נעשר], נשרים — אָדלער,

מנשרים קלז (שמואל ב' א כג) — לייכ=

טער פון אָדלער. על כנפי נשרים

(שמות יט ד) — אויף פּליגלען פון

נתרבה געוואָרן אזוי פיל הילטייעס" (מענדעלע).

ס — דער פּופּעצמער אות אין אלף בית, ס'—60, זע סמך. סאָטן זע שוין, סאָנים זע שונאים, סאסן זע ששון, סאק זע שק, סאָרע זע שרה, סארפענען זע שרפ'ענגן.

סבא [סאָווע] — אלטער, זידע, ישראל סבא — דאָס אלטע פּאָלק ישראל סבא בביתא פּחא בביתא, סבתא בביתא סינא בביתא — דער זיבע איז אַן אַנגלויק אין שטוב, די באַפּע — אַן אַוץ (תלמודיש).

סבה זע סיובה.

סביבה [סוויוע], סביבות — milieu, דער קרײַ פּון שכנים (ירמיה מזו יז), א פרעמדע סביבה, אין אַזא סביבה'לע האָט זיך אָפּגעשפּילט אַזא דראַמעלע, אין אלע סביבות.

סבל הירושה — די קאראאימישע דנים, סבלן [סאווילע], סבלנים [סאוולאָנים] — געדולדיגע, סבלנות, מידת הסבלנות מאַלעראַני, זע סובל.

סבר פנים ע בספר.

סברא [סוואַרע], סברות — מיינונג (תלמודיש) מענדעלע שרייבט: הסברא, א סברא (אַד נר: ס'אז א סברא), אַז ער וועט כאַפּ דעם פּסק, די סברא (ד, ה. דער שכל) איז מהייב, אַז... „אַנגענומען אין דער סברא, אַז...“ (מענדעלע), מע קאָן זיי אויף קיין סברא ניט לאָזן זיין צווישן אַנדערע" (מענדעלע), אַ בויך=סברא, געפאלן אויף אַן=אויבער: הסברא, „כאַפּן אים מיט אַנדערע זוסברות“ (מענדעלע).

סברי מרנן ורבנן — לויט מיינונג

נתחמץ ווערן — חמצדיק ווערן (פון א פריידענקער).

נתניה — דאָס געבן כאַבאַר, „ביי אונז איז אַ נתניה פּון 10.000—פּו" (שלום עליכם).

נתמלא ווערן — דערפּילט ווערן, זיין בקשה איז נתמלא געוואָרן, נתמלאה הסאה — דאָס מאָס איז פול גע= וואָרן (תלמודיש).

נתן — אין די נתן ודי לקח (איוב א כא) גאָט האָט געגעבן, גאָט האָט ציגע= נומען, נתן, נתן=נאמען N.

נתנען [נאסענען] — געבען, „מע נתניט ניט און שוין“ (שלום עליכם).

נתעלה ווערן — דערהויבן ווערן, דער מתנגד איז נתעלה געוואָרן (חסידיש, געוואָרן אַ חסיד).

נתעלם ווערן — פאַרשוואַנדן ווערן (דברים כב א).

נתעשר ווערן — רייך ווערן (משלי יג ז), נתפור ווערן — צעשטריט ווערן.

נתפעל ווערן — דערוועקט, באַגייס= מערט ווערן, זע התפעלות.

נתפרדה החבילה (תלמודיש) — דאָס פינמל האָט זיך פּאַנטדערגעטרענט (ד, ה. די פריינדשאַפט).

נתפרסם ווערן — באַקאַנט ווערן, זע מפורסם.

נתקלקל ווערן — קאַליע ווערן, נתקלקלו המעשים — קאַליע גע= וואָרן די מאַטן (תלמודיש).

נתקררה דעתו — ער האָט זיך פאַרזאיקט, לא נתקררה דעתו עד שעשה נקמה — ער האָט זיך פאַרזאיקט ערשט ווען ער האָט גע= נומען נקמה (תלמודיש).

נתרבה ווערן — זיך מערן, „עס איז פּעוונתוינו הרבים אין היינטיקן דור

סדק, סדקים [סדאָקס] אין בחורים
 ובסדקים — אין לעכער.
 סדר, סדרים (איוב י כב) — 1. אָר =
 דענונג, סדר תפילות, סדר ברכות,
 סדר עולם (תלמודיש), ווי דער סדר
 עולם (העולם) איז, ווי דער סדר איז
 אויף אונזער וועלט, סדרן [סידרע]
 בראשית — די אָרדענונג פון דער
 נאָטור, די נאָטורגעזעצן (תלמודיש).
 „דאָס בית דין קען נישט משנה
 זיין סדרו בראשית“ (פרץ). סדר היום
 — טאָנעסאָרדנונג, אויפן סדר היום
 (אָדער: על הסדר) שטייען וויכטיגע
 פראָגעס, זע כסדר, 2. סדר של
 פסח, פראָווען דעם סדר, די סדרים,
 3. ששה סדרים (ש"ס), ששה סדרו
 משנה — די זעקס טיילן פון משנה:
 זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים,
 טהרות, סדר עולם T.
 סדרא [סעדרע] סדרות — פרשה.
 היינט גייט די סדרא בלק, מעביר
 די סדרא זיין, הייבט זיך אָן אַ
 סדרא, אַ נייע סדרא.
 I. סדרין [סאָדערין] זיך — זיך גרייטן,
 זיך עסקנ'ען.
 II. סדרין [סעידערין] — פראָווען דעם
 סדר (די נאָכט פון פסח).
 סדרן [סאָדערין] — דער וואָס איז מסדר,
 הסדרן קודם לפלגין — דער וואָס
 לערנט מיט אַ סדר איז וויכטיגער
 פון דעם, וואָס פילפולט (תלמודיש).
 ס"ה = סך הכל.
 סהדי במרומים — מיין עדות איז
 אין הימל (איוב טו מט: הנה בשמים עדי).
 סובא אין זולל וסובא' — פרעסער
 און זויפער (זע זולל).
 סובל — דער וואָס דולדעט, הסובל
 (סידור).— טיטל פון גאָט. סובל זיין,
 סוג — מין, אַרס.

(מיט דערלויבנים) פון אונזערע האַרן
 און לערער (סידור).
 סגול [סעגל], חטף-סגול — 1.
 פון די נקודות, 2. פון די טראַפֿ-צייכנס.
 סגולה, סגולות — 1. עם סגולה
 דברים ז ו). — אַ טייער פאָלק.
 יחידי סגולה — אויסדערוויילטע
 איינציגע (זע יחיד). 2. היילימל.
 אַ סגולה צו אַ קריינק, באַסקע
 סגולה.
 סגוף זע סיגוף.
 סגור (יחזקאל מד ב) — פאַרשלאָסן,
 סופערלאַטיוו: סגור ומסוגר (לויט יהושע
 ו א). דער אונזערטימעט איז סגור
 ומסוגר פאַר אידן.
 סגי נהור [סאָגענאַר] — פיל
 ליכט, אַ בלינדער (תלמודיש: סמיא
 צווחין לעוירא סגי נהור — בלינדע רופן אַנ-
 איינאָיגן פיל ליכט). בלשון סגי-נהור
 — איראָניש, „רופט מען אים
 חיים חנא דער קלוגער בלשון
 סגי נהור, דערפאַר וואָס ער
 איז אַ גרויסער שוטה“, אַפּיסל
 איז ער טאַקע סגי =
 נהור'דיק אויף „אַנ-אויג“, וויל נישט
 האָבן צו טאָן מיט אַ סגי-נהור'טע“
 (שלום עליכם).
 סג'ל [סעגאל] — סגן לוידי.
 סגן [סגאן] כהונה — וויצע כהן גדול,
 סגן לוידי — דער עלטסטער איבער
 די לויים („סגן“ אויף אשורית: גופערנאַ-
 טאַר, ירמיה נא כג).
 סדור זע סידור.
 סדום N. סדום ועמורה (בראשית יח כ).
 סדום-ניק.
 סדנא דארעא חד הוא — דער ערד =
 באַדן איז אומעטום דער זעלביגער
 (תלמודיש).

סוגיא, סוגיות — דעבאטן אין תלמוד.
סוגית התלמוד.

סוד, סודות — געהיימנים, מגלה
סוד זיין (משלי יא יג). א סוד פאר
גאנץ בראך. דער סוד פון מקווה.
מאכן עפעס בסוד. סופערלאטיוו: סודי
סודות. סודען זיך.

סודע זע סעידה.
סודר — א סוך (תלמודיש פון לאטיין).
קנין סודר זע קנין.

סוחר, סוחרים — הענדלער. עובר
לסוחר (בראשית כג טו) — וואָס נייט
בין סוחרים, ד. ה. עכט. א וואָל=
וועלער, מיינערער, לויפסקער סוחר. א
סוחר מיט א קאָליר, מיט א גלאַנץ.
א סעוואַנער סוחר: ערב סופות מיט
סך, הושענא רבה מיט הושענות,
פורים מיט המן-קלאַפערס, פסח מיט
מרור (קאטאָוועס). (פאראַדירט: סרח'ער).
ער מאַכט עם מעשה סוחר, מעשה
סוחרים, סוחר'יש. זע מוכר.

סוכה, סוכות (ויקרא גכ מב—מג).

1. זיי א מענטש וועסמו עסן אין
סוכה, אריינפאלן ווי א יוון אין סוכה.
פסול די סוכה! סוכה-שער, סאיז ווי
א סוכה: צילתה מרובה מחמתא —
שאַטן איז מער ווי זון (תלמודיש). 2.
סופות — א יום טוב, חג הסופות.
אתרוגים נאך סופות.

סוכן, סוכנים (ישעיה כבטו) — פאר=
וואלמער, אַגענט.

סולח (תהלים קג ג) — דער וואָס פאר=
צייט, מוחל וסולח (סידור) — טיטל פון
גאָט.

סולת — זעמלמעל. קמח סולת
(בראשית יח ו), סולת נמיה — דאָס
בעסמע.

סומא — א בלינדער. המבייש את
הסומא — ווער סאיז מבייש א

בלינדן (רלמודיש). כסומא בארובה —
ווי א בלי: דער אין לאַך (תלמודיש).
סומא חשוב כמת — א בלינדער
איז ווי א מת (תלמודיש).

סומך — יער וואָס שמיצט. סומך
נופלים (לויט תהלים קמה יד) — דער
וואָס שמיצט די פאלנדע. סומך זיין
זיך — זיך שמיצן. אין סומכין על
הגם — מע פארלאָזט זיך ניט אויף
א נם (תלמודיש). ער איז זיך סומך
אויף געזינן, אויף פאקטן.

סוסים, סוסים — פערד (בראשית מז יז).
אל זהיו בסוס כפרד (תהלים לב ט)
— זייט זיט קיין פערדישע קעפ
(קאטאָוועס). לסוסתי (שיר השירים א ט)
מיון קליטשע (אין קאטאָוועס). צוויי
פייערדיגע סוסים.

סוף — עק. מראש ועד סוף
(קהלת ג יא) — פון אָנהייב ביז ענד.

עד סוף כל הדורות — ביז עק
וועלט (תלמודיש). סוף אדם למיתה,
סוף בהמה לשחיטה, סוף גנב לתליה,
סוף סוחר לפליטה. סוף דבר
(קהלת יב יג) — רעזולטאט. ציל, סופו
מוכיח על תחילתו — פון זיין סוף
איז נעדר: נגען אויף זיין אָנהייב
(תלמודיש). געפן א מיאוסן, וויסמן,

פינצמערן, שוואַרצן סוף. א סוף זאָל
זיין, א סוף זאָל דאָס נעמען דער
סוף איז געווען... סוף זמן קידוש
לבנה, פון סוף הודש פרעסט
(אין לוח). וסוף-סוף, סוף כל סוף,
לסוף, צום סוף, איך האָב גערע=
בענט, א.ו.ו. צום סוף איז עם גע=
וואָרן אנדערש. אין סוף זע אין. סוף פסוק
— פון די טאָפ-צייכנס.

סופר, סופרים — שרייבער (תהלים מה ב).
עזרא הסופר (נחמיה יב לז). סופר סתים
— דער וואָס שרייבט ספר-תורה'ס.

מתנבאים פסיגנון אחד — צווי
נביאים האָפן ניט דעמוזעלפן סמיל
(תלמודיש).

סיג זע סיג.

סייג [סייג], סייגים תרגום פון „גדר“
— צוים. סייג לתורה — א צוים
צו דער תורה. סייג לחכמה שתיקה
— א צוים פאר חכמה איז שווייגן
(תלמודיש).

סידר, סידורים — „אָרדענונג“,
אָרדענונג פון די תפילות.

סיום — שלום. סיום הספר. סיום
התורה. סיום מסכת. מאַכן אַ סיום
(ד. ה. אַ שמחה צוליבן שלום).
זע מוסיים. אין די ניין מענג... צו
מאַכן אַ סיום, בכדי די בעלי-
הבתים זיינע זאָלן מעגן עסן פליי-
שיגס, ערב פסח א סיום פאר זיינע
באָקאנטע בכורים, זיי זאָלן דעם טאָג
נישט פאַסמן (מענדעלע).

סיון — דער ניינטער חודש אין יאָר
(אסתר ט. ט).

סיוע [סי-ייע] — הילף (תרגום פון „עור“).
לסיוע החתונה — מיטצוהעלפן די
חתונה, סיועת יחידי סגולה.

סיווע זע שיבה, סיכל זע שכל.

סיועהא דשמיא — גאָטס הילף (סידור).
סיופא — אַ שווערד אָדער שווערד-
טרענער. אי סיופא לא ספרא. אי
ספרא לא סיופא — אַ שווערד-
טרענער איז ניט קיין שרייבער, און
אַ שרייבער איז ניט קיין שווערד-
טרענער (תלמודיש).

סיכסוך, סיכסוכים — צוואַמענשטויס
(לויט ישעיה יט ב).

סילוק — 1. ליקוידירונג, באַצאָלונג,
פארענדיגונג, אַ חשבון איז אַ האַל-
בער סילוק, האָפן, מאַכן אַ סילוק,
סילוקן דעם חוב, מסלק זיין, „והמותר

תפילין, מזוזות, א סופר. 2. סופרים
— די אַנשי כנסת הגדולה, הומר
בדברי סופרים מדברי תורה — די
מיצוות מדרבנן זיינען וויכטיגער אַלס
די מדאורייתא (תלמודיש). מקרא
סופרים, עיטור סופרים, תיקון סופרים
(אין מסורה). 3. פארפאַסער. קנאת
סופרים תרבה חכמה — די קנאה
פון שרייבער פארמערט די וויסנשאַפט
(תלמודיש).

סורר אין „סורר ומורה“ (דברים כא יח).
בן סורר ומורה נידון על שם סופו
— דער סורר ומורה ווערט פאַ-
שמראַפט צוליב זיינע שפעמערע
מעטיקייט. (תלמודיש).
סותר זיין — ווידערשפרעכן. זע
סתירה.

סחורה, סחורות — וואַרע (יחזקאל כז טו).
אַ בלינדע, טריפה, פארלעגענע, צו-
געלעגענע, ריכטיגע סחורה. אַנשלאָגן
זיך מיט אַ סחורה.
סטראַ [מיטרע] אַחראַ — „די אַנדע-
רע זייט“ (אייפעמיום אַנשטאַט שדים).
דער שמן אין די גאַנצע סטרא אחרא
(אין קבלה).

סיבה, סיבות — 1. אורזאך
(מלכים א' יב טו). די סיבה דערפון
איז... צוליב כמה וכמה סיבות.
„הסיבה הראשונה“, „סיבה כל
הסיבות“ (אָדער: סיבת כל הסיבות)
— מיטל פון גאָט (סידור) זע
עילדה. השתלשלות הסיבות — די
פארצווייגונג פון די סיבות. 2. אומ-
גליק, געמראַפן אַ סיבה.
סיבלות — לידן (לויט שמות א יא)
פסיבלות ובעבודות (סידור).

סיגוף, סיגופים — פּיין. עינוים
וסיגופים.
סיגנון — סמיל. אין שני נביאים

סירוגין — איבערהיפערונג. זע
בסירוגין, לסירוגין.

סירכא, סירכות— 1. א פעלער אין לונג
וואָס קען מ'זיך טריף ביי בדיקת הריאה.
א ריאה נויט א סירכא. ער עסט
ניט פון א סירכא. זוכן א סירכא
אין יענעכ'ס מחשבות, סימוז דאָ
עפעס זיין א סירכא.

סך [סאך] — צאָל (לויט תהלים מב ה).
1, סך הניל [סאכאקל] ס"ה—סומע,
אין גאנצן צייט צו מאַכן א שטיק
סך הכל. מאַכן א סך הכל פון דעם
ביסל געלט. בסך הכל (בס"ה)
מאכט דאָס אויס הונדערט קארבונים.
על סך — אויף די סומע פון...
2 א סך — פיל, אפולע.

סכאר זע לשנר. סכאָר בערים זע זכור
ברית. סבה זע סוכה.
סכום, סכונזים — צאָל, קוואַנטום
(תרגום פון „מספר“). סכום הפסוקים —
די צאָל פסוקים. דער נויטיגער
סכום זריעה. דערזעלביגער סכום
ענערניע.

סכין [סאקן] סכינים — מעסער
(משלי כג ב' (תרגום פון „מאכלת“). סכין
ביר שומה סכנה (וואָרטשפיל פון „תשבי“)
— א מעסער באַ אַ נאַר איז אַ סכנה.
סכירעס זע לשכירות.

סכך [סכאך] — באַדעקונג צו אַ סוכה.
סכנה [סאקאנאן] סכנות — געפאָר.
השמן מקשרג בשעת הסכנה —
דער שמן פאַשולריקט בשעת אַ גע-
פאָר (תלמודיש). אַ קנאַפע סכנה.
סכנת נפשות — לעבענסגעפאָר
(תלמודיש) פיגוראַל: זעהר: סכנות לאַנ-
גע פיס, ער איז אין בעס סכנות.

סכסוך זע זיכסוף.
סל (בראשית כ יז) — קאָרפּ. איני דומה
מי שיש לו פת בסלו למי שאין

אין ער זיך מתחייב צו סילוקין צום
מערמיין (מענדעלע). 2. פון די מעמי
הקריאה. 3. פויט פאַר קדושה T.
סימכע זע שמחה.

סימן, סימנים — א צייכן (תלמודיש
פון גריכיש). סימן טוב, סימן רע —
א גוטער, א שלעכטער סימן.
סימן טוב ומול טוב (סידור). סימן
מובהק — א קלאָרער סימן. סימן
ברכה, סימן דלות, סימן מהרה, סימן
קללה. סימני — די סימנים פון.
סימני בגרות, סימני נעוּת, סימני
בהמה וחיה (תלמודיש). א סימן — א
לאָקש אויפן באָרד. סימן לשמות
מילין — א סימן פון דומהייט
— ווערטער (וזהר).

סיני N. הר סיני N. (שמות יט יא),
מדבר סיני (שמות יט א). סיני ועוקר
הרים סיני קודם (תלמודיש) — פון אַ
בקי און אַ חריף איז אַ בקי וויכ-
טיגער. זע מסיני.

סיע זע שנאה.
סיע — תרגום פון „אגודה“ — געזעל-
שאַפט. חוקיה וסיעתו [וועס-יאטאָ] —
חוקיה און זיין סכיבה.

סיעתא דשמיא זע סיעתא.
סיפור, סיפורים — דערציילונג.
סיפור המעשה — די דערציילונג
פון דער מעשה, די פאַבל, ער האָט
זיך געשמעלט פאַרן טיש און אוועק-
געלייגט אזא סיפור המעשה.

סיפא—סוף, שפיל לסיפיה דקרא—קוק
אויף דעם סוף פון פסוק (תלמודיש).
סיפי תיבות — די סוף=אותיות
(היפך: ראשי תיבות). אין „בראשית ברא
אלהים“ איז סיפי תיבות „אמת“.

סיר—מאָפּ אין סיר (הבשר(שמות טז ג) —
פליישמאָפּ. זיי האָבן זיך פאַרביינקט
נאָך דעם סיר הכשר.

שבת רוזט אפילו דער סמבטיון אויך.
זי קאכט ווי דער סמבטיון. א
סמבטיון (אויף אַ אומרוואיג קינד).

סמזוי אין דער הסמוי מן העין — וואָס
איז פאַרבאָרגן פֿון אויג, אין
הברכה מצויה אלא בדבר הסמזוי מן
העין — די ברכה קומט אַרײַן נאָר
אין אַ פאַרבאָרגענע זאָך (תלמודיש).

סמוך — נאָענט (תלמודיש). סמוך
למיתתו — באַ זײַן שטאַרבן.
(אויך: „סמוך למות“ אנשטאַט: נוטה למות).

סמוך לחשיכה — אין אָױנט־דעמע=
רונג. סמוך על שולחנו — ווער
עס שטיצט זיך אָף זײַן מישײ, אַ
קעסטקינד (זע סומך).

I. סמיכה — צוזאַמענשמעלונג, אין
סמיכת הפרשה — צוזאַמענשמעלונג
פֿון צוויי פרשיות, האָט איר גע=
הערט אַ סמיכת הפרשה? אָף אינ=
קאַנסעקווענטע פֿאַלגערונגען (העברייאיש:
סמיכות הפרשיות).

II. סמיכה אָדער סמיכות — דיפֿ=
לאָס אָף רבנות (פֿון „ויסמוך את ידיו
עליו“, במדבר כו כג). קיין סמיכה דאַרף
ער נישט האָבן, זע בר סמכא
מוסמך.

סמיכות — אַ פֿאַרם אין דיקדוק.

I. סמך [סמאך] — שטיצע. סמך מן
התורה — אַ ראיה פֿון דער תורה
(תלמודיש). אויפן סמך פֿון דעם דאָס
זיקן געוועזן (ווי העברייאיש: על סמך
ברכה שפירך בעל הבית).

סמכא אין בר סמכא — אַ ספעציאַל=
ליסט, אַ מוסמך.

סמרטוט [סמארטוט], סמרטוטי —
שמאַטע.

סנדל [סאַנדל] — שוץ (תלמודיש פֿון
גריכיש). נעילת הסנדל — דאָס
אַנטאָן די שײך.

לו פת — עם קען זיך נישט פֿאַר=
גלייכן ווער עם האָט ברויט אין
קאַרב, צו דעם ווער עם האָט נישט
(תלמודיש).

סלה אין „אמן סלה“ (די העברייאישע באַ=
דייטונג אומקאַנט, אין אידיש דאָסזעלביגע ווי
„אמן“).

סלוק זע סילוק.
סלחתי — „אויך בין מוחל!“
(פֿאַר אָדירט: שלחתי) סלחתי כדבריך
(במדבר יד כ).

סליחה — 1. פֿאַרגעבונג. עמך
הסליחה (תהלים קל ד), עמכם הסליחה
— בײַ דיר, בײַ אײך איז פֿאַרגעבונג

2. סליחה, סליחות — דער נאָ=
מען פֿון אַ תפילה. אויפשטיין צו
סליחות, סליחות־צייט. 3. סליחות T.

סלע המחלוקת (שמואל א' כג כה: סלע
המחלוקת) — „דער שטיין פֿון
שמרײַט“, דער שמרײַט־אַביעקט. דאָס
איז דער סלע המחלוקת צווישן זײ.
סם (שמות ל לד), סם המות — גיפֿט.
סמען. אַ פֿאַרסמײַטע מױז.

סים = סמאל.

סמאל — אַ בײַזער מלאך אין תלמוד.

מלאך סמאל ראש כל השטנים —
דער מלאך סמאל איז דער אויבער
פֿון אַלע שטנים. תנו שוחד לסמאל
ביום הכיפורים — גיט שוחד דעם
סמאל אום יום כיפור (תלמודישע דער=
קלערונג פֿון שײך לעזאָל). דער סים און
אַלע זײַנע קליפות, זע שטן.

סמבטיון [סאַמבאַטיען] — שבת־טייך
(גריכיש פֿון העברייאיש). (דער סמבטיון וועלצט
אַ גאַנצע וואָך שטיינער און מען קען אים נישט
דורכגיין, אום שבת רוזט ער, אָבער מע טאָר אים
נישט דורכגיין משום חילול שבת. הינטער דעם
סמבטיון וואַינען די 10 שבֿטים, אדער „בני
מושה“, „בני מנשה“, אדער „די רויטע אידלעך“).

סנדלר [סאנדלער] — שוסטער (תלמודיש)

ר' יוחנן הסנדלר N.

סנדק — [סאנדעק] — דער וואָס האַלט דאָס קינד בשעת מילה (גריכיש). מכבד זיין מיט סנדקע (סנדקאות). „ווי אַ סנדקא אף אַ ברית“ (שלום-עליכם).

סנה [סנע] — (שמות ג ב). גאָט האָט זיך באוויזן אין סנה.

סנהדרין [סאנהדרין] — דער סענאט באַ די אַלמע אידן. נאפאָלעאָן האָט צוזאמענגערופֿן אַ סנהדרין. סנהדרין T.

סנוי ומנסנוי ומסנגלוף — נעמען פון מלאכים, וואס זיינען פיינדלעך צו לילית. זייערע נעמען שרייבט מען אף דער טיר ביי אַ קימפעטאָרין. זע לילית. סנהריב N. סני זע סיני.

סניגור [סאנעיגער] — פארטיידיגער

(תלמודיש פון גריכיש). היפך: קטיגור. אין קטיגור נעשה סניגור — דער באשולדיגער ווערט ניט קיין פארטיידיגער. (תלמודיש). הם קטיגור וקח סניגור מקומו — שווייג, קטיגור, און פאר= נעם זיין אָרט, סניגור (סידור).

סניגוריא — פארטיידיגונג (היפך: קטיגוריא) מלמד סניגוריא זיין — פארטיידיגן.

סניף — צווייג. די אָרגאניזאציע ציילט 20 סניפים.

סעדיה N.

סעודה [סודע], סעודות — מאָלצייט (פון „סעד“ בראשית יח ה). כסעודת שלמה בשעתו — ווי די סעודה פון שלמה המלך אין זיין צייט. הכל מתוקן לסעודה — אַלץ איז גרייט צו דער סעודה. אין מסיחין כסעודה — מע רעדט ניט ביים

עסן (תלמודיש). סעודה המפסקת — די מאָלצייט פאַר אַ הענית. אָרעמע סעודה (א סעודה פאַר אָרעמעלייט ערב אַ חונונה), סעודת הבראה — ביי אַנגאַבל) סעודת מיצווה. סעודת פורים. ריינג פּוּצן די סעודה. סעיף, סעיפים — קאפיטל. פאַראַ= גראַף.

ספדן [סאפדן] — הספד=מאכער. זע כּוּספּיד.

ספור זע סיפור. ספיקות, זע ספק.

ספירה — 1. דאָס ציילן. ספירת העומר (לויט ויקרא כג ט). ימי הספירה. 2. אין קבלה: עשר ספירות (כזר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות). שוועבן אין די ספירות העליונות.

ספסל [סאפסל] — באַנק (תלמודיש פון לאַטיין).

ספק [סאָפּעק], ספיקות [ספּעיקעס] — צווייפל. ספק נגע ספק לא נגע — ס'איז צוויי זלחאפּט, האָט ער באַ= רירט אָדער ניט (תלמודיש). „ספק איד ספק קריסט“ (שלום עליכם). ס'איז אַ ספק איך גיין אין ספק, איך האָב גרוי= סע ספיקור, בלי ספק. סופערלאַטיוו: ספק ספיקות, ספיקות וספק ספיקות. מטיל ספק זיין — ספקנ'ען.

ספקן [סאפּקן] — אַ צווייפלער. ספקניען — צווייפלען.

ספר, ספרים (בראשית ה א) — אַ בוך. 2. נופר הברית (שמות כב ז), ספר זכרון (מלאכי ג טז) ספר הזכרונות (אסתר ו א), ספר הגורלות. יודע ספר (ישעה כט יג) — נראמאטנער. ספר חיים (תהילים סט כט). ספר החיים (סידור) = בוך פון די לעבעדיקע. ספר

סרמין — קרעפס, אין מול סרמין.
 סריפע זע שריפה.
 סרים, סריסים (ישעיה נז ג) — פאר=
 שניטענער, זע מסרם.
 סרכא זע סירכא.
 סרסור [סארסער], סרסורים — מעק=
 לער (תלמודיש), סרסרות—מעקלעריי.
 ס'ית = ספר תורה.

סתיים (תהלים נא ח) — פארבארגן.
 סתום וחתום, למד סתום מן המפורש
 — לערן דאָס פארבאָרגענע פון
 אָפענעם (תלמודיש) פרשה סתומה
 (היפך, פתוחה) — אין מסורה.
 דערקלערט מיר אָט די פרשה
 סתומה.

סתימת הגולל — דאָס שליסן דעם
 קבר, זע נסתם הגולל.

סתירה [סטירען], סתירות — 1. דאָס
 צעשמערונג, בנין ילדים סתירה
 וסתירה זקנים בנין — דאָס בויען
 פון די קינדער, און א צעשמערונג,
 די צעשמערונג פון אלטע און א
 בויען (תלמודיש), 2. ווידערשפרוך, אין זיין
 בוך זיינען פאראן א סך סתירות.

I. סתם [סטאם] — אומבאשטימט
 (היפך: בפירוש), סתם עכרים גנבים
 הם — קנעכט זיינען בכלל גנבים
 (תלמודיש), סתם א מיידל איז 18 יאָר
 אלט, סתם ריידן, סתם אין דער וועלט
 אריין, מן הסתם — „פון דעם אומ=
 באשטימטן, ד.ה., לויט מיין סברא, האָט
 א פנים, זע מסתמא.

II. סתים = ספרים תפילין מזוזות,
 סופר סתים.

סתר [סעיסערן] — פארבאָרגענס, דבר
 סתר לי אליך (שופטים ג יט) — איך
 האָב פאר דיר א סוד, סתרי [סיסערן]
 תורה — די סודות פון דער תורה
 (זע רזי תורה), בסתר — פאר=

הספרים סופערלאטיוו—פון תנ"ך, ספרים
 — רעליגיעזע ביכער, אין וועלכן
 ספר פראָלניק שטייט עם געשריבן,
 און... אריינקוקן אין א ספר אָדער
 אין א בוך (ר. ה. אין א וועלטלעך
 בוך), 2. ספר = תורה, ספר=תורה
 (העברייאיש: ספרי תורות); אָדער ספר,
 ספרים, שווערן ביי א ספר, סיום
 הספר — פארענדיגונג פון א ספר
 תורה.

ספרא [סאפרע] — שרייבער (עורא ד ח)
 אָדער: בוך, ספרא רבא — א גרוי=
 סער שרייבער, אי ספרא לא סייפא
 אי סייפא לא ספרא — זע סייפא.

ספרד — שפאניע (אספמיא איז דער מרגום פון
 „ספרד, אין עובדיה כ), נוסח ספרד —
 דער נוסח פון די שפאנישע גולים.
 ספרדי [ספארדי], ספרדים — שפא=
 נישע גולים, די ספרדים האָבן אַנ=
 דערע מנהגים פון די אשכנזים.
 ספרות [סאפרעט] — ליטעראטור.

סקילה — דאָס שטייניגען (איינע פון
 די ארבע מיתות בית דין).

סקירה אין בסקירה אחת — מיט איין
 שמריך (תלמודיש).

סראפים זע שרפים, סראָע זע שררה,
 סרוגין זע סירוגין.

סרה העודף (שמות כו יד) — וואָס
 היינט אראָפּ, דער רעשט.
 סרה N. סרחים קניידלעך.

סרח[סירכע] אָדער סרחון [סירכון] — דאָס
 שמינקען, א גע'סרחהע [געסראָכע]
 „זכר צאפיק לגע'סרחהע" — פאראַ=
 דיע אויף: זכר צדיק לברכה.

סרחן [סארבן] — שמינקער, סרחער
 ווערט אויך געפריכט אלס פאראַדיע אויף:
 סרח). סרחניען, אָנגע,סרחעט, האָט
 זיך בא'סרחעט.

שטייט על התורה ועל העבודה ועל
 נמילות חסדים — אויף תורה, אויף
 גאָמעסדינסט און אויף צדקה (תלמודיש)
 ער זיצט על התורה ועל העבודה.
 עבודה זרה (ע"ז), עבודת כוכבים
 ומזלות (עכו"ם) — געצנדינסט.
 אויסגעדינט אלע עבודה=זרות שפעולם.
 3. א תפילה אום יום כיפור.

I. עֵבֶר [אוואַר] — בעבור — פון
 וועגן (בראשית ח כא).

II. עֵבֶר זע עיבור.

עֵבֶרָה [אוועזיע, געוועזענע], עבירות —
 זינד (הויפן: מיצווה), עבירה גוררת
 עבירה — אין עבירה צייט די
 אנדערע, גבירות שבין אדם למקום,
 שבין אדם לחבירו — זינד פון א
 מענטשן צו גאָט, צו אַנ=אַנדער מענטש
 (תלמודיש), יע עובר, אפמריסלעך די
 עבירות, סאיז אן עבירה — א
 שאָד, אַנ=עבירה די צייט, די מי.
 אַנ=עבירה פאַר גאָט, אַף מיר די
 נ=עבירה! א ביטערע נ=עבירה!

עֵבֶר [אוואַר] — 1. פאַרגאַנגענע
 (בראשית לב זב), פאַרגאַנגען (ירמיה
 ח ט), עבו יומו (אָדער: זמנו) בטל
 קרבנו — פאַרגאַנגען זיין צייט —
 איז דער נַרְבֵּן נִיט נויטיק (תלמודיש).
 מה שעבר עבר (אָדער: אין) — וואָס
 פאַרגאַנגען איז פאַרגאַנגען (ניטאָ).
 2. פאַרגאַנגענע צייט, דער הווה,
 דער עבו און דער עתיד, אונזער
 עבר, הציוניק לשעבר — ווער עס
 מוט תפילה פאַר א פאַרגאַנגענע
 זאָך (תלמוד ש), זע עובר.

I. עֵבֶר, עֵבֶרִים — איד (בראשית יד
 יג), נקיבה, עבריה (דברים טו יב), עברי
 אַנְכִי (יונה א ט) — איך בין א איד.

II. עֵבֶרִי [אוואַרע] — 1. די העברי=
 אישע שפּראַך, אָן פּאָדקאָועס קען

באַרגן, מתן פסתר (משלי כא יד) —
 א פאַרבאַרגענע מתנה, עובר עבירה
 פסתר — זינדיגט פסור (תלמודיש).

ע — דער זעכצענטער אות אין אלף=
 בית, ע = 70. זע עין.

עֵבֶד [עוועד], עֵבֶדִים [אוואַדים] — קנעכט,
 עבד כי ימלוך (משלי ל כב) — ווען
 א קנעכט קעניגט, עבדים משלו בנו
 (איכה ה ה) — קנעכט הערשן איבער
 אונז, עבד עבדים (בראשית ט כה) —
 סופערלאטיוו, הן בעבדיו לא יאמין
 (איוב ד יח) — ער גלויבט ניט זיינע
 קנעכט, עבדך בן אמתך (תהילים קטז
 טז) — דיין קנעכט דער זון פון
 דיין דינסט, עבד נאמן — געמריי=
 ער קנעכט, עבד כנעני — א
 כנענישער קנעכט (ד. ה. אויף
 שווערע ארבעט), ער איז ביים גינד
 אַנ=עבד כנעני, עבד מלך כמלך—א
 קנעכט פון א קעניג איז ווי א
 קעניג (תלמודיש), עבדים היינו —
 מיר זיינען געווען קנעכט (סידור).

עֵבֶדוֹת [אוועדעס] — קנעכטשאַפט
 (עזרא ט ח) מעבדות לחירות — פון
 קנעכטשאַפט אין פרייהייט (סידור).
 פסיבולת ובעבדות — אין לידן און
 קנעכטשאַפט.

עֵבֶדָה — 1. אַרבייט, עבודה קשה
 (שמות א יד) — שווערע אַרבייט, עבודת
 פרך ועֵפֶרךְ, 2. גאָמעסדינסט (שמות לב כח).
 עבודת הקודש (שמות לו א), עבודת
 הבורא, עבודה שפּלֵב זו תפילה —
 אונטער עבודה אין האַרצן מיינט
 מען תפילה (תלמודיש), פון עבודה=
 תפילה קומט אפּער דער אויסדרוק „דאווענען“:
 עבדנען [אוועדנען] פאַרוואַנדלט אין „דאווענען“,
 לויט דער אידישער פּאָנעטיק, די וועלט

בזו א העלפט קעניגרייך. עד חרמה
 (במדבר יד מה) — בזו פארוויסטונג. עד
 יעבר זעם (ישעיה כו כ) — בזו
 דער צאָרן וועט פארפוי. עד לב
 השמים (דברים ד יא), עד לשמים
 (עזרא ט ו) — בזו צום הימל. א
 געוואלד עד לב השמים (שלום עליכם).
 עד מאד (בראשית כו לג) — בזו זעהר.
 עד מהרה (תהלים קמו טז) — זעהר
 גיך. עד פה תבוא ולא תוסיף
 (איוב לח יא) — בזו אהער וועסטו
 קומען און ניט ווייטער. מנער
 ועד זקן (בראשית יט ד) — פון קליין
 ביז אלט. עד גמירא — ביזן סוף.
 זאל ליגן עד שיבוא אליהו (ד. ה.
 אפליגן אויף לאנג). עד כאן — בזו
 אהער (עד כאן אומרים בשבת
 הגדול, עד כאן הקפה, עד כאן
 תהום שבת). עד פיאת גואל — בזו
 משיח וועט קומען. עד סוף כל
 כל הדורות — ביזן סוף פון אלע
 דורות. עד מאה ועשרים שנה — בזו
 120 יאָר. עד הדיומא התחונה —
 בזו צום אונטערשטן גראד (תלמודיש).
 עד פרוטה אחרונה, עד לפרוטה
 אחרונה (לפ"א ביי שלום עליכם: עד לפ"ק)
 — בזו צו לעצמער פרוטה. עד
 לחשבון — à conto. עד ולא עד
 בכלל — בזו עקסקלוזיוו, עד
 ועד בכלל — בזו אינקלוזיוו, עד
 דלא ידע זע הייב, עדי.
 II. עד, עדים (ייקרא ה א) — אג
 עדות. עד=שקר (שמות כ טז), עדי
 שקר (תהלים כז יב) — פאלשער
 עדות. עד ראייה [רווי—יע] — אג
 עדות וואס האָט געזען, עד מפי
 עד—אג=עדות וואס האָט געהערט
 פון אג=אנדערן (תלמודיש).
 עדה — פארוואמלונג, קהילה, זקני

עד קיין עברי ניט (ד. ה' אָן
 נקודות). א שווערע עברי, א שיימל
 עברי ריבן עברי. איו געווען ווי
 מען זאָגט, המכה בעברתו, דאָס
 הייסט, שמוציג אויף דער עברי.
 (מענדעלע). עברי מיינט — העב
 רעאיש דייטש. א גרויסער בעל
 עברי. פ. רעד עברי (ד. ה. קלאָר).
 הארטע עברי.
 עברייִן [אויצריען]. עברייִנים — זיג
 דער (תלמודיש).
 עברית [איווריס] — העברייִיש, לשון
 קודש. עברית בעברית — די מע
 טאָדע צו לערנען העברייִיש אויף
 העברייִיש.
 עגול, זע עיגול.
 עגונה (אגיגע) — א פארלאָזענע פרוי.
 א וויסטע עגונה. תקנת עגונות
 (תלמודיש), מתקן זיין אג=עגונה —
 באפרייען פון עגונה'שאפט. (קימט
 פאר אויך: עגון [אָיון] — א מאן, וואָס
 די פרוי האָט אים פארלאָזן.
 עגל (שמות לב ד) — א קאלב. עגל
 הזהב — דער גאלדענער קאלב.
 חומא בעגל [בעיגל] זיין — געזיג
 דינט אין עגל הזהב [געוויינלעך איראָגיש].
 I. עגלה אין עגלה ערופה (דברים כא ו).
 II. עגלה [אגאלע] וואָגן (בראשית מה יט).
 גיין הינטער דער עגלה (פיי א
 לוויה). בעל עגלה [בעלאגאלע] —
 פורמאן.
 עגמת [אגמאס] נפש — קומער, צער
 (תלמודיש לויט איוב ל כד).
 I. עד [אד] — בזו, עד אנה (שמות
 טז כח), עד מתי (שמות י ג) — בזו
 וואָן? עד היום [האָיעם], עד היום
 הזה (בראשית כו לג) — בזו היינט.
 עד הנה (בראשית טו טז) — בזו
 אהער. עד חצי המלכות (אסתר [ה ו])

עובד, עובדים — 2. דער וואָס

אַרבייט. עובר אדמה (בראשית ד ה)
ערד-אַרבייטער: עובר אדמתו ישבע
לחם (משלי כח יט) — דער וואָס באַ-
אַרבייט זיין ערד וועט זיין זאַמ.
מהוקה שנת העובר (קהלת ה יא)
— זיס זיין דער שלאָף פון אַרבייט-
טער. 2. יער וואָס דינט. עובר
אלילים, עיבד גלולים, עובר כוכבים
ומולות (עכו"ם) — געצנדינער
רביס: עובדי אלילים, עובדי גלולים
עובדי כוכבים ומזלות.

עובדא, עובדות — תרגום פון „מעשה“

1. פּאַסירונג. בדידי הוא עובדא
— מיט זיך האָט דאָס פּאַסירט
(תלמודיש). 2. אַרבייט. זיי פּירדע האָפּן
דיזעלביגע עובדא אין געשעפט. ער
האָט זיך וועשטעלט די עובדא צו
פאַרטיידיגן ..

I. עובר — 1. פאַרבייגייענדיק, אַ-

פּעריינענדיגן. עובר על פשע
(מיכה ז יח) — וואָס פאַרגיט די וינד.
כצל עובר (תהלים קמד ד) — ווי אַ
שאַטן וואָס גייט איפּער: עובר לסוחר
(בראשית כג טז) — וואָס ווערט גע-
נומען פון אַ סוחר, ד. ה. עכט.
100 דאָלאַרעס עובר לסוחר. גע-
קראָגן 30 שמיץ עובר לסוחר: 2.
עובר זיין — איבערטרעמן (דניאל ט יא).
העובר עביה, עוברי עבירות —
וואָס מאַכט אַנ-עבירה (תלמודיש).
עובר זיין אויף אַ מיצווה, אויף אַ
לאו. עובר ימן זיין — דורכלאָזן די
צייט. ער זיין עובר קריאת שמע,
עובר כל העבירות, אין אדם עובר
עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח
שמות — אַ מענטש מאַכט אַנ-
עבירה נאָר אין נאָרישן צושטאַנד
(תלמודיש). 3. עובר במל (פון

העדה (ויקרא ד יא) — די עלטסטע פון
דער געמיינדע. בתוך קהל ועדה
(משלי ה יד). בפני עם ועדה — פאַר
אלעמען, פאַר אַנ-עדה אירן, אין
עדה פחות מעשרה — אַנ-עדה איז
ניט ווייניקער פון צען (תלמודיש).
פון דעם וואָרט, מיינט מען, קומט דער אויס-
דרוק געסטאָ. זע עדת.

עדות [עידעס] — 1. דאָס אויסזאָגן פון
אַן ער. כשר לעדות, פסול לעדות
— ער מעג, ער טאָר ניט אויפ-
טרעטן אלס ער (תלמודיש). זיין פנים
האָט עדות געזאָגט, און... 2. — ער
II. זייט מיין עדות. ער האָט גע-
שמעלט צוויי עדות.

עדי עד (תהלים פג ח) — פון אייביג,
להשמיר עדי עד (תהלים צב ח) —
צו פאַרטייליגן זיי אויף אייביג. בנין
עדי עד — אַ בנין אויף אייביג
(סידור).

עדיף [עדיף] — בעסער, חכם עדיף
מנביא — אַ געלערנטער איז בע-
סער פון אַ נביא, ברי ושמוא ברי עדיף
— „געוויס“ און „טאָמער“ — איז
„געוויס“ בעסער, סיני ועוקר הרים
סיני עדיף — אַ פקי איז בעסער
פון אַ חריף (תלמודיש).

עדית זע עידית, עדין זע גן-עדן, עדנא זע עידנא
עדר, עדרים — סטאָדע, משערעדע
(בראשית ל א). עדר עדר לבנו
(בראשית לב יז) — יעדע סטאָדע
פאַזונדער.

עדת [אדאס] — די עדה פון,
עדת ה' (במדבר כז יז), עדת ישראל
(שמות יב ג), עדת קורח (במדבר כו ט)
קורח ועדתו — קורח און זיין
קאמפאַניע.
עיה — עליו השלום.

מה עוננו ומה חמאתנו (ירמיה טו ז) —
 וואָס איז מײן (אונזער) זינד?
 והוא רחום יכפר עוון (תהלים עח לח)
 — דער דערבארעמדיגער זאָל פאַר=
 געבן די זינד, גדול עונוי מנשוא
 (בראשית ד יג) — מײן זינד איז גרע=
 סער איירער איך קען טראָגן,
 בעוונותינו הרבים (זע).

עוֹזֵר N. עוזר דלים (סידור) — דער
 וואָס העלפט אַרעמעלייט.

עוֹכֵר יִשְׂרָאֵל (מלכים א' יח יז) — אומ=
 גליק-ברענגער אויף ישראל.

עוֹל — יאָך (במדבר יט א). פיגוראל:

עול ברזל (דברים כה מה) — שווערע
 לאַסמ. עול מלכות שמים, עול תורה
 ומעשים טובים, עול משפחה, עול
 פרנסה, פורק עול — דער וואָס
 וואַרפט אַראָפּ דעם יאָך (תלמודיש).

אלע פורקי עיל און פורצי גדר.
 I. עולה, עולות — (ויקרא א ג). אַ

קרבן עולה, עולה ויורד (א מין קרבן).
 I. עולה זיין — 1. אַרױפגױן, עולים

ויורדים (בראשית כח יב) גייען אַרױף
 און אַרױפגער. זה עולה וזה יורד —
 דער גייט אַרױף און דער
 אַרױפגער. עולה עמו ואינה יורדת

עמו — די פרוי שטייגט מיט דעם
 מאַן און קומט ניט אַרױפגער
 (תלמודיש). עולה רגל זיין — פאַרן
 קיין ירושלים אויף יום טוב
 (אין קאַטאָוועס: גיין צופוס), עולה

לגדולה זיין — חשוב ווערן, עולה
 לתורה זיין — באַקומען אַנגעלייה,
 די עולם — אַרױף-ישראל-אימ=
 גראַנטן, 2. געלינגען, דער זיווג,
 דער לימוד איז עולה יפה — האָט
 דערפאַנג.

עולם, עולמים, עולמות — 1. איי=
 ביקייט, לעולם ועד (שמות טו יח)

תלמודיש: „כאילו מת ועבר ובטל מן העולם“
 — אָן קראַפט. אַ הונדערט-יערי=
 גער איז שוין עובר בטל (פאַראַדירט:
 עובר באַצױענע).

II. עובר — עמבריאָן. מה טיבו של
 עובר זה — וואָס וועט אַרױסקומען
 פון דעם עובר? (תלמודיש).

עוג (במדבר כא לג) N. גרוים ווי עוג
 מלך הבשן (פאַראַדירט: הפאַטשאַן, הלאַקש).
 עוד — נאָך, עוד היום גדול

(בראשית כט ז) — דער טאַג איז נאָך
 גרוים (ד. ה. ליכטיג). עוד מי לך

פה (בראשית יט יב) וועמען האָסטו
 נאָך דאָ? תן לחכם ויהכם עוד
 (משלי ט ט) — גיב אַ חכם וועט ער

נאָך קלינער ווערן, עודם מדברים
 עמו (אסתר ו ז) — זיי רעדן נאָך
 מיט אים: בעוד שלושת ימים

(בראשית מ יג) — אין דריי טעג
 אַרױב, מעודי (מעורר). עד היום הזה
 (בראשית מה טו; במדבר כב ל) — פון

געבורט ביז היינטיגן טאַג.

עודף — דאָס וואָס בלייבט (שמות טז כג)
 סרח העודף (שמות כו טו יב) — וואָס
 היינגט אַראָפּ, דער רעשמ, יצו 25
 אַרשין און נאָך מיט אַ עורף'
 (מענדעלע).

עוה"ב = עולם הבא, עוה"ז =
 עולם הזה.

עוויה זע העוויה.
 עוולה [אווילען], עוולות — אומרעכט
 (תהלים מג א). שארית ישראל לא

יעשו עוולה (צפניה ג יג) — אירן
 וועלן ניט מאַכן קיין אומגערעכט=
 קייט. ער קען די עוולה מער ניט
 ציווען, האָסטו ביי מיר אַנגעוולה!
 בעל-עוולה, באַעווולהין.

עוון [אווין], עוונות [אווונעס] — זינד,
 מה עונוי ומה חמאתי (שמואל א כ א),

דיגט. הפרץ מרובה על העומד — דאָס צעשבערמע איז גרעסער פון שטייענדיקן (תלמודיש). עומד בדיבורו — האלט וואָרט. עומד במרדו — איז נאָך אלץ ווידערשפענסטיק. עומד על דעתו — באשטימט אויף זיין מיינונג. עומדים צפופים ומשתחיים רווחים — שטייען געדריקט און בוקן זיך ברייט (תלמודיש).

עונג — תעוה, פאַרנעניגן. עונג שבת (לויט יהושע נח יג) עונג רוחני — גייסטיגער פאַרנעניגן.

עונה — ענטפערט. קראתי ואין עונה (ישעיה נב ב) — איך האָב גערופן און קיינער ענטפערט ניט, אין קול ואין עונה (מלכים ב' ד לא) — ניטאָ קיין ענטפער.

עונש, עונשים — שמראָף (משלי יט יט). שכר ועונש. דער עונש פון דער עבירה. עונש כרת, עונש מלקות. בר עונשין, בנו עונשין — פול-יעריג. עוסק, עוסקים — באשעפטיגט זיך. עוסק זיין בצרכי ציבור — זיך באַשעפטיגן זיך מיט קהלישע זאַכן (סידור). עוסקים במיצוות, בתורה, בתלמוד. עוסק במיצוה פטור מן המיצוה — ווער ס'איז עוסק אין אַ מיצוה איז פטור פון זו מיצוה (תלמודיש).

עוף, עופות — פויגל (בראשית א כא), הוין. א פּעויל עוף. אַנ-עופהילע — א נבלע.

עוקץ — שטאַכל. לא מעוקץ ולא מדובשך — „ניט פון דיין שטאַכל ניט פון דיין האַניג“, זאָגט מען צו דער בין (תלמודיש).

עוקר זיין — 2. אויסרייסן דעם וואָרצל. עוקר מן השורש זיין, עוקר הרים — אַ שאַרפּווינגער. עוקר הרי הרים ומחנם זה בזה — ער

אויף אייביג. עם עולם — דאָס אייביקע פּאָלק (ד. ה. אירן). בית עולם (קהלת יב ה) — בית הקברות. חי עולם (דניאל יב ב) — אייביג לעבן. חי העולמים — דער וואָס לעבט אייביק (סידור). איבער-לאָזן אַ קאַפיטאַל אויף עולמות (אַדער: אויף עולמות). 2. וועלט, א). עולם הזה [האָזע], עולם הזה'דיק, עולם הזה'ווען. עולם כמנהגו נוהג — די וועלט פירט זיך לויט איר מנהג; בנהוג שבעולם — ווי עם פירט זיך אויף דער וועלט. דרכו של עולם — דער וועג פון דער וועלט. הבלי עולם — די נאַרשקייטן פון דער וועלט. 3) עולם הבא (די קומענדיקע וועלט פון משיח), בן עולם הבא, חלק לעולם הבא. ג) סתם אַ וועלט: עולם האמת. עולם האצילות (אין קבלה). עולם הבריאה. עולם הדמיון, עולם הפוך, עולם קמן עולם השפל, עולם השקר, עולם התוהו. עולמות העליונים — די אויבערע וועלטן. ער איז שוין אויף דעם עולם האמת, בלאַנדזשען אין עולם התוהו (אויך געשריבן: התועה), שוועבן אין די עולמות העליונים. בורא עולמות ומחריבן — ער באַשאַפט וועלטן און מאַכט זיי חרוב (תלמודיש). דו ביסט אַ אידענע, דו פאַרשטיימט גאָרניט אין עולמות (אין וועלטלעכע זאַכן). 3. פובליקום, אַ גרויסער עולם געווען. דער עולם קמן (קינדער). דער עולם-גולם, „דער עולם זאָגט: אַ עולם'ס ווערטל איז להבדיל אַ נמרא“ (מענדעלע).

עומד — שטייט (זכריה יד יב). עומד על גביו — שטייט לעבן אים. עומד בפרץ (לויט תהלים קו כג) — פאַרטיי-

עזות (משלי יח כג). — פרעכהייט. ניטאָ
 קיין גרענעץ פאר זיין עות. אא=עות.
 זאָגט ער. פון א אידן צו קלינגען
 (שלום עליכם). עזות'דיק. עזותקייט.
 עזות מצח (סידור). עזות פנים
 (דברים כח ג: עו פנים) — פרעכער.
 רבים: עזות=פנימער. ארצ=עות פנים
 (פארשטארקט). אפון אזעלכע ארצ=
 פיאסקע=עות=פנימער באדארף מען
 נישט נעמען קיין ראיה" (מענדעלע).
 זע מחוצף.

עזרא N. עזריאל N.

I. עזרה — העלף (ישעיה י ג)
 בעזרת השם — מיט גאָמס העלף.
 II. עזרה [אזרע] — הויף (יחזקאל מג יד).
 עזרת [עוראס] ישראל. עזרת בוהנים.
 עזרת נשים — אין בית המקדש
 (תלמודיש). אין היגן בית הכנסת איז
 ניטאָ קיין עזרת נשים — קיין
 פרויענאָפטייל.

עמרה (שיר השירים ג יא) — קרוין.
 החיורו עמרה ליושנה — זיי האָבן
 צוריקגעבראכט די קרוין צום אלטן
 שטייגער (תלמודיש). (אויך אייפגעמיסטיש):

praeputium

ע"י = על ידו.

עיבור — באַרביימונג. מאַכן אַג
 עיבור פון א סיפור.
 עיבור = חודש — דער 13 מער
 חודש. ואדר. עיבור=יאָר — א יאָר
 פון 13 חדשים. «עס גייט א לאַג»
 גער ווינטער נאָך מיט אן איין
 עיבור" (מענדעלע).

עיגול — קרייז. — מרובע יתר על
 העיגול רביע — א פירעק איז
 גרעסער פון דעם איינגעשריבענעם
 קרייז מיט א פירמל (תלמודיש).

עידית- בעסמער סאָרט ערד (תלמודיש).

וואַרצלם אויס די גרעסמע בערג און
 צעשמעטערט זיי מיטאָנאָדער
 (תלמודיש). 2. עוקר דירה זיין — אַ
 בערציען. עוקר געווען קיין אמעריקע
 (אנטלאָפן).

עור — הויט. עור בעד עור
 (איוב ג ד) — א לעפן פאר א לעפן.
 מעור אחר — פון איין פעל.
 עורב — א ראָב. שחורות כעורב
 (שיר השירים ה יא) — שוואַרץ ווי א
 ראָב. כל עורב למינו (ויקרא יא טו)
 — יעדער ראָב צו זיין מין. עורבא
 פרח — א ראָב איז געפלוין
 (תלמודיש, כדי צו ברענגען אויף אַגאָדער
 טעמע).

עורך דין — אַדוואָקאַט: רבים:
 עורכי הדינים (תלמודיש).

עורף — נאָקן איז משה עורף. עם
 קשה עורף (שמות לב ט) — האַרטנע־
 קיגער פּאָלק.

עושה — ער מאַכט. עושה חסד
 (שמואל ב כב נא). עושה משפט (תהלים
 קמז ז). רבית: עושי דברו (תהלים קג ז).
 עושי רצונו (תהלים קג כא). עושה
 מעשה בראשית T. עושה שלום T.
 ער האַלט שוין פיי עושה שלום
 (ד. ה. בים סוף).

עושר* עשירים — א רייכער.
 דער עושר באַרומט זיך מיט זיין
 עשירות. דער עושר איז קיין בעל
 יושר.

ע"ז = עבודה זרה. עזאזל זע
 לעזאזל.

עזבון זע עיזבון.

(* "עושר" קען זיין די מיטלאַלטערלעכע אויס-
 לייגונג. אַנשטאָט "עשיר" (ווי בורר, הפטורה —
 א חולם פאַר דעם באַטאַנען קמץ). אָדער עס איז
 אַגאָבסטראַקטיים אַנשטאָט א קאַנקרעטום (ווי
 שררה, מלכות, עדות).

ד אויגן (זײט זכריה ג ט). עינים להם ולא יראו (נחלים קטו ה) — ווי האָבן אויגן און ועען ניט. עיני פל ישראל עליך (מלכי' א, א כ) — גאַנץ ישראל קוקט אויף דײך. פסות עינים (בראשית כ כז). א מאַסקע, אַנאָ אויסרייד. פאַרגלאַצן די עינים. עינים־לעך. מראית עין זע מראית. עין יעקב T. זע בעיני, בעין, מעין.

עין-הרע [געהאַרע] — אַ ביז אויג. (אייפעמיוס: אַ גוט אויג). אין עין הרע שולט פהן — אַ עין-הרע האָט ניט קיין שליטה איבער זיי (תלמודיש). ועבן, אָפּשפרעכן, אויסריידן אַ עין הרע, אָן עין הרע, קיין עין הרע [קענע זאַרע]. אַ ביזע עין הרע האָט אים אויפגעגעסן. קיין עין הרע זאָל אים ניט שאדן (קאַטאַוועס: זאָל אים ניט אייסמידן).

עיניו, עיניו — לידן (פון „עינה“ — פיי־גיגן). עינים קשים אָנטאָן — פאַל־שערן.

עיני, עינים זע עין.
עינין זע עני.

עיסקא — אַנ־עסק, אַ פּראָצענט — געשעפט אין היחר עיסקא. שטר עיסקא.

עיפויש — זיי פעסט, זיי ווייכן דאָס ווינקל ווי אַנ־עפויש. פאַרעפוישטע חדרים. זע אוויר.

עיקר, עיקרים (דניאל ר כג: וואַרצל) —

1. די הויפטזאך (היפך: מפל). עשו את העיקר מפל ואת המפל עיקר — זיי האָבן די הויפטזאך געמאַכט פאַר אַ נעבנזאך, און די נעבנזאך פאַר די הויפטזאך (תלמודיש). לא המדרש עיקר אלא המעשה — ניט דאָס לערנען איז דער עיקר, נאָר דאָס

עידית בינונית זיבורית — בעסטע ערה, מיטעלע און שלעכטע.

עידנא (דניאל ב ח) — צייט. בעידנא דריתחא — אין אַ הייסער צייט. עיוות הדין — פאַרדרייאונג פון דין, אומגעזעכטיקייט. (תלמודיש).

עיון [אי-יון] — דאָס פאַרטיפן זיך. עיון תפילה — דאָס נאָכדריינקען איבער אַ תפילה (תלמודיש). צריך עיון — עס פאַדערט נאָכדריינקען. בעל עיון — דיינקער. בעיון — אויפ־מערקזאם.

עיוזבון — ירושה, נאכלאם. אַ עיוזבון אויף עולמות (אַדער: עולמות).

עיט, צבוע (ירמיה יב ט) — צבוע'ק, זע צבוע.

עיכוב, עיכובים — אויפהאלטונג, פאַרהינדערונג. עיכוב הקריאה. זע מעכב. בלי עיכוב — פאַלד אויף דער שמעל. „אַ שטיקל עיכוב, הייסט עס, מען קען נישט ענטפערן צום מערמין“ (מענדעלע).

עילה (דניאל ו ה) — סיבה. עילה הראשונה, עילת כל העילות — מיטל פון גאָט. עילה ועלול — די סיבה און די פאַלגע. זע סיבה. עילוי, עילויים — וואונדערקינד, דער עילוי אין דער ישיבה.

עילום אין פעילום שמו — אַנאָנמי־מעט. ער האָט געשריבן דעם בריף בעילום שמו.

I. עין [אאין] — דער נאָמען פון אות ע.

II. עין, עינים (משלי כ יב) — אויג, עין תחת עין (שמות כא מד) — אויג פאַר אויג, עין לא ראתה (ישעיה סד ג) — דאָס אויג האָט עס ניט גע־זען. עין בעין (במדבר יד יד) — אָן פאַרמיטלער, קוקן בשבע עינים — מיט

תבשילין, עירוב תחומין — רעלי= גיעוע באגריפן (תלמודיש).

עירום — 1. נאקעט. כי עירום אנוכי (בראשית ג י) — ווייל איך בין נאקעט, כי עירומים הם (בראשית ג ז) — ווייל זיי זיינען נאקעט. ואת ערום וערוה (יחזקאל טו ז) — דו ביזט נאקעט. 2. בעירום ובחוסר כל (דברים כח מח) — נאקעט און מיט גאָרניט. זע ערום.

עירן. עירנים — שמאַט-ראַטמאַן. ראש עירן — שמאַטהויפט (אין מיטלאַלטערלעכע ביכער).

עירעור, עירעורים — ווידערשפרוך, איינווענדונג, בלי שום עירעור ופיקפוק (אין שטרות), זע מערער. עכבר, עכברים (יקרא יא כט) —

עכברא דשכיב אדינרי — אַ מויו וואָס ליגט אויף געלט (פון אַנ-עושר אַ קמזן). לאו עכברא גנב אלא חורא גנב — נים די מויו איז דער גנב, נאָר די לאָך (תלמודיש).

עכברוש [אכבראש], עכברושים — אַ שטיפער (געשריפן מיט אַנ-עין, ווייל אפגעלייטעט פון עכבר. אנדערע דערקלערן: „אך בראש“ — ווי „הדיוט קופץ בראש“).

עכאר זע אחד. ע"כ = על כן, עכב"ב = עם כל בני ביתו.

עכאים [אקום] = עבודת (אָדער: עובד, עובדי) כוכבים ומזלות.

עכשיו [אכשוו] — איצט. אם לא עכשיו אימת — אויב נים איצט, מאָ ווען זשע? מעכשיו עד עכשיו — פון איצט, ביז איצט, עכשיו שירדתי מגדולתי — איצט ווען איך בין אַראָפּ פון מיין גרויסקייט (תלמודיש).

על [אל] — אויף אבן על אבן —

טאָן, עיקר שכחתי — די הויפּטזאָך האָב איך פאַרגעסן (אין בריוו א פּאָסט-סקריפטום). עיקר חסר מן הספר — דער עיקר פעלז אין ספר. עיקר המעשה — די הויפּטזאָך פון דער מעשה. עיקר הדבר, די עיקר סיבה. 2. עיקר העיקרים — מיטל פון גאַט. כופר בעיקר — פאַרלייגנט גאַט (תלמודיש).

3. די עיקרים פון דת (דער אני מאמין). — כלל ועיקר זע כלל. דער'עיקרישט — הויפּטזעכלעך, מעיקרא — פון אָנהייב, לכתחילה.

עיקש — פאַרדרייט, דור עיקש (דברים לב ה) — אַ פאַרדרייטער דור. עיקש לב (משלי יז כ), עיקשי לב (משלי יא כ) — מיט אַ פאַרקערט האַרץ.

עיקשות פה (משלי ד כד) — פאַרקערט= הייט פון מויל.

עיר, ערים [ארים], עירות [אירעס] — שמאַט, עיר מקלט (יהושע כא יג) זע ערי. עיר הנדחת (דברים יג יג — יח). עיר הקודש (בחמיה א א), עיר הקדושה — ירושלים. עיר ואם בישראל (שמואל ב' כ יט — פון אַ גרויסער שטאַט.

עיר המלוכה (שמואל ב' יב כו), עיר הפירה — רעזידענץ-שטאַט. והעיר שושן נבוכה (אסתר ג טו), והעיר שושן צהלה ושמה (אסתר ח טו) — די שמאַט שושן איז געפלעפט, פריי= לעך (פאַראַדירט: והעיר שניפישאק נבוכה, והעיר שניפישאק צהלה ושמה). בן-עיר — אַ שמאַטישער. עניי עירך קודמין — די אָרעמע לייט פון דיין שמאַט קומען אין באַ= טראַכט פריער (תלמודיש).

עירוב, עירובין — פאַרמישונג, עירוב פרשות — אַ פאַרמישונג פון פרשות. עירוב חצירות, עירוב

על הצדיקים T. על הראשונים ועל האחרונים T.
 על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם — מיר זיינען זיך מצער אויף די פריערע און דו קומסט מיט נייע זאכן (תלמודיש).
 על התורה ועל העבודה. זע על שלושה דברים. זיצן על התורה ועל העבודה — זיך באשעפטיגן מיט לערנען.
 על זאת תאבל הארץ (ירמיה ד כח) — דארויף טרויערמ די ערד.
 על חטא T. זי- שלאגן על חטא. פון על חטא וזרט מען ניט פעט.
 על היו לא חס על חיי חבירו לא כל שכן — עי שוינט ניט זיין אייגן לעבן, א פשוטא שוין יענעס'ס לעבן (תלמודיש).
 על מהרת הקוים — מיט א ריינקייט, וואס פאסט פאר א הייליגע זאך (תלמודיש).
 על ידי (דברי ה' מיט א' כה ג) — דורך.
 על כל פנים — יעדנפאלס.
 על כל צרה שלא תבוא (איפעיזום) — בוי יעדער צרה (תלמודיש).
 על כן — דינפאר. על כן יעזב איש (בראזית ב כב) — דערפאר פארלאזט דער מאן (זיין פאטער און מוטער). על כן נקוה לך T.
 על ברחק — געצוואונגענערהייט. על ברחק אהוזי ועל ברחק אתה מת — געצוואונגענערהייט לעבסטו און געצוואונגענערהייט שטארפטו.
 (תלמודיש). זע בעל ברחק.
 על מנת — נויט דעם תנאי כדי הלומד על גנת ללמד — ווער עס לערנט כדי צו לערנען אנדערע. על מנת לקבל פרס — כדי צו פא- קומען געצאליט. על מנת שלא לקבל

א שמיין אויף א שמיין. ברחם אב על בנים (תהלים קג יג) — ווי א פאטער דערפארעמט זיך איבער זיינע קינדער. איש על דגלו (במדבר ב ב) — יעדער אונטער זיין פאן. לא על הלחם לברו יהיה האדם (דברים כ ג) — ניט פון פרויט אליין לעבט דער מענטש. זע עני' עניו, עליך, עלינו, עליכם.
 על אודות — פון וועגן. על אודות בנו (בראשית כא יא) — פון וועגן זיין זון.
 על אהת כמה זכמה — אויף וויפיל מער, זע קל והומר.
 על אכילת מצה T. על אכילת מרור T.
 על אלה אני בוכיה (איכה א טו) — אויף די דאזיגע וויין איך.
 על אפי ועל חמתי (ירמיה לב לא) — קעגן מיין ווילן.
 על בוריה (בורי יע) — גרינדלעך (תלמודיש).
 על דא קא בכינא — אויף דעם וויין איך (תלמודיש).
 על דאמפת אטפוך — דערפאר וואס דו האסט דערטריינקט. האט מען דיך דערטריינקט (תלמודיש).
 על דבר [דוואר] — וועגן (בראשית יב יז).
 על דעת — לויט מיינונג. על דעת הקהל. על דעת. על דעתך (איוב י ז).
 על ה' ועל משיחו רעדן (תהלים ב ב). זע נגתקה.
 על המשמר — אויף דער וואך (בבבית ד ג). שמיין על המשמר.
 על הניסים T.
 על העצים ועל האבנים רעדן (מלכים א' ה יג און שמות ז יט).

חסדים (תלמודיש) — די וועלט שמיים
 אויף דריי זאכן: אויף תורה, אויף
 תפילה און אויף גמילות חסדים
 (פאראדירט: על שלושה דברים עומד העולם:
 על הגעלט ועל הגעלט ועל הגעלט).

עלבון — פאלידיגונג, עלבונה של
 תורה — די פאלידיגונג פון דער
 תורה. ער איז מוחל על עלבוננו.

עלוב — פאלידיגמער, עלוב ואינו
 עולב — ער ווערט פאלידיגט און
 פאלידיגט ניט (תלמודיש). זע נעלב.
 עלוי זע עילוי.

עלול [אַלעל] — פייאג, עלול לקבל
 טומאה — פייאג צו ווערן אומריין
 (תלמודיש). דאָס איז עלול אונטערצו=
 גראָפן די יסודות, עילה ועלול —
 די סיבה און די ווירקונג.

עלוקה (משל ל טו) — וואַפּיר, פּי=
 אַזקע.

עלות השחר — „דער אויפגאנג פון
 מאָרגנשטערן“ (בראשית לב כה). דער
 מאָרגן, געשפילט אין קאַרמן ביו
 עלות השחר, זע שחר.

I. עלי [אַלאי] — אויף מיר, עלי
 קללתך בני (בראשית כו יג). — אויף
 מיר די קללה, מײן זון, עלי ועל
 צוארי — אויף מיר דער שאָרן
 (תלמודיש).

II. עלי N עדיה זע עלייה.
 עלי = יאָהג, עלי = יאָקום, עלי=
 מעלעך, עליעזער, עלישע זע אלי.
 עליה זע עלייה.

עלי [אַלעיו] — אויף אים, אין עליו השלום
 (ע״ה) — „פרידן אויף אים“ (פין א
 געשטאַרבענעם). משה רבינו עליו השלום,
 ער איז שוין עליו השלום (ד. ה.
 געשטאַרבן) (פאראדירט: עליו השאָלעכץ,
 עליו השנאָבל). אויך פלשון נקיבה זאגט דאָס
 פאַלק „עליו השלום“ אַנשטאַס „עליה השלום“

פרס, אָדער שלא על שנת לקבל
 פרס — אומזיסט (תלמודיש).
 על נהרות בבל (תהלים קלו א) T.
 על נטילת ידים T.

על סך — אויף די סומע פון...
 על פה, בעל פה — אויסווייניק, תורה
 שבעל פה — די מינדלעכע תורה
 (תלמודיש).

על פי — דורך, לויט (עפ״י), על פי
 התורה (דברים יז יא) — לויט דער
 לערע, על פי גורל — לויט גורל.
 על פי דין — לויט געזעץ. על פי
 חשבון — לויט באַרעכענונג, על
 פי חקירה — לויט אונטערזוכונג.
 על פי מעות — דורך אַ פעלער.
 על פי יושר — לויט אַנשטאַנד, על
 פי מקרה — צופעליג, על פי ראייה
 — דורך זעען. על פי רוב — גרעסטנ=
 טיילס, על פי שימתו — לויט זײן
 סיסטעם, על פי שכל — לויט
 פארשטאַנד, על פי חכמת הדאָקטאָ=
 ריע, על פי זאַקאָן, על פי טראַדי=
 ציע, על פי מזוז אָף על פי אָף על
 פי כן — כאַטש.

על פרשת דרכים — אויף דעם קרייז=
 וועג (תלמודיש).

על צד היותר טוב — אויף דעם
 בעסטן אופן, אַם בעסטן,
 על קדושת השם, על קידוש השם —
 צוליב הייליגונג נאָטס נאָמען,
 שטאַרבן על קדושת השם — צוליב
 דעם דת.

על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון
 ענטפערן — אויף דאָס ערשטע
 צוערשט און אויף דאָס לעצטע צו=
 לעצט (תלמודיש).

על רגל אחת — אויף איין פוס
 על שלושה דברים העולם עומד על
 התורה ועל העבודה ועל גמילות

דברים (דברים כב יד) עלילת דם — בלומ=בילבול.
 עלינו T. עלינו לשבח T. געקומען צו עלינו אויסשפייען צו עלינו. עלמא — די וועלט (דניאל א כ). כולי (כולא) עלמא — די גאנצע וועלט. מילי דעלמוז — וועלטלעכע זאכן (היפך: מילי דשמיא). בעלמא — אין דער ווילט, גלאט אזוי. השערה בעלמא — סתם א השערה. עלמין אין בית עלמין = בית עולם. עלטהי [עלטהי] — לז יהא.

עלעל זע אלול

I. עם [אים] — מיט. עם כל בני ביתו — מיט זיין גאנצן הויגועינד. עם כל הנערים (אנ-עליה). עם לבן גרתי (בראשית לב ת) — מיט לבניען האָב איך גנוואָהנט. כאשר אם לבני (יחושע יד ז) — ווי עם איז אין מין הארץ, הולק עם גנב (משלי כט כד) — ווער ענו מיילט זיך מיט אַגנב. הסחורה האָב איך געטראָפן גאַנץ עם הביידלנך אויף זייער אָרט" (מענדעלע, א ב ייוו).

II. עם [אם] — פּאָלק. עם אחד (בראשית יא ו) — איין פּאָלק. עם לבדר ישבני (במדבר כ- ט) — א פּאָלק וואָס יעבט אליין. עם חכם ונבון (דברים יו ו) — א קלוג פּאָלק. עם קשה עורף (שמות לב ט) — האַרט=נעקיג פּאָלק. עם הספר — דאָס פּאָלק פון בוך, עם עולם — דאָס אייביג פּאָלק. זע עמך.

עם הארץ [אמאָרעצן]. עם=הארצים [אמאראצים] — אומוויסנדער מענטש. אין עם הארץ חסיד — אַנ-עם=הארץ איז ניט פרום. כל המשיא את במו לעם הארץ כאילו כפתה ונתנה לפני הארי — ווער עם גיט אויס

די טיקערין עליו השלום. עליון, עליונים — דער אויבערשטער (היפך: תחתון). אל עליון (בראשית יד כ) — דער אויבערשטער גאָט. כגד עליון — דאָס אויבערשטע קלייד. ירו על העליונה — ער האָט דעם פּאַרצוג. עולם הפוך עליונים למטה ותחתונים למעלה — א פארקערטע וועלט די אויבערשטע זיינען אונטן און די אונטערשטע אויבן (תלמודיש).

עלייה [אלי-יע], עליות — דאָס אויפשטייגן (היפך: ירידה). עליהנשמה — באַגייסטערונג. בני עליה — די בעסטע (תלמודיש). "אזא עליה, אזא שיינע בכבודיקע פרנסה פאר א ניו-אַנגעקומענעם נפש" (מענדעלע). 2. פון "עולה רגל" די עלייה קיין ארץ ישראל, די פערטע עלייה. 3. פון "עולה לתורה". ער האָט באַקומען אַנ-עליה, פארקויפן עליות, "צו דער תורה פלעגט מען אים אויפּרופן... צולעצט צווישן די גע=שמוקעוועמע עליות" (מענדעלע).

עליך [אַלעכאַ] — אויף דיר, פלישתים עליך שמשון (שופטים טז ט) — פלישתים זיינען אויף דיר, שמשון! דער אויסרוף, פּאָלשעוויקעם עליך, שרעקט זי ניט, עליך הורגנו כל היום (תהילים מד כג) — צוליב דיר ווערן מיר געשלאָגן דעם גאַנצן מאָג.

עליכם — אויף איך. "שלום עליכם. עליכם שלום", עליכם ועל בניכם (תהילים קטו יד) — אויף איך און אויף אייערע קינדער, לא עליכם — ניט פאר איך געדאַכט, זע לא. עלילה [אלילע] עלילות — אַנ-אויס=געטראַכטע זאַך, אַ בילבול. עלילות

ניט צופיל, שמיין איז שערלעך. פאר די הארץ (תלמודיש). בעמידה — שטייענדיק, זע עומד.

עמד [אמכא] — „דיין פאלק“. עד יעבור עמך (שמות טו טז) — ביז דין פאלק וועט פארביבערניין, עמד ישראל צריכין פרנסה — דין פאלק ישראל נויַט שיקט ויך אין פרנסה (תלמודיש). עמד — דער מיטעלער קלאַס, האָרע פאַשניקעס, בעלי מלאכות, אמכאַניק, „שער און אייזן און אונזער פאלק עמד“ (שלום עליכם).

I. עמל [אַמל] — מי, עמל ויגון (ירמיה כ יח) — מי און טרויער, עמל ואון (קהלים יח). — אומרעכט, הרה עמל וילד און (איוב טו לה) שלעכטע טאטן — שלעכטע פאלגן, מיט עמל ויגיש, לילות עמל (איוב ז ג). אין קץ לכל עמלו (קהלת ד ח) — ניטאָ קיין סוף צו זיין מי, זה הלקי מכל עמלי (קהלת ב י) — דאָס האָב איך פאר מיין מי, מה יתרון לאדם בכל עמלי (קהלת א ג) — וואָס האָט דער מענטש פאר זיין גאַנץ מי? אדם לעמל וילד (איוב ה ז) — דער מענטש איז געכאַרן אויף מי, אַרבייטן לעמל — אומזיסט.

II. עמל [אַמל] — אין „למי אני עמלי“ (קהלת ד ח) — פאר וועמען מי איך זיך?

עמלק (שמות יז ח) N. עמלק בלייבט עמלק, **עמנו הייתם** — מיט אונז זייט איר געווען (תלמודיש: היאך אתם מעידים, שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני — ווי קענט איר זאָגן אַזאַ עדות, ווען איר זייט אינג געווען יענעם טאָג אין יענעם אָרט). עמעס זע אמת.

זיין טַכטער פאר אַנ-עם הארץ, איז ווי ער וואָלט זי געבונדן און גע= געבן אַ ליב (תלמודיש). נקיבה: עם הארץ מע, עם=הארצות [אמאראצעס]. **עמא** [אמע] — פאלק (עזרא ז ג). עמא פּוּיזא — אַנ-איבעראיילט פאלק, עמא פּוּיזא דקדמיתו פּוּמייכו לאודניכו — אַ כאַפעדיק פאלק וואָס דער מויל איז ביי אים פריער פאר די אויערן (תלמודיש, א רמו אויף נעשה ונשמע).

עמוד [אמעד] — „שטייענדיקס“. 1. זיילע, סמאָלב, עמוד התוך (שופטים טו כט) — דער מיטעלער סמאָלב, עמוד הימיני (מלאכים א ז כא) — דער רעכטער סמאָלב. 2. עמוד האש, עמוד הענן — (שמות יג כא) ער איז דער עמוד האש פון דער באַוועגונג, עמוד השחר — די מאָרגנרויט; 3. בימה (מלכים ב' יא יד), דער חזן שטייט, זינגט פארן עמוד. 4. אַ זיימל אין אַ בוך, עם שטייט אין בבא קמא דף למ, עמוד א, אויף די עמודים פון דער צייטונג, **עמון** N. עמונע זע אמונה, עמוס N.

עמוק [אמעק], עמוקים [אמוקים] — טיף, מים עמוקים דברי פי איש (משלי יח ד) טיפע וואַסער זיינען די ווערטער פון אַ מאַן, מגלה עמוקות (איוב יב כב) — דער וואָס אַנטפלעקט טיפענישן, **עמורה** N. סדום ועמורה (בראשית יג י). **עמי** [אימי] — מיט מיר, עמי היחה ושלחתי — מיט מיר איז זי גע= ווען און איך האָב זי אוועקגעשיקט (ד, ה, איך האָב עם מער ניט) (תלמודיש).

עמידה — דאָס שמיין, אל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב — שטיי

— דעם אָרעמאַן גייט נאָך
די אַרמונט. יאה ענוותא לישראל
— אַרמונט פאַסט פאַר אידן
(תלמודיש).

עניו, עניים זין עניו.
ענין ענינים (קהלת א יג) — 1. גע=
שעפט. ענין המסחר, ענין הציבור
(רבים: עניני המסחר, עניני הציבור)
— האַנדלכגעשעפט. נעזעלשאַפטלע=
כע זאך, „ענין המעקלערוי“ (שלום עליכם),
„עניני הפאליטיקע“ (מענדעלע). עס איז
נאָר ניט אַז געוואַלטיגער ענין. 2.
טעמע, סיווע עט, סליקי מענינא לענינא
— זיי זיינען אַרויף פון איין טעמע
אויף די אַנדערע (תלמודיש). מען איז
אַריבער מענין לענין באותו ענין
(וואָרטשפיל). מעניני דיומא — פון
טאַג=טעמעס. 3. פּראָצעס: ענין
דרייפּוס.

ענינו T. מען דאַרף מיט אים קיין
ענינו ניט זוגן (ד, ה, ער פאַסט
ניט, ער איז זאַם).

ענן, עננים (שמות יט ט) — וואַלקן,
עמוד הענן (דבריםלא טו) — וואַלקע=
זיילע. ענן דוקמורת (ויקרא טז יג) —
דער רויך פון קמורה.

עננו זע ענינו.
ענק, בני ענק (במדבר יג לג) — ריז.
הגדול בענקים (יהושע יד טו) — דער
גרעסטער ריז. רם כענקים
(דברים ב ז) — הויך ווי א ריז.
עסק [אַסקן], עסקים [אַסקים] — בא=
שעפטיגט. עסק במיצוות — באשעפ=
טיגט מיט מיצוות (תלמודיש).

עסטער זע אסתר.
עסק [עיסעקן], עסקים [אַסקים] —
געשעפט. אין לך עסק בנסחרות —
ניט ריין עסק — פאַרבאָרגענס
(תלמודיש פון אַרמונט). עסק ביש — א

עמק. (במדבר יד כה) — מאַל. עמק הכבא
(תהלים פד ז) — מאַל פון וויינען.
עמק יזרעאל N.
ענו זע עניו.

ענווה [אַנווע] — באַשיידנהייט
(משלי טו לג). גרויס איז די מידה פון
ענווה. זע ענווות.

ענוי זע עינוי.
עני [אַנן], עניים [אַניאים] — אָרע=

מאַן. עני ואביון מי גוולו — ווער
באַרייבט אַן-אַרעמאַן? (וואָרטשפיל אויף
תהלים לה י: עני ואביון מגוולו) עני
מוהפך בחררה — אַן-אַרעמאַן וואָס
צייט חיונא. אין עני אלא בדיעה —
אַן-אַרעמאַן איז נאָר ווער ס'איז אָרעם
אין גייסט (תלמודיש). הנני העני כמעש
— איך אָרעמער אין מעשים (סידור).

כעני בפתח — ווי אַ בעמלער ביי
דער מיר (סידור). עני חשוב כמת —
אַן-אַרעמאַן איז ווי אַ טויטער. עני
הדעת — אָרעמע אין גייסט. עני
עירך קודמין לעני עיר אחרת —
אָרעמעלייט פון דיין שטאָט זיינען
פריער פאַר די אָרעמעלייט פון אַן-
אַנדער שטאָט. (תלמודיש).

ענוי [אַנעיו], ענווים — באַשיידן,
והאיש משה עניו מאור (במדבר יב ג)
— מושה איז געווען אַ גרויסער
עניו.

ענווות [אַניוועס] — באַשיידנהייט, ענווה
(היפך: גדלות).

עניות, עניוּתא [אַני-יוסע] — אָרעמ=
קייט, אַרמונט. אין עניות במקום
עשירות — ביי רייכטום זאָל מען
זיך ניט פירן ווי אַן-אַרעמאַן. דיקדוקי
עניות — קליינלעכע פריצעפעס
(תלמודיש: יסורים פון אַרמונט). לפי עניות
דעתי — לויט מיין באַשיידענער
מיינונג, בתר עניא אולא עניוּתא

מויל (תלמודיש, א קללה). כעפרא דארעא [קאפרע דארע] — ווי שטויב פון דער ערד. הפקר כעפרא דארעא (סידור). לנא ולא לעפרא — צו אונז און ניש דעם שטויב (פון א קראנקן, וואס איז געזונט געווארן) (סידור).

עפשער זע אפשר.

עץ, עצים (בראשית א יא) — בוים. עץ הדעת, עץ החיים — (בראשית ב ט). עץ חיים (רבים: עץ-חיים'ם, עצי חיים) — ביי א ספר-תורה, הוטבי עצים (יהושע ט כא) — האַלץ-האַקער. רערן העצים ועל האבנים (מלכים א' ה יג און שמות ז ט).

עצבות [אציוועס] — אומעט. לחם עצבות (תהילים קכז: לחם העצבים). עצבות איז פון יצר הרע (חסידיש).

עצה, עצות — (שמואל ב' יז ב). לא טובה העצה (שמואל ב' יז ז) — ניש גוט איז די עצה. אבדה עצה מבנים (ירמיה מט ז) — פאַרשוואַנדן איז די עצה פון די פאַרשמענדיגע, אין חכמה ואין עצה (משלי כא ג). נישאָ קין חכמה און קין מיטל. שואל עצה (בעצה) ויין, א איר א למדן (א חכם) גיט זיך אַנ-עצה: אז ער האָט ניש קין שמיזל, גיט ער פאַרוועס. מיט עצות זינען מיר פאַזאַרגט.

עצירה, עצירות [אצירעס] — פאַרשאַט-פּונג, עצירה מלמטה, עצירות השתנה — מיני קראַנקהייטן. ער האָט עצירות. עצירת גשמים — רענגלאַזיקייט, זאָגן סליחות אויף עצירת גשמים. עצל [אַצל], עצלים — פּוילער, לך אל נמלה עצל (משלי ו ו) — גיי צו דער מוראַשקע, פּוילער, עד מתי עצל תשכב (משלי ו ט) — ווי לאַנג וועסט דו שלאָפן, פּוילער?

שלעכטער עסק, פאַרגלעמן דעם עסק, פאַרשטיין אַנ-עסק, ניש דיין באַבעם עסק, אויך מיר אַנ-עסק, אַנ-עסק פאַר אַנ-אַקאַלאָדאַטשעם, פּטור אַנ-עסק, זע עוסק, עיסקא.

עסקן [אסקון], עסקנים [אסקאנים] — אַ מווער, ידים עסקניות הן — הענט זיינען מווער (תלמודיש). „ער איז ניש קיין בעל עסקן אויף מיצוות“ (פרץ).

עסקנען זיך, עסקנות.

עסרעג זע אטרוג, עסרע ווארבע זע עשרים וארבע.

עפוש זע עיפוש.

עפוי = על פי.

עפר [אַפער] — שטויב, כי עפר אתה ואל עפר תשוב (בראשית ג יט) — שטויב ביסמו און אין שטויב וועסטו צוריקקערן. זכור פי עפר אנהנו (תהלים קג יד) — דערמאן זיך, און מיר זיינען שטויב, ואנוכי עפר ואפר (בראשית יח כז) — איך בין שטויב און אש. ועפר רגליך ילחכו (ישעיה מט כג) — דעם שטויב פון דינע פיס וועלן זיי לעקן, הוי מתאבק בעפר רגליהם — באדעק זיך מיט שטויב פון זייערע פיס (תלמודיש, פון א תלמיד לגבי זיינע לערער). עפר אני החת כפות רגליך — איך בין שטויב אונמער דינע פיס (תלמודיש). אדם יסודו מעפר וסופו לעפר — דער מענטש שטאַמט פון שטויב און ווערט שטויב (סידור). אדם יסודו מעפר וסופו לעפר = בינתיים כאַפּט מען אַ בלינטישקייט, שוכן עפר (רבים: שוכני עפר) (ישעיה כו יט) — אַ געשטאַרבניער, שלום לעפרו — פּריון צו זיין שטויב (פון אַ געשטאַרבניענס).

עפרא [אפרע] — שטויב (= עפר), עפרא לפומיה — שטויב צו זיין

עקום [אָקס] — קרום. דופן עקימה — אַ קרוֹמֶזע וואָנט.

עקיבא N.

עקידה [אקעידז], עקידת יצחק — דאָס בינדן פון יצחק (אין בראשית כב). דאָס יונגע קעלבל... געבונדן אויף אלע פיר צו דער עקידה (מענדעלע). פאר זיין יושר גייט ער צו דער עקידה. עקידה T. (געוויסע סליחות). עקיצה [אקיצע] — אַ פיס, עקיצתן עקיצת עקרב — זייער פיס איז ווי פון אַ כקארפּיאַן (תלמוד יו). עקלקלות אין ארחות עקלקלות (שופטים ה ו) — פאַרדרייע וועגן, הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות — די האַרץ ווייס, צי מע מיינט גוט צי שלעכט (תלמוד יו), זע מעוקל.

עקלתון (ישעיה כז א) — געוואונדן (פון אַ שלאַנג), דרך עקלתון — אין געוואונדענער וועג (תלמוד יו). עקמומיות [אקנומיס] אָדער: עקמומיות — קרומקייט, עקמומית שבלב — קרומקייט פון האַרץ (תלמוד יו).

עקר, נקיבה עקרה, עקרות (דברים ז יד). דער צדיק איז פוקד עקרות.

עקרב (דברים ח טו) — סקארפּיאַן. עקיצתן עקיות עקרב — זייער פיס איז ווי פון אַ סקארפּיאַן (תלמוד יו). נחשים ועקרים — שלאנגען און סקארפּיאַנען. אני אייסר אחכם בעקרבים (מלכים א' יב יא) — איך וועל אייך שמראפּ מיט סקארפּיאַנען.

עקרען [אקרען] — עוקר ויין, אַנטלויפן. עקרת הבית (תהלים קיג ט) — באַלעבאָסטע.

עקש זע עיקש. עקשן [אקשען], עקשנים [אקשאַנים] —

עזלה (משלי יט טו), עזלות (משלי לא כג) — פּוילקייט, עזלן [אזלען], עזלנים [אזלאַנים] — פּוילער, נשים עזלניות הן — פּרויען זיינען פּויל (תלמוד יו).

עצם, עצמות [אצאָמעס] — 1. ביין, עצם מעצמי (בראשית ב כג) — אַ ביין פון מיינע בינער, עצמות היבשות (יחזקאל לו ד) — די טרוקענע בינער גל של עצמות — אַ הויפן בינער (תלמוד יו), חילוץ עצמות — פיזישע געזונט, טורנען, ברעכן, היטן די עצמות, אריינרוקן אַנע-עצמה [אצאָמע] זע עַצְמָה, 2. ווען, בעצם היום הזה (בראשית ז יג) — אין סאַמע דעם טאָג, דער עצם ענין, די עצם שאלה, אין עצם, בעצם, 3. פּערזאָן, שם עצם (למשל אברהם, שרה), בעצמו — ער פּערזענלעך, בכבודו ובעצמו (סידור), בפני עצמו — ער זעלבשטענדיק, אַ רגל בפני עצמו, עַצְמָה [אצאָמע] — יחיד פון עצמות — אַ ביין, אריינרוקן אַנע-עצמה (קצבים-לשון).

עצר = עצירות, עצרת אין שמיני עצרת (דברי הימים ב' ז ט) — אַ יום-טוב (דער אַכטער טאָג סוכות).

עקב [אָקעוין], עקבות [אקוועס] — אַ פּיאַטע, עקב בצד גודל גיין זע גודל, עקבות המשיח, בעקבות המשיח (לויט תהילים פס נב) — ווען משיח וועט קומען, בעקבות משיחא חוצפא יסגא — פאר משיח'ס קומען וועט גרויס ווערן די חוצפא (תלמוד יו).

עקודים נקודים וברודים (בראשית לא יב) — בונט.

VI. **ערב** אין שתי וערב (לויט ויקרא יג גב) — א קרייז, א צלם, ערבה, ערבות — (ויקרא כג מ), הושענא. חיבום ערבה — הושענות שלאגן (א מנהג אום הושענא רבה).

ערבוביא [ארוואווייע] — א געמיש „מאכן פון עטלעכע חדרים... ערבוביא חדר, איין לער=הויז בשוחפוח" (מענדעלע). זע בערבוביא. **ערבית** = מעריב.

I. **ערוב** [אַרעוין] — (שמות ח יז) — פון די עשר מכות.

II. **ערוב**, זע עירוב. **ערווה** — 1. שאמטיל. כי מצא בה ערוות דבר (דברים כד א) — ער האָט געפונען אין איר שענדלעכס. קול באשה ערווה — דער קול פון א אשה איז ווי א שאַמטיל (תלמודיש). 2. אַ פאַרבאַמענע פרוי. זע עריות.

ערום [אַרום], **ערומים** [אַרומים] — נאַ=קעט. ערום יצאתי מבטן אמי (איוב א כ) — נאָקעט בין איך ארום פון מוין מוטער לייב. ערום ויחף (ישעיה כ ב) — נאָקעט און באַרוועס, מלביש ערומים — דער וואָס קלידעט נאָקעטע (סידור). זע עירום.

ערופה אין עגלה ערופה (זע). **ערי מקלט** (במדבר לה יא) — שוין=שמעט. (מען זאָגט: אַב=ערי מקלט אין יחיד, אנשטאַט עיר מקלט, יהושע כא יג). זע **מקלט, עיר**.

עריות [אַרעיעס] — פאַרבאַמענע פרויען. (פון ערווה, לויט ויקרא יח ו — יט און כ יא—כא), זנות. גילוי עריות — זנות. אין אפיטרופוס לעריות—קיינער איז ניט באַוואַרנט פאַר זנות (תלמודיש). **ערך** [ערעד] — ווערטשאַצונג. אנוש

אנ=איינגעשפארטער. א געבראַמענער, געברענטער עקשן, עקשנות, עקשניש, עקשנות'דיק, איינגעעקשנט, א פאַר=עקשנטער קאַמף.

עראי [אַראין] — צופעליג (היפך קבע). אכילת עראי, דירת עראי, שנת עראי — א צופעליג עסן, וואָונג, שלאָף (תלמודיש).

I. **ערב** — 1. אָונט. ויהי ערב ויהי בוקר (בראשית א ה) — עס איז גע=ווען אָונט און מאַרגן, מערב עד ערב (ויקרא כג לב) — פון אָונט ביז אָונט. ער דאָונט מעגלעך ערב ובוקר. זע בין הערבים. 2. דער מאָג פאַר... ערב שבת — דער מאָג פאַר שבת, ד. ה. פרייטיק. ערב יום=טוב, ערב יום כיפור, ערב פסח, ערב ראש חודש, ערב שבועה. האָפן אַנ=ערב יום טוב. די צייט פאַר: ערב אַ מלחמה, ערב דעם קאַנגרעס. אויך פיגוראַל: ערב משומד, ערב רב (וואַרטשפיל).

II. **ערב** [אַרעוין], **עריבים** [אַרעוויים] — דער וואָס שטייט איין פאַר עמיצן, גאַראַנט (לויט בראשית מד לב). ערב זיין — גאַראַנטירן, איך בין אייך פאַר אים ערב, כל ישראל ערבים זה בזה — אַלע אידן זיי=נען פאַראַנטוואַרטלעך איינער פאַר דעם צווייטן (תלמודיש). ערבך ערבא צריך — דיין ערב האָט האָט נוי=טיק אַנ=ערב (ד. ה. איז ניט באַ=גלויביגט) (תלמודיש). ערב=קבלן — זשיראַנט. ערבות [אַראוועס, ארוועס] — גאַראַנטיע.

III. **ערב=רב** (שמות יב לה) — א גע=מיש, געווינדל, אַ גאַנצער ערב רב גייט אים נאָך. דער ערב רב מיטן אספסוף (במדבר יא ב).

עשייה — באַלוינונג פאַר מאָן
(תלמודיש). עוים העשייה (קבלה).
עשירי, עשירים — רייכער. אין יחיד
זאָגט מען געוויי לעד: עושר (זע). איזהו
עשיר השמח בחלקו — ווער איז
א רייכער? — ווער עס איז צו
פרידן מיט זײַן חלק (תלמודיש). דברי
תורה עניים במקום זה ועשירים
במקום אחר — די תורה איז וואָרט
קנאפ אין אײַן אָרט און וואָרטרייך
אין אַן אַדער אָרט (תלמודיש).
עשירות — רייכטום.

עשר [עסער] -- צען. (בראשית ה יד).
עשר מכות — די 10 מכות (פון
פרעה). עשו ספירות — די 10
ספירות (זע). אין צוזאַמענגעזעצטע צאָל-
ווערטער: אָסער. חמשה עשר בשבט
— דער 15=טער מאָג אין
שבט, שבעה עשר בתמוז — דער
17=טער מאָג אין תמוז.

עשרה [אסערע] — צען (בראשית יח לב).
עשרה במכות — דער 10=טער
מאָג אין מכות. עשרה במלנים (זע).
עשרה הרגי'עמע פון די רעמער. עשרה
נסיונות — די 10 פרווונגן
(תלמודיש). אין צוזאַמענגעזעצטע צאָלווערטער:
עסרע שלוש עשרה מידות —
די 13 מידות (זע). שמונה
עשרה — אַ הפילה.

עשרים — וואָנציג (בראשית יח לא).
עשרים וארבע — די 24 ביכער
(געוויינלעך נײַנט מען נאָר נביאים
וכתובים). מאה ועשרים שנה
(בראשית א ו) — 120 יאָר.

עשרת [אסערס] — 10. עשרת
הדיברות (שנות לד כח: עשרת הדברים)
— די 10 געבאָט. עשרת בני המן
(אסתר טו ו) — המן'ס 10 זין. עשרת

כערכי (תהלים נה יד) — א מענטש
ווי אײַך. אַנ=ערך 1000 מאָן (ד).
ה. כמעט). פחות ערך — מינדער-
ווערטיק. געבן אָן אַנ=ערך. בערך.
לערך, כפי ערך, לפי ערך. לפי
ערבו, אין אַנ=ערך, לערך'דיק.
ערכאות של עכױם — גווישע גע-
ריכטהויפן (תלמודיש).

ערכין T.
ערל [אַרל] (בראשית יז יד), ערילים
[אַרעילים] — ניט גע'מל'ט. פתח=
שין. דער ערל איז יודע פון דעם
ענין! נקיבה: ערילית.

ערלה, ערלות — (בראשית לד יד).
ערמה (יהושע ט ד) — כיטראָסט. נאָר
מיט המצאה'לעך. מיט ערמה'לעך.
ערמומית [אַרמומיס] — כיטראָסט
(תלמודיש).

ערעור זע **עירעור**. **ערעץ** זע **ארץ**.
עשה אין מצוות עשה [עסע] —
"מז". היפך: לא תעשה.

עשה [אסעי ן] — שבתך חול ואל
תצטרך לכריות — מאך ניט קיין
שבת און קום ניט אָן צו מענטשן
(תלמודיש).

עשה [אסעי ן] — תורתך קבע — באַ-
שעפטיג זיך מיט תורה רעגולער
(תלמודיש).

עשו N. [אייסעוין] הידים ידי עשו
(בראשית כז כב) — עשױם הענט.
עשו גיט מעשר פון שמרוי. אז מע
וויל ניט געבן יעקב'ן, גיט מען
עשו'ן. עשו הרשע. אַנ=אמתער עשו.
א קאָפּ ווי עשו (א טעמפע).

עשוי (שמות ג טז) — געמאַכט. מה
שעשוי עשוי — וואָס געמאַכט איז
געמאַכט (תלמודיש).

עשייה [אסיע] — דאָס מאָן. שכר

פ, פ* *

פ — דער זיבעצעמער אות אין אלף=
בית, קומט פֿאַר מיט אַ דגש און אָן
אַ דגש, פ' = פֿרשה, פֿרשה, פֿרשה.
פ' = פעמים; ב"פ = בית פעמים,
צוויי מָאָל, פ = 80. זע פֿא.

פֿא [פֿעי] — דער נאָמען פֿון אות
פ, לאַנגע (אָפֿע) פֿא (פ), קרומע
פֿא (פ), ביי אים איז דער פ (פֿה
= מויל) פֿאַר דעם ע (עין=אויג)
(רש"י צו איכה ב טו). שרייב דאָרויף
צוויי פֿאיען (פ'פ = פֿאַרפֿאַלן).

פֿאה [פֿעינ], פֿאות [פֿעיעס] — 1. לאַקן
אויף די שלייפֿן (לויט ויקרא יט כו). עס
ליגט אים אין דער לינקער פֿאה.
(פֿאַרפֿאַדירט: פֿיאטע, "דעם פֿריוויוו הערט ער
אין דער לינקער פֿיאטע" (שלום עליכם).

שווערן ביי באָרד און פֿאות, שוואַך=
צע פֿאה/לעד, פֿאות/לעד (פֿאַרפֿאַדירט:
פֿאיוצן). 2. ראַנד, לאָזן פֿאה
(לויט ויקרא יט ט). לקט שכחה ופֿאה.
פֿאה T. 3. מֿפֿאת (ויקרא יג מא)
— פֿון וועגן.

פֿאַר [פֿער] — שיינקייט, כבוד, אַ
בכבודיקער מענטש.
פֿאַר־דאָגה'ט, פֿאַר־הושכ'ט, פֿאַר־
חידושי'ט, פֿאַר־התמיע'ט, פֿאַר־
צרה'ט, פֿאַר־קנסט, פֿאַר־
שמעיה'ט, פֿאַר־תכליעוועט א. א.

זע דעם העברייאישן שורש.
פֿגִּימ־כֿלי [פֿאַגעס=קעילע] — אַ פֿאַר=
שעדיגטע כלי, זע פֿגם.

פֿגִּימָה, פֿגִּימוֹת — 1. אַ שאַרמ,
דאָס אויסגעשטשערבעטע, פֿגִּימָה הלבנה
(תלמודיש), פֿגִּימָת סכין — אַ פֿגִּימָה

* אין אָנהייב וואָרט ווערט דער פ אין העפּ-
רייאיש תמיד אויסגעשפּראַכן מיט אַ דגש, ד. ה. פ.

ימי תשובה — די 10 טעג (פֿון
ראש השנה ביז יום כיפור), עשרת
השבטים — די 10 שבטים.

עַת, עֵתִים [אײַטים] — צײַט (בראשית
ח יא). עַת לְכָל חֶפְצֵי (קהלת ג א) —
אַ צײַט פֿאַר יעדע זאַך. עַת צֶרֶה
(ישעיה לג ב) — אַ צײַט פֿון אומ=
גליק. אין דער איצטיגער עַת צֶרֶה,
איצט איז אָן עַת צֶרֶה. עַת רִצוֹן
(תהלים סט יד) — גינסטיגע צײַט,
"עס איז נישט קיין עַת רִצוֹן, ברי=
דער" (מענדעלע). בצוק העתים (דניאל
ט כה) — אין באַרדרינגטע צײַטן,
עתים הלים ועתים שומה — צײַטן=
וויו געזונט און צײַטנוויין משוגע
(תלמודיש). זע בעת, בלא עַת, כַּעַת,
מַעַת, לַעַתוֹת, לַעַתִּים.

עֵתוֹדִים — בעק (במדבר ז יז) — אין
אַריינפֿאַרן אין די עֵתוֹדִים' (ד. ה.
אין באַק) (וואָרטשפּיל).

עֵתִי אין איש עֵתִי (ויקרא טו כא) —
אַ באַשמעלטער מענטש.

עֵתִיד [אַסיד] — 1. וואָס איז גרייט,
עֵתִיד ליתן את הדין — ער וועט
געבן דין נחשבון (תלמודיש). לעֵתִיד
לבוא — וואָס איז גרייט צו קומען.
ד. ה. אין משיח'ס צײַטן (תלמודיש).
2. דער עֵתִיד — די צוקונפֿט.
עֵתִידוֹת (דברים לב לב) — צו=
קונפֿט.

עֵתִיק [אַטיק] — אַלמ, עֵתִיק יומין
(דניאל ז יג) — טיטל פֿון גאָט.
הדברים עֵתִיקים (דברי הימים א' ד כב)
— עס איז אַנ=אַלמע מעשה. "רפאל
איז אַ חכם עֵתִיק, אַ בריה נפלאה"
(מענדעלע).

„איר וועט א ביסל פריער אונז
מעריפגריץ גוט פאר הונגער“
(שלום עליכם),

פדין זע פיזיון.

I. **פה** [פֶּה] — מויל. פה להם ולא
ידברו (תהלים קטו ה) — זיי האָבן
א מויל און רעדן ניט, פה אל פה
במדבר יב ח) — פון מויל צו מויל.
פה קדוש, א פה מפיך מרגליות —
א מויל, וואָס שיט פערלען
(תלמודיש). אחת בפה ואחת בלב —
איינס מיט דעם מויל און אנדערס
אין האַרצן, אין כוחו אלא בפה —
זיין גאַנצעו כוח איז אין מויל. מפה
לאוזן — פון מויל אין אויער, ד.ה.
בסוד, האַלט די פה! כבוד פה
(שמות ד י) — עקשות פה
(משלי ד כד) — פאַרקערטהייט פון
מויל, פיתחין פה (יחזקאל טו טג) —
א פריצעפקע, איינשטימען פה אהר
(יהושע ט ב), א באַשלוס פה אחר.
דער זאַל איז געווען געפאַקט מפה
לפה (עזרא ז יא און מלכים ב' י כא), על
פה, בעל פה — אווסווייניק, מלווה
על פה, תורה שבעל פה — א
מינדלעכער חוב, מינדלעכע לערע
(תלמודיש). זע פי.

II. **פה** [פֶּה] — דאָ (בראשית יט יב).

לינו פה הלילה (במדבר כב ח) —
געכטיגט היינט דאָ, עד פה תבוא
ולא תוסף (איוב לח יא) — פון
אהער וועסטו קומען און ניט ווייטער.
פה נקבר — דאָ איז באַגראָבן
(אויף מצבות), החונה פה קהילת ריגה
(זע). הרבנים דפה — די היגע
רבנים.

פוגם זיין — באַשעדיגן, הפוגם את
עצמו פוגם את משפחתו עמו—ווער
עס באַפלעקט זיך, באַפלעקט אויך

אין חלף, 2, א חסרון, א כלי מיט
א פגימה (א פגום=כלי), אָן א שום
פגימה.

פגיעה — דאָס באַגעגענען, חרש
שומע וקמן פגיעתן רעה—דאָס צוֹ
זאמענטרעפן מיט א שמומען, א
משוגענעם אדער א מינדערעריגן
איז שלעכט (תלמודיש).

פגירה — 1. מויט, אייננעמען, כאַפן
די פגירה, מאַכן א ציענע פגירה, א
וויסע פגירה אויף אייך (א קלה
פאר פערד). 2, זעהר מאַגער, אַנ־
אמתע פגירה, אַ פאַר פגירה'שע
פערד' (פרץ). זע פגרי.

פגישה — די באַגעגענונג.
פגם [פגאם] — א פגימה, דער חלף
האָט באַקומען א פגם, ס'איז א פגם=
כלי [פאָגעס קעילען], זע פגום. מעם
לפגם — א שלעכטער געשמאַק,
באווייז.

פגע [פגעא], **פגעים** [פגעאים]—פלאַג,
פגע רע (מלכים א' ה יח), פגעים רעים
— אַנ־אַנשיקעניש, אין רגע בלי
פגע — קיין מאַמענט אָן א פלאַג,
פגר [פעיגער], **פגרים**—(בראשית טו יא)
אין תנ"ך (פון א בהמה אָדער א רשע). לאַכט,
שמייכלט, ווי א פגר אומגעוואַשן,
שלעפ ניט, ס'איז ניט קיין פגר.
זע פגריין.

פגרא [פאָגרע] אין יומא דפגרא — א
מאָג פון ניט לערנען (תלמודיש: יומא
דמפגרי ביה רבנן — א טאָג, ווען די לערער
זיינען מיד, פוילן זיך). ועס קען אויך שטאַ-
מען פון לאַטיינישן).

פגריין: בהמות פגריין, מענטשן
שטאַרבן, גע'פגריט א בער אין
וואַלד (כ"י א זעלמנהייט)). זיך מאַכן
גע'פגריט, פגריט נאָך מיין דירה,
פגריט פאַר א גראַשן, זע פגרי.

— דער וואָס טומ גערעכטיקייט.
 פועל במל — דער וואָס גייט אַרום
 אָן אַרבעט (תלמודיש), קינדער גייען
 אַרום פועל במל. „חברה פועלים,
 בהורים, אַרום מיש, אַרבעטנדיק גע-
 שווינד מיט דער נאָדל, העלפן אונ-
 טער“ (מענדעלע). בעל פועל — דער
 וואָס ברענגט אַ פעולה (פון מלמדים).
 פועלי ציון T. פועלי צדק — ער=
 לעכער בעל מלאכה. חברה פועלי
 צדק זע פֿײַן.

II. פועל — טאט, פראַקטיק, מן
 הכוח אל הפועל — פון דער טע-
 אַריע אין פראַקטיק; אַרויסבריינגען
 מן הכוח אל הפועל — פאַרווירק-
 לעכען, פועל יוצא — רעזולטאַט.
 בפועל, בפועל ממש — אין ווירק-
 לעכקייט.

פועל'ן — דערגרייכן, האָפן אַ פעולה.
 „קים גע'פועלט צען אידן זאָלן אָפּ-
 שווערן“ (שלום עליכם).

פוצה פה ומצפצף (ישעיה י יד) —
 „עפנט אַ מויל און סוויסטשעמ“.

פוק חוי מאי עמא דבר — גיי אַרויס
 און זע, ווי דאָס פאָלק פירט זיך
 (תלמודיש).

פוק חוי כמה במלני איכא בשוקא —
 גיי אַרויס און זע, וויפיל ליידיקגיי
 ערס עם זינגען פאַראַן אָף דעם
 מאַרק (תלמודיש).

פוקד עקרות — היילט עקרות. (לויט
 בראשית כא א). דער רבי איז פוקד
 עקרות.

פורח — דער נאָמען פון שר של
 שיכחה (פאַרעסלעכקייט).

פורח — שוועבט. (יחזקאל יג ב). פורח
 באוויר — שוועבט אין דער לופטן.
 אותיות פורחות — אותיות וואָס
 שוועבן (תלמודיש). זע פרחח.

זיין משפחה (תלמודיש). פוגם בכבוד
 זיין.

פוגע בכבוד זיין — באַליידיגן,
 פוחזים וריקים (לויט שופטים ט ד) —
 ליכטיניקע און ליידיקגייער.

פוחת והולך — ווערט אַלץ קלע-
 נער, מאַכט אַלץ ווייניקער (תלמודיש).
 פומא — מויל (דניאל ד כח). לבא
 לפומא לא גלי — דאָס האַרץ האָט
 דאָס ניט אַנטפלעקט פאַרן מויל
 (תלמודיש, פון אַ טיפן סור).

פומבי, זע בפומבי.
 פונדק — גאַסטהויז (תלמודיש פון גריכיש).

פונדקא — פונדק אַחד — זיי האָבן
 זיך געטראָפן אין איין גאַסטהויז
 (תלמודיש).

פונדקי, פונדקית — באַלע-
 באַס, באַלעבאַסטע פון גאַסטהויז.
 לא תהא כוהנת כפונדקית — איז דען
 אַ כוהנת ניט אזוי באַגלויביקט, ווי אַ
 ווירטין פון גאַסטהויז (תלמודיש).

פונה מכל עסקיו זיין — זיך באַ-
 פרייען פון אַלע געשעפטן (תלמודיש).

פוסל זיין — פסלען, פסול מאַכן. זה
 פוסל דיינו של זה וזה פוסל דינו
 של זה — יעדער איינער פסל'ט
 דעם אנדערנס דיין, כל הפוסל פסול
 — ווער עם פסל'ט איז אַליין פסול.
 כל הפוסל במומו פוסל — ווער עם
 פסל'ט, פסל'ט מיט זיין אייגענעם
 מום (תלמודיש).

פוסק, פוסקים — דער וואָס פסק'עט,
 פוסקים הראשונים — די ערשטע
 פוסקים. פוסק אחרון — דער לעצ-
 טער פוסק, ער איז אין דער פראַגע
 דער פוסק אחרון. ד. ה. ער האָט
 דאָס לעצטע וואָרט.

I. פועל, פועלים — דער וואָס טומ.
 אַרבעטער. פועל צדק (תהלים טו א)

יד — דער וואָס צימט אויס אַ האַנד (פון בעטלער). פּושט את הרגל — באַנקוואַטירן (תלמודיש).

פּושעי ישראל — זינדיקע אידן (תלמודיש). אַ פּושעי ישראל (אין יחיד). אָט דער פּושעי באלקי ישראל (שלום עליכם). פּושעי ישראל מלאים מצוות כרימון — אפילו די זינדיקע אידן זיינען פול מיט מצוות ווי אַ מילגרוים (תלמודיש).

פּושרין, מוז פּושרין — לויבלעכע, ניט הייסן, וואַסער (תלמודיש), זע רותחין.

פּוטיקי זע זופּוטיקי.

פּוּתֵר חלום זיין — דערקלערן אַ חלום (בראשית מ ו). ווייס פון קיין פּוּתֵר חלום ניט, פאַרשטאַרקט: ווייס פּוּקֵיין פּוּתֵר און פון קיין חלום.

פּוּזֵר זע פּוּזֵר.

פּוּזָא אין זמא, פּוּזָא זע עמא.

פּוּזוּת — איבעראַיילמקייט.

פּוּזוּן זע פּוּזוּן.

פּוּז — פון ד' טראַפּ-צייכנס. אויסדרייען, ציען פּוּז (פאַרן אויער).

פּוּזֵן [פּאָזען]. פּוּזֵנִים [פּאָזאַנִים] — פאַרשווענדער, פּוּזֵנֵת.

פּוּח אין פּוּחֵי נפש זע פּוּחֵי ציינים פּוּחֵים זע ציינים.

פּוּחַד [פּאָכאַדן], פּוּחַדִים [פּאָכאַדִים] — שרעק (שמות טו טז). אימה ופּוּחַד, ס'איז ממש פּוּחַדִים, פּוּחַדִים נוראים, אַיך בין גע-ווען אין איינע פּוּחַדִים (שלום עליכם). סופּערלאַטיוו: פּוּחַד פּוּחַדִים.

פּוּחַד [פּאָכּוּן], פּוּחַדִים [פּאָכּוּנִים] — שרעקעדיקער, גבטע איז אונזער בנימין דער נוסע געווען אַ ווילדער בעל פּוּחַדִין (מענדעלע). פּוּחַדֵנֵת.

פּוּחַת [פּאָכּעס] — ווייניק, ווייניקער, פּוּחַת מכוּת — ווייניקער פּוּחַ אַ

פּוּרִים (אסתר ט כו). שושן פּוּרִים, פּוּרִים קמֵן, פּוּרִים ראשון, פּוּרִים שני, פּוּרִים איז קיין יום טוב (זע אסתר ט יט). ער מאַכט זיך יעדן טאָג פּוּרִים (פון אַ טרינקער). עס וועט זיך האַלפּן פון אסתר-תענית: ביו פּוּרִים. פּוּרִים געלט, פּוּרִים קוילעטש, פּוּרִים=רב (בוי דער סעודה), פּוּרִים=שפּיל. ער שפּילט פּוּרִים=שפּיל (ד. ה. ער פאַרשטעלט זיך), אַ פּוּרִים-דיקער פּאַרדינער.

פּוּרֵם (ב) שלום זיין — גריסן, שואל בשלום, דורש בשלום זיין (אין בריוו). זע פּריסת.

פּוּרַע — וואָס מאַכט פּריעה, מוהלין ופּוּרַעין — מען איז מל און מען מאַכט פּריעה, (תלמודיש).

פּוּרַענֵת [פּוּרַענעס], פּוּרַענֵת — שטראַף, שבעה מיני פּוּרַענֵת — זיבן סאַרמען שטראַף. מקום מזומן לפּוּרַענֵת — אַן אָרט וואָס איז באַשטימט פאַר שטראַף.

פּוּרַץ גדר (קהל י ח) — דער וואָס צעברעכט דעם צוים, אַ בעל עבירה. פּוּרַק עול — וואָס ברעכט דעם יאָך (בראשית כז מ) די פּוּרַקֵי עול און פּוּרַצי גדר (פון בעל עבירה'ניקעס).

פּוּרַש — 1. זאָגן, פּוּרַש בשמו זיין — אויסזאָגן זיין נאָמען. 2. זיך אָפּמילן, כל הפּוּרַש ממך כאילו פּוּרַש מן החיים — ווער עס טיילט זיך אָפּ פון דיר איז ווי ער טיילט זיך אָפּ פון זיין לעבן (תלמודיש) זע אל תפּרוש.

פּוּרַתָא — אַ קלייניגקייט, פּוּרַתָא לאַ דק — קלייניקייטן באַאָכט ער ניט. הצלָה פּוּרַתָא — אַ קנאַפע רעטונג (תלמודיש).

פּוּשַט — דער וואָס צימט אויס, פּוּשַט

מבעת — דער אפמער (תלמודיש), אייפעמיומעס), כפי — לויט: איש כפי אכלו (שמות טו כא) — יעדער לויט זיין עסן. „כפי ווי ער קאָן“. לפי— לויט: לפי המף (בראשית מז יב) — לויט די קינדער, לפי ערך, לפי צורך, לפי שעה, מפי — פון מויל: איש מפי איש, עד מפי עד — אין עדות האָט געהערט פון אנדערן, על פי — אויף אַ באַפעל פון (בראשית מז כא), דורך, זע על.

פיגל (ויקרא ו יח) — אַ פאַרדאַרבע־נער קרבן.

פידיון, פידיונות — 1. אויסלייונג (שמות כא ל): פדיון הבן (שמות יג יג), פדיון נפש (תהלים מט ט). פדיון שבויים — אויסלייונג פון געפאַנגענע „אַ קלייניקייט פדיון שבויים — אויס= געלייזט אַ אידן פון שמיץ“ (שלום עליכם). 2. ליונג, דער פדיון אפ'ן יריד, 3. ברענגען אַ פדיון (א גראָבן פדיון) צום רבי'ן, צום קנעפל. פידלתי זע לאַ פידלתי.

פיזמון, פיזמונים (פיזמונות) — דיכטונג, געוויסע פיוטים, סליחות; רעפרען צו אַ ליד (גריכיש). „דאָס איז נישט קיין פיזמון, וואָס מען לייענט אין אַ ביכל“ (שלום עליכם). געזאָגט פון סליחות דעם ערשטען פיזמון“ (פרץ). איבערהור'ן דעם אלטען פיזמון. אוועקגעבן אַ פיזמון. „יענע אלע פיזמונות שמאכטעלייען, מיט די אלע פשטילעך האָבן געהייסן „סלאווענסאסט“ (מענדעלע).

פיטום הקטורת — דער באַשטאַנד פון די קטורת (תלמודיש).

פיטם — דער קנאַפ פון אתרוג. זי האָט אָפגעביסן דעם פיטם (אַ סגולה). „קיין בלינדן אתרוג קויף איך נישט.

כזית. פחות משווה פרוטה — ס'איז ווייניקער ווערט ווי אַ פרוטה (תלמודיש). לאַ פחות ולא יותר — נישט ווייניקער און נישט מער. לפחות, לכל הפחות — ווייניקסטענס, פחות [פּכּוּס] ערך — מינדערווערטיק.

פחז אין פחז כמים (בראשית מט ד). — איבעראיילט ווי וואַסער. זע פּוּחז. פחזות (ירמיה כג לב) — איבער= איילטקייט.

פחיתות — פאַרמינערונג. פחיתות הכבוד — באַליידיגונג. ער רעכנט עס פאַר אַ פחיתות הכבוד. פחיתות הערך — מינדערווערטיקייט.

פחת [פּכּאָס] — דאָס, וואָס פעלט. פטום הקטורת זע פיטום.

פטור [פּאַטע־ר], פטורים — פריי, (היפך. חייב), חתן פטור מקריאת שמע — אַ חתן איז פטור פון קריאת שמע. (תלמודיש). פטור פון הפילין, פון חוב, פון שבת=האַלטן, פון נאַלאָג. פטור אַ חמץ. פטור בלאַ בלום— אָן אַ שמראָף (תלמודיש). פטור אַנעסק, פטור אַ קליפה. פטור=נו! „אַז איך וועל דייער פטור ווערן“ (מענדעלע).

פטירה — מױט. בשעת פטירתו — אין דער צײַט פון זײַן שטאַרבן (תלמודיש).

פטר המור (שמות יג יג). פטר רחם (שמות יג יב).

פטר'ן [פּאַטע־רן] — ליקווידירן, גע'פטר'ט אַנעסק, גע'פטר'ט דאָס ביסל געלט. פטר'ן די טעג מיט די יאָרן. פטר'ט מיך אָפּ (ד. ה. האַלט מיך נישט אויף).

פי — דער מויל פון... ויפתח את פי האתון (במדבר כג כח) — ער האָט געעפנט דעם גויל פון אייזל, פי

(ויקרא ה כג.) דאָס געלמ איז ביי מיר אַ פּיקרון. בעל-פּיקרון.
פּיקוח נפש. פּיקוח נפשות—א סכנה פאַרן לעבן. פּיקוח נפש דוחה שבת — צוליב סכנות נפשות מעג מען מהלל שבת זיין (תלמודיש).
פּיקח, פּיקדוים—א קלוגער (שמות ד יא: א זענענער). פּיקחין שבהם, טיפּשין שבהם—די קלוגע צווישן זיי, די נאַראַנים: צווישן זיי. רוב ממורים פּיקחים -- ס'רוב ממורים זיינען קלוג. הוי פּיקח ושחוק — זיי קלוג און מאַך אַ שוויג (תלמודיש). א איד א נכבד און א פּיקח. נקיבה: פּיקחת [פּיקאַכאַס], פּיקחות.
פּיקפּוק, פּינפּוקים — צוויפּל, פאַר= וואורף. בלי שום פּיקפּוק וספּק — אַנע שום צוויפּל, בלי שום עירער ופּיקפּוק (זיין שטרוט).
פּירָה [פּעירע], אַלס יחיד פון פּירות—פּרוכט. מאַכן אַ געהיינו אויף אַ נייע פּירה. אַ שיינע פּירה (אויך אין פיגוראַלן זין). און וועמען וועלן געהערן די פּירות, די געווינסן? זע פּרי.
פּירוד — געטיילונג (היפּך: אחרות). פּירוד הדיעות, פּירוד הלבבות — צעטיילונג פון מיינונגען, פון הער= צער.
פּירוּש, פּירוּשים (פון „פרש“—באשטימען (ויקרא כב יז) — אויסטייטש דער= קלערונג. מאַכן דערויף (אַדער: דער= פון) אַ גאַנצן פּירוש, „אביונים, דלפנים מיט אלע פּירושים“ (מענדעלע). פּירוש הנזילות — באַדרייטונג פון די ווערנער. בפּירוש — קלאַר, אויסדריקליך (זע).
פּירכאַ — איינוואַנד, קשיא (תלמודיש). זע **מופּרָה**.
פּירסום—באַרימטהייט, פּירסומי ניסא

צו באַטראַכטן האָב איך ליב דעם פּיטם" (מענדעלע). א פּיטם'ל.
פּיוט [פּאַיעט], פּיוטים — אַ דיכטונג (פון גריכיש).
פּיוט — איבערבעטונג. מקבל פּיוט זיין—זיך לאָזן איבערבעטן (תלמודיש).
פּיוזר — צעשטרייטקייט. דאָס פּאַלק לידעט פּיוזר גלות, פּיוזר הנפש — צעשטרייאונג.
פּייאים איז ניט העברייאיש, עס איז Böhm = דריי פּוילישע גראַשן. זיין פּיאים גייט אויך אין דריי גראַשן.
פּייטן, פּייטנים [פּאַיטאַנים] — דער מחבר פון פּיוט (תלמודיש).
פּילגש, פּילגשים (בראשית לה כב) — קעפּסווייב, דער משומר האָט גענו= מען אַ פּילגש.
פּילוסוף, פּילוסופים — אַ דיינקער (גריכיש). די מיטלאַטערלעכע „פּילוסופיא“ האָט אַרומגענומען פּילאָסאָפּיע און באַטרוויסנ= שאַפט.
פּילפּול, פּילפּולים — חריפות, קא= זואיסטיק (תלמודיש). בעל פּילפּול. זע פּלפּל'ן. „מען לערנט די גמרא נישט צוליב דעם פּשט, וויסן דעם דין, ווי צוליב דעם פּילפּול“ (מענדעלע).
פּינה, פּינות — ווינקעל. ארבע פינות הבית (איוב א יט)—די פיר הויז= ווינקעל. ארבע פינות העולם — די פיר זייטן פון דער וועלט (סידור). ראש פינה — ווינקעלשטיין, הויפּט= שטיין. אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה (תהלים קיח כב) — דער שטיין, וואָס די מויערער האָבן פאַראַכט, איז געוואָרן אַ ווינקעלשטיין.
פּיעל — אַ פּאַרם אין גראַמאַטיק.
פּיצוי — באַפּרידקונג, שטר פּיצוי— אַ באַפּרידקונגס פּאַפּיר, זע **מפּצה**.
פּיקדון [פּיקאַדו], פּיקדונות—דעפּאָזיט

דער, וואָס האָט זיך געראַמעוועט.
ניט געבליבן קיין שריד זפליט
(יהושוע ח כב).

פליטה (יחזקאל יד כג) — 1. רעטונג,
דאָס געראַמעוועטע. יתר הפליטה
(שמות י ה), שארית הפליטה (דברי הימים
א ד מג) — דער רעסט, וואָס
איז געראַמעוועט 2. די פליטה,
מאָכן — באַנקראַטירן. בעל-פליטה,
סוף סוחר לפליטה. 2. פליטת הפה,
פליטת הקולמוס — אַ פעלער אין
רעדן, אַ שרייבעלעך.

פלילי אין עוון פלילי (איוב לא כא).
— אַ שווערע זינד.

פלישתים, זע פלשתים.
פלך, פלכים — באַצירק, שר הפלך
(בחימה ג יד).

פלפול, זע פילפול.
פלפליען זיך — דיסקוטירן. זע
פילפול.

פלשתים N. פלשתים עליך שמשון
(שופטים טו ט) — פלשתים זיינען
אויף דיר, שמשון.

פמליא [פאמאליאן] של מעלה — די
אויבערסטע פאַמיליע, די מלאכים
(פון לאַטיין).

פן [פען] — מאָמער (בראשית יא ד)
פן יקראנו אסון (בראשית מב ד) —
מאָמער טרעפט זיך מיט אים
אָנ-אומגליק, פן ירבה (שמות א י) —
מאָמער וועט ער זיך פאַרמערן.
השמר לך פן (בראשית לא כד) — היט
זיך מאָמער, (אייד אין זין): היט זיך
פאַר די פען, ד. ה. ניט אונטער-
שרייבן קיין וועקסעל.

פנאי — פרייע צייט. לא היה לנו
פנאי — עס איז ניט געווען קיין
צייט (תלמודיש). בשעת הפנאי —
אין דער פרייער צייט.

— באַרימטהייט פון נס (תלמודיש).
זוכה וזין צו פירסום, ער וויל ניט
קיין פירסום, זע כפירסום.

פירעון [פערען] — באַצאָלונג (תלמודיש).
זמן פירעון.

פיתום און רעמסס N. אין אונזער
שטוב איז געווען פיתום ורעמסס,
ד. ה. מכל טוב (פאַראַדירט: פּומצן
מיט ראַמזין).

פיתחון פה (יחזקל סו טו) — אַ פרי-
צעפקע.

פיתקא, פיתקות, פיתקאות — אַ
קוויטל, (תלמודיש). פיתקא דהומנה
— איינלאַדונגס-צעטל.

פיתרון (בראשית מ ה) — דייטונג.
פיתרון חלומות, זע פותר.

פלא [פעלע], פלאים [פלאַאים], פלאות
[פלאַעס] — וואונדער (תהלים עז יב).

פלאי פלאים, פלאי פלאות —
סופערלאַטיוו. הפלא ופלא (ישעיה כט יד)
זע מופלא.

פלאג [פלאג] — די העלפט (דניאל ז כה).
פלאג'גוף — אַ האלבער קערפער.

פלאגש זע פילגש.
פלאגתא [פלאגטע] — שטרייט, חלוקי
דעות (תלמודיש).

פלונז, פלונז אלמוני (רות ד א) פלונז
פן פלונז — עמיצער נקיבה: פלונות,
פלונות'טע — פרוי.

פליאה (תהלים קלט ו) — וואונדער.
מרש פליאה T. א פליאה'דיקע

זאך. "זיין פאַרפאַלן ווערן אָפט אויף
עטלעכע שעה פון דער שטאָט איז
איטלעכן געוואָרן עפעס אַ פליאה"
(מענדעלע).

פליט, פליטים — דער געראַטע-
וועמער, בעזשענעץ. יבוא הפליט
(בראשית יד יג) — עס איז געקומען

פנה זע פינה.

פנה הורה פנה זיוה פנה הדרה —
ויד אָפגעקערט איר שיינקייט און איר
גלאַנץ (תלמודיש).

פנו מקום — מאכט אן-אַרמז;
(ישעיה מ ג פנו דרך).

פנוי [פאָנוי], פנויים — א ניט באַ-
ווייבטער. נקיבה: פנויה, פנויות — א
ניט פארהייראטע פרוי.

פנחס N.

פני (פון „פנים“), פני הארץ (בראשית מא נב)

— די פאָרנעמע לייט. אין פני
הארץ אלא עשירים — די פני
זיינען די רייכע (תלמודיש), (פאראָדירט:
פון די פומפעס — פון די פני).
פפני כל עם ועדה, בפני עצמו זע
פפני. לפני מפני (זע).

פנייה, פניות — א נייגונג א חסידיל
אָן פניות (א ליד).

I. פנים [פאָנעם], פנים־ער [פּענימער]

— 1. געזיכט. פנים אל פנים
(שמות לג יא) — פון געזיכט צו
געזיכט, א יראת-שמים-פנים. קיין
פנים און קיין צורה. זיין פרצוף-פנים
קען איד ניט אָנקוקן. קלסתר-פנים
(זע), פנימיל [פּענימל], פּעניצל, פאָרקרים
דאָס פּעניצל און זיפץ“ (מענדעלע). 2.

פּערזאָן. מקבל פנים זיין. פנים חדשות
זיינען געקומען (פאָראָדירט: פנים
חלשות), בפניו, בפני, לפני (זע), 3.

דאָס אויסזעהען, וואָס פאר א פנים
האָט עס, האָבן א פנים ביי לייט. א
שיין פנים וואָלט איד ביי אים גע-
האַט. „איו פאר שרעק נעבעך פונים
פנים אַראָפּ“ (מענדעלע). שוואַרצען דעם
פנים, א פנים פון חזק, האָט א
פנים, אָפּ א פנים, א פנים —
וואַרשיינליך, בשבעים פנים — אויף
זיבעציק אַרמען, ער מאכט עס לפנים

וועגן. על כל פנים — יעדענפאלס.

4. פאָרנזן. פנים ואחור, מפנים
ומאחור שמואל ב' י ט) — פון פאָ-
רענט און פון הינטען. צווייפנים־דיק.

II. פנים — דאָס אינעווייניקסטע. דער

פנים פון בית המקדש. לפנים
[ליפנים] — אינעווייניק, לפנים
משורת הרין — מילדער פון דין
(תלמודיש). לפני ולפנים — סופערלאַטיוו

פון „לפנים“ דער בוהן גדול איז אַרײַן
לפני ולפנים, ד.ה. אין קדשי קדשים.

פנקס [פּינקס], פנקסים [פּינקאַסיס].

— פּוּאַמאַקאַל-בוך (תלמודיש פון
גריכיש). אַרײַנשראַגן א נאָמען אין
שוואַרצן וואַנקס.

פסול [פּאַסול] — אומגליקלעך (היפך:

כשר), פסול עדות — אומטויגלעך
צו זיין זון עדות (תלמודיש). פסול
דער גמ, פסול די סוכה, א פסוליע
הושענה, א פסוליע ממבע.

II. פסול — א פעלער. א פסול אין

דער משפחה, שמץ פסול — א
קליינער נעלער (תלמודיש).

פסולת — אָפּפאַל, בראַק, כך דרך

התגרין: נוראין את הפסולת תחילה
ואחר כך מראין את השבח — אזוי
איז דער שטייגער פון די סוחרים:
פריער ציגן זיי דאָס שלעכטערע און
דערנאָך וואָס בעסערע (תלמודיש).

אויסראַמן די מינדסטע פסולה.

פסוק [פּאַסוק], פסוקים — 1. א

פּערז, אין האַלט פון דעם פּסוק,
איך האָב מיר גע'חור'ט מיין פּסוק.
דאָס מיינט דער פּסוק, סוף פּסוק

פון די טראַג-צייכנס 3. תנ"ך. לערנען
פּסוק, אין פּסוק שטייט. געטאַנצט
געטרונקען ככתוב — ווי אין פּסוק
שטייט. „זען קען זיין א גרויסער

— מאנכעס מאָל. כפעס כפעס
(במדבר כד א) — ווי געווינלעך.

פ"ץ—פועלי צדק. חברה פ"ץ.

פצע — א וואונד. פצע חתה פצע
(שמות כא כה) — א וואונד פאר א
וואונד. פצעי אוהב (משלי כו ו) —
קלעפ פון פריינט.

פקדון זע פיקדון.

פקודה — באפעל (איוב י יב). בפקודה
הרב — לויט באפעל פון רב.

פקודי T. פקוח זע פיקוח.

פקועה אין בן פקועה — דער וולד
וואָס מען געפינט אין דער פהמה
(קראים עסן דאס ניט). „געהאט א טלית
און חפילין-זאק זעהר א גרויסן
זעהר א גראָפן פון עטלעכע בני
פקועהלעד" (מענדעלע).

פקח זע פיקח.

פקיד, פקידים — באַמטער (בראשית
מא לד). די פקידים פון אמסטער-

דאַמער קהילה.

פקפוק, זע פיקפוק.

פקע'נען — פלאצן.

פרא, פראים — ווילדער. פרא אדם
(בראשית טו יב, איוב יא יב). פראים בלייבן
פראים. פראות.

פראגוד — פאָרהאַנג (תלמודיש פון לאטיין).

פראגור, פראגור — פון הינטער
דעם פארהאַנג.

פרדס [פארדעס], פרדסים — גארמען,
אפעלסינען גארמען. עשיתי לי גנות
זפרדסים (קהלת ב ה) — איך האָב
מיר געמאַכט פארשידענע גארמענס.

I. פרה, פרות — א קו. פרות
הבשן (עמוס ד א) קי פון בשן (פון
פרייען). פרה אדומה — רויטע קו.
(במדבר יט ב). פרה=אדומה=קאליר.

II. פרה ורבה (בראשית לה לא) זין —
זיך מערן. גוי זיינען נישט פרה

למדן פסקענען שאלות אָן פסוק אויך?
(מענדעלע).

פסוקי דומרא T.

פסח (שמות יב יא). פסח שני. ערב פסח.
חל המועד פסח (פאראָדירט: קסה),
פסחים T.

פסיעה, פסיעות — שריט. פסיעה
גסה — גרויסער שריט. אויס שבת
גייט מען נישט פסיעה גסה.

פסלות [פאסלעס] — אונטוויגלעכקייט
(תלמודיש).

פסלען — דערקלערן פאר פסול.

2. פסול מאַכן א זאך
אָדער א לעבעדיק ווען (צוליב
מעדיצינישע צוועקן).

פסלנות [פאסלאָנעס] — עוולה. עבירה.
„מען דארף טאָן כל הפסלנות.
רייסן פון טויט און פון לעבעדיקע
און אלץ זאָגן א רחמנות" (מענדעלע).

פסק, [פסקא], פסקדין, פסקים —
— אורטייל, ארויסגעבן א פסק.

כאפן א מיאוסין פסק. מקיים פסק
זיין. „גלייך ווי א פארוינדיקט קינד,
וואָס מען וויל אים מקיים פסק זיין"
(מענדעלע) פסק הלכה — דער הוך פון גע-

זען. דער דאָזיקער פסק הלכה איז גע-

ריכטעט קעגן אונז (פאראָדיע: יאק
נע פסק טאָ פסקען). פסקי
הוספות T.

פסקיענען [פאסקענען] — ענמשידן,
פסקיענען שאלות (פאראָדירט: פסקו-
דינען, פאצקענען). „קין שאלות
פאסקירעט איר נישט" (שלום עליכם).

פעולה — ווירקונג, דערפאָלג, האָבן
א גרויסע פעולה.

פעם [פאָס], פעמים [פאָעמים] —
מאָל (בראשית ב כג). פעם אחת
(דברי הימים א' יא יא) — איין מאָל.
ג' פעמים — דריי מאָל. לפעמים

חול, פון קיין צורת מטבע נישט געוואסמ' (מענדעלע). 2, פרושים (היפך: נדוקים) — א פארטי אין דער צייט פון תלמוד, אשה פרושה ומכות פרושין (תלמודיש).

II. פרוש יע פרוש.

פרח אין נרחי כהונה — יונגע פהנים. פפתור ופרח זע כפתור.

פרחה נשכתי — מיין נשמה איז ארויסגעפלוין (תלמודיש). גאז איך האב אים דערזען, איז מיר פרחה נשמתי געווארן" (שלום עליכם).

פרט [פראט], פרטים [פראטיס] — 1. איינצעלהייט (היפך: כלל), בכל פרטיה ודיקדוקיה — מיט אלע אירע איינצעלהייטן און פיינקייטן. (סידור). ציינלאָזן זיך אין פרטים. כפרט — נאונדערס (היפך: בכלל). 2. דער חיד (היפך: ציבור). 3. צייטרעכענונג. לפרט גדול (לפיג) — לויט דער גרויסער צייטרעכענונג. ד. ה. מיט די מיוזנטער (למשל: התרפיז), לפרט קטן (לפ"ק) — אָן די מיוזנטער (למשל תרפיז).

פרטי [פראטי] אין השגחה פרטית — גאָטס איינזעהען.

פרטיז [פראטיס] אין כפרטיות — אויספירלע, כפרטות.

פרי, פירות — פרוכט (בראשית א יא).

פרי העץ (שמות י טו). פרי האדמה

(דברים כו ב). בורא פרי האדמה, T,

בורא פרי העץ T. זע פירה.

פרידה — שידונג. קשה עלי

פרידהכס — מיר איז שווער זיך

שיידן פון אייך (תלמודיש).

פריה ורביד [פריע וועריווע] — די

מיצווה פון פרו ורבו (בראשית א כח).

פסור זיין פון פריה ורביה.

ורבה" (פרי). זע פריה ורביה.

פרהסיא זע בפרהסיא.

פרו ורבו (בראשית א כב) — פארמערט זיך.

פרוזדור — פארהויף. העולם הזה

דומה לפרוזדור — די איצטיקע

וועלט איז געגליכן צו א פארהויף

(תלמודיש).

פרושה, פרושות — די קלענסמע

מטבע. די לעצטע פרושה אויסגעבן.

דין פרושה כדין מאה — א דין

איבער א פרושה איז ווי א דין אי-

בער הונדערט מטבעות. אין בן דוד

בא עד שתכלה פרושה מין הכיס —

משיח וועט קומען נאָר ווען עס וועט

אויסגיין די לעצטע מטבע. עד פרושה

אחרונה, עד לפרושה אחרונה —

ביז צו דער לעצטער פרושה. «עד

פרושה אחרונה וועט ער ביי מיר

סילוקין (מענדעלע). (פיי שלום עליכם:

עד לפ"ק" אנשטאָט: עד לפ"א —

עד לפרושה אחרונה).

פרוכת — פארהאנג (ייקרא ד ו).

דער פרוכת אפין ארון-קדש.

פרוץ (בחמיה ד א) — דאָס צערבראָ-

כענע. הפרוץ מרובה על העומד —

דאָס צערבראָכענע איז מער פון

דעם שטייענדען. נקיבה: פרוצה —

אויסגעלאַסענע (היפף: צנועה).

פרורים — ברעקלעך (תלמודיש).

I. פרוש [פראַעש], פרושים — 1.

א פרומער, «וואָס איז אָפגעטיילט»

פון דער וועלט דורך זיין הנהגה.

«ער וויל ניט חתונה האָבן, ער

בלייבט א פרוש». «א קאמפאָזעס

עפעס א פרוש, און נאָך אוינע

ווילד-מוראדיקע פרושים... זיי האָבן

קינמאָל ניט מפסיק געווען פונם

לערנען, נישט גערעדט קיין דברי

I. פרס (עורא א א) פערסישען. ים הפרסי. די פרסים.

II. פרס אין על מנת לקבל פרס (זע). פרסום זע פירסום. פרעון זע פירעון. פרעה N. פרעהים מכות. צרות. פרעות [פראַעס] — פארזירונגען, פאָג=ראַמען (לויט דברים לב מב, שופטים ה ב). אריבערגעקומען אלע פרעות. פּרץ [פּערצן], פּרצים [פּראַצין], — א ריס, א לאָך. גודר פּרץ זיין — פּאַרצוימען אַ לאָך (ישעיה נח יב). עומר כפרץ — שטייט ביים ריס. פּאַרטיידיגט (תהילים קו כג), פּרץ N. פּרצח קוראה לנבב — דער לאָך רופט דעם גנב (תלמודיש). פּרצוף, פּרצוף־פּנים [פּאַרצע־פּאַנעס] — פנים (תלמודיש פון גריכיש). אַך וויל זיין טריפה פּאַרצע ניט אָנקוקן. „אויסדרייענדיק די פּרציעס צו אונז“ (מענדלעץ).

פּרק, פּרקים — טיילונג (נחום ג א). 1. צייטאָפּשניט. הגיע לפרקן — דערגרייכט זיין אַלמער. בנות ישראל שהגיעו לפרקן — אידישע מעכטער וואָס זיינען דערוואַקסן געוואָרן (תלמודיש), כּפרק אחד, בנ' (בשלושה) — אין איין צייט, אין דריי צייט (תלמודיש). 2. בוך־אָפּשניט, קאָפיטל. די דאָזיקע מסכתא האָט נאָך דריי פּרקים. 3. טיטל פון דער מסכתא אבות. פּרקי אבות. ער לערנט פּרק. אין פּרק שטייט, פּרק השלום T. ראשי פּרקים — די אָנהייבן פון די פּרקים (תלמודיש).

פּרשה [פּאַרשע], פּרשות אָדער פּרשיות — בוך־אָפּשניט אין דער תורה. די תורה האָט 54 פּרשות: פּרשת כּראשית, פּרשת נוח א. א. וו. היום יום ג' פּרשת שמות (אין בריוו). די

פּריסת שלום — גרום (אין בריוו). זע פּורם.

פּריעה — 1. דאָס צערייסן (בי דער מילה). פּריעה מציצה. 2. דאָס באַ=צאָלן אַ חוב. פּריעת בעל־חוב. פּריץ [פּאַרעץ], פּריצים (דניאל יא יד) — רויפּריסער, איידעלמאַן, אַ גאַנ=צער, אַ בייזער, אַ גרויסער פּריץ. אַ פּריץ מיט אַ לאָך. ליגן ווי אַ פּריץ. נקיבה: פּריצה, פּריצימע, פּריציזש.

פּריצות — אויסגעלאָזענקייט (חיפך: צניעות).

פּרישות — פּרומקייט.

פּרך [פּערעך] — שווערקייט (שמות א יג). עבודת פּרך — שווערע אַרבעט. איבערגעפּראַועט כל עבודת פּרך. אַרבעטן כּפּרך. פּרכא זע פּירכא.

פּרנס [פּאַרנעס], פּרנסים, [פּאַרנאַסיס, פּאַרנעסיס] — פּאַרשטייער (תלמודיש פון גריכיש). פּרנס לפי דורו — אַ פּאַרשטייער וואָס פּאַסט פּאַר זיין דור (תלמודיש). פּרנס חודש, פּרנס חדשים — אַ חודש=פּאַרשטייער. נקיבה: פּרנס קע.

פּרנסה [פּאַרנאַסע], פּרנסות — פּאַר=דינסט. עמך ישראל צריכין פּרנסה — דיין פּאַלק ישראל באַדאַרף פּרנסה. חיים של פּרנסה — אַ לעבן מיט פּרנסה (תלמודיש). פּרנסה בכבוד פּרנסה בנימצום. פּרנסה בריווה, פּרנסה בשפע, דאגות פּרנסה, מקפה פּרנסח זיין (תלמודיש). אַ פּרנסה בזויה, אַ מיאוסע פּרנסה, וואָס טוט ניט אַ איד צוליב פּרנסה? געשלאָגן אין דער פּרנסה. אַרבייט איו דאָ קיין פּרנסה ניטאָ. פּרנסה=געבער, זע כּפּרנס.

מאמר. פשוטו — זין ווערמלעכע באדייטונג. כפשוטו — ווי זיין פשט איז. פשוטו כמשמעו — אין זיין ווערמלעכער באדייטונג (ד' ה. נימ אין פיגוראלן זין). ער איז א פארך פשוטו כמשמעו. אין מקרא יוצא מידי פשוטו — דער פסוק גייט נימ ארויס פון זיין פשט. ד. ה. דער פשט בלייבט. פשטא [פאשטע] — פון די מראש צייכנס.

פשמות [פאשטע] — איינפאקייט. ס'איז פשוט בחלית הפשמות. ס'איז א פשמות וואס גרענעצט מיט המימות אדער עם-דארצות.

פשטן [פאסטן] — דערקלערער אין איינפאכן זין.

פשימא — א זעלבסטפארשטענדליכ-קייט. סופער'אטיוו: פשימא דפשימא. מה דאך — א פשימא שוין, זע קל וחומר. אסא פאר איר איז רעכט. איז דאך פאר דעם זכר פשימאי (מענדעלע).

פשימות — איינפאקייט. בפשימות. זע פשמות.

פשיעה — זעלער, נאכלעסיקייט. פשע [פעשא], פשעים [פשעאים] —

זינד (בראשית נ יז). מה פשעי ומה חמאטי (בראשית לא לו) — מיט וואס האבן איך געזינדיקט? ברוב דברים לא יהיה פשע (משלי יט) בי פיל זיידן איז נישט אויס-מידן א זינד, על כל פשעים חכמה אהבה (משלי יב) — די ליבע פארדעקט זאלע זינד.

פשפש אין יפשפש במעשיו — זאל ער זוכן אין זיינע מעשים (תלמודי). פשר דבר (קהלת ח א) — דער בא-דייט פון זער זאך.

ארבע פרשיות אין חודש אדר: פרשת שקלים, פרשת זכור, פרשת פרה, פרשת החודש. א סדרא האט זיבן פרשיות. דיקדוקי הפרשה — די קליינע איינצלהייטן פון דער פרשה. עירוב פרשיות יש כאן — דא זיינען פארמישט די פרשיות (תלמודי). סמיכת הפרשה זע סמיכה. על פרשת דרכים — אויף דעם קרייצוועג. דארטן וואו די וועגן טיילן זיך (תלמודי).

פרשן [פארשן], פרשנים — א דער-קלערער, א מפרש. פרשנחא (אסתר ט ז) N (אויך פון רש"י).

פשוט [פאשטע] — איינפאך, פראסא. אדם פשוט — א פראסמער מענטש, א פשוטער מענטש (תלמודי). עם איז איינפאך, פשוט און פראסא. ער זאגט זיך פשוט (סופער'אטיוו: פשט-פשוט פשוט איז פשוט) אפ. זע פשט. פשוט נבילה בשוק ואל תצטרך לבריות — צי אפ די פעל פון א נבילה אין גאס און קום נימ אן צו א מענטשן (תלמודי).

פשוטה — אן-איינפאך יאָר (אין לוח). פשוטו זע פשט.

פשט לו את הרגל — האט אים אפגענארט, וויל נימ באצאלן דעם חוב (תלמודי).

פשט [פאסט], פשטים [פאסטים] —

דער איינפאכער באדייט פון פסוק. א מעות אין פשט. ״ווייסט איר וואס איז דער פשט א מענטש א וואָרעס? אָט וועל איך איך פארמישטען״ (שלום עליכם). ״פון וואנען לערנסטו דיר אזוי דעם פשט?״ (שלום עליכם).

א פשמיל [פשמיל], פשמילען זיך. אויס'פשמילען' צוזאמען'פשמילען. מען פשמילט און מען פארדריידלט דעם

פתח תקוה. די מענה פון פתח פתוח נאך דער חתונה (תלמודיש).
 II. פתח [פאטערן] — פון די נקודות פתך שין—שא (ד. ה. שווייג), דער ערל איז עומד בפתח, פתח שין! (פארשטעלטע שפראך).
 פתח [פאטערן] בכד וסיים בחבית (פארראַדירט: בלאַקשן) — אָנגעהייבן מיט כד און געענדיקט מיט חבית, ד. ה. ניט קאָנסעקווענט (תלמודיש).
 פתח [פאטערן] לנו שער — עפען אונו דעם טויער (סידור).
 פתחון פה (יחזקאל טז טג) — א פרי-צעפקע. געבן א פתחון פה.
 פתי, פתאים (משלי יט כה) — א נאך פתי יאמין לכל דבר (משלי יד טו) — א נאך גלייבט אַליץ „במבטע בין איך א פתי יאמין“ (שלום עליכם).
 שומר פתאים ה' (תהלים קטו) — נאָם היט אונזויסנרע קינדער.
 פתיחה—דאָס עפענען, פתיחת הארון דאָס עפענען פון ארון קודש. אויפֿ=שמין צו פתיחה. פתיחה T — געוויסע סליחות.
 פתרון, פתרונים (בראשית מ ח) — דייטונג, פתרון חלומות.
 פתום ורעמסס זע פיתום.

צ — דער אַכצענטער אות אין אלף=בית. צ = 90. זע צדיק.
 צאן (בראשית ד ב) — שאַף, כצאן בלי רועה (לויט במדבר כז י) — ווי שאַף אָן א פאססער. אלה הצאן מה עשו (שמואל כד יז) — וואָס האָבן די געמאַכט ? צאן קרושים (יחזקאל לו לה) — הייליקע שאַף. צאן ברזל, נכסי צאן ברזל — א מין פארמעגן (תלמודיש) (Eisernvieh).

פֶּשֶׁרָה [פּשָׁרען], פֶּשֶׁרָה — אויס=גלייך (תלמודיש). מאַכן א פֶּשֶׁרָה ביי די צדדים.
 פֶּשֶׁרָן [פּשָׁרען], פֶּשֶׁרָנים — פֶּשֶׁרָה=מאַכער.
 פֶּשֶׁתָן — פֶּלֶאָקס, צמר ופֶּשֶׁתָן — וואָל און פֶּלֶאָקס (ווינען שעטנו).
 פֶּת, פֶּת לחם (בראשית יח ה) — ברויט. על פת לחם יפשע גבר (משלי כח כא) — פאר א שטיק ברויט זינדיקט דער מענטש. פת חרבה (משלי יז א) — טרוקן ברויט. פת שחרית, פת עכזאים. פת במלח תאכל ומים במשורה זושה — ברויט זאָלסטו עסן מיט מיט זאָלץ און וואַסער זאָלסטו טרינקען מיט א מאָס. אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו — עס איז ניט גלייך דער וואָס האָט ברויט אין קאָרב צו דעם וואָס האָט ניט קיי ברויט אין קאָרב (תלמודיש).
 פֶּתֶאוּם (במדבר יב ד) — פֶּלוֹצִים, סופערלאטיוו: בפתע פתאום (במדבר ד ט).
 לפתע פתאום (יהושע כט ה).
 פֶּתֶגֶם (אסתר א כ) — באַפעל.
 פֶּתוּחָה — אָפֿן. פֶּרְשָׁה פֶּתוּחָה, אגרת פתוחה (בזמיה ו ה) — אַן אָפּענער כריף.
 I. פֶּתַח [פּעטאַך], פֶּתַחִים (בראשית יט ז) — טיר, פתח הבית — די הויז=טיר. ניט אַרויסגיין מפתח ביתו. כעני בפתח — ווי א בעטלער בא דער טיר, חוזר (מחזיר) על הפתחים — דער וואָס גייט איבער די טיר, פיגוראַל: אַנ-אויסגאַנג, פתח חרמה, פתח תקוה. „איז דאָך „גוי דיר“ דאָרט נישט אַזא חשיבות, אז דערנאָך זאָל נישט זיין דערצו קיין פתח חרמה“ (מענדעלע). עפענען א

צאה זע צואה.

צאינה גראינה (שיר השירים ג יא) T.

צאין זע ציין. צאר זע צער.

צאת הכולכים — שמערנאריוסגאנג

(בחמיה ד טו)

צאתך לשלום, צאתכם לשלום —

דיין אייער ארויסגאנג בשלום

(סידור). געבן א ווארעמען צאתך

לשלום (אָפּשירדס=באַנקעט).

צבוע, עיט צבוע (ירמיה יב ט)

היפּאָקריט. צבוע'ק, צבוע'צמווע,

א צבוע'צקע וועלט, צבוע'טשן.

צבור זע ציבור.

צבי — הירש. הניח מעותיו על קרן

הצבי — געלייגט זיין געלט אָף

דעם האָרן פון אַ הירש (ד. ה. ה.)

געלאָזט (לאיבוד) (תלמודיש). צבי

הירש N.

צביה [ציוויצ] N.

צביעות — צבוע'צמווע, זע צבוע.

צד [צאד], צדדים [צדאָדים] — זייט

(בראשית ו ט) 1. איינע פון די גרז=

פעס, וואָס האָבן אַ געשעפט. איין

צד מאָר מען ניט אויסהערן. דער

צד שכנגד (שכנגדו). אַ פשרה ביי

ביידע צדדים. התנ"ס צד, כלה'ס

צד. אַ פּראָטעסט מצד די יורשים.

2. מן הצד — פון דער זייט.

ניט גראָד. כאַפּן אַ קוק, מאַכן אַ

שמועס מן הצד. מיר האָבן עס

געהערט מן הצד, סופּערלאַטיוו: מצדי

צדדים. ווייניק קאָפּדרייהעניש האָט

איר, און איר זוכט נאָך דאגות מן

הצד? 3. אופן. דער מינדסטער

צד היתר. לצד זכות. לצד חובה.

על צד היותר טוב — אָף דעם

בעסטן אופן (תלמודיש). דער צד

השורה זע שורה.

צדה לדרך זע צידה לדרך.

צדוק N.

צדוקי, צדוקים — אַ פארטיי אין

דער תלמודישער צייט. די קארא=

אימיקן.

צדוק הדי' זע צידוק הדין

1. צדיק [צאדיק]. צדיקים — 1.

גערעכטע — (בראשית יח כג). הויפּך:

רשע. ציזיק בן צדיק, צדיק בן רשע.

צדיק גמד. סיגייט אים ווי אַ צדיק

אָף דער וועלט. וואָס זאָג=

סטו אָן דעם צדיק אין פעליץ

(איראָניש, ווי „וצדקתך“ 2. חסיד=

שער רבי. פּאַראָדירט. אַ צאפיק.

II. צדיק — דער נאָמען פון אות

צ: אַ קוומער צדיק, אַ לאַנגער

צדיק אַ שלעכטער צדיק (ד. ה. אַ

פּראָסמער). אַ צדיק אין פעליץ, ד.ה.

אַ שלום=צדיק, ווי אין וואָרט פעליץ.

צדק (תהלים כג ג) — גערעכטיקייט.

חשבון צדק — ריכטיקער חשבון.

הן צדק — אַ ריכטיקער „יאָ“

(תלמודישע פּשט אויף „הין צדק“ ויקרא

יט לו). איך שווער בהן צדקי.

צדקה [צדאָיע], צדקות — אַ נדבה.

טיילן צדקה. אַ בעל=צדקה. צדקה

גדולה. צדקה=שיסל. צדקה=קצבה.

צדקה=פּוויקע. צדקה תציל ממות

(משלי י ב) — צדקה ראַטעוועט פון

מויט.

צדקות זע צידקות.

צדקניות [צדאָניס], צדקניות — נקיבה

פון „צדיק“. אויך צדיקת [צאָדיקעס],

צדיקות'טו.

צדקתך צדק T.

צהלה ושמחה (אסתר ח טו) — פרייט'דיק.

פּאַראָדירט אײַף „והעיר שושן צהלה ושמחה“:

והעיר דײַפּעשאַק צהלה ושמחה.

צו [צאוי] T.

צואה (משלי ל יב) — דרעק.

שלא לצורך — אָן אַ באַדאַרף.
 אויך פון נאַטירלעכע באַרערפּענישן.
 צורה, צוררים — פּינאַם, צר הצורה
 (במדבר י ט), צורר היהודים (אסתר
 ג י) — אידנפּינאַם, היפּך: אוהב
 ישראל.

צחוק — שפּיל, צחוק השאך, צחוק
 הקלפים — שאכשפּיל, קארמענ-
 שפּיל, צחוקן — שפּילן אין קאר-
 מען, א צחוקער — אַ קאַרמענ-
 שפּילער.

ציבור — קהל (היפּך: יחיד), עוסקים
 בצרפי ציבור — די וואָס באַשעפּ-
 טיקן זיך מיט קהל'שע אינטערעסן.
 (סידור), תענית ציבור, שליח ציבור
 (שי"ץ) — אַ חזן, הפילה בציבור
 — דאוונען בציבור, אל תפרוש מן
 הציבור — טייל זיך נישט אָפּ פון
 געזעלשאַפּט, (תלמודיש).

ציבורא — ציבור (תרגום לשון), אימתא
 דציבורא — די מורא פאַר דעם
 פובליקום, מירחא דציבורא —
 ממריח זיין דעם עולם.
 צידה לדרך (בראשית מ כח) — שפּיין
 אויפן וועג, מיטגעפן צידה לדרך.
 צידוק הדין T. — דאָס אָנערקע-
 נען פון פסק דין, זע מצדיק דין
 זיין.

צידקות — גערעכטיקייט, די אייגענ-
 שאַפּט פון אַ צדיק; דער צדיק
 ווייזט זיין צידקות.
 ציווי — באַפעל, לשון ציווי —
 אימפעראַטיוו.

ציוויע זע צביה.
 ציון N. ציונה ציונום, ציוניסם.
 ציור, ציורים — פּילר.
 ציין [ציען] — באַצייכענען זע מצוין.
 ציית [צאיעס] זיין — פּאַלגן.

צוואה [צואווע], צוואות — מעס-
 טאַמענט (לויט ישעיה לט א). צוואת
 המת, א מיצווה מקיים צו זיין צוואת
 המת, לאָזן אַ צוואה, דער זיידע
 האָט בציואה פאַרבאָטן, צוואת ר'
 יהודה החסיד T.

צוואר (ישעיה ל כח) — האלז, רחיים
 בצווארו ועסוק בתורה — אַ מיל
 איז אָף זיין האַלז און ער זאָל לער-
 נען תורה; עלי ועל צווארי — אויף
 מיר דער שאַדן (תלמודיש).

צום גדליה — אַ תענית.
 צומת, צומחים — וואָס וואַקסט, איינע
 פון די פיר נאַטורטיילן; דומם, צומח,
 חי מדבר.

צופה, צופים (שמואל ב' יג לד) — אויס-
 קוקער, סקויפּ.

צורבא [צורווע] דרבנן (אדער
 מרבנן) — אַ געלערנטער (תלמודיש).
 (תשב"י, "מיר רופן צורבא דרבנן יעדערן וואָס
 פאַרשטייט תנ"ך און גמרא, כאַטש ער האָט
 נישט קיין סמיכות אויף רבנות"). ער ציט
 אויף זיך אָן אַ שקודע פון אַ צורבא
 מרבנן.

צורה, צורות — געשטאַלט, אויס-
 זעהען, צורת אדם, צורת אות, צורת
 מטבע, "פון קיין צורת מטבע...
 האָפּן זיי (די פרושים) נישט גע-
 וואוסט" (מענדעלע), דער חומר און די
 צורה, אַ מילכיגע, אַ פּסח'דיגע, אַ
 קעלבערנע צורה, צופראַסקענען די
 צורה, אַ פאַרצעלייענע צוריקע.

צורך, צרכים [צרכים] — באַדער-
 פעניש (דברי הימים ב' ב טו), כל צרכו
 — וויפּיל ער האָט נויטיק, צרכי
 ציבור, צרכי הכלל, צרכי עמך
 ישראל מרובים — דין פּאַלק
 ישראל האָט פּיל נויטיק (תלמודיש).

צלב [צלאון] — צלם. נושאי (נוסעיו)
הצלב — קרייזערעגער, קרייצפאפּ=
רער.

צלול, צלולים — קלאָר. בדעת
צלולה — מיט אַ קלאָרן פאר=
שטאַנד (תלמודישי).

צללת במינוי אדירים והעלית חרם
בידיך — דו ביסט אַרונטער מיף
אין ים זון האָסט געבראַכט אַ
פראָסטן ערבען (תלמודישי).

צלם — 1. געשטאַלט. צלם אלקים
(בראשית א' 1.) ער טראָגט ניט,
האָט ניט קיין צלם אלקים. בצלמו.
בצלמנו — אין זיין, אין אונזער
געשטאַלט. 2. פארדאַרן פון צלבי צלם.
צלמים [צלאַמים]. צלם-קאָפּ. אַ גוי
מאַכט אויף אַ צלם (צו דעם וואָס
עסט אָן אַ ברכה). אַ צלם פאר אַן
אלף. צלם ען זיך.

צמוקים וע צימוקים.
צמח, צמדים (בראשית י"ט כח) — אַ
פלאַנץ; כזמח השדה (יחזקאל טו ז)
— ווי אַ געוועקס פון פעלד.

צמצום וע צימצום.

צמר (ויקרא יג מז). — וואָל. בגדי
צמר — וואָלענע קליידער. צמר
ופשתים — וואָל אין פלאַקס (אלס
שעטנו).

צנוע, צניעים נקיבה: צנועה,
צנועות — פרום, ציכטיק.
אשה צנועה, בלה צנועה — אַ
פרומע פרוי, כלה.

צניעות — פרומקייט, פאַשידנקייט.
זיין בצניעות.

צנצנת (שמות טו לג) — בעכער.
צעלאַכעס וע להכעיס. צענערענע וע
צאינה וויאינה.

צעקה [צעקאָ], צעקות — געשריי

צימוקים (שמואל א' כה יח) — ראָזינען.
צימוקים-וויין.

צימצום — איינשרענקונג, קנאַפּהייט
(היפך. ריווח). „ב. ווייסט נישט דעם
סוד הצימצום — זיין סמיל איז צו
רייך (מענדעלע).“ זע בצימצום.
צינור, צינורות — קאַנאַל (תהלים נב ה)
(חסידשי).

צינים פחים (משלי כב ה) — קעלמ.
הכל בידי שמים הויז מצינים פחים
— אַלץ איז אין גאָטס הענט
אַחוץ דערקעלטונג (תלמודישי).

צינעה — געהיימקייט. דברים
שבצינעה — זאַכן, וואָס מען מאַכט
ניט עפענטלעך (תלמודישי). (היפך .
בפרהסיא).

ציץ — אַ צירונג (שמות כח לו). עושים
ציצים לתורה — זיי מאַכן צירונג
פאר דער תורה (תלמודישי).

ציצה אלס יחיד צו ציצית (במדבר טו לח).
אַפגעריסן אַ ציצה. ציצית-כנפותי
סחורה אָן ציצית (ד. ה. אָן צאַל=
פלאַמבעס). ער שפינט ציצית.

צירה [צערע] — פון די נקידות.

צירוף [צערעף], צירופים — פאַרבינדונג
פון אותיות (אין קבלה). ספר הצירופים.
צירופי אותיות. יהודים און צירופים
— באַזונדערע אין פאַרבונדענע
שמות. בצירוף — אין פאַרבינדונג
מיט...

צל — שאָטן. פצל עובר (תהלים קמד ד)
— ווי אַ פאַריבערגייענדער שאָטן.
פצל קורתי (בראשית יט ח) — אין
שאָטן פון מיין הויז. סר צלם
מעליהם (במדבר יד ט) — עס האָט
זיך אָפגעקערט דער שוץ פון זיי.
חמתה מרובה מצלחה — איר זון
איז גרעסער איידער איר שאָטן
(תלמודישי פון א סוכה).

(יהושע ה יג) — ביטמו פון אונז-
 זערע אָדער פון אונזערע פינד ?
 צרה [צָרָה] צרות — אומגליק. יום
 צרה (צפניה א טו), עת צרה (ישעיה
 לג ב). זיין בצרה גדולה. זיך אויס-
 ריכמן א צרה. צדיק מצרה נחלץ
 (משלי יא ח) — דער צדיק דרייט
 זיך ארויס פון א צרה. א האלבע
 צרה. על כל צרה שלא תבוא —
 ביי יעדער מעגלעכער צרה (תלמודיש).
 האָבן צרות איבערן קאָפּ, בוי איבערן
 האַלז, צרות אויפן פּוּד, צרות ווי
 האַלץ, איוב'ס צרות. געפרענטע
 (געדיכטע) צרות, צרות צדירות
 (סופערלאַטיוו). זיין אויף צרות, מאַכן
 אַ שנעפּסל פאַר צרות, אַ רעשםל
 צו די צרות, צרות הצלל. צרות
 אחרונות משכחות את הראשונות —
 די שפעטערע צרות פארדרענגען די
 פריערע (תלמודיש). זע צרת.

צָרוּר — אַ בינמל. צרור הכסף
 (משלי ז ח) — דאָס בינמל געלט.
 תהי נפשו צרורה בצרור החיים
 (לויט שמואל א' כה כט) — פון גע-
 שטאַרבענע (הנצב'ה).

צָרִיךְ [צָרִיךְ]. צריכין, נקיבה: צריכה —
 באַדאַרף. אין צריך לומר — מע
 דאַרף ניט זאָגן. עמך ישראל צריכין
 פרנסה — דיין פאָלק ישראל דאַרף
 פרנסה (תלמודיש). השעה צריכה לכך
 — די צייט האָט דאָס געפאָדערט
 (תלמודיש).

צרכי זע צורך.

צָרְעָה, נגע צרעה. (חקרא יג ב) —
 קרעץ. זי איז א צרעה. א נגע
 צרעה. די בחורים זינען אָנגעשטאַכן
 מיט דער כפירה=צרעה.

צָרְפָּת (עובדיה כ) N — פּראַנקריי

(שמות יא ו). הכצעקתה (בראשית יח כא)
 — ווי איר געשרי.

צעקנית [צַעֲקָנִית] — שרייעדיקע.

צָעַר [צָעַר] — לירן. דער צער פון
 שראָגן (לויט בראשית ג טז) צער גדול
 בנים — דער צער פון דערציען
 קינדער (תלמודיש). הייב בצער —
 שולדיק פאַר דעם אָנגעמאַכטן צער
 (תלמודיש). מער צער ווי חיונא. צער
 אָן חיונא. אַ ביטערער צער. צער
 בעלי חיים [צַעַרְבַּלְעֲכָאִים] — רחמנות
 אויף בהמות (תלמודיש). ס'איז אַ
 צער בעלי חיים צו זען.

צָעִיר (בראשית כה כג) — דער אינגע-
 רער. צעיר אני לימים (איוב לב ז)
 — איך בין יונג. צעירי [צעאירע]
 אגורת ישראל T. צעירי ציון T.
 צָפּוֹן (שמות כו כ) — נאָרד. שחימתן
 בצפון (סידור). פּאַרְאָדִירט: בפּצוֹן „אין
 אויג קוקט באַ אים קיין פּצוֹן=זיימי'
 (שלום עליכם).

צָפּוּפִים — איינג, צוזאַמענגעדערענגט.
 עימדים צפופים ומשתחווים רווחים
 — שטייען צוזאַמענגעדערענגט און
 בוקן זיך ברייטלעך (תלמודיש).
 צפופים=דיק.

צפורה N. צפניה N. צפת N.

צָפְרָא [צַפְרָא] טבא [טָפּוּע] — גומ
 מאָרגן!

צַפְרָדַע, צַפְרָדַעִים (שמות ח ב) —
 פּראָשׁ די צווייטע מכה פון פרעה.

צִץ [צִץ] — אַנ-אויסגעטראַכטער נאָ-
 מען. דער רבי ר' ציץ, ר' ציץ ברי'
 ציץ, ר' ציץ'ס (אָדער: ר' צאַצעלעס)
 אַנ-אייניקל (פון איינעם, וואָס גרויסט זיך
 מיט זיין יחוס). זע אַץ.

צָר, צָרִים — אַ פּינד. הצר הצורר
 (במדבר י ט). הלנו אתה אם לצרינו

קבורה — באגרעבנים. קבורת חמור (ירמיה כב יט) — באגרעבנים פון אַנ-אייזל יום הקבורה — דער מאָג פון באַגרעבנים. שם תהא קבורתו — דאָרט זאָל מען אים באַ-גראָבן (תלמוד י"ש). זע קבר.
קביעה קביעות — באשטימונג (אין לח). די קביעה פון יענעם יאָר איז גהשא"י.
קביעות — יזענדיקייט. בקביעות — באשטענדיק.

I. **קבלה** [קאבלע]. **קבלות** 1. דאָס אויפנעמען. קוויטונג. 2. מרא"ש דיציע. א קבלה האָב איך פון מיין זידן, ז"ל. איך האָב עס בקבלה פון מיין פאָטער. זי קאָן מאַכן אַ גוטן קונגעל מיט האַנציעס קבלתי (מענדעלע). 4. דיפלאָם ביי אַ שוחט. אַ קבלה אויף שחיטה:
 II. **קבנה** T. בעל-קבלה — אַ מקובל. קבלה'שע שנויקלעד.

קבלו דעתי — נעמט אָן מיין מיינונג! (תלמוד י"ש).
קבלן [קאבלען]. **קבלנים** — אַרענדאָ-מאַר. ערב-קבלן — זשיראָנט. קבלנות. **קבלת** [קאבאלעס] — דאָס אויפנעמען פון.. קבלת עול — דאָס אויפנע-מען פון יאָד. קבלת עול מלכות שמים — זאָס נעמען אויף זיך די מיצווה. (תלמוד י"ש). קבלת פנים — אויפנעמען אַ גאָסט; קבלת שבת T. דאוונען קבלת שבת.

קבצן [קאבצען]. **קבצנים** [קאבצעניס] — אַרעמאָן. אַ קבצן אין זיבן פּאָ-לעס. קבצן, וואו קריכסטוּ הוליע, קבצן וואָס זער קבצן. מער הו"ל ליאָקע (ליד). אַלץ אין קבצן! אַרויס-טרייבן דעם קבצן (ד, ה). דעם דלות). אויף אַרויסטרייבן דעם קבצן

(לויט דעם פירוש פון רד"ק) די צרפתים — פראַנצויזן.
צרת [צאַרעס] — די צרה פון... צרת רבים חצי נחמה — אַנ-אַלגעמיינע צרה איז אַ האַלבער מרוסט (תלמוד י"ש). צרת עין — קאַרגהייט. קנאה (סידור).

ק

ק — דער ניינצענטער אות פון אלף בית. ק = 100. זע קוף.
קאמפּוּעס — פאַראַרדישטער וואָרט; כתבות (זע).
קאירע זע קערה.
קאליע — פאַראַדישט פון „כליה“ קאָ-ליע מאַכן — פאַרדאָרבן. אַ קאָץ קען אויך קאליע מאַכן.
קאפּאקאל זע כף הקלע. קאפּאַרעס זע כפרות. קאפּערדארע זע כעפרא דארעא.

קב [קאווין]. **קבין** [קאבין] — אַ קליין מעסל. קב ונקי — ווינציק אָבער ריין (תלמוד י"ש). קב חרובין — אַ מעסל באַקסערן. די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת — ער באַ-גונגט זיך מיט אַ מעסל באַקסערן פון איין פרייטיק ביז צום אַנדערן (תלמוד י"ש). אָפּגעלעבט מיט אַ קב חרובין. תשעה קבין — ניין מאָס. עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נמלו נשים — צען מאָס רייד זיינען אַראָפּ אויף דער וועלט, ניין האָבן גענומען פרויען (תלמוד י"ש). **קבוע** — באשטימט. זמן קבוע — אַ באשטימטע צייט (תלמוד י"ש). זע קובע.

קבוצה, **קבוצות** (יחזקאל כב ט) — אַר-מעל. קאָמונע.

II. קדושה T. זאגן קדושה.

קדושים זע קידושים.

קדחת [קאדזאכעס] — פיבער (ויקרא כו טז).

קדחת איז ניט קיין קרענק. אויס=

בייטן א הוסט אויף א קדחת. מרייס=

לען זיך ווי אין קדחת. עס ווארפט

איש די יאָריקע. די הינטישע קדחת.

ער האָט פאַר אים דאָס ניינאַריקע

קדחת. "צו קדחת, מאיאָווע אָדער

קדחת רביעית פלעגט זעהר גוט

העלפן דער מלמד" (מענדעלע).

קדחת רביעית. זע רביעית. פארשטאַרקט:

קדחת מיט רביעית. קדחת מיט

כשריע פאָדעס. קדחת אין א קליין

מעפל.

קדימה — פאָרענט (חבוק א ט)

דמי קדימה. קדימה געלט — האנט

געלט. אַרעראָף.

קדירה — טאָפּ. אשה מגלה את

הקדירה לראות מה חברתה מבשלת

— א פרוי דעקט אויף א טאָפּ כדי

צו זען וואָס יענע קאָכט. אל תבשל

בקדירה שבשל בה הברך — קאָך

ניט אין א טאָפּ, אין וועלכען עס

האָט געקאָכט דיין חבר (תלמודיש)

קדיש [קאדעס] — 1. א תפילה: קדיש

יחוס, קדיש שלם, חצי קדיש, רבנן=

קדיש (העברייאיש: קדיש דרבן). נאָך

איש מעג מען שוין זאָגן קדיש, רבנן

קדיש. א אירישער געווינס — איז

דער גורל צו קדיש. 2. קדיש=זאָגער.

איר קדיש. אירע קדישים, א געדונג=

גענער קדיש.

קדם — פאָרצייטן (דברים לג כז). מקדם

(תהילים עז יב) — פון פאָרצייטן. חדש

ימינו כקדם (איכה ה כא) — באַניי

אונזערע מעג ווי אַמאָל. כמקדם —

ווי פריער.

קדמא ואזלא — פון די טראָפּ=

דאַרף מען ערשט זיין א נגיד.

קבצנייק, קבצן'טע, קבצניסק, א

קבצניסקער יריד, ער קבצני'ט "יום=

טובריקע קבצנים, אַזעלכע, וואָס

קבצניען געוויינטלעך פורים" (מענדעלע).

קבצנות=דלות.

קבר, קברים (בראשית כג ד). קבר אבות,

קברי אבות. ער פאָרש אויף קבר

אבות (ד. ה. מאָנען אלמע חובות).

צו קבר ישראל בריינגען — מקבר

זיין נאָך דעם אירישן מנהג. המבלי

אין קברים במצרים (שמות יד יא)

— פעלן דען קברים אין מצרים?

רייסן קברים. א צווייטער רבי: קברות

(איוב כא לב). בית הקברות = בית

עלמין. קברות=מאן, קברות=איד. "זו

(די קליאַמשע) שמעקט שוין מיט

קברות=בלעמלעך, מיט צידוק=הרין"

(מענדעלע).

קברן [קאברען], קברנים [קאבראָניס] —

דער וואָס איז מקבר.

קדוש [קאדעס], קדושים — 1. הייליג.

מקום קדוש (שמות כט לא). — א

הייליגער אָרט. קהלה קדושה (קיק)

— הייליגע געמיינדע. צאן קדושים.

2. א געשטאָרבענער על קדושת

השם. זרע קדושים (ז"ק) — קינדער

פון קדושים. ווען דו וועסט ניט

פארמאכן דיין מויל, מאך איך דיר

פאר א קדוש. 3. קדוש T. ער איז

ברוגו אויפן חזן, שפרינגט ער ניט

קיין קדוש. קדוש אחה T.

I. קדושה — הייליגונג, הייליקייט.

קדושת היום, קדושת ירושלים, קדושה

השם — די הייליקייט פון טאָג, פון

ירושלים, פון גאָסס נאָמען (תלמודיש).

שמארבן על קדושת השם — צוליב

דעם אירישען דת. זע קידוש. דבר

שבקדושה — א הייליקע זאך.

2. ער קוֹלִיט זיך, גיט זיך אָפּ מיט קהל־ישע זאָכן. קהל־שמיבל, קהלם־לייט, אויפן קהל־ישן חשבון, א קהל־ישע ניליאמקע.
קחלת T.

קו [קאווי] — שנור, ליניע (ירמיה לא לח) קו הבריאות — געזונטהייט. בקו הבריאות — אין צושטאַנד פון געזונט. קו השוה — דער גלייכער שטריך.

קוביא — ווירפל (פון גריכיש), משחק בקוביא — א שפילער (אין פסול לעדות, תלמודיש).

קובע [קאָווא] זיין — באַשטימען. קובע זמן זיין — באַשטימען אַ צייט (תלמודיש).

קובר זיין — באַגראָבן (בראשית כג יט). קודם — 1. דער וואָס מאַכט (אַדער:

קומט) פריהער. בל הקודם זכה — ווער עם קומט פריהער, האָט דאָס רעכט. הויך קודמין — דיין לעבן איז בילכער. ממור תלמיד חכם קודם לכוון גדול עם הארץ — א ממור, א תלמיד חכם איז בילכער פון א כוון אן עם הארץ. עני עירך קודמין לעני עיר אחרת — די אַרעמע־לייט פון דיין שמאָט וינען בילכער פאר די ארעמע־לייט פון אן אַנדער שמאָט. (תלמודיש).

2. פריהע, פאר, מורס המעשה — פאר דער זאך. קודם מתן הורה — פאר מתן תורה. קודם כל — פריער פאר אלץ. קודם כל הקודם, "איז אונזער אַרטיקלער קודם געגאַנגען וזכן אן אידישן רעסמאָראן" (שלום עליכם).

קודש — הייליקייט (שמות טו יא). המכדיל בין קודש לחול — דער, וואָס טיילט אָפּ הייליקייט פון וואָס

צייכן, ער האָט קדמא-ואולא פים (קרוימיץ).

קדמון, קדמונים — אַלט (יחזקאל לח יו). די קדמונים, א מנהג מקדמונים, דער מעריב קומט היים חנא דעם מלמד פון קדמונים (שלום עליכם). קדמוניות (ישעיה מג יח) — אַלטעם. קדמות [קאַדמות] אין קדמות העולם — די אַלטקייט פון דער וועלט. זע מקדמת דנה.

קדקוד אין מכף רגל ועד קדקרו (שמואל ב' יד כח) — פון די פים ביו צום שייטל.

קדה, קדרים (בראשית כה יג) — אַ מאַטער, אַ זנאכער. דער קדר האָט אַפגעשפראַכן אַ ביזן אויג.

קדרא [קידרע] — אַ מאַפּ. קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קיריא — אַ בשותפותדיקער מאַפּ איז ניט הייס און ניט קאַלט. נפל כיפא על קדרא וי לקדרא — איז דער שמיין געפאַלן אויפן מאַפּ. ווי צו דעם מאַפּ (תלמודיש).

קדש ל' T. קדשו, קדשים זע קודש.

קהילה, קהילות — געמיינדע (דברים לג ד). קהילה קדושה (ק"ק) — די הייליגע געמיינדע. די

תקיפים פון דער קהילה.

קהל — 1. פאַרזאַמלונג. בקהל (משלי כו ב) — אין פאַרזאַמלונג.

אורך בקהל רב (תהלים לה יח). — איך לויב דיך אין אַ גרויסער פאַר־זאַמלונג. בתוך קהל ועדה (משלי ה יד) — אין אַ גאַנצער מענגע מענטשן.

קהל חסידים (תהלים קמט א) — די פאַרזאַמלונג פון פרומע. בקהלם אל תחד כבודי (בראשית מט ג) — צווישן זיי וואָל איך ניט גערעכנט ווערן.

קול המון בקול שרדי (לויט יחזקאל א כד) — די שמים פון פאלק איז ווי די שמים פון גאָט: רביס: קעלער (העברייאיש: „קולות“, זע). עם הערן זיך קעלער. זי האָט אַ זיס קעלכעל, אַ בייקעלכן, זע בקול.

קולא — דערלייכטערונג (היפּף: הומרא). מקולי את שמאי — פון די דערלייכטערונגען פון שמאיים שול (תלמודיש).

קולות — רביס פון „קול“—ליאַרם, קולות וברקים (שמית יט טז). בקולי קולות, מאַכן קולות.

קולמוס — ראָד צום שרייבן, שרייב־פעדער (פון גריכיש). פליטת הקולמוס — שרייבפעלער. כמה קולמוסין נשתברו — וויפיל פעדערן זיינען צעבראָכן.

קומה (יחזקאל לא ג) — וואקס. גיין בקומה זקופה — זיך האַלטענדיק גראָד (תלמודיש פון אַ פרעכע האַלטונג).

קוממיות (ויקרא כו יג) — 1. מיט גדלות, גאָמאכט אַ פּערדישן קוממיות, אַ הייב מיט דעם הינטן (מענדעלע).

2. זאָגן קוממיות — אָנוועצן. „צען מאָל מעג אַ סוחר פּאַלן, זיגן קוממיות, שטייט ער נישקשה אויף און האַנדלס ווייטער... היינט איך דיר קוממיות און מאָרגן דו—מיר“ (מענדעלע). אַז עם טרעפט זיך אַמאָל אַ קוממיות, נו מה רעשׂ“ (מענדעלע).

קונה, קונים — דער, וואָס קויפט (ויקרא כה כח) (היפּף: מוכר). איין מעקלער האָט אַ קונה, דער אַנדער־דער האָט אַ מוכר, אַ קונה אָף אַלמע לוחות, ער איז אַ קונה הכול — ער קויפט אַלץ, אין קונה — ניטאָ קיין קויפער (דברים כח סח). פא-ראָדירט: קינע, ד.ה. פינה. יש קונה עולמו

כעדיקייט. על טהרת הקודש — מיט רייניקייט פון אַ הייליקע זאָך. מעלין בקודש ולא מורירין — היי־ליקע זאָכן הייבט מען און ניט מען נידערט (תלמודיש). אדמת קודש (שמות ג ח). ארון קודש, פגדי קודש (שמות כה ב). זרע קודש (ישעיה ו יג), כתבי הקודש, לשון קודש, רוח הקודש, שבת קודש (שמות ל טז כג) — היי־ליקע ערה, הייליגער ארון, הייליגע קליידער. א. א. וו. קודש קדשים, קדשי קדשים [קאָדשע-קאָדשים] (שמות כט לו) — סופערלאַטיוו, גאָס וואָרט איז געווען הייליק, יענעמס קערבל קדשי קדשים (שלום עליכם). קדשו — זיין הייליקייט (תהלים כ ז). פה קדשו — זיין הייליגער מויל. (פּאַראָדירט: ארון קוילעטש, לאקשען קוילעטש). כלי קודש — קהל'שע פּאַאָממע, קדשים קלים אַ מין שפּיל.

קודשא בריך הוא = הקדוש ברוך הוא.

קוהלת T. קו'ח = קל וחומר. קוטב — פּאָליוס, קוטב הצפוני — נאָרדפּאָל.

קול — שמים. הקול קול יעקוב (בראשית כו כב) — די שמים אין יעקוב'ס שמים. קול עלה נדף (ויקרא כו לו) — די שמים פון אַ געפּאלענעם בלאַט. קול ששון וקול שמהה, קול חתן וקול כלה (ירמיה לו לה). אין קול ואין עונה (מלכים א' יט יב) — ניטאָ קיין ענטפּער. בקול רם (לויט דברים כו יד) — הויך (היפּף: בלחש). קול קורא (ישעיה מ ג) — אויפרוף, קול מבשר — אַן אָנ־זאָגנדע שמים (סידור). קול נגינה (זע). קול באשה ערווה — דער קול פון אַן פּרוי איז פּאַרבאָטן (תלמודיש).

יך באקלאַנגן (תלמודיש). 2. דער וואָס
לייענט. בעל קורא — וואָס לייענט
די תורה (אין שול). ניט יעדער
קורא נכבד איז אימשיטאָנד אָפצו-
שאַצן די צייטונג.

קורה, קורות — באַלקן (שיר השירים א'ו).
כי על כן באו בצל קורתי (בראשית יט ח)
— ווייל זיי זיינען געקומען אין מיין
הויז. בעל הקורה יכנס בעוביה של
קורה — דער בעל הבית זאָל טראָגן
דעם שווערסטן טייל פון באַלקן
(תלמודיש).

קורה N. ריך זיי קורה. ממון קורה.
קורחים אוצרות. ובני קורה לא מתו
(במדבר כו יא) — קורחים קינדער
זיינען ניט געשטאָרבן.

קורטוב — די קלענסטע מאָס פלי-
סיקייט (תלמודיש). עם פעלם א
קורטוב.

קורע זיין — צערייסן. קורע כדג זיין
— צערייסן ווי א פיש (תלמודיש).
זע קריעה.

קורקבן — קרעפּ מאָגן (תלמודיש).
קושיא. קושיות = קשיא.

קושר, קושרים — פאַרשווערער.
הקושרים על המלך (מלכים ב' כא כד).
אחיתופל בקושרים (שמואל ב' טו לא).

קטונתי (בראשית לב יא) — איך בין
קליין. איך בין ניט ווערט.

קמורת — רויכעווערק (שמות כח ו).
פיטום הקמורת — דער באַשטאָנד
פון די קמורת (תלמודיש). געבן שמעקן
קמורת.

קטטה (קטטע). קטמות — שמרייט.
צאנקעריי. אחרית קטטה חרטה —
נאָך א צאנקעריי האָט מען חרטה.

קטיגור — אַנקלאַגער (פון גריכיש). אין
קטיגור געשה סניגור — אַנקלאַג-
גער ווערט ניט א פאַרטיידיגער

בשעה אחת — מאַנכער קויפט זיך
עולם הבא אין איין שעה (תלמודיש).
קונה שם זיין — באַרימט ווערן.
קונה'מע.

קונטרס. קונטרסים (פון לאטיין) — א
פירוש א חיבור.

I. קוף — מאַלפע. בקוף בפני אדם
— ווי א מאַלפע אין פאַרגלייך צו
א מענטשן (תלמודיש פס א מיאוס'קייט).

II. קוף — דער נאָמען פון אות ק.
קיפה, קיפות — פושקע (פון לאטיין).
קיפה של צדקה — צדקה-פושקע.

קיפת הקהל — קהל'שע קאסע.
קיפסא אין מונח בקופסא — ליגט אין
א קאסטן (תלמודיש).

קופץ בראש — שפּרינגט פאַרויס.
הדיוט קופץ בראש — א פּראָם-
טאַק שפּרינגט אַרויס (ד. ה. ענט-
פערט דער ערשטער) (תלמודיש). ויין
א קופץ בראש.

קוץ, קוצים (בראשית ג יח) — 1. דאָרן.
אליה וקוץ בה — א פעטער
שוואַגן. אָבער אין אים איז א דאָרן
(תלמודיש). 2. א שטריך אין אַנג-אווה.

על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות
— אויף יעדן שטריך נאָנצע בערג
הלכות (תלמודישער פשט פון "קוצותיו
תלמים", שיר השירים ח יא). קוצה (אָדער:
קוצו) של יוד — דער שטריך אי-

בערן יוד (תלמודיש). מען אַמפערט
זיך איבער א קוצה של יוד, ניט
אָפטרעטן כקוצה של יוד.

קורא — 1. דער וואָס רופט.
תהום אל תהום קורא (תהלים מב ח)
— איין אָפגורנד רופט דעם אַנ-
דערן. קול קורא במדבר (ישעיה מ ג)

— א שמים רופט אין מדבר. קול
קורא — אַנג-אויפרוף. אַרויסלאָזן א
קול קורא. קורא תגר זיין — שמרייטן.

קול קורא. קורא תגר זיין — שמרייטן.

וואָרן אַ קיבוץ גלויות, דער אירישער קיבוץ אין לעסלאַנד אין קליין, קידוש — 1. הייליגונג. קידוש החודש, קידוש החמה, קידוש לבנה — געוויסע מיצוות. קידוש השם היפך: חילול השם) — הייליגונג פון גאָסס גאַמען (דורך מעשים, דורכן טוים). ישראל מצווים על קידוש השם — אידן מוזן גיין אויף קידוש השם (ד. ה. שטארבן פארן דת) (תלמודיש). זע קדושה. 2. מאַכן קידוש (ערב יום טוב, ערב שבת). אָפהיטן קידוש. געמאַכט אַ קידושא רבה (תלמודיש). קידושין — פאַרלאָבונג. חופּה-קידושין. מסדר קידושין — דער וואָס פירט אויס די צערעמאָניע פון חופּה (תלמודיש). קיטור — רויך (בראשית יט כה). קיום [קיי-יום] — עקזיסטענץ. זכות הקיום — עקזיסטענץ-באַרעכטיגונג. קיום שטרות — דאָס באַשטעמיגן פון דאָקומענטן (תלמודיש). קיומים (אין דער אַלטער ליטעראַטור) — שריפּט לעבע פרויוולענעס. קיטנית, קיטניות — געמיוע (א. צי- מעס' פון מיטלאַטערלעך-דייטש: „צומיז“). דער רב וויל ניט מתיר זיין קיטניות בפסח. קיטרוג — באַשולדיגונג (פון „קיטור“). דער שטן מאַכט אַ קיטרוג, זע מקטרוג. קילקול — פאַרדארב. קילקול חשבונות יש כאן — די רעכענונג אין פאַרדאָרבן (תלמודיש). קיים [קאיעם] — עקזיסטירענדיק (דביאל ו כז). והכל שריר וקים — אַלץ איז פעסעט און זיכער (אין שטרות). חי וקים — (טיטל פון גאָס) (סידור). גי שריר חי וקים, אַ

(תלמודיש). הם קטיגור — שווייג קטיגור (סידור). קטיגוריא — אַנקלאָג. מלמד קטיגוריא זיין — אַנקלאָגן, זע מקטרוג. קטיל, קטילא — דערהרגעט (דביאל ה ל). גברא קטילא קטיל — ער הרגעט אַ דערהרגעטן (תלמודיש). קטלנית — אַ „מערדערין“, אַ פרוי, וואָס האָט פאַרגאַבן צוויי מענער (תלמודיש). קטן [קאַטן]. קטנים, נקיבה: קטנה [קטאַנע]. קטנות — 2. קליין, מינ- דעריעריג (בראשית מד ב). היפך: גדול, מקטן ועד גדול (בראשית יט יא) — פון קליין ביז גרויס. זה הקטן גדול יהיה — דאָס קינד וועט זיין גרויס (סידור). ער איז נאָך אַ קטן, זי — אַ קטנה. 2. די קטנים (ד. ה. נקבים קטנים) — קליינע באַדער- פענים (היפך: גדולים). 3. מקטני אמנה — פון די קליינגלויביגע (תלמודיש). קטנות [קאַטנעס] — קליינקייט. קליינ- מוט. בקטנותו — אין זיין קינד- הייט. קטני עבה ממתני אבי (מלכים א' יב י) — מיין קליינער פינגער איז גרע- בער פון מיין פאָטערס לענדן. קטנית זע קיטנית. קיבה — מאָגן. הלחיים והקיבה (דברים כח א) — דער געביס און דער מאָגן. קיבול — דאָס אויפנעמען. ביה קיבול, — אַ הויז, אַ כלי צום אויפנע- מען, אַ פאַרטיפונג (תלמודיש). קיבוץ, קיבוצים — זאַמלונג (ישעיה נז יג). קיבוץ גלויות — דאָס צוגיפואַמלען פון די צעשטרייטע. פאָרויז איז גע-

קיצין זע קץ.

קיקיון דיונה — (יונה ד ו).
קיר"ה — קישר ירום הודו. מלכות
 קיר"ה — עסמריך. "מבוח דעם
 הוגר ומבוח קיר"ה" (מענדעלע). "קירע
 מאַק".

קירוב — נאַענטקייט. שלאָפן בקירוב
 בשר — באַרירנדיק, (תלמודיש).
 בקירוב — נאַענט, כמעט.
קיתון — קיוב (פון גריכיש). שפך לו
 קיתון על פניו — ער האָט אים
 אויסגעגאַסן אין פנים אַ קרוג
 (תלמודיש). קיתון של מים, קיתון של
 שופכין — אַ קרוג מיט וואַסער,
 מיט שמוץ וואַסער.

קל [קאל], קלים — 1. ליכט, ניט
 וויכטיג. רכז קל, מצווה קלה, שיחה
 קלה. קדשין קלים — אומוויכטיגער
 ווינק, אומוויכטיגע מצווה, דעדעריי,
 הייליקייטן. 2. ליכטזיניק. קל
 הדעת, קלי הדעת. 3. להיפך צו
 חשוב: קל עולם, אַ קל שבקלים
 (תלמודיש). אַלע מידלעך זיינען קלות
 (וואַרטשפיל).

קל וחומר (קו"ח) — אומוויכטיג
 און וויכטיג, אַ שלוספאלגערונג. זיך
 אַראָפּנעמען אַ קול וחומר. ס'איז אַ
 קל וחומר של שמוח, של חושך,
 ער בריינגט צוויי קל וחומרים, עפר
 אני בחיי קל וחומר במיתתי —
 שמויב בין איך ביים לעפן, מכל
 שכן (אָדער על אחת כמה וכמה, אַ
 פשיטא שוין) נאָכן מויט. קל וחומר
 בן בנו של קל וחומר — אַ ווייטע
 שלוספאלגערונג.

קלא [קלאַ] אין קלא דלא פסיק — אַ
 קלאַנג וואָס הערט ניט אויף, עס
 איז געווען אַ קלא דלא פסיק, און...
קלות [קאלעס] — ליכטיקייט, קלות

פראַסמער חי וקיים. נקיבה: קיימת
 [קאיימעס אין קרן קיימת (זע),
 אַראַמייאיש: קיימא (דניאל ד כג) אין
 קיימא לן] [קאיימעלאַן —] — עס
 שטייט באַ אונז פּעסמ"י, ס'איז אַ
 בלל, רעוולומאַט, סומע, מיר האָבן אַ
 קיימא לן, און...

קיימא [קאיימען] — באַשמאַנד, זיכע־
 רעס, דבר של קיימא, וולד של
 קיימא, בני קיימא — אַ באַשמיי־
 ענדיגע זאך, אַ לעבענספּייאָג קינד,
 זרעא חייא וקיימא — לעבעדיגע
 און לעבענספּייאָגע קינדער, זע קיים,
 קיימוץ — קאַרגהייט, בקיימוץ —
 קאַרג.

קינאה זע קנאה.
קינה, קינות — קלאַגליד (ירמיה ז כט).
 קינות לתשעה באב T. קינות זאָגן
 נאָך אַ גדולה.

קינחה — "דאָס אָפּווישן" אין קינחה סעודה
 — דעסערט, דערנאָך דערלאַנגט
 מען קינחה-סעודה: געבראָטענע עפל,
 באַרנעס, פלוימען.

קינין זע קניין, קינע זע קנאה.
קיסר [קעיסער, קיסרים] — (תלמודיש
 פון לאטיין). נקיבה: קיסרינע, די
 קיסריות (= קיסרים, ווי מלכות
 = מלכים).

קיצבה, קיצבות — פון "קצב" —
 אָפּשניידן — אַ באַשטימטע מאָס,
 אַ ברכה אָן אַ קיצבה, צדקה-קיצבה:
 נעמען קיצבה, אָנקומען צו קיצבה.
קיצוניות — עקסטרעמען.

קיצור — פאַרקירצונג. קיצור ימים
 (היפך: אריכת ימים) — פאַרקיר־
 צונג פון לעפן, קיצור הדבר, קיצור
 המעשה — קורץ גערעדט. קיצור
 שלי"ה, קיצור אלשיך א.א.וו. — אַ
 פאַרקירצונג פון די דאָזיקע ביכער.

קמא [קאמע] — דער ערשטער. בבא קמא T. פרק קמא — דער ערשטער קאפיטל. תנא קמא — דער ערשטער תנא. קמאי דקמאי — די סאמע ערשטע (תלמודיש).

קמח (בראשית יח ו) — מעל. קמח פסח (= קמחא דפסחא) — מעל אויף פסח. מעות חיטין. אם אין קמח אין תורה — ווען ס'איז נישט קיין מעל (ד. ה. פרנסה), איז נישט קיין תורה (תלמודיש).

קמחא [קימחא] — מעל (תרגום-לשון). קמחא דפסחא (= קמח פסח) — מעל אויף פסח. קמחא-געלט — מעות חיטין. קמחא טחינא טחינת — דו מאַלסט געמאָלענע מעל (תלמודיש אויף אַנ-אומניצליכע אַרבעט).

קמיצה — דער פינגער לעבן קליינעם (זרת) (תלמודיש).

קמיע [קאמעע], קמיעות — אמולעט (תלמודיש). אַ הייליקע קמיע פון אַ

גושן אידן.
קמץ [קאמעץ] — פון די נקודות, חמץ=קמץ.
קמץ-אלף אַ.
קמצן [קאמצען], קמצנים — אַ קאַר-גער. קמצנות.

I. קן — נעסט (דברים כב ו). קן ציפור — פויגלנעסט.

II. קין [קאין] — 150. קין רובל נדון. קנאה (איוב ח ב) — 1. ניד. קנאה=שנאה (קלאנגשפיל לויט קהלת ט ו). ממילא קנאה זיין — אויפרייצן ניד. קנאת סופרים תרבה חכמה — די נאַכ=איפערזונג פון די שרייבער. פאַר= מערט די וויסנשאַפט (תלמודיש). 2. איפערזוכט. רוח קנאה (במדבר ה יד). קשה בשאול קנאה (שיר השירים ח ו) — שווער ווי דער שויט איז די איפערזוכט.

ראש — לייכטזיין. שהוק וקלות ראש — שפיל און לייכטזיין (תלמודיש). גיין בקלות ראש (אנשטאט: בגילוי ראש). קלות דעת — לייכטזיין.

קליפה, קליפות — 1. שאַלעכץ. כקליפת השום — ווי שאַלעכץ פון קנאַבל, ד.ה. ווערטלאָז. 2. אין קבלה: אַ רוח, צושטיין ווי אַ קליפה פטור געוואָרן אַ קליפה.

קללה, קללות — (בראשית כז יב). היף; ברכה. וְאֵל עִם זֵינ לְבִרְכָה וְלֹא לְקִלְלָה (סידור). קללה נמרצה, קללות נמרצות (מלכים א' ב ח) — אַ פאַרניכטנדע קללה. שעלטן מיט מויעט קללות („טויטע“ אפער א אי-בערזעניג פון „נמרצות“ און אפער פון דייטשן Bid). קללת אלהים (דברים כא כג) — אַ קללה פון גאָט. עלי קללתך בני (בראשית כז יג) — אויף מיר די קללה, מיין זון! קללות וחרמות (זע חרם).

קלם אין לעג וקלם (תהילים מד יד) — שאַנד און שפאַט.
קלסטר פנים — די ציגע פון פנים. אַ קלסטר פנים פון אַ תלמיד חכם. קלע אין כף הקלע (זע).
קלעזמער — פאראידישט פון כלי זמר (זע) — מוזיקאנט. קלעזמערזיק.

קלף [קלאף] — 1. פארמעט (תלמודיש).

2. קלפים [קאלפים] — קאַרטן.
קלפי [קאלפע] — תלמודיש: אורגע פאַר גורל וואַרפן — וואַלן. היינט איז אין קהל די קלפי אויף אַ פרנס חודש.

קלקלה — פאַרדארב, אומגליק. תקנתו קלקלתו — דאָס פאַריכטן איז פאַר אים — קאַליע מאַכן, ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו — זוך ניט צו זען אים בשעת ער האָט אַ צרה (תלמודיש).

הוא על קנקנו — ער שמעקט פון זיין קרוג, ד. ה. ער מאכט אים נאָך (תלמודיש).

קסאוו זע כר.ב. קסובע זע כתובה, קענעהאָרע זע עין הרע, קעסער זע כתר.

קערה [קאירע], קערות — שיסל (שמות כה כו.), די קערה ביים סדר, מהפך קערה על פיה — אומדרייען די שיסל, ד. ה. אַרויסוואַרפן דעם אינהאַלט, זיך אָפּוואַגן פון גאָט (תלמודיש). צדקה=קערה, ערב יום כיפור צו רער קערה.

קפדן [קאפדן], קפדנים — ספיליש= ווער (צארניגער) קפדנות, קפדנותו של שמאי — די צאָרנקייט פון שמאי (תלמודיש).

קפידא [קפ ידע] — צאָרן, קפדנות בקפידא — צאָרניג (אויך „קפידה“ קען זיין ריכטיק).

קפיצת הדודך, קפיצת הארץ — וועג=פאַרקירצונג, האָבן (מאכן) אַ קפיצת הדודך (פון „קופץ“ — שפרינגען). קפריסין — ״וויין פון אינזל קפריסין״, דאָס בעסע (סידור), מאַקע עפעס קפריסין. ״א חתן האָב איך איך געגעבן מוזקע נאָר קפריסין, מיט אַלע מעלות״ (מענדעלע).

קץ, קיצין — סוף, קץ הימין (דניאל יב יג), קין הפלאות (דניאל יב ו) — עק וועלט, קץ הגאולה — משיח'ס צייטן, דווקא זיין דעם קץ, מחשבי קיצין — די וואָס פאַרעכענען דעם קץ, כלו וכל הקיצין — אויסגע= גאַנצען; אַלע סוף'ן (תלמודיש), בוי דעם חלוד; איז שוין כלו כל הקיצין, קצב [קאציען], קצבים [קאצאָוים] — פלייש=האַנער, פלייש=הענדלער.

קנאות [קאנאָעס] — פאַנאַטיזם, זע קנאי.

קנאי [קאנאי], קנאים [קאנאָאים] — אייפערער, פאַנאַטיק, זעלאָט, קנאין פוגעין בו — זעלאָטן הרגענען אים (תלמודיש).

קנה — אַ ראָר, קנה רצוץ (ישעיה לו ו) — אַ צעבראַכענער ראָר, יהא אדם רק כקנה ואל יהא קשה כארוז — דער מענטש מוז זיין ווייך ווי אַ ראָר און ניט הארט ווי אַ צעדערבוים (תלמודיש) לאלה דחית בקנה — די האָטמו אָפגע= שמויסן מיט אַ ראָר, ד. ה. אָפגע= פמרי'ט מיט אַ קליינקייט (תלמודיש). קנה וישט — שפייז=ראָר.

קנוח זע קינוח, קנוניא — אַנאַפמאַך (פון גריכיש) מאַכן אַ קנוניא קעגן איינעם (תלמודיש).

קניה קני-יען, קניות — אַ קיוף, היפך: מכירה.

קנין [קני-יען], קנינים (יחזקאל לח יב) — אַ קיוף, קנין סודר (תלמודיש: קנין אגב ודר — קיוף דורך אָנדרין אַ בנד, מקבל קנין זיין).

קנס [קאנס] — 1. שטראַף, וואָס דער זעל דין מוז באַצאלן אַחוץ דעם היוק (פון לאַטיין), מודה בקנס פטור — ווער עס באַקענט זיין שולד איז פטור פון קנס (תלמודיש), 2. שטראַף פאַר ניט האַלטן וואָרם, קנס=מאַל — תנאים=סעודה, פאַרקנסיען אַ מאַכטער, קנסיענען [קאנסענען] — באַשטראַפן.

קנקן [קאנקען], קנקנים — קרוג, אל הסתכל בקנקן אלא במה שיש בו — וק ניט אויף דעם קרוג נאָר אויף דעם אינהאַלט (תלמודיש).

קראים [קאראַאים] — קאראימען (דער יחיד איז גענומען פון רוסיש, קאראאים).
 הקראים אינם מתאחים — די קראים ווערן נישט פאראייניגט מיט אירן (וואָרטשפּיל).

קרבן [קאַרבן]. קרבנות [קארבאַנעס] — (ויקרא א ב). קרבן אשם, קרבן חטאת, קרבן-מנחה, קרבן פסח, קרבן שלמים. פרשת קרבנות (תלמודיש).
 זאָגן קרבנות. מען מוז בריינגען קרבנות אָדער ווערן קרבנות.

קרדום (שמואל א יב ב) — האק, מאַכן די תורה פאר אַ קרדום לחפור בה — אַ האק צום גראָפן, ד. ה. צו באַנוצן זיך (תלמודיש).

קרואים (שמואל א' ט יג) — די גערע-פענע, געבעטענע. שבעה קרואים — די 7 אויסגערופענע.

קרוב (שמות יג יז) 1. נאָענט, קרוב לאמה, קרוב לודאי, קרוב אל השכל — נאָענט צו אמת, וואַרשיינלעך.
 קרוב 10 יאָר — כמעט, בקרוב (יחזקאל יא ג) — זיך, מקרוב — פון נאָענט, פון נישט לאנג, חדשים מקרוב באו (דברים לב יז) — פרישע ניים, 2. קרוב, קרובים — פארוואַנדטער (רות ב ב). מיינער אַ קרוב. "עפעס זיינען מיר דאָך שטיק" לעך מחזותנים, שטיקלעך קרובים — שטיקלעך "מענדעלע". ר' קרוב!
 אז מע ליבט די פרוי, ליבט מען אירע קרובים, נקיבה: קרובה, קרובות, קרובעשאפט, 3. קרובות T — פיוטים אין שמונה עשרה.

קרובץ T — דאָסעלביגע וואָס קרובות (ראשי תיבות פון פסוק: "קול רנה וישועה באהלי צדיקים").

קצבה וע קיצבה.

קצה [קאַצע] — ראנד, עק, מן הקצה אל הקצה (שמות כו כה) — פון עק ביז עק, קצה הארץ (ישעיה מח ב).
 קצה השמים (דברים לד ד) — עק וועלט, קצה האחרון — לעצטער עק, רבים: ארבע קצות השמים (ירמיה מט לו), כל קצוי ארץ (ישעיה כו טו).

קצין [קאַצין], קצינים — אַ הערשער (שופטים יא ו) אַ נגיד, נקיבה: קצינה, קצינות, "אירע ווילדע קצינים און שרעקלעך גרויסע גבורים" (מענדעלע).
 קציר (בראשית מה ו) — שניט, עת הקציר (ירמיה לג) — שניט-צייט (פון אַ מפלה).

קצר [קאַצן] אין: קצר אפים (משלי יד יז) — קורצמיטיגער, אומגעדולדיגער, קצר יד (מלאכים ב' יט כו) — שוואַכער קצר ימים (כד א) — קורץ-לעבענדער, קצר פוח — שוואַכער, ער איז אַ קצר-ראות — אַ קורצ-זיכטיגער.

קצרה [קאַצֶרע] — קורצקייט, בקצרה — קורץ, בקיצור, בדרך קצרה — אין אַ קורצן וועג, דעהם קצרה — זייער וויסן איז קורץ, שמועסן ארוכות וקצרות — פארשידענע זאכן (תלמודיש).

קצת (דניאל ב מב) — אַ טייל, קצת קשה — אַביסל קשה'דיק, מקצת — אַ טייל (וע).

קיק = קהילה קדושה, "פון וואַנען זאָל זיך עס צום שמעטל נעמען די קדושה, דער קיק, ווי עס הייסט?" (מענדעלע).

קר [קאַר], קרים [קאַרים] — קאלט, מים קרים (משלי כה גה) — קאלטע וואַסער.

לעולם הבא — דער מענטש עסט זייערע פירות אויף דער וועלט און דער גרונדקאפיטאל אויף יענע וועלט (תלמודישי). דערפון: קרן קיימת. הלוואי איך זאל כאַטש אַרויס מיט מיין קרן (ד. ה. ניוז דערלייגן). ביי א גנב איז אַלץ אַ קרן. „גלויבט מיר, מיין מאַכטער איז ברוך השם אַ קרן“ (שלום עליכם) 2. קרן זווית — אַ ווינקל (זע זווית). קרן היסוד — גרונדווינקל (אַדער: גרונדקאפיטאל). קרן אורה, קרן חשיכה — ליכט־גער, פינצפערער ווינקל. יושבי קרנות [קרנעס] — די וואָס זיצן אין די ווינקלעך (תלמודישי).

קרני פרה — פון די טראַפ־צייכן. קרקבן זע קורקבן.

קרקע. קרקעות (במדבר ה יז) — ערד, גרונדשטיק. כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם — ווער עס פאַ־זיצט נישט קיין גרונדשטיק איז נישט קיין מענטש (תלמודישי). מחובר לקרקע — באַהענגט צו דער ערד (ד. ה. נאָך נישט אָפגעריסן) (תלמודישי פון פלאַנצן). געקויפט אַ קרקע אויפן בית עולם.

קרקשתא (קורקאשקע) — אַ קישקע. אַ קעלבאָס (תלמודישי).

קרשים (שמות כו טו) — ברעטער (צו אַ קבורה).

קש (שמות ה יג) — שמרוי. קש וגבבה — שמרוי און ריווג (תלמודישי).

קשה (דברים לא כז) — 1. האַרט, אַדונים קשה (ישעיה יד) — אַ גרויאַמער האַר. עס קשה עורף (שמות לב ט) — אַ האַרטנעקיג פּאָלק.

2. שווער. עבודה קשה (שמות א יד) — שווערע אַרבעט. קשים מוונתו־ו

של אדם כקריעת ים סוף — די

קרוע—בלוע גיין — אין צוריסענע קליידער: זע קריעה.

קרה (ויקרא יג מ) — פליכעוואַמע. קרה מכאן וקרה מכאן — פליכעוואַמע פון ביידע זייטן (תלמודישי).

1. קרי — געלעזן (היפך: כתיב). קרי ולא כתיב — געלעזן אָבער נישט געשריבן (אין מסורה).

11. קרי [קערי] אין בעל קרי — דער וואָס איז מוציא זרע (תלמודישי). רבים: בעלי קריון.

קריאה — דאָס לעזן (יונה ג ב). קריאת המגילה, קריאת התורה, קריאת שמע [קרישמע] T. ליענען קריאת שמע, טעמי הקריאה — טראַפ. „בשעת קריאת הפאפירן“, „לאחר הקריאה“ (מענדעלע).

קריינא דאיגרתא איהו ליהווי פרוונקא — דער לעזער פון בריוו זאל זיין דער שליח (תלמודישי).

קריעה — דאָס רייסן. קריעה רייסן (נאָך אַ מת). קריעת ים סוף —

דאָס שפּאַלטן פון ים סוף (שמות יט טז) שווער ווי קריעת ים סוף, כקריעת

ים סוף (תלמודישי). קריע־בליע גיין — אין צוריסענע קליידער. „פאַר

וועמען האַרעווע איך און רייס קריעה מיין גאַנץ לעבן? טאַקע נאָר פון

דיינטוועגן דאָך, זונעלע“ (מענדעלע).

קרירות — קעלט. קרישמע זע קריאה.

קרן [קערען] — 1. גרונדקאפיטאל (תלמודישי). דער קרן און די פירות (דער ריווח, דער ריבית). אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת

* דאָס ערשטע וואָרט איז „קרוע“ — צעריסן (שמואל ב' טו לב), דאָס צווייטע — פון בלויז (ירמיה לח יב) — שמאַטעס.

ר

ר — דער צוואנציגסטער אות אין אלף-בית. ר' — רב, רבני. ר' = 200. רמיח = 248. זע ריש.

ראאש זע רעש.

ראה מעשה וזכר הלכה — געוען א פאקט און זיך דערמאנט דעם געוען (תלמודיש).

ראה T. ראובן N.

ראו מה בין בני לבן חמי זע חמי.

ראוי [ראָע, ראָיע, ראָיע], ראויים [ראַים] —

ווערדיק (אסתר ב ט). ראוי לחופה

ראוי להוראה, ראוי לכך — ער איז

ווערדיק צו הייראטן, צו לערנען, צו

דעם. דער דור איז ניט ראוי לכך.

ראוי לאותה איצמלא — ער איז

ווערדיק צו דעם אַמט (תלמודיש). ער

איז ראוי צו שמיין פארן מלך. נקיבה:

ראויה, ראויות. חתיבה הראויה

להתכבד — א פאסיגער כיבוד.

(תלמודיש).

ראיען זע רעיון.

ראייה, ראיות — באווייזן, המוציא

מחבירו עליו הראיה — ווער עס

פאָדערט פון יענעם מוז באווייזן. אין

מביאין ראיה מן השמים — פון א

נאר בריינגט מען קיין ראיה ניט

(תלמודיש). וראיה לדבר. והא ראיה,

והראיה — דער באווייזן איז. א

ראיה ווי גאָרנישט, ווי צען מאָל

גאָרנישט. פון אמר אביי איז ניט קיין

ראיה. ראיות מיט אותות ומופתים.

ראייה [רי-יע] — דאָס זעען. אינה

דומה שמיעה לראיה — הערן איז

ניט ווי זעען (תלמודיש). דער חוש

הראייה. א ווייטע. נידעריגע, קורצע,

שאַרפע, שטאַרקע ראיה. עד ראיה

— אַנגעדוּט וואָס האָט געזעען. על

פרנסה פון א מענטשן איז שווער

ווי דאָס שפּאַלטן פון ים סוף

(תלמודיש). אַנמאָן עינוים קשים. קשים

גרים לישראל כספחת — די גרים

זיינען שעדלעך פאַר ישראל ווי קרעץ

(תלמודיש). יהא אדם רך כקנה ואל

יהא קשה כארוז — דער מענטש

מוז זיין ווייך ווי א ראָר, און ניט

האַרט ווי א צעדערבוים. קשה

לרצות — שווער צו באַפרידיגן

(הויפך: נוח לרצות) (תלמודיש). די

מעשה איז קשהדיק, נישקשה (זע

מוקשה).

קשומט עצמך ואחר כך קשומט אחרים

— פריער פאַרציר דיך זעלבסט.

דערנאָך פאַרציר אַנדערע (תלמודישער

פּשט אויף „התקוששו וקושו“).

קשורה, נקיבה: קשורה אין: נפשו

קשורה בנפשו (בראשית מד ל) — זיין

נשמה איז פאַרבונדן מיט זיין נשמה.

קשיא [קאַשע] — תלמודיש: קשיא — א

פראַגע. הא קשיא — דאָס איז די

פראַגע (תלמודיש). א הארבע קשיא, א

קלאָץ-קשיא. אויף יעדע קשיא איז

דאָ א תירוץ, א קשיא אויף א

מעשה. די פיר קשיות.

קשיות עורף — האַרמנעקייט

(סידור).

קשר, [קעשער], קשרים [קשאַרים] —

1. א קניפ, קשר של הפילין. קשר

של קימא — א באַשטייענדיגע

קניפ (תלמודיש). 2. א בונט (מלכים ב'

יב כא), א קאַנטראַקט.

קשת — א פאלנבוין (תהלים יא ב).

כמטהוי קשת (בראשית כא טו) — אויף

א שאַס ווייט. „דער רב אַנטלויפט

כמטהוי קשת“ (פרץ). בהרבי ובקשתי

(בראשית מח כב) — מיט מיין שווער

און פאלנבוין.

די פרקים". אויב ניט אלץ דער ציילט כּאָנוש ראשי פרקים. ראשי תיבות -- די ערשטע אותיות. רמב"ם אי ראשי תיבות: רבינו משה בן מימון.

ראשית — 1. אָנהויב. בראשית ברא

אלהים (ב ראשית א א) — אין אָנהייב האָט גאָט באשאַפן. ראשית אונז (דברים כא יז), ראשית חכמה (תהילים קיא י), ראשית חשבון, ראשית כל (שמואל א' ז ט) ראשיתך מצער ואחריהך ושנה מאד (איוב ח ז) — דיין אָנהויב איז קליין און דיין סוף וועט זייער גרויס זיין. 2. ערשטנס. ראשית זיין איך דיר מודיע... (אין בריוו). אַמפּליפּיצירט: „האָב איך מיך ראשית חכמה אַ וואָרף געמאַן" (שלום עליכם).

ראשית חכמה געשעפּט (מענדעלע).

I. רב, רבים — פיל, עם רב

(בראשית ג י) — פיל פּאָלק. ערב רב (זע). נקיבת: רבה, רבות. רבות מהשבות נלב איש (משלי יט כא) — פיל געדאַקען האָט דער מענטש זע רבה, רבים.

II. רב [ראוי] (תרגום פון „שר": „רב טבחים"

אין מלכים ב' כח ח = „שר הטבחים", אין בראשית לו לו) — לערער. רב אשי. רב פפא א. אַנד. — אַלס טיטל. כל רב ומר מבבל וכל רבי מארץ ישראל. -- „רב" און „מר" זיינען באַפּילאָניע טיטל „רבי" — אַ פּאַלעסטינישער טיטל (תלמודיש). רב N. זע ר'בן.

III. רב [ראוי] רבנים [ראבאנים] —

דער גייסנולעכער פּאַרשמייער. וואו ער וועט זיין אַ רב, וועט אָפּברענגן די שטעטל. קאָזיאָנער רב — אַ ראַבינער. וואָס זענט איר דאָס פּאַר

פי הראייה פלעגט דער סנהדרין באשטימען דעם מולד (ניט על פי חשבון).

ראש, ראשים — 1. קאָפּ. מכף רגל

ועד ראש (ישעיה א ו) — פון פוס ביו צום קאָפּ. אבל וחפוי ראש (אסתר ו יב) — טרויעריג און מיט אַ באַדעקמן קאָפּ. ברכות לראש צדיק (משלי י ו) — ברכות אויפן צדיקים קאָפּ. 2. דער אָנהייב. ראש השנה [ראשעשאָנע — ווּוּוּ] (יחזקאל מ א),

ראש השנה לאילנות — ראש השנה פּאַר די בויער (חמשה עשר בשבט). ראש חודש. א' דראש חודש — דער ערשטער טאָג ראש חודש. זע ראשי פרקים, ראשי תיבות. 3. דער וויכטיגסטער. ראש זונב (ישעיה ט יג)

— דער קאָפּ און דער שוואַנג (ד. ה. דער גרעסטער און דער קלענסטער). ראש בית דין, ראש הגולה, ראש הקהל, ראש העיר, ראש מדינה, ראש ישיבה. ראש וראשון אין הברה קדישא. ראש המדברים — וואָרמפּירער. אַ פּאַרד טאָר ניט זיין קיין ראש הקהל. ער האָט אַ קאָפּ ווי אַ ראש מדינה. 4.

דער שפיץ. יושב ראש — פּאַרזי= צער. בראש העם (דברים כ ט), בראש הקרואים (שמואל א' ט כב). מיטן גבאי בראש.

ראשון [ראשון], ראשונים — דער ער=

שמער (בראשית כח כה). ענטפערן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון (תלמודיש). יום ראשון — זונטיק. היום יום ראשון בשבת (סידור). „ראש וראשון און גבאי אין הברה קדישא" (שלום עליכם). די ראשונים, ד. ה. די פוסקים הראשונים.

ראשי פרקים — „דער אָנהייב פון

רבוֹן [ריבון] — האר (תרגום פון „אדון) —
— אין טיטל פון גאָמ: רבוֹן עולמים,
רבוֹן כל העולמים, רבוֹנו של עולם,
רבוֹנו דעלמא כולא (פאַראַדירט: רבוֹנו
יונה, רבי יונה שלומה, רבי יונה של
עולם).

רבוֹתא (דניאל ה יח) — די גרויס,
די מעלה, אַ גרויסע זאָך. מאַי
רבוֹתא — וואָס איז די מעלה,
דער חידוש (תלמודיש) רבוֹתא למבעה
בעי — אַ גרויסע זאָך צו שמעלן
קשיות? (תלמודיש). אַדאָס איז דאָך
נישט קיין רבוֹתא? (מענדעלע).

רבוֹתי, רבוֹתים. רבוֹתינו וע רב IV.

I. רבי [רעבע, רעב] — „מיין לערער“,
טיטל פון לערער אין תלמוד: רבי יהודה,
רבי שמעון און אנד. (וע רבן).
רבי = ר' יהודה הנשיא, רבי לא
שנאה חייא מנא ליה — ווען רבי
האָט ניש געלערנט, פון וואָנען ווייס
חייא? (תלמודיש) דערפון:

II. רבי [רעבע], רבי'ים — אַ מלמד.
דער רבי מיטן קאנטישוק, רבי-געלמ,
איך האָב געהאט אַ סך רבי'ים.

III. רבי [רעבע], רביים [ראבעאים] —
חסידישער צדיק.

רבי'ים [ראבים] — 1. פיל מערהייט (פון
רב I), אחרי רבי'ים להטות שמוט כג ב)
— לויט דער מערהייט באַשטימען,
צרת רבי'ים — אַנגעלעמיינע צרה.
רבי'ים — היפך: ביחוד, הלכה
כרבי'ים — דאָס געווען איז לויט
דער מערהייט (תלמודיש). רבי'ים שתו
רבי'ים ישחו — פילע האָבן גע-
טרונקען, פילע וועלן טרינקען
(תלמודיש פון אבילים, וואָס טרינקען דעם פוס
תנחומים, ירמיה טו ז). 2. אין דיקדוק:
רבי'ים — מערצאָל, פלוראל.

אַ ראַבינער באַ אונז אין שמעטל
אַז קיין שאלות, זאָג איך, פאַסקידעט
איר נישט, דערויף איז פאַראַן אַ רב,
זאָג איך, זאָל מאַריך ימים זיין!
(שלום עליכם). הרב [האַראַוי] — בער-
לין האָט געהאַלטן אַ רעדע,
געקנאַפן פון רבנים און גאונים, אַ
רב'ל [רעויל], רעבעצן רעבעצן — רב'ל
וע רבן.

YI. רב [רעב], רבוֹתים [ראַבאָיסים]
(פאַקירצט פון „רבי“) — „לערער“
(אַלס טיטל), רב (ר') אברהם,
רבוֹתי [ראַבאָאָי] — „מיין
לערער“, רבוֹתינו [ראַבאָאָעינו] — „אונז-
זערע לערער“ (טיטל) (תלמודיש). רב
[רעב] = בן רב — דער זון
פון ר'...

I. רבא [ראַבע] — גרויס [דניאל ז ב].
גברא רבא — אַ גרויסער מאַן.
הושענא רבא וע רבה.

II. רבא ראָווען N. אמר רבא — האָט
געזאָגט רבא (תלמודיש).

רבב [ריוואָוי] אין: כל תלמוד חכם
שנמצא רבב על בגרו חייב
— אַ תלמוד חכם, אַ פאַ-
פלעקטן קלייד איז חייב מיתה
(תלמודיש).

רבבה (ויקרא כו ח) — 10.000
לאלפים ולרבבות — צו 1000 און צו
10.000, רבוא רבבות.

רבה [ראַבע] — גרויס (עורא ה ח).
בשמה רבה — מיט
גרויס פרייד (סידור). פאַראַדירט. בשמה
באַבע. הושענא רבה — דער גרוי-
סער מאָג פון הושענא.

רבוא (עורא ב טז) — 10.000. שישים
רבוא (60 × 10.000). זייענן אַרויס
פון מצרים. שישים רבוא קאנדידאָמן.
רבוא רבבות — 10.000 × 10.000

רבינו — אונזער לערער: משה רבינו.

רביע (אָדער רביעי) — פון די טראָפּ-צייכנס.

רביעית, רביעי — דער פערטער (בראשית א ט). די פערטע עלייה ביי קריאת התורה. א פערטל מאָס (שמות כט מ), א רביעית איז נויטיק צו נטילת ידים, אין קדחת רביעית (פאַרשטאַקט: קדחת מיט רביעית) איז „רביעית“ א פערטל מאָס, אָדער פיראַריג, פירטעגיג.

רביית זע ריבית.

רבן [ראבן], רבנים [ראבאָנים] — א טיטול פון לערער אין תלמוד: רבן יוחנן, רבן גמליאל. גדול מרב רבי, גדול מרבי רבן, גדול מרבן שמו — „רבי“ איז גרעסער פון „רב“, „רבן“ איז גרעסער פון „רבי“. דער נאָמען (ד. ה.) אָן א טיטל, למשל הלל, שמואי) איז גרעסער פון רבן (תלמודיש). רבן של כל בני הגולה (רשכביהג) — דער לערער פון אלע אידן אין גלות, רבני — געלערנט מער (טיטל). לאהובי הרבני — צו מיין ליבן „געלערנטן“ (אין בריוו).

רבנו זע רבינו.

רבנות [ראבאָנעס] — 1. הערשאַפט. אהב את המלאכה ושנא את הרבנות — ליב די אַרבעט און האָס די הערשאַפט. אוי לרבנות שמקברת את בעליה — וויי צו דער הערשאַפט, זי באַגראָבט אירע באַזיצער (תלמודיש). 2. די אמט פון א רב, כסא הרבנות — דער שטול (די שמעלע) פון רב, סמיכות אויף רבנות.

רבנן [ראבאָנאָן] — אונזערע לערער, חנו רבנן — אונזערע לערער האָבן

געלערנט (תלמודיש). ברשות מרנן ורבנן — מיט דערלויבניס פון אונזערע לערער (סידור). מאי דקאמרי רבנן — וואָס די לערער האָבן געוואָנט (פּראָדירט: מאי דקאמרי רביצן) רבנן-קדיש. מע קען שוין נאָכדעם זאָגן א רבנן-קדיש (ד. ה.) סיאזי פארפאלן) איצטלא דרבנן — דער מאנטל פון געלערנטע (זע איצטלא). מרבנן — פון אינזערע לערער (היפך: כדאורייתא).

רבקה N.

רבשׁע = רבנו של עולם.

רגזן [ראגזן], רגזנים — א צאָרניגער, א ספּילשיווער (תלמודיש). נקיבה: רגזנות, רגזנישע, רגזנות, דערירגזנין.

רגיל [ראָגל], רגילים — געניש, גע= וויינט. זק ורגיל — אלט און דער= פאַרן (תלמודיש). רגילים במיצוות — גע= וויינט צו מיצוות (תלמודיש). רגילות — געוויינשהייט, זע הרגל.

I. רגל [רעגל], רגלים [ראגלאַאים] — פוס, רגל תחת רגל (שמות כא כד) — א פּיס פאַר א פּוס, מכף רגל ועד ראש (ישעיה א ו) — פון פּוס ביז צום קאָפּ. כולה תורה על רגל אחת (תלמודיש). שקר אין לה רגלים — א ליגן באַשטייט ניט, רגלים לדבר — די זאך האָט א יסוד (תלמודיש). הילכען, שפּאַנען מיט די רגלים, די פּאַסאָזשירן מוזן עולה רגל זיין צופּון (וואָרטשפּיל, זע רגל II).

II. רגל [רעגל], רגלים [רגלאַאים] — יום מנוח, (לויט שלוש רגלים שמות כג יד). שמיני עצרת רגל בפני עצמו — שמיני עצרת איז א פּאַ= ונדערער יום טוב (תלמודיש). עולה רגל (הע: רייאיש: עולה לרגל) זיין — קי=

ישראל — סרוב גנבים זינען אידן, רוב ממזרים פיקחים — סרוב ממזרים זינען קלוג (תלמודיש).

רובא — רוב. רובא דרובא — די גרויסע מערהייט (היפך: מיעוטא דמיעוטא) (תלמודיש).

רוגז — צאָרן (חבוק ג ב). זיין אין רוגז מיט עמיצן: די צעדרוגזע באַ לעפאטים האָבן אים אַרויסגעוואָרפן. זע ברוגז, עט. ער וועט זיך אײַבערדרוגזן (מענדעלע).

רוגזא — רוגז, קקן מיט רוגזא, זע ירגזון.

רוּדף זיין — 1. פאַרפּאַלגן (ויקרא כו יז). רוּדף, רוּדף, רוּדף עד חרמה (וואָרשפּיל לויט במדבר יד מה). 2. שטרעבן צו עפעס. רוּדף אמת, רוּדף כבוד, רוּדף ממון, רוּדף צדק (ישעיה נא א), רוּדף שלום (לויט תהלים נא ג) און אַנד. כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו — ווער עס יאָגט זיך נאָך כבוד, פון דעם אַנטלויפט דער כבוד (תלמודיש). רוּף כבודניק, רוּדף שלום, ניק, זע נרדף.

רוּח זע ריווח.

רוּח [ראַוועק] — אומבאַווייבט (תלמודיש), רוּח, רוּחות — 1. ווינט. רוּח סערה תהלים קו כח) — שטורעם=ווינט.

נשיאים ורוח וגשם אין (משלי כה יד) — וואָלקן און ווינט, אָבער ניט קיין רעגן. 2. וועלט=געגענד, ארבע רוחות השמים (זכריה ב י), ארבע רוחות העולם — די פיר וועלטגעגנדן. 3. גייסט. רוּח אחרת (במדבר יד כד), רוּח השומא (זכריה יג ב), רוּח הקודש (תהלים נא ג), רוּח רעה (שופטים ט כג), רוּח שמות. משמתו נביאים האחרונים נסתלקה רוּח הקודש — זייט די לעצטע נביאים זינען געשטאָרפן, אין

מען אויף יום=טוב קיין ירושלים. רגל=געלט.

רגע, רגעים (תהלים ל ו) — אויגנבליק, מאַמענט. חכי כמעט רגע (ישעיה כו כ) — באַהאַלט זיך אויף אַנ=אויגנבליק, אין רגע בלי פגע — קיין מאַמענט אָן אַ צרה, רגע כמימרא — אַ מאַמענט אויף אויס=צורעדן אַ וואָרט. רגע כמימראדיק, אין איין רגע.

רגש [רעגעש] — געפיל (תהלים נה טו). פרגשי כבוד — מיט הויכאכטונג (אין בריוו).

רדיפה, רדיפות — 1. פאַרפּאַלגונג, רדיפות און נגישות. 2. שטרעבונג, רדיפת הכבוד, זע רוּדף.

רוּאה — דער וואָס זעט, אין רוּאה (שמות כב ט) — קיינער זעט ניט, רוּאי פני המלך (אסתר א יד) — די וואָס זעען דעם מלך, די רוּאי פני המלך — די מקורבים פון רביץ, איזוהו חכם הרואה את הנולד — ווער איז אַ חכם? דער וואָס זעט וואָס וועט אַרויסקומען (תלמודיש). רוּאה ואינו נראה — זעט און ווערט ניט געזעען, זיי רוּאה (ד. ה. גיב אכטונג)!

רוּב — 1. מענגע, פילקייט, דערציילן רוב גדלו ורוב עשרו (לויט אסתר ה יא). כוכבי השמים לרוב (דברים א י) — ווי די שטערן פון הימל לויט פילקייט. 2. מערהייט (היפך: מיעוט). רוב דיעות — די מערהייט מיי=נונגען. רוב מנין ורוב בנין — די מערהייט לויט צאָל און לויט גרייס (תלמודיש). רוב=כּוּס, דאָס רוב עולם, על פי רוב, סרוב, מאַכט מען עס אַזוי, בראשו ורובו — מיט קאָפּ און גרעסטן טייל (תלמודיש). רוב גנבי

רוצה — ״עי״ וויל״ (תהלים קמו יא).

״רוצה גיקא: צימ״ (שלום עליכם).

רוצה, רוצחים (במדבר לח טז) — מער=

דער. רוצח היער — וואלד= מערדער.

רושם — ציבן, איינדרוק. מיתה שאין

בה רושם — א מיתה וואס לאָזט

ניט קיין זייכן (תלמודיש). מאכן א

רושם אויף עמוצן.

רות N.

רותחין — זידיקע וואסער. ברותחין

קלקלו וברותחין נדונו — מיט

זידיקע וואסער האָבן זיי געווינדיקט

און מיט זידיקע וואסער ווערן זיי

באשטראַפט (תלמודיש). זע חמין.

פּושרין.

ר. רזין (דניאל ד ו) — סוד. ברזן חכם

הרוים — געבענמשם דער וואָס

ווייסט די נזירות (תלמודיש). רוי עולם

(סידור), רוי תורה (ללמודיש). רער רבי

וועט זאָגן זוי דרוין (טיפסטע סודות,

סופערלאַטיוו).

רויאל — א מלאך, וואָס ווייסט די

סודות פון דער תורה. מלאך רויאל.

ספר רויאל.

רזיל (ראזאל ו) — רבנינו זכרונם

לברכה.

ר״ח — רא״י חודש.

רחבות (ראכוונס) — פרייפקייט. רחבות

הדעת. רחנות לב — פרייגיפקייט.

לעבן אין יחבות.

רחבת ידיים (בראשית לד כא) — פרייט=

קייט (פון אַ לאַנד).

רחבות N.

רחום ורחון (שמות לד ו) — דערבאָ=

רעמדיקער (טיטל פון גאָט). מאַמע=

פאָמער, רחום, צדיק״ (מענדעלע).

רחוק, רחוקים — ווייט (היפך:

קרוב). שלום לרהוק ולקרוב

(ישעיה נג יו)) — שלום דעם ווייטן

דער רוח הקודש אָפגענומען געוואָרן

(תלמודיש). לא בכוח כי אם ברוח

(לויט זכריה ד ו) — ניט מיט פּוה,

נאָר מיט גייסט. נחת=רוח — הנאה

(תלמודיש). לפי רוחו — לויט זיין

גייסט. 4. א שאַד: דער רוח זאָל זיי

נעמען. כאַפּט אים דער רוח. ער

כאַפּט עס צו ווי דער רוח דעם

מלמד. א רוח אין דיין טאַמנס טאַמן

אַריין (א קללה!) צו אַלדי שוואַרצע

רוחות. טויזנט=רוחות/ניק.

רוחני — גייסטיג (היפך: גשמי). עונג

רוחני — גייסטיגער תענוג. רוחניות.

רויכ = רובל כסף.

רוכב — רייטער אין: רוכב ומנהיג,

אחד רוכב ואחד מנהיג — דער

וואָס רייט און דער וואָס פירט די

בהמה (תלמודיש).

רוכל — הענדלער (שיר השירים ג ו).

רומז — ער ווינקט, הרש רומז ונרמו

— א טויבשטומער ווינקט און באַ=

קומט ווינקן (אין בית דין) (תלמודיש).

רומם — צערעמן (מיכה ה ז). זה

הומם וזה רומם — דער כאַפּט אין

דער מרעט.

I. רועה — פאַסמעך. כצאן בלי רועה

— ווי שאַף אָן א פאַסמעך

(לויט במדבר כז י). כבקרת רועה עדרו

— ווי דער פאַסמעך זעט דורך זיין

משערעדע (סידור).

II. רועה — דער וואָס פירט די

פריינטשאַפט. רועה זונת (משלי כט ג)

= מנאף.

רופא, רופאים (בראשית ג ב) — היי=

לער, פעלדשער. רופא חולים (סידור).

נקיבה: רופאטע. איז מיר אויסגע=

קומען צו האַרכן אזא מין שמועס

צווישן דעם דאָקטאָר און דעם רופא

זיינעם״ (מענדעלע).

דעם רחמנות. בעל רחמנות, בעל רחמניק, אומ' ברחמנות'דיק, רחיש (=רב, חון שוחט) — באַלוינגונג. געבן רחיש די כלי קודש. "ואגם צו רחיש" לשדכנסם תיכף ומיד בשעת מעלעד פּרעכין (שלום עליכם). "חברה קדישא וועט נעמען אַ גוטן רחיש קבורה געלט" (מענדעלע).
 ריאה — לונג, לונג און לעבער (תלמודיש). בדיקת הריאה — אונג מערזוכונג פון דער לונג. אַ ריאה מיט אַ סירכא, ריבקה זע רבקה.
 רטיבות — פייכטיקייט, לחות.
 ריב — שמריוט, ריב ומשפט (שמואל ב' טו ד). איש ריב ואיש מדון (ירמיה טו י) — שמריוטזוכער.
 ריבית (תרגום פון "נשך", ויקרא כח לו) — וואָכער, פּראָצענט. מלוח בריבית — פּראָצענטניק. אבק ריבית — שפּור פון וואָכער (תלמודיש).
 ריווח, [רעוואַך], רווחים [רוואַכים] — 1. דערלייכטערונג אין ריווח והצלח (אסתר ד יד) 2. פּאַרדינסט (דיפּך; היוק). דער קרן און דער ריווח.
 ריח [רעאַך], ריחות [רעיעס] — גערוך (בראשית כו כו). אַ ריח פון בשמים, ריח נוחה (בראשית ח כא) — אַ אָנגענעמער גערוך. ס'איז גיט ריח נוח'דיק. חוש הריח. ריחו נודף — עס גייט פון אים אַ גערוך (תלמודיש).
 רימון (שיר השירים ד ג) — מילגרוים. מלא כרימון — פול ווי אַ מילג גרוים (תלמודיש).
 ריסוק איברים — דאָס צעשמעטע מערין פון איברים (תלמודיש).
 ריעות [רעאוס] — פריינדשאַפט. אחוה

און דעם נאָענטן. דרך רחוקה (במדבר ט י) — אַ ווייטער וועג. רחיים (במדבר יא ה) — אַ מיל. רחיים של רוח — ווינדמיל. רחיים בצווארו ויעסוק בתורה — אַ מיל איז אויף זיין האַלז און ער זאָל לערנען תורה? (תלמודיש, פון באַווייטע געלערנטע).
 רחיצת ידים — דאָס וואַשן די הענט. נטילת ידים.
 רחל N. ברחל בתך הקטנה (בראשית כט יח). אַפּמאָכן ברחל בתך הקטנה. ד. ה. גאַנץ גענוי (פּאַראַדירט: ברחל בתך הנאקטעט).
 רחמים (בראשית מג יד) — רחמנות. מידת הרחמים (היפך: מידת הדין). בעטן רחמים ביי גאָט (לויט דניאל ב יח) בעטן זיך רחמים ביי עמיצן (ד. ה. שטאַרק). יושב על כסא רחמים — ער זיצט אויף'ן שטול פון רחמנות (ניב על כסא דין) (סידור).
 רחמן [ראכמען], רחמנים [ראכמאַנים] — דערבארעמדיקער. נשים רחמנות (איכה ד י) — דערבארעמדיקע פרויען. אידן זיינען רחמנים ביישנים גומלי חסדים (תלמודיש). רחמנים בני רחמנים. הרחמן — מיטל פון גאָט (סידור).
 רחמנא [ראכמאַנע] — דערבארעמדיקער קער' (מיטל פון גאָט). בריך רחמנא — געבענשטט איז גאָט (סידור). רחמנא לבא בעי — גאָט פּאַדערט דאָס האַרץ (תלמודיש). רחמנא לצלן [ליצלאן] — גאָט זאָל אונז ראַמעווען (ווערט געזאָגט ביי אַנ-אומגע-ווינטשטע זאָך, א קראַנקהייט, אַ מת א.א.וו.).
 רחמנות [ראכמאַנעס] — דערבארמונג אַ רחמנות צוצוקוקן. אַ גאָטס רחמנות אויף אים. האָפן רחמנות — זיך מרחם ויין (אויך באַגנבענען). לייגן

כער ענטפער שטילט דעם צאָרן.
 רך לב (יברי הימים ב' יג ז: רך לבב)
 — וויכער האַרץ. רך הנמול —
 דאָס קינד, וואָס מען איז מל
 (סידור). דער רך הנמול איז געווען
 גאַנץ מונטער (פון אַ גר).
 רכוש — פאַרמעגן. פרכוש גדול
 (פראשית טו יד) — מוט אַ גרויס
 פאַרמעגן.
 רכיל אין הויך רכיל (משלי יא יג)
 — רכילור'ניק.
 רכילות — לשון הרע, פליאַמ=
 קעס. טרייבן רכילות. רכילות'ניק,
 רכילות'ניצע.
 ר"ל = רחמנא לצלן.
 רמאי [ראמאי], רמאים [ראמאאים] —
 אָפנאַרער, פאַרריגער. לבן דער רמאי
 (א וואָרטשיל אויף „לבן חארמיי“).
 בואו ונחזיק טיבה לרמאים — לאַמיר
 דאַנקען די פאַרריגער (תלמודיש). רמאות
 — אָפנאַרעריי.
 רמב"ם = ופי משה בן מיימן.
 רמון זע רימון.
 רמז [רעמעז], ורמזים [רמאזים] — אַ רמז
 אויף די 10 געבאָט. אַ רמז קל.
 רמזים און סתרי תורה, אפילו נישט
 געהאט קיין רמז דרמיוז דערפון. זע
 רמיוזא.
 רמ"ח [רמאח] = 248. רמ"ח איברים
 — 248 גלידער אין מענטשלעכען
 קערפער, ורמ"ח מיצוות עשה.
 רמיוזא = רמז, ליכא מידי דלא רמיוזא
 באורייתא — נישטאָ קיין זאך, וואָס
 זאָל נישט הונפן אַ רמז אין דער
 תורה. די לחכימא כרמיוזא — פאַר
 אַ חכם איז גענוג אַ רמז (תלמודיש).
 רמש [רעמעס] — קריכטיר (פראשית א כו).
 שקצים ורמשים — אומריינע באַ=
 שעפענישן.

וריעות — ברודערשאפט און פריינד=
 שאפט (תלמודיש).
 I. ריק [רעיק], ריקים — 1. ליידיק.
 והבור ריק (פראשית לו כד) — די
 גרוב איז ליידיק. כי לא
 דבר ריק הוא (דברים לה מז) — ס'איז
 נישט קיין פוסט וואָרט. 2. ריקים.
 ריקנים [רעקאנים] — ליידיקגייער.
 אנשים ריקים זפוחים (שופטים ט ד) —
 ליידיקגייער און לייכזוניקע. כאחד
 הריקים (שמואל ב' ו כ) — ווי אַ
 פוסטער מענטש. אפילו ריקנים שבך
 מלאים מיצוות כרימון — אפילו די
 פוסטע אידן זיינען פול מיט מיצוות
 ווי אַ מילגרוים (תלמודישער פשט אויף
 שיר השירים ד ג: כפלח הרימון רקתך). נקיבה
 ריקנות. בידים ריקנות — מיט
 פוסטע הענט (תלמודיש).
 II. ריק. פוסמקיים (תהלים ב א). הבל וריק
 (ישעיה ל ז). לריק יגעתני (ישעיה מט ד)
 אומזיסט האָב איך מיך געמיט. כי
 הם משתחווים להבל ולריק — זיי
 בוקן זיך צו פוסטע געטער (סידור).
 ריקוד, ריקודים — טאַנץ (תלמודיש).
 כאפן אַ ריקוד'ל.
 1. ריש [רעיש] — תרגום פון ראש.
 ריש גלותא = ראש הגולה. די
 ריש גלותא'ס.
 II. ריש [רעיש] — דער נאָמען פון
 אות ל. ר' = 200. די ריש
 אלפים — די 200,000 (דאָס
 גרעסטע געווינס).
 רישעות זע רשעות.
 ריתחא — היסקיט, צאָרן, בעירנא
 דריתחא — אין אַ הייסער צייט
 (אָדער: אין אַ צייט פון צאָרן). זע
 רותחין.
 רך [ראח] — ווייך, צאַרט. מענה רך
 ישוב חמה (משלי טו א) — אַ וויי=

רפה [רָפֵה] — שוואַך. חזקו ידים רפות (ישעיהו לה ג) — שמאַרקט שוואַכע הענט. ענטפערן בשפה רפה — מיט שוואַכער שטים.

רפואה, רפואות — 1. היילמישל.

גאָט שיקט די רפואה פאַר די מכה. פאַראַן אַ רפואה דערצו. רפואה בדוקה (זע בדוק). באַפסקע, קאַלטע, קנאַפע רפואות, נימאָ קיין האַלבער דייַטש אויף אַ רפואה. 2. היילונג, רפואה שלימה — גאַנצע היילונג (סידור) רפואת הגוף, רפואת הנפש — הייַ לונג פון קערפער, פון נשמה. „לרפואה“ „צו רפואה!“ (א וואונטש נאָך נאָך אַ באַד) (תלמודיש).

רצון [רָצוֹן] — ווילן, כן יהי רצון —

זאָל אזוי זיין, דער ווילן (פון גאָט).

(סידור). עת רצון (תהלים סט יד) —

גינסטיגע צייט יהי רצון T. שבע

רצון (דברים לג כג) — „זאָט מיט

גליק“, גליקלעכער, ניט ווי דער

רצון, נאָר ווי דער שכל באַפעלמ.

ברצון, לרצון.

רצועה, רצועות — רימן, במקל

ורצועה געוועלטיגן. הזתרה הרצועה

לית דין ולית דיין — דער רימן

איז צעריסן, נימאָ מער קיין רעכט

אין קיין דיין (תלמודיש פון אנארכיע).

רצועה של תפילין — דער רימן

פון תפילין, אָפגעריסן די רצועה פון

של ראש.

רצוף, רצופים (שיר השירים ג י) —

צוזאַמענגעלייגט. שלושה ימים רצופים

— דריי טעג נאָכאַנאַנד (תלמודיש)

רצה [רעצאך] מאַרד (תהלים מב א). שלאָגן

עמיצן מכת רצה.

רצחן [ראַצחן], רצחנים [ראַצחאָנים] —

מערדער (תלמודיש).

רציחה, רציחות — מאַרד, מלא

רסוק זע ריסוק.

I. רע [רעאַ], רעים [רעאַים] — פריינד.

ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט יח)

— האָט ליב יענעם ווי דיך זעלבסט.

רעות זע ריעות.

II. רע [רעאַ], רעים [רעאַים] — שלעכט.

כל מום רע (דברים טו כא) — יע

דער בעל מום איז אַ שלעכטער

(א פשט'ל). יצר הרע (זע), עין הרע

(זע), לשון הרע (זע), פגע רע (זע),

מוציא שם רע זיין (זע), נקיבה: רעה

— 1. אַ שלעכטע, חיה רעה

(בראשית לו לג) — אַ ווילדע חיה.

2. שלעכטס (היפך: טובה), משלמי

רעה תחת טובה (תהלים לח כא) — זוי

באַצאָלן שלעכטס פאַר גוטס, פון אַ

אַ רעה איז אַרויסגעקומען אַ טובה.

פון אַ גוטן פריינד האָב איך אַזעלכע

רעות ניט דערוואַרטעמ.

I. רעב [בראשית יב י] — הונגער, לידן

חרפת רעב (יחזקאל לו ו).

II. רעב זע רב, רעוואך זע ריווח.

רעיה (שיר השירים א ט) — פרוי אין

ורעותו — מיט זיין פרוי (אין בריוו).

רעיון [ראיען], רעיונות [ראיעניגס] —

— געדאַנק (קהלת א יז). צעשלאָגן

די רעיונות.

רעם [ראַם] — דונער, ברעם זברעש

וקול גדול (ישעיהו כט ו) — מיט

דונער און ליאַרעם און גרויס געשריי.

רעש [ראַש] — ליאַרעם, קול רעש

גדול (יחזקאל ג ב). אַ רעש, אַ מהומה.

מה רעש — וואָס פאַר אַ זומל?

עם רעש'ט אין שמוצ, רעשיג, גדי

פאַרשייטע צייגן... שפרינגען רעש'נדיג

(מענדעלע). מענדעלע שרייבט אויך „איבער“

רעש'ן אָבער דאָס איז ניט קיין העברייאיש,

נאָר אַ דייטש וואָרט).

רפאל N.

זינדיגער (רײַפֿן: צדיק). אנמיזכום הרשע, בלענו הרשע, המן הרשע, מימום הרשע, לבן הרשע, עשו הרשע, אין אדם משים עצמו רשע — א מעננוש פאשולדיקמ זיך ניט אַליין (תלמודישי). סופערלאטיוו: רשע מרושע. נקיבה: רשיעה, מרשעת (דברי הימים ב' כד ז), רשע־מע.

רשעות [רישעס] — בייזקייט. רשעת הגוים (דברים ז ה) — גווישע רשעות. זאָגן מיט רשעות.

רתיחת הדם — דאָס זידן פון בלוט, די צאָרניגקייט.

רתחן [ראסכען] רתחנים [ראסכאנים] — צאָרניגע- (תלמודישי).

ש — דער ייִנאנצוואַנציגסטער אות אין אלף בית. שי = 300 ש (אין די קביעות) = שלימה, זע שײַן. ש = [שע] — אין העברייאיש אַג אות השימוש (פארקירצט פון „אשר“) — וואָס, למשל: שהלך, שיחיה שלא, שלי, זע שב, של. שאָ זע שעה.

שאגת אריה T (איוב ד י) — „דאָס שרייען פון אַ ליב“; א שאגת-אריה קול, א שאגר אריה (פון א שארפן קאָפּ). שאול N. זוגם שאול פנביאים (שמאל א' י א) — איז אויך שאול צווישן די נביאים?

שאול הנחמיה (תהלים פו יג) — דער אונטערשטער אָפּגורנד.

שאור שבועיסה — „דער זויערטייג וואָס איז מייז“ (תלמודישי אויף'ן יצר הרע). ומי מנכב? שאור שבועיסה מעכב — וויגער שמערמ? — דער יצר הרע שבערמ (תלמודישי).

שאינו יודע לישראל — „וואָס פאַר־

רצחה — צאָרניג, ס'איז אַ רציחה! רצען [ראצן], רצענים [ראצאָנים] — שוּסטער.

רק [רק] — נאָר, תמיד, פאַרשטאַרקט: רק ואך, אך ורק (לויט במדבר יב ג) רקידה = ריקוד.

רקיעה (בראשית א ו) הימל. כוזהר הרקיע (דניאל יב ג) — ווי דער גלאַנץ פון הימל.

רקק [רעקעק] — זומף, לויטן בחפה הועלה מה יעשו דגי רקק — ווען דער לויטן איז געפאַנגען אין געץ, וואָס זאָלן מאַכן די קליינע פישעלעך? (תלמודישי).

רשום [ראשום] פאַרצייכענטער — (דניאל י כא). הרשום ממה — דער אונטערצייִכענטער.

רשות — 1. מאַכט, אַריינפאַלן אין זיין רשות. שתי רשויות — צוויי געטער (תלמודישי). 2. אָרמטשאַפט. רשות הידוד — פריוואַט באַזיצטום. רשות הרבים — עפנטלעכע אָרט־שאַפט. 3. דערלויבנים, רעכט. געבן געמען רשות, ברשות בעל הבית — מיט דערלויבנים פון בעל-הבית. שלא ברשות — אָן דערלויבנים (תלמודישי).

רשוי = רבינו שלומה בן יצחק, חומש (גמרא) מיט רשײ, רשײ = כתב. די באַוואָרענעשן פון רשײ, זאָרג נישט, רשײ האָט שוין באַוואָרנט (אַלע קשיות). ערן ווייסט, וואָס רשײ מאַכט, דרייט זיך ווי רשײ אין בהעלותך.

רשיון (עזרא ג ו) — דערלויבנים, אָן אַ באַוונדערן רשיון.

רשימה, רשימות — פאַרצייכנים, רשכבה־ג = רבן של כל בני הגולה, רשע ראָשע, רשעים [רשאַאים] —

שמיים נימ צו פרעגן. א נאר (סידור).
שאינע זע הושענא.

שאלה [שאלע], שאלות — א פראגע
(שופטים ח כד). פרעגן א שאלה ביים
רב. פסקענען שאלות. ער עסט נימ
פון קיין שאלה (ד. ח. פון פראג
לעכן). שאלת חכם — א שאלה
פאר א חכם. שאלת חכם חצי
השובה — א שאלה פון א חכם
איז א האלבער ענטפער. שאלת
נשים — א שאלה איבער פרויען-
געלעגנהייטן. שאלות ותשובות (ש"ת)
T.

שאר בשר (ויקרא יח ו) — א קרוב.
לאהובי שאר בשרי, לאהובתי שארת
בשרי (אין בריוו).

שאר ירקות — אנדערע קרייטיכער'
(סידור). צופאהער. מיט אלע שאר
ירקות. זע ירק.

שארית (ישעיה מו ג) — דער רעשט.
שארית ישראל (ירמיה לא ז). שארית
הפליטה (דברי הימים א' ד מג —
דער רעשט וואָס איז געראַמעוועט.

שב=שעב] — וואָס אין: שאר
שבטים, ראשון שבגנבים, ארי שבחבורה.
סופערלאַטיוו: גבר שבגבורין, ירוק
שבירוקים, כלב שבכלבים, מוכחר
שבמוכחר, פרימא שבפרימא. פאַר-
זעצט דאָס לעצטע שבלעצטע. ס'איז
א גאַרנישט שבגאַרנישט. געווען
שמעלקע שבשמעלקע מומן פריין.

שבוי, שבויים — (ישעיה סא א) —
געפאַנגענער. פידיון שבויים — אויס-
לייזונג פון געפאַנגענע.

שבוע, שבועות (בראשית כט כו) — א
וואָך. שבועה שבועות (דברים טז ט)
זיבן וואָכן, יום א' בשבוע — זונטיק.
שבועה, שבועות (במדבר ל ג) —
א שוואַר. שבועת שקר (זכריה ח יז).

שבועת שוא — א פאַלשע שבועה.
(תלמודישי). ביי אים איז דאָס וואָרט ווי
א שבועה. סופערלאַטיוו: שבועי שבועות.
שבועות (פון „שבוע" — א וואָך) — א
יום טוב (במדבר כח כו). חג השבועות
(דברים טז טז), א' דשבועות — דער
ערשטער טאָג שבועות. קומט שבועות
צו די בלינדעס. א שבועות'ל — א
רוועלע צו קלעפן אויף די פענצטער
אום שבועות.

שבוש זע שיבוש.
שבות — דאָס האַלטן שבת. אסור
משום שבות — אסור ווייל עס איז
א חילול שבת. אין שבות במקדש —
אין בית המקדש האָט מען שבת נימ
געהאַלטן (תלמודישי).

שבח [שעוואַך, שוואַך], שבחים [שוואַכים
— לויב. שיקן שבח והוריה צום פורא
פורא עולם. אָפגעבן א שבח צום
רבש"ע. דערציילן דעם שבח (די
שבחים) פון עמיצן. אומרים מקצת
שבחו של אדם בפניו וכולו שלא
בפניו — אין די אויגן לויבט מען
א מייל, הינטער די אויגן גאַנץ
(תלמודישי).

I. שבט [שעויוועט], שבטים [שוואַטים]
— 1. רוט, שבט ברזל (תהלים ב ט)
— אייווערנע רוט. תחת השבט
(ויקרא כז לב) — אונטערן רוט. 2.
שמאַס. שבט לוי (דברים יח א),
שבטי ישראל (שמות כד ד). עשרת
השבטים.

II. שבט [שוואַט] — דער פינפטער
חורש אין יאָר (זכריה א י). חמשה
עשר בשבט.

שביה (דברים כא יא) — געפאַנגענע
שאַפט. קינדער האָט ער גענומען אין
שביה אריין.

שביעי — דער זיבעטער (בראשית ב ג).

שבקיה לרוויא דמנפשיה נפל — לאָ דעם שיכורין ער וועט אליין פאלן (תלמודיש).

שבר [שעווער], שברים [שוואַרים] —

1. צעבראַכענס, שבר רגל או שבר יד (ויקרא כא יט) — א צעבראַכענער פּוּם אָדער א צובראַכענע האַנט. שבר כלי [שיווער-קעילע], שברי בלים [שיווערקעלים] — א צעבראַכענע כלי (תלמודיש). א שבר-בלי מאַר מען אין שטופּ ניט דאַלפן. ער איז שוין א שבר-בלי, וועט ניט לאַנג ציען. שבר-לב [שיווער-לעוו] — שברות הלב, שברות לב — האַרץ-יסורים, האַבן שבר-לב פון עפעס. עס איז א שבר-לב צוצוועען. 2. שברים — א שופּר-מעלאָדיע (אין תקיעות). 3. (אין חשבון) — תּשבורת, ברוכמיילע.

שבשחא [שאפע טעע] — א מעות. אנב (אָדער: לפי) חורפא שבשחא — ווייל עס איז פיין, איז געמאַכט געוואָרן א מעות. שבשחא כיוון דעל על — א מעות, וואָס איז געמאַכט, בלייבט שוין (תלמודיש), זע שיבולש.

I. שבת, שבּוּזים, שבתות [שאפּאַסעס,

שאפּעסיעס] — (שמות טו כו). שבת בראשית, שבת הגדול, שבת חול המועד, שבר חזון, שבת חנוכה, שבת מברכינן (העברייאיש: שמברכים), שבת נחמה, שבת קודש, שבת ראש חודש, שבת שובה, שבת שירה, שבת שקלים. סיפּעראַטיוו: שבת שבתון (ויקרא טו לא). מוצאי-שבת, ערב שבת, שומרי שבת, שמירת שבת, תחום שבת, שבת גוי, שבת היא מלועוק — עס איז שבת, מאַר מען ניט טרויערן (תלמודיש). מאַכן שבת פאַר זיך. דאָ וועט זי שוין האַלטן א סך שבתים. שבת נאָכן קאַלטן קוגל.

שביעי דפסח (אָדער: של פסח) — דער זיבעטער מאָג פסח.

שביעית — די פירות פון שמיטה-יאָר (תלמודיש).

שבירת לב — האַרץ יסורים, זע שבר. שביתה — דאָס האַלפן שבת. שביתה בלים, שביתה בהמה (תלמודיש). קונה שביתה זיין — באַשטימען אַנגאַרט פאר שבת.

שבע רצון (דברים לג טג) — זאט מיט גליק, גליקלעכער.

שבע [שעווא] — זיבן. שבע יפול צדיק וקם (משלי כד טז) — זיבן מאָל פאַלמ דער צדיק און ער שטייט אויף. שבע ברכוה, שבע הקפות, שבע חכמות, שבעה [שיווע] — זיבן (במדבר כג א).

שבעה דברים בגולם — זיבן אייגנשאפּטן האָט א גולם (תלמודיש).

שבעה טובי העיר — די זיבן בעסטע מע פון שטאָט. שבעה ימים [יאמים]

— די זיבן ימים. „אויף אַלע שבעה ימים זיך צעלאָפּן“ (פרץ). שבעה כוכבי לכת — די זיבן פלאַנעטן.

שבעה מדורי גיהנם — די 7 קרייזן פון גיהנם. שבעה קרואים — די 7 אויפגערופענע (צו עליות אום שבת).

זיצן שבעה, אבילות שבעה — די ערשטע 7 מעג אבילות. שבעה עשר זיבצען. שבעה עשר בהמו.

שבעים [שיוויים] — זיבעציק (בראשית ג ג). שבעים לשון (אָדער: שבעים לשונות)

— 70 שפּראַכן. די תורה איז געגעבן בשבעים לשון, בשבעים פנים — אויף 70 אַרטן. ער איז שוין דעמאָלט געווען אין די גוטע שבעים

(פּון אַ-אַלטן).

שבק חיים לכל חי — „געלאָזט דעם לעבן פאר אַלע לעבעדיקע“. ד. ה. געשטאַרבען (תלמודיש).

ראשי תיבות פון שלוחא דרבנן — א
משולח צו זאמלען געלט אויף א
ישיבה, אויף ארץ ישראל וכדומה. (דער תרגום
פון „שלח“ איז „שדר“.)

שדרא [שעדרע] — רוקן-בין אין חוט
השדרא — ריקגראט (תלמודיש).

שה פזרה ישראל (ירמיה נ וו) — אידן
זיינען ווי צעשמרימע שאָף.

שהות זע שיהות.
שהחיינו [שעכעיינן] T. מאכן א

א שהחיינו איבער א פירה:
שהי' פהי' [שי = ע פי = ע] — תלמודיש

פון א נישטיקן ענטפער. א תשובה
מיט שהי' פהי', אַפּפּמ'ן, אַפּקומען

מיט שהי' פהי' (דאָס תלמודישע: „בשהי'
פהי'“) ווערט פון רש"י דערקלערט אלס ראשי

תיבות: „שבת היום פסח היום“ — היינט איז
שבת. היינט איז פסח און מיר טאָרן ניט

אַרבעטן.)
שהיות — רבים פון „שהייה“ [שחי-יע] —

פאַרצייגערונג (תלמודיש). מאַך ניט
קײן לאַנגע שהיות. זע שיהיות.

שהכל T. מאכן א שהכל [שאַקל]
ד. ה. טרינקען בראָנפּען ווי דאָס

(דער בראָנפּן) איז א שהכל, און
ס'איז פּע, חלשות' (א שבועה ביי מענדעלע).

שהלך לעולמו — וואָס איז אַוועק
אין זיין וועלט. ד. ה. געשמאָרבן.

(סידור).
I. שוא [שאַוון] — א ליגן (תהלים יב ג).

שוא ושקר. שבועת שוא — א
פאַלשע שבועה (תלמודיש).

II. שוא [שוואַ, שוואַ, שוואַ] — פון די
נקודות, שוא נח, שוא נע (אין דיקדוק).

שואל — 1. ער פּרעגט (דברים י יב).
שואל כענין ומשיב כהלכה — פּרעגט

צו דער זאך און ענטפּערט לויט
געווען (תלמודיש). שואל עצה (בעצה)

זיין זיך מיט עמיצן. 2. ער לייט.

שבת נאָך דינסטיק, שבתות-צו-נאָכט
[שאַבעס-טע-נאָכט]. שבת'דיק, שבת'ניק (א
לייכטער).

II. שבת [שעוועס] — „דאָס זיצן“,
דאָס נישט מוין. באַצאָלן ריפּוי ושבת
(לויט שמות כא יט) (תלמודיש).

שפתי [שאַפּעס], שבתל [שעפּסל, שעפּטל] N.
שפתי-צבי N, שפתי-צבי'ניק.

שגגה שגגות (במידבר לה יא) — פאַר-
זען. זינדיגן בשגגה (יקרא ד ב),
היפּך: בזון, במזיד, זע בשוגג.

כשגגה שיוצא מלפני השליט
(קהלת י ה) — ווי א פאַרזען פון

א הערשער.
שגעון וע שגעון.

שד, שדים (דברים לב יז) — מיוול.
כאילו כפאו שד — ווי א מיוול

וואָלט אים צווינגען. א שד'עכע
זיצט אין איר. אַנגעמאַן שדים

ווייסן וואָס.
שדה [שאַדע], שדות — פעלד. איש

שדה (בראשית כה כז) — פון א
יעגער. חיות השדה (בראשית ב יח) —

די חיות פון פעלד. שדה לבן —
„ווייס פעלד“, בעלאצערקאָו.

שדוך וע שידוך.
שדי [שאַדאי] — דער אַלמעכטיגער

(בראשית יז א). דער „שדי“ אין דער
מוזעה.

שדים וע שד.
שדיים [שאַדאיים] — פּרויענברוסט.

(בראשית מט כח) יונקי שדיים (יואל ב טז)
— זייגעדיקע קינדער. ברכת שדיים

מעל (פאַראַדיע אויף בראשית מט כח).
שדכן [שאַדכען], שדכנים [שאַדכאַנים]

— הייראטספאַרמיטלער, א שדכן
מיט א שלומפער. שדכנות. שדכניען

זיך צו עמיצן.
שדיר [שאַדאר] — „שדיר“ —

שדיר

צריך לומר שׁוֹכֵד מִמּוֹן אלא אפילו שׁוֹכֵד דברים — דער פסוק „וְשׁוֹהַד לֹא תִקַּח“ פֿאַרווערט ניט בלויז געלט= כאַפֿאַר, נאָר אויך ווערמער=כאַפֿאַר (תלמודיש).

שׁוֹחֵט. שׁוֹחֵטִים — דער וואָס קוִי= לעַט (בראשית כג י): שׁוֹחֵט עופות, שׁוֹחֵט גסוּת, שׁוֹחֵט דקות — אַ שׁוֹחֵט פֿאַר הײַנער, פֿאַר גרויס פֿי, קליין פֿי, שׁוֹחֵט וּבֹדֵק (שׁוִׁיב) זע בודק.

שׁוֹמֵה, שׁוֹמֵם — אַ נאָר (תלמודיש).
 חרש שׁוֹמֵה; וְקָמָן — אַ מױבער, אַ נאָר און אַ מינדערעריקער, שׁוֹמֵה (אָדער שׁוֹמֵם) שבעולם — גרויסער נאָר. אין מכאיון ראייה מן השׁוֹמֵם — אַ נאָר איז ניט קיין ראייה, יאבד עולמו מפני השׁוֹמֵם — זאָל ער ער פֿאַרניטן זיין וועלט צוליב די נארטאָנים? שׁוֹמֵה בחרוזים — אַ שׁוֹמֵה אין גראַמען (אַ תלמודישער אויס= דרוק, פֿאַרזאָרט אויף אַ דיכטער). בכור שׁוֹמֵה (וע). שׁוֹמֵה בן פֿיקהאַלץ. נקיבה: שׁוֹמֵה [שׁאַט—יע, שאַטכע], שׁוֹמֵה שׁוֹמֵה וּשׁוֹמֵה.

שׁוֹמֵר, שׁוֹמֵרֵי (שמות ה ו) — אויפ= זעער (אין ארץ=ישראל: פֿאַליציטם). שׁוֹפֵטִים 'שׁוֹמֵרִים (דברים טז יח) — ריכטער און אויפזעער.

שׁוֹכֵב, שׁוֹכֵבִים — דער וואָס ליגט (בראשית כה יג). שׁוֹכֵב עִם בַּהֲמָה (לויט דברים כז כב) — וואָרטשפּיל.

שׁוֹכֵן— דער וואָס וואָהנט (ישעיה יח ג). שׁוֹכֵן עִם מַמְאִים מַמָּא — דער וואָס וואָהנט מיט אומריינע איז אומריין (תלמודיש). שׁוֹכֵן עִפְרָיִם, שׁוֹכֵב עִפְרָיִם (ישעיהו כו יט) — אַ געשמאַר= בענער, עוֹי איז שׁוֹיִן אַ שׁוֹכֵן עִפְרָיִם, מחילה בעמן די שׁוֹכֵבֵי עִפְרָיִם.

ארבעה שׁוֹמְרֵי הַן: שׁוֹמֵר חֵינָם וְהַשׁוֹאֵל נוֹשֵׂא שְׂכָר וְהַשׁוֹכֵר — פֿאַ= ראַן פֿיר טיפּן הײַמער; אַ שׁוֹמֵר חֵינָם, אַ לײַער, אַ פֿאַצאַלמער און אַ מײַמער (תלמודיש).

שׁוִׁיב — שׁוֹחֵט וּבֹדֵק, שׁוֹכֵבִים הִיָּתָּה — שׁוֹמֵת וְאֵרָא בֵּא בְשַׁלַּח יִתְרוֹ מִשְׁפָּטִים תְּרוֹמָה תְּצוּהָ, סליחות צו שׁוֹכֵבִים הִיָּתָּה.

שׁוֹכֵר — אַ קוויטונג (תלמודיש).

שׁוֹגֵג — בלאַנדזשעט, מאַכט אַ מעֹת (במדבר טו כח). בְּשׁוֹגֵג — כַּמְעוֹת (היפך: כַּמְזִיד). שׁוֹגֵג וּמִשְׁגָּה אִיּוֹב יב טו) — אִירַם און פֿאַרפֿירט זע שׁוֹגֵה וּמִשְׁגָּה, שׁוֹגֵה וּמִשְׁגָּה — אִירַם און פֿאַר= פֿירט (איוב יב טז: שׁוֹגֵג וּמִשְׁגָּה).

שׁוֹד — 1, גילח. מִשׁוֹד עֲנִיִּים (תהלים יב ו) חֵמָם וְשׁוֹד (עמוס ג י). 2, אומגליק. שׁוֹד וְשׁוֹבֵר (ירמיה מח ג) — אַנ=אומגליק און אַ בֿראַך.

שׁוֹדָא דְדִינֵי — די אײַנזעאונג פון די ריכטער (תלמודיש).

שׁוֹהֵה [שׁוֹהֵע] — גלייך (בראשית יד יז).

a. כַּמְקַח הַשׁוֹהֵה — פֿאַר אַ פֿאַ= סיגן פֿרייז, זי איז ניט שׁוֹהֵה בַּשׁוֹהֵה מיטן אײַדים. דבר השׁוֹהֵה לְכָל נֶפֶשׁ — אַ זאָך, וואָס פֿאַסט פֿאַר אַלע= מען. צד השׁוֹהֵה — „די גלייכע זײַט“, ד. ה. וואָס איז בײַ אַלעמען גלייך. גזירה שׁוֹהֵה — „אַ גלייכע פֿאַשטימונג“, אַנאַלאָגיע. שׁוֹהֵה כֶּסֶף — וואָס איז ווערט אַ זילבערלינג. שׁוֹהֵה פֿרוּמָה — וואָס איז ווערט אַ אַ פֿרוּמָה, פחות משׁוֹהֵה פֿרוּמָה — וואָס איז ווערט ווייניגער פון אַ פֿרוּמָה (תלמוד יש). זע כּוֹשׁוֹהֵה.

שׁוֹחֵד (שמות כג ח) — כאַפֿאַר. געפֿן געמען שׁוֹחֵד. „וְשׁוֹחֵד לֹא תִקַּח“ אינו

מער היטער, א לייער, א באַזאַל=מער און א מיטער (תלמודיש). שומר המת, די קאַץ איז געפּנר'מ! 2. שומר זיין — אָפּהיטן. זאָל גאָט שומר זמציז זיין, שומר=שבת, שומר=שבת (ישעיה נ"ג). שומר מיצווה (שמות כ"ו). 3. זיין א שומר — דער=ביי זיין, כדי אָפּהיטן עמיצן פון א יצר הרע. איר זיצן מיט א מאנס=ביל אָן א שומר, דאָס אַליין איז אַנעכירר'הי (מענדעלע).

שומרון N. שומרונים (תלמודיש: כותים) N.

שונא, שונאים (דברים ד מב) — א פינדר. שונאי ציון (תהלים קכט ח), שונאי ישראל — אידישע פינדר, א וועלט מיט שונאים, אזא יאָר אויף מינע שונאים (אייפּעמיסטישע קללה). אויף שונאי ישראל געזאָגט געוואָרן! דו וועסט נאָך, שונאי ישראל, דעם קאָפּ ברעכן, „פּאַרוואָס ביזטו דארט נישט געהרגעט געוואָרן, מינע שונאים. ערגיץ אויפן באָן" (שלום עליכם).

שופט, שופטים (רות א א) — ריכטער, שופטים ושופרים (דברים טז יח) — ריכטער און אויפגעער, שופטים T. שופטני [] אין אמו בשופטני עסקינן — האָבן מיר דען צו טאָן מיט א נאָר? (תלמודיש).

שופך דם (בראשית ט ו) זיין — פּאַרגיסן בלוט, מויטן, שופכין זע קיתון.

שופר, שופרות (תהלים פא ד) — האָרן צום בלאָזן. בלאָזן שופר. שופרו של משיח — דאָס שופר=בלאָזן אין משיחים צייט (תלמודיש). איך זאָל אזוי דערלעבן צו הערן שופר של משיח (שבועה). שרעקט מיט שופרות, באַפּאַלט מיט חרמות, שופרות T

שוכר [סאָכער], שוכרים — אַמיטער. השוכר את החמור — דער וואָס מיטעט אַנעאייזל (תלמודיש).

שולח, שולחים — דער וואָס שיקט (איוב ה י).

שולחן, שולחנות [שילכאַנעס] — מיש, שולחן ערוך (יחזקאל כג א) — א גרייטער מיש, שולחן ערוך T. זוכן אין שולחן ערוך א היתר, שולט זיין — הערשן, האָבן א שליטה. אין העין שולטת בהן — אויף זיי האָט ניט קיין שליטה אַנעין הרע (תלמודיש).

שולל — נעגירט, לייקנט. זע שרילה, שולמית N.

I. שום — קנאַבל (במדבר יא ה). אוכל שום — ויער עם עסט קנאַבל. כקליפת השום — ווי קנאַבל=שאַלעכץ (פון א קלייניקייט).

II. שום — א נאָמען (דניאל ד ה), א אַנדייטונג, אין נעגאציאָנען: קיין שום תלמיד, בשום אופן, אָן א שום חשש, משום — פון וועגן.

שומן שמים (ירמיה ב יט) — „שטוינט, הימלען“.

שומע [שאַמעא] — דער וואָס הערט. זיי שומע, וואָס דער ערל איז מגיד! (פאַרשטעלטע שפּראַך).

שומר, שומרים (ישעיה כא יא) — 1. היטער. השומר אחי אנוכי (בראשית ד ט) — בין איך דער היטער פון מיין ברודער? נוצר פיו שומר נפשו (משלי יג א) — ווער עם היט זיין מויל, היט זיין לעבן, שומר פתאים ה' (תהלים קמ"ו) — נאָט היט קינע דער. שומר ישראל (תהלים קכא ד) פון גאָט. ארבעה שומרין הן שומר חינום והשואל נושא שכר והשוכר — פאַראן פיר טיפן היטער: אַנעאומיזם=

מנחם זיין זיין השורות (תלמודיש).
 2. געזעץ=אָרֹיִעֵנוּנֵג, שורה הדין —
 רעכמליניע. לפנים משורת הדין —
 איבער דער ליניע פון געזעץ, ה. ה.
 מער פארן געזעץ. המעשה זו שורה
 הדין, אשר יעשון זו לפנים משורת
 הדין — אין פסוק (שמות יח כ)
 באַרִיִם „הַנְּעִשָׂה“ די געזעצלעכע
 מאַמ, „אשר יעשון“ וואָס מע טומ
 מער איידער דער געזעץ פאָדערט
 (תלמודיש). נוֹזֵג כשורה — ער פירט
 זיך אויף געזעצלעך. זע כשורה.
 אהבה (אָדער: שְׂנֵאה) מקלקלת את
 השורה — ליבע (אָדער: האַם) פאַר=
 דאַרנט די אויפפירונג (תלמודיש). 3.
 א ציילע אין פון. לייענען בין
 השורות. די אונטערשמע שורה —
 סך הכל, דע׳ שפיץ.

II. שורה — געס רומ׳, די שכינה.

דער רוח הקודש אין שורה אויף
 אים. די ברכה אין נימ שורה אויף
 א פגם כלי.

שוריקן — פון די נקודות (אין דיקדוק).
 שוריש, שרשינו [שאַראָשים] — וואָרצל
 (מלאכי ג ט). עוקר מן השורש זיין
 — אויסוואַרצלען. משורש נחש יצא
 צפע (ישעיה יד כט) — פון א שלאנג.
 קומט ארויס א וויפעראַמער. וואָס
 הייסט א פינזערער שורש: פון אַזאַ
 מאַמן א שאַלאַמאַן קאָן דען עפעס
 אַרויסקומען רעכטס? (שלום עליכם).
 דער שורש פון פינמשאַפּט. דער=
 ציילען כל דבר שורש (אָדער כל
 שורש דבר לויט איוב יט כח) —
 גרינדלעך. אויספירלעך.

שושבין, שושנינים — חתונה=פריינד.

אונטערפירער (תלמודיש).

שושן N. ששן הכירה (אסתר א 3).
 שושן פורים.

(פסוקים מיט דעם וואָרט „שופר“).
 א שופר/דיקע נאָז.
 שופרא — שיינקייט. האי שופרא דבלי
 בארעא — די דאָזיגע שיינקייט וועט
 צעפולן אין דער ערד (תלמודיש).
 סופערלאַטיוו: שופרא דשופרא (תלמודיש:
 שופרי שופרי).

שוק — לענד. שוק וירך (לויט שופטים
 טו ט). ברעכן — רוק אין לענד.
 חזה ושוק (שמות כט כז) — ברומט
 און שענקל.

שוקי, שווקים (שיר השירים ג 3) — מאַרק.
 גאַס. אדם מן השוק — א מענטש
 פון גאַס. האוכל בשוק דומה לכלב —
 ווער עס עסט אין דרויסן איז גע=
 גליכן צו א הונד. יומא דשוקא —
 מאַרק=מאַג (תלמודיש).

שוקל, שוקלים — דער וואָס צאָלמ
 שקל (תלמודיש).

שור, שוורים [שוואַרים] — אן אָקס.
 שור נגח (שמות כא כט), שור המועד.
 — א שטויסיגער אָקס. בכור שור
 (דברים לג יז) — א שמאַרקער בכור.
 שור הבר [שאַראַבאַר] —
 „פעלדאָקס“, א לעגענדאַרישער אָקס.
 „וואָס וועלן מיר עסן אויף דער
 סעודה/ניו? דעם שור הבר מימן
 לויטן“ (ליד). גרויס ווי דער שור
 הבר. איינשלינגען דעם שור הבר.
 אויפעסן דעם שור הבר מיט די
 לאַפציעס (אויף א פּרעסער אָדער אַ חונגע-
 ריגן). כלחוד השור (במדבר כב ד),
 הומאַריסטיש אַנשטאַט: כעלות השחר (זע).

I. שורה, שורות — 1. א רוי
 (איוב כד יא). ג' שורות של ג' בני
 אדם — דריי רייען צו דריי מענטשן
 (תלמודיש). העומדים בשורה הפנימית —
 די וואָס שטייען אין די אינעווייניקסטע
 שורה. נחמת [נעקאַמעס] שורה—דאָס

שונגה N --- ראָזע. בשונגה בין
 בין ההוחים (שיר השירים ב ג) — ווי
 אַ ראָזע צווישן דערנער. שונגה
 יעקב T.
 שותה, שותים — טרינקט. אוכלים
 ושותים ושמהים (מלאכים א' ד כ) —
 עסן און טרינקען אין פרייען זיך.
 שותה, שותפים [שוטווים] — קאַמפּ-
 פּאַנאַן. שותף מה שעשה עשה
 — דאָס וואָס אַ שותף האָט גע-
 מאַכט איז געמאַכט (תלמודיש). שותף
 לסמים כלסמים — אַ חבר פון אַ
 גולן איז ווי אַ גולן (תלמודיש).
 שותפות [שוטוועס] — קאַמפּאַניע.
 שותפות מאַכן. בשותפות.
 שותק זיין — שוויגן (תלמודיש). ער
 איז אַ שותק — אַ רענדל אַ
 וואָרט.
 שותם, נקיבה: שותמה — געקוילעט.
 (ויקרא יד ו). שחומי הויך — וואָס
 איז געקוילעט פון אַ פּרעמדן שוחם.
 שחוק — געלעכטער. שפיל (תהלים קכו א).
 שחוק וקלות ראש — שפיל און
 לייכזיין (תלמודיש).
 שחור [שאַכער], שחורים — שוואַרץ.
 (ויקרא יב לא). ים השחור. שחור על
 גבי לבן — שוואַרץ אויף ווייס.
 מרה שחורה — מעלאַנכאָליע (זע
 מרה). זימן שחורים ומצא לבנים —
 אָפּגעלייגט שוואַרצע און געפונען
 ווייסע (תלמודיש, פון אַ איבעראַשונג). דער
 שחור — אַ גענער (אין אמעריקע).
 שחמין [שעכטן] — קוילענען (ויקרא א ה).
 שחיטה, שחיטות — דאָס שעכטן
 (דברי הימים ב' ל יז). שחיטה זבדיקה
 (זע). אַסרין די שחיטה שחיטת עוף
 — דאָס שעכטן פון אַ הוי.
 שחין (דברים כח כז) — קרעין.
 שחר (בראשית יט טו). — מאָרגנשמערן.

עד עלות השחר (בראשית יט טו) —
 ביו פרימאָרגן. געשפּילט אין קאַרטן
 ביו עלות השחר. כעלות השחר
 (שמואל א' ט כז) — אין דערפרי.
 שחרות (קהלת יא י) — יוגנט. ימי
 השחרות — די יוגנט-טעג.
 שחרית [שאכריס] — 1. מאָרגנצייט.
 שינה של שחרית — מאָרגנשלאָף
 (תלמודיש). 2. תפילת שחרית —
 מאָרגנגעבעט. דאַונען שחרית. בעל
 שחרית — ווער עס דאַונט
 שחרית. רבים: שחריתים [שאכרעיסים].
 שמופי זימה — פאַרוינקען אין זנות
 (תלמודיש).
 שמות, שמותים — נאַרעשקייט.
 דברי שמות. נכנס בו רוח שמות —
 עס אַרײַן אין און אים אַ גייסט פון
 נאַרעשקייט (תלמודיש). קל וחומר של
 שמות — אַ נאַרישער קל וחומר.
 ער האָט זיך באַשמוט'ט. שמוטעריי.
 שמה [שעטצן], שמהים [שטחים] —
 אַ פּלאַך. דער גאַנצער שטח פון
 גאָס איז באַדעקט מיט מענטשן.
 שמתו [שיטכין] — אויבערפלעכלעך.
 שימחיות — אויבערפלעכלעכקייט.
 שטייה זע שומה.
 שמן [סאַטן] — מײוול (איוב א ו). הוא
 שמן הוא יצר הרע הוא מלאך
 המות — שמן, יצר הרע און מלאך
 המות איז אַלץ איינס (תלמודיש). כדי
 לערוב השמן, — כדי צו פאַרווירן
 דעם שמן (תלמודיש). שמן המשחית
 (סידור). מעשה שמן (מעשה ש״מ,
 ש״ן-מית), השמן מקסרג בשעת
 הספנה — דער שמן באַשולדיגט
 בשעת אַ ספנה (תלמודיש).
 שמר [שטאר] שמרות [שטאַרעס] —
 דאָקומענט (פון אשורית „שטר“ שרייבן)
 (תלמודיש). שמר חוב, שמר חליצה.

א געוואלטיגער בעל שיגעון. זע
 משוגע. אלע אנדערע מאנקאליעס.
 שיגעניק. שמוחערייען (מענדעלע).
 שידוך, שידווגים — פארלאפונג.
 פארטו. א גלייכער שידוך. שידוך
 בלייבט שידוך. רעדן א שידוך. זיך
 צעגאנגען דורך שידוך. סיוועט דיר
 צום שידוך ויט שאמן. שמיין אין
 שידוכים. א גומער שידוך! (ד. ה. א
 געשעפט).

שיהות (תלמוד ש). מאך ניט קיין לאג=
 גע שיהות. זע שיהות.

שיורי זכיות — גלייכפארעכטיגונג.
 שיור [שי-יור] — רעסם (תרגום פון, שארית).
 אין לנו שיורי רק התורה — איינס
 איז אונז איבערגעבליבן — די תורה
 (סידור).

שיחיה — גוואָן זאָל לעבן (ביי נעמען פון
 מענער). מאיר שיחי' — מאיר-לעבן
 (אין בריוו). זי' שתיחיה.

שיחה. שיחות — שמועס (איוב טו ד).
 אל תרבה ליחה עם האישה —
 שמועס ניט צופיל מיט א פרוי.
 שיחה קלה — אומזויכטיגער שמוע=
 עס. שיחת חולין — וואָכעדיקער
 שמועס. שיחת חולין של תלמידי
 חכמים צריכה תלמיד — די וואָכעדיקע
 רייד פון תלמידי חכמים מוזן גע=
 לערנט ווערן (תלמודיש).

שיחרור — וואָפרייאונג פון א שקלאף.
 שחר שיחרור. שיחרורי עבדים
 (תלמודיש).

שיטה, שיטות — 1. ציילע. ליניע.
 בראש השיטה, באמצע השיטה —
 אין אנהייב, אינמיטן פון דער ציילע
 (תלמודיש). 2. מעטאָדע. מוחלפת
 השיטה — די מעטאָדע איז פאר=
 ביטן (תלמודיש). שיטת התלמוד —

שמר חצי זכר (ד. ה. א העלפט
 מענלעכער חלק ירושה), שמר
 כתובה, שמר מכירה, שמר מכירת
 חמץ, שמר עיסקא. רבי: שמרי
 [שיטרע] חוב, שמרי חליצה א. א. וו.
 מצא שמר בין שמרותיו — ער
 האָט געפונען א שמר צווישן אג=
 דערע שמרות (תלמודיש). אבינו מלכנו
 מהוק כל שמרי חובותינו — מעק
 אויס אלע אונזערע חובות (דערפון
 דאָס ווערטל: ער זאָגט שוין „אבינו מלכנו“
 אויף אג-אָנזעצער). מנין שמרות —
 די צייערעכענונג אויף דאָקומענטן
 (פון יאָר 312). גער (דער חתן)
 האָט נישט געוואָלט באשמיין...
 אפילו אויף א שמר חצי זכר, אז
 איבער 100 יאָר נאָך איר טויט
 זאָל ער נעמען ירושה די העלפט
 ווי א זכר (מענדעלע).

שׁוּי [שׁוּי] = 310, יערער צדיק בא=
 קומט שׁוּי עולמות (תלמודיש). זע ישׁ.
 שיבה (תהלים עא יח) — אלטקייט. מפני
 שיבה תקום (ויקרא יט לב) — פאר
 אג-אלטן זאָלסטו אויפשמיין. בשיבה
 טובה (בראשית טו טו) — אין א גומן
 עלמער. והורדהם את שיבתי ביגון
 שאולה (בראשית מב לה) — איר וועט
 ברענגען מיין עלמער מיט אומעט אין
 קבר ארצין.

שיבולת שועל — האָבער (תלמודיש).
 שיבוש, שיבושים — 1. פעלער.
 גריון (פון „שבש“ פארפלאַנטערן, דינאלה ט).
 אין לך שיבוש גדול מזה — נימאָ
 קיין גרעסערער פעלער (תלמודיש).
 2. געקיפּט, אַוועקגעגעבן פאר א
 שיבוש געלט (ד. ה. פאר א קליי=
 ניקייט). זע שבש-תא.
 שיגעון, שיגעונות (דברים כח כח) —
 משוגעה. אין מאָמענט פון שיגעון.

געשטאָרפן בחולי שילשול דם, בר מינן (פון אַ גביית עדות אין 1650).

שימוש — באַדינונג, שימוש חכמים, שימוש תלמידי חכמים — דאָס לערנען ביי געלערנטע (תלמודיש), אות השימוש — (אין דיקדוק) אַנזֶ אַת וואָס געהערט נים צום יסוד פון וואָרט.

שימחה — 1. פרייד, ששון ושמחה (ההליט נא י.). שמחה וששון, מאַנצן פאַר שימחה, מלא שימחה, א שימחה אויף מיר, אויף מיין באַפען! בשימחה רבה (סידור) (פאַרדירט בשימחה באַעב) שהשימחה במעונו (סידור) — וואָס די שימחה איז אין זיין וואָהנונג, וואָס איז מיט דיר די שימחה: שימחת יום טוב אייך! 2. שימחה, שימחות — אַ פריידגע מאַלצייט, מאַכן אַ שימחה (נחמיה ח יב), פאַרשמערן די שימחה, בעל שימחה, מען זאָל גיין (מדינקען) אויף שימחות, שימחה של מיצווה, אין מערבין שימחה בשימחה — מע מישט נים צוזאַמען צוויי שימחות (תלמודיש), 3. שימחת תורה —

דער נאָמען פון אַ יום טוב, ס'איז ווי אַ שימחת תורה אָן בראַנפן, שימחת בית השואבה — א אילז מינאַציע אין בית המקדש (תלמודיש).

„די שימחת-בית השואבה-נעכט אין בית-המדרש אין קלויז, ווי מען איז מכבד מיט אַ פסוק פון אַתה הראית, פון שיר המעלות און נאָך אימלעכן שיר המעלות זינען און טאַנצן גרויס און קליין, אַלע אינאיינעם, מען איז זיך מחיר אַפילו געמען דענסטמאָל אין מקום קדוש אַ קאַפעלע משקה“ (מענדעלע), אייפמיסטיש: פרייד, שימחות אַנשטאַט אַ לוויה.

דער נאָמען פון אַ יום טוב, ס'איז ווי אַ שימחת תורה אָן בראַנפן, שימחת בית השואבה — א אילז מינאַציע אין בית המקדש (תלמודיש).

„די שימחת-בית השואבה-נעכט אין בית-המדרש אין קלויז, ווי מען איז מכבד מיט אַ פסוק פון אַתה הראית, פון שיר המעלות און נאָך אימלעכן שיר המעלות זינען און טאַנצן גרויס און קליין, אַלע אינאיינעם, מען איז זיך מחיר אַפילו געמען דענסטמאָל אין מקום קדוש אַ קאַפעלע משקה“ (מענדעלע), אייפמיסטיש: פרייד, שימחות אַנשטאַט אַ לוויה.

תלמודישע מעמאָדע, על פי שימחה — לויט זיין מעמאָדע.

שייגען-פאַראַדישמער וואָרט „שקין“ (זע). שייך [שאינד] — 1. געהערט (תלמודיש). זד הביכל שייך לדניאל ברי שלומה. „ווער עס איז נים שייך צו חברה, זאָל אָפטרעטן“ (דער אויסרוף בשעת קבורה, מען מיינט די סטרא אַחרא).

וואָס איז שייך דעם ענין, 2. אָנזֶ שטענדיק, פאַסיג, לאַ שייך למימר — נים פאַסיג צו זאָגן (תלמודיש). ווי איז שייך, אַז משהילע זאָל דינען? שייך צי זאָגן אַנזֶ אָרעמאָן — ממש געשטאָרפן פון הונגער, אַז דאָס פאַלק וויל מיך, איז דאָס נים שייך (ד. ה. זיך אָפצוזאָגן).

שייכות — פאַרהעלטעניס, עס שטייט אין שייכות... זע שייך.

שיימע זע שם. **שיורא** [שאינד], שיירות — קאַראַז-וואַן (תלמודיש).

שיכור, שישורים (שמיאל א' כה לו) — באַטרונקען, איך בין נאָך דער-ווילע נים שיפור, נקיבה: שיכורה, שיפור'מע, שיפור'לאך, שיפור'ניק, שיפור'ן.

שיכחה — 1. פאַרגעסענעם, לקט שיכחה ופאה (תלמודיש), 2. פאַר-געסלעכקייט, אין שיכחה לפני כסא כבודך — נים קיין פאַרגעסן ביי גאָט (סידור), של של שיכחה.

שיכרון (יחזקאל כג לג), שיכרות — באַטרונקענהייט, **שילה** N.

שילוח הקן — די מיצווה פון דברים כב ו-ז (תלמודיש).

שילמען זע שנמען, **שילשול** — דורכפאַל, שילשול דם — אַ געוויסע קראַנקהייט, „ער איז

ישיבה פאר דעם זאָגן דאָרט אלע פרימאָרגן, נאָכ'ן דאוונען, א שיעור גמרא מיט מפרשים פארן עולם לומדים (מענדעלע). שיעורי ערב, שיעורי שבת; (צו דעם דייטשן schier — „נאָענט, כמעט“, האָט „שיעור“ קיין שום שייכות גיט.

שיפלות — נידערוקייט. זע שפלות. שיפוע — אָפהאנג, דער בארג-אראָפּ. זע משופע. שיקול הדעת — איבערלייגונג (תלמודיש).

שיקמע פאראידישמער וואָרט „שקצה“, זע שקץ.

שיר, שירים — א ליד (שופטים ה יב). שיר יודדות (תהלים מה א) — ליד פון ליבע, שיר היחוד T, שיר הכבוד T, שיר המעלות T, שיר השירים T. די שמירה כאשמיט אין א פאָר שיר המעלות'ן. (אויך אין יחיד) אָנשרייבן א שיר המעלה. פאָר-ואָרגן מיט א שיר המעלה, א דאָ-נאָסל הייסט עס' (מענדעלע).

שירה, שירות — א ליד (שמות טו א). שירה, שירת הים T, שבת שירה, פרק שירה T, שירות ותשבחות — לויבגעזאנגען (סידור).

שירות [ישעירוס] — באַדינונג. זע למרת.

שיריים [שיראאים] — רעשמן (תלמודיש). די שיריים פון רבי'נס מיש, שישו ושימחו — פרייט זיך (לויט איכב ד כא).

שישי — דער זעקסטער (בראשית א לא). די זעקסטע עלייה ביי קריאת התורה'י זיך שלאָגן איבער שישי.

שישים — זעכציק. שישים רבוא — $60 \times 10'000 = 600.000$. במל

שׁוּן — דער נאָמען פון אות ש מיט אַ פונקט אויף'ן רעכטן קעפל; ש מיט אַ פונקט אויף'ן לינקען קעפל הייסט „סין“. שׁוּן ימנית, שׁוּן שמאלית — אַ רעכ-מער, לינקער שׁוּן. שׁוּן של תפילין — דער שׁוּן אויף די תפילין, פתח שׁוּן — שאַ. אייפּעמיסטיש: דער שׁוּן-דלת — שד. דער שׁוּן-מית — שמן, מעשה שׁוּן-מית. שׁוּן מס קוף — Schmock (אין פוילישן אידיש אומאַב-שטענדיג). ווייטערע אייפרמיזמען „שׁוּן מס קוף“ שמואל מרדכי קלמן, שבת מקרא קודש).

שינאה זע שנאה.

שינה [שעינע] — שלאָף (משלי ד). שינה של שחרית — מאָרגנשלאָף. שינה בשבת העונג — דער שבת-שלאָף איז אַ פאָרגעניגן. שינה אחד משישים במיתה — דער שלאָף איז אַ זעכציגסטער טייל פון טויט (תלמודיש).

שינוי, שינויים — ענדערונג. שינוי מקום, שינוי שם — די פאָרענדע-רונג פון אָרט, פון נאָמען. שינוי וסת תחילת חלי מעיים — די ענ-דערונג פון געוויאָנהייט אוי דער אָנהייב פון מאָגן-ליידן (תלמודיש). זע משנה I.

שיעבוד [שיבעד] — פאָרשקלאַפונג. משיעבוד לגאולה — פון פאָר-שקלאַפונג צו פרייהייט (סידור). שיעבוד מיצרים, שיעבוד מלכות — דער גלות פון מצרים, פון די מלוכות, זע משועבד.

שיעור — 1. מאָס. דברים שאין להם להם שיעור — זאכן וואָס האָבן נישט קיין מאָס (תלמודיש). עם האָט ניט קיין שיעור און קיין ערך. דאָנק-באר אָן אַ שיעור. 2. לעקציע. „שכירות האָט אויך באַקומען אַ ראש

שכל. קאָפּ גיב שכל! על פי שכל קרוב אל השכל, ס'לייגט זיך ניט אויפן שכל, זיך געכאפט צום שכל; געקומען צום שכל. שכל איז אַנ-איידעלע זאך, א גאָמט זאך. ביזט א וואָלער יונג, ס'פעלט דיר נאָר א ביסל שכל! דער שכל איז אים ניט אויסגעדארט, אויסגעריקנט, אויסגע-וועפט. דער שכל פון א בת כוהן (וואָרטשפיל אויף ויקרא כא ט: „ובת כהן כי תחל לזנות“). „ער האָט דאָס אָפגעארבעט שכל. דיקי“ (שלום עליכם). 2. א חכמה. פאלן אויף א שכל. וואָס איז דער שכל דערפון? פרעמדן שכל קריינקט מען אויס.

שכּם N.

שכּן [שאַכּן]. שכנים [שכענינים] — 1. איינוואוּנהער (ישעיה לג כד), מיטער. נקיבה: שכנה [שכעניען]. „אימלעכע שכנה האָט זיך איר ווינקעלע“ (שלום עליכם). 2. נאכפאָר, טוב שכן קרוב מאח רחוק (משלי כו י) — א נאָענטער שכן איז בעסער פון א ווייטן ברודער. אוי לרשע אוי לשכנו — ווי צום רשע, ווי צום זיין שכן (תלמודיש). נקיבה: שכנימע, שכנה, שכנות.

שכּנות [שכעניעם] — 1. מיטערשאפט; גלייכער אין ווינקעלע אַנ-אייגנס, איידער שלעפן זיך אין שכנות (שלום עליכם). 2. נאכפאָרשאפט.

שכּנא (שאַכּנע) N. „שכנא, וואָס לויפסט? — זאָל מען מיינען, כ'האַנדל“.

שכּנגד [שעקענעגעד] — „וואָס אַנטפּקענ“? דער צד שפנגה, זע כנגד. **שכר** [סכאר] — פאָלוינג (במדבר יח לא). שכר אמירה — פאָלוינג פאר זאָגן, שכר במלה — פאר ליידגיגן,

בשישים ווערן — צעגליין אין 60 טיילן (תלמודיש).

שכבת זרע — (ויקרא יט ב). שכונה, שכונות — קווארטאל, נאָכפאָרשאפט (תלמודיש).

שכור זע שיכור.

שכחה זע שיכחה.

שכחן [שאַכּחן]. שכחנים (שאַכּחנים) — א פאָרגעסער.

שכחתי (תהלים קב י) — „איך האָב פאָרגעסן“? עיקר שכחתי — דעם עיקר האָב איך פאָרגעסן.

שכיב מרע [מרע] — „מרע“ איז תרגום פון „חול“ — א קראַנקער (תלמודיש).

שכיח, **שכיחין** — שכח איז תרגום פון „מצא“ — געפינט זיך, בנמצא.

שקרא שכיה קושמא לא שכיה — א לייגן איז דאָ, קיין אמת איז נימאָ (תלמודיש). מילתא דלא שכיה לא גורו ביה רבנן — איבער א זאך, וואָס איז ניט בנימצא, האָבן די לערער ניט באַשטימט (תלמודיש).

אנזעצן איז דאָרטן זייער שכיה. **שכין** זע סכין.

שכינה — גאָט. די שכינה האָט זיך באַוויזן צו משה רבינו, אויף אים רומ די שכינה, די שכינה איז אין גלות. די צדיקים אויף יענער וועלט זיינען נהנה מזיו השכינה — פון גאָמט גלאַנץ. תחת כנפי השכינה — אונטער די פליגלען פון גאָט (סידור).

שכיר יום — טאָג-ארבעטער (תלמודיש). **שכירות** — דאָס געצאָלט; אַרייַנטראָגן שכירות פאר די דירה.

שכל [סעכל] — פאָרשטאַנד (דברי הימים א' כא יב). שכל אנושי — דער מענטשלעכער פאָרשטאַנד, שכל הישר — דער גראַדער פאָרשטאַנד.

א מיושבדיקער שכל, א קינדערשער

לשמה — ניט פאר דער זאך
גופא. מיט אנדערע כוונות, זע
לשמה, שלא על מנת לקבל פרם
— ניט פאר געצאלט. (תלמודיש).
שלג [שעלעג] — שניי, ווייס כשלג
(ישעיה א יח).

שליה = שני לוחות הברית T. מידור
שליה. דער שליה הקדושי שלה
שלו זע של.

שלווה [שאלווע] — רו. טוב פת
חריבה ושלווה (משלי יז א) —
בעסער טרוקן ברויט מיט רו. שלום
ושלווה (לויט תהילים קכב ז). בשלווה
(דניאל ח כה).

שלוה מנות זע שלח מנות. שלוה
הקן זע שילוח הקן.

שלוחו — זיין שליחי. שלוחו של
אדם כמותו — דער שליח פון א
מענטשן איז זיי ער אליין (תלמודיש).
שלוחים — רבים פון „שליח“. הרבה
שלוחים יש למקום — גאט האט
א סך שלוחים אינן ניוקים. שלוחי
מיצווה אינן ניוקים — די שלוחים
זאָס טוען אַ מיצווה, ווערן ניט
געניווקט (תלמודיש).

שלום [שאַלעם] — פריד (היפך: אום=
שלום, מלחמה). שלום ושלווה
(לויט תהילים קכב ז), שלום ושקט (דברי
הימים א' כב ט) — פריד און רו.
מפני השלום, מפני דרכי שלום, פון
דרך שלום וועגן — צוליב פריד
(תלמודיש). רודף שלום, רודף שלום'ניק
(לויט תהילים לד טז) זע רודף. שלום
ווערן מיט עמיצן, שלום=בית—היז=
פריד: זאָגן אַ ליגן פון שלום בית
וועגן, דורש שלום זיין, שואל
(ב) שלום זיין (לויט בראשית מג כז). לא
תדרוש שלום ומנוחה (דברים [כג ז]
זאָלסט זיי ניט באַגריסן. אנשי שלומך

שכר הליכה — פאר גיין, שכר
מירחה — פאר ארבעט, שכר יום
— פאר דעם טאָג, שכר לימוד —
פאר לערנען מיט עמיצן, שכר
מיצווה — פאר די מיצווה, שכר
עגלה — פאר דעם וואָגן, שכר
עשייה — פאר דאָס טאָג, שכר
ועונש אויף יענער וועלט, מיצווה
און שכר גייען האַנד און
האַנד, מיצווה שמתן שכרה בצידה
— אַ מיצווה, וואָס דעם שכר פאר
איר איז גלייך אָנגעגעבן (תלמודיש).
זו תורה וזו שכרה — דאָס איז
דער שכר פאר תורה? שכר מיצווה
בהאי עלמא ליכא — אַף דער
וועלט איז ניטאָ קיין שכר פאר
מיצווה. דרוש וקבל שכר — לערן
און באַקום שכר (תלמודיש).

שכרות זע שיכרות.

של [שעל] — פון (אַלס צייכן פון גענעטיוו,
שיר השירים ג ז: „מטתו שלשומה“); חיים
של פרנסה, חסד של אמת, יין של
פסח, שופרו (ו) של משיח א. א. וי.
של יד, של ראש — ד. ה. תפילין
(תפילה) של יד, תפילין (תפילה)
של ראש, וואַרפט מען אַראָפּ דעם
של ראש דאַרף מען פאַסטן. אַפלייגן
דעם של ראש אָן אַ זימ (ד. ה.),
ניט קוקן אויף ביזיונות). שלי
[שעלי] — מיינס, שלך [שעלאַך,
שעלכאַ] — דינס, שלו
שעלאַי — זינס, שלה
[שעלאַ] — אירם, זע שלי.

שלא — „וואָס ניט“, שלא בפניו —
ניט פאר אים און די אויגן, שלא
כדרך הטבע, שלא כדרכו, שלא
כדרכה — ניט ווי געוויינטלעך.
שלא כהוגן — ניט אַנשטענדיק,
שלא לצורך — ניט נויטיג, שלא

מוימן. לאחר שלשים — נאך די 30 מעג. זי איז שוין איבער שלשים: זי מעג שוין הערן קלעזמער (וואָרטשפּיל).

שלושת ימי הגבלה — „די דריי מעג אָפּגרעניצונג“, דריי מעג פאַר שבועות (לויט שמות יא—יב).

T. שלח-לך

שלח-מנות [שאלאך-מאַנעס] — פורים געשאַנק (פון „משלוח מנות“ אסתר ט יט). געשיקט דורך די קאָץ שלח-מנות. זע מנה.

שלחתי (בראשית כו מז) — 1. האָב איך דיך געשיקט? 2. פאַראַזע פון „סלחתי“.

שלי [שעלי] — מיינס. כּוּלָּה שלי — דאָס גאַנצע איז מיינס (תלמודיש). שלי שלי ושלך שלך זו מידה בינונית ויש אומרים זו מידת סדום — „מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס“ — דאָס איז אַ מיטעלע מידה, איניגע זאָגן: די מידה פון סדום. שלי שלך ושלך שלי עם הארץ — „מיינס איז דיינס און דיינס איז מיינס“ — אַנ-עם הארצות. שלי שלך ושלך שלך חסיר — „מיינס איז דיינס און דיינס איז דיינס“ — חסירות. שלי שלי ושלך שלי רשע — „מיינס איז מיינס און דיינס איז מיינס“ — די מידה פון אַ רשע (תלמודיש). „האָב איך אַראָפּגעכאַפט פון מיר הוואָלענע זאָקן שלי“ (מענדעלע, אַ ברייט).

זע של.

שליח [שליאַך], שלוחים — דער וואָס איז געשיקט אַ באַמע. שיקן אַ שליח מיוחד. שליח מיצווה זע שלוחים. שליח ציבור — אַ חזן (פאַראַדירט: שליח ציבעלע).

(ירמיה לח כב), אנשי שלומנו — דינע, אונזערע פריינד. מלאכי השלום (ישעיה לג ז) — פרידנס-שלוחים. שלום-עליכם — אַ באַ-גרייסונגס-פאַרמל. „שלום עליכם! — עליכם שלום!“ אָפּשמעקן (א) שלום עליכם. עליו השלום, שלום לעפרו — פון געשטאַרבענע. בשלום (שופטים ט) — אין פרידן, און אַ הויק. „לחיים טובים ולשלום!“ (אויף אַ „לחיים“). שלום זכר — די פאַגרייסונג פון אַ זכר (פאַר דעם בריה).

שלום N, שלומה N. שלומה המלך. גיי שריי „אני שלומה!“ (לויט אַנ-אגדה). שלומי אמוני ישראל (שמואל ב' כ יט). — די פרימע, דערפון: אנשי שלומנ (זע שלום), די שלומאקעס.

שלומיאד N. (במדבר א ו) (לויט דעם תלמוד האָט זיך אים געטראַפן א סך גיסיס געוויינטלעך, שלומיאַל — שלימוזל).

שלוש — דריי. (איוב מב מג). שלוש סעודות (העברייאיש: סעודה שלישית) — די דריטע סעודה אום שבת: מאַכן אַ גאַנצן שלוש סעודות (פאַראַדירט: שמאַלע סעודות). „אַ פּראָסמער שלוש סעודות, נאָר אַנ-ערלעכער מענטש“ (שלום עליכם). שלוש עשרה — דריי-צען: שלוש עשרה מידות T. שלוש רגלים זע רגל.

שלושה — דריי (בראשית ו י). שלושה שאכלו (תלמודיש) — דריי וואָס האָבן געעסן (הומאַריסטישע איבערזעצונג: ער עסט פאַר דרייען). שלושה דברים (תלמודיש). — דריי זאַכן (הומאַריסטיש שלוש דברים איז צוויי זאַכן). זע על שלושה דברים.

שלושים — דרייסיג (שופטים יב ט). אבילות שלשים אָדער סתם שלשים — טרויער פון 30 מעג נאָך אַ

שלישות — די מידה אָרער די זאך.
 דער שמר פון א שלישי.
 שלישי — דער דריטער (בראשית א יג).
 ער האָט געקויפט שלישי (ר. ה. די
 דריטע עלייה ביי קריאת התורה).
 שלישי בשלישי, שני בשלישי
 פון (קוב'עשאפט).

שלישית — א דריטל (במדבר טו ז).
 שלישית=געלט = השלשה=געלט. זע
 שלישי, השלשה.
 שלך זע שלי. שלכם [שעלאכעם] —
 — אייער. „הביטש שלי, וואָס איך
 האָב פאַרגעסן בהאלקירל שלכם“
 (מענדעלע, א בריוו).

שלל — זאקרויב, פארמעגן. כמוצא
 שלל רב. (תהלים קיט קסד) — ווי
 איינער וואָס געפינט פיל פארמעגן.
 עם האָט אָפגעקאָסט א שלל [שלאל]
 מיט גאָרל.

שלם [שאַלעם] — גאַנץ, גויבוא יעקב
 שלם (בראשית לג יח) — יעקב איז
 געקומען גאַנץ — שלם בגופו שלם
 בממונו שלם בתורתו — גאַנץ אין
 שייכות צום גוף צום געלמיצו זיין תורה
 (תלמודיש), חתן שלם — א קינד
 וואָס איז גע'מליט (תלמודיש), זע
 שלימה.

שלמה זע שלומה, שלימה, שלמות
 זע שלימות.
 שלמים (ויקרא ג א) — א מין קרבן אין
 בית המקדש.

שלמיען [שילעמען] — באצאלן
 (ויקרא ה כד). זע משלם.
 שלשול זע שילשול.
 שלשלת (שמות כה יד; שרשרת) — 1. א
 קייט. שלשלת היוחסין — גענעאָל־
 לאַגישע קייט (תלמודיש). 2. פון די
 מראָפּ=צייכנס. „א קוויטש מיט א
 צענגאַרנדיקן שלשלת“ (מענדעלע). די

שליחות — באַטשאַפט, מיסיע. ער
 מוז זיין שליחות בשלימות. אין מלאך
 אחר עושה שתי שליחות — איין
 מלאך (באָמע) מוז ניט קיין צוויי
 שליחות.

שלימ'א — 1. — שיחה לימים טובים
 אמן (א ברכה פאר א רב). 2. א רבי. דער
 באַריסאָווער שלימ'א.
 שלימה — מאַכט, א שלימה אויף
 עמיצן. זע שולמ.

שלילה — פארנינונג, נענאציע. אי'
 דיש האָט א מאַפּעלע שלילה, למשל:
 ער איז ניט קיין נאָר. בשלילה —
 מיט פאַרנינונג, נענאטיוו (היפך:
 בחיוב — פּאָזיטיוו).

שלימה — גקיבה פון „שלם“ — גאַנץ
 (דברים כה טו), פולקאָם. רפואה שלימה
 — א גאַנצע היילונג (סידור). שנה
 שלימה (ש"ש אין די קביעות) — א יאָר
 פון 355 מעג, זע שלם.

שלימות [שלעמעס] — פולקאָמיהט.
 קונה שלימות זיין — זיך פארפול=
 קאָמען. קומען צו א שלימות.
 בשלימות — פולקאָם: דורכפירן די
 אויפגאַבע בשלימות.

שלימזל (schlimm + מזל) — וואָס
 האָט ניט קיין מול. דרייט זיך ארום
 ווי א שלימול, א שלימול מיט עסיק.
 שלימול'ניק שלימול'ניצע, שלימול=
 דיק, שלים=שלימול, זע מזל.

שליש — 1. דער דריטער (אין בוררים=
 געריכט, ביי א פיקדון פון צוויי צדדים וכדומה).
 (תלמודיש), „לאמוך, כפי השליש=צעמל
 נעמען די סחורה“ (מענדעלע). זע
 השלשה, משלישי. 2. (ביי מענדעלען:
 = שלי"ש): „דער שמש האָט מאַקע
 געבראַכט א קוואַרט בראַנפן=שליש
 מיט קובלעך“.

וויס' און „אפשר" איז „געוויס" ביל= כער (תלמודיש). קרא אתה בפין שמא שכחת או שמא לא למדת — ליען אליין, מאַמער האַסמו פאַרגעסן אָדער ניט געלערנט (תלמודיש).

שמאי [שאמאין] N. בית שמאי. **שמאל** [סמאָיל] — די לינקע האַנד (בראשית מח יג). ניט אָפקערן זיך ימין ושמאל (במידבר כ יז). ער ווייס ניט בין ימינו לשמאלו (יונה ד יא) שמאל דוחה וימין מקרבת — די לינקע פאַרשטויסט און די רעכטע דערנעבן טערט (תלמודיש). שין שמאלית — א סיין.

שמד [שמאַד] — דאָס טויפן זיך. פאַר= מרייבן אין שמד. נאָכגעבן די שמד. שמד'שטיק, שמד=קאָפּ. גע'שמד'טער האַל, גע'שמד'טע קישקע, אָפּגע= שמד'טע משקה. „שמד" אין תנ"ך — פאַרטיליגן (אסתר ג י), אין תלמוד — אָפּ= פאַלן פון דת: בשעת השמד, גזירת השמד. אויף אַראַמייאיש „שמעד" — טויפן. זע משומד.

שמואל N.

שמונה עשרה [שימענעסרע] — אַכצן, א תפילה פון 18 ברכות, אויסגין שמונה עשרה, שטיין שמונה עשרה. ער שטייט שמונה עשרה (ד. ה. ער רירט זיך ניט).

שמונים — אַכציג (תהלים צ י). ער איז שוין ביי די שמונים (פון אַנ=אַלטן). **שמועה**, **שמועות** — בשורה, דער ציילונג (משלי טו ל). „ער האַט, כפי השמועה, די חכמת הדאָקטאָריע גע= לערנט ביי אַ ציונינער" (מענדעלע).

שמועס (פאַראַידישטעד וואָרט: „שמועות", גע= ברויכט אַלט יידי). שמועסן, אַנ=איינגע= שמועסטע קרייניק.

שמור לי ואשמור לך — גהיט מיר

שלשלה פון אַ חרומה. „דער גאַנער סאָפעט... אויסקרימנדיק דעם האַלז ווי אַ שלשלת" (מענדעלע).

I. שם, שמות — 1. א נאָמען.

(א) פון א מענטשן (בראשית ג ח). שם רשעים ירקב (משלי י ז) — דער נאָמען פון רי רשעים וועט פאַרפוילן, מה שמך (בראשית לב כח), מה שמיכם [שמעיקם] — ווי איז דוין (אייער) נאָמען? בשם — אין נאָמען, אָנ= געבנדיק דעם נאָמען (שמואל א' כה ח). בשם מרדכי (אסתר א כב) — אין נאָמען פון מרדכי. כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם —

ווער עס זאָגט א מאמר אין נאָ= מען פון מחבר בריינגט די גאולה (תלמודיש) מוציא שם רע — פאַר= לוימדער (דברים כב יד), פון נאָמ. פאַרט אייך געוונטערהייט בשם אלקי ישראל (איכה ד ח). בשם (ויקרא כד יא), שם הויה, שם המיוחד, שם המפורש, שם שמים, חילול השם, קידוש השם (וע), ג) געשריבענער נאָמען פון גאָמ: בעל שם, בעל שם טוב (בעשיט), שמות [שעמעס], יחיד: שעיעע — אַלמע ספרים=בלעטער (מיט גאָטס נאָמען). (ד) (אין דיקדוק): שם איש, שם דבר, שם עצם פרטי, המן איז געוואָרן. א שם דבר (מע קען זאָגן: די המנ"ס).

2. באַרימטהייט, האָבן אַ שם אויף דער וועלט, שם'ען, ער שם'ט ווייט און ברייט פאַר דעם ערשטן חזן. — זע בעל שם, השם, לשם, ימח שמו.

II. שם — סעמיטן.

שמא [שעמאַ] — מאַמער, אפשר. שמא יקדמנו אחר — מאַמער וועט אָנ= אַנדערער קומען פריער פאַר אים. ברי ושמא ברי עדיף — פון „גע=

שמוני — דער אכטער (דברי הימים א' כז יא.) שמוני עצרת (דברי הימים ב' ז ט) — דער אכטער מאָג סוכות. שמוני בשמוני (פון אַ ווייטן קרוב, קאָ-טאָוועס).

שמוניות — אַנ-אַכטל. שמוניות שבשמוניות — אַנ-אַכטל פון אַנ-אַכטל (אויף אַ קליינדיקייט). הלמוד הכס צריך שיהא בן אחד משמוני שבשמוניות גאווה — אַ הלמוד הכס מוז האָבן אין זיך אַ ביסעלע גאווה (תלמודיש).

שמיעה — דאָס הערן. אינה דומה שמיעה לראייה — דאָס הערן קען מען ניש פאַרגלייכן מיט דעם זעען (תלמודיש). חוש השמיעה — דאָס געהער.

שמיר (יחזקאל ג ט) — אַ לעגענדאַ-רישער וואָרעם, מיט וועלכן שלמה המלך האָט געשניטן די שטיינער פאַרן בית המקדש. משחרב בית המקדש בטל השמיר — מיטן חורבן ייהמיק איז פאַרשוואונדן דער שמיר (תלמודיש).

שמירה — הימונג (תלמודיש). שמירת שבת — דאָס אָפהיטן דעם שבת. מצה=שמירה (= מצה שמורה. זע), שמירה=מעל אויף מצות. אַ שמירה פון אַ גומן אידן (א קמיע, אַ שיר המעלות וכדומה), אונטער אַ שטאַרקער שמירה פון פּאָליציע. ווען נישט די ציצית די מוזה און קריאת שמע, די די דאָזיקע דריי גומע שמירות... (מענדעלע).

שמן זית (שמות כז ב) — בוימל. **שמע ישראל** T. ווערן אַ נגיד אין איין שמע ישראל.

שמע קולנו T. **שמעו** (איוב לד ב) — הערט. שמעו

און איך וועל דיר הימן, do ut des (תלמודיש). (פאַראַדירט: שמיר לי און איד וועל דיר שמירן).

שמורה — אָפּגעהיט אין מצה שמורה (אויך אויסגערעדט: מצה שמירה, פאַ-ראַדירט: מצה שמערגע). „הימ זיך, להבריל, ווי אַ שמורה זיך, בשעת ער ניש אַ בים, עס זאל, חלילה, קיין פּרעקל נישט אַראָפּפּאַלן“ (מענדעלע).

שמות T זע שם. שמח בחור בילדותך (קחלת יא ט) — פריי זיך, בחור, מיט דין יוגנט. **שמה** [סאָמעאן] — דער וואָס פרייט זיך. שמח לאיר (משלי יז ח) — דער וואָס פרייט זיך אויף יענעם'ס צרה. עין בוכה (בוכיה) ולב שמח — דאָס אויג וויינט און די האַרץ פרייט זיך. **שמתה** זע שימתה.

שמימה (דברים טו א) — דאָס זיבע-טע יאָר. שנת השמימה. איין מאָל אין אַ שמיטה.

שמים (בראשית א א). 1. הימל. עד לב השמים (דברים ד יא) — ביזן סאָמע הימל, שומו שמים (ירמיה ב יב) — שמוינט הימל! 2. (אייפעמיסטיש) גאָט. ירא שמים — אַ פרומער. (זע ירא). יראת שמים — פרומ-קייט (זע יראה). הכל בידי שמים הויז מיראת שמים — אַלץ איז אין גאָטס האַנד אַוויזן פרומקייט. (תלמודיש). מן השמים — פון גאָט; אנגעצייכנט מן השמים, אַ ברכה מן השמים, אַ גזירה מן השמים, אַ נס מן השמים, אַ שלאַק מן השמים, מלכות שמים — גאָטס מלוכה. עול מלכות שמים — די לאַסט פון מיצוות (תלמודיש). שם שמים — גאָטס נאָמען. לשם שמים — פון גאָטס וועגן.

שמשון N. שמשון הגיבור, שמשונים גבורה.

שמשות זע שמש I.

שמתא [שאמטע] — איינע פון די דריי ארטן חרם (נח"ש): נידוי חרם שמתא (תלמודיש).

שן [שען], שיניים [שינאאים] — צאָן, שן תחת שן (שמות כא כד) — א צאָן פאר א צאָן, כחומץ לשיניים (משלי י כו) — ווי עסיק פאר די ציין, שיני רשעים שברת (תהלים ג ח) — די ציינער פון די רשעים האָסמו צעבראָכן. אַרויסגיין בשם ועין (ד. ה. מיט גאָרניט) (תלמודיש). זע בשן.

שנאה (במדבר לה ז) — פיינדשאַפּט, האָס, תכלית שנאה שנאתים (תהלים קלט כג) — איך האָב זיי זייער פיינט, איך האָב זיי פיינט בתכלית השנאה, קנאה-שנאה (קלאַנגשפּיל, לויט קהלת ט ו). השנאה מקלקלת את השורה — האָס פאַרדאַרבעט די אויפפירונג (תלמודיש). שנאת הבריות, שנאת חינוך, שנאה מות — פיינדשאַפּט פון ליט, אומזיסטע פיינדשאַפּט, מויט-פיינד-שאַפּט (תלמודיש).

שנדר [שענדער] — וואָס האָט מנדר געווען, בעבור שנדר — ווייל ער האָט מנדר געווען (סידור), נעקויפּט פאר אַ הונדערטער מזומן מיט אַ שנדר אויף שפעטער, ווען גאָט וועט העלפן, שנדרין — מנדר זיין דורך אַ מי שבירך.

שנה [שאַנאַ], שנים [שאַנים] — יאָר, שנה בשנה (דברים טו כ) — יערלעך, ראש השנה (יחזקאל מ א) — דער אָנהייב פון יאָר, אין די קביעות: ח — שנה הסרה, כ — שנה כסדרה, פ — שנה פשוטה, ש — שנה שלימה: גע=

נא, רבותים — הערט, איך בעט אייך, רבותים!

שמעון N.

שמעיה [שמאיע] N. שמעיה בעל פרנסה, פארהאוועט, פאר'שמעיה'מ (אידיש: פארשמאיעט), וואָס איז דאָס פאר אַ סחורה, וואָס וואָקסט ביי דיר אַזוי געשמעיהדיק" (שלום עליכם).

שמעתי (ירמיה לא יח) — איך האָב געהערט, שמעתי מאחורי הפרגוד — איך האָב געהערט פון הינטער דעם פארהאנג (תלמודיש).

שמץ [שעמעץ] — אַ ביסל, שמץ דבר (איוב כו יד) — אַ קלייניקייט, שמץ פכול — אַ קליינער פעלער (תלמודיש). ניטאָ דאָרט אַ שמץ חניפה, אַ שמץ פון אמת.

שמרים (ישעיה כה ו) — היוון.

I. שמש (בראשית לו ט) — די זון, אין כל חרש תחת השמש (קהלת א ט) ניטאָ קיין נייעס אונטער די זון, עד שלא כבחה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל — עס איז נאָך ניט אונטערגעגאַנגען עליים זון אין עס איז שוין אויפגעגאַנגען שמואל'ס זון (תלמודיש) בין השמשות = בין הערבים (שמות טו יב) — אינאָזנט.

II. שמש [שאַמעס], שמשים [שאַמאַסים] — דינער, שול-דינער, אַרינשיקן דורך דעם בראָדער שמש, שאלאמן= שמש (אָדער: שילאמן-שמש), אין אַ „פאסטנאָכטשפּיל“ פון 15טן יאָרהונדערט “Ein spil von dem herzogen von Burgund“ קומען פאַר דריי רבנים אין אַ schallat-jud אדער schalatz-jud, אַ מין שמש ביי די רבנים, נקיבה: שמש'מע, שמשות, זע כּשמש.

שׁיִסִּים, שׁיִסְנִי. קלָאָר אין שׁיִסִּים. קלײן שׁיִסִּים — קאָרמֶן (הומאָריסטיש).

שׁסִיָּה = 365. שׁס״ה לאַוּיִן — 365 פֿאַרבראַמֶן, שׁס״ה גידין — 365 אָדערן.

שׁעֵה [שׁעָ]. שׁעוֹת [שׁעָס] אייד שׁעֵה'ן.

1. א שׁעֵה האָט 1080 (תּהר״פּ) חלקים. א שׁעֵה אויף'ן זײַ גער, א זײַגערנע שׁעֵה, א שׁעֵה פֿאַר שׁול־קלאָפֿן, א שׁעֵה נאָך ליכט־בענמשן, סײַזאַל שׁוין זײַן א שׁעֵה נאָך דעם, קײן באַרומע שׁעֵה האָט מען נישט. 2. מול. השׁעֵה משׁחַקתּ לוֹ — דאָס מול לאַכט צו אים (ד).

ה. ער האָט גליק). אין לך אדם שאין לו שׁעֵה - יעדער מענמש האָט אַמאָל גליק (תּלמודיש). די שׁעֵה זאָל נישט זײַן; אין א גוטער שׁעֵה צו רעדן, אין א בײַזער צו פֿאַרשווייגן. א בײַזע שׁעֵה אויף אים (א קללת).

אין א מולדיקער שׁעֵה. 3. אויגנ־בליק. וויילע, יפה שׁעֵה אחת בתשובה בעוה״ז מכל חיי העוה״ב — איין וויילע תשובה אויף דער וועלט איז בעסער פונ'ם גאַנצן לעבן אויף יענער וועלט (תּלמודיש) לפי שׁעֵה — אויף א וויילע, חיי שׁעֵה — סײַלעבן אויף א וויילע, מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שׁעֵה — זיי פֿאַר־לאָזן דאָס אייביגע לעבן און פֿאַר־שעפּטיגן זיך מיט דעם פֿאַרגיינגלעכן לעבן (תּלמודיש). זע שׁעֵת, בשׁעֵת.

שׁעוֹרײַם (יחזקאל ה ט) — גערשמן. שׁעמנז (דברים כב יא), — מישגעוועבס פון וואָל און פּלאַקס). בײַדע צוזאַמען זײַנען זיי שׁעמנז וכלאים, ווי קובמ צו אייך אַזאַ שׁעמנז' (מענדעלע).

שׁעיר לעזאזר, שׁעיר המשתלח

ווען ביי אים ב' שנים, ווי אין די שנים קדמוניות (מלאכי ג ד: כשנים קדמוניות) — ווי אין די פּריערע יאָרן, נישט קײן מוזמנים, נישט קײן שׁוין פנים, אָבער א סך שנים, זע שנת.

I. שני (יהושע ב' ד) — צוויי. שני הפכים בנושא אחד — צוויי עק־סטרעמען אין איין סוביעקט (רמב"ם). II. שני (בראשית א ה) — דער צוויי־טער, יום שני — מאָנטאָג. שני וחמישי ושני (בה"ב) — מאָנטאָג, דאָנערשטאָג און מאָנטאָג זע בה"ב. שני בשני (שוועסטערקינד), שני בשלישי (פון קרוב־שאפט).

I. שנים [שנאים] — צוויי (יהושע בא). שנים שנים (בראשית ז ט) — צו צוויי, שנים אוהזים במלית — צוויי האַלמן א מלית (דער אָנהייב פון א מסכתא). שנים מקרא ואחד תרגום — צוויי מאָל דעם מעקסט און איין מאָל דעם תּרגום (תּלמודיש)

II. שנים — רבים פון שנה.

I. שנת [שנאס] — יאָר פון... שנת בצורת (ירמיהו יז ה) — יאָר פון מרוקנהייט. שנת ההמה — זון־יאָר, שנת הלבנה — לבנה־יאָר, שנת העיבור — עיבור־יאָר (פון 13 חדשים).

II. שנו' אין מתוקה שנת העובד (קהלת ה יא) — זיס איז דער שלאָף פון דעם וואָס אַרבעט.

שנית (בראשית כב טו) — צווייטנס. ראשית בין איד מודיע... והשנית... (אין בריוו).

שעבוד זע שיעבוד.

שׁיִסִּים [שׁסָס] = ששה סדרים (ד. ה. די זעקס טײַלן תּלמוד). רבים:

ברורה (צפניה ג ט) — קלאָרע שפראך.
בשפת רפה — מיט אַ שוואַכע
שפראך. מן השפה ולחוץ — נאָר
פון מויל (ניש אין האַרצן). זע שפת.
שפוך חמתך T.

שפחה, שפחות (בראשית טו א) —
דינסט. שפחה חרופה (זע). שפחה
כנענית.

שפיכות (אָדער: שפיכת) דמים — מאַרד.
זע שופך דם.

שפיר [שאַפיר] — שיין, גוט. שפירי
ירושלים — די אַריסטאָקראַטן פון
ירושלים (תלמודיש).

שפל [שאַפּל], שפלים [שפלים], נקיבה:
שפילה [שפעילע], שפלות — נידעריק,
פאַראַכטעמט (שמואל ב' ו כב). נבזים
ושפלים (מלאכי ב ט), אַנאַאומה שפילה,
די שפליסמע אומה, אַ שפלידיקע
מלאכה. בשפל המדרגה (שיר השירים
ב יד: בסתר המדרגה) — אויף אַ ניש
דעריגער מדרגה. „ווי די מעשה איז,
דערווייל איז שפל“ (מענדילע).

שפלות [שׂפּלּוּת] — נידעריקייט (קהל י ח),
שפלות של ישראל (תלמודיש).

שפע [שעפא] — איבערפלוס (דברים לג יט).
ס׳ארא היות, ס׳ארא שפע! שפע=
ברכה. אַ שפע=ברכה־דיקע לאַנד.
ס׳קאכט די שפע. פרנסה בשפע.

שפת [ספּאס] — 1. „די ליפ פון“...
שפת הים (בראשית לפ יז) — די
ליפ (ד. ה. דער ברעג) פון ים.
שפתותיהם דובבות בקבר — זייערע
ליפן באַוועגן זיך אין קבר (תלמודיש).
2. שפראך. שפת עבר — העבריש=
איש. שפת לא ידעתי אשמע
(תהלים פא ו) — אַ אומבאַקאַנטע
שפראך הער איך. זע שפה.

שיין = שליח ציבור — חזן, חורת

(ויקרא טז כו). זיין אַ שיער לעזאול
(ד. ה. א כפרה=הינדל). זע כפרה.

שעכטן — פאַראַיזשט פון שחמין.
שעקאך זע יישר כוח.

שער [שאַר] — 1. טויער (בראשית כג י).
מודיע זיין בשער פת רבים (לויט שיר
השירים ז ה) — עפּנמלעך געוויינטלעך
אין רבים: שערי [שאַרע] — די טויערן
פון... שערי שמים — די טויערן
פון הימל (ד. ה. צו גאָט). שערי
דמעות לא ננעלו — די טויערן פון
טרערן ווערן ניש געשלאָסן (תלמודיש).
2. קרייז. פאַרזונקען אין מ״ט שערי
טומאה — אין 49 קרייזן טומאה.
3. מיטל־בלאָט פון אַ בוך (פון דעם
טויער מיטן פּסוק „זה השער לה״, וואָס מען
פלעגט מאַלן אויף׳ן טיטל בלאַט און די ערשטע
דריקן).

שערה [סאַירע], שערות — אַ האָר
(שופטים כ טז). רבו משערות ראשי
(תהלים סט ה) — מער איידער האָר
פון מין קאָפּ. פּחוט השערה — ווי
אַ האָר (תלמודיש). שתי שערות —
צוויי האָר (סימן בגרות אין תלמוד).
כהררים התלזים בשערה — ווי
בערג וואָס הינגען אויף אַ האָר
(תלמודיש).

שערוריה (הושע ו י). שערוריות—שרעק,
פאַרווירדונג, שלעכטס.

שעת [שאַס] — די עעה פון... תהא
השעה הזאת שעת רחמים—זאָל די
שעה זיין אַ שעה פון רחמנות (סידור).
שעת חכושר — פאַסיגע צייט, שעת
רצון — צייט פון גושן ווילן. שעת
הדחק שאני — אַ צייט פון נויט
איז אַנדערס (תלמודיש). זע שעה,
בשעת.

שפה [ספּאַן] — שפראך. שפה אחת
(בראשית יא א) — אין שפראך. שפה

סופערלאַטיר: שקץ משוקץ. 2. שקץ [שייגעץ, שייגאץ] — שקאָץ („אַלס יחיד פון „שקצים“ ווי באָן פון „בנים“), נקיבה: שקצה [שיקסע, שקיצע] — אַ גויאישער שער נחור, אַ חצוף (אַ גויאיש מיידל, אַ חצופה). „שעם דיך, פישקע, שייגעץ איך מיך אליין אויס“ (מענדעלע).

שקץ תּשקצנו (דברים ז כו) זאָלסט עם פּאַרעקעלן. שקר [שקער], שקרים [שקאָרים] — אַ ליגן (היפּך: אמת). שקר וכזב, שוא ושקר, עד שקר (שמות כ טו), שבועת שקר (זכריה ח יב) שקר אין לו רגלים (אַדער: שיקרא לא קאי) אַ ליגן פאַשטייט ניט (תלמודיש). דובר שקרים (תהילים קא ז) — אַ ליגנער. שקרים און בילבולים.

שקרן [שאַקרען], שקרנים [שאַקראָנים] — ליגנער, שקרנות.

שר, שרים (שמות ב יד) — 1. האַר, שר האומים, שר המשקים (בראשית מ ב) — דער הויפטבעקער, דער הויפט־שיינקער. 2. אַ מלאך. שר אין הימל (דניאל י יג), שר של ים, שר של שיכחה, די שרי מעלה (תלמודיש). זע שררה.

שרגא N — ליכט, (אין קאָרטן) „האָט אייער פאַרמנער שרגא, זייט איר דאָן אוודאי אינדערהיים“ (שלום עליכם). שרה N.

שרוי בצער, שרוים בצער — זיינען אין צער (תלמודיש). זע שורה, שרי ליה מריה — זאָל אים נאָט מוחל זיין! שרי רחמנא להלל! (תלמודיש).

שריד (ישעיה א ט) — דער איבער־געבליבענער. שריד ופליט (יהושע ח כב) — וואָס איז ניצול געוואָרן

הַשִּׁיץ — די איבער־חורונג פון שמונה עשרה דורך דעם חזן. שקי, שקים (בראשית מב כה) — אַ זאָק, אַלס טרויער קלייד: שק ואפר (אסתר ד א).

שקאָך זע יישר כוח. שקאָץ (יחיד פון שקצים, ווי „באָן“ פון בנים) זע שקץ.

שקרן [שאַקרן], שקדנים — פליסיגער. שקיג [שאַקל], שקילים, נקיבה: שקולה, שקולות — 1. אָפּגעוואָגען. שקול ומנוי — געוואָגן און געציילט. 2. גלייכווערטיג. שקול כנגד כולם (תלמודיש). 3. אין בית דין שקול — אַ בית דין מאָך ניט זיין פון אַ גראַדע צאָל מיטגלידער (תלמודיש). שקט [שעקעט] — רו אין שלום ושקט (דברי הימים א' כב ט), שקט ושלווה.

שקידה — פלייס.

שקיעה, שקיעות — דאָס זינקען. שקיעת החמה — זון־אונטערגאַנג (תלמודיש). פרימאָג צו־נאָכט גלייך נאָך שקיעה. לוח השקיעות — מאַבעלע פון זונאונטערגאַנג.

שקיצע = שיקסע — פאראידישטער „וואָרט שקצה“ זע שקץ.

שקל [שעקל], שקלים [שקאָלים] — (בראשית כג טו), מחצית השקל (שמות ל יג) — אַ האַלבער שקל. שקל־צאָלער, פאַרקויפן שקלים, פרשת שקלים T.

שקלא וטריא [שאַקלעוועטאַריע] — תרגום פון „משא ומתן“ — דיסקוסיע (תלמודיש). שקליה למטרפסה בהאי עלמא — ער האָט פאַקומען זיין לויין אויף דער וועלט (תלמודיש).

שקץ, שקצים (ויקרא יא יא) — 1. אַנ־אומדריין און מיאוס פאַשעפעניש. שקצים ורמשים (לויט יחזקאל ח י)

סדרים (ש"ם) — די זעקס טיילן
פון משנה. זע ששת.

ששון [סאָסן] — פריד (ישעיה יב ג).
ששון ושימחה (תהילים נא י).

ששי זע שישי. ששים זע שישים.

ששת [שעישעס] — די זעקס. ששת
ימים (שמות טז כו) — די זעקס
מעג. ששת ימי בראשית — די
ערשטע זעקס מעג פון דער וועלט.
מששת ימי בראשית. ער איז א
גנב פון ששת ימי בראשית.
שתי' = שתיחה.

שתדלן [שטאָדלען]. שיהדלנים [שטאָדלעגנים]
— כאָזאָמאי. זע משהדלל.

שתיחה [שעיטיכיע] (שתיחי' שתי') —
וואָס זאָל לעבן (בני פרויענעמען).
רבקה שתיחי' (אין בריוו). זע שתיחה
שתי' וערב (ויקרא יג מח) — א צלם.
שתיחה [שטי = יע] — דאָס מרינקען.
והשתיחה כדת (אסתר א ח) — דאָס
מרינקען לויז דעם געזעץ.
שתיחה'ן [שאַט - יען]. שת'קען [שאַטקען]
— מרינקען.

שתיים [שטאַאים] — צוויי (מלכים א' ג טז).
אחת ושתיים — איינס און צוויי.
שתיקה [שטיקע] — דאָס שווייגן. יפה
שתיקה לחכמים קל וחומר למפשים
— פאר קלוגע איז גוט דאָס
שווייגן, א פשימא שוין פאר נאָראָ=
נים. שתיקתך [אַדער: שתיקותך] יפה
מדיבורך — שווייגן איז פאר דיר
בעסער איידער רידן. שתיקה
כהודאה דמיא — שווייגן איז איינ=
שטימונג [תלמודיש]. שתיקה עמץ!
דער ערל איז מבין כל דברי'
(פאַרשטעלטע שפּראַך).
שת'קען זע שתיחה'ן.

פון מלחמה. ניט געבליבן קיין שריד
ופליט. והכל שריד וקיים — אלץ
איז פעסט און זיכער (אין שטרות).

שריפה, שריפות (בראשית יא ג) —
1. בראַנד. 2. דאָס פאַרברענען.
אינע פון די ארבע מיתות בית דין:
סקילה שריפה הרג וחנק. דן זיין
לשריפה.

שרף זע יין שרף. שרפט זע
תרפיט.

שרפים (ישעיה ו ב) — מיני מלאכים.
אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי
השרת (תלמודיש).

שרפ'ענען [סאַרפּענען] — ברענען.
"פיער רוימע וואַלקנס שרפ'ענען
ביים עק הימל" (מענדעלע) פאַר=
שרפ'נען.

שרץ [שערעץ]. שרצים [שראַצים] —
— קריב=טיר. די אַכט שרצים
(ויקרא יא כט-ל): החולד והעכבר והצב
והאנקה והפח והלטאה והחומט
והתנשמת. כמובל ושרץ בידו —
ווי איינער וואָס גייט מבילה מיט אַ
שרץ אין האַנט (די מבילה רייניגט
ניט) (תלמודיש).

שררה [סאַררע]. שררות — האר
(איינגטלעך: הערשאַפט). ער איז
עפעס אַ שררה ביי די פאַלשעוויקעס.
לעבן ווי די שררות. שררה=סטע.
"אַבער העמדער שררה'שע" (מענדעלע).

שרת [שאַרעס] — באַדינונג. כלי שרת
(במדבר ד יב) — דינסט=פליס, אינ=
סטרומענטן. מלאכי השרת —
דינסט=מלאכים (תלמודיש).

שש [שעש], ששה [שישע] — זעקס
(משלי ו טז). שש מאות — 600.
אחת ושש — איינס און זעקס.
(סידור). ששה סדרי משנה, ששה

ת, ת*

ת דער לעצמער אות אין אלף-בית.
 קומט פאר מיט א דגש [טאון] אין אן א דגש
 [טאון]. ת = 400. ת'ק = 500.
 הרפ"ט = 689, זע תיו.

תא — ענדונג פון לשון נקיבה אין תרגום
 לשון: גבורתא, יבשתא, מדינתא, מלכתא, פאר-
 אירישט: טע: גנב'טע, חנוי'טע, שכנ'טע, שמש'טע,
 אויך: פויערטע א אנד.

תאוה [טאיווע] — באגערן (במדבר יא ד).
 בעל תאוה, בעל תאוה'ניק.

תאומים (בראשית לח כז) — צווילינג.
 מזל תאומים.

תאינה (דברים ח ה) — פייגנבוים. עלה
 תאינה (בראשית ג ז) — פייגנבלאט
 איש תחת גפנו ותחת תאינתו (איכה ד ד)
 — יעדער אונטער זיין וויינישמאק
 און אונטער זיין פייגנבוים.

תאמין [טא'מין] — גלויב. יגעתי
 ומצאתי תאמין, זע יגעתי. מית חברך
 תאמין — „געשמאקטן דיין חבר“,
 גלויב (תלמודיש).

תאמר [טא'מער] — „וועסטו זאגן“,
 תאמר אזוי? תמר איז געווען א אי-
 דענע (וואָרטשפיל).

תאניה ואניה (ישעיה כט ז) — א קלאַנג:
 תבה זע תיבה.

תבוא עליו (אָדער: עליהם) ברכה
 (לויט משלי כד כה) — זאָל קומען
 אויף אים (אָדער: אויף זיי) א ברכה
 (תלמודישע ברכה).

תבואה (ויקרא כג לט) — געמריידע.

תבונה — פארשמאנד. אין חכמה ואין
 תבונה ואין עצה לנגד ה (משלי כא ל)

— ניםאָ קיין חכמה אין קיין פאר-
 שטאנד און קיין עצה אקעגן גאָט.
 תביעה, תביעות — פאָדערונג, פרע-
 מעניוע, א תביעה אין בית דין.
 תביעות און מענות, זע תובע.

תביר — (פון די טראַפּ-צייכנס).
 תבלה [טוואלע] — זאָלסט פארברויכן.
 זע התחדש.

תבלין [טאוולין] — געווירק, צומאט.
 תבן [טעווען] — שמרוי (בראשית כד לב).

תלמודיש: אין בר בלא תבן — קיין
 געמריידע אָן שמרוי. כשם שאי
 אפשר לבר בלי תבן, כך אי
 אפשר לחלום בלי דברים בשלים —
 ווי ס'איז ניט מעגלעך קאָרן אָן
 שמרוי, אזוי איז ניט מעגלעך א חלום
 אָן נאָרשיקייטן. תבן אתה מכניס
 לעפריים — שמרוי פירסטו איין אין
 עפריים? (תלמודיש „עפריים“ א שטאָט מיט
 א סך שטרוי).

תבשיל [טאווען], תבשילין — גע-
 קעכץ (תלמודיש). ערוב תבשילין —
 „פארמישונג פון געקעכץ“ (ווען יום טוב
 פאלט אויף פרייטאָג).

תג [טאָג], תגין [טאָגין] — די שמריכ-
 לעך אויף די אותיות שיע'מ'נ'ז ג'ן
 (פון „תגא“ — א קרוין). דער יתיד נאָר אין
 אידיש: תג. יעדער תג פון דער תורה
 — א געדאָנק. „דעם גייסטיגן גע-
 וועב פון פאָלק ישראל מיט אלע
 תגין און פּיטשעווקעס“ (מענדעלע).

I. תגר [טאָגער], תגרים [טאָגרים] —
 סוחר (פון תרגום-לשון). תגרי לוד —
 די סוחרים פון לוד. כך דרך התגרים פון
 — אזוי איז דער שטייגער פון
 סוחרים (תלמודיש).

II. תגר [טאָגער] אין קורא תגר זיין —
 שרייען קאראאול.

* אין אָנהייב וואָרט ווערט דער ת אין העב-
 ריאיש תמיד אויסגעשפראַכן מיט א דגש, ד.ה. ת.

דאנק=קרפן. הפרת תודה — דאנק=
פארקייט. תודות לאל — דאנקן
גאָט.

תוהו ובוהו (בראשית א ב) — כאָאָם.
תוהה על קנקנו (תלמודיש). —

„כאשמעקט זיין קרוג“ צו וויסן. איז
עס וויין אָדער עסיג ד. ה. פראָ=
בירט אים.

תוחלת כמושכּה (משלי יג ב) —
פארצויגענע האַפענונג (דער פסוק איז:
תוחלת ממושכּה מחלה לב).

I. תוך [טאָווען] — מיטע. אין עמוד
התוך (שופטים טז כט) — דער מיטע=
לער זייל.

II. תוך — 1. דאָס אינעווייניגסטע.
תוכו אכול וקליפתו זרוק — דאָס
אינעווייניגסטע עס און די שאַלעכץ
וואַרף אוועק. כל תלמיד חכם שאין
תוכו כברו אינו תלמיד חכם — א
געלערנטער אַ צבועיק (וואָס איז
אינערלעך ניט ווי אויסערלעך) איז
ניט קיין תלמיד חכם (תלמודיש). 2.
אנשטאָט „בתוך“. תוך כך — אינע-
דעסן. תוך ריגע — אין ריגע.
תוך כדי דיבור — אין די רייד.
תיבף (תלמודיש). זע בתוך. 3. גרונט.
תוך = זאכן. אין תוך אַרײַן. אין
תוך גענומען. זע בתוך.

תוכחה (הושע ה ט, — ן ן) — די
שמראָף=רייד. ד. ה. דברים כו טו—סח
אויפרופן צו דער תוכחה. אויסלעיענען
אויסשימן די גאַנצע תוכחה אויף
עמיצן. אַ קללה פון דער תוכחה.

תוכן — אינהאלט. תוכן הענינים —
אינהאלט=פארצייכעניס. דער תוכן
פון פּוּד, „כּײַדע (תלמוד=תורה'ס,
הקדשים) מיט אַ ווירדיגן, הייליגן

הגרון [טאָרען]. הגרנים [טאָגראַניס] —
סוחר (פון תגר I), תגרנות.

הדבק לשוני לחיכי (תהלים קלו ו) —
זאָל מיין צונג זיך ציקלעפן צום גומען.
התדיר [טאָדיר] — שטענדיק. תדיר ושאינו
תדיר תדיר קודם — פון שטענדיקס
און ניט שטענדיקס איז שטענדיקס
פילכער. כל התדיר מחבירו קודם את
חבירו — ווער ס'איז באַשמענדיקער,
דער איז פּרעער (תלמודיש).

ההוים (בראשית א ב) — אָפּגרונד. אַ
מיפער ההוים טיילט אינו אָפּ.
ההילה (תהלים כב כו) — לויב. ההילה
לאַל — געלויבט איז גאָט. ההילות
ותשבחות — לויבגעזאַנג (סידור).

ההילים T.
ההלכות (נחמיה יב לא) — גיינג,
פירעכץ, זיינע ההלכות זיינען איצט
אַנדערע;

ההלים (אָדער ההילים) T.
הואר אין יפה הואר, יפת הואר (זע)
— אַ שיינהייט.

הובע [טאָווען] זיין — פאָדערן. הובע
בפה — ער פאָדערט מיט דעם
מויל (ד. ה. אָפּן). הובע לדין —
ער פאָדערט צום בית דין. הובע
ונתבע — דער, וואָס פאָדערט, אין
דער, פון וועלכן עס ווערט געפאָ-
פאָדערט. דער בעל הובע אין בית
דין, אשתו הובעת מוונות — זיין
ווייב פאָדערט אויף געהרונג. ממון
שאין לו הובעין — געלט וואָס
קיינער פאָדערט ניט (תלמודיש). זע
נתבע, תביעה.

הוגר, הוגרים — מערק, פון תוגרמה
(בראשית יג) — מערקיי. אַ מלחמה
מיט דעם תוגר' (מענדעלע).

הודה, תודות (תהילים נו יג) — דאנק.
קרבן תודה (לויט ויקרא יז ב) — אַ

(תהלים קג ד), בתופים ובמחולות (שמות טו ב) — מיט פויקן און מענץ. תופם זיין — 1. כאפן, באגרייפן, האַלמן (פון „תופש“, בראשית ד כא). די אויערן קענען ניט תופם זיין די טיפע חריפות זיינען, זע תופש. 2. — תפסיענען, זע תפוס.

תופשי התורה (ירמיה ב ח) — די וואָס האַלטן די תורה.

תוקע [טאָקעאַן], בעל תוקע — שופר בלאַזער, זע תקיעה.

תוקף (אסתר ט כט) — שטאַרקייט. בכל תוקף — מיט דער גאַנצער שטאַרַ קייט. ליתר תוקף — צוליב מער שטאַרקייט. ונתנה תוקף T.

תור — רייע, אָמשערעד, גבהיע תור אסתר (אסתר ב טו) — ווען עס איז געקומען אכתר'ס אָמשערעד. בתור — אין דער איינגשאַפּט. בתור באַלעבאַס — ווי אַ באַלעבאַס (לויט דברים הימים א' יז יז: „כתור האדם המעלה“).

תורה, תורות — 1. לערע, תורה אחת יהיה לאורה ולגר (שמות יב מט) — איין לערע זאָל זיין פאַר אַנַ איינגעזעסענעם און פאַר אַ גר. תורה היא וללמוד אני צריך — עס איז אַ לערע און איך מוז לערנען (תלמודיש). אַ גרויסע תורה, מקען די תורה (איראָגיש). 2. לערע פון משה רבינו, תורה T, וזאת התורה (דברים ד יד) — דאָס איז די תורה. ספר תורה (נהמית ח יח: תורת אלהים). זאת התורה אדם כי ימות באוהל (במדבר יט יד) — דאָס איז די תורה: ווען אַ מענטש שטאַרבט אין אַ צעלט (א פשט'ל). תורה שבכתב, תורה שבעל פה — די געשריבענע, די מינדע לעכע תורה, תלמוד תורה (זע).

נאָמען און מיט אַ אומווירדיגן, מיאום פאַרשועכטן תוכן“ (מענדעלע). (תולדה), תולדות (בראשית ה א) —

געשיכטע, אנטשטייאונג, אלה תולדות השמים (בראשית ב ד) אלה תולדות נוח (בראשית ו ט), אלה תולדות יעקב (בראשית לו ב), פאראדירט: אלה תולדות אידענע, תולדותיהם כיוצא בהם — זיערע פאָלגען זיינען גלייך צו זיי (תלמודיש). תולדות T.

תולה — היינגט, תולה זיין, תולה ארץ על בלימה (איוב כו ז) — די ערד היינגט אויף גאָרנישט פאַר ימים נוראים). תולה בדעת אחרים — ער איז זיך סומך אויף אַנדערע. תולה באילן גדול — ער איז זיך סומך אויף אַן אַויטאָריטעט (אין תלמוד: אס בקשת ליחנק היתלה באילן גדול — ווען דו ווילסט זיך דערַ וואַרן, היינג זיך אויף אויף אַ גרויסן בוים). תולה (אראמייאיש: תלי) בה בוקי סרוקי — ער שרייבט אים צו זאָכן ניט געשטויגענע (תלמודיש).

תומו אין מסיח לפי תומו — ער דערציילט נאאויז, ד. ה. ניט אינע מערעסירט (תלמודיש).

תומך (תהלים יז ה) — אונמערשטיצער.

תוספות T. תוספות יום טוב T.

תוספת [טאסעפעס] — צוגאָב. תוספת תוספת כתובה — די צוגאָב צו דער כתובה. תוספת מרובה על העיקר — די צוגאָב איז גרעסער פאַר דעם קרן (תלמודיש).

תוספתא T.

תועלת [טאָעלעס] — נוצן.

תוף — אַ פויקן אין: בתוף ומחול

א דרײ תחום שבתין פון דער שטאָט (מגענדעלע). תחום המושב — די „משערטאָ אָסערלאָסט“ (אין רוסלאַנד):

תחילה — דער אָנהויב. בתחילה (בראשית יג י) — אין אָנהויב. כבתחילה (ישעיה א כו) — ווי פריער. לכתחילה, מתחילה — פון אָנהויב. תחילת (שמואל ב' כא ט) — אין אָנהויב. תחילת האָט מען זי געבעטן. תחילת נפילה ניסה — דער אָנהויב פון אַ מפלה איז דאָס לויפן (תלמודיש).

תחינה, תחינות (מלכים א' ח לה) — גע= בעט, פרויען-געבעט. א תחינה פאָרן ליכט=בענטשן.

תחייה [טכי = יע] — אופלעבונג. תחיית [טכי = יעס] המתים — דאָס אויפשטיין פון די מיימע. אזוי פאָ= גראָבן, אַז ער וועט שוין קיין תחיית המתים ניט אויפשטיין. תחיית השנו — דאָס אויפלעבן פון העברייאיש.

תחנון T. תחנונים (דניאל ט ג) — געבעט. מיט גרויס תחנונים איז עס אים געלונגען. פאלן תחנון.

I. תחת (בראשית יג ד). — 1. אונ= מער. תחת השמים (קהלת א יג) — אונטער דעם הימל. ווי איך שטיי תחת השמים (א שבועה). אין כל הדש תחת השמש (קהלת א ט) — ניטאָ קיין ניס אונטער דער זון. תחת השבט (ויקרא כולד, יחזקאל כ לז). תחת שבט הביקורת — אונטער קרימיק. תחת פנפי השכינה — אונ= מער גאָט'ס פליגלען. תחת יד פרעה (בראשית מא לה) — אונטער פרעה'ס האַנר. מאַכן תחת חרב. 2. פאַר. עין תחת עין (שמות כא כד) — אַ= אויג פאַר אַ=אויג.

תורה כולה אויף איין פוס (תלמודיש, זע כולל). מן התורה — לויט דעם דין פון דער תורה. זיצן על התורה ועל העבודה. 3. געלערואַמקייט. תורה וגדולה במקום אחר — גע= לערוואַמקייט און גרויסקייט אין איין מענטשן. תורה מונחת בקרן זוית — געלערואַמקייט ליגט אין אַ ווינקל (ד. ה. ווערט ניט געאַכטעט). תורה מחזרת על אכסניא שלה — ווי תורה קומט צו קינדער פון גע= לערנעטע. זו תורה וזו שכרה—דאָס איז דער שכר פון געלערואַמקייט? זע תורת.

תורת — 1. די לערע פון... תורת משה (יהושע ח לא) — די תורה פון משה (פאַראַדירט: תורת לאַקשן. תורת אמת. 2. בתורת הלוואה. בתורת צדקה. בתורת עצה — אין דער אייגנשאַפט פון אַ הלוואה. פון אַ נדבה. פון אַ עצה. הורחם אומנתם — די תורה איז זייער פאַשעפט= גונג. הורתנו הקדושה — אינוער הייליגע תורה.

תושב, תושבים (מלכים א' יז א) — איינוואַהנער. גר תושב (ויקרא כה מז). די שטאָט האָט איבער 100.000 תושבים. זע אַזרה.

T. תזריע תחבולה, תחבולות (משלי יב ה) — אַ חכמה, כימראָסט. עצות ותחבולות פון די שונאים. „מען דאַרף געפינען עפעס אַזאַ תחבולה, אז הייסן זאָל עס ניט בײַ מיר“ (מגענדעלע).

תחום, תחומין — תרגום פון „גבול“ — גרענעץ. תחום שבת — אַ מהלך פון 2000 אײל. עד כאן תחום שבת — ביז אַהער איז דער תחום שבת (תלמודיש). „אין וואַלד, אַקעגן

תינוק, תינוקות — א קינד (תלמודיש).
תינוקות של בית רבן — שול-קינד=
דער. נקיבה: תינוקת.

תיפלה (אזוב א פב) — אלס פארקאדיע אויף
„תפילה“ אין: בית תיפלה (אויף א קלויס=
טער), שוואַרף תיפלה (בעלזערקאָווי).
זע תיפלות.

תיפלות — עקלאַפּטעס, כל המלמד
את פתו תורה כאילו מלמדה תיפלות
— ווער עם לערנט זיין טאָכטער
תורה, איז ווי ער וואָלט איר לער=
נען תיפלות (תלמודיש). רוצה אשה
בקב והיפלות משני קבין ופרישות—
א פרוי נעמט בעסער איין קב מיט
היפלות איידער צוויי קבין מיט
צניעות (תלמודיש).

תיקון [טעיקען] — וואָל עם שטיין,
בלייבט א קשיא (תלמודיש). אנדערע דער-
קלערן „תיקון“ אלס ראשי תיבות פון „תשבי
יתרץ קושיות ובעיות“ — אליהו הנביא וועט
דערקלערן קשיות אין פראַגן.

תיקון, תיקונים — 1. פארבעסע-
רונג. מפני תיקון העולם — צוליב
פארבעסערונג פון דער וועלט
(תלמודיש), י"ח תיקוני סופרים —
די 18 אויסבעסערונגען פון די
סופרים (אין תנ"ך). (תלמודיש). תיקון
טעות — אויסבעסערונג פון א
גרייט, 2. (אין קבלה): תיקון הנפש—
די אויסבעסערונג פון דער נשמה,
געפן א תיקון דעם גילגול. גיט א
תיקון אין מיי (ד. ה. א שנאָפס);
3. פארשידענע עבודות: תיקון חצוה,
תיקון (ליל) שבועות, תיקוני שבת,
פראַווען תיקונים, ער האָט געוואַכט
א גאַנצע נאַכט, תיקון געוואַגט (פון א
קאַרטנשפילער). „דער קלענסטער חלק
רעשמן קיכל און בראַנפן פון תיקון“
(מענדעלע).

II. תחת [טאָכעס], תחתער [טעיקעסער]
— דער דינסערטייל (אחור, באלף
מהילות). פאָרוקן אין תחת הגדול
(קאָטאָוועס).

תחתון (יהושע יח יג) — דער אונט-
טערשמער (היפך: עליון). זקן
התחתון — די אונטערשמע באַרד
(תלמודיש). תחתונים — אונטערוועש,
תחתונות (תלמודיש) — מערידן.

תחתיה אין שאל תחתיה (מהלים פו יג)
— טיף אין דרעער.

= הני — די ענדונג פון דער ערשטער
פערזאָן עבר: צחקתי (בראשית יח טו).
לא פידלתי—אך האָב ניט געפידלט
אַלס פאַראַדיע אויף „לא חפצתי“, דברים כה
ה, אָדער לא צחקתי). אהבתי, בקשתה,
חמאתי יגעתו ומצאתי שכחתה,
שלחתה.

I. תיבה (בראשית ו יד) אין גוחים תיבה.
II. תיבה, תיבות — א וואָרט
(תלמודיש). ראשי תיבות — די ער=
שמע אותיות פון וואָרט, סיפי תיבות
— די לעצטע אותיות פון וואָרט.
תיו [טאָוין] — דער נאָמען פון אות
ת, פון אלף ביז תיו — פון אָנ=
הייב ביזן סוף.

תיכף [טעיקעף]— באלד, אָן א הפסק
(תרגום פון „פתאום“ איז „בתכף“). שלישי
תכיפות הן תיכף לגאולה תפילה,
תיכף לסמיכה שהיטה, תיכף לנשילת
ידיים ברכה — פאָראַן דרײַ תיכף׳ן;
באלד נאָך גאולה איז שמונה עשרה,
נאָך סמיכה איז די שחיטה (פון א קרבן).
נאָך הענט-וואַשן די ברכה (תלמודיש).
פארשטארקט: תיכף ומיד, גיי תיכף
ומיד, גלייך און שוין.

תילי תילים זע תל.

תימן N. תימנים, הימנישע אידן.

די פאליציי באנוצט זיך מיט אלע תכסיסי מלחמה. זע טכסיס.

תכריכים [טאכריכים], תכריכי המת — מת-קליידער (תלמודיש). שמארבן אין פרעמדע תכריכים, זאל ער עס האָבן אויף תכריכים.

תכשיט [טאכשעט], תכשיטים — ציי-רונג, אייננעפן א תכשיט (ד. ה. א ספר תורה). (איראָניש) דער תכשיט האָט ווידער געכאַפט פעטש. תכתב ותחתם זע לשנה.

תל [טעל], תלים — א הויפן. תל עולם (דברים יג יז) — אַנ-אייביגער הויפן שטיינער (פון א חרבה). מאַכן א א תל, ווערן א תל (אַדער: א תל עולם). תל-אביב (יחזקאל ג טו) N. על קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות — פון יעדן שמריבעלע דרינגען גאנצע הויפנים פון הלכות (תלמודיש).

תלוי [טאליוי], תלויים — 1. דער גע-האַנגענער (דברים כא פג). דער תלוי האָט מזל. 2. ספק/דיק. אשם תלוי — א קרבן פאר א היינגעדיקן (ספק/דיקן) חטא. 3. אָפהיינגיק. אהבה התלויה בדבר — א ליבע וואָס היינגט אָפּ פון א זאַך (ד. ה. א איינגניציגע).

תלייה [טלי-יע], תליות — 1. דאָס אויפהיינגען. סוף גבב לתליה — דער סוף פון א גבב — צום אויפהיינגען (תלמודיש). 2. געשמעל צום אויפהיינגען. אז מען דאַרף דעם גבב, שניידט מען אים פון דער תלייה, פון וואָסער תלייה האָסטו זיך אָפּ געריסן? היינגען אויף א תלייה.

תליון [טאליען], תליונים — דער וואָס היינגט אויף, קאט.

תירוזן [טערעזן], תירוזים [טרוצים] —

דערקלערונג, אויסרייד. תירוזן מספיק — געניגדע רערקלערונג. אויף יעדע קשיא איז דאָ א תירוזן. אָפּ'פּערן מיט א סקארפּאָון תירוזן, אָפּקומען מיט ליאכטיריזקעס (ד. ה. מיט לייכטע תירוצים). קאַרמענען מיט תירוצים. בלי שום תירוזן, אונטער (אַדער: מיט) דעם תירוזן, א תירוזן פאר דער באַבען (פאר די בענטשליכט). נאָר ס'איז עפעס א תירוזן? (שלום עליכם).

תיש, תישים (בראשית לב טו) — צייגט פאָק אין גדים נעשו תישים — "די צייגעלעך ווינען נעוואָרן בעק" ד. ה. ווינען אויסגעוואַקסען.

תיתורא — בריק. אין תיתורא דהפילין — א געוויסער טייל אין הפילין (תלמודיש).

תכונה — אַסטראָנאָמיע. (אפשר פארקירצט „תכנות השמים" — די צורה פון הימל).

תכלית [טאכלעת], תכליתים — 1. אויסגאַנג, סוף. תכלית שנאה (תהלים קלט כב) — די לעצמע שנאה (ד. ה. די גרעסמע). צו פאַרשטאַרקן: פיינט האָבן בתכלית השנאה, ס'איז פשוט בתכלית הפשטה, מבטל זיין בתכלית הביטול. 2. גומער סוף. פאַרוואָרדן דעם תכלית, וואָס איז דער תכלית? קומען צו א תכלית. בעל תכלית, זוכן תכליתים. קיין תכליתים האָט ער פון זיין געלט נישט גע-מאַכט. פאַר'תכליעווען. תכלית/דיק. תכלת (שמות כח לא) — בלוי צייג. מלית שכולו תכלת זע מלית.

תכנת שבת T. תכסיסי מלחמה — די קונסט צו פירן א מלחמה, מאַקטיק (תלמודיש).

תלישא גדולה, תלישא קטנה —
פון די טראָפּ-צייכנס.

תלמוד [טאַלמוד] — 1. דאָס לערנען, ותלמוד תורה כנגד כולם — לערנען תורה איז העכער פון אלץ. תלמוד מביא לידי מעשה — לערנען פירט צו טאָן. 2. דאָס געלערנטע. אשרי מי שבא לכן ותלמודו בידו—וואויל דעם וואָס איז געקומען אָהער מיט דעם געלערנטן (תלמודיש) תלמוד T. תלמוד בבלי, תלמוד ירושלמי. תלמוד יוסט.

תלמוד תורה— א מין שול. תלמוד= תורה=אינגלעך.

תלמיד, תלמידים (דברי הימים א' כה ה) שילער. תלמיד וותיק — פליסיגער שילער (תלמודיש). תלמידים שלא שימשו כל צרכם — שילער וואָס האָבן גיט גענוג געלערנט. תלמידך אנו ומימדך אנו שותים — מירזיינען דייע שילער און טרינקען דיין וואָ= סער (תלמודיש), תלמיד חכם, תלמידי חכמים — געלערנטער (אַנשטאַט: חכם). נקיבה: תלמידה, תלמידות.

תלתא דפורענטותא — די דריי הפטרות (פון שבעת עשר בתמוז ביז תשעה באב).

I. תם [טאַם] — האָט זיך אויסגעלאָזט (בראשית מז יח). תם ונשלים — אויס= געלאָזט און פאַרענדיגט.

II. תם — 1. גערעכטער. יעקב איש תם (בראשית כה כז), תם וישר (איוב א א). רבינו תם N. שור תם (היפוך: שור המועד) 2. נאאיוו. אחד חכם ואחד רשע ואחד תם (סידור). יוצט ווי א תם, א תסיעץ [— U]. יוצט און תס'מ, מאַכט זיך א תם, תסיעוואַטע.

תמוז [טאַמוז]— דער צענטער חודש אין יאָר. שבעה עשר בתמוז— א תענית. זי לאַכט, זי שיינט ווי די זון אין תמוז.

תמול = אתמול (שמות ה יד) — נעכטן. תמול שלשום (שמות ה ח). — געכעמף=איערנעכטן, ד.ה. פריער. תמונה, רמזנות— בילד (שמות כ ד). תמינת אות — דאָס בילד פון א אות.

תמות נפשי עם פלשתים (שופטים טו כט) לאַמיר שטאַרבן מיט די פלישתים. תמחה (דברים כה יט) — זאָלסט אויס= מעקן.

תמחוי [טאַמחוי] — א שיסל, צדקה= שיסל. מי שיש לו מזון שתי סעודות לא ישול מן התמחוי — ווער עס האָט שפיו פאַר 2 מאָלצייטן, זאל ניט נעמען פון צדקה=שיסל (תלמודיש).

תמיד (תהלים טג ח) — שמענדיק. נר תמיד (שמות טו כ) — א שמענדיק ליכט, לחם התמיד (כמדר ד ז) — דאָס שמענדיק ברויט, קרבן תמיד (אָדער נאָר: תמיד, דניאל יא לא) — דער מעגלעכער קרבן. תמיד T. א סך לומדים לערנען "תמיד" און ווייסן „מכות" (וואָרטשפיל).

תמידות — שמענדיקייט. בתמידות= שמענדיק.

תמייה [טמי - יע] — פאַרוואנדע= רונג, בתמייה — פאַרוואנדערט.

תמיכה, תמיכות — אונטערשטיצונג, תמים — 1. גאַנץ (יהושע י יג), שנה תמימה (ויקרא כה ל) — א גאַנץ יאָר. 2. גערעכטיקייט, באמת ובתמים (שופטים ט יט) — מיט אמת און גע= רעכטיקייט.

תמימות — נאאיווימעט, בתמימות.

תמימות'דיק — נאאווו, "ענטפערט אָפּ בתמימות לעקאשיוואַמע" (מענדעלע).
תמצית [טאמצעס] — וואָס ווערט אויסגעדריקט, עקסטראַקט. דם התמצית — דער רעסט בלוט (תלמודיש) דער תמצית פון דעם אר=

תניא T. תנ"ך [טאנאך] (=) — הורה נביאים כתובים.

תנצ"ה = תהי נפשו צרורה בצרור החיים (שמואל א' כה כט).

תעודה, תעודות — פאספּאָרט, תעלא בעידיניה סגיד ליה — ווען א פוקס איז אויבן אָן — בוק זיך צו אים (תלמודיש).

תענוג, תענוגים (משלי יט ז) — פאר געניגן, זיך אָנמאַן א תענוג, א אי= דישער תענוג — א קילער השעה באב, תענוגי עולם הזה.

תענית [טאַנעס], תעניתים [טאַנעסיס] — א מאָג פון פאסטן (עזרא ט ה). תענית בכורים, תענית חלום, תענית יחיד, תענית ציפור, תענית מוקדם — א תענית פאר דער צייט, תענית נדחה — א תענית נאָך דער צייט. אסתר=תענית, א געבאָטענער, א גריי= גער, א שווערער תענית, האלמן תענית, פראווען תעניתים.

תערוכות [טאַרוועס] — געמישטע שפיון.

תעוועים [טאַוועים] אין: מעשים תעוועים (ירמיה י טו: מעשה תעוועים) — שטיפע= ריען, כולגאנסמווע.

תפארת (שמות כח יב) — 1. שיינקייט. תפארת ישראל T. כבוד שמו תפארתו (כש"ת) — זיין הערלעכער שיינער נאָמען (אין בריוו). דער תפארת פון דער שטאַט, 2. (פון די 10 ספירות) תפארת שבחסד.

תמנ"ך [טאמצעס] — וואָס ווערט אויסגעדריקט, עקסטראַקט. דם התמצית — דער רעסט בלוט (תלמודיש) דער תמצית פון דעם אר= טיקל — דער עיקר, די עסעניץ. "אזוי ווי מיר האָבן דאָ דערשמעקט א תמצית פון דער טאַקע, זיינען מיר אייך מתיר נדר" (מענדעלע). "זוי נעמען באַ מיר אַרויס דעם דם התמצית" (מענדעלע).

תנא N. תנא [טאנע], תנאים [טאנאאים] — משנה לערער, תלמודיסט. תנא קמא—דער ערשמער לערער, תנא ברא — דער לערער פון ברייתא(תלמודיש). איראָניש: דער תנא אונזערער, א שיינער תנא ברא (פאַרדירט: תנא=בארטעק). תנאים ואמוראים.

תנאי, תנאים [טנאאים] — 1. באַדינג, תנאי קודם למעשה — דער פא= דינג איז פאר דעם מאָן (תלמודיש). תנאי בית דין — א תנאי וואָס איז זעלבסטפארשמענדלעך, בלי תנאי, על תנאי, בתנאי, תנאים אויסנעמען ביי עמיצין, 2. תנאים — פאַרלאָ= בונג, מאַכן שרייבן תנאים, 3. תנאים זע תנא,

תנו רבנן — אונזערע לערער האָבן געלערנט (תלמודיש). א תנו=רבנן= קעפל = א גמרא=קעפל. תנועה, תנועות — 1. באַוועגונג, זשעסט, מאַך ניט קיין פוילע תנועות און זאָג באַם, 2. אין דיקוק: וואָקאל=צייכן, נקודה, תנועה גדולה, תנועה קטנה.

תנחום N. תנחומים — טרייסט, כּוּם תנחומים

ניג אָנגעכאַפּט, איז אָנגעכאַפּט (תלמודיש).

תיקן — 500. „סטאַמבול, נאַרעלע. האָט תיק מאָל תיק גאַסן, אימלעכע גאַס האָט תיק מאָל תיק 20 =, 15 =, אָדער אפשר 30 = גאַרנדיקע הייזער“.. (מענדעלע).

תקוה (רוח א יב) — האָפנונג. יש תקוה לאחריִתך (ירמיה לא יז) — פאַראַן פאַר דיר אַ האָפנונג. זע התקוה.

תקומה (ויקרא כו לז) — אויפשטייאונג. ער וועט שוין קיין תקומה ניט האָבן. תקופה, תקופות (שמות לד כב) — 1. עפאָכע. תקופת הגאונים, תקופת המשנה. 2. אין לוח: תקופת ניסן, תקופת תשרי.

תקיעה, תקיעות — דאָס שופר= בלאָזן, אַ שופר=מעלאָדיע. תקיעה גדולה. בעל תקיעה זע תוקע. גיין צו תקיעות, אַ תחינה פאַר תקיעות. זע תקיעת.

תקיעת — 1. דאָס בלאָזן פון... תקיעת שופר. 2. תקיעת כף — האַנדשלאַג, גאַראַנטיע דורך האַנד= שלאַג (זע משלי יז יח). געבן (אַרויס= געמען) אַ תקיעת כף (אַדער: אַ האַנד=תקיעת כף). „נאָ דיר מיין האַנד תקיעת כף!“ (מענדעלע).

תקיף [טאַקפן], ותקיפם — מעכטיג (קהלת ו י), אַ תקיף ביי נאַטשאַלסטמווע אַ גאַנצער תקיף, תקיפות. „די שפראַך פון די דינסט=מוירן איז שוין היינט אַ גרויסע תקיפות“ (בעל מחשבות).

תקלה [טעקאַלע], ותקלות — שמרויכ= לונג, כל תקלה וכל קטמה (סידור). תקנה [טאַקאַנע], תקנות — 1. פאַר= בעסערונג. אין לו תקנה, יש לו תקנה — ער קען פאַרבעסערט

תפוח, תפוחים (שיר השירים ב ח) — תפוח זהב (משלי כח יא) — אָפּל=

סין. תפוח אדמה — קאַרטאָפּל. תפוח [טאַפּפּוּס], תפוחים. אַרעס= מירט. „זוי ויצן תפוח“ (פרץ) זע תפסיען, תפיסה.

תפוצות (ירמיה כהה לב) — צעשמרוי= אונג, גלות. „ער מעג זיין אַ רב בכל תפוצות ישראל“ (שלום עליכם), בכל תפוצות הגולה.

תפילה, תפילות — געבעט (מלכים א' ח לה). בית תפילה — (ישעיה נו ז), תפילה בלחש, תפילה בקול רם, תפילה זכה לויט איוב טו יז; פאַראַדירט: תפלה זשאַפע). תפילה בלאַ כוונה כגוף בלאַ (אַדער: בלי) נשמה — אַ געבעט אָן כוונה איז ווי אַ גוף אָן אַ נשמה. לשמוע אל הרינה ואל התפילה (מלכים א' ח'כח) — צו הערן געזאָנג און געבעט. תפילה טאָן, זע תפילות.

תפילין [טווילין] — די „טוטפות“ (פון שמות יג טז). תפילין של יד, תפילין של ראש, תפילין דרבנו חס. לייגן תפילין, תפילין=זעקל.

תפילת — די תפילה פון... תפילת הדרך, תפילת מוסף, תפילת מנחה, תפילת מעריב, תפילה געילה, תפילת שבע, תפילה השע, זע תפילה.

תפיסה — 1. אַרעסט, מורמע. ויצן אין תפיסה. זע תפוס. 2. באַגריף, פאַרשטאַנד. „די שיינע תפיסה מיטן שיינעם זכרון“ (שלום עליכם). זע תופס. תפל (איוב ו י) — אוימגעזאַלצענס.

תפסיען, תפסיענען [טאַפּסיען, טאַפּסיענען] — אַרעסטירן, זע תפיסה.

תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת — האָסמו אָנגעכאַפּט צופיל — איז ניט אָנגעכאַפּט. האָסמו ווע=

תרי עשר T.

תרי"ג [טאריאג] — 613. תרי"ג מצוות. "עם לכן גרתי" מאכט רש"י: ותרי"ג מצוות שמרתי א) וואָרטשפּיל "גרת" אין בראשית לב ח).

תרים, תריסין — פאנצער. כתרים בפני הפורעניות — ווי א פאנצער קעגן שטראף. בעלי תריסין — די געפאנצערטע (פון חכמים, תלמודיש).

תרנגול [טארנעאל] — תרנגולים

— האָן. זה התרנגול ילך למיתה — דער דאָזיגער האָן גייט צום מוים (סידור). תרנגולת — הון. אהרנגול ותרנגולת חריב מור מלכא — צוליב א האָן מיט א הון איז חרוב געוואָרן מור מלכא (תלמודיש) תרעומות [טארומעס]— תרגום פון "תלונות" — פרעמעניועס, האָפן תרעומות אויף עמיצן.

תרפים (בראשית לא יט) — געצקעס.

תרפ"ט [טארפאט] — 689.

(געוויינלעך אנשטאָט תת"פ 1080). ער האָט געבראַכט תרפ"ט פרטים ד). ה. א סך). אויף מיין אויסלייגעכטס האָב איך תרפ"ץ מעמוס" (מענדעלע). "גלייך ווי זיי פארלירן תרפ"ט אלפים מאָ לער". (מענדעלע). "עס איז ווערט אווראי שרפ"ט אלפים מאָלער". די גאנצע שרפ"ט מיליאָנען" (מענדעלע).

תשבורת — ברוכטיילן (אין חשבון). זע שברים.

תשבחות (טישבאָכטע) — לויבגעזאָנג. שירים ותשבחות (סידור). "די פויגלען האָבן געזונגען שירה, די בינען געזשומעט תשבחות (פריץ).

תשובה, תשובות — 1. ענטפער.

(איוב כא לד). פאראן דאָרויף א

א תשובה. קיין תשובה איז אויך א

תשובה. 2. חרטה. חוזר בתשובה

ויערן, ער קען ניט פארבעסערט ווערן. מפני הקנת השבויים, מפני הקנת בנות ישראל — צו פארבעסערן די לאַגע פון געפאנגענע פון די אידישע מעכטער (תלמודיש) 2. פאָרדונגן. תקנות עזרא, מה הועילו חכמים בתקנתם — וואָס האָבן געהאַלפן די חכמים מיט זייער פאָרדונג? די תקנות פון חברה קדישא.

תרבות [טארבעס] — דערציאונג.

(זע במדבר לב טו) בני תרבות — דערציאונגע מענטשן (תלמודיש). האָבן תרבות פאר עמיצן, דאָס איז קיין תרבות ניט, איך וועל דיר שוין תרבות לערנען. תרבות! (ווי: דרך ארץ!) ארויסגיין לתרבות רעה, זיין בתרבות רעות (פון פארדאָרבענע קינדער). "נישט געזאָגט קיין אומ'תרבות וואָרמ" (מענדעלע).

תרגום [טארגום], תרגומים, 1.

איבערזעצונג. זע מתורגמן. 2. די אראמיאישע איבערזעצונג פון תנ"ך. תרגום אונקלוס, תרגום יונתן בן עוזיאל, שנים מקרא ואחד תרגום. תרגום-לשון — אראמיאיש. ס'איז עפעס תרגום-לשון! זאָגן דיעות אין זאכן, וואָס זיינען פאר זיי תרגום". (מענדעלע).

תרומה — 1. א מתנה פאר די כהנים (במדבר יח ח). 2. T.

תרועה — דאָס שופר-בלאָזן (ויקרא כה ט), א שופר-מעלאָדיע. ער איז א יודע תרועה.

תרופה, תרופות — היילמיטל (יחזקאל מז יב).

תרוץ זע תרוץ.

תרח (בראשית יא כד) N. אנ-אַלמער

הרה.

נים לתשמיש, השמיש המיטה —
 ביישלאף, ביאה, השמישים, השמישי
 קדושה — געברויך=זאכן.
 תשעה (במדבר בט כו) — 9, דער נינה
 מער מאָג (ויקרא כג לב). תשעה באב.
 תשעים (בראשית ה ט) — 90.
 תשקצו זע פל תשקצו.
 תשרי [טישרע] — זער ערשמער חודש
 אין יאָר.
 תתחדש (תהלים קג ה) — ״ואֶלֶסֶם בְּאַנִיעוֹן״
 (א ווינטשעוואַניע צו א נייעם מלבוש). אין
 אייניגע ערטער: התחדש, לויט שולחן ערוך
 „תבלה ותחדש“.
 תת״פ — 1080, א שעה האָט
 תת״פ חלקים.
 תתקבל T.

זיין, תשובה מאָן, נעמען אויף זיך א
 תשובה. בעל תשובה, בעל תשובה/ניח.
 במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים
 גמורים אין יכלים לעמוד — דאָרט
 וואו בעלי תשובה שטייען, קענען
 פולע צדיקים ניט שטיין (תלמודיש).
 תשועה, תשועות — רעמונג
 (שמואל א' יא יג).
 תשוקה — דאָס גלוסטן (בראשית ג מז). א
 תשוקה צו שרייבן.
 תשחית זע פל תשחית.
 תשיעי — דער נייטער.
 תשליך [טאשלעדן] — א מנהג צו
 ראש השנה (פון „תשליך“ — „די וועסט
 ווארפן“ אין מיכה ז יט). גיין צו תשליך.
 תשמיש [טאשמיש] — דאָס באנוצן.
 חנוכה=ליכט ברענען לשם מצווה,